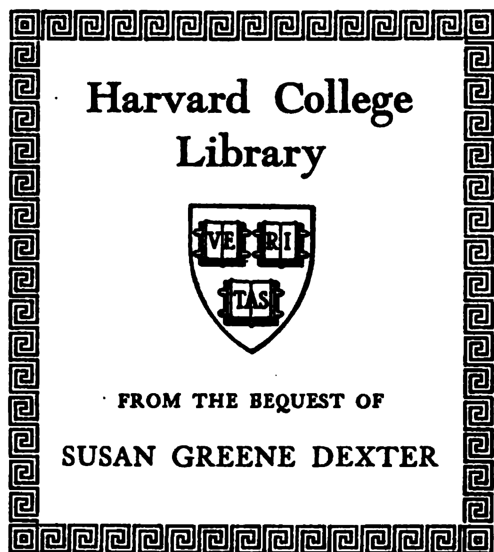
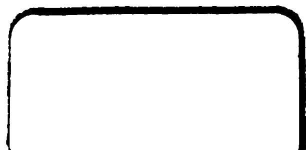

Harvard College
Library
VE RI
TAS
FROM THE BEQUEST OF
SUSAN GREENE DEXTER

JAARBOEK

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

1899

DERTIENDE JAAR

GENT
A. SIFFER
Drukker der Koninklijke Vlaamsche Academie

1899

UITGAVEN DER KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMI

I^e^ REEKS.

1. **Jaarboek** voor 1887 (Met portretten van Z. M. *Leopold II*, en van de heeren *Beernaert* en ridder *de Moreau*), 190 blz. 2,
2. **Jaarboek** voor 1888, 240 blz. 2,
3. **Jaarboek** voor 1889 (Met de levensschets en het portret van Dr *R. Snieders*), 148 blz. 1,5
4. **Jaarboek** voor 1890 (Met de levensschetsen en portretten van Dr. *L. Delgeur* en *G. Dodd*), 172 blz. 2,0
5. **Jaarboek** voor 1891 (Met de levensbeschrijvingen van *J.-A. Alberdingk Thijm* (met portret), van *J.-J.-L. ten Kate* en van *I.-J.-L. de Coussemaeker*), 202 blz. 2,0
6. **Jaarboek** voor 1892 (inhoudende de levensbeschrijvingen van *J.-A. de Laet* (met portret) en van *L. Roersch*), 188 blz. 2,0
7. **Jaarboek** voor 1893 (Met de levensschets van *Schuermans*, de portretten van *Roersch* en *Schuermans*, en de afbeelding des voorgevels van het Paleis der Academie), 138 blz. 2,0
8. **Jaarboek** voor 1894 (Met de levensbeschrijvingen van *J.-W. Brouwers* en van *Matthias de Vries* (met portret), 176 blz. 2,0
9. **Jaarboek** voor 1895 (Met de levensschetsen van *K.-Fr. Stallaert* (met portret) en van *J.-J. Habets*) 180 blz. 2,0
10. **Jaarboek** voor 1896. (Met de levensschetsen en de portretten van *L. Mathot* en *K. Boury*), 120 blz. 1,5
11. **Jaarboek** voor 1897. (Met de levensschetsen van *H.-E. Moltzer*, *Frans Willems* en *Willem-Jan-Frans Nuyens* en de portretten van *Zijne Kon. Hoogheid Prins Albrecht*, *Ministers Fr. Schollaert* en *L. de Bruyn*), 170 blz. 2,0
12. **Jaarboek** voor 1898. (Met de levensschetsen en portretten van *J.-J.-M. Micheels* en *Eug. Stroobant*), 180 blz. 2,0

IIe REEKS.

1. **Verslagen**, van 1887 tot 1898, ieder 2,0

IIIe REEKS. — MIDDELNEDERLANDSCHE UITGAVEN

1. **De Zevenste Bliscap van Maria.** Mysteriespel der XVe eeuw, uitgegeven door K. Stallaert (1887), xxiii-116 blz. 2,5
2. **Woordenlijst voor de Zevenste Bliscap van Maria**, opgesteld door K. Stallaert (1888), 141 blz. 0,5
3. **Woordenlijst op de Alexanders Geesten** van Jacob van Maerlant, door L. Roersch, 1ste *aflevering* (1888), 68 blz. 1,0
4. **Van de vij Vroeden van binnen Rome**, bezorgd door K. Stallaert (1889), xx-182 blz. 3,0
5. **Het Roermondsch dialect**, getoetst aan het Oud-Saksisch en Oud-Nederfrankisch, door Dr L. Simons (1889), 62 blz. 1,2
6. **Madelghijs' kintsheit**, al de gekende fragmenten, bezorgd door Jhr. Mr. Nap. de Pauw (1889), 208 blz. (met facsimile's) 2,5
7. **Dit is die Istory van Troyen**, bezorgd door Jhr. Mr. Nap. de Pauw en Edward Gailliard, 4 deelen, met facsimile's (1889-1892) . 25,5

JAARBOEK

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

JAARBOEK

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

1899

DERTIENDE JAAR

GENT,

A. SIFFER,

Drukker der Koninklijke Vlaamsche Academie

—

1899

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY

JANUARI

Lauw- of Sneeuwmaand.

☾ L. K. Donderdag 5. — ● N. M. Woensdag 11. —
☽ E. K. Woensdag 18. — ⊕ V. M. Donderdag 26.

1	Zond.	*Besnijdenis des Heeren*. ss. Euphrosia, Osmund
2	Maand.	ss Adelard, Concordius, Aspaas, Macarius
3	Dinsd.	ss Genoveva, Cirijn, Florens, Salvator
4	Woensd.	ss Gregoor, Pharahilde, Benedicta, Rigobert
5	Donderd.	ss Telesphoor, Simeon, Edward, Amata, Januari
6	Vrijd.	*HH. 3 Koningen*, ss Balthazar, Kasper, Melchior
7	Zaterd.	ss Lucianus, Tilio, Wittekind, Reimond, Polyant
8	Zond.	*Plechtigheid van HH. 3 Koningen*, s Gudula
9	Maand.	s Marcellinus
10	Dinsd.	ss Agatho, Domitiaan
11	Woensd.	ss Hyginus, Honorata, Hortensius, Theodos
12	Donderd.	ss Arcadius, Valentiniana, Cesaria, Probus
13	Vrijd.	ss Veronica, Godfried, Leontius, Remeeuws
14	Zaterd.	ss Hilarius van Poitiers, Felix (van Nola)
15	Zond.	*Plechtigheid van den H. Naam Jezus*
16	Maand.	ss Paulus, Maurus, Emebert
17	Dinsd.	s Antoon
18	Woensd.	ss Pietersstoel te Rome, Prisca
19	Donderd.	ss Canutus (Knuut), Maria van Betanië, Dagobert
20	Vrijd.	ss Fabiaan, Sebastiaan, Celidonia
21	Zaterd.	ss Agnes, Meinraad, Fructuosus, Epiphanes
22	Zond.	ss Vincent, Anastaas, Walter, Meinrnad
23	Maand.	*Trouwdag van Maria*, ss Emerentiana, Hildefons
24	Dinsd.	ss Trimotheus, Babylas, Philo, Metellus
25	Woensd.	Bekeering van den h. Paulus, s Apollonius
26	Donderd.	ss Polycarp, Bathilda, Paula, Alfons, Xenophon
27	Vrijd.	ss Joannes-Chrysostomus, Jan Guldemond, Vitaliaan
28	Zaterd.	ss Cyril, Juliaan, Karel (de Groote), Reinout
29	Zond.	*Septuagesima*, ss Frans van Sales, Valerius, Const.
30	Maand.	ss Aldegondis, Martina, Bathilde, Felix (paus)
31	Dinsd.	ss Petrus-Nolascus, Marcella, Eudoxia

FEBRUARI

Sprokkel- of Regenmaand.

☾ L. K. Vrijdag 3. — ● N. M. Vrijdag 10. —
☽ E. K. Vrijdag 17. — ○ V. M. Zaterdag 25.

1	Woensd.	ss Ignaas, Sigebert, Eubert, Ephrem
2	Donderd.	*O. L. V. Lichtmis*, ss Heracliet, Adelbald
3	Vrijd.	ss Blasius, Berlinde, Celsa, Azarias
4	Zaterd.	ss Andreas-Corsinus, Joanna, Rembert (v. Torhout)
5	Zond.	*Sexagesima*, ss Agatha, Adela, Bertolf, Bertrada
6	Maand.	ss Amand, Dorothea, Vedast
7	Dinsd.	ss Romuald, Gonzalf, Theodoor, Rijkhart
8	Woensd.	ss Joannes van Matha, Werner
9	Donderd.	ss Appolonia, Ansbert, Nicephoor, Hippias
10	Vrijd.	ss Scholastica, Willem, Paschaas
11	Zaterd.	ss Severijn, Desideer, Adolf, Ceciliaan
12	Zond.	*Quinquagesima*, ss Eulalia, Melitius, Claudiaan
13	Maand.	ss Juliaan, Gregoor, Gijsbrecht
14	Dinsd.	ss Valentijn, Poliaan, Claudiaan
15	Woensd.	*Aschdag*, ss Faustijn, Jovita, Melis
16	Donderd.	ss Juliana, Maxima, Secundus, Isaïas
17	Vrijd.	ss Evermodus, Donaas, Silvijn, Mariana, Chrysant
18	Zaterd.	ss Simeon, Constantia, Zephyrina, Claudius
19	Zond.	*Quadragesima*, ss Bonifoas, Gabinius, Beatus
20	Maand.	ss Eleutherius, Eucherius
21	Dinsd.	ss Pepijn van Landen, Vitalius, Gombert
22	Woensd.	*Quatertemperdag*, s Pietersstoel te Antiochië
23	Donderd.	ss Petrus-Damianus, Leonora
24	Vrijd.	*Quatert.* ss Mathias (apostel), Marcellina, Modest
25	Zaterd.	*Quat.* ss Walburgis, Gothard, Adelm, Adeltrudis
26	Zond.	*Reminiscere*, ss Porphyrius, Alexander, Leonius
27	Maand.	ss Leander, Gelaas, Honorina
28	Dinsd.	ss Romanus, Basilia, Ermina

MAART.

Lente- of Dorremaand.

☾ L. K. Zondag 5. — ● N. M. Zaterdag 11. —
☽ E. K. Zondag 19. — ☺ V. M. Maandag 27.

1	Woensd.	ss Albijn, Rogier, Sigismond, David
2	Donderd.	ss Karel (de Goede), Absolon, Marnan, Simplicius
3	Vrijd.	ss Frederik, Cunegondis, Camilla, Emerit
4	Zaterd.	ss Casimir, Lucius, Archelaus, Æneas
5	Zond.	*Oculi*, ss Adriaan, Theophiel, Oliva, Theophania
6	Maand.	ss Coleta, Fridolijn, Vibiaan, Balrod
7	Dinsd.	ss Thomas (van Aquinen), Victorina
8	Woensd.	ss Joannes de Deo, Philemon, Herenia
9	Donderd.	ss Francisca, Reinhard, Gregoor
10	Vrijd.	de HH. 40 Martelaren te Sebaste
11	Zaterd.	ss Angela van Foligno, Heraclius, Constantijn
12	Zond.	*Lœtare*, ss Gregoor (de Groote), Rosina, Nestor
13	Maand.	ss Euphrasia, Dionysia, Patricia, Nicephoor
14	Dinsd.	ss Mathildis, Alfried, Frontius, Arnout
15	Woensd.	ss Longinius, Nicander, Walt., Abraham (her.)
16	Donderd.	ss Heribert, Eusebia, Castor, Cyriacus
17	Vrijd.	ss Gertrudis, Patricius, Jozef van Arimathea
18	Zaterd.	ss Gabriël (aartsengel), Ingenua
19	Zond.	*Passiezondag*, ss Jozef, Jozefina, Amant, Sibilla
20	Maand.	ss Wulfran, Ambroos, Joachim
21	Dinsd.	ss Benedictus (1e abt), Amator, Angelica
22	Woensd.	ss Catharina (van Zweden), Eelko
23	Donderd.	ss Victorianus, Fidelis
24	Vrijd.	ss Simeon, Adhemar, Areteman, Irenæus
25	Zaterd.	*O.-L.-V.-Boodschap*, ss Humbert, Einhard
26	Zond.	*Palmzondag*, ss Ludger, Emmanuël, Felix
27	Maand.	ss Rupertus, Lazarus, Augusta
28	Dinsd.	ss Sixtus, Malchus, Priscus, Gilbert
29	Woensd.	ss Gelukz. Eustaas, Berthold, Jonas, Ludolt
30	Donderd.	*Witte Donderdag*, ss Quirijn, Regulus, Liberata
31	Vrijd.	*Goede Vrijdag*, ss Cornelia, Benjamin, Menander

APRIL

Paasch- of Grasmaand.

☾ L. K. Maandag 3. — ● N. M. Maandag 10. —
☽ E. K. Maandag 17. — ◯ V. M. Dinsdag 25.

1	Zaterd.	ss Hugo, Alexandra
2	Zond.	**Paschen**, ss Frans a Paulo, Genoveva
3	Maand.	ss Rijkhard, Alexandrina, Tyro
4	Dinsd.	ss Isidoor, Quintiliaan, Hilzebert
5	Woensd.	ss Juliana, Vincent (Ferr.), Silvia, Eva
6	Donderd.	ss Celestijn, Sixtus 1, Faustina, Willem
7	Vrijd.	ss Herman-Jozef, Clotarius
8	Zaterd.	ss Walericus, Perpetuus
9	Zond.	*Quasimodo.* ss Waldetrudis, Hugo, Dotto, (abt)
10	Maand.	ss Mechtildis, Macarius, (bisschop)
11	Dinsd.	ss Leo (de Groote), Eliza, Godebesta
12	Woensd.	ss Julius, Boudewijn, Erkenbod, Sabas
13	Donderd.	ss Ida, Hermengildis, Justijn (de Wijsgeer)
14	Vrijd.	ss Ludwina, Tiburtijn, Valeriaan, Maximus
15	Zaterd.	ss Anastasia, Petrus-Gonzales
16	Zond.	*Misericordia* ss Benedictus-Jozef Labre, Joachim
17	Maand.	ss Anicetus, Rudolf, Isidora, Steven, Simeon
18	Dinsd.	ss Appolonius, Idesbald, Perfectus, Galdijn
19	Woensd.	ss Emma, Bernaard, Leo (IX), Usmar, Werner
20	Donderd.	ss Victor, Sulpitius, Hildegonde, Floribert, Oca
21	Vrijd.	ss Anselm, Benanus-Simeon, Silvius, Idesbald
22	Zaterd.	ss Soter, Cajus, Leonidas, Theodoor (Sicea)
23	Zond.	*Jubilate.* ss Gregorius, Geeraard (van Toul.), Leont.
24	Maand.	ss Fidelis (van Sigmaringen), Valeria, Robrecht
25	Dinsd.	ss Marcus, Erminus, Aniaau, Heribald, Moreus
26	Woensd.	ss Cletus, Marcellinus, O. L. V. van Goeden Raad
27	Donderd.	ss Petrus Canisius (Gel.), Angela, Anastaas
28	Vrijd.	ss Vital, Marcus (evang.), Prudens, Proba
29	Zaterd.	ss Robert, Petrus (mart.), Libert, Gondebert
30	Zond.	*Cantate.* ss Catharina (van Senen), Emiliaan

MEI

Blosi- of Wonnemaand.

☾ L. K. Dinsdag 2. — ● N. M. Dinsdag 9. —
☽ E. K. Woensdag 17. — ○ V. M. Donderdag 25.
☾ L. K. Woensdag 31.

1	Maand.	ss Philip, Jacob, Florina, Blandijn
2	Dinsd.	ss Athanaas (de Groote), Patientia, Walbrecht
3	Woensd.	ss Juvenaal, Antonia, Walter
4	Donderd.	ss Monica, Floriaan, Silvaan, Pacificus
5	Vrijd.	ss Pius V, Angelus, Irena, Hilaar, Mauront
6	Zaterd.	ss Joannes in de olie, Victoriana, Judith, Eadbert
7	Zond.	*Vocem.* ss Stanislaus, Justiniaan, Benedikt II
8	Maand.	*Kruisdag.* ss Michaëls verschijning, Ita
9	Dinsd.	*Idem.* ss Gregoor, Bescherming van den H. Jozef
10	Woensd.	*Idem.* ss Isidoor, Antoon (van Flor.), Job, Gordiaan
11	Donderd.	**O. H. Hemelvaart,** ss Frans van Hieronymo
12	Vrijd.	ss Pancratius, Nereus, Nenaaf, Achilleus
13	Zaterd.	ss Servaas, Dominica, Notalis, Agrippa
14	Zond.	ss Bonifaas, Pacomius, Paschalis, Erembert
15	Maand.	ss Dimphna, Gerebern, Sidroon, Euphraas
16	Dinsd.	ss Joannes-Nepomucenus, Ubald, Hippolita
17	Woensd.	ss Paschalis, Gijzelbrecht, Fabius
18	Donderd.	ss Venantius, Felix van Cant., Hippolyt, Erik
19	Vrijd.	ss Petrus-Celestinus, Ivo
20	Zaterd.	ss Bernardijn (van Senen), Godwald
21	Zond.	**Sinksen,** ss Polyeuctus, Valens, Idesberga, Const.
22	Maand.	ss Julia, Melis, Gabriëlla, Adam, Rita, Ivo
23	Dinsd.	ss Gerlacus, Desiderius, Emilia, Wijbert
24	Woensd.	s Joanna. O. L. V. Hulp der Christenen
25	Donderd.	ss Gregoor VII, Urbaan
26	Vrijd.	ss Philippus-Nerius, Theodoor, Eleuther (paus)
27	Zaterd.	ss Maria-Magdalena (van Pazzi), Joannes (paus)
28	Zond.	*H. Drievuldigheidsfeest.* ss German (van Parijs)
29	Maand.	ss Maximijm, Theodosia, Bonna
30	Dinsd.	ss Ferdinand III, Felix (paus), Walfstan
31	Woensd.	ss Petronella, Gerlacus, Amelia, Roeland

JUNI

Zomer- Weder- of Braakmaand.

● N. M. Donderdag 8. — ☽ E. K. Vrijdrg 16. —
🌕 V. M. Vrijdag 23. — ☾ L. K. Vrijdag 30.

1	Donderd.	*H.Sacramentsdag.* ss Pamphilius, Octaaf, Dieboud
2	Vrijd.	ss Marcellijn, Eugeen, Raas, Valentina
3	Zaterd.	ss Clotildis, Adelbrecht, Genesius, Cecilius
4	Zond.	ss Frans (van Caracciolo), Antonia, Franco
5	Maand.	ss Bonifaas, Franco
6	Dinsd.	ss Norbert, Paulina, Delphina, Aldrik
7	Woensd.	ss Robert, Landolf, Godschalk
8	Donderd.	ss Medard, Gildard, Wilhelmina, Calliopa
9	Vrijd.	H. Hart van Jezus, ss Primus, Feliciaan, Pelagia
10	Zaterd.	ss Margareta, Landrik, Maurijn
11	Zond.	ss Barnabas, Amabilis, Rozelina, Adelheid
12	Maand.	ss Basilides, Joannes (van Sahagun)
13	Dinsd.	ss Antoon (van Padua). Roderik
14	Woensd.	ss Balsilius (de Groote), Quintiaan
15	Donderd.	ss Isfridus, Vitus, Modest, Landelijn, Hilariaan
16	Vrijd.	ss Lutgardis, Quirijn, Aureliaan
17	Zaterd.	ss Odulphus, Alena, Reiner
18	Zond.	ss Marcus, Margellijn, Fortunaat, Geerland
19	Maaad.	ss Juliana, Gervaas, Protaas, Razo, Odo, Alena
20	Dinsd.	ss Silverius, Florentina, Ida, Benigna
21	Woensd.	ss Aloisius van Gonzaga, Reimund, Demetria
22	Donderd.	ss Paulijn, Everhard, Albaan, Annibal
23	Vrijd.	ss Ediltrudis, Aggrippina, Maria van Oignies
24	Zaterd.	ss Joannes-Baptista, Iewan, Simplicius
25	Zond.	ss Willem, Elooi's verheffing
26	Maand.	ss Joannes en Paulus, Maxentius, Deodaat
27	Dinsd.	ss Ladislaus, Liebwin, Stephania
28	Woensd.	ss Leo II, Ireneus, Plutarchus
29	Donderd.	*ss Petrus en Paulus*, Beata, Alexia, Aletha
30	Vrijd.	Gedachtenis van s Paulus, ss Adllia, Amiliana

JULI

Hooimaand.

● N. M. Vrijdag 7. — ☽ E. K. Zaterdag 15. — ⊕ Zaterdag 22. — ☾ L. K. Zaterdag 29.

1	Zaterd.	ss Rumold, Rombout, Guthago, Esther
2	Zond.	O.-L.-V. Bezoeking, ss Otho, Marciaan
3	Maand.	Plechtigheid van s Petrus en Paulus, s Hyacinth
4	Dinsd.	ss Bertha, Ulrik
5	Woensd.	ss Cyrillus en Methodius, Leontina, Zenaïs
6	Donderd.	ss Godelieva, Isaïas, Goard, Tranquillijn
7	Vrijd.	ss Willibald, Wibo, Odo, Edelberga
8	Zaterd.	ss Elizabeth (van Portugal), Kiliaan
9	Zond.	ss Adriaan en Jacob, martelaren van Gorcum
10	Maand.	ss Amelberga, Hilibert, Rufina, Secunda
11	Dinsd.	ss Norbert, Pius I. Benedictus' verheff., Hildof
12	Woensd.	ss Joannes-Gualbertus, Jason, Nabor, Felix
13	Donderd.	ss Anacletus, Hendrik-Dionijs, Mildrada
14	Vrijd.	ss Bonaventura, Izabella van Portugal, Vincent
15	Zaterd.	ss Hendrik, Bernhard van Baden, Zosima
16	Zond.	O.-L.-V. (van Carmelus), ss Reinhild, Fulrad
17	Maand.	ss Alexius, Arnout, Odilia, Leo (IV)
18	Dinsd.	ss Camilius van Lelis, H. Sacrament van mirakel
19	Woensd.	ss Vincent a Paulo, Arseen, Justa, Aurelia
20	Donderd.	ss Hieronymus-Emilianus, Margriete
21	Vrijd.	ss Praxedis, Daneel, Fastrada, Victor
22	Zaterd.	ss Maria-Magdalena, Wandregisif, Platos
23	Zond.	Appolinaris, Liboor, Paschier, Romula
24	Maand.	ss Christina, Nicetas, Aquilina, Anglibert
25	Dinsd.	ss Jacob, Clodesinda, Christoffel
26	Woensd.	ss Anna, Noëlla, Exuperia, Olympius
27	Donderd.	ss Pantaleo, de 7 Slapers gebroeders, Constantijn
28	Vrijd.	ss Nazarius, Celsus, Innocent, Victor
29	Zaterd.	ss Martha, Seraphina, Beatrijs, Collinicus, Odolf
30	Zond.	ss Abdo, Sennen, Rufijn, Donatilla, Ursijn
31	Maand.	ss Ignaas (van Loyola), Germaan (van Auxerre)

AUGUSTUS

Oogst- of Bouwmaand.

● N. M. Zondag 6. — ☽ E. K. Maandag 14. —
🌕 V. M. Maandag 21. — ☾ L. K. Zondag 27.

1	Dinsd.	*S. Pieters' banden*, ss Eleazar, Bavo's verheffing
2	Woensd.	*Portiuncula*, ss Alphons de Lig., Gustaaf
3	Donderd.	ss Stephanus' vinding, Nicodemus, Gamaliël
4	Vrijd.	ss Dominicus, Aristarch, Tertulliaan, Euphroon
5	Zaterd.	O.-L.-V. ter Sneeuw, ss Abel, Cassianus, Oswald
6	Zond.	Gedaanteverandering van Jezus, ss Justus, Pastor
7	Maand.	ss Donaas, Catejan, Albrecht
8	Dinsd.	ss Cyriacus, Joannes (de Aalm.), Hormisdas
9	Woensd.	ss Romanus, Justijn (van Alex.), Veriaan
10	Donderd.	ss Laurens, Asteria, Sara, Myron
11	Vrijd.	ss Tiburtius, Tibert, Suzanna, Philomena, Goorik
12	Zaterd.	ss Clara, Hilaria, Porchaar, Florimond
13	Zond.	ss Gertrudis, Joannes Berchmans, Hippoliet
14	Maand.	ss Eusibeus, Athanaas, Marcel, Werenfried
15	Dinsd.	**O.-L.-V. Hemelvaart.** ss Napoleon, Arnout
16	Woensd.	ss Rochus, Hyacinth, Arnout, Arsacius
17	Donderd.	ss Mamas, Benedictia, Bertrand van Cominge
18	Vrijd.	ss Helena, Agapiet, Clara (van Monte-Falco)
19	Zaterd.	ss Lodewijk, Flores, Julius, Magnus
20	Zond.	ss Bernaard, Samuël, Christoffel, Oswijn
21	Maand.	ss Joanna van Chantal, Privaat, Euprepius
22	Dinsd.	ss Timotheus, Joachim (vader van O.-L.-V.)
23	Woensd.	ss Philip-Benitius, Lupus, Sidoon, Zacheus
24	Donderd.	ss Bartholomeus, Georgius-Limniota, Talionus
25	Vrijd.	ss Lodewijk, Genesius, Hunegonda, Hermes
26	Zaterd.	ss Zephyrijn, Adriaan, Ebbo, Abund
27	Zond.	ss Jozef-Calasanctius, Euthala, Cesar
28	Maand.	ss Augustijn, Hermes, Bibiaan, Juliaan
29	Dinsd.	Onthoofding van den h. Joannes, s Sabina
30	Woensd.	ss Roza van Lima, Fiacrius, Stentor, Felix (mart.)
31	Donderd.	ss Reimond Nonnatus, Izabella, Amaat

SEPTEMBER

Herfst- Evens- Fruit- of Pietmaand.

● N. M. Dinsdag 5. — ☽ E. K. Dinsdag 12. —
🌕 V. M. Dinsdag 19. — ☾ L. K. Dinsdag 26.

1	Vrijd.	ss Gillis, Gedeon, Nivard, Ammon, Melis
2	Zaterd.	ss Stephanus, Bodeslaas, Agricola
3	Zond.	ss Remaclus, Seraphia, Erasma, Agulf, Thecla
4	Maand.	ss Rozalia, Candida, Hirmingarde, Mozes
5	Dinsd.	ss Laurens-Justiniaan, Bertijn, Alton
6	Woensd.	ss Onesiphorus, Begga, Engelen Bewaarders
7	Donderd.	ss Regina, Hilduard, Clodoald, Willibrord
8	Vrijd.	*O.-L.-V. Geboorte.* ss Adriaan, Corbiniaan
9	Zaterd.	ss Gorgonius, Omaar, Dorotheus, Stratonus
10	Zond.	*H. N. van Maria.* ss Nicolaas van Tolentijn
11	Maand.	ss Protus, Hyacinth, Vinciana
12	Dinsd.	ss Guido, Albeus
13	Woensd.	ss Amaat, Flederijk, Maurilius, Lidoor, Franco
14	Donderd.	H. Kruisverheffing. ss Maternus, Rosula
15	Vrijd.	ss Nicomedes, Carolina
16	Zaterd.	ss Cornelius, Cypriaan, Euphemia, Eudita
17	Zond.	*O.-L.-V. van VII Weeën.* ss Lambert, Hildegaard
18	Maand.	ss Joseph a Cupertino
19	Dinsd.	ss Januarius en gezellen, martelaars
20	Woensd.	ss Eustaas, Philippa, Suzanna, Agapit
21	Donderd.	ss Mattheus (apostel en ev.), Gerolf en Maura
22	Vrijd.	ss Thomas van Villanova, Maurits en 19,000 mart.
23	Zaterd.	ss Tecla, Linus, Polyxen, Soxius, Xantippa
24	Zond.	O. L. V. der Slaven. ss Geeraard, Godevaart
25	Maand.	ss Firmijn, Cleophas, Scipio, Herculaan
26	Dinsd.	ss Cypriaan, Justina, Eusebius, Albaan, Nilus
27	Woensd.	ss Cosmas, Damianus, Hildetrude, Epicharis
28	Donderd.	ss Wenceslaus, Chariton, Cyraan, Exuperius
29	Vrijd.	ss Michaël (aartsengel), Quiriacus, Euphonia
30	Zaterd.	ss Hieronymus, Jeroom, Honorius, Karloman

OCTOBER

Wijn- Rozel- of Zaaimaand.

● N. M. Woensdag 4. — ☽ E. K. Donderdag 12. — ☺ V. M. Woensdag 18. — ☾ L. K. Donderdag 26.

1	Zond.	O.-L.-V. van den H. Rozenkrans. s Remigius
2	Maand.	s Gerijn
3	Dinsd.	ss Geeraard, Gijbert
4	Woensd.	ss. Frans van Assisië, Petronius
5	Donderd.	ss Placidius en gezellen, Flavia, Flaviana, Galla
6	Vrijd.	ss Bruno, Ægidia, Fidea, Castus, Fides
7	Zaterd.	ss Marcus (paus), August, Sergius
8	Zond.	ss Brigitta, Albertina, Thaïs, Demetrius
9	Maand.	Maria's goddelijke moederschap, s Dionijs
10	Dinsd.	ss Frans de Borgia, Paulijn, Clarus
11	Woensd.	ss Gummar, Zenaïda
12	Donderd.	ss Maximiliaan, Wilfried, Harlinde, Relinde
13	Vrijd.	ss Eduard, Gerald, Colman
14	Zaterd.	ss Calixtus, Donatiaan, Fortunata, Buchard
15	Zond.	ss Theresia, Longina, Debora, Agileus
16	Maand.	ss Florentijn, Seraphijn, Gallus, Balderik
17	Dinsd.	ss Hedwigis, Oseus, Florentijn, Andries
18	Woensd.	ss Lucas evangelist, Justus, Triph.
19	Donderd.	ss Petrus van Alcantara, Ptolomæus, Vredeswinde
20	Vrijd.	ss Joannes Cantius, Capracius, Wendelijn
21	Zaterd.	ss Ursula en gezellinnen, Hilarion, Oscar
22	Zond.	ss Cordula, Philip (van Heraclaë), Elodia
23	Maand.	ss Joannes Capristranus, Severijn, Servandus
24	Dinsd.	ss Raphaël (aartsengel), Evarist, Magloor
25	Woensd.	ss Crispijn, Crispiniaan, Marciaan
26	Donderd.	ss Evarist, Bernward, Rogatiaan, Luciaan
27	Vrijd.	ss Florens, Frumes, Elesbaan
28	Zaterd.	ss Simeon, Judas, Anastasia, Faro
29	Zond.	ss Ermelindis, Narcis, Gaudens, Maximiliaan
30	Maand.	ss Germanus (van Capua), Zenobia, Aurelia
31	Dinsd.	ss Wolfgang, Kwintijn, Lucilla, Foïllan

NOVEMBER

Slacht- of Torfmaand.

● N. M. Vrijdag 3. — ☽ E. K. Vrijdag 10. —
🌕 V. M. Vrijdag 17. — ☾ L. K. Zaterdag 25.

1 Woensd. **Allerheiligen.** ss Cesar, Benignus, Marcel
2 Donderd. *Allerzielendag.* ss Theodoor, Tobias
3 Vrijd. ss Huibrecht, Malachias, Pyrmijn, Sylvia
4 Zaterd. ss Carolus-Borromeus, Modesta, Emerik
5 Zond. Bescherming van Maria, ss Odrada, Zacharius
6 Maand. ss Leonard, Winok
7 Dinsd. ss Willibrord, Amarant
8 Woensd. ss Godfried, Maurus, Govaart
9 Donderd. ss Theodoor (Tiro), Mathurijn, Estella
10 Vrijd. ss Andreas (Avellinus), Triphon, Justus
11 Zaterd. ss Martijn, Theodoor (Studites)
12 Zond. *Kerkwijd. S.Lieven,* patroon van Gent, s Cunibert
13 Maand. ss Stanislas (Kostka), Didacus
14 Dinsd. ss Alberik, Veneranda, Jocundus
15 Woensd. ss Leopold, Maclovius, Machuit
16 Donderd. ss Edmond (van Kantelb.), Eucherius, Otmar
17 Vrijd. ss Gregoor Thaumaturgus, Siardus, Zacheus
18 Zaterd. ss Romanus, Odo, Basilica, Hesychius, Hilda
19 Zond. ss Elizabeth van Hongarië, Pontiaan, Abdias
20 Maand. ss Felix (van Valois), Agapias, Philemon
21 Dinsd. *Opdracht van O. L. V.* ss Albrecht, Columbaan
22 Woensd. ss Cecilia, Alfons, Appias, Philemon
23 Donderd. ss Clemens, Adela (van Diest), Lucretia, Trudo
24 Vrijd. ss Joannes (van 't Kruis), Flora Firmina
25 Zaterd. ss Catharina, Erasmus, Jucunda
26 Zond. *Advent,* ss Petrus (van Alexandrië), Koenraad
27 Maand. ss Leonard a Portu-Mauritis
28 Dinsd. ss Sosthenes, Mansuetus, Amedeus, Josaphat
29 Woensd. ss Saturnius, Radboud, Philomeen, Brando
30 Donderd. ss Andreas, Zoziem, Castul, Troiaan

OCTOBER

Wijn- Rozel- of Zaaimaand.

● N. M. Woensdag 4. — ☽ E. K. Donderdag 12. —
◎ V. M. Woensdag 18. — ☾ L. K. Donderdag 26.

1	Zond.	O.-L.-V. van den H. Rozenkrans. s Remigius
2	Maand.	s Gerijn
3	Dinsd.	ss Geeraard, Gijbert
4	Woensd.	ss. Frans van Assisië, Petronius
5	Donderd.	ss Placidius en gezellen, Flavia, Flaviana, Galla
6	Vrijd.	ss Bruno, Ægidia, Fidea, Castus, Fides
7	Zaterd.	ss Marcus (paus), August, Sergius
8	Zond.	ss Brigitta, Albertina, Thaïs, Demetrius
9	Maand.	Maria's goddelijke moederschap, s Dionijs
10	Dinsd.	ss Frans de Borgia, Paulijn, Clarus
11	Woensd.	ss Gummar, Zenaïda
12	Donderd.	ss Maximiliaan, Wilfried, Harlinde, Relinde
13	Vrijd.	ss Eduard, Gerald, Colman
14	Zaterd.	ss Calixtus, Donatiaan, Fortunata, Buchard
15	Zond.	ss Theresia, Longina, Debora, Agileus
16	Maand.	ss Florentijn, Seraphijn, Gallus, Balderik
17	Dinsd.	ss Hedwigis, Oseus, Florentijn, Andries
18	Woensd.	ss Lucas evangelist, Justus, Triph.
19	Donderd.	ss Petrus van Alcantara, Ptolomæus, Vredeswinde
20	Vrijd.	ss Joannes Cantius, Capracius, Wendelijn
21	Zaterd.	ss Ursula en gezellinnen, Hilarion, Oscar
22	Zond.	ss Cordula, Philip (van Heraclaë), Elodia
23	Maand.	ss Joannes Capristranus, Severijn, Servandus
24	Dinsd.	ss Raphaël (aartsengel), Evarist, Magloor
25	Woensd.	ss Crispijn, Crispiniaan, Marciaan
26	Donderd.	ss Evarist, Bernward, Rogatiaan, Luciaan
27	Vrijd.	ss Florens, Frumes, Elesbaan
28	Zaterd.	ss Simeon, Judas, Anastasia, Faro
29	Zond.	ss Ermelindis, Narcis, Gaudens, Maximiliaan
30	Maand.	ss Germanus (van Capua), Zenobia, Aurelia
31	Dinsd.	ss Wolfgang, Kwintijn, Lucilla, Foillan

NOVEMBER

Slacht- of Loofmaand.

● N. M. Vrijdag 3. — ☽ E. K. Vrijdag 10. —
◯ V. M. Vrijdag 17. — ☾ L. K. Zaterdag 25.

1 Woensd. **Allerheiligen.** ss Cesar, Benignus, Marcel
2 Donderd. *Allerzielendag.* ss Theodoor, Tobias
3 Vrijd. ss Huibrecht, Malachias, Pyrmijn, Sylvia
4 Zaterd. ss Carolus-Borromeus, Modesta, Emerik
5 Zond. Bescherming van Maria, ss Odrada, Zacharius
6 Maand. ss Leonard, Winok
7 Dinsd. ss Willibrord, Amarant
8 Woensd. ss Godfried, Maurus, Govaart
9 Donderd. ss Theodoor (Tiro), Mathurijn, Estella
10 Vrijd. ss Andreas (Avellinus), Triphon, Justus
11 Zaterd. ss Martijn, Theodoor (Studites)
12 Zond. *Kerkwijd. S.Lieven*, patroon van Gent, s Cunibert
13 Maand. ss Stanislas (Kostka), Didacus
14 Dinsd. ss Alberik, Veneranda, Jocundus
15 Woensd. ss Leopold, Maclovius, Machuit
16 Donderd. ss Edmond (van Kantelb.), Eucherius, Otmar
17 Vrijd. ss Gregoor Thaumaturgus, Siardus, Zacheus
18 Zaterd. ss Romanus, Odo, Basilica, Hesychius, Hilda
19 Zond. ss Elizabeth van Hongarië, Pontiaan, Abdias
20 Maand. ss Felix (van Valois), Agapias, Philemon
21 Dinsd. *Opdracht van O. L. V.* ss Albrecht, Columbaan
22 Woensd. ss Cecilia, Alfons, Appias, Philemon
23 Donderd. ss Clemens, Adela (van Diest), Lucretia, Trudo
24 Vrijd. ss Joannes (van 't Kruis), Flora Firmina
25 Zaterd. ss Catharina, Erasmus, Jucunda
26 Zond. *Advent*, ss Petrus (van Alexandrië), Koenraad
27 Maand. ss Leonard a Portu-Mauritis
28 Dinsd. ss Sosthenes, Mansuetus, Amedeus, Josaphat
29 Woensd. ss Saturnius, Radboud, Philomeen, Brando
30 Donderd. ss Andreas, Zoziem, Castul, Troiaan

DECEMBER

Joel- Winter- of Kerstmaand.

N. M. Zondag 3. — E. K. Zaterdag 9. —
V. M. Zondag 17. — L. K. Maandag 25.

1	Vrijd.	ss Elooi, Agerius, Olympiades, Proculus
2	Zaterd.	ss Paulina, Bibiana, Latalia, Guldwald, Adria
3	Zond.	*Advent*, ss Frans Xaveer, Salemo, Hilario
4	Maand.	ss Barbara, Pieter (Chrysologus), Hortensia
5	Dinsd.	ss Sabbas, Crispina, Dalmatius, Pelinus
6	Woensd.	ss Nicolaus, Petrus, Pascalis, Dionysia, Leontina
7	Donderd.	ss Ambroos, Phara, Eutrapius, Geneboud
8	Vrijd.	*O.-L.-V. Onbevlekte Ontvangenis*, s Thiboud
9	Zaterd.	ss Leocadia, Philoteus, Gorgonia, Bassiaan
10	Zond.	ss Eulalia, Melgiades, Fulgens
11	Maand.	ss Lamasus, Basilaan, Eutychius
12	Dinsd.	ss Constantijn, Waldemir, Heraclius, Justijn
13	Woensd.	ss Lucia, Joost, Othilia, Aubert, Lucretia
14	Donderd.	ss Nicasius, Eutropia, Dioscorus, Volkwin
15	Vrijd.	ss Maximinus, Candidus, Philote, Thalia
16	Zaterd.	ss Eusebius, Adelheid, Albina, Everhard
17	Zond.	ss Begga, Wivina, Olympiada, Yolenda
18	Maand.	Verwachting der Geboorte Christi. s Gratiaan
19	Dinsd.	ss Fausta, Nemeseus, Winiboud, Noë, Gregoor
20	Woensd.	ss Philogoon, Ammiaan, Dominiek (van Syloe)
21	Donderd.	ss Thomas (Didymus), Glycerius, Severijn
22	Vrijd.	ss Hunger, Florus, Virgina, Flaviaan, Zeno
23	Zaterd.	ss Victoria, Servulus, Cleomenes, Dagobert
24	Zond.	ss Adela, Gregoor (van Spoleta), Irmina, Delphina
25	Maand.	Kerstdag. ss Eugenia, Anastasia, Adalsende
26	Dinsd.	ss Steven, diak. en 1e martel., Theophanes
27	Woensd.	ss Joannes, apostel en evangelist, Nicerata
28	Donderd.	*HH. Onnoozele Kinderen*, s Theophila
29	Vrijd.	ss Thomas van Kantelberg, Polydoor, Crescens
30	Zaterd.	ss Eugeen, David, Regner, Sabijn, Anysia
31	Zond.	ss Silvester, Melania, Columba, Potentiaan

INSTELLING

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

MINISTERIE VAN LANDBOUW, NIJVERHEID EN OPENBARE WERKEN.

Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde

LEOPOLD II, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomenden, HEIL.

Willende een nieuw bewijs geven Onzer bezorgdheid voor de belangen der Nederlandsche letteren;

Overwegende dat niets meer van aard is om dezer ontwikkeling te bevorderen dan de inrichting van een bestendig letterkundig genootschap;

Op de voordracht van Onzen Minister van Landbouw, Nijverheid en Openbare Werken,

Wij hebben besloten en Wij besluiten :

Art. 1. Er wordt te Gent, onder de benaming van Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde, een genootschap ingericht van letterkundigen en geleerden, dat de studie en de beoefening der Nederlandsche taal- en letterkunde tot voorwerp zijner werkzaamheden zal hebben.

Art. 2. De Koning is de Beschermheer dezer Academie.

Art. 3. De Academie bestaat uit : 1° werkende leden; 2° inlandsche en uitheemsche eereleden; 3° inlandsche briefwisselende leden.

De titel van eerelid kan vergund worden :

A Aan werkende leden, welke door hunnen ouderdom of door andere oorzaken zich in de onmogelijkheid zouden bevinden aan de werkzaamheden der Academie te blijven deelnemen, of welke, na hunne benoeming, zouden ophouden in België gehuisvest te zijn.

B. Aan buitenlandsche geleerden, die zich hebben doen kennen door belangrijke werken.

Art. 4. Er zijn vijf en-twintig werkende leden; twintig dezer leden moeten Belgen zijn en in België gehuisvest; de vijf andere kunnen worden gekozen onder Noord-Nederlandsche letterkundigen en geleerden, in België woonachtig.

Art. 5. De achttien eerste benoemingen van werkende leden zullen worden gedaan door Ons. De verdere benoemingen van werkende leden, de benoemingen der eere- en die der briefwisselende leden worden door de werkende leden gedaan en aan de Koninklijke goedkeuring onderworpen.

Art. 6. De werkende leden vereenigen zich maandelijks in gesloten zittingen, eenmaal 's jaars in openbare vergadering.

De eereleden en de briefwisselende leden kunnen aan de beraadslagingen over wetenschappelijke zaken deelnemen met stemrecht.

Art. 7. De benoemingen voor openstaande plaatsen worden gedaan in de maandelijksche zitting volgende op die, waarin kennis werd genomen van het openvallen dier plaatsen.

Art. 8. Het bureel der Academie bestaat uit eenen Bestuurder, eenen Onder-Bestuurder en eenen Bestendigen Secretaris, allen gekozen onder de werkende leden.

Art. 9. Het eerste bureel der Academie zal benoemd worden door Ons.

Art. 10 Te beginnen met het tweede jaar van haar bestaan zal de Academie jaarlijks haren Bestuurder en haren Onder-Bestuurder benoemen.

Art. 11. De Bestuurder en de Onder-Bestuurder kunnen niet onmiddellijk in dezelfde hoedanigheid herkozen worden.

De benoemingen van den Bestuurder en van den Onder-Bestuurder worden aan de goedkeuring des Konings onderworpen.

Art. 12 De Bestuurder heeft het algemeen beheer der Academie; hij zit alle vergaderingen voor en maakt van rechtswege deel aller commissiën; hij doet beraadslagen over de verschillige punten, welke in de bevoegdheid vallen van de Academie; hij zamelt

de stemmen in, door de leden uitgebracht, en spreekt de beslissingen uit, welke met meerderheid van stemmen genomen zijn.

In geval van ontstentenis wordt hij door den Onder-Bestuurder vervangen.

Art. 13. De eerste benoeming uitgezonderd, wordt de Bestendige Secretaris benoemd door den Koning, op eene dubbele lijst van voorstelling, opgemaakt door de Academie, bij geheime stemming en bij volstrekte meerderheid der stemmen, in eene zitting waar ten minste de twee derden der werkende leden aanwezig zijn.

Art. 14. De Bestendige Secretaris houdt het boek der beraadslagingen : hij onderteekent met den Bestuurder de genomen beslissingen; hij levert de bewijsschriften van goedkeuring en andere getuigschriften af; hij ontvangt de brieven en de memoriën aan de Academie gezonden.

Hij is gelast met de briefwisseling en met de bewaring der archieven en der bibliotheek.

Hij is daarenboven gelast met den rekendienst der Academie.

Art. 15. Wanneer, door ziekte of eenig ander wettig beletsel, de Bestendige Secretaris zich in de onmogelijkheid bevindt de zittingen bij te wonen, kan hij, naar eigen keuze, zich doen vervangen door een werkend lid.

Art. 16. De Academie stelt haar reglement van

inwendige orde vast, dat aan de Koninklijke goedkeuring moet worden onderworpen.

Er kunnen aan dit reglement geene wijzigingen worden gebracht dan op het voorstel van ten minste vijf leden, met de toestemming van de twee derden der werkende leden der Academie. Die wijzigingen moeten aan de goedkeuring van den Koning worden onderworpen.

De voorstellen tot wijziging van het reglement moeten op de dagorde en in de bijeenroepingsbrieven worden aangekondigd.

Art. 17. Aanwezigheidspenningen en schadeloosstelling voor reis- en verblijfkosten, waarvan het bedrag door Ons zal worden bepaald, kunnen aan de leden worden toegekend.

Art. 18. Onze Minister van Landbouw, Nijverheid en Openbare Werken is gelast met de uitvoering van het tegenwoordig besluit.

Gegeven te Brussel, den 8n Juli 1886.

LEOPOLD.

Van 's Konings wege :
De Minister van Landbouw, Nijverheid
en Openbare Werken,
Ridder DE MOREAU.

WIJZIGING VAN HET 17de ARTIKEL DER WETTEN.

Een Koninklijk Besluit van 12 November 1887 wijzigt als volgt het 17e artikel des Koninklijken Besluits van 8 Juli 1886, bepalende dat aan de *Leden* der Academie een aanwezigheidspenning voor de zittingen en eene vergoeding voor reis- en verblijfkosten kan worden toegekend :

« Aanwezigheidspenningen en reis- en verblijfkosten kunnen toegekend worden aan de *werkende Leden* der Academie ».

WETTEN

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

Zittingen.

4.

De Academie vergadert in gewone zitting éénmaal ter maand, en houdt jaarlijks eene openbare vergadering in Juni, na de gewone zitting dier maand.

5.

De uitnoodiging tot het bijwonen der zittingen wordt omtrent acht dagen te voren verzonden. Zij meldt de voornaamste onderwerpen, die op de zitting te verhandelen zijn.

6.

De eere- en briefwisselende leden hebben het recht de vergadering bij te wonen, behalve wanneer de Academie geheime zitting houdt. Zij kunnen aan de beraadslaging over wetenschappelijke zaken deel nemen met stemrecht.

7.

Aan de geheime zittingen nemen geene andere dan werkende leden deel.

De geheime zitting is verplichtend, telkens als de Academie vergadert tot :

1° het voorstellen en kiezen tot de openstaande plaatsen in de Academie of in de Commissiën;

2° het beraadslagen over wijzigingen, toe te brengen aan de Wetten;

3° het opstellen der prijsvragen ;

4° het beoordeelen der ingezondene stukken.

Worden evenwel tot de geheime zitting, voorzien bij 4°, toegelaten, de eere- en briefwisselende leden, die van den keurraad deel maken.

8.

De zitting begint stipt op het uur, bij den uitnoodigingsbrief aangeduid, welk ook het getal zij der aanwezige leden.

De zitting vangt aan met de lezing des verslags over de vorige zitting en met de mededeeling der ontvangen brieven.

Het is verboden, gedurende die lezing, den Secretaris in de rede te vallen.

9.

Bij afwezigheid van den Bestuurder wordt zijne plaats waargenomen door den Onder-Bestuurder.

Bij afwezigheid van den Bestuurder en van den Onder-Bestuurder leidt het oudstbenoemde der aanwezige werkende leden, naar de volgorde der lijst van het *Jaarboek*, de zitting.

10.

De Bestuurder leest de dagorde, onmiddellijk na de lezing en vaststelling des verslags.

De dagorde, wat betreft de ingezondene verhandelingen, wordt geregeld volgens de dagteekening van ontvangst bij den Bestendigen Secretaris.

Alléén afgewerkte en op de dagorde vermelde stukken worden in de zitting voorgelezen.

De dagorde wordt door het Bestuur vastgesteld. Een voorstel, door minstens vijf leden schriftelijk aan het Bestuur gedaan, veertien dagen vóór de zitting, wordt op de dagorde gebracht.

11.

De voorlezingen, in de openbare zitting te houden, worden in de voorgaande gewone zitting aan de Academie onderworpen.

12.

In de gewone zitting vóór de jaarlijksche openbare vergadering wordt gestemd over het al of niet bekronen der ingezondene werken.

13

De werkende en briefwisselende leden zullen, zooveel mogelijk, alle drie jaar een onuitgegeven opstel aanbieden.

Elk jaar, in de maand October, zal de bestendige Secretaris deze verplichting schriftelijk aan de werkende en briefwisselende leden herinneren.

Bestendige en tijdelijke Commissiën.

14.

Eene bestendige Commissie van tien leden is belast met het bevorderen van de studie der Oudgermaansche en Middelnederlandsche talen, met het uitgeven van Middelnederlandsche werken, en met het bevorderen van de studie der gewestspraken.

15.

De leden dezer Commissie worden onder de werkende leden benoemd.

In geval van openstaande plaatsen worden de nieuwe leden gekozen door de Academie, op eene dubbele lijst van candidaten, door de Commissie voorgesteld.

16.

Deze Commissie kiest in haar midden eenen Voorzitter en eenen Secretaris.

17.

Deze Commisie is gelast met het aanleggen eener verzameling van boeken betreffende gemelde studiën.

18.

Eene vergoeding van twintig frank het vel druks wordt toegekend aan de leden, die belast worden met de critische uitgave van Middelnederlandsche werken.

19.

Al de uitgaven, van welken aard ook, door de Commissie te doen, moeten vooraf aan het Bestuur onderworpen en door de Academie goedgekeurd worden.

20.

De Academie benoemt verder in haar midden zoo vele bestendige of tijdelijke Commissiën als de aard van hare werkzaamheden zal vorderen.

Kiezingen.

21

Elke kiezing wordt in de uitnoodiging vermeld, met aanduiding van het uur, waarop zij zal geschieden, en van 't getal der openstaande plaatsen.

22.

Bij de kiezing wordt volstrekte meerderheid van stemmen vereischt. Evenwel, indien, na twee proeven, geen der candidaten die meerderheid verkrijgt, gaat

men over tot eene herstemming tusschen de twee candidaten, die het hoogste getal stemmen bekomen hebben.

Bij gelijkheid van stemmen in deze laatste proef is de oudste candidaat gekozen

23.

Wanneer verscheidene plaatsen open staan, wordt voor elke plaats afzonderlijk gestemd.

24.

Elk jaar, in de maand April, stelt de Academie het getal openstaande plaatsen van eere- en briefwisselende leden vast. Zij benoemt eene Commissie van drie werkende leden die, gezamenlijk met het Bestuur, voor elke dezer plaatsen twee candidaten voorstelt.

De namen der candidaten en de titels hunner werken worden, gedrukt, aan de werkende leden gezonden, en in de Meizitting besproken.

De kiezing heeft plaats in de maand Juni.

25.

In die zitting mogen, op voorstel van werkende leden en onder goedkeuring der Academie, andere candidaten op de lijst gebracht worden.

26.

De voorgaande bepalingen zijn niet toepasselijk op de benoeming der eerste 10 briefwisselende leden, der eerste 25 eereleden en der eerste 10 leden van de bestendige Commissie.

27.

De leden der Voorstellingscommissie mogen geene twee achtereenvolgende jaren gekozen worden.

28.

De Bestuurder en de Onder-Bestuurder worden gekozen in de zitting der maand November. Zij treden den eersten Januari in bediening.

Geen van beiden mag in dezelfde hoedanigheid onmiddellijk herkozen, noch de Bestuurder tot Onder-Bestuurder benoemd worden.

Wedstrijden.

29.

De Academie schrijft jaarlijks wedstrijden uit over onderwerpen betreffende Nederlandsche taal- en letterkunde. Vaderlandsche geschied- en oudheidkunde, schoone kunsten en boekenkennis zijn onder Nederlandsche taal- en letterkunde begrepen.

30.

De prijsvragen worden twee jaar op voorhand vastgesteld.

In de zitting van Juni benoemt de Academie eene Commissie van vijf leden om tien prijsvragen

voor te stellen. In de zitting van Augustus doet de Commissie verslag. De Academie kiest eenige der voorgestelde prijsvragen, en bepaalt daarbij de waarde der toe te kennen prijzen.

31.

De antwoorden moeten vóór den 1^en Februari ingezonden zijn.

In de zitting dezer maand worden de keurraden benoemd. De leden, die eene prijsvraag opgegeven hebben, maken van rechtswege deel van den keurraad, en bieden er schriftelijk een omstandig verslag over aan, hetwelk, met de verslagen der andere keurders, in de zitting van Mei gelezen wordt.

Op deze verslagen, die gedrukt en aan de werkende leden gezonden worden, stemt men in Juni. Het al of niet bekronen wordt beslist bij meerderheid van stemmen der aanwezige werkende leden.

De prijswerken blijven ter inzage van de leden tot den dag, op welken de brieven der inzenders geopend worden.

32.

Voor de wedstrijden worden enkel handschriftelijke en niet te voren uitgegeven stukken aanvaard.

33.

De mededingers zetten op hun handschrift hunnen naam niet, maar alleen een teeken of eene ken-

spreuk, herhaald op den omslag van eenen gesloten brief, inhoudende hunnen naam en hunne woonplaats.

Zij, die zich, op welke wijze ook, bekend maken, en zij, wier verhandelingen na den voorgeschreven dag aan den Bestendigen Secretaris besteld zijn, blijven uit den wedstrijd gesloten.

34.

De werkende leden mogen aan de Academische wedstrijden geen deel nemen.

35.

De verhandelingen, ten wedstrijde bestemd, moeten in de Nederlandsche taal geschreven, binnen het bepaalde tijdvak aan den Bestendigen Secretaris gezonden worden

Drukwerken.

36.

De drukwerken der KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE bestaan uit :

1° *de Verslagen en Mededeelingen;*
2° *het Jaarboek;*
3° *de Verhandelingen en Bijdragen;*
4° *de Bekroonde Verhandelingen;*

5° De uitgaven, door de Academie aangenomen, op voorstel der verschillende Commissiën.

37.

De *Verslagen en Mededeelingen* worden na elke zitting gedrukt, en, minstens acht dagen vóór de eerstvolgende zitting aan de leden gezonden.

Het *Jaarboek* verschijnt in de maand Januari.

38.

De *Verslagen en Mededeelingen* vermelden de gedane mededeelingen en de gelezene verhandelingen, 't en zij de meerderheid der aanwezige leden beslisse, dat deze niet gedrukt, of dat ze in de *Verhandelingen en Bijdragen* zullen opgenomen worden.

39.

De Bestendige Secretaris is gemachtigd tot eene volgende aflevering der *Verslagen en Mededeelingen* de onleesbare verhandelingen uit te stellen, alsook de stukken, waarvan het zetten of het op steen brengen de uitgave vertragen mocht.

40.

Het Bestuur beslist welke verhandelingen het eerst zullen gedrukt worden. Daarbij wordt gelet :

1° op het tijdstip van de aanvaarding des werks door de Academie;

2° op de kosten der uitgave.

41.

Verhandelingen, aan de Academie ter uitgave medegedeeld, worden onderworpen aan de beoordeeling eener Commissie van drie leden.

De verslagen der beoordeelaars over de verhandelingen der werkende leden worden niet gedrukt. Evenwel, indien ze, buiten de ontleding, bijzonderheden behelzen die voor taal- of letterkunde van belang zijn, kan er een uittreksel in de *Verslagen en Mededeelingen* van opgenomen worden.

Het verslag over de verhandelingen van andere leden of geleerden wordt in de *Verslagen en Mededeelingen* gedrukt.

42.

De Bestendige Secretaris mag de verhandelingen die voor den druk aangenomen zijn, aan de schrijvers ter noodige verbetering terugbestellen. Zijn echter deze schritten aanmerkelijk gewijzigd of vermeerderd, dan is hij verplicht ze opnieuw aan 't onderzoek der beoordeelaars te onderwerpen.

43.

In geen geval mag men den schrijver het handschrift der bekroonde verhandeling teruggeven.

De wijzigingen, gebracht in werken, die eenen

prijs of eene eervolle melding bekwamen, en die het drukken waardig gekeurd zijn, zullen als aanteekeningen onder aan de bladzijde of als bijvoegsels achter de verhandelingen gedrukt worden.

44.

Indien verhandelingen van werkende leden voor den druk niet aangenomen zijn, dan mogen zij door de schrijvers teruggeeischt worden.

De handschriften der verhandelingen, ten wedstrijde ingezonden, en der schriften, door eere- of briefwisselende leden medegedeeld, en waarover een verslag bestaat, blijven eigendom der Academie. Echter kunnen de schrijvers, op hunne kosten, afschrift hunner werken ontvangen.

45.

Behoort eene verhandeling met platen toegelicht te worden, dan zal de schrijver dan Bestendigen Secretaris daarvan kennis geven. Over het drukken der verhandeling en der platen wordt afzonderlijk gestemd.

46.

Geeft plaatwerk aanleiding tot buitengewone kosten, of is 't noodig dat eene verhandeling voorzien zij van verscheidene platen, dan wordt de uitgave verdaagd, en de Bestendige Secretaris maakt tegen de eerstvolgende zitting het bestek op der kosten, die het plaatwerk zal veroorzaken.

47.

De opstellers der schriften, gedrukt in de *Verslagen en Mededeelingen*, hebben recht op vijftig afdrukken van hun werk, met bijzonder bladmerk.

Honderd afdrukken worden gegeven aan den schrijver van een werk, dat in de *Verhandelingen* opgenomen is.

Verder hebben de schrijvers recht op een grooter getal, mits den drukker daarvoor eene vergoeding te geven van 4 centiemen het vel.

Voor zetkosten en buitengewone titelbladen betaalt men 3 fr. het honderd; druk, als voor de schrijvers-exemplaren, 4 centiemen het vel.

Ongedrukte omslag, de honderd exemplaren,					fr.	1,50
Gedrukte	»	»	»	»	»	3,00
Innaaien, met platen, min dan 5 vellen					»	3,00
»	»	»	meer » » »		»	4,00

48.

De Academie heeft haren drukker, die van den Bestendigen Secretaris de uit te geven werken ontvangt, maar zonder oorlof van dezen niet afdrukt.

49.

Het heen- en terugzenden der proefbladen geschiedt door bemiddeling van den Bestendigen Secretaris.

50.

De kosten van groote wijzigingen tijdens het proefverbeteren zijn ten laste van hen, die ze veroorzaakt hebben.

51.

De uitgaven der Academie worden getrokken op minstens 300 afdrukken en aan al de in België wonende leden gezonden. De buitenlandsche leden hebben recht op deze uitgaven, mits zij in België iemand aanduiden, die gelast zij hun de werken te zenden.

Geldmiddelen.

52.

De geldmiddelen der Academie worden beheerd door eene Commissie van rekendienst, bestaande uit het Bestuur en drie leden, die in Januari gekozen worden. Die Commissie is gelast in Januari de begrooting van het ingetreden dienstjaar te maken en aan de goedkeuring der Academie te onderwerpen.

53.

Het Bestuur is gelast alles, wat de drukwerken aangaat, te regelen.

54.

De rekeningen van elk dienstjaar worden door de Commissie van rekendienst in de zitting der maand December opgemaakt, en aan de Academie voorgelegd.

Boekverzameling. — Handvesten.

55.

De boekenverzameling staat onder toezicht van het Bestuur. De bewaring der boeken en handvesten is toevertrouwd aan den Bestendigen Secretaris.

56.

De geschriften, titels en papieren aangaande de Academie blijven altijd in handen van den Bestendigen Secretaris. De lijst daarvan wordt op het einde des jaars opgemaakt, en door den Bestuurder onderteekend.

57.

De boeken, die de Academie toebehooren, worden met het merk der Academie op het titelblad, en bij het inbinden, op den rug gestempeld.

Nieuwaangeboden boeken worden in de zitting der Academie ter tafel gebracht, en niet vroeger in leening gegeven.

58.

Elke uitleening van boeken, der Academie beboorende, geschiedt tegen onderteekend ontvangbewijs van den vrager.

59.

De boeken en andere stukken worden voor niet langer dan éëne maand uitgeleend. Zijn, in den loop van dien tijd, de uitgeleende boeken niet gevraagd door andere leden, dan kunnen ze voor eene tweede maal aan hetzelfde lid te leen gegeven worden.

60.

Het bestuur mag te allen tijde de uitgeleende boeken terugeischen.

61.

De dagteekening van het uitleenen en terugsturen der boeken en de naam des vragers worden in een bijzonder register aangeteekend. Daarbij wordt vermeld, in welken staat de boeken teruggegeven zijn.

62.

Hij, die een boek of ander stuk, aan de Academie toebehoorende, beschadigt of verliest, is verplicht het op zijne kosten te vervangen.

Plechtgewaad der Academie.

63

Donkerblauwe frak. Op den kraag, mouwopslagen en in de lenden, gestikte purperzijden palm- en lauwertakken, tusschen gouden boorden.

Gouden knoopen, met den Belgischen Leeuw in het midden, op een schild, bekroond door de koninklijke kroon en omringd door de woorden : **Koninklijke Vlaamsche Academie.**

Broek van gelijke kleur als de frak, met gouden streep op den naad.

Witte vest met gouden knoopen. Klakhoed, Degen.

Bijzondere bepalingen.

64.

De Academie kan, indien zij het noodig acht, onder goedkeuring des Staatsbestuurs, een of meer harer leden gelasten met eene letterkundige of eene wetenschappelijke zending. Wordt daartoe besloten, dan ontvangen die leden van de Academie de noodige inlichtingen betreffende hunne zending,

65.

Bovenstaande bepalingen zijn de inrichtende Wetten der Koninklijke Vlaamsche Academie. Deze Wetten kunnen niet gewijzigd worden, 't en zij in eene vergadering, op voorstel van minstens vijf werkende leden bijeengeroepen, en met de toestemming van twee derden der aanwezig zijnde werkende leden. De voorstellen tot wijziging der Wetten moeten op de dagorde vermeld worden.

Elke wijziging wordt aan de goedkeuring des Konings onderworpen.

Gezien en goedgekeurd om gevoegd te worden bij Ons Besluit van 15 Maart 1887, nr 445.

(*Onderteekend* :) LEOPOLD,

van 's Konings wege,
de Minister van Landbouw, Nijverheid en
Openbare Werken,

(*Onderteekend* :) Ridder DE MOREAU.

Voor gelijkvormig afschrift :
de Secretaris-generaal
van het Departement van Landbouw, Nijverheid
en Openbare Werken,

(*Onderteekend* :) BELLEFROID.

Werkzaamheden der Academie, voorgeschreven door de Wetten.

Januari.

De in November gekozen Bestuurder en Onder-Bestuurder treden den 1 Januari in bediening.

Benoeming van drie leden, welke met het Bestuur de Commissie van rekendienst vormen.

Benoeming der keurraden voor de prijswerken, welke vóór den 1 dezer maand moeten ingezonden zijn.

Februari.

De Commissie van rekendienst onderwerpt aan de goedkeuring der Academie de begrooting van het ingetreden dienstjaar.

April.

De Academie stelt het getal openstaande plaatsen van eere- en briefwisselende leden vast.

Benoeming eener commissie van drie werkende leden die, samen met het Bestuur, voor elke openstaande plaats twee candidaten voorstellen.

De namen der candidaten en de titels hunner werken worden, gedrukt, aan de werkende leden gezonden.

Mei.

Lezing van de verslagen over de beoordeelde prijswerken.

Bespreking der candidaten voor de openstaande plaatsen van eere- en briefwisselende leden.

Juni.

Stemming over de verslagen betrekkelijk de prijskampen.

Kiezing der eere- en briefwisselende leden.

Openbare zitting der Academie. Afkondiging van den uitslag der kiezingen. Uitreiking der prijzen, in de wedstrijden behaald.

Juli.

Benoeming eener Commissie van vijf leden om tien prijsvragen voor te stellen.

Augustus.

De Commissie, gelast met de voorstelling der prijsvragen, doet verslag daarover.

De Academie stelt de prijsvragen vast en bepaalt de waarde der toe te kennen belooningen.

October.

De Bestendige Secretaris herinnert, schriftelijk, aan de werkende en briefwisselende leden hunne verplichting om, zooveel mogelijk, alle drie jaar een onuitgegeven opstel aan te bieden.

November.

Kiezing van den Bestuurder en Onder-Bestuurder voor het volgende jaar.

December.

De Commissie van rekendienst maakt de rekening op van het afgeloopen dienstjaar en legt die aan de Academie voor.

Vrijdom van briefport.

BESTUUR VAN DEN
POST EN DEN TELEGRAAPH.

—

POST.

—

Vrijdom en tegen-teekening.

—

Nr 126/113.

BIJZONDER BEVEL.

—

Den 22 *November* 1886.

Ingevolge een ministerieel besluit mogen, vrij van briefport, in het koninkrijk verzonden worden de dienst-correspondentiën, onder banden door den Bestuurder en den Bestendigen Secretaris der *Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde* met de leden dezer instelling gewisseld.

De tegenwoordige bepaling zal overgeschreven worden op de tabellen, gevoegd bij het Koninklijk besluit van den 30 October 1854.

De algemeene Bestuurder,
(*Onderteekend* :) GIFE.

N. B. — Opdat de brieven, drukproeven, boeken enz. vrijstelling genieten van port, moeten zij ***onder kruisband*** verzonden worden aan het adres van den Bestuurder of van den Bestendigen Secretaris, en voorzien met de handteekening van het Werkend, Briefwisselend of Eerelid, als verzender. Daarenboven moet het verzondene ***aan het postbureel worden afgegeven.*** Vrijstelling van port bestaat niet voor papieren ***onder omslag***, of ***eenvoudig in de postbus geworpen.***

Model voor de verzendingen.

Den Heere Bestendigen Secretaris
der Koninklijke Vlaamsche Academie
voor Taal- en Letterkunde.
Gent.
Het Lid,

BESTENDIGE COMMISSIËN.

Middelnederlandsche Letteren.

Bestendige Commissie, belast met het bevorderen van de studie der Oudgermaansche en Middelnederlandsche talen, met het uitgeven van Middelnederlandsche werken en met het bevorderen van de studie der gewestspraken.

LEDEN :

de heeren Alberdingk Thijm
Daems
de Flou
jhr. de Pauw
de Potter
Gailliard
Génard
Gezelle
Hansen
van Droogenbroeck.

Nieuwere Taal en Letteren.

Bestendige Commissie, belast met de studie van al hetgeen in verband staat met de beoefening en de belangen der huidige taal- en letterkunde, met inbegrip van de Nederlandsche tooneelletterkunde; met de uitgave van verzamelingen Kunst- en Vakwoorden, met inbegrip van Nederlandsche, zoo oudere als nieuwere, rechtstermen; van eene Bloemlezing uit de werken onzer XVIIe en XVIIIe eeuwsche schrijvers, bij voorkeur uit den schat der Volksliederen uit gemelde tijdvakken, en van eene bijzondere verzameling der voorname tooneelwerken van Nederlandsche schrijvers sedert het begin der XVIe eeuw.

(*Beslissing der Academie van* 15 *Mei* 1889.)

LEDEN :

de heeren Claeys
Coopman
Daems
baron de Maere d'Aertrycke
de Vos
Hansen
Hiel
Obrie
Prayon-van Zuylen
Snieders.

De zittingen der Commissie zijn vastgesteld op den dag der maandelijksche vergadering in *Februari, April, Juni, Augustus, October* en *December.*

(*Beslissing der Academie van* 21 *Augustus* 1889. *Gewijzigd door beslissing van* 20 *September* 1893).

Geschiedenis, Bio- en Bibliographie.

Bestendige Commissie, belast met de studie der Vaderlandsche geschiedenis en der Vlaamsche kunst; met de uitgave der algemeene Levensbeschrijving der in België geboren Nederlandsche schrijvers; der algemeene Vlaamsche Bibliographie en van oude Vlaamsche geschiedschrijvers.

(*Beslissing der Academie van* 15 *Mei* 1889)

LEDEN :

de heeren Alberdingk Thijm
Bols
Broeckaert
de Flou
de Pauw
de Potter
Gailliard
Génard
Sermon
van Even.

De Commissie vergadert ten dage der maandelijksche vergadering in *Januari*, *Maart*, *Mei*, *Juli*, *September* en *November*.

(*Beslissing der Academie van* 21 *Augustus* 1889.
Gewijzigd door beslissing van 20 *September* 1893).

WETTEN

der bestendige Commissie van Nieuwere Taal- en Letterkunde en der bestendige Commissie van Geschiedenis, Bio- en Bibliographie.

(*Uittreksel.*)

Art. 1. — Elke Commissie benoemt in haar midden een bureel, dat bestaat uit eenen Voorzitter, eenen Ondervoorzitter en eenen Secretaris, allen gekozen onder de werkende Leden der Academie (*Toepassing van art.* 8 *des Koninklijken Besluits aangaande de inrichting der Academie*).

De Voorzitter en de Ondervoorzitter treden om de drie jaren af en kunnen niet onmiddellijk in dezelfde hoedanigheid herkozen, noch de Voorzitter tot Ondervoorzitter benoemd worden (*Toepassing van art.* 10 *en* 11 *van voormeld Koninklijk Besluit en art.* 28, § 2, *der Wetten.*)

De Secretaris is altijd herkiesbaar.

De Voorzitter, de Ondervoorzitter en de Secretaris worden gekozen in de laatste Commissiezitting van het derde jaar hunner bediening (*Toepassing van art.* 28, § 1, *der Wetten*).

Art. 2. De openvallende plaatsen worden door de Academie aangevuld bij kiezing, op voordracht eener dubbele lijst Candidaten, voorgesteld door de belanghebbende Commissie (*Toepassing*

van art. 15, 21, 22 *en* 23 *en gedeeltelijk van art.* 24 *der Wetten*).

Art. 3. — De besluiten en uitgaven der Commissiën moeten vooraf aan het Bestuur der Academie onderworpen en in algemeene zitting der werkende Leden goedgekeurd worden (*Art.* 19 *der Wetten*).

Art. 4. — Elke Commissie vergadert ten minste zesmaal s jaars : de Commissie voor Geschiedenis in Januari, Maart, Mei, Juli, September en November; de Commissie voor nieuwere Taal- en Letterkunde in Februari, April, Juni, Augustus, October en December.

Van elke vergadering der Commissiën wordt verslag uitgebracht in de eerstvolgende algemeene zitting der Academie.

Art. 5. — De Wetten der Academie zijn ten volle van toepassing op de beide Commissiën.

Commissie van Rekendienst.

De Commissie van Rekendienst voor 1899 bestaat uit de Leden van het Bestuur : de heeren van Even, Daems, de Potter, en de heeren Claeys, jhr. de Pauw en Obrie.

Maandelijksche zittingen in het jaar 1899.

18 Januari	19 Juli
15 Februari	2 Augustus
15 Maart	27 September
19 April	18 October
17 Mei	15 November
21 Juni	20 December

Paleis der Academie.

De Academie is gevestigd te Gent in het aloude Dammansteen of *Huis van Oombergen*, Koningstraat, nr 18.

LIJST VAN DE LEDEN DER ACADEMIE.

Z. M. de Koning, Beschermheer.

WERKENDE LEDEN.

benoemd bij Koninklijk besluit van 8 Juli 1886.

de Heeren :

Claeys (Dr Hendrik) ✠, te Gent;
de Pauw (jhr. Mr Napoleon) ✠, te Gent;
de Potter (Frans) ✠, *Bestendige Secretaris*, te Gent;
Gailliard (Edward) ✠, te Brugge;
Génard (Pieter) ✠, te Antwerpen;
Gezelle (Dr Guido) ✠, te Kortrijk;
Hiel (Emmanuël) ✠, te Schaarbeek;
Snieders (Dr August) ✠, te Antwerpen.

Alberdingk Thijm (Dr P.-P.) ✠, te Loven.	*Gek. den*	27 *Oct.*	1886
Daems (S.), te Tongerloo.	»	»	»
Hansen (Dr C.-J.) ✠, te Antwerpen.	»	»	»
Obrie (Mr Julius), te Gent.	»	»	»
van Droogenbroeck (Jan) ✠, te Schaarbeek.	»	»	»
Coopman (Theophiel) ✠, te Schaarbeek.	»	15 *Dec.*	1886.
de Vos (Dr Amand), te Gent.	»	»	»
Broeckaert (J.-B.) ✠, te Dendermonde.	»	16 *Aug.*	1888.
van Even (E.) ✠, te Loven.	»	24 *Dec.*	»
Coremans (Mr Edw.), te Antwerpen.	»	15 *Juli*	1891.
Sermon (Hendr.) » »	»	21 *Oct.*	»
Bols (Jan), te Alsemberg.	»	16 *Dec.*	»
de Flou (Karel), te Brugge.	»	21 *Aug.*	1893.
de Maere d'Aertrycke (bron Aug.) ✠, te Gent.	»	18 *Jan.*	1894.
Claes (D.), te Namen.	»	21 *Aug.*	1895.
Arnold (Th.-J.-I.), te Gent.	»	13 *Oct.*	1897.
Janssens (A.) ✠, te St.-Nicolaas.	»	15 *Juni*	1898.

BINNENLANDSCH EERELID.

de Heer :

van der Haeghen (Dr Ferd.) ✠, te St.-Denijs-Westrem.

BRIEFWISSELENDE LEDEN.

de Heeren :

Haeiynck (Hippoliet), te Brussel. *Gekozen den* 16 *Nov.* 1887.
Prayon-van Zuylen van Nyevelt (Mr A.), te Elsene. » »
de Gheldere (jhr. Dr Karel), te Koekelare. *Gek. den* 29 *Dec.* 1889.
de la Montagne (Victor), te Antwerpen. » » »
Simons (Dr Lod.), te Schaarbeek. *Gekozen den* 22 *Juni* 1892.
de Ceuleneer (Ad.) ✠, te Gent. » » »
Segers (Gust.), te Lier. *Gekozen den* 20 *Juni* 1894.
de Vreese (Willem), te Gent. » 17 *Juni* 1896.
Muyldermans (J.), te Mechelen. » » »
de Koninck (L.), te Rethy. » 1 » 1898.

BUITENLANDSCHE EERELEDEN.

de Heeren :

Beets (Dr Nicolaas) ✠, rustend hoogleeraar, te Utrecht.
Bohl (Mr Joan), letterkundige, te Haarlem ;
Bonvarlet (Alexander), te Duinkerke ;
Burgersdijk (Dr L.-A.), leeraar aan het Gymnasium en aan de Hoogere Burgerschool te Deventer ;
Cosyn (Dr P.-J.), taal- en letterkundige, te Leiden ;
Everts (Dr W.), lid der Tweede Kamer, te Roermond ;
Franck (Dr J.), hoogleeraar, te Bonn ;

Fruin (Dr R.), hoogleeraar, te Leiden ;
Gallée Dr J.-H.), hoogleeraar, te Utrecht;
Groth (Dr Klaus), hoogleeraar, te Kiel ;
Heyne (Dr Moritz), hoogleeraar, te Goettingen ;
Kern (Dr J.-H.-C.) hoogleeraar aan de Rijkshoogeschool, te Leiden ;
Kluyver (Dr A.), taal- en letterkundige, te Leiden ;
Looten (Camiel), letterkundige, te Rijsel ;
Quack (H.-P.-G.), letterkundige, te Amsterdam ;
Schaepman (Dr H.-J.-A.-M.), letterkundige, te 's Gravenhage ;
Schimmel (J.-H.), letterkundige, te Amsterdam ;
Tannen (Karel), letterkundige, te Bremen ;
ten Brink (Dr Jan), hoogleeraar aan de Hoogeschool te Leiden;
te Winkel (Dr J.), hoogleeraar te Amsterdam ;
Verdam (Dr J.), hoogleeraar te Leiden ;
Weale (W.-H.-James), letter- en geschiedkundige, te Londen.
Wenker (Dr Georg.), bewaarder van de Bibliotheek der Kon. Hoogeschool, te Marburg ;
Winkler (Johan), taal- en letterkundige, te Haarlem ;
Martin (Ernst), hoogleeraar te Straatsburg.

WOONPLAATS VAN DE BELGISCHE LEDEN DER ACADEMIE.

Werkende Leden :

de Heeren :

Alberdingk Thijm (P.-Paul), te Kessel-Loo;
Arnold (Th.-J.-I.), Bijlokevest, 286, te Gent;
Bols (Jan), Dorpsplaats, te Alsemberg;
Broeckaert (J.-H.), Dijkstraat, 48, te Dendermonde;
Claes (D.), Henri-Blesstraat, 2, te Namen;
Claeys (H.), Catalognestraat, 16, te Gent;
Coopman (H.), Daillystraat, 129, te Schaarbeek;
Coremans (Ed.), Montebellostraat, te Antwerpen;
Daems (S.), abdij van Tongerloo;
de Flou (Karel), Beenhouwersstraat, 35, te Brugge;
de Maere (baron Aug.), Onderbergen, 70;
de Pauw (jhr. Nap.), Lange-Viollettenstraat, 279, te Gent;
de Potter (Fr.), Godshuizendreef, 29, te Gent;
de Vos (Am.), Coupure, 247, te Gent;
Gailliard (Edw.), Nottebohmstraat, 34, te Antwerpen;
Génard (P.), SS.-Pieter-en-Pauwelstraat, 2, te Antwerpen;
Gezelle (G.), Onze-Lieve-Vrouwestraat, 24, te Kortrijk;
Hansen C.-J.), Leeuw-van-Vlaanderenstraat, 1, te Antwerpen;
Hiel (Emm.), Ste-Maria-Koningstraat, 310, te Schaarbeek;
Janssens (Alfons), Zamanstraat, 39, te St.-Nicolaas;
Obrie (J.), Ketelvest, 44, te Gent;
Sermon (Hendrik), Melkmarkt, 15, te Antwerpen;
Snieders (A.), Van Leriusstraat, 24, te Antwerpen;
van Droogenbroeck (J.-A.), Daillystraat, 131, te Schaarbeek;
van Even (Edward), Stopselstraat, 6, te Loven;

Binnenlandsch Eerelid :

de Heer :

van der Haeghen (Ferd.), te St.-Denijs-Westrem (Maalte).

Briefwisselende Leden :

de Heeren :

de Ceuleneer (Ad.), Gildestraat, 5, te Gent;
de Gheldere (jhr. K.) te Koekelare;
de Koninck (Lodewijk), te Rethy;
de la Montagne (Victor), Wijngaardstraat, 10, te Antwerpen;
de Vreese (Willem), Begijnhoflaan, 95, te Gent;
Haerynck (Hippoliet), Zonder-Zorgstraat, 124, te Elsene;
Muyldermans (J.), Schuttersvest, 47, te Mechelen;
Prayon-van Zuylen (Alfons), Gewijden-Boomstraat, 25, Elsene;
Segers (Gust.), Van Dyckstraat, 80, Antwerpen;
Simons (Lod.), Florisstraat, 14, te Schaarbeek.

Afgestorven Leden

DER

ACADEMIE.

1887. Delcroix (D.), werkend lid.
1888. Snieders (R.), buitenlandsch eerelid.
» Nolet de Brauwere van Steeland (J.), werkend lid.
» Delgeur (L.), briefwisselend lid.
» Dodd (G.-J.), werkend lid.
1889. Stroobant (Eug.), werkend lid.
» Alberdingk Thijm (Jozef-Alb.), buitenl. eerelid.
1890. de Coussemaker (Ig.), buitenlandsch eerelid.
» ten Kate (J.-J.-L.), » »
» Campbell (M.-F.-A.-G.), » »
1891. de Laet (J.), werkend lid.
» Schuermans (L.-W.), werkend lid.
» Roersch (L.), » »
1892. Scherpenzeel (J.), buitenlandsch eerelid.
» de Vries (M.), » »
1893. Habets (Joz.), » »
» Brouwers (J.-W.), » »
» Stallaert (K.), werkend lid.
1894. Nuyens (W.-J.-Fr.), buitenlandsch eerelid.
1895. Mathot (L.), werkend lid.
» Moltzer (H.-E.), buitenlandsch eerelid.
1897. Acquoy (J.-G.-R.), » »
» de Backer (Louis), » »
» Micheels (J.-J.-M.), werkend lid.
1898. Willems (P.), » »

Lijst der Bestuurders van de Academie.

de Heeren:

Willems (P.), 1886-1887.
de Pauw (jhr. N.), 1888.
de Laet (J.), 1889.
Hiel (Emm.), 1890.
Snieders (Aug.), 1891.
Micheels (J.), 1892.
Génard (P.), 1893.
Claeys (H.), 1894.
Hansen (C.-J.), 1895.
Gailliard (Edw.), 1896.
de Maere d'Aertrycke (Baron Aug.), 1897.
Alberdingk Thijm (Paul), 1898.
van Even (Edw.), 1899.

Lijst der Onderbestuurders.

de Heeren:

de Pauw (jhr. N.), 1887.
de Laet (J.), 1888.
Hiel (Emm.), 1889.
Snieders (Aug.), 1890.
Micheels (J.), 1891.
Génard (P.), 1892.
Stallaert (K.), 1893.
Hansen (C.-J.), 1894.
Gailliard (Edw.), 1895.
de Maere d'Aertrycke (Baron Aug.), 1896.
Alberdingk Thijm (Paul), 1897.
van Even (Edw.), 1898.
Daems (S.), 1899.

JAARLIJKSCHE WEDSTRIJDEN

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE.

1887.

Gouden eerepenning aan den heer P.-H. van Moerkerken, leeraar in de Nederlandsche Taal- en Letterkunde aan 's Rijks hoogere Burgerschool te Utrecht, voor zijne verhandeling over *De verbinding der volzinnen in het Gotisch.*

Vereerende melding aan den heer Dr. L. Simons, leeraar aan het Koninklijk Athenaeum te Loven, en aan de heeren Prosper de Pelsmaeker, te Denderleeuw, en Theodoor Stille, te Maastricht, beide studenten aan de Hoogeschool te Loven, voor hunne te zamen bewerkte verhandeling over hetzelfde onderwerp.

Gouden eerepenning aan den heer Louis D. Petit, bewaarder der drukwerken aan de bibliotheek van 's Rijks Hoogeschool te Leiden, voor zijne *Middelnederlandsche Bibliographie.*

Eerste vereerende melding aan den heer Jan Broeckaert, briefwisselend lid der Academie, te Wetteren, voor zijn werk over hetzelfde onderwerp.

Tweede vereerende melding aan den heer P.-H.-F. Bakker, bestuurder eener openbare lagere school, te Haarlem.

Gouden eerepenning aan de heeren Jan Broeckaert, voornoemd, en Jan Craeynest, leeraar aan St.-Lodewijksgesticht te Brugge, voor hunne lijst van *Onnederlandsche of Bastaardwoorden, met de evenveel beduidende echt Nederlandsche woorden.*

1888.

Gouden eerepenning aan Mr. Alf.-M.-N. Prayon-van Zuylen, letterkundige te Gent, voor zijne *Geschiedkundige en critische verhandeling over de drie Taalwetten van België.*

1889.

Gouden eerepenning aan den heer Hippoliet Meert, leeraar aan het stedelijk college te Ieperen, voor zijne verhandeling over *het Voornaamwoord Du.*

1890.

Gouden eerepenning aan den heer Felix Leviticus, leeraar te Amsterdam, voor zijne verhandeling over de *Klank- en Vormleer van het Middelnederlandsch dialect der St.-Servatiuslegende van* HENDRIK VAN VELDEKE.

1891-1892.

Gouden eerepenning aan den heer Ernest Soens, letterkundige te Loven, voor zijn werk over het onderwerp : *De rol van het booze beginsel, onder den naam van Lucifer, Satanas, Sinnekens, enz. op het middeleeuwsch tooneel. Wat zijn daarvan de algemeene, en, in sommige werken, de bijzonderste karaktertrekken ?*

Gouden eerepenning aan den heer Oscar van Hauwaert, leeraar te Chimai, voor zijn *Geschiedkundig en critisch overzicht van het Vlaamsch tooneel gedurende de XVIIe eeuw.*

Gouden eerepenning aan den heer J. van de Ven, letterkundige te Loven, voor zijne *Verhandeling over het gebruik der naamvallen, tijden en wijzen in den Heliand.*

1893.

Gouden eerepenning aan de heeren Willem de Vreese, te Leiden, en Hip. Meert, te Luik, voor hunne verhandeling over de *Klank- en vormleer in de werken van Jan van Ruusbroec.*

Gouden eerepenning aan den heer Poffé-Goris, te Antwerpen, voor zijne studie over *Het huiselijk leven, de zeden en gewoonten in eene Vlaamsche gemeente gedurende de tweede helft der XVIIIe eeuw.*

1894.

Gouden eerepenning aan den heer Emiel de Neef, student aan de Hoogeschool te Gent, voor zijne verhandeling : *Taal-*

kundige studie over het middeleeuwsch gedicht « de VII vroeden binnen Rome.»

Gouden eerepenning aan den heer Willem de Vreese, te Leiden, voor zijne studie over : *Een zeker getal werkwoorden, samengesteld op eene buitengewone wijze, als b. v. : knikkebeenen, blinddoeken, schuddebollen, watertanden. enz., gevolgd door eene volledige lijst dier woorden, met aanduiding van de streekspraak, waarin zij voorkomen, eene studie over hunne etymologie, hun karakter over het algemeen en de geschiedenis van hun ontstaan.*

Gouden eerepenning aan den heer Willem de Vreese, voornoemd, en den heer Hip. Meert, te Luik, voor hunne *Volledige lijst van de huidige, in onze taal meest voorkomende gallicismen, met aanduiding van de zuiver Nederlandsche woordschikkingen of uitdrukkingen.*

Gouden eerepenning aan den heer Jozef Vuylsteke, te Brugge, voor zijne *Volledige Kunst- en Vakwoordenlijst over het ambacht van den smid, met de Fransche, Hoogduitsche en Engelsche benamingen.*

1895.

Gouden eerepenning aan den heer Pieter Tack, student, te Antwerpen, voor zijne *Proeve eener Nederfrankische Grammatica.*

1896.

Gouden eerepenning aan de heeren Alfons van Houcke, bouwkundig ingenieur, te Laken, en Jozef Sleypen, klerk bij het Ministerie van Spoorwegen, Posterijen en Telegrafen, te Brussel, voor hun werk : *Vakwoordenlijst van het ambacht van den Metselaar.*

Zilveren eerepenning aan de heeren Juliaan en Victor van Keirsbilck, te Brugge, voor hun werk op hetzelfde onderwerp.

Gouden eerepenning aan de heeren Juliaan en Victor van Keirsbilck, voornoemd, voor hunne *Vakwoordenlijst van het ambacht van den Timmerman.*

Zilveren eerepenning aan den heer Jozef Vuylsteke, snelschrijver te Brugge (reeds vroeger door de Academie bekroond), voor eene dergelijke *Vakwoordenlijst.*

1897.

Gouden eerepenning aan den heer Jozef Jacobs, student, te Mechelen, voor zijne *Verhandeling over de vormen van het werkwoord in het Oudvriesch.*

Gelijke onderscheiding aan genoemden heer Jozef Jacobs, voor zijne *Opgave van bewijsplaatsen uit taalbronnen, voor elk der woorden, door* KILIAAN *als* « vetus Flandricum » *opgegegeven.*

1898.

Gouden eerepenning aan de heeren Jozef Cornelissen, onderwijzer te St.-Antonius (Wijnegem) en J.-B. Vervliet, letterkundige te Antwerpen, voor hun *Idioticon van het Antwerpsch dialect.*

Gouden eerepenning aan den heer H. Temmerman, bestuurder der Staets-Normaalschool voor onderwijzers te Lier, voor zijne verhandeling : *De Moedertaal, eenig doel- en redematig voertuig der gedachte in Opvoeding en Onderwijs.*

Gelijke onderscheiding aan de heeren A. van Heuverswyn, professor te Ledeberg en Th. van Heuverswyn, hoofdonderwijzer te Eine, voor hunne verhandeling : *Eene vreemde spraak als voertuig van 't onderwijs.*

STAATSPRIJSKAMPEN.

Driejaarlijksche prijskamp voor Tooneelletterkunde.

LEOPOLD II, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomenden, HEIL.

Gezien het Koninklijk Besluit van 10n Juli 1858, dat eenen driejaarlijkschen prijs van Vlaamsche tooneelliteratuur instelt, en namelijk artikel 4, luidende als volgt :

« Art. 4. De beoordeeling is toevertrouwd aan eene Commissie van ten minste drie Leden, gekozen op eene dubbele voorstellingslijst door de Klas van Letteren der Academie van België opgemaakt ».

Gezien Ons Besluit van 8n Juli 1886, dat, onder de benaming van « Koninklijke Vlaamsche Academie », eene Academie inricht van letterkundigen en geleerden, die de studie en het beoefenen der Nederlandsche Taal- en Letterkunde tot het voorwerp harer werkzaamheden zal hebben;

Aangezien de Koninklijke Vlaamsche Academie gelast is met de belangen der Vlaamsche literatuur en dat, bijgevolg, de voorstelling eener dubbele lijst van Candidaten voor de jury van den driejaarlijkschen prijs van Vlaamsche tooneelliteratuur deel maakt van hare werkzaamheden;

Op voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs,

Wij hebben besloten en wij besluiten :

Art. 1. Het artikel 4 van voormeld Koninklijk Besluit van 10n Jnli is gewijzigd als volgt :

« Art. 4. De beoordeeling is toevertrouwd aan eene Commissie van ten minste drie leden, gekozen op eene dubbele voorstellingslijst, *door de Koninklijke Vlaamsche Academie opgemaakt.* »

Art. 2. Onze Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs is gelast met de uitvoering van het tegenwoordig besluit.

Gegeven te Brussel, den 2 October 1888.

LEOPOLD.

Vanwege den Koning :
De Minister van Binnenlandsche Zaken
en Openbaar Onderwijs,
J. DE VOLDER.

Verordeningen voor den driejaarlijkschen wedstrijd van Nederlandsche Tooneelletterkunde.

Art. 1. Er wordt een driejaarlijksche prijs uitgeloofd voor de samenstelling van een in het Vlaamsch geschreven tooneelwerk. De mededingers hebben volle vrijheid voor de keus des onderwerps, maar bij gelijke verdienste zal de prijs toegewezen worden aan het stuk, welks onderwerp aan de geschiedenis of aan de zeden van het land zal ontleend zijn.

Art. 2. Het stuk zal in het land moeten uitgegeven zijn (1), of, in handschrift, gezonden worden hetzij aan het Ministerie van Binnenlandsche Zaken, hetzij aan de Koninklijke Vlaamsche Academie, vóór het einde van het driejaarlijksch tijdvak.

Art. 3. Vertaalde en naar vreemde of vaderlandsche werken geschikte tooneelstukken zullen buiten prijskamp blijven.

Driejaarlijksche prijzen sedert het begin van den wedstrijd.

1°	tijdvak.	1856-1858.	Prijs	toegewezen	aan	H. van Peene (2).
2°	»	1859-1861.	»	»		D. Sleeckx.
3°	»	1862-1864.	»	»		F. van Geert.
4°	»	1865-1867.	»	»		A. van den Kerckhove.
5°	»	1868-1870.	»	»		F. van de Sande.
6°	»	1871-1873.	»	»		D. Delcroix.
7°	»	1874-1876.	»	»		D. Delcroix.
8°	»	1877-1879.	»	»		*niet toegewezen.*
9°	»	1880-1882.	»	»		Frans Gittens.
10°	»	1883-1885.	»	»		H.-B. Peeters.
11°	»	1886-1888.	»	»		H. Plancquaert.
12°	»	1889-1891.	»	»		Nestor de Tière.
13°	»	1892-1894.	»	»		Isidoor Albert.
14°	»	1895-1897.	»	»		*niet toegewezen.*

(1) Volgens Koninklijk besluit van 26n Augustus 1881 worden ook tot den prijskamp aangenomen de stukken, door Belgen geschreven en in den vreemde gedrukt.

(2) De tooneelstukken werden, gedurende de tien eerste tijdvakken, beoordeeld door eenen keurraad, samengesteld uit Leden der Koninkl. Academie van Wetenschappen, Letteren en Schoone Kunsten.

Te beginnen van het elfde tijdvak wordt de beoordeeling gedaan door Leden van de Koninkl. Vlaamsche Academie

Vijfjaarlijksche wedstrijd voor Vlaamsche Letterkunde.

LEOPOLD II, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomenden, HEIL.

Gezien het Koninklijk besluit van 6 Juli 1851, dat vijfjaarlijksche prijzen instelt van 5,000 franken ieder, voor de beste werken, welke door Belgische schrijvers zijn uitgegeven en kunnen gerangschikt worden in eene der volgende reeksen :

1° Zede- en Staatkundige Wetenschappen ;
2° Fransche Letterkunde ;
3° *Vlaamsche Letterkunde* ;
4° Natuur- en Wiskunde, en
5° Natuurwetenschappen ;

En namelijk het artikel 2 van dit Besluit, luidende als volgt :

« Art. 2. De beoordeeling der werken is toevertrouwd aan jury's van zeven leden, door Ons benoemd op voorstel, te weten voor de drie eerste reeksen : door de klas der Letteren, en voor de twee andere reeksen door de klas der Wetenschappen van de Koninklijke Academie van België. »

Herzien Ons Besluit van 30n December 1882, regelende de vijfjaarlijksche en tienjaarlijksche prijskampen, welke door de Regeering ingesteld zijn :

Gezien Ons Besluit van 8 Juli 1886, dat, onder de benaming van « Koninklijke Vlaamsche Academie », eene Academie inricht van letterkundigen en geleerden, die de studie en het beoefenen

der Nederlandsche Taal- en Letterkunde tot het voorwerp harer werkzaamheden zal hebben;

Aangezien de Koninklijke Vlaamsche Academie gelast is met de belangen der Vlaamsche literatuur en dat, bijgevolg, de voorstelling eener dubbele lijst van candidaten voor de jury van den vijfjaarlijkschen prijs van Vlaamsche letterkunde deelmaakt van de werkzaamheden dezer instelling;

Op voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs,

Wij hebben besloten en Wij besluiten :

Art. 1. Het artikel 2 van voormeld Koninklijk Besluit van 6n Juli 1851 is gewijzigd als volgt :

« Art. 2. De beoordeeling der werken is toevertrouwd aan jury's van zeven leden, door Ons benoemd op voorstel, te weten : voor de twee eerste reeksen door de klas der Letteren, voor de twee laatste reeksen door de klas der Wetenschappen der Koninklijke Academie van België, en voor de derde reeks, *Vlaamsche Letterkunde*, door de Koninklijke Vlaamsche Academie. »

Art. 2. Onze Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs is gelast met de uitvoering van het tegenwoordig besluit.

Gegeven te Brussel, den 14n October 1889.

LEOPOLD.

Van 's Konings wege :
De Minister van Binnenlandsche Zaken
en Openbaar Onderwijs,
J. DE VOLDER.

Uittreksel uit de algemeene verordeningen van de vijfjaarlijksche prijskampen.

Het programma van den vijfjaarlijkschen wedstrijd is bepaald als volgt :

a) Dichtkunst (ter uitsluiting van de dramatische poëzie, voor welke een driejaarlijksche wedstrijd in ingericht).

b) Romans, novellen, en andere louter letterkundige voortbrengselen, als levensbeelden, zedeschetsen, verzamelingen van gedachten, opstellen van welsprekendheid.

Art. 12. De nieuwe uitgave van een werk geeft geen recht tot aanvaarding er van, tenzij het werk aanmerkelijke veranderingen of vermeerderingen ondergaan hebbe.

Art. 13. Een voltrokken werk, waarvan eenig deel reeds zou bekroond geworden zijn, zal desniettegenstaande tot den prijskamp toegelaten worden, indien de nieuwe deelen er aanmerkelijke vermeerderingen aan toebrengen.

Art. 15. De keurraad, belast met het beoordeelen van eenen prijskamp, zal niet kunnen beraadslagen dan ten getale van ten minste vijf leden.

Wanneer hij kennis genomen heeft van de werkken, aan zijn onderzoek onderworpen, zal hij beslissen of er tusschen die werken één is, dat, bij uitsluiting der anderen, den vijfjaarlijkschen prijs verdient, en hetwelk.

De vraag zal onverdeeld ter stemming gelegd

en niet bevestigend kunnen opgelost worden dan door ten minste vier stemmen.

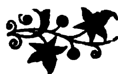
Geen lid zal zich mogen onthouden van te stemmen.

Art. 16. De werken der leden van den keurraad mogen niet mededingen voor den prijs.

Art. 17. In geval van twijfel nopens de klasseering van een werk zal de keurraad, met het toekennen van den prijs belast, de vraag beslissen door eene bijzondere stemming.

De vraag zal niet mogen opgelost worden dan door ten minste vier stemmen, en geen lid zal het recht hebben zich te onthouden van stemmen.

Art. 18. Het oordeel van den keurraad zal afgekondigd worden in de Openbare Zitting der .....Koninklijke Academie.... op wier voorstel de keurraad zal genoemd zijn.

Vijfjaarlijksche prijzen voor Nederlandsche letterkunde, sedert de opening van den wedstrijd.

(*Beoordeeling, toevertrouwd aan Leden der Koninklijke Academie van Wetenschappen, Letteren en Schoone Knnsten.*)

1°	tijdvak.	1850-1854,	prijs toegekend aan	H. Conscience.
2°	»	1855-1859	»	Prud. van Duyse.
3°	»	1860-1864	»	Joanna Berchmans. (wᵉ Courtmans.
4°	»	1865-1869	»	H. Conscience.
5°	»	1870-1874	»	Tony Bergmann.
6°	»	1875-1879	»	P. de Mont.
7°	»	1880-1884	»	J. van Beers.

(*Beoordeeling door eenen keurraad, samengesteld uit Leden der Koninklijke Vlaamsche Academie.*)

8°	tijdvak.	1885-1889,	prijs toegekend aan	Mathilda Ramboux.
9°	»	1890-1894,	»	Virginie Loveling.

Louis Taerlinckx del.
J. Franck sculp.

LEVENSBERICHT

VAN

J.-C.-H. NOLET DE BRAUWERE VAN STEELAND

door P. ALBERDINGK THIJM.

« Beide deelen van een door taal, aard en zeden, door kunsten, wetenschap en lettervruchten onverbroken geheel, draag ik ongescheiden en met voorliefde in mijn hart; en moge dan het standput mijner nationaliteit tweezijdig heeten, nimmer toch zal het den Noord-Nederlander dubbelzinnig zijn! »

Zoo sprak de heer Nolet, bij 't aanvaarden van het voorzitterschap, op het Nederlandsch congres te Brussel ten jare 1851, en hij is aan die woorden getrouw gebleven voor de kunst, gelijk zij in Vlaanderen, Brabant enz. had gebloeid, aangetrokken door de vriendelijkheid, welke er heerscht in de meeste gedichten der zuidelijke broeders. Bovendien gunstig voor België gestemd door de vrijheid, waarmede zich aldaar de poëzië van den katholieken cultus mocht ontwikkelen — daar hij zelf in de leer der katholieke Kerk was opgevoed — hield hij toch niet op Hollander te wezen; evenals om-

gekeerd de geleerde J.-F. Willems († 1846) niet ophield Belg te zijn, al was hij ook aan koning Willem I gehecht, en al ried hij met nog zooveel nadruk zijnen landgenooten aan, zich in taal en letterkunde aan de krachtige voorbeelden der Hollandsche schrijvers te spiegelen.

Maar ondanks dien onafhankelijken zin moest Willems na 1830 langen tijd in een soort van verbanning in het kleine stadje Eekloo leven, terwijl Nolet, gedurende de omwentelingsjaren naar Holland teruggekeerd, zich in België rustig kon nederzetten, toen de omwentelingsstorm genoeg heerlijk woud had omgewaaid dat te voren den gezichtseinder verborg.

Evenmin als Willems was Nolet een man der « Staatkunde ». Beiden betraden slechts het letterkundig gebied, en sleten hunne dagen verder in rust.

Jan-Karel-Huibert Nolet de Brauwere van Steeland was te Rotterdam, den 23ⁿ Februari 1815 geboren. Hij studeerde al vroeg Fransch en Latijn, en werd op tienjarigen leeftijd naar België in de leer gezonden. Hij lag, na Doornik bezocht te hebben, te Brugge ter schole, toen de omwenteling uitbrak. Uit den nood een deugd makende, bezigde hij de eerste jaren der woeling, om te Rotterdam een aantal Nederlandsche schrijvers te lezen, die hem eene nuttige verpozing waren van zijne classische studiën. Zijne ouders hielden niet op het oog naar België te

richten, en dwongen hem als het ware aan de Gentsche hoogeschool den titel van *doctor* in de rechten te gaan verwerven. Hij bracht zijne academische studiën tot aan het candidaatschap in wijsbegeerte en letteren. Overigens bijna geheel verdiept in de nieuwere letteren, gaf hij reeds in 1834 de eerste bewijzen van zijnen dichterlijken aanleg, in de *Nederduitsche Letteroefeningen* en in het *Nederduitsch letterkundig Jaarboekje*, te Gent verschijnende, en wel met een gedicht, genaamd *Godentwist*, tot het genre der spotdichten behoorende, waarin Nolet later steeds uitmuntte.

Nadat hij zijne kracht ook in het ernstig lyrisch genre had beproefd, in zijn gedicht : *De star der hoop*, en zelfs een schoolboek over de *Geschiedenis van het Joodsche volk* had uitgegeven, zeide hij zijne rechtsstudiën geheel vaarwel, om voortaan alleen voor de letteren en de plastische kunst te leven. Daaraan is hij zijn geheele leven getrouw gebleven. Met eene onafhankelijkheid van denken en spreken, gelijk die het voorrecht is van den ambteloozen, vermogenden burger, droeg hij nu, in dichterlijken en ondichterlijken vorm, critische lessen van levenswijsheid voor, die soms grooter nut brengen en dieper sporen nalaten dan andere vruchten van eenen dichterlijken geest, en geschreven ter wille van de kunst, van de schoonheid alleen.

Hij spaarde zijnen tegenstander, ja zelfs zijnen vriend niet, wanneer hij meende door een goed- of afkeurend woord een spoor- of een zweepslag te geven aan den gevleugelden klepper, waarop de jonge kunstenaar tot den zangberg rent.

Geene zoogenaamde politieke meening verhinderde hem aan Pol de Mont hartelijk toe te wenschen dat zijn zoon een ware Πολήδωζ' mocht worden, of Dr. Aug. Snieders toe te juichen voor de « zielveredelende lektuur » zijner *Klokkentonen* (1).

Zijn oudgermaansche reislust, dikwerf gepleegd in het gezelschap van zijnen ouderen vriend J.-B. David, professor te Loven, hield zoowel het poëtisch vuur wat zijne verbeelding verhitte gaande, als het zijne geest- en opmerkingsgave scherpte. Zijn kracht als letterkundige, de waarde zijner schriften bestaat dan ook hoofdzakelijk in trekken van vernuft, die vaak aan den kamergeleerde vreemd blijven. (2)

Dit neemt niet weg dat Nolet in de jaren 1840 tot 1842 een paar gedichten schreef van hoog ernstigen en zelfs historischen aard, waaraan hij een groot deel van zijnen naam als dichter heeft te danken. Wij bedoelen *Naomi* en *Ambio-*

(1) *Volledige werken.* III, 1878-1884, bl. 40.

(2) Zie *Reisje door het Noorden* 1843, warin Nolet o. a. (met jeugdige idealiteit) de «voorvaderlijke deugden» der Russen verheft.

rix, het eerste eene zwierige behandeling van het boek Ruth, het laatstgenoemde een mengeling van waarheid en verdichtsel; eene liefdesgeschiedenis van Ambiorix en eene priesteresse Brenda, afgewisseld en opgesierd door tal van levendige beschrijvingen van allerlei wonderen en orakels, bardensagen enz., die Cesars verhaal tot punt van uitgang hebben. De beoordeelaar in de *Vaderlandsche letteroefeningen* vergeleek toenmaals de dichterlijke schoonheden van *Ambiorix* bij die van *Lucifer* en *Fingal*, wees aan den dichter eene « eerste plaats » in de rij der *Vlaamsche* en « eene zeer hooge » in die der *Hollandsche* dichters toe. Een derde gedicht uit die jaren, *Het Graf der twee Gelieven*, eene legende aan Gregorius van Tours ontleend, en in balladevorm gegoten, maakte den dichter nog verder gunstig bekend.

Maar zijne ware oorspronkelijkheid toonde hij in zijn hekeldichten, waarvan hij reeds nu den eersten bundel, onder den titel *Dichtluimen*, uitgaf (1).

Wegens zijn minzaam en verdraagzaam karakter overal welkom, niet minder dan door zijne letterkundige verdienste geschat, werd hij nu in een aantal Belgische steden als lid der Vlaamsche maatschappijen opgenomen, werkte

---

(1) Men leze het geheele tweede deel zijner *Volledige Werken*, 1839-1859, getiteld : *Luim*.

te Leuven krachtig in het Studentengenootschap *Met tijd en vlijt*, verkreeg tijdelijk met den bovengenoemden Willems den titel van *eeredoctor* der hoogeschool van Leuven, alsmede dien van lid van het Koninklijk Nederlandsche Instituut; terwijl zijn verdienste ook in Duitschland door een aantal genootschappen, die hem het lidmaatschap aanboden, werd erkend.

In 1849 tot lid der Koninklijke Academie van België benoemd, schitterde hij aldaar met zijn hekeldicht *Vooruitgang*, in Nederlandsche klanken, die er zelden worden gehoord. Jarenlang wijdde hij ook zijne krachten aan de bevordering der Nederlandsche congressen, ijverde later almede voor de oprichting van een gedenkteeken voor Vondel, alles met een ijver, waaronder zijne lichaamskrachten schenen te lijden.

Dit deed Nolet besluiten het middenpunt van zijnen werkkring (sedert 1844 was het Brussel) te verlaten en zich in de afzondering te Vilvoorde neder te zetten, hoezeer het hem ook kostte vooral de maatschappij *Ned. Taalverbond* vaarwel te zeggen, waarvan hij herhaaldelijk tot voorzitter was gekozen.

Zijn streven naar samenwerking op het gebied der letteren en andere kunsten van Noord en Zuid verliet hem daarom niet. In zijne schriften van die dagen wordt deze gedachte herhaaldelijk en met drang, met vuur uitge-

sproken en hierin was hij weder een waardige medestander van J.-F. Willems, die ondertusschen in 1846 was overleden (1).

Doch het wordt duidelijker hoe hij deze samenwerking verstond, wanneer wij zien dat hij ook den lof zong van den vrede tusschen het Waalsche en het Vlaamsche gedeelte der Belgische bevolking; dat hij diengene afwees welke hem van groote voorliefde voor de Duitsche taal en kunst beschuldigde, en eindelijk een snijdend hekeldicht *Half en half* schreef, waarin alle karakterlooze schepselen, zonder overtuiging, zonder welgeteekend streven door hem worden over den hekel gehaald.

Hij was geen vriend van de moderne constitutiën, en hing eene eenhoofdige regeering aan, met àl de kracht van zijnen conservatieven geest Doch toen die eenhoofdigheid in Pruisen aanleiding gaf tot de opheffing van het koninkrijk Hannover en andere kleine Duitsche staten, barstte zijn verontwaardiging los, waaraan hij ook lucht gaf in eene voordracht, in 't Fransch, ter Belgische Academie gehouden, onder den titel van *Le Pangermanisme*.

---

(1) Men zie b. v. het gedicht getiteld « 19 October 1061 », op het zevende Nederlandsch taal- en letterkundig congres te Brugge, in 1862, voorgedragen. Het was met « toestemming der beide vorsten » opgedragen « Aan Z. M. Koning Willem II en Z. M. Koning Leopold I ».

Verder zie men het gedicht : « De beide Nederlanden », eveneens aan de beide regeerende vorsten gewijd, in 't jaar 1869.

Die onafhankelijkheid van geest belette echter niet, dat de regeeringen van Nederland, Portugal, Hannover, de beide Siciliën, Nassau, enz. Nolet met hunne ridderkruisen vereerden.

In 1856 werd hij door Leopold II tot medestichter der Koninklijke Vlaamsche Academie benoemd, in welke hoedanigheid hij tot het laatste oogenblik zijns levens met grooten ijver werkzaam bleef. Doch vóor de dialectstudie, welke aldaar wordt gepleegd, had Nolet geen medegevoel, en had dat reeds uitgedrukt in eene scherpe beoordeeling van de Bo's Westvlaamsch Idioticon. Nolet vreesde namelijk den strijd te zien uitbreken tegen eene algemeene Nederlandsche taal, dienstbaar voor Zuid en Noord, waarvan de Nederlandsche congressen steeds de groote bevorderaars waren geweest, en die het eenig mogelijke middel scheen om de uitbreiding van het onderwijs in 't Vlaamsch krachtig te bevorderen.

Toen de inrichting der Vlaamsche Academie werd aangevallen, was hij de eerste om hare verdediging op te nemen.

Zoo bleef hij tot het einde de onafhankelijk denkende en sprekende man!

In 1877 kreeg zijne gezondheid een knak, waarvan hij zich niet geheel herstelde. Den 21n Juni 1888 ontsliep hij zachtkens, te midden zijner familie, op zijn huis te Vilvoorde. Hij werd eenvoudig en stil, alleen door verwanten

en goede vrienden, ter aarde besteld, gelijk hij daartoe den wensch had uitgedrukt in een zijner laatste gedichten, getiteld : *Stil heengaan.*

(*Levensberichten der afgestorven Medeleden van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden, 1889*).

Geschriften van Dr. J.-C.-H. Nolet de Brauwere van Steeland.

Naomi. Gedicht in twee zangen. Loven, 1840, 1 dl. 8°.
Ambiorix. Gedicht in zes zangen. Loven, 1841, 1 dl. 8°. (2[de] uitg. met vert. in Fr. verzen door P.Lebrocquy. Brussel, 1846, 1 dl. 8°).
Dichtluimen. Verzamelde gedichten. Loven, 1842, 1 dl. 8°.
Een reisje door het Noorden. Loven, 1843, 1 dl. 8°.
Het Graf der gelieven. Legende. Loven, 1843, 1 dl. 8°.
Godsdienstige oefeningen, aan de beste Nederduitsche schrijvers ontleend. Antwerpen, 1846. 12°.
Aan de Germanen, in 1847. Ode. Brussel, 1847, 8°.
Ernst en boert. Verzamelde gedichten. Brussel, 1837. 8°.
Zwart en Wit. Dichtverscheidenheden. Amsterdam, 1853, id. 8°.
Vrede. Ode. Rotterdam, 1854, 8°.
Het groote dietsche Vaderland. Ode, met Duitsche vert. van J.-M. Dautzenberg. Brussel, 1857.
Vooruitgang. Hekeldicht. 1858. Z. hierboven.
Gedichten. 1839-1859 (Dl. I en II der Volledige werken). Amsterdam, 1859.
Het Pausdom. Ode. Brussel, 1860, 12°.
Den 19 October 1861. Ode. Brussel, 1862, 8°.
De begenadigde, hekeldicht. Brussel, 1866, 8°.
Het standbeeld van Ambiorix. Ode. Brussel, 1866, 8°.
Le Pangermanisme et la Revue flamande *De Toekomst*. Bruxelles. 1868, 8°.
Du Pangermanisme et de ses influences sur la littérature flamande. Brussel, 1868, 8°.
De beide Nederlanden. Gedicht. Brussel, 1869, 8°.
Gedichten 1860-1870. (Volledige werken, dl. III.) Amsterdam, 1871, 8°.

Het Communismus in zijn vroegere en latere vormen. 's Gravenhage, 1871, 12°.
1832-1871, Dichtstuk. Amsterdam, 1871, 8°.
Ter priesterwijding.Gedicht in Nederl. alexandrijnen. Bruss. 1873,8°.
Proza, 1843-1873 (Dl. IV en V der Volledige werken). Amsterdam, 1873, 2 dl. 8°.
Notice sur le particularisme linguistique flamand de la Flandre occidentale. Brussel, 1874.
Réponse aux quelques remarques de M. Willems concernant ma *Notice* etc. ibid.
Poëzij en Proza, 1874-1877 (Dl. VI der Volledige werken). Amsterdam, 1877, 8°.
Les traducteurs de Dante Alighieri aux Pays-Bas. Brussel, 1879.
Het Menschdom verlost, van L. de Koninck, critisch aan-, door- en omgehaald. Roeselare, 1884, 8°.
Poëzij en Lettercritiek, 1878-1884 (Dl. VIII der Volledige werken). Roeselare, 1885, 8°.
Nolet onderteekende « Vele tegenbemerkingen » op naamlooze « Bemerkingen » over De Koninck's pseudo-epos. Roeselare, 1886, 8°.

Artikelen in de volgende tijdschriften :

Nederduitsche Letteroefeningen. Gent, 1834. Nederduitsch letterkundig Jaarboekje. Gent, 1835-1874. Bijdragen der Gazette van Gent, 1836-1839. Belgisch Museum, 2°, 3°, 6° dl. Kunst- en Letterblad. Gent, 1840-1843. De Middelaer. Loven. 1840-1843. De School- en Letterbode. 2° en 3° dl. Het Vaderland en de Vlaemsche Letterbode, 1844-1845. Lettervruchten van het genootschap *Met Tijd en Vlijt* te Loven, 1845. De Vlaemsche stem, Brussel, 1846-1848. De Moedertael, 1849. Het Taalverbond, 1852. Handelingen van de Maatschappij der Nederl. letterkunde te Leiden. 1853. Handelingen van het 1°, 3°, 4°, 5°, 7°, 8° en 9°. Nederl. letterkundig congres. Album der schoone kunsten. Haarlem, 1850-1853. Volks-Almanak voor Nederl. katholieken. Amsterdam, 1853-1855. Jaarboekje voor Rederijkers. Amsterdam, 1859-1874. Nederlandsch Tijdschrift. Dendermonde, 1867. De Toekomst. Brussel, 1867-1886. Dagblad van Zuid-Holland en 's Gravenhage. 1871. De Wachter, Nederlandsch Danteorgaan. Amsterdam, 1877-1882. De Vlaamsche school. Antwerpen, 1884. De Leeswijzer. Haarlem, 1885. Nederlandsche dicht- en kunsthalle. Antwerpen, 1883-1886. Verslagen en Mededeelingen der Koninklijke Vlaamsche Academie. Gent, 1887, 8°.

LIJST DER SCHRIFTEN

Uitgegeven door de laatstbenoemde Briefwisselende en Buitenlandsche Leden der Academie (1).

BRIEFWISSELENDE LEDEN.

JANSSENS (Alfons). *Geboren te St.-Nicolaas den 16 October 1841, lid van de Kamer der Volksvertegenwoordigers.*

Gedichten. St.-Nicolaas, 1887.
Rozekens Eerste Communie, 1892.
Klaaskensdag, 1894.
Kerstvertelling, 1898.

Bijdragen in *de Vlaamsche Wacht, Rond den Heerd, Loquela, het Belfort, Biekorf* enz.

DE VREESE (Willem). *Geboren te Gent den 18 Januari 1869, leeraar aan de Hoogeschool te Gent.*

Matthijs de Vries. Naar aanleiding zijner 40 jarige ambtsvervulling. Gent, 1890.
Zuidnederlandsche Taal- en Letterkundige Wetenschap. Gent, 1891.
Den blijden Uitvaert der Philosophie. Gent, 1891.
Middelnederlandsche Fragmenten. Leiden, 1892.
Een nieuw fragment van Valentijn en Nameloos. Leiden, 1892.
C. Huygens. Nieuwe uitgave zijner werken. Gent, 1893.
Houwaert's Plagiaat. Leiden, 1893.
Seck, sick. Leiden, 1893.
Jacques van Maerlant. Brussel, 1894.
Nieuwe Middelnederlandsche Fragmenten. Leiden, 1894 vlgg.

---

(1) Zie het *Jaarboek* voor 1887, 1888 1889 en 1896.

Middelnederlandsche Geneeskundige Recepten en Tractaten, Zegeningen en Tooverformules. Gent, 1894.

Sint Augustijns Regele in Dietsche. Gent, 1894.

Bijdragen tot de kennis van het leven en de werken van Jan van Ruusbroec. Gent, 1896.

Een spel van Charon, de helsche Schippere. Antwerpen, 1895; 2de druk, ibid. 1896.

Woordenboek der Nederlandsche Taal. Deel X, afl. 12, 13, 14, 15 (met Dr. A. Kluyver). Deel XI, afl. 1-2.

De achttiende October 1896 in de Koninklijke Vlaamsche Academie. Gent, 1896.

De Koninklijke Vlaamsche Academie en de liberale partij. Gent, 1896.

Gabriel Meurier. Brussel, 1897.

Vondeliana. J. van Lennep's uitgave « herzien en bijgewerkt » door J.-W. Unger. Gent, 1897.

Verslag van den driejaarlijkschen Prijskamp voor Nederlandsche tooneelletterkunde (XVIe Tijdvak). Brussel, 1898.

De Gallicismen in het Zuidnederlandsch. Eene proeve van taalzuivering. Gent, 1899.

De taal van Jan van Ruusbroec. Deel I. Gent, 1899.

Bijdragen in : *Het Nederlandsch Museum; Tijdschrift voor Nederlandsche Taal- en Letterkunde; Nederlandsche Dicht- en Kunsthalle; Het Belfort; Museum* (maandblad); *Het Leidsche Dagblad; De Dietsche Warande; Verslagen en Mededeelingen der Koninklijke Vlaamsche Academie* enz.

MUYLDERMANS (J.). *Geboren te Kapellen-op-den-Bosch, den 8 September 1855, hoofdopzichter van het vrij middelbaar onderwijs voor 't aartsbisdom Mechelen.*

Over de Volkstaal. Voordracht gehouden voor de leden der St.-Albrechtsgilde. Loven, 1880, 22 bl.

Conscience en zijn werk. Lijkrede in het Oratoriën-hof uitgesproken op den 11 Nov. 1883. Loven, 16 bl. — Hetzelfde werk, 2de uitgaaf, 1884, 14 bl.

Marcia. Een verhaal uit de eerste tijden des Christendoms. Naar het Hgd. van H. L. Antwerpen, 1882, 88 bl.

Julia. Eene vertelling uit de Ve eeuw onzer tijdrekening. Naar het Hgd. van J. Schöpf. Mechelen, 1883, 128 bl.

Eert Vader en Moeder. Eene vertelling naar het Hgd. van Franz von Seeburg. Mechelen, 1884, 123 bl. — Hetzelfde werk 2e uitg., 1894, 132 bl.

Onze strijd. Voorlezing in « Met Tijd en Vlijt ». Loven, 1884, 12 bl.

Nederduitsche Bloemlezing (uitgegeven met den eerw. H. Bols). Dicht- en prozastukken, verzameld en voorzien met aanteekeningen en eene schets van de geschiedenis onzer letterkunde. 1e D., 1e uitg., Mechelen, 1884, 269 bl. — Hetzelfde, 6e uitg., 1897, 292 bl.

Nederduitsche Bloemlezing, enz... 2e D., 1e uitg., Mechelen, 1888, 512 bl. — Hetzelfde, 3e uitg., 1896, 564 bl.

Kinderspiegel. Stichtende voorbeelden uit het leven van hh. kinderen, met korte godvruchtige oefeningen bij. Naar het Hgd. van Dr Falk. Lier, 1886, 131 bl. — Hetzelfde, 2de uitgave, 1899.

Welkom in een Kegelspel. Blijspel in één bedrijf. Naar het Hgd. Gent, 1887, 63 bl.

Geloof en Vaderlandsliefde. Gent, 1887, 19 bl.

Hulde aan De Bo. Redevoering uitgesproken te Poperinge op den 28 September 1887. Gent, 8 bl.

Hendrik Tollens. Gent, 1889, 21 bl.

Pater Poirters herdacht. Baarle-Hertog, 1889, 22 bl.

Handboek voor het Onderwijs der Nederduitsche Taal. Opsteloefeningen ten gebruike der leeraars. Mechelen, 1889, VI-354 bl. — Hetzelfde, 2de uitgave, 1899.

Het Volkskind. Gent, 1892, 25 bl.

De Volksschool in verband met de maatschappelijke kwestie. Mechelen, 1892, 67 bl.

Verzameling der meest voorkomende moeilijkheden, gallicismen en germanismen in onze taal. Bijdragen tot taal- en stijlzuivering. Mechelen, 1893, XVII-416 bl.

Kruimels van de Tafel. Gent, 1894, 23 bl,

Ter nagedachtenis van den Z. E. H. Kanunnik J.-D. la Force, schoolopziener voor het middelbaar Onderwijs. Baarle-Hertog, 1894, 40 bl.

Omzendbrief *Rerum novarum* van O. H. Vader Leo XIII, over het lot der werklieden. Mechelen, 1894, 60 bl.

Het kerkboek van den christen soldaat. Mechelen, 1895, 194 bl.

Sansculot en Brigand. Gent, 1896, 116 bl. — Eene omwerking en uitbreiding er van : Sansculot en Brigand of Beul en

Slachtoffer. Eene bladzijde uit de geschiedenis der verleden eeuw. Roeselare, 1897, 280 bl.

Nederduitsch Leesboek (uitgegeven met den eerw. H. Bols), ten gebruike van lager en aanvankelijk middelbaar onderwijs. Mechelen, 1e uitg., 1896, XI-313 bl. — Hetzelfde, 2e uitg., 1897.

Het kerkboek der christene jonkheid. Loven, 1897, 228 bl.

J. Lublink de Jonge. Verhandeling over het Patriotismus. — Corn.-Will. Westerbaen. Lofrede op Lublink den Jonge. Met aanteekeningen heruitgegeven. Roeselare, 1897, 80 bl.

Taalverarming, taalverrijking. Gent, 1897, 37 bl.

Brieven van E. P. Amaat Vyncke, met inleiding en aanteekeningen heruitgegeven. Roeselare, 1898; 1e deel. Algerië en Zanzibar, 264 bl. — 2e d. Midden-Afrika, 296. — 3e d. Tanganika-kusten, 1899.

Onze Boeren van 1798, strijders voor God en Vaderland. Lofrede op het eeuwfeest van den Boerenkrijg te Mechelen, den 23 October 1898 uitgesproken. Met eenige nota's nopens de 41 slachtoffers van den 23 October 1798. Mechelen, 1898, 34 bl.

Verhalen voor onze volksjeugd. Roesselare, 1898, 252 bl.

Helden en Martelaars. Lofrede den 4 December 1898 in de kerk van Kappellen-op-den-Bosch uitgesproken ter gelegenheid van het eeuwfeest van den Boerenkrijg. Mechelen, 1899, 27 bl.

Gebedenboek van den Belgischen soldaat, uitgegeven onder toezicht der Soldatenkringen van België. Roeselare, 1899.

Maria's eeredienst in Midden-Afrika. Roeselare, 1899.

Bijdragen in *Het Belfort*, *De Nieuwe School- en Letterbode*, *Bode van O. L. V. van 't H. Hert*, *St.-Cassianusblad*, enz.

DE KONINCK (Lodewijk). *Geboren te Hoogstraten den 30 October 1838, oud-opzichter van het lager onderwijs te Rethy.*

Heidebloemen, Lier, Jos. van In en Cie 1869, 12°, 85 bl.

Galerij van vaderlandsche tafereelen, opgehangen rond de wieg van P.-P. Rubens. Turnhout, Splichal-Roosen, 1878, 8°, VIII, 157 bl.

Ode aan Vondel, Turnhout, J. Splichal-Roosen, 1879, 8°, 8 bl.
Koningslied, getoonzet door J. Robson. Brussel, J.-B. Katto, 1878.
Hulde aan de Beucker, Turnhout, J. Splichael-Roosen, 1878, 8°.
Verspreide gedichten. Turnhout, Splichal-Roosen, 1880, 8° 100 bl.
Ode aan Kiliaan. Ibid. id., 1882, 16 bl.
Feestzang bij de inzegening der nieuwe kapel van de katholieke Normaalschool te Mechelen. Ibid. id., 1883.
Het Menschdom verlost, Antwerpen, 1874, 8°, 1883, 2 dln. 8°, XIV, 453 en 442 bl. — Idem, 3° uitgave, Brugge, Beyaert-Storie, 1878, 8°, 184 bl. — Idem, Turnhout, J. Splichal-Roosen.
Rouwkrans op het graf van Kardinaal Dechamps. Ibid. id., 1883.
Welkomgroet aan Z. D. H. Mgr. Goossens, Aartsbisschop van Mechelen. Ibid. id., 1884.
Karelslied. Ibid. id., 1884.
Hulde aan de nagedachtenis van senator Lod. Janssens-Smits. St.-Nicolaas, A. de Castro, 1885.
Hulde aan den Z. E. H. Stillemans. Turnhout, Splichal-Roosen, 1885.
Hulde aan Edgar Tinel. Ibid. id., 1885.
Eene bladzijde uit het boek van het Priesterschap. Ibid. id., 1886.
Hulde aan hoogleeraar Van Beneden. Mechelen, Dessain, 1886.
Jubelzang aan de Z. E. Moeder Overste der Zusters van de kristelijke scholen te Vorselaar. Turnhout, Splichal-Roosen, 1886.
Kerk en Paus. Jubelzang op het gouden priesterschap van zijne Heiligheid Leo XIII. Ibid. id., 1887, 8°, 46 bl.
Franciscus, oratorio, getoonzet door Tinel. Leipzig, Breitkopf en Härtl, 1888.
Diest en de H. Joannes Berchmans. Mechelen, R. van Velsen, 1888, 8°, VIII, 94 bl.
Feestzang aan Z. E. Kardinaal Goossens. Ibid. id., 1889, 8°, 7 bl.
Redevoering op de prijsuitdeeling der St.-Lucasschool te Gent. Gent, A. Siffer, 1889, 8°.
Heilgroet aan Mgr. Stillemans, Bisschop van Gent. Mechelen, R. van Velsen, 1890.
Psalm XXIX, getoonzet door Tinel. Leipzig, Breitkopf en Härtl, 1890.
Redevoering op het H.-Sacramentscongres te Antwerpen. Antwerpen, gebr. Bellemans, 1890.
Jubelgroet aan de Z. E. Moeder Overste der Annuntiaten te Huldenberg. Mechelen, Van Moer, 1891.

Litanie van O. L. V. van Loretto, met het oog op eenige bijzondere eeretitelen van O. L. V. van Lourdes, in Vlaamsche verzen overgebracht. Mechelen, R. van Velsen, 1891.

Heilzang aan de Z. E. Moeder Overste der Zusters van den H. Vincentius à Paulo te Buggenhout. Lier, Joz. van In en Cie, 1891.

Redevoering op het katholiek Congres van Mechelen. Mechelen, Paul Ryckmans, 1891.

Vreugd en Rouw, twee redevoeringen uitgesproken in den schoot van het Davids-Fonds te Mechelen. Mechelen, R. van Velsen, 1891.

Zilveren huwelijksjubel. Ibid. id., 1892.

Feestgalm aan Zuster Maria Felicitas der Arme Klaren te Mechelen. Mechelen, Dessain, 1893.

Maagdenpalm aan juff. Maria Wouters-Van den Bosch. Mechelen, R. van Velsen, 1894.

Feestgalm aan den Z. E. H. Joz. Roosen, pastoor te Zondereigen. Turnhout, Joz. Splichal, 1894.

Maagdenpalm bij den gouden jubel der Z. E. Moeder Maria Engelberta, abdisse der Arme Claren, te Mechelen. Mechelen, Dessain, 1894.

Het werk van de Zusterkens der Armen, vertaald uit het Fransch. Hoogstraten, L. van Hoof-Roelans, 1895.

De Wonderkerk van Hakendover. Mechelen, R. van Velsen, 1896.

Lijkrede op het graf van mijnen vriend Dr. L. van Hoof. Hoogstraten, van Hoof-Roelans, 1896.

Bruiloftskrans. Mechelen, R. van Velsen, 1897.

Lof van de deugd. Ibid., id., 1897.

Huldegroet aan Mgr. van Aertselaer. Mechelen, gebr. Godenne, 1898.

BUITENLANDSCHE EERELEDEN.

MARTIN (Ernst), *geboren te Jena, den 5 Mei 1841, hoogleeraar te Straatsburg.*

De responsionibus diverbii apud Aeschylum Dissert. Berlijn, 1862.
Alpharts Tod, Dietrichs Flucht. Rabenschlacht. Berlijn (Heldenbuch. Bd. II), 1866.
Le Besant de Dieu von G^{me} le Clerc de Normandie. Halle, 1867.
Fergus, Roman von G^{me} le Clerc. Halle, 1872.
Kudrun, herausgegeben und erläutert. Halle, 1872.
Examen critique des manuscrits du roman de Renart. Basel, 1872.
Reinaert. Willems' gedicht van den vos Reinaerde en Reinaerts Historie, herausg. und erläutert. Paderborn, 1874.
Ungedruckte Briefe von und an J.-G. Jacobi. Straatsburg 1874.
Het Ned. volksboek Reynaert de Vos van 1564. Paderborn, 1876.
Hermann von Sachsenheim (Literar. Verein in Stuttgart n^r 137). 1878.
Neubearbeitung von Wackernagels Geschichte der deutschen Litteratur. Theil I. Basel, 1879.
Zur Gralsage (Quellen und Forschungen 42). Straatsburg, 1880.
Le Roman de Renart, III, Straatsburg en Parijs, 1882-87.
Ephemerides und Volkslieder v. Goethe. Heilbronn, 1883.
Germania von Wimpheling übersetzt und erläutert. Straatsburg, 1885.
Murner, Badenfahrt, mit Erläuterung. Straatsburg, 1887.
Observations sur le Roman de Renart. Suppl. à l'édition du Roman, 1887.
Neue Fragmente von Renart und das Bruchstück vom Bere Wisselauwe (Quellen und Forschungen, 65). Straatsburg 1889.
Neubearbeitung von Wackernagels Gesch. d. deutschen Litt. II. Band. Basel, 1894.
Grammatik und Glossar zu der Nibelunge Not (12. Aufl. Mittelhochdeutsche Grammatik nebst Wörterbuch u. s. w.). Berlijn, 1896.
Wörterbuch der Elsässischen Mundarten. Straatsburg, 1897-99.

Bijdragen in het *Zeitschrift für deutsches Alterthum, Zschr. f. deutsche Philologie, Zschr. f. d. Unterricht, Zschr. f. Romanische Philologie, Techmers Internationale Zschr. für*

Sprachforschung. Zschr. der historischen Gesellschaft in Freiburg, Zschr. des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen, Allgemeine Deutsche Biographie, enz.

LOOTEN (Camille), *geboren te Noordpeene, in 1855, hoogleeraar aan de Katholieke Hoogeschool, te Rijsel.*

Étude littéraire sur le poète néerlandais Vondel. Rijsel, 1889.

INVENTARIS DER HANDSCHRIFTEN

TOEBEHOORENDE AAN DE

Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde (1).

1. Fragment van Maerlant's « Jstory van Troyen », ontdekt door den heer Daems in de bibliotheek der abdij van Tongerloo. Hs. der XIVe eeuw, op perkament.

2. Lichtteekening van een fragment van Jacob van Maerlant's *Spieghel historiael*, gegeven door den heer Paul ver Eecke, ingenieur te Antwerpen.

3. Formulier van vonnissen te Mechelen. « Dit zijn alrehanden ghemeyn vonnessen die by scepenen van Mechelen gegeven worden ». XVe eeuw. Papier, 8°, 39 bl.

4. Keukenboek, XVIe of XVIIe eeuw, 128 bl., kl. 4°, papier. Daarachter : Geneesmiddelen, XVIIe eeuw, papier, 10 bl.

5. Caerte der Rederijkkamer « de Roos », te Loven, 3 April 1554, na Paschen. 4°, 21 bl. Papier.

6. Gedichten en Liederen van JACOB VAN NETHEN, XVIe eeuw. 4°, papier.

7. Brief van Jan-Frans Willems aan C.-A. Vervier. 5 Juli 1820.

8. Nasporingen over de Schrijvers der *Brabantsche yeesten* door P. van den Bogaert, 35 bl. folio.

---

(1) De oorkonden, waar de taal niet bij vermeld is, zijn opgesteld in het Nederlandsch.

9. Jan-Antoon-Frans Pauwels, dichter (1747-1923). Verhandeling door C.-P. SERRURE, vader. 25 bl. fol.

10. Brieven van Zuid- en Noordnederlandsche, Hoogduitsche en Fransche schrijvers en geleerden aan K.-F. Stallaert. kl. 4°, 2 deelen.

Dr. Acquoy, Andries, Arnold, Barack, Blieck, Blommaert, Boen, Bormans, Campbell, Cautereels, Cels, Conscience, Cortyl, Crahay, Daniels, David (J.-B.), de Burbure, de Decker (Edm.), de Flou, de Hondt, de Coster, de la Croix, de Pauw, de Vlaminck, de Vreese, de Vries (M.), d'Hoop, Diegerick, Errera, Firmenich, Franquinet, Gachard, Gallée (J.-H.), Gezelle, Gilliodts, Grothe, Guillaume, Heremans, Hermans, Hymans, Hoefnagels, Hooft (H.), Hubert, Huyttens, Keelhoff, Kervyn de Lettenhove, Kluyver, Mangelschots, Maurin Nahuys, Mertens, Möhl, Nolet de Brauwere, Obrie, Ouverleaux, Petit, Picqué, Piot, Poullet, Proost, Rahlenbeeck, Rembry, Roersch (L.), Rooses, Ruelens, Sassen, Schönstedt, Schoonbroodt, Schuermans, Segers, Serrure (C.-P.), Thonissen, van Beers, van den Bergh, van den Hove (Fr.), van den Berghe (R.), van der Maelen, van der Elst, van der Haeghen (F.), van der Straeten, van Even, van Langeraad, van Maldeghem, van Stalle, van Torenbergen, Vercouillie, Verdam, Verkooren, Versluysen, Verwijs (Eelco), Wauters (A.), Willems (P.).

---

11. 1142, 11 October.

Albero II, bisschop van Luik, verklaart dat Arnold, heer van Diest, beloofd had telken jare aan de abdij van St.-Truiden 10 stuivers te betalen, ter vervanging van één penning voor elke haardstede aldaar, waar de abdij vroeger recht toe had.

(*Latijn, kopie op papier, van de XVII*e *eeuw*, — Gedrukt door RAYMAEKERS, *Kerkelijk en liefdadig Diest*, 26, en door PIOT, in *Cartulaire de l'abbaye de St.-Trond*, I, 62.)

12. 1256, 28 Maart (Nieuwe stijl).

Hendrik, hertog van Lotharingen en Brabant, keurt den aankoop goed van 50 bunder in het bosch van Bijlaar, alsmede van eene jaarijksche opbrengst van 50 mud tarwe en rogge, bezet op de molens

van Diest, welke aankoop gedaan was door het St-Bernaards-klooster dier stad, van Arnold, heer van Diest, en zijne vrouw Ida.

(*Latijn. — Afschrift op papier der XVII[e] eeuw.* — Gedrukt door RAYMAEKERS, *Het Kerkelijk en liefdadig Diest*, 365, en in *Codex Diestense*, 75.)

13. 1278, 4 Juni.

Jan, hertog van Lotharingen en Brabant, bevestigt het recht der Diestenaars op het gebruik hunner gemeene weiden, en handhaaft hunne andere rechten, hun door zijne voorzaten verleend.

(*Copie. — Afschrift van de XVII[e] eeuw, met twee afschriften door K.-F. Stallaert.*)

14. 1280, 30 Maart.

Jan, hertog van Lotharingen en Brabant, doet scheidsrechterlijke uitspraak aangaande verscheidene geschillen, opgerezen tusschen Arnold, heer van Diest, en de ingezetenen dier stad, nopens welke geschillen een onderzoek was gedaan door Wouter, gezegd Volcard, schout van Antwerpen en Iwan van Meldert, meier van Tienen.

(*Twee afschriften van de XVII[e] eeuw, op papier*).

15. 1308, 13 November.

Joanna, hertogin van Luxemburg, Lotharingen en Brabant, verklaart dat de Diestenaren haar, in den oorlog dien zij te voeren had tegen den hertog van Gelderen, vrijwillig, zonder verplichting hadden bijgestaan met geld, om welke reden zij belooft de rechten, voorrechten, keuren en costumen der stede te zullen handhaven.

(*Nederlandsch afschrift van de XVIIe eeuw, op papier.*)

16. 1321, 25 Mei.

Godevaard van Beringhen geeft vóór schepenen van Diest (buiten), eenige gronden in onderpand, tot verzekering eener jaarlijksche rent van 3 pond 10 schellingen gr. van Tours. ten voordeele der H.-Geesttafel van de St.-Sulpiciuskerk te Diest.

Aan dit stuk is gehecht eene andere oorkonde :

1426, 16 Mei.

Beleidbrief vanwege de buitenschepenen van Diest, waarbij voormeld goed, wegens gebrek van betaling der bepaalde rent, wordt afgepand ten behoeve der H.-Geesttafel van genoemde stad.

(*Oorspronkelijk, op perkament. Het schepenenzegel van Diest, aan eerstgemeld stuk, tamelijk goed bewaard. Dat aan het tweede nagenoe gansch verdwenen*).

17. 1335, 2 Juni.

Jan bisschop van Utrecht, heer van Diest en burchtgraaf van Antwerpen, verleent aan Diest eene nieuwe gemeentekeure en bepaalt eenen nieuwen tarief voor het accijns. Deze acte is goedgekeurd door Jan, hertog van Brabant.

(*Afschrift van de XVII*[e] *eeuw, op papier, naar het oorspronkelijke stuk, berustende in 't Stadsarchief van Diest, gedeeltelijk gedrukt in de Bulletins de la Commission royale d'histoire, 4*[e] *reeks*, III, 218.)

18. 1346, 27 Mei.

Overeenkomst tusschen Thomas, heer van Diest, en de wethouders dezer stad. Eerstgenoemde verleent hun het oude Laken- en het zoogenaamde Beringhuis, daarbij gelegen, of eenige andere plaats binnen de vrijheid van Diest, om er eene Lakenhalle te bouwen ten uitsluitelijken gebruike der Diestsche wevers. Volgen verordeningen betrekkelijk den verkoop ter Halle.

(*Afschrift der XVIII*[e] *eeuw, op papier.*)

19. 1357, 27 Augustus.

Wenceslaus, hertog van Lotharingen, Brabant en Limburg, en Johanna zijne echtgenoote, verbieden het houden van « paenhusen ende taveernen » bij den Nedermolen te Diest; zij verbieden, voor het vervolg, het brouwen en verkoopen van drank op gezegde plaats, en waar de hertog en de heer van Diest gemeen recht oefenen, tenzij te Webbekom.

(*XVIII*[e] *eeuwsch afschrift, op papier.*)

20. 1368, 16 Februari.

Geldolf van Winde, ridder, vergunt, ook voor zijne nazaten, aan den Armendisch van 't Begijnhof, te Diest, een momboir over het goed, dat onder zijn hof is gelegen.

(*Oorspronkelijk, op perkament. Met gebroken groen wassen zegel van Geldolf van Winde. Hierbij gevoegd eene acte van April 1379, daartoe betrekkelijk.*)

21. 1398, 29 Mei.

Verkoop van een leengoed ter grootte van 4 bunder, gelegen in Goerbroek, te Haacht, door Peter Abraen, ten voordeele van Peter van Battel, te Mechelen.

(*Oorspronkelijk, op perkament. De zegels van Jan, heer van Rotselaar, erfdrossaard van Brabant, en vier zijner leenmannen, ontbreken. Bijgevoegd een afschrift door K.-F. Stallaert.*)

22. 1402, 21 Juli.

Joanna, hertogin van Brabant, verklaart de ingezetenen van Diest, alsmede hunne goederen, tolvrij in geheel het hertogdom Brabant, zooals die vroeger geweest zijn.

(*XVIIIe eeuwsche kopie.*)

23. 1404, 5 Maart, en 1405, 4 Maart.

Acte der schepenen van Loven en bekrachtiging door hen, waarbij Willem van Wenezele, zoon van wijlen Willem, heer van Wenezele, ridder, belooft aan Jan Capelleman, priester, handelende in naam en ten behoeve van het klooster van Kortenberg, de in gemelden schepenenbrief aangeduide goederen.

(*Latijn, oorspronkelijk, op perkament. De vier zegels ontbreken.*)

24. 1410, 8 September.

Geeraard de Vorster doet afstand van een half dagmaal land te Rotselaar, aan Vakerveld, ten behoeve van Willem uten Helichte.

(*Perkament. Het zegel der schepenen van Rotselaar, dat er aan gehecht was, ontbreekt.*)

25. 1410, 21 December.

Fragment van een privilege verleend door Antoon, hertog van Brabant, aan de stad Diest.

(*Papier. Afschrift van de XVIIe eeuw, 8 bl. folio.*)

26. 1415, 10 April.

Antoon, hertog van Lotharingen en Brabant, verbiedt zijne tollenaren, te 's Bosch en te Turnhout eenigen tol te eischen van de goederen der Diestenaren; hij gebiedt aan deze weer te geven, wat ten onrechte van hen zou gevorderd zijn.

(*Papier. XVIIIe eeuwsch afschrift.*)

27. 1420, 4 Mei.
Kwijtbrief voor Hendrik van Castell, gegeven door Reinier van Berge, heer van Meertzenho en van Goel, voor renten verschuldigd aan zijne echtgenoote, Maria van Diest, vrouwe van Pollane.
(*Perkament, zonder zegel.*)

28. 1427, 13 September.
Wouter van der Noot doet afstand, ten voordeele van het godshuis te Kortenberg, van twee bunder land te Sterbeke.
(*Perkament. Het zegel van den heer van Saventem, hetwelk er vroeger aanhing, ontbreekt.*)

29. 1428, 20 Januari (o. s.).
Brieven van Hertog Philip den Goede aan de stad Diest nopens de belastingen, waarbij herinnerd zijn de letteren van hertog Jan (27 September 1335) en die van hertogin Joanna (30 April 1384).
(*Afschrift op papier van de XVIIIe eeuw.*)

30. 1430, 22 Februari.
Gewijsde der Schepenen van Diest (buiten) betrekkelijk een deel wijngaard, bij den Ouden Galgberg aldaar, en eene plekke lands, aangeslagen ten profijte van den H.-Geest (Armendisch) der genoemde stad.
(*Oorspronkelijk, op perkament, met geschonden schepenenzegel.*)

31. 1435. 30 Augustus.
Uitspraak der Schepenen van Diest (buiten) in een geschil aangaande het eigendom van eene partij land gelegen bij Kaggevenne.
(*Oorspronkelijk, op perkament; gebroken schepenenzegel.*)

32. « Ordonnantie ende statuet die men is observerende in het uytclaegen (*op de achterzijde staat*: uytdagen) van eenighe goederen onder Webbecum. »
(*Zonder jaartal. Afschrift der XVIIe eeuw, op papier.*)

33. 1437, 13 Augustus.
Oorkonde der schepenen van Diest (buiten) aangaande eenen erfcijns op huizingen, land en wijngaard, ter plaatse « ten Aerde ».
Bijgevoegd eene oorkonde van 1518, 3 Februari (o. s.) daartoe betrekkelijk.
(*Oorspronkelijk, met vrij goed bewaarde Schepenenzegels.*)

34. 1439, 13 Mei.

Beleidbrief van wege de buitenschepenen der stad Diest, waarbij een wijngaard, omtrent den Oulen Galgberg, wordt afgepand ten behoeve van Wouter tsHasen.

(*Oorspronkelijk stuk op perkament, met eenigszins geschonden Schepenenzegel.*)

35. 1442, 9 October.

Jan van Loon, heer van Diest, Sichem en Zeelhem, en zijne echtgenoote Joanna, erfvrouwe dier plaatsen, burchtgraven van Antwerpen, overwegende dat de Diestenaren hun bijstand hebben geboden door het geven van 1.300 Rijnsgulden, verleenen hun vrijdom van tol op al hunne domeinen in Brabant.

(*Afschrift der XVIIe eeuw, op papier.*)

36. 1443, 23 Januari.

Overeenkomst (scheiding en deeling van goed) aangegaan tusschen Ida uter Helicht, wed. van Jan Brugmans, en Arend Brugmans, haren zoon, ter eener zijde, en Arend van der Striecke, cum suis, ter andere zijde, nopens land gelegen te Haacht.

(*Oorspronkelijk, op perkament. Het zegel der schepenen van Haacht ontbreekt.*)

37. 1445, 1 Juli.

Hoofdvonnis van den meier van Loven en de schepenen der Chartreuzen van Zeelhem opzichtens het bezit van 2 bunder land en een boschje, gelegen bij Boekhout, in de bank van Zelke, uitgesproken in eene betwisting tusschen Hendrik van der Houtmerct en het H.-Geest- en Gasthuisbestuur der stad Diest. Weet iemand er iets op aan te merken, hij mag zulks doen ter plaatsen, waar het behoort.

(*Oorspronkelijk stuk op perkament, zonder zegel.*)

38. 1446, 13 November.

Ordonnantie van Philip den Goede op de leengoederen in het hertogdom Brabant.

(*Kopie der XVe eeuw, op papier, 8 bldz. kl.-folio. Gedrukt in de Placcaten van Brabant, I, 259, onder 18^n^ November.*)

39. 1447, 7 December.

Dionijs Zillekens, doctor in geneeskunde, wordt in het bezit gesteld van verschillende goederen, « daer die tommen berghe op staen, ghemeynlijc geheeten de Seven Tommen », goederen in leen gehouden van Jan, heer van Rotselaar, erfdrossaard van Brabant, en van welke Willem van Elsbroeck zich had meester gemaakt. Dionijs Zillekens zal er genot van hebben « tot aender tijt toe dat yemant anders quaeme met beteren rechte ».

(Oorspronkelijke acte, perkament. De vijf zegels, welke er aan gehecht waren, zijn verloren.)

40. 1452.

Opdracht van een leen aan den Armendisch van O. L. Vrouw, geheeten ter Kapellen, te Diest, en afhankelijk van het leenhof van Jan van der Moelen.

(Oorspronkelijk, perkament. De zegels van Jan van der Moelen en twee zijner leenmannen : Geerde van den Velde en Willem Strooten, zijn verloren.)

41. 1452, 23 Mei.

Bevestiging, door de leenmannen van Alida van der Bruggen, der overdracht van een leengoed, door Peter Collet, bijgenaamd Naeldemans, gegeven aan den Armendisch van de O.-L.-Vrouwekerk te Diest.

(Oorspronkelijk, op perkament; de zegels van Juffr. Alida van der Bruggen en vier harer leenmannen ontbreken.)

42. 1452, 30 Augustus.

Bekrachtiging door de buitenschepenen van Diest van een gewijsde der laten van 't hof van Arnout van der Ponten, bij genoemde stad, aangaande het behoud van een erfcijns, onder 't bewind van gezegd hof gelegen, ten voordeele van Heilwich van der Zeept, weduwe van Hendr. van den Houte, en haren zoon, ten laste van P. Plissijs.

(Oorspronkelijk stuk, perkament. Het zegel der schepenen van Diest, buiten, ontbreekt.)

43. 1453, 10 April.

Deken en kerkmeesters van O. L. Vr. van den Wijngaarde, buiten Diest, op verzoek van ridder Hendrik van Diest, heer van

Rivieren, vereffenen een geschil nopens eenen weg. opgerezen tusschen het kapelbestuur van O. L. Vr. ten Wijngaarde en de abdij van St.-Bernaardsdal te Diest.

(*Oorspronkelijk, perkament. Het zegel van Geertruid Bruynen, abdis van St-Bernaardsdal, alsmede dat des kloosters, zijn verdwenen.*)

44. 1453, 10 April.

De Raad van Brabant, uitspraak doende in eene betwisting tusschen de stad Diest en Joanna van Wesemaal, echtgenoote van Hendrik van Diest, heer van Rivieren, opzichtens den accijns van landwijn en bier, bepaalt bij minnelijke schikking : 1° dat gezegde vrouwe ontslagen zal zijn van het accijnsrecht op den landwijn, dien zij in hare woningen tot Diest zal verbruiken, evenals van het bier hetwelk zij binnen of buiten die stad zal doen brouwen of halen, doch dit enkel tot beloop van hoogstens 20 tonnen; 2° dat zij den accijns niet betalen zal van het bier, hetwelk zij vroeger kocht van Willem Halbuers, en dat ook deze daarvan zal vrij zijn ; 3° dat de vrouwe van Wesemaal de stad Diest een uitstel van drie maanden zal verleenen bij iederen termijn, op welken de stad gehouden is de haar verschuldigde renten te betalen.

(*Afschrift, op papier; XVIII*° *eeuw.*)

45. 1458, 17 Februari.

De gezworen laten van het hof van Vrouwenperk bevestigen eene uitwinning van 2 1/2 « zillen » land, als bijpand over 1 mud rogge. — Daarbij eene oorkonde van 8 Juli 1483.

(*Oorspronkelijke acte, perkament; het zegel der schepenen van Halen, waar genoemde laten hoofdvonnis bij haalden, is verloren.*)

46. 1463. Voorgeboden (Ordonnantiën) der stad Tienen.

(*Op papier, schrift van de XVI*° *of XVII*° *eeuw. 7 bl. kl-folio.*)

47. 1468, 23 September.

Afstand van gronden, te Haacht, ten voordeele der kosterij van het klooster te Kortenberg, door Arend van den Schriecke-Hendrik van Aerschot, Catharina van den Schriecke en Eliza, beth van den Schriecke.

(*Oorspronkelijk, op perkament; het schepenenzegel van Haacht is verloren.*)

48. 1477, 23 Mei.
Willem, hertog van Gulik, heer van Diest en Sichem, verleent eene nieuwe keure aan de stad Diest.

(*Afschrift, op papier, van de XVIIIe eeuw, 22 blads. folio. Eene uitgebreide ontleding van dit merkwaardig stuk is te vinden in de Revue trimestrielle, XLIVe deel.*)

49. 1485, 22 Januari.
Bezet ten voordeele des Kapittels van St.-Plissis, te Diest.

(*Oorspronkelijk, perkament, met het vrij goed behouden segel der schepenen van Tessenderloo.*)

50. 1487, 10 April.
Toekenning van 3 bunder land op den Sollenberg, na vervolging wegens achterstel van betaling van grondcijns, aan Hendrik Binnemans, ten voordeele van den Armendisch te Diest.

(*Oorspronkelijk, perkament; het schepenensegel van Halen ontbreekt.*)

51. 1496, 5 Februari.
Overeenkomst tusschen Halen en Donk. Acte van vrijgeleide te Halen voor de schepenen van Donk, woonachtig in het land van Luik, op den genachtedag van Donk, « keerens ende wendens... « binnen Halen, onghemolesteert, onghearresteert ende onghehou- « den van jemande, van wat schulden dat zij. » Gelijke vrijheid wordt hun vergund wanneer zij op andere dagen door den meier van Donk verzocht zijn aldaar recht te komen oefenen.

Daarachter : Uittreksel uit het Schepenenboek van Diest, zijnde eene overeenkomst tusschen Arend, Jan, Zeger en Willem Amouts, nopens een geschil met elkander. (14 Mei 1538.)

(*Afschrift, op papier, der XVIe eeuw.*)

52. 1497, 1 April.
Brief van den meier en de erflaten der kloostergoederen van Kortenberg aangaande de achterstallige betalingen van erfcijns, op land te Nossegem, na de cijnsplichtigen van « binnen lants « oft buyten lants, te watere oft te lande » te hebben opgeroepen opten vijfsten morgenstonde, dat men heet « den dach van gracien, »

en deze niet verschenen zijnde, wijzen meier en laten voormeld het land in volle bezit toe aan Kortenberg.

(*Oorspronkelijk, op perkament. Het schepenenzegel van Erps, dat er aan gehecht was, ontbreekt.*)

53. 1499, 12 October.

Engelbert, graaf van Nassau en van Vianden, heer van Diest, Breda en Grimbergen, geeft ter gelegenheid zijner blijde intrede te Diest eene nieuwe keure aan deze stad.

De keure bestaat uit twee deelen : het eerste deel heeft betrekking met de justitie, 't andere met de politie. Gelijk voorgaandelijk zal het recht geoefend worden door de burgemeesters en schepenen; de politie, alsmede de goederen der gemeente en der godshuizen, door dezelfden, met toevoeging van de raadsheeren.

Een derde stuk, van gelijken datum, handelt over justitie en bestuur.

(*Afschrift, op papier, der XVIIIe eeuw. 18, 11 en 12 bl. folio. Eene hedendaagsche kopie van 't oorspronkelijke is er bijgevoegd.*)

54. XVIe eeuw. Keure der Droogscheerders van 's Hertogenbosch.

(*Afschrift op papier, 9 bl. folio.*)

55. 1500, 20 Juli.

Ordonnantie van Engelbert, heer van Diest enz. betrekkelijk het oefenen van het bestuur en de justitie in die stad.

1504, 4 September. Ordonnantie aangaande den stedelijken raad.

1509, 15 Mei. Ordonnantie van Hendrik van Nassau aangaande het goed der bastaarden binnen Diest.

Keure nopens vechten, mes trekken, misspreken enz.

Beknopte opgave van privileges der stad Diest van 4 Mei 1477 tot 15 Mei 1509.

(*XVIe eeuwsch afschrift, op papier, 28 bl. folio.*)

56. 1500, 20 Januari.

Brief van Engelbert, heer van Diest enz., een onderzoek instellende nopens het aanbieden van de rekeningen over domeingoederen en renten, alsmede over het beheer der stad Diest.

(*XVIIIe eeuwsch afschrift, op papier, 5 bl. folio.*)

57. 1510, 24 April.
Ordonnantie op het onderhoud der heirbanen, bruggen, rivieren, waterloopen en wateringen. Plichten der dorpsbesturen jegens de melaatschen.

(*XVIe eeuwsch afschrift, op papier, 6 bl. folio.*)

58. 1512, 22 Januari.
Minnelijke overeenkomst tusschen Joos van den Broeke, kanunnik van Ste-Gudula, te Brussel, en Pieter de Ridder, secretaris dier stad, aangaande het bouwen van eenen gemeenen muur in den hof achter hunne woning, gelegen achter gemelde kerk.

(*Eventijdig afschrift op papier.*)

59. 1514, 3 Juni.
Volmacht door Arend en Pieter van Halmale gegeven aan hunnen broeder Jacob, om zekere leengoederen te « Miscum » te gelde te maken.

Bijgevoegd de acte, waarbij de heer van Diest den verkoop dier goederen aan de huisarmen van St.-Plissis, te Diest, goedkeurt (10 Juli 1514).

(*Twee stukken, op perkament. De zegels deels gebroken, deels vernietigd.*)

60. 1524, 19 April.
Karel V verleent de stad Diest kwijtschelding van de door haar verschuldigde « bede », ten einde haar in staat te stellen hare versterkingswerken te verbeteren.

(*Afschrift der XVIIIe eeuw, op papier, 13 bladz. folio.*)

61. 1540, 20 December.
Vestiging eener rent van « een blauwe croone », jaarlijks te geven op St.-Stevensdag aan het godshuis van Kortenberg en bepand op een huis en land te Nossegem.

(*Oorspronkelijk, op perkament. Het schepenenzegel van Saventhem ontbreekt.*)

62. 1548, 21 Juli.
Het godshuis van Kortenberg geeft in erfcijns aan Maria van der Coutere, weduwe van Jan van Wesenbeke, eenige beemden, « eensels », en land gelegen te Rotselare.

(*Oorspronkelijk, perkament. Het godshuiszegel van Cortenberg ontbreekt.*)

63. 1578, 23 Maart.

Bekrachtiging door Philip II van het op 27 September 1335 aan de stad Diest verleende privilege, inhoudende vrijstelling van beden en hulpgelden voor oorlog, ridderschap, huwelijk of anderszins. Het eigendom der Diestenaren in de andere plaatsen van Brabant, voor welke gewoonlijk hulpgelden worden betaald, zal getakseerd blijven per bunder, gelijk voor de andere onderdanen van Brabant gevergd wordt.

(*Gelijktijdig afschrift, op papier.*)

64. XVIe ceuw.

Onderzoek aangaande het bestuur der stad Diest, vooral wat de benoeming der schepenen betreft. Men leest er in : « Dat open« lyck blyckt by den chartre van den jaere 1279 datter alsdoen « twee poirteren door den heere van Diest levendigh waeren begraven « sonder vonnisse ».

(*Gelijktijdig afschrift, op papier, 7 bl. folio.*)

65. 1614, 27 October.

Leenroerig verhef namens het godshuis van Kortenberg van het leen, geheeten Sluiswinkel, gelegen te Boort-Meerbeek.

(*Perkament. Eventijdig afschrift zonder zegel.*)

66. 1624, 3 Februari.

De Provinciaal en pater van het Augustijnenklooster te Diest, voortijds gemachtigd om in deze stad « de gemeynte te dienen, « ende principalyck de jonckheyt t' justrueren ende de scholen « op te richten ende onderhouden, » worden in wettelijk bezit gesteld van gebouwen en gronden, door hen in 1623 aangekocht of verkregen, om er een klooster op te bouwen.

67. 1627, 21 October, 9 Maart 1618.

Verordeningen rakende de « verhoogenis » van 't verhef der leengoederen (achterleenen) afhangende van het souverein leenhof van Brabant.

(*Afschrift der XVIIIe eeuw, op papier, 5 bl. folio.*)

68. 1654, 21 November.

Ordonnantie van Philip IV tot het verleenen van opene brieven, bekrachtigende het reglement der stad Diest van 7 Juli 1653.

(*Gelijktijdig afschrift, op papier, 4 bl. folio.*)

69. 1675.

Keure van het dorp Kwaad-Mechelen (Limburg), opgesteld door de dorpmeesters « met agregatie ende gevolgh der gemeynten aldaer ». 63 artikelen, handelende hoofdzakelijk over veldvrede (afsluiting der erven); hoeden en schutten van vee; verhuren van woningen aan « buytenlieden »; ringen der zwijnen, zieke paarden of schapen; stal-strooisel; herstelling van waterloopen en straten; tappen van bier; spel met boog of bal; hulp aan het leger met paarden en wagens; maat en gewicht in den handel; bruiloften; schieten van wolven; planten van meiboomen; kinderdoopen; kaart- en teerlingspel; turfsteken; St.-Martensvuren; zang op nieuwjaaravond, enz. enz.

(*Op papier, XVIIe eeuw, 16 bl. folio.*)

70. 1677, 24 Juli.

Reglement door de wijnhandelaars en de wijnschrooders, geheeten Kraankinders, der stad Gent, aangaande het loon van laatstgenoemden.

(*Papier, eventijdig afschrift, 7 bl., folio.*)

INHOUDSTAFEL.

Portret.

Dr. J.-C.-H. Nolet de Brauwere van Steeland.

8. **Middelnederlandsche Gedichten en Fragmenten**, uitgegeven door Jhr. Mr. N. DE PAUW (1893-1897), 3 afl., elke 2,00

9. **Kalender en Gezondheidsregels** getrokken uit het handschrift der boekerij van de hoogeschool te Loven, getiteld « *Liber orat. Fland. M. S.* » door P. ALBERDINGK THIJM (1893) 66 blz. 1,25

10. **De Keure van Hazebroek**, door EDW. GAILLIARD (1894-1897), 3 deelen, elk 5,00

11. **Middelnederlandsche geneeskundige Recepten en Tractaten, Zegeningen en Tooverformulen**, uitgegeven door Dr W.-L. DE VREESE (1894), XII-144 blz. 2,00

12. **Beschrijving van Middelnederlandsche en andere handschriften die in Engeland bewaard worden**, door K. DE FLOU en EDW. GAILLIARD (1895 en 1896), 3 bd., elk 2,00

13. **Beowulf**, Angelsaksich volksepos, vertaald in stafrijm en met inleiding en aanteekeningen voorzien, door Dr. L. SIMONS (1896) 355 bl. . . . 4,00

14. **Hennen van Merchtenen's Cornicke van Brabant** (1414), uitgegeven door GUIDO GEZELLE (1896), 235 blz. 3,00

15. **Jehan Froissart's Cronyke van Vlaenderen**, getranslateert uuten Franssoyse in Duytscher tale bij Gerijt Potter van der Loo, in de XVe eeuw, uitgegeven en toegelicht door Jhr. Mr. NAP. DE PAUW (1898), VIII-580 blz. Eerste deel. 5,00

IVe REEKS. — UITGAVEN DER COMMISSIE VOOR GESCHIEDENIS, BIO- EN BIBLIOGRAPHIE.

1. **Alphabetische lijst van de voorloopig verzamelde namen der in België geboren Nederlandsche schrijvers, dienende tot het samenstellen van de Biographie der Zuidnederlandsche schrijvers**, door FR. DE POTTER, 524 blz. (*niet in den handel*).

2. **Vlaamsche Bibliographie** (1830-1890), door FR. DE POTTER (1893-1897), 1ste, 2e en 3e aflev., ieder. 5,00

3. **Catalogus van de Bibliotheek der Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde te Gent** (1898), door FR. DE POTTER.

Ve REEKS. — UITGAVEN DER COMMISSIE VOOR NIEUWERE TAAL- EN LETTERKUNDE.

1. **Prudens van Duyse**, door J. MICHEELS. (Met portret des dichters) (1893), 352 blz. 4,00

2. **Rederijkersgedichten der XVIe eeuw**, door J. BROECKAERT (1893). . . . 1,25

3. **Vak- en Kunstwoorden (Nr 1 Steenbakkerij)** bezorgd door TH. COOPMAN (1894), X-94 blz. 1,25

4. **Plaatsnaamkunde. Gemeente Bilsen**, door JEF CUVELIER en CAM. HUYSMANS (1897), 316 blz. 3,00

VIe REEKS. — BEKROONDE WERKEN.

1. **Bibliographie der Middelnederlandsche Taal- en Letterkunde**, door L. PETIT (1888), XVI-300 blz. (*Uitverkocht.*)

2. **Verhandeling over de verbinding der volzinnen in het Gotisch**, door P.-H. VAN MOERKERKEN (1888), 104 blz. 1,50

3. **Het voornaamwoord DU**, door H. MEERT (1890), IX-98 blz. . . . 1,25

4. **De klank- en vormleer van het Middelnederlandsch dialect der St.-Servatius legende van Heynrijck van Veldeken**, door FELIX LEVITICUS (1892), 172 blz. 2,50

5. **De Belgische Taalwetten** toegelicht door Mr. A. PRAYON-VAN ZUYLEN, (1ste deel) (1892), 476 blz. 3,00

6. **Historisch en Critisch overzicht van het Vlaamsch tooneel in de 17de eeuw**, door Osc. van Hauwaert (1893), 102 blz. . . . . :

7. **De rol van het « booze beginsel » in het middeleeuwsch drama**, door Ernest Soens, pr. (1893), 144 blz. . . . . :

8. **Gebruik der naamvallen, tijden en wijzen in den Heliand**, door J van de Ven, pr. (1893), vi-238 blz. . . . . :

9. **Antwerpen in de XVIIIe eeuw**, door Edw. Poffé (1895), 328 blz. . :

10. **Bastaardwoordenboek**, door J. Broeckaert (1895), xxiii-439 blz. . . :

11. **Vak- en Kunstwoorden** (Nr 2. Ambacht van den smid), bezorgd door Jozef Vuylsteke (1895), 178 blz. (Met platen) . . . . :

12. **Klank- en Vormleer van het gedicht van den VII Vroeden van binnen Rome**, door E. de Neef (1896), 85 blz. . . . .

13. **Vak- en Kunstwoorden** (Nr 4. Ambacht van den Metselaar), bezorgd door Alfons van Houcke en Jozef Slkypen (1896), x-486 blz. (met platen) :

14. **Proeve van Oudnederfrankische Grammatica**, door Dr P. Tack (1897), xxvi-116 blz. . . . .

15. **Vak- en Kunstwoorden** (Nr 3. Ambacht van den Timmerman) bezorgd door J. en V. van Keirsbilck (1898), x-547 blz. (met platen

16. **De Moedertaal, eenig doel- en redematig voertuig der gedachte in Opvoeding en Onderwijs**, door H. Temmerman (1898), 60 blz. . . .

17. **Eene vreemde spraak als voertaal van 't onderwijs**, door A. en Th. Van Heuverswyn (1899), 180 blz. . . . . 2.

TER PERS OF IN VOORBEREIDING.

Klankleer van de taal van Jan van Ruusbroec, door Willem de Vreese.

Nederlandsche werkwoorden door samenstellende afleiding gevormd, .. Willem de Vreese.

De Gallicismen in het Nederlandsch met aanwijzing der zuiver Nederlandsche uitdrukkingen, door W. de Vreese.

Gallicismen in het Nederlandsch, met aanwijzing van de zuiver Nederlandsche uitdrukkingen, door H. Meert.

Vormleer van de taal van Jan van Ruusbroec, door H. Meert.

Onkruid onder de Tarwe. Proeve van Taalzuivering, door H. Meert.

Vlaamsche Bibliographie (1830-1890), door Fr. de Potter (4de aflevering

De Belgische Taalwetten toegelicht door Mr A. Prayon-van Zuylen (2e de

De Keure van Hazebroek, door Edw. Gailliard (4e deel).

Vak- en Kunstwoorden (No 4. Ambacht van den Metselaar), bezorgd d. J. en V. van Keirsbiclk.

Verhandeling over de vormen van het werkwoord in het Oudfriesch, d. J. Jacobs.

Opgave van bewijsplaatsen uit taalbronnen van de woorden, door Kiliaa. als *vetus Flandricum* aangegeven, door J. Jacobs.

Idioticon van het Antwerpsch dialect, opgesteld door P. Jozef Cornelisse met medewerking van J. B. Vervliet.

Middelnederlandsche Gedichten en Fragmenten, uitgegeven door Jhr. M. Nap. de Pauw, (4de aflevering).

Ypre jeghen Poperinghe, Gedingstukken der XIVe eeuw nopens den lakenhandel uitgegeven door Jhr. Mr. Nap. de Pauw.

Die eerste Bliscap van Maria, opnieuw uitgegeven en toegelicht door Dr. Willem de Vreese.

Vocabulario pasa aprender Franches Espannol y Flaminco, opnieuw uitgegeven en toegelicht door Dr. Willem de Vreese.

Noel van Berlaimont's Vocabulare, opnieuw uitgegeven en toegelicht d. Dr. Willem de Vreese.

Jehan Froissart's Cronyke van Vlaenderen, getranslateert uuten Franssoyse Duytscher tale bij Gerijt Potter van der Loo, in de XVe eeuw, uitgegeven toegelicht door Jhr. Mr. Nap. de Pauw. Tweede deel.

Bibliographisch Woordenboek van de Geschiedenis der Belgische gemeenten, door Fr. de Potter.

JAARBOEK

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

1900

VEERTIENDE JAAR

GENT
A. SIFFER
Drukker der Koninklijke Vlaamsche Academie

1900

UITGAVEN DER KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADE...

I^e^ REEKS.

1. Jaarboek voor 1887 (Met portretten van Z. M. *Leopold II*, en van de heeren *Beernaert* en ridder *de Moreau*), 190 blz. . . . .
2. Jaarboek voor 1888, 240 blz. . . . .
3. Jaarboek voor 1889 (Met de levensschets en het portret van Dr *R. Snieders*), 148 blz. . . . .
4. Jaarboek voor 1890 (Met de levensschetsen en portretten van Dr. *L. Delgeur* en *G. Dodd*), 172 blz. . . . .
5. Jaarboek voor 1891 (Met de levensbeschrijvingen van *J.-A. Alberdingk Thijm* (met portret), van *J.-J.-L. ten Kate* en van *I.-J.-L. de Coussemaeker*), 202 blz. . . . .
6. Jaarboek voor 1892 (inhoudende de levensbeschrijvingen van *J.-A. de Laet* (met portret) en van *L. Roersch*), 188 blz. . . . .
7. Jaarboek voor 1893 (Met de levensschets van *Schuermans*, de portretten van *Roersch* en *Schuermans*, en de afbeelding des voorgevels van het Paleis der Academie), 138 blz. . . . .
8. Jaarboek voor 1894 (Met de levensbeschrijvingen van *J.-W. Brouwers* en van *Matthias de Vries* (met portret), 176 blz. . . . .
9. Jaarboek voor 1895 (Met de levensschetsen van *K.-Fr. Stallaert* (met portret) en van *J.-J. Habets*) 180 blz. . . . .
10. Jaarboek voor 1896. (Met de levensschetsen en de portretten van *L. Mathot* en *K. Boury*), 120 blz. . . . .
11. Jaarboek voor 1897. (Met de levensschetsen van *H.-E. Moltzer*, *Frans Willems* en *Willem-Jan-Frans Nuyens* en de portretten van *Zijne Kon. Hoogheid Prins Albrecht*, *Ministers Fr. Schollaert* en *L. de Bruyn*), 170 blz. . . . .
12. Jaarboek voor 1898. (Met de levensschetsen en portretten van *J.-J.-M. Micheels* en *Eug. Stroobant*), 180 blz. . . . .
13. Jaarboek voor 1899. (Met de levensschets van *J.-C.-H. Nolet de Brauwere van Steelandt* door *P. Alberdingk Thijm*) . . . .

IIe REEKS.

1. Verslagen, van 1887 tot 1899, ieder . . . .

IIIe REEKS. — MIDDELNEDERLANDSCHE UITGAVEN

1. De Zevenste Bliscap van Maria. Mysteriespel der XVe eeuw, uitgegeven door K. Stallaert (1887), XXXII-116 blz. . . . .
2. Woordenlijst voor de Zevenste Bliscap van Maria, opgesteld door K. Stallaert (1888), 141 blz. . . . .
3. Woordenlijst op de Alexanders Geesten van Jacob van Maerlant, door L. Roersch, 1ste *aflevering* (1888), 68 blz. . . . .
4. Van de vij Vroeden van binnen Rome, bezorgd door K. Stallaert (1889), XX-182 blz. . . . .
5. Het Roermondsch dialect, getoetst aan het Oud-Saksisch en Oud-Nederfrankisch, door Dr L. Simons (1889), 62 blz. . . . .
6. Madelghijs' kintsheit, al de gekende fragmenten, bezorgd door Jhr. Mr. Nap. de Pauw (1889), 208 blz. (met facsimile's) . . . . . .
7. Dit is die Istory van Troyen, bezorgd door Jhr. Mr. Nap. de Pauw en Edward Gailliard, 4 deelen, met facsimile's (1889-1892)
8. Middelnederlandsche Gedichten en Fragmenten, uitgegeven door Jhr. Mr. N. de Pauw (1893-1897), 3 afl. elke . . . .
9. Kalender en Gezondheidsregels getrokken uit het handschrift der boekerij van de hoogeschool te Loven, getiteld « *Liber orat. Fland. M. S.* » door P. Alberdingk Thijm (1893) 66 blz. . . . .
10. De Keure van Hazebroek, door Edw. Gailliard (1894-1899), 4 deelen, elk . . . .
11. Middelnederlandsche geneeskundige Recepten en Tractaten, Zegeningen en Tooverformulen, uitgegeven door Dr W.-L. de Vreese (1894), XII-144 blz. . . . .

JAARBOEK

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

JAARBOEK

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

1900

VEERTIENDE JAAR

GENT,

A. SIFFER,

Drukker der Koninklijke Vlaamsche Academie

—

1900

JANUARI

Lauw- en Sneeuwmaand.

● N. M. Maandag 1. — ☽ E. K. Maandag 8. —
⊕ V. M. Maandag 15. — ☾ L. K. Dinsdag 23.

1	Maand.	*Besnijdenis van O.H.J.-C.* ss Euphrosia, Osmund
2	Dinsd.	ss Adelard, Concordius, Aspaas, Macarius (jonge)
3	Woensd.	ss Genoveva, Cirijn, Florens, Salvator, Jan, Anterus
4	Donderd.	ss Gregoor, Pharahilde, Benedicta, Rigobert, Titus
5	Vrijd.	ss Telesphoor, Simeon, Edward, Amata, Januari
6	Zaterd.	ss Balthazar, Kasper, Melchior
7	Zond.	*Plechtigheid van HH. 3 Koningen*, ss Luciaan
8	Maand.	ss Gudula, Luciaan, Erard, Palladius, Aldrik
9	Dinsd.	ss Marcellinus, Benedict, Willem van Dongelberg
10	Woensd.	ss Agatho, Domitiaan, Willem van Aquitanië, Sura
11	Donderd.	ss Hyginus, Honorato, Hortensius, Theodos
12	Vrijd.	ss Arcadius, Valentiniana, Cesaria, Probus, Tatiana
13	Zaterd.	ss Veronica, Godfried, Leontius, Remeeuws
14	Zond.	*Plechtigheid van den H. Naam Jezus*, s Hiliarus
15	Maand.	ss Paulus, Maurus, Emebert, Isidoor, Ida
16	Dinsd.	ss Marcel, Priscilla, Bonus, Habarus, Michaeas
17	Woensd.	ss Antoon, Sulpitius, Hendrik van Balsano
18	Donderd.	ss Pieterssloel te Rome, Prisca, Amnon
19	Vrijd.	ss Canutus (Knuut), Maria van Betanië, Dagobert
20	Zaterd.	ss Fabiaan, Sebastiaan, Celidonia, Volusiaan
21	Zond.	ss Agnes, Meinraad, Fructuosus, Epiphanes
22	Maand.	ss Vincent, Anastaas, Walter, Meinraad, Einebrecht
23	Dinsd.	*Trouwdag van Maria*, ss Emerentiana, Hildefons
24	Woensd.	ss Timotheus, Babylas, Philo, Metellus, Mardonis
25	Donderd.	Bekeering van den h. Paulus, s Apollonius, Poppo
26	Vrijd.	ss Polycarp, Bathilda, Paula, Alfons, Xenophon
27	Zaterd.	ss Joannes-Chrysostomus, Jan Guldemond, Vitaliaan
28	Zond.	ss Cyril, Juliaan, Karel (de Groote), Reinout
29	Maand.	ss Frans van Sales, Valerius, Constantijn, Arnwolf
30	Dinsd.	ss Aldegondis, Martina, Bathilda, Felix (paus)
31	Woensd.	ss Petrus-Nolascus, Marcella, Eudoxia, Cyrus

FEBRUARI

Sprokkel- of Regenmaand.

☽ E. K. Dinsdag 6. — ⊕ V. M. Woensdag 14. —
☾ L. K. Donderdag 22.

1	Donderd.	ss Ignaas, Sigebert, Eubert, Ephrem, Brigida
2	Vrijd.	*O. L. V. Lichtmis*, ss Heracliet, Adelboud, Cornelis
3	Zaterd.	ss Blasius, Berlinde, Celsa, Azarias, Ansgar
4	Zond.	ss Andreas-Corsinus, Joanna, Rembert (v. Torhout)
5	Maand.	ss Agatha, Adela, Bertolf, Bertrada, Veronica
6	Dinsd.	ss Amand, Dorothea, Vedast, Nicaas, Andries
7	Woensd.	ss Romuald, Gonzalf, Theodoor, Rijkhart
8	Donderd.	ss Joannes van Matha, Werner, Angela v. Fulginië
9	Vrijd.	ss Appolonia, Ansbert, Nicephoor, Hippias, Bertulf
10	Zaterd.	ss Scholastica, Willem, Paschaas
11	Zond.	*Septuagesima*, ss Severijn, Desideer, Adolf
12	Maand.	ss Eulalia, Melitius, Claudiaan, Ansbrecht
13	Dinsd.	ss Juliaan, Gregoor II, Gijsbrecht, Maura, Fresca
14	Woensd.	ss Valentijn, Poliaan, Claudiaan, Antonijn
15	Donderd.	ss Faustijn, Jovita, Melis, Sigfried
16	Vrijd.	ss Juliana, Maxima, Secundus, Isaïas, Onesimus
17	Zaterd.	ss Evermodus, Donaas, Faustijn, Silvijn, Mariana
18	Zond.	*Sexagesima*, ss Simeon, Ingelbert, Constantia
19	Maand.	ss Bonifaas, Gabijn, Beatus, Tullius
20	Dinsd.	ss Eleutherius, Eucherius, Irenæus
21	Woensd.	ss Pepijn van Landen, Vitalius, Gombert
22	Donderd.	ss Pieters'stoel te Antiochië, Margareta v. Cortona
23	Vrijd.	ss Petrus-Damianus, Leonora, Milburgis
24	Zaterd.	ss Matthias (apostel), Marcellina, Modest, Sergius
25	Zond.	*Quinquagesima*, ss Walburgis, Gothard, Adelm
26	Maand.	ss Porphyrius, Alexander, Leonius, Nestor
27	Dinsd.	ss Leander, Gelaas, Honorina, Juliaan
28	Woensd.	*Aschdag*, ss Romanus, Basilia, Ermina, Macaris

MAART

Lente- of Dortemaand.

● N. M. Donderdag 1. — ☽ E. K. Donderdag 8. —
🌕 V. M. Woensdag 16. —
☾ L. K. Zaterdag 24. — ● N. M. Vrijdag 30.

1	Donderd.	ss Albijn, Rogier, Sigismond, David, Suitbert
2	Vrijd.	ss Karel (de Goede), Absolon, Marnan, Simplicius
3	Zaterd.	ss Frederik, Kunegond, Camilla, Emerit
4	Zond.	*Quadragesima*, ss Casimir, Lucius, Archelaus
5	Maand.	ss Adriaan, Theophiel, Oliva, Theophania, Phocas
6	Dinsd.	ss Coleta, Fridolijn, Vibiaan, Balrod, Pauwel
7	Woensd.	ss Thomas (van Aquinen) Victorina, Margriete
8	Donderd.	ss Joannes de Deo, Philemon, Herenia, Stefaan
9	Vrijd.	ss Francisca, Reinhard, Gregoor, Cyriel, Methodis
10	Zaterd.	ss de HH. 40 Martelaren te Sebaste, Himelein
11	Zond.	*Reminiscere*, ss Angela van Foligno, Heraclius
12	Maand.	ss Gregoor (de Groote), Rosina, Nestor
13	Dinsd.	ss Euphrasia, Dionysia, Patricia, Nicephoor
14	Woensd.	ss Mathildis, Alfried, Frontina, Arnout
15	Donderd.	ss Longinius, Nicander, Walt., Abraham (her.)
16	Vrijd.	ss Heribrecht, Eusebia, Castor, Cyrik, Abraham
17	Zaterd.	ss Gertruid, Patricius, Jozef van Arimathea
18	Zond.	*Oculi*, ss Gabriël (aartsengel), Ingenua, Alexander
19	Maand.	ss Jozef, Jozefina, Amand, Sibilla, Landold
20	Dinsd.	ss Wulfran, Ambroos, Joachim, Marten van Dume
21	Woensd.	ss Benedictus (1e abt), Amator, Angelica, Philemon
22	Donderd.	ss Catharina (van Zweden), Eelko, Pauwel belijder
23	Vrijd.	ss Victoriaan, Fidelis, Benedict, Florentijn
24	Zaterd.	ss Simeon, Adhemar, Areteman, Irenæus, Marcus
25	Zond.	*Lœtare, O.-L.-V. Boodschap*, ss Hubert, Einhard
26	Maand.	ss Ludger, Emmanuël, Felix (bisschop), Castulus
27	Dinsd.	ss Rupertus, Lazarus, Augusta, Alexander
28	Woensd.	ss Sixtus, Malchus, Priscus, Gilbert, Guntram
29	Donderd.	ss Gelukz. Eustaas, Berthold, Jonas, Ludolf
30	Vrijd.	ss Quirijn, Regulus, Liberata, Veronus, Armengast
31	Zaterd.	ss Cornelia, Benjamin, Menander, Balbiana, Amos

APRIL

Paascher- of Grasmaand.

☽ E. K. Vrijdag 6. — ⊕ V. M. Zondag 15. —
☾ L. K. Zondag 22. — ● N. M. Zondag 29.

1	Zond.	*Passiezondag*, ss Hugo, Alexandra, Walderijk
2	Maand.	ss Frans a Paulo, Genoveva van Brabant
3	Dinsd.	ss Rijkhard, Alexandrina, Tyro, Ulpian
4	Woensd.	ss Isidoor, Quintiliaan, Hildebert
5	Donderd.	ss Juliana, Vincent (Ferr.), Silvia, Eva
6	Vrijd.	O. L. der 7 Weeën, ss Celestijn, Sixtus I, Faustina
7	Zaterd.	ss Herman-Jozef, Clotarius, Aibert
8	Zond.	*Palmenzondag*, ss Walericus, Perpetuus
9	Maand.	ss Waldetrudis, Hugo, Dotto (abt), Walcar
10	Dinsd.	ss Mechtildis, Macarius, (biss.), Bademus
11	Woensd.	ss Leo (de Groote), Eliza, Godeberta, Isaac
12	Donderd.	*Witte Donderdag*, ss Julius I, Boudewijn
13	Vrijd.	*Goede Vrijdag*, ss Ida, Hermengildis, Justijn
14	Zaterd.	*Paaschavond*, ss Ludwina, Tiburtijn, Valeriaan
15	Zond.	Paschen, ss Anastasia, Petrus-Gonzales, Basilissa
16	Maand.	ss Benedict-Jozef Labre, Joachim, Callist, Drogo
17	Dinsd.	ss Anicetus, Rudolf, Isidora, Steven, Simeon
18	Woensd.	ss Appolonius, Idesbald, Perfectus, Galdijn
19	Donderd.	ss Emma, Bernaard, Leo (IX), Usmar, Werner
20	Vrijd.	ss Victor, Sulpitius, Hildegonde, Floribert, Oca
21	Zaterd.	ss Anselm, Benanus-Simeon, Silvius, Idesbald
22	Zond,	*Quasimodo*, ss Soter, Cajus, Leonidas, Theodoor
23	Maand.	ss Joris, Geeraard (van Toul.) Leontia
24	Dinsd.	ss Fideel (van Sigmaringen), Valeriana, Robrecht
25	Woensd.	ss Marcus, Erminus, Aniaan, Heribald, Moreus
26	Donderd.	ss Cletus, Marcellinus, O. L. V. van Goeden Raad
27	Vrijd.	ss Petrus Canisius (Gel.), Angela, Anastaas, Zita
28	Zaterd.	ss Vital, Marcus (evang.), Prudens, Proba, Valeria
29	Zond.	*Misericordia*, ss Robert, Petrus (mart.), Libert
30	Maand.	ss Catharina (van Senen), Emiliaan, Rozemond

MEI

Bloei- of Wonnemaand.

☽ E. K. Zondag 6. — 🌕 V. M. Maandag 14. —
☾ L. K. Maandag 21. — ● N. M. Maandag 28.

1	Dinsd.	ss Philip, Jacob, Florina, Blandijn, Markoen
2	Woensd.	ss Athanaas (de Groote), Patientia, Walbrecht
3	Donderd.	ss Juvenaal, Antonia, Walter, Alexander I, paus
4	Vrijd.	ss Monica, Floriaan, Silvaan, Pacificus, Antonia
5	Zaterd.	ss Pius V, Angelus, Irena, Hilaar, Mauront
6	Zond.	*Jubilate*, ss Joannes in de olie, Victoriana, Judith
7	Maand.	ss Stanislaus, Justiniaan, Benedikt II, Gibrian
8	Dinsd.	ss Michaëls verschijning, Ita, Wiro, Plechelm
9	Woensd.	ss Gregoor, Bescherming van den H. Jozef
10	Donderd.	ss Isidoor, Antoon (van Flor.), Job, Gordiaan
11	Vrijd.	ss Frans van Hieronymo, Eleonora, Mamertus
12	Zaterd.	ss Pancratius, Nereus, Nenaaf, Achilleus, Alsinde
13	Zond.	*Cantate*, ss Servaas, Dominica, Natalis, Agrippa
14	Maand.	ss Bonifaas, Pacomius, Paschalis, Erembert, Justa
15	Dinsd.	ss Dimphna, Gerebern, Sidroon, Euphraas
16	Woensd.	ss Joannes van Nepomuc, Ubald, Hippolita
17	Donderd.	ss Poschalis, Gijzelbrecht, Fabius, Bruno, Celestijn
18	Vrijd.	ss Venantius, Felix van Cant., Hippoliet, Erik
19	Zaterd.	ss Petrus Celestinus, Ivo, Ampel, Prudentiana
20	Zond.	*Vocem*, Bernardijn (van Senen), Godwald
21	Maand.	ss Polyeuctus, Valens, Idesberga, Constantina
22	Dinsd.	ss Julia, Melis, Gabriëlla, Adam, Rita, Ivo
23	Woensd.	ss Gerlacus, Desiderius, Emilia, Wijbert, Hermel.
24	Donderd.	**O. H. Hemelvaart**, s Joanna, O.L.V. Hulp d. Chr.
25	Vrijd.	ss Gregoor VII, Urbaan, Bonifaas IV, Adilia
26	Zaterd.	ss Philippus-Nerius, Theodoor, Eleuther (paus)
27	Zond.	*Exaudi* ss Maria Magdalena (van Pazzi) Joannes (p.)
28	Maand.	ss German (van Parijs), Caran (diaken), Emiel
29	Dinsd.	ss Maximijn, Theodosia, Bonna, Cyril
30	Woensd.	ss Ferdinand III, Felix (paus), Walfstan
31	Donderd.	ss Petronella, Gerlacus, Amelia, Roeland, Angela

JUNI

Somer-, Wede- of Braakmaand.

☽ E. K. Dinsdag 5. — ○ V. M. Woensdag 13. —
☾ L. K. Woensdag 20. — ● N. M. Woensdag 27.

1 Vrijd.	ss Pamphilius, Octaaf, Dieboud, Juvencis
2 Zaterd.	ss Marcellijn, Eugeen, Raas, Valentina
3 Zond.	**Sinksen**, ss Clotildis, Adelbrecht, Genesius
4 Maand.	ss Frans (van Caracciolo), Antonia, Bonifacia
5 Dinsd.	ss Bonifaas, Franco, Valeria, Dorotheus
6 Woensd.	ss Norbert, Paulus, Delphina, Aldrik
7 Donderd.	ss Robert, Landolf, Godschalk, Valentijn
8 Vrijd.	ss Medard, Gildard, Wilhelmina, Calliopa
9 Zaterd.	ss Primus, Feliciaan, Pelagia, Columb. Vincent
10 Zond.	*H. Drijvuldigheidsfeest*, ss Margareta, Landrik
11 Maand.	ss Barnabas, Amabilis, Rozelina, Adelheid, Achas
12 Dinsd.	ss Basilides, Joannes (van Sahagun), Marijn
13 Woensd.	ss Antoon (van Padua), Roderik, Adolf
14 Donderd.	*H. Sacramentsdag*, ss Basilius (de Groote), Quint.
15 Vrijd.	ss Isfridus, Vitus, Modest, Landelijn, Hilariaan
16 Zaterd.	ss Lutgardis, Quirijn, Aureliaan, Joannes-Fr.-Regis
17 Zond.	*Plecht. H. Sacrament*, ss Odulphus, Alena, Reiner
18 Maand.	ss Marcus, Margellijn, Fortunaat, Geerland
19 Dinsd.	ss Juliana, Gervaas, Protaas, Razo, Odo, Alena
20 Woensd.	ss Silverius, Florentina, Ida, Benigna, Macarius
21 Donderd.	ss Aloïsius van Gonzaga, Reimund, Demetria
22 Vrijd.	ss Paulijn, Everhard, Albaan, Annibal, Consortia
23 Zaterd.	ss Ediltrudis, Agrippina, Maria van Oignies
24 Zond.	ss Joannes-Baptista, Iewan, Simplicius
25 Maand.	ss Willem, Elooi's verheffing, Febronia, Prosper
26 Dinsd.	ss Joannes en Paulus, Maxentius, Deodaat
27 Woensd.	ss Ladislaus, Liebwin, Stephania, Adelin
28 Donderd.	ss Leo II, Ireneus, Plutarchus, Potamiana
29 Vrijd.	*ss Petrus en Paulus*, Beata, Alexia, Aletha
30 Zaterd.	Gedachtenis van s Paulus, ss Adilia, Emiliana

JULI

Hooimaand.

☽ E. K. Donderdag 5. — ☺ V. M. Donderdag 12. —
☾ L. K. Donderdag 19. — ● N. M. Donderdag 26.

1	Zond.	ss Rumold, Rombout, Guthago, Esther, Theobald
2	Maand.	O.-L.-V. Bezoeking, ss Otho, Marciaan
3	Dinsd.	Plechtigheid van s. Petrus en Paulus, s. Hyacinth
4	Woensd.	ss Bertha, Ulrik, Marten, Flaviaan, Flavia, Udalrik
5	Donderd.	ss Cyrillus en Methodius, Leontina, Zenaïs, Zoë
6	Vrijd.	ss Godelieva, Isaïas, Goard, Tranquillijn
7	Zaterd.	ss Willibald, Wibo, Odo, Edelberga, Felix
8	Zond.	ss Elizabeth (van Portugal), Kiliaan, Aquila
9	Maand.	ss Adriaan en Jacob, martelaren van Gorcum
10	Dinsd.	ss Amelberga, Hilibert, Rufina, Secunda, Felicitas
11	Woensd.	ss Norbert, Pius I, Benedictus' verheff., Hildolf
12	Donderd.	ss Joannes-Gualbertus, Jason, Nabor, Felix
13	Vrijd.	ss Anacletus, Hendrik-Dionijs, Mildrada, Silas
14	Zaterd.	ss Bonaventura, Izabella van Portugal, Vincent
15	Zond.	ss Hendrik, Bernhard van Baden, Zosima, Basijn
16	Maand.	O. L. V. (van Carmelus), ss Reinhild, Fulrad
17	Dinsd.	ss Alexis, Arnout, Odilia, Leo (IV), Fredegand
18	Woensd.	ss Camilius van Lelis, H. Sacrament van mirakel
19	Donderd.	ss Vincent a Paulo, Arseen, Justa, Aurelia, Macrina
20	Vrijd.	ss Hieronymus-Emilianus, Margriete, Holpe
21	Zaterd.	ss Praxedis, Daneel, Fastrada, Victor
22	Zond.	ss Maria-Magdalena, Wandregisil, Platos
23	Maand.	ss Appolinaris, Liboor, Paschier, Romula
24	Dinsd.	ss Christina, Nicetas, Aquilina, Anglibert
25	Woensd.	ss Jacob, Clodesinda, Christoffel, Valentina
26	Donderd.	ss Anna, Noëlla, Exuperia, Olympius, German
27	Vrijd.	ss Pantaleo, de 7 Slapers gebroeders, Constantijn
28	Zaterd.	ss Nazarius, Celsus, Innocent, Victor (paus)
29	Zond.	ss Martha, Seraphina, Beatrijs, Callinicus, Odolf
30	Maand.	ss Abdon, Sennen, Rufijn, Donatilla, Ursijn
31	Dinsd.	ss Ignaas (van Loyola), Germaan (van Auxerre)

AUGUSTUS

Oogst- of Bouwmaand.

☽ E. K. Vrijdag 3. — ◎ V. M. Vrijdag 10. — ☾ L. K. Vrijd. 17. — ● N. M. Donderdag 23.

1	Woensd.	*S Pieters' banden*, ss Eleazar, Bavo's verh., Friard
2	Donderd.	*Portiuncula*, ss Alfons van Lig., Gustaaf, Steven
3	Vrijd.	ss Stevens' vinding, Nicodemus, Gamaliël, Lydia
4	Zaterd.	ss Dominicus, Aristarch, Tertulliaan, Euphroon
5	Zond.	O. L. V. ter Sneeuw, ss. Abel, Cassaian, Oswald
6	Maand.	Gedaanteverandering van Jezus, ss Justus, Pastor
7	Dinsd.	ss Donaas, Cajetan, Albrecht, Vitricius
8	Woensd.	ss Cyriac, Joannes(de Aalm.), Hormisdas, Severus
9	Donderd.	ss Romaan, Justijn (van Alex.,) Veriaan, Firmis
10	Vrijd.	ss Laurens, Asteria, Sara, Myron, Jan Pistor
11	Zaterd.	ss Tiburcis, Tibert, Suzanna, Philomena, Goorik
12	Zond.	ss Clara, Hilaria, Porchaar, Florimond
13	Maand.	ss Gertrudis, Joannes-Berchmans, Hippoliet
14	Dinsd.	ss Eusibeus, Athanaas, Marcel, Werenfried
15	Woensd.	O.-L.-V. Hemélvaart, ss Napoleon, Arnout
16	Donderd.	ss Rochus, Hyacinth, Arnout, Arsacius, Ambroos
17	Vrijd.	ss Momas, Benedicta, Bertrand van Cominge
18	Zaterd.	ss Helena, Agapiet, Clara (van Monte-Falco)
19	Zond.	ss Lodewijk, Flores, Julius, Magnus, Jelis
20	Maand.	ss Bernaard, Samuël, Christoffel, Oswijn
21	Dinsd.	ss Joanna van Chantal, Privaat, Euprepius
22	Woensd.	ss Timotheus, Joachim (vader van O. L. V.)
23	Donderd.	ss Philip-Benitius, Lupus, Sidoon, Zacheus
24	Vrijd.	ss Bartholomeus, Georgius-Limniota, Talionus
25	Zaterd.	ss Lodewijk, Genesius, Hunegonda, Hermes
26	Zond.	ss Zephyrijn, Adriaan, Ebbo, Abund
27	Maand.	ss Jozef-Calasanctius, Euthalia, Cesar, Mozes
28	Dinsd.	ss Augustijn, Hermes, Bibiaan, Juliaan
29	Woensd.	Onthoofd. van den h. Joannes, ss Sabina, Candida
30	Donderd.	ss Roza van Lima, Fiacrius, Stentor, Felix (mart.)
31	Vrijd.	ss Reimond Nonnatus, Izabella, Amaat

SEPTEMBER

Herfst-, Evens-, Fruit- of Pietmaand

☽ E. K. Zondag 2. — 🌑 N. M. Zondag 9. —
☾ L. K. Zaterdag 15. — ● V. M. Zondag 23.

1	Zaterd.	ss Gillis, Gedeon, Nivard, Amen, Melis
2	Zond.	ss Stephanus, Bodeslaas, Agricola, Verena
3	Maand.	ss Remaclus, Serapia, Erasma, Agulf, Thecla
4	Dinsd.	ss Rozalia, Candida, Hirmingarde, Mozes, Marcel
5	Woensd.	ss Laurens, Justiniaan, Bertijn, Alton, Obdulia
6	Donderd.	ss Onesiphorus, Begga, Engelen Bewaarders
7	Vrijd.	ss Regina, Hilduard, Clodoald, Willebrord
8	Zaterd.	*O. L. V. Geboorte*, ss Adriaan, Corbiniaan
9	Zond.	*H. N. van Maria*, ss Gorgonius, Omaar
10	Maand.	ss Nicolaas van Tolentijn, Pulcheria, Daviet
11	Dinsd.	ss Protus, Hyacinth, Vinciana, Theodora
12	Woensd.	ss Guido van Anderlecht, Albeus, Wonedulf
13	Donderd.	ss Amaat, Flederijk, Maurilius, Lidoor, Franco
14	Vrijd.	H. Kruisverheffing, ss Maternus, Rosula
15	Zaterd.	ss Nicomedes, Carolina, Eutropia, Nicetas
16	Zond.	*O. L. V. van VII Weeën*, ss Cornelius, Cypriaan
17	Maand.	ss Lambert, Hildegaard, Colomba, Camilla
18	Dinsd.	ss Jozef van Cupertino, Methodius, Thomas
19	Woensd.	ss Januarius en gezellen, martel., Maria de Socos
20	Donderd.	ss Eustaas, Philippa, Suzanna, Agapit
21	Vrijd.	ss Mattheus (apostel en ev.), Gerolf en Maura
22	Zaterd.	ss Thomas van Villanova, Maurits en 19.000 mart.
23	Zond.	ss Thecla, Linus, Polyxene, Sozius, Xantippa
24	Maand.	O. L. V. der Slaven, ss Geeraard, Godevaart
25	Dinsd.	ss Firmijn, Cleophas, Scipio, Herculaan, Christoffel
26	Woensd.	ss Cypriaan, Justina, Eusebius, Albaan, Nilus
27	Donderd.	ss Cosmas, Damianus, Hildetrude, Epicharis
28	Vrijd.	ss Wenceslaus, Chariton, Cyraan, Exuperius
29	Zaterd.	ss Michiel (aartsengel), Quiriacus, Euphonia
30	Zond.	ss Hieronymus, Jeroom, Honorius, Karloman

OCTOBER

Wijn-, Rozel- of Zaaimond.

☽ E. K. Maandag 1. — 🌑 N. M. Maandag 8. —
☾ L. K. Maandag 15.
● V. M. Dinsdag 23. — ☽ E. K. Woensdag 31.

1	Maand.	ss Bavo, Remigius, Remeeuws, Piatus, Ananias
2	Dinsd.	O. L.V. van den H. Rozenkrans, s Geerwin
3	Woensd.	ss Geeraard, Gijbert, Maximiaan, Cyprian
4	Donderd.	ss Frans van Assisië, Petronius, Edwijn
5	Vrijd.	ss Placidius en gezellen, Flavia, Flaviana, Galla
6	Zaterd.	ss Bruno, Ægidia, Fidea, Castus, Fides, Pardulf
7	Zond.	ss Marcus (paus), August, Sergius, Publia, Sagaris
8	Maand.	ss Brigitta, Albertina, Thaïs, Demetrius, Libaria
9	Dinsd.	Maria's goddelijke moederschap,s Dionijs,Gisleen
10	Woensd.	ss Frans van Borgia, Paulijn, Clarus, Gereon
11	Donderd.	ss Gummar, Zenaïda, Nicaas, Tharacus
12	Vrijd.	ss Maximiliaan, Wilfried, Harlinde, Relinde
13	Zaterd.	ss Eduard, Gerald, Colman, Lubens, Faustus
14	Zond.	ss Calixtus, Donatiaan, Fortunata, Burchard
15	Maand.	ss Theresia, Longina, Debora, Agileus, Tecla
16	Dinsd.	ss Florentijn, Seraphijn, Gallus, Balderik, Gallus
17	Woensd.	ss Hedwigis, Oseus, Florentijn, Andries
18	Donderd.	ss Lucas evangelist, Justus,Triph., Arnout, Solina
19	Vrijd.	ss Petrus van Alcantara, Ptolomæus,Vredeswinde
20	Zaterd.	ss Joannes Cantius, Capracius, Wendelijn, Vitalis
21	Zond.	ss Ursula en gezellinnen, Hilarion, Oscar, Celina
22	Maand.	ss Cordula, Philip (van Heraclaë), Elodia, Mark
23	Dinsd.	ss Jan van Capistrano, Severijn, Servandus, Oda
24	Woensd.	ss Raphaël (aartsengel), Evarist, Magloor
25	Donderd.	ss Crispijn, Crispiniaan, Marciaan, Chrysant
26	Vrijd.	ss Evarist, Bernward, Rogatiaan, Luciaan
27	Zaterd.	ss Florens, Frumens, Elesbaan, Abban
28	Zond.	ss Simoen, Judas, Anastasia, Faro, Neotus
29	Maand.	ss Ermelindis, Narcis, Gaudens, Maximiliaan
30	Dinsd.	ss Germanus (van Capua), Zenobia, Aurelia
31	Woensd.	ss Wolfgang, Kwintijn, Lucilla, Foïllan

NOVEMBER

Slacht- of Loefmaand.

V. M. Dinsdag 6. — L. K. Woensdag 14. —
N. M. Donderdag 22. — E. K. Donderdag 29.

1	Donderd.	**Allerheiligen**, ss Cesar, Benignus, Marcel
2	Vrijd.	*Allerzielendag*, ss Theodoor, Tobias
3	Zaterd.	ss Huibrecht, Malachias, Pyrmijn, Sylvi, Florbert
4	Zond.	ss Carolus-Borremeus, Modesta, Emerik, Vitalis
5	Maand.	ss Odrada, Zacharius, Epistemis, Malachytas
6	Dinsd.	Bescherming van Maria, ss Leonard, Winok
7	Woensd.	ss Willibrord, Amarant, Engelbrecht
8	Donderd.	ss Godfried, Maurus, Govaart, Willehad
9	Vrijd.	ss Theodoor (Tiro), Mathurijn, Estella, Nilus
10	Zaterd.	ss Andreas (Avellinus), Triphon, Justus
11	Zond.	ss Marten, Theodoor (Studites), Emiliaan
12	Maand.	*S. Lieven*, patroon van Gent, s Cunibert, Renaat
13	Dinsd.	*Kerkwijding*, ss Stanislaas (Kostka), Didacus
14	Woensd.	ss Alberik, Veneranda, Jocundus, Laurens (biss.)
15	Donderd.	ss Leopold, Maclovius, Machuit, Geertruid
16	Vrijd.	ss Edmond (van Kantelb.), Eucherius, Otmar
17	Zaterd.	ss Gregoor Thaumaturgus, Siardus, Zacheus
18	Zond.	ss Romanus, Odo, Basilica, Hesychius, Hild
19	Maand.	ss Elizabeth van Hongarië, Pontiaan, Abdias
20	Dinsd.	ss Felix (van Valois), Agapias, Philemon
21	Woensd.	ss Opdracht van O. L.V., ss Albrecht, Columbaan
22	Donderd.	ss Cecilia, Alfons, Appias, Philemon
23	Vrijd.	ss Clemens, Adela (van Diest), Lucretia, Trudo
24	Zaterd.	ss Joannes (van 't Kruis), Flora, Firmina
25	Zond.	ss Catharina, Erasmus, Jucunda, Fintan
26	Maand.	ss Petrus (van Alexandrië), Koenraad, Silvester
27	Dinsd.	ss Leonard van Porto-Mauritio, Achar, Facundus
28	Woensd.	ss Sosthenes, Mansuetus, Amedeus, Josaphat
29	Donderd.	ss Saturnius, Radboud, Philomeen, Brando
30	Vrijd.	ss Andreas, Zoeziem, Castul, Troiaan, Acca

DECEMBER

Joel-, Winter- of Kerstmaand.

V. M. Donderdag 6. — L. K. Donderdag 13. — N. M. Zaterdag 22. — E. K. Zaterdag 29.

1	Zaterd.	ss Elooi, Agerius, Olympiades, Proculus
2	Zond.	*Advent,* ss Paulina, Bibiana, Latalia, Guldwald
3	Maand.	ss Frans-Xaveer, Salemo, Hilario, Walfaard
4	Dinsd.	ss Barbara, Pieter (Chrysologus), Hortensia
5	Woensd.	ss Sabbas, Crispina, Dalmatius, Pelinus
6	Donderd.	ss Nicolaas, Petrus, Pascalis, Dionysia, Leontia
7	Vrijd.	ss Ambroos, Phara, Eutrapius, Geneboud
8	Zaterd.	*O.-L.-V.-Onbevlekt-Ontvangenis,* s Thiboud
9	Zond.	ss Leocadia, Philoteus, Gorgonia, Bassiaan
10	Maand.	ss Eulalia, Melgiades, Fulgens, Romarik
11	Dinsd.	ss Damasus, Basiliaan, Eutychius, Ida
12	Woensd.	ss Constantijn, Waldemir, Heraclius, Justijn
13	Donderd.	ss Lucia, Joost, Othilia, Aubert, Lucretia
14	Vrijd.	ss Nicasius, Eutropia, Dioscorus, Volkwin
15	Zaterd.	ss Maximinus, Candidus, Philote Thalia, Valeriaan
16	Zond.	ss Eusebius, Adelheid, Albina, Everhard
17	Maand.	ss Begga, Wivina, Olympiada, Yolenda, Floriaan
18	Dinsd.	ss Verwachting der Geboorte Christi, s Gratiaan
19	Woensd.	ss Fausta, Nemeseus, Winiboud, Noë, Gregoor
20	Donderd.	ss Philogoon, Ammiaan, Dominiek (van Sylos)
21	Vrijd.	ss Thomas (Didymus), Glycerius, Severijn
22	Zaterd.	ss Hunger, Florus, Virgina, Flaviaan, Zeno
23	Zond.	ss Victoria, Servulus, Cleomenes, Dagobert
24	Maand.	ss Adela, Gregoor (van Spoleta), Irmina, Delphina
25	Dinsd.	Kerstdag, ss Eugenia, Anastasia, Adalsende
26	Woensd.	ss Steven, diak. en 1e martel., Theophanes
27	Donderd.	ss Joannes, apostel en evangelist, Nicerata
28	Vrijd.	*HH. Onnoozele Kinderen,* s Theophila, Antoon
29	Zaterd.	ss Thomas van Kantelberg, Polydoor, Crescens
30	Zond.	ss Eugeen, David, Regner, Sabbijn, Anysia
31	Maand.	ss Silvester, Melania, Culumba, Potentiaan

Koninklijke Familie van België.

Z. M. LEOPOLD II, LODEWIJK-PHILIP-MARIA-VICTOR. Koning der Belgen, Souverein van den Onafhankelijken Congo-Staat, Hertog van Saksen-Coburg-Gotha, geboren te Brussel den 9 April 1835, zoon van Leopold I, Koning der Belgen, overleden te Laken den 10 December 1865, en van Louisa-Maria-Theresia-Charlotta-Isabella, Prinses van Orléans, overleden te Oostende den 11 October 1850, ingehuldigd en den grondwettelijken eed afgelegd hebbende te Laken den 17 December 1865; gehuwd den 22 Augustus 1853 met H. K. en K. H. MARIA-HENDRIKA-ANNA, Aartshertogin van Oostenrijk, Koningin der Belgen, geboren te Pesth den 23 Augustus 1836, derde dochter van Aartshertog Jozef en van Prinses Maria van Wurtemburg.

Hunne kinderen.

LOUISA-MARIA-AMELIA, prinses van België, geboren te Brussel den 18 Februari 1858, gehuwd den 4 Februari 1875 met Hertog FERDINAND-PHILIP-MARIA-AUGUST-RAPHAËL, hertog van Saksen, prins van Saksen-Coburg-Gotha.

LEOPOLD-FERDINAND-ELIAS-VICTOR-ALBRECHT-MARIA, Hertog van Brabant en Graaf van Henegouw, geboren te Laken den 12 Juni 1859, prins van België, overleden 22 Januari 1869.

STEPHANIA-CLOTILDA-LOUISA-HERMINIA-MARIA-CHARLOTTA, geboren te Laken den 21 Mei 1864, prinses van België, gehuwd den 10 Mei 1881 met Z. K. en K. H. Aartshertog RODOLF-FRANS-KAREL-JOZEF van Oostenrijk, Erfprins van het Keizerrijk, Koninklijke Prins van Hongarië en Bohemen, overleden den 30 Januari 1889.

CLEMENTINA-ALBERTINA-MARIA-LEOPOLDINA, prinses van België, geboren te Laken den 30 Juli 1872.

Broeder des Konings.

Z. K. H. PHILIP-EUGEEN-FERDINAND-MARIA-CLEMENS-BOUDEWIJN-LEOPOLD-GEORGES, Graaf van Vlaan-

deren, hertog van Saksen, prins van Saksen-Coburg-Gotha, geboren te Laken den 24 Maart 1837, gehuwd te Berlijn den 25 April 1867 met H. H. MARIA-LOUISA-ALEXANDRINA-CAROLINA, prinses van Hohenzollern-Sigmaringen, geboren den 17 November 1845.

Hunne kinderen :

Prins BOUDEWIJN-LEOPOLD-PHILIP-MARIA-KAREL-ANTOON-JOZEF, geboren te Brussel den 3 Juni 1869, aldaar overleden den 23 Januari 1891.

Prinses HENDRIKA-MARIA-CHARLOTTA-ANTONIA, geboren te Brussel den 30 November 1870, gehuwd den 12 Februari 1896 met Prins PHILIP-EMMANUEL-MAXIMILIAAN-MARIA-EUDES van Orléans, Hertog van Vendôme.

Prinses JOSEPHINA-MARIA-STEFANIA-VICTORIA, geboren te Brussel den 30 November 1870, aldaar overleden den 18 Januari 1871.

Prinses JOSEPHINA-CAROLA-MARIA-ALBERTINA, geboren te Brussel den 18 October 1872, gehuwd den 28 Mei 1894 met Prins KAREL-ANTOON-FREDERIK-WILLEM-LODEWIJK van Hohenzollern.

Prins ALBRECHT - LEOPOLD - CLEMENS - MARIA - MAINRAD, geboren te Brussel den 8 April 1875.

Zuster des Konings.

Prinses MARIA-CHARLOTTA-AMELIA-AUGUSTA-VICTORIA-CLEMENTINA-LEOPOLDINA, geboren te Laken den 7 Juni 1840, gehuwd den 27 Juli 1857 met Z. K. H. Aartshertog FERDINAND-MAXIMILIAAN van Oostenrijk, geboren den 6 Juli 1832, broeder van Keizer Frans-Jozef van Oostenrijk, Keizer van Mexico, doodgeschoten te Queretaro den 19 Juni 1867.

Vaderlandsche gedenkdagen.

9 April. Geboortedag van Z. M. Leopold II.
15 Juli. Naamdag van H. M. de Koningin.
21 Juli. Inhuldiging van Z. M. Leopold I, vader des Konings, te Brussel.
23 Augustus. Verjaardag van H. M. Maria-Hendrika, Koningin der Belgen.
15 November. Naamdag van Z. M. den Koning.
17 December. Troonsbeklimming van Z. M. Leopold II.

INSTELLING

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

MINISTERIE VAN LANDBOUW, NIJVERHEID EN OPENBARE WERKEN.

Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde.

LEOPOLD II, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomenden, HEIL.

Willende een nieuw bewijs geven Onzer bezorgdheid voor de belangen der Nederlandsche letteren;

Overwegende dat niets meer van aard is om dezer ontwikkeling te bevorderen dan de inrichting van een bestendig letterkundig genootschap;

Op de voordracht van Onzen Minister van Landbouw, Nijverheid en Openbare Werken,

Wij hebben besloten en Wij besluiten :

Art. 1. Er wordt te Gent, onder de benaming van Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde, een genootschap ingericht van letterkundigen en geleerden, dat de studie en de beoefening der Nederlandsche taal- en letterkunde tot voorwerp zijner werkzaamheden zal hebben.

Art. 2. De Koning is de Beschermheer dezer Academie.

Art. 3. De Academie bestaat uit: 1° werkende leden; 2° inlandsche en uitheemsche eereleden; 3° inlandsche briefwisselende leden.

De titel van eerelid kan vergund worden:

A. Aan werkende leden, welke door hunnen ouderdom of door andere oorzaken zich in de onmogelijkheid zouden bevinden aan de werkzaamheden der Academie te blijven deelnemen, of welke, na hunne benoeming, zouden ophouden in België gehuisvest te zijn.

B. Aan buitenlandsche geleerden, die zich hebben doen kennen door belangrijke werken.

Art. 4. Er zijn vijf-en-twintig werkende leden; twintig dezer leden moeten Belgen zijn en in België gehuisvest; de vijf andere kunnen worden gekozen onder Noord-Nederlandsche letterkundigen en geleerden, in België woonachtig.

Art. 5. De achttien eerste benoemingen van werkende leden zullen worden gedaan door Ons. De verdere benoemingen van werkende leden, de benoemingen der eere- en die der briefwisselende leden worden door de werkende leden gedaan en aan de Koninklijke goedkeuring onderworpen.

Art. 6. De werkende leden vereenigen zich maandelijks in gesloten zittingen, eenmaal 's jaars in openbare vergadering.

De eereleden en de briefwisselende leden kunnen aan de beraadslagingen over wetenschappelijke zaken deelnemen met stemrecht.

Art. 7. De benoemingen voor openstaande plaatsen worden gedaan in de maandelijksche zitting volgende op die, waarin kennis werd genomen van het openvallen dier plaatsen.

Art. 8. Het bureel der Academie bestaat uit eenen Bestuurder, eenen Onder-Bestuurder en eenen Bestendigen Secretaris, allen gekozen onder de werkende leden.

Art. 9. Het eerste bureel der Academie zal benoemd worden door Ons.

Art. 10. Te beginnen met het tweede jaar van haar bestaan zal de Academie jaarlijks haren Bestuurder en haren Onder-Bestuurder benoemen.

Art. 11. De Bestuurder en de Onder-Bestuurder kunnen niet onmiddellijk in dezelfde hoedanigheid herkozen worden.

De benoemingen van den Bestuurder en van den Onder-Bestuurder worden aan de goedkeuring des Konings onderworpen.

Art. 12. De Bestuurder heeft het algemeen beheer der Academie; hij zit alle vergaderingen voor en maakt van rechtswege deel aller commissiën; hij doet beraadslagen over de verschillige punten, welke in de bevoegdheid vallen van de Academie; hij zamelt

de stemmen in, door de leden uitgebracht, en spreekt de beslissingen uit, welke met meerderheid van stemmed genomen zijn.

In geval van ontstentenis wordt hij door den Onder-Bestuurder vervangen.

Art. 13. De eerste benoeming uitgezonderd, wordt de Bestendige Secretaris benoemd door den Koning op eene dubbele lijst van voorstelling, opgemaakt door de Academie, bij geheime stemming en bij volstrekte meerderheid der stemmen, in eene zitting waar ten minste de twee derden der werkende leden aanwezig zijn.

Art. 14. De Bestendige Secretaris houdt het boek der beraadslagingen : hij onderteekent met den Bestuurder de genomen beslissingen; hij levert de bewijsschriften van goedkeuring en andere getuigschriften af; hij ontvangt de brieven en de memoriën aan de Academie gezonden.

Hij is gelast met de briefwisseling en met de bewaring der archieven en der bibliotheek.

Hij is daarenboven gelast met den rekendienst der Academie.

Art. 15. Wanneer, door ziekte of eenig ander wettig beletsel, de Bestendige Secretaris zich in de onmogelijkheid bevindt de zittingen bij te wonen, kan hij, naar eigen keuze, zich doen vervangen door een werkend lid.

Art. 16. De Academie stelt haar reglement van

inwendige orde vast, dat aan de Koninklijke goedkeuring moet worden onderworpen.

Er kunnen aan dit Reglement geene wijzigingen worden gebracht dan op het voorstel van ten minste vijf leden, met de toestemming van de twee derden der werkende leden der Academie. Die wijzigingen moeten aan de goedkeuring van den Koning worden onderworpen.

De voorstellen tot wijziging van het reglement moeten op de dagorde en in de bijeenroepingsbrieven worden aangekondigd.

Art. 17. Aanwezigheidspenningen en schadeloosstelling voor reis- en verblijfkosten, waarvan het bedrag door Ons zal worden bepaald, kunnen aan de leden worden toegekend.

Art. 18. Onze Minister van Landbouw, Nijverheid en Openbare Werken is gelast met de uitvoering van het tegenwoordig besluit.

Gegeven te Brussel, den 8n Juli 1886.

LEOPOLD.

Van 's Konings wege :
De Minister van Landbouw, Nijverheid
en Openbare Werken,

Ridder DE MOREAU.

WIJZIGING VAN HET 17de ARTIKEL DER WETTEN.

Een Koninklijk Besluit van 12 November 1887 wijzigt als volgt het 17e artikel des Koninklijken Besluits van 8 Juli 1886, bepalende dat aan de *Leden* der Academie een aanwezigheidspenning voor de zittingen en eene vergoeding voor reis- en verblijfkosten kan worden toegekend :

« Aanwezigheidspenningen en reis- en verblijfkosten kunnen toegekend worden aan de *werkende Leden* der Academie ».

WETTEN

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

WETTEN (1).

1.

De werkzaamheden der KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE bevatten al de vakken der Nederlandsche taal en letterkunde.

2.

De Academie bestaat uit : 1° vijf-en-twintig werkende leden; 2° hoogstens vijf-en-twintig buitenlandsche eereleden; 3° hoogstens tien inlandsche briefwisselende leden; 4° inlandsche eereleden, die vroeger werkende leden geweest zijn.

3.

De kiezingen voor werkende leden geschieden in de maandelijksche zitting na die, waarin kennis genomen is van het openvallen der plaatsen.

Eere- en briefwisselende leden worden gekozen éèns in het jaar, in de gewone zitting vóór de jaarlijksche openbare vergadering.

---

(1) Bekrachtigd bij Koninklijk besluit van 15 Maart 1887; gewijzigd, voor het tijdstip der jaarlijksche vergadering en de hiermede in verband zijnde artikelen betrekkelijk de prijskampen en kiezingen, bij Koninklijk besluit van 23 Maart 1891.

Zittingen.

4.

De Academie vergadert in gewone zitting éénmaal ter maand, en houdt jaarlijks eene openbare vergadering in Juni, na de gewone zitting dier maand.

5.

De uitnoodiging tot het bijwonen der zittingen wordt omtrent acht dagen te voren verzonden. Zij meldt de voornaamste onderwerpen, die op de zitting te verhandelen zijn.

6.

De eere- en briefwisselende leden hebben het recht de vergadering bij te wonen, behalve wanneer de Academie geheime zitting houdt. Zij kunnen aan de beraadslaging over wetenschappelijke zaken deel nemen met stemrecht.

7.

Aan de geheime zittingen nemen geene andere dan werkende leden deel.

De geheime zitting is verplichtend, telkens als de Academie vergadert tot :

1° het voorstellen en kiezen tot de openstaande plaatsen in de Academie of in de Commissiën;

2° het beraadslagen over wijzigingen, toe te brengen aan de Wetten;

3° het opstellen der prijsvragen;

4° het beoordeelen der ingezondene stukken.

Worden evenwel tot de geheime zitting, voorzien bij 4°, toegelaten, de eere- en briefwisselende leden, die van den keurraad deel maken.

8.

De zitting begint stipt op het uur, bij den uitnoodigingsbrief aangeduid, welk ook het getal zij der aanwezige leden.

De zitting vangt aan met de lezing des verslags over de vorige zitting en met de mededeeling der ontvangen brieven.

Het is verboden, gedurende die lezing, den Secretaris in de rede te vallen.

9.

Bij afwezigheid van den Bestuurder wordt zijne plaats waargenomen door den Onder-Bestuurder.

Bij afwezigheid van den Bestuurder en van den Onder-Bestuurder leidt het oudstbenoemde der aanwezige werkende leden, naar de volgorde der lijst van het *Jaarboek*, de zitting.

10.

De Bestuurder leest de dagorde, onmiddellijk na de lezing en vaststelling des verslags.

De dagorde, wat betreft de ingezondene verhandelingen, wordt geregeld volgens de dagteekening van ontvangst bij den Bestendigen Secretaris.

Alléén afgewerkte en op de dagorde vermelde stukken worden in de zitting voorgelezen.

De dagorde wordt door het Bestuur vastgesteld. Een voorstel, door minstens vijf leden schriftelijk aan het Bestuur gedaan, veertien dagen vóór de zitting, wordt op de dagorde gebracht.

11.

De voorlezingen, in de openbare zitting te houden, worden in de voorgaande gewone zitting aan de Academie onderworpen.

12.

In de gewone zitting vóór de jaarlijksche openbare vergadering wordt gestemd over het al of niet bekronen der ingezondene werken.

13.

De werkende en briefwisselende leden zullen, zooveel mogelijk, alle drie jaar een onuitgegeven opstel aanbieden.

Elk jaar, in de maand October, zal de bestendige Secretaris deze verplichting schriftelijk aan de werkende en briefwisselende leden herinneren.

Bestendige en tijdelijke Commissiën.

14.

Eene bestendige Commissie van tien leden is gelast met het bevorderen van de studie der Oudgermaansche en Middelnederlandsche talen, met het uitgeven van Middelnederlandsche werken, en met het bevorderen van de studie der gewestspraken.

15.

De leden dezer Commissie worden onder de werkende leden benoemd.

In geval van openstaande plaatsen worden de nieuwe leden gekozen door de Academie op eene dubbele lijst van candidaten, door de Commissie voorgesteld.

16.

Deze Commissie kiest in haar midden eenen Voorzitter en eenen Secretaris.

17.

Deze Commissie is gelast met het aanleggen eener verzameling van boeken betreffende gemelde studiën.

18.

Eene vergoeding van twintig frank het vel druks wordt toegekend aan de leden, die gelast worden met de critische uitgave van Middelnederlandsche werken.

19.

Al de uitgaven, van welken aard ook, door de Commissie te doen, moeten vooraf aan het Bestuur onderworpen en door de Adademie goedgekeurd worden.

20.

De Academie benoemt verder in haar midden zoo vele bestendige of tijdelijke Commissiën als de aard van hare werkzaamheden zal vorderen.

Kiezingen.

21.

Elke kiezing wordt in de uitnoodiging vermeld, met aanduiding van het uur, waarop zij zal geschieden, en van 't getal der openstaande plaatsen.

22.

Bij de kiezing wordt volstrekte meerderheid van stemmen vereischt. Evenwel, indien na twee proeven geen der candidaten die meerderheid verkrijgt, gaat men over tot eene herstemming tusschen de twee candidaten, die het hoogste getal stemmen bekomen hebben.

Bij gelijkheid van stemmen in deze laatste proef is de oudste candidaat gekozen.

23.

Wanneer verscheidene plaatsen open staan, wordt voor elke plaats afzonderlijk gestemd.

24.

Elk jaar, in de maand October, stelt de Academie het getal openstaande plaatsen van eere- en briefwisselende leden vast. Zij benoemt eene Commissie van drie werkende leden die, gezamenlijk met het Bestuur, voor elke dezer plaatsen twee candidaten voorstelt.

De namen der candidaten en de titels hunner werken worden, gedrukt, aan de werkende leden gezonden, en in de Novemberzitting besproken.

25.

In die zitting mogen, op voorstel van werkende leden en onder goedkeuring der Academie, andere candidaten op de lijst gebracht worden.

26.

De voorgaande bepalingen zijn niet toepasselijk op de benoeming der eerste 10 briefwisselende leden, der eerste 25 eereleden en der eerste 10 leden van de bestendige Commissie.

27.

De leden der Voorstellingscommissie mogen geene twee achtereenvolgende jaren gekozen worden.

28.

De Bestuurder en de Onder-Bestuurder worden gekozen in de zitting der maand November. Zij treden den eersten Januari in bediening.

Geen van beiden mag in dezelfde hoedanigheid onmiddellijk herkozen, noch de Bestuurder tot Onder-Bestuurder benoemd worden.

Wedstrijden.

29.

De Academie schrijft jaarlijks wedstrijden uit over onderwerpen betreffende Nederlandsche taal- en letterkunde. Vaderlandsche geschied- en oudheidkunde, schoone kunsten en boekenkennis zijn onder Nederlandsche taal- en letterkunde begrepen.

30.

De prijsvragen worden twee jaar op voorhand vastgesteld.

In de zitting van Januari benoemt de Academie eene Commissie van vijf leden om tien prijsvragen voor te stellen. In de zitting van Februari doet de Commissie verslag. De Academie kiest eenige der voorgestelde prijsvragen, en bepaalt daarbij de waarde der toe te kennen prijzen.

31.

De antwoorden moeten vóor den 1en Augustus ingezonden zijn.

In de zitting dezer maand worden de keurraden benoemd. De leden, die eene prijsvraag opgegeven hebben, maken van rechtswege deel van den keurraad, en bieden er schriftelijk een omstandig verslag over aan, hetwelk, met de verslagen der andere keurders, in de zitting van November gelezen wordt.

Op deze verslagen, die gedrukt en aan de werkende leden gezonden worden, stemt men in December. Het al of niet bekronen wordt beslist bij meerderheid van stemmen der aanwezige werkende leden.

De prijswerken blijven ter inzage van de leden tot den dag, op welken de brieven der inzenders geopend worden.

32.

Voor de wedstrijden worden enkel handschriftelijke en niet te voren uitgegeven stukken aanvaard.

33.

De mededingers zetten op hun handscrhift hunnen naam niet, maar alleen een teeken of eene kenspreuk, herhaald op den omslag van eenen gesloten brief, inhoudende hunnen naam en hunne woonplaats.

Zij, die zich, op welke wijze ook, bekend maken, en zij, wier verhandelingen na den voorgeschreven dag aan den Bestendigen Secretaris besteld zijn, blijven uit den wedstrijd gesloten.

34.

De werkende leden mogen aan de Academische wedstrijden geen deel nemen.

35.

De verhandelingen, ten wedstrijde bestemd, moeten in de Nederlandsche taal geschreven, binnen het bepaalde tijdvak aan den Bestendigen Secretaris gezonden worden.

Drukwerken.

36.

De drukwerken der KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE bestaan uit :

1° *de Verslagen en Mededeelingen;*

2° *het Jaarboek;*

3° *de Verhandelingen en Bijdragen;*

4° *de Bekroonde Verhandelingen;*

5° De uitgaven, door de Academie aangenomen, op voorstel der verschillende Commissiën.

37.

De *Verslagen en Mededeelingen* worden na elke zitting gedrukt, en, minstens 8 dagen vóór de eerstvolgende zitting, aan de leden gezonden.

Het *Jaarboek* verschijnt in de maand Januari.

38.

De *Verslagen en Mededeelingen* vermelden de gedane mededeelingen en de gelezene verhandelingen, 't en zij de meerderheid der aanwezige leden beslisse, dat deze niet gedrukt, of dat ze in de *Verhandelingen en Bijdragen* zullen opgenomen worden.

39.

De bestendige Secretaris is gemachtigd tot eene volgende aflevering der *Verslagen en Mededeelingen* de onleesbare verhandelingen uit te stellen, alsook de stukken, waarvan het zetten of het op steen brengen de uitgave vertragen mocht.

40.

Het Bestuur beslist welke verhandelingen het eerst zullen gedrukt worden. Daarbij wordt gelet:

1° op het tijdstip van de aanvaarding des werks door de Academie;

2° op de kosten der uitgave.

41.

Verhandelingen, aan de Academie ter uitgave medegedeeld, worden onderworpen aan de beoordeeling eener Commissie van drie leden.

De verslagen der beoordeelaars over de verhandelingen der werkende leden worden niet gedrukt. Evenwel, indien ze, buiten de ontleding, bijzonderheden behelzen die voor taal- of letterkunde van belang zijn, kan er een uittreksel in de *Verslagen en Mededeelingen* van opgenomen worden.

Het verslag over de verhandelingen van andere leden of geleerden wordt in de *Verslagen en Mededeelingen* gedrukt.

42.

De Bestendige Secretaris mag de verhandelingen, die voor den druk aangenomen zijn, aan de schrijvers

ter noodige verbetering terugbestellen. Zijn echter deze schriften aanmerkelijk gewijzigd of vermeerderd, dan is hij verplicht ze opnieuw aan 't onderzoek der beoordeelaars te onderwerpen.

43.

In geen geval mag men den schrijver het handschrift der bekroonde verhandeling teruggeven.

De wijzigingen, gebracht in werken, die eenen prijs of eene eervolle melding bekwamen, en die het drukken waardig gekeurd zijn, zullen als aanteekeningen onder aan de bladzijde of als bijvoegsels achter de verhandelingen gedrukt worden.

44.

Indien verhandelingen van werkende leden voor den druk niet aangenomen zijn, dan mogen zij door de schrijvers teruggeeischt worden.

De handschriften der verhandelingen, ten wedstrijde ingezonden, en der schriften, door eere- of briefwisselende leden medegedeeld, en waarover een verslag bestaat, blijven eigendom der Academie. Echter kunnen de schrijvers, op hunne kosten, afschrift hunner werken ontvangen.

45.

Behoort eene verhandeling met platen toegelicht te worden, dan zal de schrijver den Bestendigen Secretaris daarvan kennis geven. Over het drukken der verhandeling en der platen wordt afzonderlijk gestemd.

46.

Geeft plaatwerk aanleiding tot buitengewone kosten, of is 't noodig dat eene verhandeling voorzien zij van verscheidene platen, dan wordt de uitgave verdaagd, en de Bestendige Secretaris maakt tegen de eerstvolgende zitting het bestek op der kosten, die het plaatwerk zal veroorzaken.

47.

De opstellers der schriften, gedrukt in de *Verslagen en Mededeelingen*, hebben recht op vijftig afdrukken van hun werk, met bijzonder bladmerk.

Honderd afdrukken worden gegeven aan den schrijver van een werk, dat in de *Verhandelingen* opgenomen is.

Verder hebben de schrijvers recht op een grooter getal, mits den drukker daarvoor eene vergoeding te geven van 4 centiemen het vel.

Voor zetkosten en buitengewone titelbladen betaalt men 3 fr. het honderd; druk, als voor de schrijvers-exemplaren, 4 centiemen het vel.

Ongedrukte omslag, de honderd exemplaren,	fr.	1,50
Gedrukte » » » »	»	3,00
Innaaien, met platen, min dan 5 vellen	»	3,00
» » » meer » » »	»	4,00

48.

De Academie heeft haren drukker, die van den Bestendigen Secretaris de uit te geven werken ontvangt, maar zonder oorlof van dezen niet afdrukt.

49.

Het heen- en terugzenden der proefbladen geschiedt door bemiddeling van den Bestendigen Secretaris.

50.

De kosten van groote wijzigingen tijdens het proefverbeteren zijn ten laste van hen, die ze veroorzaakt hebben.

51.

De uitgaven der Academie worden getrokken op minstens 300 afdrukken en aan al de in België wonende leden gezonden. De buitenlandsche leden hebben recht op deze uitgaven, mits zij in België iemand aanduiden, die belast zij hun de werken te zenden.

Geldmiddelen.

52.

De geldmiddelen der Academie worden beheerd door eene Commissie van rekendienst, bestaande uit het Bestuur en drie leden, die in Januari gekozen worden. Die Commissie is belast in Januari de begrooting van het ingetreden dienstjaar te maken en aan de goedkeuring der Academie te onderwerpen.

53.

Het Bestuur is belast alles, wat de drukwerken aangaat, te regelen.

54.

De rekeningen van elk dienstjaar worden door de Commissie van rekendienst in de zitting der

maand December opgemaakt, en aan de Academie voorgelegd.

Boekverzameling. — Handvesten.

55.

De boekverzameling staat onder toezicht van het Bestuur. De bewaring der boeken en handvesten is toevertrouwd aan den Bestendigen Secretaris.

56.

De geschriften, titels en papieren aangaande de Academie blijven altijd in handen van den Bestendigen Secretaris. De lijst daarvan wordt op het einde des jaars opgemaakt, en door den Bestuurder onderteekend.

57.

De boeken, die de Academie toebehooren, worden met het merk der Academie op het titelblad, en bij het inbinden op den rug gestempeld.

Nieuwaangeboden boeken worden in de zitting der Academie ter tafel gebracht, en niet vroeger in leening gegeven.

58.

Elke uitleening van boeken, der Academie behoorende, geschiedt tegen onderteekend ontvangbewijs van den vrager.

59.

De boeken en andere stukken worden voor niet langer dan ééne maand uitgeleend. Zijn, in den loop van dien tijd, de uitgeleende boeken niet gevraagd door andere leden, dan kunnen ze voor eene tweede maal aan hetzelfde lid te leen gegeven worden.

60.

Het bestuur mag te allen tijde de uitgeleende boeken terugeischen.

61.

De dagteekening van het uitleenen en terugsturen der boeken en de naam des vragers worden in een bijzonder register aangeteekend. Daarbij wordt vermeld, in welken staat de boeken teruggegeven zijn.

62.

Hij, die een boek of ander stuk, aan de Academie toebehoorende, beschadigt of verliest, is verplicht het op zijne kosten te vervangen.

Plechtgewaad der Academie.

63.

Donkerblauwe frak. Op den kraag, mouwopslagen en in de lenden gestikte purperzijden palm- en lauwertakken, tusschen gouden boorden.

Gouden knoopen, met den Belgischen Leeuw in het midden op een schild, bekroond door de koninklijke kroon en omringd door de woorden: **Koninklijke Vlaamsche Academie.**

Broek van gelijke kleur als de frak, met gouden streep op den naad.

Witte vest met gouden knoopen. Klakhoed. Degen.

Bijzondere bepalingen.

64.

De Academie kan, indien zij het noodig acht, onder goedkeuring des Staatsbestuurs, een of meer

harer leden gelasten met eene letterkundige of eene wetenschappelijke zending. Wordt daartoe besloten, dan ontvangen die leden van de Academie de noodige inlichtingen betreffende hunne zending.

65.

Bovenstaande bepalingen zijn de inrichtende Wetten der Koninklijke Vlaamsche Academie. Deze Wetten kunnen niet gewijzigd worden, 't en zij in eene vergadering, op voorstel van minstens vijf werkende leden bijeengeroepen, en met de toestemming van twee derden der aanwezig zijnde werkende leden. De voorstellen tot wijziging der Wetten moeten op de dagorde vermeld worden.

Elke wijziging wordt aan de goedkeuring des Konings onderworpen.

Gezien en goedgekeurd om gevoegd te worden bij Ons Besluit van 15 Maart 1887, nr 445.

(*Onderteekend*) : LEOPOLD.

van 's Konings wege,
de Minister van Landbouw, Nijverheid en
Openbare Werken,

(*Onderteekend*) : Ridder DE MOREAU.

Voor gelijkvormig afschrift :
de Secretaris-generaal
van het Departement van Landbouw, Nijverheid
en Openbare Werken,

(*Onderteekend*) : BELLEFROID.

Ministerie van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs.

Bestuur van Wetenschappen, Letteren en Schoone Kunsten.

LEOPOLD II, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomenden, HEIL.

Gezien Ons Besluit van 8n Juli 1886, waarbij eene Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde ingesteld wordt en namelijk het artikel 16 van dit Besluit;

Herzien Ons Besluit van 15n Maart 1887, waarbij het Reglement van inwendige orde der Koninklijke Vlaamsche Academie wordt goedgekeurd en namelijk de eindparagraaf van artikel 65 van dit Reglement, luidende : « Elke wijziging wordt aan « de goedkeuring des Konings onderworpen. »

Gezien het artikel 4 van dit Reglement;

In aanmerking nemende dat, in zitting van 29n December 1890, de Koninklijke Vlaamsche Academie met algemeene stemmen het voorstel heeft goedgekeurd, dat in zitting van 19n November gedaan werd, ten einde de jaarlijksche openbare zitting van December te verschuiven tot op Juni en de tot deze zitting betrekking hebbende werkzaamheden tevens ook zes maanden uit te stellen;

Op voorstel van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs,

Wij hebben besloten en Wij besluiten :

Artikel 1. Het artikel 4 van het Reglement van inwendige orde der Koninklijke Vlaamsche Academie, luidende :

« Artikel 4. De Academie vergadert in gewone
« zitting eenmaal ter maand en houdt jaarlijks eene
« openbare vergadering in de maand *December* na
« de gewone zitting dier maand »

wordt gewijzigd als volgt :

— Artikel 4. De Academie vergadert in gewone zitting eenmaal ter maand en houdt jaarlijks eene openbare vergadering in de maand *Juni*, na de gewone zitting dier maand.

Het artikel 24 diens Reglements, luidende :

« Artikel 24. Elk jaar, in de maand *October*,
« stelt de Academie het getal openstaande plaatsen
« van eere- en briefwisselende leden vast... De namen
« der candidaten en de titels hunner werken worden
« gedrukt, aan de leden gezonden en in de *Novem-*
« *ber*-zitting besproken »

wordt gewijzigd als volgt :

— Artikel 24. Elk jaar, in de maand *April*, stelt de Academie het getal der openstaande plaatsen van eere- en briefwisselende leden vast... De namen der candidaten en de titels hunner werken worden gedrukt, aan de leden gezonden en in de *Mei*-zitting besproken.

De kiezing heeft plaats in de gewone zitting der maand Juni.

De artikels 30 en 31, luidende :

« Art. 30. De prijsvragen worden twee jaar « op voorhand vastgesteld.

« In de zitting van *Januari* benoemt de Aca- « demie eene commissie van vijf leden om tien « prijsvragen voor te stellen; in de zitting van « *Februari* doet de commissie verslag...

« Artikel 31. De antwoorden moeten vóór den 1n *Augustus* ingezonden zijn.

« In de zitting dezer maand worden de keur- « raden benoemd.

« De leden, die eene prijsvraag opgegeven heb- « ben, maken van rechtswege deel van den keur- « raad en bieden er schriftelijk een omstandig « verslag over aan, hetwelk met de verslagen der « andere keurders in de zitting van *November* gele- « zen wordt. Op deze verslagen, die gedrukt en aan de werkende leden gezonden worden, stemt « men in *December* :... »

worden gewijzigd als volgt :

— Artikel 30. De prijsvragen worden twee jaar op voorhand vastgesteld.

In de zitting van *Juli* benoemt de Academie eene commissie van vijf leden om tien prijsvragen voor te stellen. In de zitting van *Augustus* doet de commissie verslag...

— Art. 31. De antwoorden moeten vóór den 1n *Februari* ingezonden zijn.

In de zitting dezer maand worden de keurraden benoemd.

De leden, die eene prijsvraag opgegeven heb-

ben, maken van rechtswege deel van den keurraad en bieden er schriftelijk een omstandig verslag over aan, hetwelk met de verslagen der andere keurders in de *Mei*-zitting gelezen wordt.

Op deze verslagen, die gedrukt en aan de werkende leden gezonden worden, stemt men in *Juni* :...

Ten gevolge dezer wijzigingen zal in den loop des jaars 1891 geene openbare zitting der Koninklijke Vlaamsche Academie plaats grijpen.

Artikel 2. Onze Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs is gelast met de uitvoering van dit Besluit.

Gegeven te Brussel, den 23 Maart 1891.

(*Geteekend*) : LEOPOLD.

Van 's Konings wege :
De Minister van Binnenlandsche
Zaken en Openbaar Onderwijs,
(*Get.*) : J. DE BURLET.

Voor eensluidend afschrift :
De Secretaris Generaal van het Ministerie van
Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs,
(*Get.*) : J. SAUVEUR.

Vrijdom van briefport.

BESTUUR VAN DEN
POST EN DEN TELEGRAAPH.

—

POST.

—

Vrijdom en tegen teekening.

—

Nr 126/113.

BIJZONDER BEVEL

—

Den 22 *November* 1886.

Ingevolge een ministeriëel besluit mogen, vrij van briefport, in het koninkrijk verzonden worden de dienst-correspondentiën, onder banden door den Bestuurder en den Bestendigen Secretaris der *Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde* met de leden dezer instelling gewisseld.

De tegenwoordige bepaling zal overgeschreven worden op de tabellen, gevoegd bij het Koninklijk besluit van den 30 October 1854.

De algemeene Bestuurder,
(*Onderteekend*) : GIFE.

N. B. — Opdat de brieven, drukproeven, boeken enz. vrijstelling genieten van port, moeten zij *onder kruisband* verzonden worden aan het adres van den Bestuurder of van den Bestendigen Secretaris, en voorzien met de handteekening van het Werkend, Briefwisselend of Eerelid, als verzender. Daarenboven moet het verzondene *aan het postbureel worden afgegeven*. Vrijstelling van port bestaat niet voor papieren *onder omslag*, of *eenvoudig in de postbus geworpen*.

Model voor de verzending.

Den Heere Bestendigen Secretaris
der Koninklijke Vlaamsche Academie
voor Taal- en Letterkunde.
Gent.

Het Lid,

....

Werkzaamheden der Academie, voorgeschreven door de Wetten.

Januari.

De in November gekozen Bestuurder en Onder-Bestuurder treden den 1 Januari in bediening.

Benoeming van drie leden, welke met het Bestuur de Commissie van rekendienst vormen.

Benoeming der keurraden voor de prijswerken, welke vóór den 1 dezer maand moeten ingezonden zijn.

Februari.

De Commissie van rekendienst onderwerpt aan de goedkeuring der Academie de begrooting van het ingetreden dienstjaar.

April.

De Academie stelt het getal openstaande plaatsen van eere- en briefwisselende leden vast.

Benoeming eener commissie van drie werkende leden die, samen met het Bestuur, voor elke openstaande plaats twee candidaten voorstellen.

De namen der candidaten en de titels hunner werken worden, gedrukt, aan de werkende leden gezonden.

Mei.

Lezing van de verslagen over de beoordeelde prijswerken.

Bespreking der candidaten voor de openstaande plaatsen van eere- en briefwisselende leden.

Juni.

Stemming over de verslagen betrekkelijk de prijskampen.

Kiezing der eere- en briefwisselende leden.

Openbare zitting der Academie. Afkondiging van den uitslag der kiezingen. Uitreiking der prijzen, in de wedstrijden behaald.

Juli.

Benoeming eener Commissie van vijf leden om tien prijsvragen voor te stellen.

Augustus.

De Commissie, belast met de voorstelling der prijsvragen, doet verslag daarover.

De Academie stelt de prijsvragen vast en bepaalt de waarde der toe te kennen belooningen.

October.

De Bestendige Secretaris herinnert, schriftelijk, aan de werkende en briefwisselende leden hunne verplichting om, zooveel mogelijk, alle drie jaar een onuitgegeven opstel aan te bieden.

November.

Kiezing van den Bestuurder en Onder-Bestuurder voor het volgende jaar.

December.

De Commissie van rekendienst maakt de rekening op van het afgeloopen dienstjaar en legt die aan de Academie voor.

BESTENDIGE COMMISSIËN.

Middelnederlandsche Letteren.

Bestendige Commissie, belast met het bevorderen van de studie der Oudgermaansche en Middelnederlandsche talen, met het uitgeven van Middelnederlandsche werken en met het bevorderen van de studie der gewestspraken.

(*Artikel 14 der Wetten.*)

LEDEN :

de heeren Alberdingk Thijm
Broeckaert
Daems
de Flou
jhr. de Gheldere
jhr. de Pauw
de Potter
Gailliard
Hansen
van Droogenbroeck.

Nieuwere Taal en Letteren.

Bestendige Commissie, belast met de studie van al hetgeen in verband staat met de beoefening en de belangen der huidige taal- en letterkunde, met inbegrip van de Nederlandsche tooneelletterkunde; met de uitgave van verzamelingen Kunst- en Vakwoorden, met inbegrip van Nederlandsche, zoo oudere als nieuwere, rechtstermen; van eene Bloemlezing uit de werken onzer XVIIe en XVIIIe eeuwsche schrijvers, bij voorkeur uit den schat der Volksliederen uit gemelde tijdvakken, en van eene bijzondere verzameling der voorname tooneelwerken van Nederlandsche schrijvers sedert het begin der XVIe eeuw.

(*Beslissing der Academie van* 15 *Mei* 1889.)

LEDEN :

de heeren Claeys
Coopman
Daems
baron de Maere d'Aertrycke
de Vos
de Vreese
Hansen
Obrie
Prayon van Zuylen
Snieders.

De zittingen der Commissie zijn vastgesteld op den dag der maandelijksche vergadering in *Februari*, *April*, *Juni*, *Augustus*, *October* en *December*.

(*Beslissing der Academie van* 21 *Augustus* 1889. *Gewijzigd door beslissing van* 20 *September* 1893.)

Geschiedenis, Bio- en Bibliographie.

Bestendige Commissie, belast met de studie der Vaderlandsche geschiedenis en der Vlaamsche kunst; met de uitgave der algemeene Levensbeschrijving der in België geboren Nederlandsche schrijvers; der algemeene Vlaamsche Bibliographie en van oude Vlaamsche geschiedschrijvers.

(*Beslissing der Academie van* 15 *Mei* 1889.)

LEDEN :

de heeren Alberdingk Thijm
Bols
Broeckaert
de Flou
de Gheldere
de Pauw
de Potter
Gailliard
Sermon
van Even.

De Commissie vergadert ten dage der maandelijksche vergadering in *Januari*, *Maart*, *Mei*, *Juli*, *September* en *November*.

(*Beslissing der Academie van* 21 *Augustus* 1889. *Gewijzigd door beslissing van* 20 *September* 1893.)

WETTEN

der bestendige Commissie van Nieuwere Taal- en Letterkunde en der bestendige Commissie van Geschiedenis, Bio- en Bibliographie.

(*Uittreksel.*)

Art. 1. — Elke Commissie benoemt in haar midden een bureel, dat bestaat uit eenen Voorzitter, eenen Ondervoorzitter en eenen Secretaris, allen gekozen onder de werkende Leden der Academie (*Toepassing van art.* 8 *des Koninklijken Besluits aangaande de inrichting der Academie.*)

De Voorzitter en de Ondervoorzitter treden om de drie jaren af en kunnen niet onmiddellijk in dezelfde hoedanigheid herkozen, noch de Voorzitter tot Ondervoorzitter benoemd worden (*Toepassing van art.* 10 *en* 11 *van voormeld Koninklijk Besluit en art.* 28, § 2, *der Wetten.*)

De Secretaris is altijd herkiesbaar.

De Voorzitter, de Ondervoorzitter en de Secretaris worden gekozen in de laatste Commissiezitting van het derde jaar hunner bediening (*Toepassing van art.* 28, § 1, *der Wetten*).

Art. 2. — De openvallende plaatsen worden door de Academie aangevuld bij kiezing, op voordracht eener dubbele lijst Candidaten, voorgesteld door de belanghebbende Commissie (*Toepassing*

van art. 15, 21, 22 *en* 13 *en gedeeltelijk van art.* 24 *der Wetten*).

Art. 3. — De besluiten en uitgaven der Commissiën moeten vooraf aan het Bestuur der Academie onderworpen en in algemeene zitting der werkende Leden goedgekeurd worden (*Art.* 19 *der Wetten*).

Art. 4. — Elke Commissie vergadert ten minste zesmaal 's jaars : de Commissie voor Geschiedenis in Januari, Maart, Mei, Juli, September en November ; de Commissie voor nieuwere Taal- en Letterkunde in Februari, April, Juni, Augustus, October en December.

Van elke vergadering der Commissiën wordt verslag uitgebracht in de eerstvolgende algemeene zitting der Academie.

Art. 5. — De Wetten der Academie zijn ten volle van toepassing op de beide Commissiën.

Commissie van Rekendienst.

De Commissie van Rekendienst voor het jaar 1900 bestaat uit de Leden van het Bestuur: de heeren Daems, Coopman, de Potter, en de heeren Claeys, jhr. de Pauw en Obrie.

Maandelijksche zittingen in het jaar 1900.

17 Januari	18 Juli
21 Februari	1 Augustus
21 Maart	26 September
18 April	17 October
16 Mei	21 November
20 Juni	19 December

Paleis der Academie.

De Academie is gevestigd te Gent in het aloude Dammansteen of *Huis van Oombergen*, Koningstraat, nr 18.

LIJST VAN DE LEDEN DER ACADEMIE.

Z. M. de Koning, Beschermheer.

WERKENDE LEDEN.

benoemd bij Koninklijk besluit van 8 Juli 1886.

de Heeren :

Claeys (Dr Hendrik) ✠, te Gent ;
de Pauw (jhr. Mr Napoleon) ✠, te Gent;
de Potter (Frans) ✠, *Bestendige Secretaris*, te Gent;
Gailliard (Edward) ✠, te Brugge;
Snieders (Dr August) ✠, te Antwerpen;

Alberdingk Thijm (Dr P.-P.) ✠, te Kessel-Loo.	*Gek.*	27	*Oct.*	1886.
Daems (S.), te Tongerloo.	»	»		»
Hansen (Dr C.-J.) ✠, te Antwerpen.	»	»		»
Obrie (Mr Julius), te Gent.	»	»		»
van Droogenbroeck (Jan) ✠, te Schaarbeek.	»	»		»
Coopman (Theophiel) ✠, te Schaarbeek.	»	15	*Dec.*	1886.
de Vos (Dr Amand), te Gent.	»	»		»
Broeckaert (J.-B.) ✠, te Dendermonde	»	16	*Aug.*	1888.
van Even (E.) ✠, te Loven.	»	24	*Dec.*	»
Coremans (Mr Edw.), te Antwerpen.	»	15	*Juli*	1891.
Sermon (Hendr.) » »	»	21	*Oct.*	»
Bols (Jan), te Alsemberg.	»	16	*Dec.*	»
de Flou (Karel), te Brugge.	»	21	*Aug.*	1893.
de Maere d'Aertrycke (bron Aug.) ✠, te Gent.	»	18	*Jan.*	1894.
Claes (D.), te Namen.	»	21	*Aug.*	1895.
Janssens (A.) ✠, te St.-Nicolaas.	»	15	*Juni*	1898.
de Gheldere (jhr. K.) ✠, te Koekelare.	»	19	*April*	1899.
Prayon-van Zuylen (A), te Elsene.	»	17	*Mei*	1899.
Simons (Dr L.), te Schaarbeek.	»	18	*Oct.*	1899.
De Ceuleneer (Ad.), te Gent.	»	17	*Jan.*	1900.

BINNENLANDSCH EERELID.

de Heer :

van der Haeghen (Dr Jhr. Ferd.) ✠, te St.-Denijs-Westrem.

BRIEFWISSELENDE LEDEN.

de Heeren :

Haerynck (Hippoliet). *Gekozen den* 16 *Nov.* 1887.
de la Montagne (Victor), te Antwerpen. *Gek. den* 29 *Dec.* 1889.
Segers (Gust.), te Lier. » 20 *Juni* 1894.
de Vreese (Willem), te Gent. » 17 » 1896.
Muyldermans (J.), te Mechelen. » » »
de Koninck (L.), te Rethy. » 1 » 1898.
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

BUITENLANDSCHE EERELEDEN.

de Heeren :

Beets (Dr Nicolaas) ✠, rustend hoogleeraar, te Utrecht.
Bohl (Mr Joan), letterkundige, Keizergracht, 225, te Amsterdam;
Everts (Dr W.), lid der Tweede Kamer, te Roermond;
Franck (Dr J.), hoogleeraar, te Bonn;
Gallée (Dr J.-H.), hoogleeraar, te Utrecht;

Heyne (Dr Moritz), hoogleeraar, te Goettingen;
Kern (Dr J.-H.-C.) hoogleeraar aan de Rijkshoogeschool, te Leiden;
Kluyver (Dr A.), taal- en letterkundige, te Leiden;
Looten (Camiel), letterkundige, te Rijsel;
Martin (Ernst), hoogleeraar, te Straatsburg;
Quack (H.-P.-G.), letterkundige, te Amsterdam;
Schaepman (D[r] H.-J.-A.-M.), letterkundige, te 's Gravenhage;
Schimmel (J.-H.), letterkundige, te Amsterdam;
Tannen (Karel), letterkundige, te Bremen;
ten Brink (D[r] Jan), hoogleeraar aan de Hoogeschool te Leiden
te Winkel (D[r] J.), hoogleeraar, te Amsterdam;
Verdam (D[r] J.), hoogleeraar, te Leiden;
Viotta (H.) bestuurder van het Conservatorium te 's Gravenhage.
Weale (W.-H.-James), letter- en geschiedkundige, te Londen.
Wenker (D[r] Georg.), bewaarder van de Bibliotheek der Kon. Hoogeschool, te Marburg;
Winkler (Johan), taal- en letterkundige, Leidsche Vaart, 90, te Haarlem.

WOONPLAATS VAN DE BELGISCHE LEDEN DER ACADEMIE.

Werkende Leden :

de Heeren :

Alberdingk Thijm (P.-Paul), te Kessel-Loo;
Bols (Jan), Dorpsplaats, te Alsemberg;
Broeckaert (J.-H.), Dijkstraat, 48, te Dendermonde;
Claes (D.), Henri-Blesstraat, 2, te Namen;
Claeys (H.), Catalognestraat, 16, te Gent;
Coopman (H.), Daillystraat, 129, te Schaarbeek;
Coremans (H.), Montebellostraat, te Antwerpen;
Daems (S.), abdij van Tongerloo;
de Ceuleneer (Ad.), Gildestraat, 5, te Gent;
de Flou (Karel), Beenhouwersstraat, 35, te Brugge;
de Gheldere (jhr. K.), te Koekelare;
de Maere d'Aertrycke (baron Aug.), Onderbergen, 70;
de Pauw (jhr. Nap.), Lange-Viollettenstraat, 279, te Gent;
de Potter (Fr.), Godshuizendreef, 29, te Gent;
de Vos (Am.), Coupure, 247, te Gent;
Gailliard (Edw.), Nottebohmstraat, 34, te Antwerpen;
Hansen (C.-J.), Leeuw-van-Vlaanderenstraat, 1, te Antwerpen;
Janssens (Alfons), Zamanstraat, 39, te St.-Nicolaas;
Obrie (J.), Ketelvest, 44, te Gent;
Prayon-van Zuylen (Alfons), Gewijden-Boomstraat, 25, Elsene;
Sermon (Hendrik), Melkmarkt, 15, te Antwerpen;
Simons (Lod.), Florisstraat, 14, te Schaarbeek;
Snieders (A.), Van Leriusstraat, 24, te Antwerpen;
van Droogenbroeck (J.-A.), Daillystraat, 131, te Schaarbeek;
van Even (Edward), Stopselstraat, 6, te Loven.

Binnenlandsch Eerelid :

de Heer :

jhr. van der Haeghen (Ferd.), te St.-Denijs-Westrem (Maalte).

Briefwisselende Leden :

de Heeren :

de Koninck (Lodewijk), te Rethy;
de la Montagne (Victor), Wijngaardstraat, 10, te Antwerpen;
de Vreese (Willem), Begijnhoflaan, 95, te Gent;
Haerynck (Hippoliet), Londen.
Muyldermans (J.), Schuttersvest, 47, te Mechelen;
Segers (Gust.), Van Dyckstraat, 80, Antwerpen;

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

Afgestorven Leden der Academie.

1887. Delcroix (D.), werkend lid.
1888. Snieders (R.), buitenlandsch eerelid.
» Nolet de Brauwere van Steeland (J.), werkend lid.
» Delgeur (L.), briefwisselend lid.
» Dodd (G.-J.), werkend lid.
1889. Stroobant (Eug.), werkend lid.
» Alberdingk Thijm (Jozef-Alb), buitenl. eerelid.
1890. de Coussemaker (Ig.), buitenlandsch eerelid.
» ten Kate (J.-J.-L.), » »
» Campbell (M.-F.-A.-G), » »
1891. de Laet (J.), werkend lid.
» Schuermans (L-W.), werkend lid.
» Roersch (L.), » »
1892. Scherpenzeel (J.), buitenlandsch eerelid.
» de Vries (M.), » »
1893. Habets (Joz.), » »
» Brouwers (J.-W.). » »
» Stallaert (K.), werkend lid.
1894. Nuyens (W.-J.-Fr.), buitenlandsch eerelid.
1895. Mathot (L.), werkend lid.
» Moltzer (H.-E.), buitenlandsch eerelid.
1897. Acquoy (J.-G-R.), » »
» de Backer (Louis), » »
» Micheels (J.-J.-M.), werkend lid.
1898. Willems (P.), » »
1899. Génard (P.), » »
» Arnold (Th.-J.-I.), » »
» Hiel (Emm.), » »
» Fruin (R.), buitenlandsch eerelid.
» Cosyn (P.-J.), » »
» Bonvarlet (A.). » »
» Gezelle (Guido), werkend lid.
1900. Burgersdijk (L.-A.), buitenlandsch eerelid.

Lijst van de Bestuurders der Academie.

de Heeren :

Willems (P.), 1886-1887.
de Pauw (jhr. N.), 1888.
de Laet (J.), 1889.
Hiel (Emm.), 1890.
Snieders (Aug.), 1891.
Micheels (J.), 1892.
Génard (P.), 1893.
Claeys (H.), 1894.
Hansen (C.-J.), 1895.
Gailliard (Edw.), 1896.
de Maere d'Aertrycke (Baron Aug.), 1897.
Alberdingk Thijm (Paul), 1898.
van Even (Edw.), 1899.
Daems (S.), 1900.

Lijst van de Onderbestuurders.

de Heeren :

de Pauw (jhr. N.), 1887.
de Laet (J.), 1888.
Hiel (Emm.), 1889.
Snieders (Aug.), 1890.
Micheels (J.), 1891.
Génard (P.), 1892.
Stallaert (K.), 1893.
Hansen (C.-J.), 1894.
Gailliard (Edw.), 1895.
de Maere d'Aertrycke (Baron Aug.), 1896.
Alberdingk Thijm (Paul), 1897.
van Even (Edw.), 1898.
Daems (S.), 1899.
Coopman (Th.), 1900.

JAARLIJKSCHE WEDSTRIJDEN

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE.

1887

Gouden eerepenning aan den heer P.-H. van Moerkerken, leeraar in de Nederlandsche Taal- en Letterkunde aan 's Rijks hoogere Burgerschool te Utrecht, voor zijne verhandeling over *De verbinding der volzinnen in het Gotisch.*

Vereerende melding aan den heer Dr. L. Simons, leeraar aan het Koninklijk Athenaeum te Loven, en aan de heeren Prosper de Pelsmaeker, te Denderleeuw, en Theodoor Stille, te Maastricht, beide studenten aan de Hoogeschool te Loven, voor hunne te zamen bewerkte verhandeling over hetzelfde onderwerp.

Gouden eerepenning aan den heer Louis D. Petit, bewaarder der drukwerken aan de bibliotheek van 's Rijks Hoogeschool te Leiden, voor zijne *Middelnederlandsche Bibliographie.*

Eerste vereerende melding aan den heer Jan Broeckaert, briefwisselend lid der Academie, te Wetteren, voor zijn werk over hetzelfde onderwerp.

Tweede vereerende melding aan den heer P.-H.-F. Bakker, bestuurder eener openbare lagere school, te Haarlem.

Gouden eerepenning aan de heeren Jan Broeckaert, voornoemd, en Jan Craeynest, leeraar aan St.-Lodewijksgesticht te Brugge, voor hunne lijst van *Onnederlandsche of Bastaardwoorden, met de evenveel beduidende echt Nederlandsche woorden.*

1888.

Gouden eerepenning aan Mr. Alf.-M.-N. Prayon-van Zuylen, letterkundige te Gent, voor zijne *Geschiedkundige en critische verhandeling over de drie Taalwetten van België.*

1889.

Gouden eerepenning aan den heer Hippoliet Meert, leeraar aan het stedelijk college te Ieperen, voor zijne verhandeling over *het Voornaamwoord Du.*

1890.

Gouden eerepenning aan den heer Felix Leviticus, leeraar te Amsterdam, voor zijne verhandeling over de *Klank- en Vormleer van het Middelnederlandsch dialect der St.-Servatiuslegende van* Hendrik van Veldeke.

1891-1892.

Gouden eerepenning aan den heer Ernest Soens, letterkundige te Loven, voor zijn werk over het onderwerp : *De rol van het booze beginsel, onder den naam van Lucifer, Satanas, Sinnekens, enz. op het middeleeuwsch tooneel. Wat zijn daarvan de algemeene, en, in sommige werken, de bijzonderste karaktertrekken?*

Gouden eerepenning aan den heer Oscar van Hauwaert, leeraar te Chimai, voor zijn *Geschiedkundig en critisch overzicht van het Vlaamsch tooneel gedurende de XVIIe eeuw.*

Gouden eerepenning aan den heer J. van de Ven, letterkundige te Loven, voor zijne *Verhandeling over het gebruik der naamvallen, tijden en wijzen in den Heliand.*

1893.

Gouden eerepenning aan de Heeren Willem de Vreese, te Leiden, en Hip. Meert, te Luik, voor hunne verhandeling over de *Klank- en vormleer in de werken van Jan van Ruusbroec.*

Gouden eerepenning aan den heer Poffé-Goris, te Antwerpen, voor zijne studie over *Het huiselijk leven, de zeden en gewoonten in eene Vlaamsche gemeente gedurende de tweede helft der XVIIIe eeuw.*

1894.

Gouden eerepenning aan den heer Emiel de Neef, student aan de Hoogeschool te Gent, voor zijne verhandeling : *Taal-*

kundige studie over het middeleeuwsch gedicht « de VII Vroeden binnen Rome ».

Gouden eerepenning aan den heer Willem de Vreese, te Leiden, voor zijne studie over : *Een zeker getal werkwoorden, samengesteld op eene buitengewone wijze, als b. v. : knikkebeenen, blinddoeken, schuddebollen, watertanden, enz., gevolgd door eene volledige lijst dier woorden met aanduiding van de streekspraak, waarin zij voorkomen, eene studie over hunne etymologie, hun karakter over het algemeen en de geschiedenis van hun ontstaan.*

Gouden eerepenning aan den heer Willem de Vreese, voornoemd, en den heer Hip. Meert, te Luik, voor hunne *Volledige lijst van de huidige, in onze taal meest voorkomende gallicismen, met aanduiding van de zuiver Nederlandsche woordschikkingen of uitdrukkingen.*

Gouden eerepenning aan den heer Jozef Vuylsteke, te Brugge, voor zijne *Volledige Kunst- en Vakwoordenlijst over het ambacht van den smid, met de Fransche, Hoogduitsche en Engelsche benamingen.*

1895.

Gouden eerepenning aan den heer Pieter Tack, student, te Antwerpen, voor zijne *Proeve eener Nederfrankische Grammatica.*

1896.

Gouden eerepenning aan de heeren Alfons van Houcke, bouwkundig ingenieur, te Laken, en Jozef Sleypen, klerk bij het Ministerie van Spoorwegen, Posterijen en Telegrafen, te Brussel, voor hun werk : *Vakwoordenlijst over het ambacht van den Metselaar.*

Zilveren eerepenning aan de heeren Juliaan en Victor van Keirsbilck, te Brugge, voor hun werk op hetzelfde onderwerp.

Gouden eerepenning aan de heeren Juliaan en Victor van Keirsbilck, voornoemd, voor hunne *Vakwoordenlijst over het ambacht van den Timmerman.*

Zilveren eerepenning aan den heer Jozef Vuylsteke, snelschrijver te Brugge (reeds vroeger door de Academie bekroond), voor eene dergelijke *Vakwoordenlijst.*

1897.

Gouden eerepenning aan den heer Jozef Jacobs, student te Mechelen, voor zijne *Verhandeling over de vormen van het werkwoord in het Oudfriesch.*

Gelijke onderscheiding aan genoemden heer Jozet Jacobs voor zijne *Opgave van bewijsplaatsen uit taalbronnen, voor elk der woorden, door* Kiliaan *als* « vetus Flandricum » *opgegeven.*

1898.

Gouden eerepenning aan de heeren Jozef Cornelissen, onderwijzer te St.-Antonius (Wijnegem) en J.-B. Vervliet, letterkundige te Antwerpen, voor hun *Idioticon van het Antwerpsch dialect.*

Gouden eerepenning aan den heer H. Temmerman, bestuurder der Staats-Normaalschool voor onderwijzers te Lier, voor zijne verhandeling: *De Moedertaal, eenig doel- en redematig voertuig der gedachte in Opvoeding en Onderwijs.*

Gelijke onderscheiding aan de heeren A. van Heuverswyn, professor te Ledeberg, en Th. van Heuverswijn, hoofdonderwijzer te Eine, voor hunne verhandeling : *Eene vreemde spraak als voertuig van 't onderwijs.*

1899.

Gouden eerepenning aan den heer Frans van den Bergh, leeraar te Mechelen, voor zijne *Geschiedenis der Fransche overheersching in België* (1792-1814).

Zilveren eerepenning ann den heer C. Cortebeeck, letterkundige te St.-Jans-Molenbeek, voor eene verhandeling over hetzelfde onderwerp.

STAATSPRIJSKAMPEN.

Driejaarlijksche prijskamp voor Tooneelletterkunde.

LEOPOLD II, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomenden, HEIL.

Gezien het Koninklijk Besluit van 10n Juli 1858, dat eenen driejaarlijkschen prijs van Vlaamsche tooneelliteratuur instelt, en namelijk artikel 4, luidende als volgt :

« Art. 4. De beoordeeling is toevertrouwd aan eene Commissie van ten minste drie Leden, gekozen op eene dubbele voorstellingslijst door de Klas van Letteren der Academie van België opgemaakt ».

Gezien Ons Besluit van 8n Juli 1886, dat, onder de benaming van « Koninklijke Vlaamsche Academie », eene Academie inricht van letterkundigen en geleerden, die de studie en het beoefenen der Nederlandsche Taal- en Letterkunde tot het voorwerp harer werkzaamheden zal hebben;

Aangezien de Koninklijke Vlaamsche Academie gelast is met de belangen der Vlaamsche literatuur en dat, bijgevolg, de voorstellnig eener dubbele lijst van Candidaten voor de jury van den driejaarlijkschen prijs van Vlaamsche tooneelliteratuur deel maakt van hare werkzaamheden;

Op voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs,

Wij hebben besloten en Wij besluiten :

Art. 1. Het artikel 4 van voormeld Koninklijk Besluit van 10n Juli is gewijzigd als volgt :

« Art. 4. De beoordeeling is toevertrouwd aan eene Commissie van ten minste drie leden, gekozen op eene dubbele voorstellingslijst, *door de Koninklijke Vlaamsche Academie opgemaakt.* »

Art. 2. Onze Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs is gelast met de uitvoering van het tegenwoordig besluit.

Gegeven te Brussel, den 2 October 1888.

LEOPOLD.

Vanwege den Koning :
De Minister van Binnenlandsch Zaken
en Openbaar Onderwijs,
J. DE VOLDER.

Verordeningen voor den driejaarlijkschen wedstrijd van Nederlandsche Tooneelletterkunde.

Art. 1. Er wordt een driejaarlijksche prijs uitgeloofd voor de samenstelling van een in het Vlaamsch geschreven tooneelwerk. De mededingers hebben volle vrijheid voor de keus des onderwerps, maar bij gelijke verdienste zal de prijs toegewezen worden aan het stuk, welks onderwerp aan de geschiedenis of aan de zeden van het land zal ontleend zijn.

Art. 2. Het stuk zal in het land moeten uitgegeven zijn (1), of, in handschrift, gezonden worden hetzij aan het Ministerie van Binnenlandsche Zaken, hetzij aan de Koninklijke Vlaamsche Academie, vóór het einde van het driejaarlijksch tijdvak.

Art. 3. Vertaalde en naar vreemde of vaderlandsche werken geschikte tooneelstukken zullen buiten prijskamp blijven.

Driejaarlijksche prijzen sedert het begin van den wedstrijd.

1e tijdvak.	1856-1858.	Prijs toegewezen aan	H. van Peene (2).
2e »	1859-1861.	» »	D. Sleeckx.
3e »	1862-1864.	» »	F. van Geert.
4e »	1865-1867.	» »	A. van den Kerckhove.
5e »	1868-1870.	» »	F. van de Sande.
6e »	1871-1873.	» »	D. Delcroix.
7e »	1874-1876.	» »	D. Delcroix.
8e »	1877-1879.	» »	*niet toegewezen.*
9e »	1880-1882.	» »	Frans Gittens.
10e »	1883-1885.	» »	H.-B. Peeters.
11e »	1886-1888.	» »	H. Plancquaert.
12e »	1889-1891.	» »	Nestor de Tière.
13e »	1892-1894.	» »	Isidoor Albert.
14e »	1895-1897.	» »	*niet toegewezen.*

---

(1) Volgens Koninklijk besluit van 26n Augustus 1881 worden ook tot den prijskamp aangenomen de stukken, door Belgen geschreven en in den vreemde gedrukt.

(2) De tooneelstukken werden, gedurende de tien eerste tijdvakken, beoordeeld door eenen keurraad, samengesteld uit Leden der Koninkl. Academie van Wetenschappen, Letteren en Schoone Kunsten.

Te beginnen van het elfde tijdvak wordt de beoordeeling gedaan door Leden van de Koninkl. Vlaamsche Academie.

Vijfjaarlijksche wedstrijd voor Vlaamsche Letterkunde.

LEOPOLD II, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomenden, HEIL.

Gezien het Koninklijk besluit van 6 Juli 1851, dat vijfjaarlijksche prijzen instelt van 5,000 franken ieder, voor de beste werken, welke door Belgische schrijvers zijn uitgegeven en kunnen gerangschikt worden in eene der volgende reeksen :

1° Zede- en Staatkundige Wetenschappen;

2° Fransche Letterkunde;

3° *Vlaamsche Letterkunde;*

4° Natuur- en Wiskunde, en

5° Natuurwetenschappen;

En namelijk het artikel 2 van dit Besluit, luidende als volgt :

« Art. 2. De beoordeeling der werken is toevertrouwd aan jury's van zeven leden, door Ons benoemd op voorstel, te weten voor de drie eerste reeksen : door de klas der Letteren, en voor de twee andere reeksen door de klas der Wetenschappen van de Koninklijke Academie van België. »

Herzien Ons Besluit van 30n December 1882, regelende de vijfjaarlijksche en tienjaarlijksche prijskampen, welke door de Regeering ingesteld zijn :

Gezien Ons Besluit van 8 Juli 1886, dat, onder de benaming van « Koninklijke Vlaamsche Academie », eene Academie inricht van letterkun-

digen en geleerden, die de studie en het beoefenen der Nederlandsche Taal- en Letterkunde tot het voorwerp harer werkzaamheden zal hebben;

Aangezien de Koninklijke Vlaamsche Academie gelast is met de belangen der Vlaamsche literatuur en dat, bijgevolg, de voorstelling eener dubbele lijst van candidaten voor de jury van den vijfjaarlijkschen prijs van Vlaamsche letterkunde deelmaakt van de werkzaamheden dezer instelling;

Op voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs,

Wij hebben besloten en Wij besluiten :

Art. 1. Het artikel 2 van voormeld Koninklijk Besluit van 6n Juli 1851 is gewijzigd als volgt :

« Art. 2. De beoordeeling der werken is toevertrouwd aan jury's van zeven leden, door Ons benoemd op voorstel, te weten : voor de twee eerste reeksen door de klas der Letteren, voor de twee laatste reeksen door de klas der Wetenschappen der Koninklijke Academie van België, en voor de derde reeks, ***Vlaamsche Letterkunde***, door de Koninklijke Vlaamsche Academie. »

Art. 2. Onze Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs is gelast met de uitvoering van het tegenwoordig besluit.

Gegeven te Brussel, den 14n October 1889.

LEOPOLD.

Van 's Konings wege :

De Minister van Binnenlandsche Zaken
en Openbaar Onderwijs,
J. DE VOLDER.

Uittreksel uit de algemeene verordeningen van de vijfjaarlijksche prijskampen.

Het programma van den vijfjaarlijkschen wedstrijd is bepaald als volgt :

a) Dichtkunst (ter uitsluiting van de dramatische poëzie, voor welke een driejaarlijksche wedstrijd is ingericht).

b) Romans, novellen, en andere louter letterkundige voortbrengselen, als levensbeelden, zedeschetsen, verzamelingen van gedachten, opstellen van welsprekendheid.

Art. 12. De nieuwe uitgave van een werk geeft geen recht tot aanvaarding er van, tenzij het werk aanmerkelijke veranderingen of vermeerderingen ondergaan hebbe.

Art. 13. Een voltrokken werk, waarvan eenig deel reeds zou bekroond geworden zijn, zal desniettegenstaande tot den prijskamp toegelaten worden, indien de nieuwe deelen er aanmerkelijke vermeerderingen aan toebrengen.

Art. 15. De keurraad, belast met het beoordeelen van eenen prijskamp, zal niet kunnen beraadslagen dan ten getale van ten minste vijf leden.

Wanneer hij kennis genomen heeft van de werken, aan zijn onderzoek onderworpen, zal hij beslissen of er tusschen die werken één is, dat, bij uitsluiting der anderen, den vijfjaarlijkschen prijs verdient, en hetwelk.

De vraag zal onverdeeld ter stemming gelegd

en niet bevestigend kunnen opgelost worden dan door ten minste vier stemmen.

Geen lid zal zich mogen onthouden van te stemmen.

Art. 16. De werken der leden van den keurraad mogen niet mededingen voor den prijs.

Art. 17. In geval van twijfel nopens de klasseering van een werk zal de keurraad, met het toekennen van den prijs belast, de vraag beslissen door eene bijzondere stemming.

De vraag zal niet mogen opgelost worden dan door ten minste vier stemmen, en geen lid zal het recht hebben zich te onthouden van stemmen.

Art. 18. Het oordeel van den keurraad zal afgekondigd worden in de Openbare Zitting der .....Koninklijke Academie.... op wier voorstel de keurraad zal genoemd zijn.

Vijfjaarlijksche prijzen voor Nederlandsche letterkunde, sedert de opening van den wedstrijd.

(*Beoordeeling, toevertrouwd aan Leden der Koninklijke Academie van Wetenschappen, Letteren en schoone Kunsten.*)

1e	tijdvak.	1850-1854,	prijs toegekend aan	H. Conscience.
2e	»	1855-1859	»	Prud. van Duyse.
3e	»	1860-1864	»	Joanna Berchmans (we Courtmans).
4e	»	1865-1869	»	H. Conscience.
5e	»	1870-1874	»	Tony Bergmann.
6e	»	1875-1879	»	P. de Mont.
7e	»	1880-1884	»	J. van Beers.

(*Beoordeeling door eenen keurraad, samengesteld uit Leden der Koninklijke Vlaamsche Academie.*)

8e	tijdvak.	1885-1889,	prijs toegekend aan	Mathilda Rambou[x].
9e	»	1890-1894	»	Virginie Loveling.

PEETER GÉNARD.

Ieder mensch heeft een vaderland, een heilig land, dat hij met hart en ziel beminnen moet; niet alleen voor de stoffelijke goederen des levens, welke het hem verschaft, maar vooral voor het edele zielsgenot dat het hem aanbrengt. Dit zielsgenot spruit voort uit het aandenken der groote mannen zijns volks, die hem zijn voorafgegaan; uit de bewondering, die de werken van nationaal genie hem inboezemen; uit den trots, dien hij gevoelt over de nationale instellingen, welke hem gelukkig maken, gelijk zij vroeger zijne voorouders gelukkig maakten; uit zijnen godsdienst, uit zijne vrijheid, uit zijne eigenwaarde; want deze zielsrijkdommen alleen zijn het, die hem bemoedigen om beslist alle vreemd juk van zijne schouderen te werpen.

Doch het valt soms voor, dat eene natie, door verval of door vreemden invloed overweldigd, het bewustzijn haars verledens verloren heeft; de man die haar dan tot dit bewustzijn terugroept, haar de grootheid der verledene eeuwen weer voor den geest brengt, die man is een echt vaderlander en verdient dat zijn naam ook bij het nageslacht

bewaard blijve, en van zulk een man is het dat ik hier schrijven wil.

GÉNARD (Peeter-Marius-Nicolaas-Jan) werd te Antwerpen, den 27 April 1830 geboren. Hij verloor vroeg zijnen vader, verliet de school op zijn veertiende jaar en werd toen reeds op een kantoor geplaatst. Bewerkten anderen zijne opleiding niet, hij deed het zelf, studeerde aanhoudend, wist zich alras de Hoogduitsche en Engelsche talen eigen te maken. In lateren ouderdom leerde hij ook Latijn. Zijne vroegere schoolmakkers of speelgenooten, die het geluk gehad hadden hunne studiën te mogen voltrekken, stichtten toen een letterkundig gezelschap, vooreerst *Maerlant* en later *Wetenschappelijke Kring* genaamd. In deze vergaderingen ontmoetten wij den later beroemden advocaat Jaak Jacobs, L. Mathot, Paul Goossens, Frans de Hert, Albert de Schutter en anderen; wat zij op de school geleerd hadden, leerde Génard van hen. Later verloor die maatschappij haar studentenkarakter en werd zij *De Goudbloem* geheeten, naar de oude Antwerpsche rederijkkamer van dien naam.

Dr A. SNIEDERS heeft in zijne *Sniderien* (bl. 95) eenigszins fantastisch verhaald, hoe GÉNARD in de Vlaamsche beweging ingeleid werd, en hoe hij ten jare 1848 in betrekking kwam met de Antwerpsche letterkundigen van dien tijd.

In 1849 werd hij tot onder-bibliothecaris der stad Antwerpen benoemd, eene plaats tot dan toe door Jan van Beers, en vroeger door J.-F.-J. Heremans

bekleed. De bibliotheek werd voor den leerzuchtigen GÉNARD eene bron, waaruit hij onophoudelijk schatten van wetenschap putten kon, en hij deed dit ruimschoots.

In het begin zijner loopbaan beoefende GÉNARD de dichtkunst; maar ofschoon die drift zijn geheel leven door weleens terugkwam, verliet hij die muze om zich tot eene andere te wenden. Hij bestudeerde beurtelings Schiller, Gœthe en Shakespeare, vertaalde uit Gœthe *Broeder en Zuster* en schreef eene *Studie over de School van Shakespeare.*

Doch tot hiertoe had Génard zijnen weg niet gevonden en van lieverlede kwam hij nu, door de omstandigheden geleid, tot de geschiedenis, de oudheidkunde, de heraldiek en andere onder-afdeelingen dier wetenschap.

In 1851 werd op voorstel des graven G. LEGRELLE, oud-burgemeester der stad Antwerpen, bij den provincieraad een voorstel ingediend en aangenomen, strekkende tot het uitgeven der *Graf- en Gedenkschriften der provincie Antwerpen.* Deze Commissie, hetzelfde jaar door den gouverneur TEICHMANN benoemd, bekwam Génard als secretaris, welk ambt hij tot aan zijnen dood heeft bekleed.

In 1853-54 beheerde hij met J.-F.-J. HEREMANS het tijdschrift *Taelverbond*, dat toen reeds eenigen tijd bestond; doch dit heeft daarna maar een tweejarig bestaan meer gehad.

Hetzelfde jaar gaf GÉNARD een werk uit, getiteld : *Onze Lieve Vrouw op het Staeksken, te Ant-*

werpen (1124-1481). *Beschrijving dezer collegiale en Historische Verhandeling over de kleedij der geestelijken dezes tempels.* Dit werk behelst den oorsprong der O.-L.-Vrouwenkerk te Antwerpen en bijna al de bescheeden aangaande de stichting diens tempels. Het was het eerste zelfstandig werk dat GÉNARD uitgaf.

Het jaar 1854 was het vierhonderdste der stichting van het *Sint-Lucas-gilde* in Antwerpen; het was GÉNARD, die dit uit de archieven van het Gilde bewees en tevens aantoonde hoe men in de voorgaande eeuwen dien verjaardag gevierd had. Hij vatte de gedachte op, ook het vierde eeuwfeest dier instelling te vieren, deed eenen oproep in de dagbladen diens tijds afkondigen, met het gevolg dat het bestuur der Koninlijke Academie voor beeldende kunsten, de Koninklijke Maatschappij voor Schoone Kunsten, de burgerij en de geestelijkheid besloten onmiddellijk den vierhonderdsten verjaardag van die heuglijke gebeurtenis te vieren, en het oude Antwerpsche *Sint-Lucas-gilde* zou thans door buitengewone werkzaamheden bewijzen van zijn voortdurend bestaan leveren.

Dit feest werd gevierd en overtrof aller verwachting, niet alleen om zijnen luister; maar omdat de Noord-Nederlanders er, voor de eerste maal, door den mond van JACOB VAN LENNEP, de verklaring aflegden:

Oude veeten
Zijn vergeten
En gedempt de bron van twist;
Zij van tijden
Zoo vol lijden
Zelfs de erinring uitgewischt.

De Maatschappij *de Goudbloem* had te dier gelegenheid ook prijskampen uitgeschreven, in welke de heeren C.-J. HANSEN, J. VAN ROTTERDAM en FR. DE POTTER bekroond werden.

In 1855 stichtte GÉNARD met EUG. ZETTERNAM, EDW. DU JARDIN, J. DE GEYTER, J. VAN ROTTERDAM, CLEMENS OMMEGANCK, Dr J.-F. MATTHYSSENS, J.-F.-J. HEREMANS en F.-J. WEYERMANS het tijdschrift *De Vlaemsche School*, waarin hij jaren lang ijverde voor alles wat de letteren en kunsten aanbelangt. Onder andere artikels leverde hij hierin de levensschetsen van *Bartholomeus van Raephorst*, *Nicaas de Keyzer*, *Quinten Massys*, *Adam van Noort*, *Andries van Valckenisse*, *Pieter de Gree*, den toondichter *Janssens* enz. Het is ook in dit tijdschrift dat GÉNARD met de geschiedenis der kunst aanvang nam. Ook de artikels geteekend P. SCHATS, DONNÉ en LIEVENS zijn van GÉNARD. De *Vlaemsche School* was het eerste geïllustreerd tijdschrift dat in België in onze taal verscheen, en het kostte aan de beheerders toen heel wat moeite om platen te bekomen. Dit tijdschrift is naderhand in andere handen overgegaan, doch leeft, na vele wisselvalligheden, heden nog voort.

Ofschoon GÉNARD thans uitsluitend over geschiedenis, oudheid- en wapenkunde schreef, stelde hij steeds veel belang in het Nederlandsch tooneel en bij de inrichting der Leescomiteiten (1860) aanvaardde de onvermoeibare man het ambt van secretaris van het Comiteit der Provincie Antwer-

pen, en naderhand was hij ook lid van het centraal Leescomiteit, dat zijne zittingen te Brussel houdt. Het is almede deels aan Génard dat het premiënstelsel, door den minister Baron KERVYN DE LETTENHOVE ingevoerd, zijn bestaan te danken heeft. Het was eveneens van den ondernemenden secretaris en de andere leden van het Leescomiteit, dat aan den Vlaamschgezinden gemeenteraad der stad Antwerpen, in 1863, de eerste aanvraag tot het bouwen van een Nederlandschen schouwburg uitging, welke vraag later met goeden uitslag bekroond werd.

In 1861 werd GÉNARD lid benoemd der Commissie van Monumenten. Weldra ging van hem het voorstel uit, in elke hoofdstad eener provincie een museum van oudheidkunde op te richten. Hij had het geluk dit museum in het eeuwenoude *Steen* zijner geboortestad te zien tot stand komen en de verzameling en inrichting van dit museum is een der schoonste titels van GÉNARD op de vereering en erkentelijkheid zijner medeburgers.

In 1863 werd hij archivaris der stad Antwerpen benoemd. Vóor hem waren de archieven gesloten en voor niemand toegankelijk; ja, het is wel bekend dat de geschiedschrijvers MERTENS en TORFS geen enkel stuk ter inzage konden bekomen. Onmiddellijk zette de nieuwe archivaris zich aan het werk, omringde zich met duchtige medewerkers, een inventaris werd gemaakt, de stukken werden geclasseerd en geordend, en de archieven voor het publiek toegankelijk gemaakt. Weldra verscheen ook het zoo

geachte als belangrijke *Achievenblad*, hetwelk thans zoowat twintig boekdeelen in-8° beslaat en voorzeker als een der voornaamste uitgaven van dien aard in ons land mag beschouwd worden. Ten jare 1868 werd GÉNARD ook belast met het beheer der stadsbibliotheek, in welke hij, als 't ware, opgegroeid was; doch in 1873 werden de twee diensten weder gescheiden en de laatste den heere HANSEN toevertrouwd.

Toen in 1861 Antwerpen nogmaals een feest der kunsten zou vieren, ter gelegenheid van den drijhonderdsten verjaardag van het *Landjuweel* van 1561, was GÉNARD wederom een der secretarissen van het Kunstcongres en van de Centrale Commissie; sedertdien zijn al de feesten, die de stad Antwerpen gevierd heeft, in het bureel der archieven ontworpen geworden; onder andere het feest van het tweehonderdjarig bestaan der Academie voor schoone kunsten, waarbij het standbeeld van haren stichter, DAVID TENIERS *den jongere*, ingehuldigd werd. Het gemeentebestuur had toen een dubbelen wedstrijd geopend, den eersten voor het opstellen eener *Geschiedenis der koninklijke Academie van Schoone Kunsten, sedert hare instelling in* 1663-1664 *tot op onze dagen*, den tweeden voor eene *Levensbeschrijving van David Teniers den jongere*, het een en het ander met behulp van echte stukken en bescheeden. De prijs voor de geschiedenis der Academie werd behaald door den heer F.-J. VAN DEN BRANDEN; die voor de levensbeschrijving door den heer K SIMILLION.

Op 29 October 1875 had onze archivaris een schrijven gericht tot het stedelijk bestuur, tot het beheer der koninklijke Academie voor Schoone Kunsten, tot het *Journal des Beaux Arts* en tot de *Vlaamsche School*, ten einde den drijhonderdjarigen verjaardag van RUBENS' geboorte te herdenken. Op 5 Februari 1876 besloot de gemeenteraad der stad Antwerpen het heuglijke feit met allen luister te vieren en schreef te zelfder tijd eenen wedstrijd uit voor het schrijven eener *Geschiedenis der Antwerpsche Schilderschool*.

Twee werken werden ingezonden en beide *ex æquo* voor het volle bedrag met den eersten prijs bekroond. De schrijvers dezer werken waren de heeren MAX. ROOSES en J.-F. VAN DEN BRANDEN.

In den loop van dat jaar gaf GÉNARD zelf zijne *Aanteekeningen over Rubens* uit, een boekdeel in-4° van 512 bladzijden; naderhand kwam hij, keer op keer, op Rubens terug, vooral in het *Rubensbulletijn*. Altijd hield hij staan dat Rubens een geboren Antwerpenaar was.

GÉNARD was reeds vroeg een lid van de *Académie d'Archéologie de Belgique* en hare *Bulletins* behelzen menige bijdragen van zijne hand. Ten jare 1867 en ook in 1885 was GÉNARD de secretaris van de te Antwerpen gehouden *Oudheidkundige congressen*, en voor het laatste bezorgde hij het *Compte rendu des travaux du congrès*, 1 bd. g^t^ 8°, 251 bl. In 1873 werd hij in dezelfde Academie bekroond voor de *Geschiedenis der Antwerpsche Munt*. Drij jaren te voren was hij met den heer K. RUELENS van Brussel,

de inrichter van het eerste internationaal aardrijkskundig congres; doch dit kon, uit hoofde van den Fransch-Duitschen oorlog, eerst in 1872 opnieuw bijeengeroepen worden. Het congres had plaats; en na vele tegenkantingen werd in 1875 te Antwerpen de *Maatschappij voor Aardrijkskunde* gesticht, waarvan GÉNARD twintig jaren lang de algemeene secretaris, de draaispil en de ziel was. Van 1877 tot 1892 verzorgde hij het *Bulletin* van die maatschappij.

In 1887 werd in de Nederlanden overal de drijhonderdste verjaardag van VONDELS geboorte gevierd. Ditmaal was GÉNARD een der voorzitters van de feest-commissie. Hij leidde den stoet op naar de huizen, vroeger te Antwerpen door de familie *Van den Vondel* bewoond en voorbij het gedenkteeken der Fransche Furie, voor den Nederlandschen schouwburg, waar hij een lid der familie van den Vondel, de stad tegen de soldaten van Alençon verdedigend, had doen op beitelen.

Het *Landjuweel* van 1892 heeft hij ook helpen ontwerpen; maar hij nam er verder weinig deel aan. Het eerste gedacht der *Van Dyckfeesten* van dat jaar kwam ook van GÉNARD; maar toen zij gevierd werden was hij reeds overleden.

Het is onmogelijk hier al de werken van GÉNARD te beschrijven; de meeste zijn, wel is waar, van kleinen omvang, doch zij zijn te menigvuldig. Hij gaf ongeveer veertig levensbeschrijvingen uit van kunstenaars, geleerden en letterkundigen; hij heeft over bijna al de abdijen, kloosters, kapellen, godshuizen

en andere instellingen van Antwerpen geschreven en hunne oorkonden uitgegeven; bij drij zijner werken zal ik een oogenblik verwijlen.

Hij schreef een *Wapenboek der Antwerpsche gemeente-instellingen*. Dit werk met Nederlandschen en Franschen tekst gedrukt, bevat talrijke gekleurde en ongekleurde wapens, en vormt een boekdeel in-4° van 416 bl. Het is een prachtboek, voorbeeld van druk, gelijk er misschien geen tweede in België is aan te wijzen.

Zijn *Anvers à travers les âges* verscheen in 1886-87, en vormt twee lijvige 4° boekdeelen met zeer vele, meest onbekende, platen opgeluisterd. Het is een duurzaam gedenkteeken, hetwelk de archivaris aan zijne stad heeft opgericht. Het bevat de beschrijving van al de voorvallen en al de instellingen, welke in Antwerpen door al de eeuwen heen ontstaan zijn, met vermelding van al de meeningen, soms juiste en onjuiste, desaangaande geopperd. Door de platen geleid, schijnt zijn werk zoo wat zonder plan aangevat te zijn; maar wat men er in vindt is desniettegenstaande een schat van kennissen en geleerdheid. Hij was van zin er nog een derde boekdeel bij te voegen, doch zijne ziekte heeft hem dit belet.

Het eigenlijk werkgebied van GÉNARD was de geschiedenis der Kunst en het is te betreuren, dat hij den tijd niet gehad heeft eene algemeene geschiedenis der Vlaamsche Kunst te schrijven; niemand was hiertoe beter in staat dan hij. In 1857 had hij met J.-A. DE LAET, L. DE BURBURE en TH. VAN LERIUS

den cataloog van het museum van Antwerpen uitgegeven en dit kan als eene geschiedenis der Vlaamsche Kunst doorgaan. In de laatste jaren zijns levens schreef hij nog voor de firma Braun, Clément en Cie te Dornach en Parijs, *L'école de peinture et les collections de la ville d'Anvers,* in-fol. 180 bl. Pr. fr. 1700. Dat is een verklarende tekst bij de photographieën van al de voorname werken, welke in de Antwerpsche museums en verzamelingen te vinden zijn. Hier maakt hij met de grootste nauwgezetheid de geschiedenis van elk der kunstwerken en legt het onderwerp uit.

Menige opschriften enz. in de vroegere catalogi gebrekkig of verkeerd gelezen en gedrukt, zijn hier verbeterd geworden.

Gelijk wij reeds gezegd hebben, werd GÉNARD in 1849 onderbibliothecaris, in 1863 archivaris, van 1868 tot 1873 tevens belast met het beheer der bibliotheek; na vijftig jaren in stadsdienst doorgebracht te hebben verkreeg hij zijn eervol ontslag en den titel van eere-archivaris. Hij was ook lid van het academisch korps der Academie voor Schoone Kunsten te Antwerpen, briefwisselend lid van de *Académie de Belgique* en der *Commission royale d'histoire.*

Den 4 Januari 1868 was GÉNARD in den echt getreden met Juffrouw MARIA-E.-C. CAEYMACX, uit een eerzaam oud Kempisch geslacht, en wier grootouders de helden zijn van CONSCIENCE's *Boerenkrijg.* Uit dezen echt zijn twee zonen en eene dochter geboren.

Bij de instelling der koninklijke Vlaamsche Academie was GÉNARD een der eerstbenoemden en na diens overlijden, sprak de heer Bestuurder VAN EVEN : « In onze Academie was GÉNARD een lid der « eerste benoeming. Hij nam een werkzaam deel aan « hare inrichting. Na als lid, onderscheidene jaren, « zeer belangrijke mededeelingen te hebben gedaan, « vervulde hij den post van bestuurder met den « grootsten ijver en den meeste nauwgezetheid. De « Academie heeft duurzame verplichtingen aan hem, « welke niet uit het oog zullen verloren worden. »

In het begin zijner loopbaan schreef GÉNARD uitsluitend Nederlandsch; maar toen hij naderhand van allerlei gezelschappen deelmaakte, waar men steeds het Fransch gebruikte en wier uitgaven in die taal verschenen, gebruikte hij die taal ook; toen naderhand de uitgevers hem opzochten om voor hen werken te schrijven, schreef hij beurtelings Nederlandsch en Fransch.

Het is overigens niet alleen door zijne schriften dat GÉNARD voor den nazaat leven zal; de kunstwerken zijner stad verkondigen allerzijds zijnen naam. Voor allerlei kunstenaars was hij inderdaad eene vraagbaak : hadden zij een onderwerp, een costuum, een blazoen noodig, zij wendden zich tot GÉNARD, die altijd bereid was hun alle mogelijke aanduidingen te geven. Zoo heeft hij zijnen schat van kennissen geleend voor de schilderingen der zaal LEYS op het Stadhuis, voor de schildering der trapzaal van het nieuw museum door DE KEYZER,

voor de schilderijen van OOMS en VAN DER OUDERA in het gerechtshof, voor de glasschilderingen der Onze-Lieve-Vrouwenkerk, voor menige nieuwe outaars in diezelfde kerk. Met welk weemoedig genoegen toonde hij mij, de laatste maal, dat ik met hem spreken kon, de photographie van een nieuw gebeeldhouwd outaar derzelfde kerk en zeide hij mij : « Dit is mijne laatste *Compositie.* » Ook de schilderingen der nieuwe St.-Jozefskerk zijn door GÉNARD ontworpen, alsmede de heraldieke versieringen der Handelsbeurs. Wie, Antwerpenaar, herinnert zich niet hoe hij, bij het afbreken der oude vestingen, ijverde voor het behoud der Kipdorppoort, die door haar jaarschrift : AVXILIVM sVIs DeVs den aanslag van Alençon vereeuwigde; voor de Berchem- of Keizerpoort, voor den Blauwentoren, als overblijfsel der krijgsbouwkunde der XVI° eeuw. Het *Steen* heeft hij behouden gekregen en bij de vergrooting heeft hij er den bouwtrant der oude Antwerpsche monumenten in willen navolgen.

De groote en ongemeene verdiensten, door GÉNARD aan de kunst, de letteren en de stad Antwerpen bewezen, konden noch onopgemerkt noch onbeloond blijven. Hij was officier der Leopoldsorde, der orde van Leeuw en Zon van Perzië en der orde van San-Marino, ridder der Eikenkroon en van St.-Gregorius den Groote. Hij was vereerd met het burgerlijk kruis van eerste klas en met de gouden medalie voor letterkundige verdiensten, hem geschonken door den Koning van Zweden; hij was

ook officier *de l'Instruction publique* van Frankrijk.

GÉNARD stierf in zijn huis der Peeter-en-Pauwelsstraat den 3 Maart 1899. Bij het lijk werden vier redevoeringen uitgesproken : door den heer Max Rooses in naam der *Académie royale de Belgique;* door mij zelven, in naam der Koninklijke Vlaamsche Academie; door den heer archivaris, Génard's opvolger, J.-F. van den Branden, namens de beambten van het Stadhuis, en door den heer Fernand Donnet, in naam der Commissie van het Oudheidkundig museum *het Steen* en der *Académie d'Archéologie de Belgique.*

Zijn gebeente rust op het kerkhof te Deurne, nevens dat van een anderen geliefden doode.

Antwerpen, December 1899.

H. SERMON.

Lijst der Schriften uitgegeven door Peeter Génard.

Geslachtlyst van Nicolaas Rockox en Adriana Perez, folio.

Broeder en Zuster, comedie van Goethe. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1850; 8°. (*Taelverbond.*)

Iets over de school van Shakespeare. Vertaling uit het Engelsch. Antwerpen, J.-E. Buschmann; 8°. (*Ibid.*)

Notice historique sur une verrière à l'église Notre-Dame à Anvers. Gent, L. Hebbelynck. 1851; 8°. (*Messager des sciences historiques.*)

Notice sur Jacques Jordaens, suivie du catalogue des principales œuvres de ce maître. Gent, L. Hebbelynck, 1852; 8°. (*Ibid.*)

O. L. V. op 't Stacksken te Antwerpen (1124-1481). Beschryving dezer collegiale en historische verhandeling over de kleedy der geestelyken dezes tempels. Antwerpen, Gebroeders Peeters, 1853; 8°.

Over eenige kunstwerken in de Kempen. De gebeeldhouwde altaartafel te Herenthals. Antwerpen, Gebroeders Peeters, 1853; 8°. (*Taelverbond.*)

Levensschets van den Antwerpschen beeldhouwer Bartholomeus van Raephorst. Antwerpen, Gebroeders Peeters, 1853; 8°. (*Ibid.*)

Jan Boendale (Jan de Clerc van Antwerpen), Vlaemsch dichter der 14[de] eeuw. Antwerpen, Gebroeders Peeters, 1853; 8°. (*Ibid.*)

De levensbeschryving van Math. van Bree door L. Gerrits, en de biographie van denzelfden meester door D[r] Wap. (Boekoverzicht.) Antwerpen, Hendrik Peeters, 1853; 8°. (*Ibid.*)

Blazoenen der Gilden en ambachten van Antwerpen. Antwerpen, Gebroeders Peeters, 1854; 8°. (*Ibid.*)

Blazoenen der Gilden en ambachten van Herenthals. Antwerpen, Gebroeders Peeters, 1854; 8°. (*Ibid.*)

Luister der Antwerpsche Sint-Lucas gilde. Antwerpen, Gebroeders Peeters, 1854; 8°.

Catalogue d'une exposition d'œuvres d'art en collaboration avec Th. Van Lerius. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1855; 8°.

De Nassauwsche glasraem in de hoofdkerk van Antwerpen (1ste uitgaef). Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1855. (*Vlaemsche School.*)

De glasraam van Hendrik VII, koning van Engeland, in de hoofdkerk van Antwerpen. (*Ibid.*)

Quinten Massys. Novelle (2 uitgaven). Antwerpen en Amsterdam, 1855.

Notice des œuvres d'art qui ornent l'église Notre-Dame à Anvers (1ste uitgaaf). Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1856; 8°. — 2de uitgaaf, 1867. — 3de uitgaaf, J. van Aarsen, 1877.

Verhandelingen over O.-L.-V.-Kerk te Antwerpen. — Notices sur l'église de Notre-Dame à Anvers (Vlaamsche en Fransche tekst), Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1856; 4°.

Inscriptions funéraires et monumentales de la province d'Anvers.

Verhandeling over de wapenkunde.

De beeldhouwkunde in de middeleeuwen. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1857; 4°. (*Vlaemsche School.*)

Levensschets van A.-E. van Valckenisse, stadssecretaris van Antwerpen in de 17de eeuw. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1857; 4°. (*Ibid.*)

Catalogue du Musée d'Anvers, publié par une Commission composée de MM. J.-A. de Laet, le chev. L. de Burbure, l'avocat Th. van Lerius et P. Génard. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1857; 8°.

De oudste burggraven van Antwerpen. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1858: 4°. (*Vlaemsche School.*)

Levensschets van den kunstschilder P.-J.-B. de Gree. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1858; 4°. (*Ibid.*)

Levensschets van den Antwerpschen beeldhouwer Barth van Raephorst (2de uitgaaf). Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1858 ; 8°.

De versiering der woning van Baron Leys. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1859; 4°. (*Vlaemsche School.*)

Rede gehouden op het Schillerfeest te Antwerpen. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1859; 8°.

Ontwerp eener levensschets van den muziekdichter J.-F.-J. Janssens. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1859; 8°.

Les grandes familles artistiques d'Anvers. Brussel, Devroye, 1859.

Bydragen tot de Vlaemsche kunst. Antwerpen, J.-E. Busch mann, 1859.

Le sceau de la léproserie d'Anvers. Lettre à M. le docteur Broeckx. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1860; 8°.

Levensschets van P.-Th. Moons. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1860; 8°.

Les blasons des gildes, corps de métiers et de quelques familles nobles d'Anvers. Antwerpen, J.-E. Buschmann en W^e de Backer, 1861; 8°.

Levensschets van J.-E. Verdussen, schepen van Antwerpen. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1861; (*Vlaemsche School.*)

Notice sur Abraham Verhoeven, l'inventeur de la *Gazette*, 1861. (*Revue d'Anvers.*)

Aanteekening over eene schilderij met luiken der 15de eeuw, welke zich bevindt in de kerk van Sint-Gummarus te Lier. Lier, L. Taymans-Nezy, 1861; 8°.

Aanteekening over den bouw van het stadhuis van Antwerpen. Lier, L. Taymans-Nezy, 1862; 8°.

Notice sur la décoration de la grande salle de l'hôtel de ville d'Anvers (salle Leys). Brussel, 1862; 8°. (*Bulletin des Commissions royales d'art et d'archéologie*, 1863; p. 441.)

Bulletyn van het Antwerpsch provinciael Comiteit van briefwisselende leden der Koninklyke Commissie van monumenten. Antwerpen, Schotmans, 1862; 8°. — (Fransche en Vlaamsche tekst.)

Verslag over de werkzaamheden van het provinciael Comiteit ter bevordering der Nederlandsche tooneelkunde. Antwerpen, G. van Merlen, 1862-1874.

Verhandeling over Sint-Michiels-abdij. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1862; 4°. (*Graf- en Gedenkschriften.*)

Verslag over de werkzaemheden van het provinciael Antwerpsch Comiteit van briefwisselende leden der Koninklyke Commissie van monumenten. Antwerpen, De Backer, 1863; 8°.

Geschiedkundige verhandeling over de Sint-Walburgis kerk. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1864; 4°. (*Graf- en Gedenkschriften.*)

Het Antwerpsch Archievenblad 1864-1896. Antwerpen, Van Merlen en W^e de Backer, 20 boekdeelen, 8°.

Levensschets van den Antwerpschen stadssecretaris Hendrik de Moy. Antwerpen, van Merlen en W^e de Backer, 1864, 8°. (*Archievenblad.*)

Verslag over de benaming der nieuwe straten by de vergrooting der stad Antwerpen. Antwerpen, van Merlen en W^e de Backer, 1865, 8°.

Rapport à l'administration communale d'Anvers pour la conservation des portes monumentales de Berchem et de Borgerhout. Antwerpen, Schotmans, 1865; 8°.

Notice sur la Société royale d'harmonie d'Anvers. Antwerpen, J.-H. van der Wielen, 1865; 8°.

Les biens du Bourgmestre Van Stralen. Antwerpen, G. van Merlen, 1866; 8°. (*Archievenblad.*)

Geschiedkundige verhandeling over de Peeter-Pots-abdij. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1866; 4°. (*Graf- en Gedenkschriften*)

Geschiedkundige verhandeling over het klooster der Augustijnen. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1866; 4°. (*Ibid.*)

De boekdrukkunst in Antwerpen. Antwerpen, H. Sermon, 1866; 8°. (*Noord en Zuid.*)

Algemeene zittingen der provinciale Leescomiteiten. Verslag den Heer Minister van Binnenlandsche Zaken aangeboden. Brussel, Deltombe, 1866; 8°.

Levensschets van J. Coninckx, bouwkundige, 1866. (*Vlaamsche School.*)

De Nassauwsche glasraam in de hoofdkerk van Antwerpen. Amsterdam, Van Langenhuysen, 1866; 8°.

Notice sur F.-H. Mertens, bibliothécaire de la ville d'Anvers. Brussel, Olivier, 1867; 8°. (*Bulletin des bibliophiles.*)

Geschiedkundige verhandeling over het klooster der Norbertinersen. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1868; 4°. (*Graf- en Gedenkschriften.*)

Geschiedkundige verhandeling over het klooster der Oostmallen. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1868; 4°. (*Ibid.*)

Geschiedkundige verhandeling over het klooster der Ursulinen. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1868; 4°. (*Ibid.*)

Geschiedkundige verhandeling over het klooster der Victorinen. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1868; 4°. (*Ibid.*)

Geschiedkundige verhandeling over het klooster der Spinsters. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1868; 4°. (*Ibid.*)

Geschiedkundige verhandeling over het klooster der Witzusters. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1868; 4°. (*Ibid.*)

Rapport sur les édifices civils remarquables d'Anvers. Brussel, Bols-Wittoeck, 1868; 8°. (*Bulletin des commissions d'art et d'archéologie.*)

Bescheeden rakende de schilderij *de Nood Gods*, door Quinten Massys. Antwerpen, A. Fontaine en Ch. Gevaert, 1868; 8°. (*Vlaamsche school.*)

De Z. E. Heer J.-B. Beeckmans als kunstbeschermer herdacht. Antwerpen, A. Fontaine et Ch. Gevaert, 1868; 8°.

Notice sur l'ancien hôtel de Moelenare à Anvers. Brussel, Bols-Wittoeck, 1869; 8°. (*Bulletin des commissions royales d'art et d'archéologie.*)

Le monument de la famille Bode à Anvers. Brussel, Bols-Wittoeck, 1869; 8°. (*Ibid.*)

De Nalatenschap van Adam van Noort. Antwerpen, A. Fontaine en Ch. Gevaert, 1869; 8°. (*Vlaamsche School.*)

Notice sur les architectes Herman (le Vieux) et Dominique de Waghemakere. Brussel, Bols-Wittoeck, 1870; 8°. (*Bulletin des Commissions royales d'art et d'archéologie.*)

Nasporingen over de geboorteplaats van Qninten Massys. Antwerpen, A. Fontaine, 1870.

Corte verclaringe van den aanslag op de stad Antwerpen door den Hertog van Alençon. (Réimpression de l'édition de 1582.) Antwerpen, van Merlen; 8°.

Moorddadig feit op den prins van Oranje. (Réimpression avec notes de l'édition de 1582.) Antwerpen, van Merlen, 1870; 8°.

L'ancien hôtel des monnaies à Anvers. Brussel, Fr. Gobbaerts, 1871; in-8°. (*Revue de la numismatique belge.*)

Notice sur le docteur C. Broeckx d'Anvers. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1871; 8°. (*Bulletin de l'Académie d'archéologie.*)

Bibliothèque publique d'Anvers. Acquisitions faites depuis l'année 1867. 1872; 4°.

Compte rendu du Congres international des sciences géographiques (avec le concours du Dr L. Delgeur). Antwerpen, Kennis, Gerrits et G. van Merlen; 8°.

Verslag over den toestand der stedelijke bibliotheken en Archieven. Antwerpen, G. van Merlen. 1872; 8°.

La joyeuse entrée et l'inauguration de l'archiduc Charles (plus tard Charles V), à Anvers en 1516. Brussel, F. Hayez, 1873 8°. (*Compte rendu de la Commission royale d'histoire.*)

Verslag over den toestand der stedelijke Bibliotheek van Antwerpen. Antwerpen, G. van Merlen, 1873; 8°.

Notice sur F.-H. Mertens, blibliothécaire de la ville d'Anvers. Antwerpen, G. van Merlen, 1873; 8°.

L'hôtel des monnaies d'Anvers. (Mémoire couronné en 1872 par l'Académie d'archéologie de Belgique.) Brussel, C. Muquardt, 1874; 8°.

Les tapisseries de l'Hôtel du Bois, à Anvers. Brussel, C. Muquardt, 1874; 8°.

De versiering van Sint-Josephs kerk te Antwerpen. Antwerpen, J.-E. Buschmann; 4°.

Levensschets van Cornelis van Kiel (Kilianus). Antwerpen, L. De Cort; 8°. (*Bulletin de l'Académie d'archéologie.*)

Notice sur le rév. M. P.-D. Kuyl, membre titulaire de l'Académie d'archéologie de Belgique. Antwerpen, G. van Merlen, 1874; 8°.

De Plantijnsche drukkerij te Leiden. 1874.

De Plantijnsche drukkerij te Antwerpen. 1874.

Marguerite d'York, duchesse de Bourgogne et la Rose blanche. Brussel, F. Hayez, 1875; 8°. (*Compte rendu de la Commission royale d'histoire.*)

Een woord over de heraldische benamingen. Antwerpen, L. de Cort, 1875; 8°.

Inventaire des manuscrits de Philippe de Hornes, 1488. Brussel, Olivier, 1875; 8°. (*Bibliophile belge.*)

Notes concernant Corneille Duplicius Scepperus. Brussel, Fred. Hayez, 1875; 8°. (*Compte rendu de la Commission royale d'histoire.*)

Aanteekening over het handschrift : *Les moyens de remédier à Anvers* (1566); 8°. (*Archievenblad.*)

La Furie espagnole, documents pour servir à l'histoire du sac d'Anvers en 1576. Antwerpen, G. van Merlen, 1876; 8°. 728 pages. (*Annales de l'Académie d'archéologie de Belgique.*)

Levensschets van den kunstschilder Barent van Orley. Amsterdam, Buffa en Van Langenhoven, 1876. (*Christene kunst.*)

De oude kleedij van het Magistraat van Antwerpen.

Catalogue du Musée d'antiquités d'Anvers. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1876; 8°.

Le noble frappé à Gand. Brussel, F. Gobbaerts, 1877; 8°. (*Revue de la numismatique belge.*)

Les collections Cloostermans au Musée d'antiquités d'Anvers. Brussel, F. Gobbaerts, 1877; 8°. (*Ibid.*)

Bulletin de la Société de géographie d'Anvers. Antwerpen, G. van Merlen en Wᵉ de Backer, 1877-1892; 8°.

Les origines commerciales d'Anvers. Antwerpen, G. van Merlen, 1877; 8°. (*Bulletin de la Société de géographie d'Anvers.*)

Aanteekeningen over P.-P. Rubens. Antwerpen, P. Kockx, 1877; 4°, 512 pages.

Les peintures monumentales de l'hôtel et du château de Schilde. Antwerpen, J.-B. van Aarsen, 1877; 8°, 132 pages.

Rapports sur les travaux de la Société de géographie d'Anvers. 1877-1884. (*Bulletin de la Société de géographie d'Anvers.*)

Mededeeling van bibliographischen aard. Antwerpen, L. Beerts, 1878; 8°. (*Antwerpsche bibliophilen.*)

Note sur l'industrie séricicole à Anvers. Antwerpen, G. van Merlen, 1878; 8°. (*Bulletin de la Société de géographie.*)

Les nouveaux vitraux de la Cathédrale d'Anvers. Antwerpen, L. Beerts; 8°.

Het koninklijk glasraam in de hoofdkerk van Antwerpen. Antwerpen, L. Beerts, 1878; 8°.

Le peintre Bernard de Ryckere. Antwerpen, Mees en Cie, 1878. (*Revue artistique.*)

Les peintures monumentales de l'hôtel et du château de Schilde (2de uitgaaf). Antwerpen, Van Os-de Wolf, 1879; 4°.

La mère de don Juan. Antwerpen, Plasky, 1879, 8°.

La Belgique et le Portugal. Antwerpen, G. van Merlen, 1879. (*Bulletin de la Société de géographie.*)

Bijdragen tot de geschiedenis der boekdrukkunst. Antwerpen, L. Beerts, 1879. (*Antwerpsche bibliophilen.*)

De gebroeders Vander Voort of de volksopstand van 1477-1478. Antwerpen, P. Kockx, 1879; 8°.

Notice sur le voyageur anversois Jacques Cobbe. Antwerpen, G. van Merlen, 1869; in-8°. (*Bulletin de la Société de géographie.*)

Bij de begravenis van den dichter J. Hendrickx, 1ste Mei 1879.

Les poursuites contre les fauteurs de la Furie espagnole. Antwerpen, J. Plasky, 1880; 8°. (*Annales de l'Académie d'archéologie.*)

Une exécution au XVIe siècle. Antwerpen, G. van Merlen, 1880; 8°. (*Bulletin de l'Académie d'archéologie.*)

Notice sur les voyageurs portugais Serpa Pinto, Brita Capello et Ivens. Antwerpen, van Merlen, 1880; 8o. (*Bulletin de la Société de Géographie.*)

Levensschets van den advokaat Th. van Lerius. Antwerpen, Fontaine, 1880; 8°.

Le tombeau de Christian III, roi de Danemark, à Roeskilde. Antwerpen, G. van Merlen, 1880. (*Bulletin de l'Académie d'archéologie.*)

Deux documents diplomatiques concernant l'exécution d'Olden-Barneveldt. Antwerpen, G. van Merlen, 1880; (*Ibid.*)

Biographies d'artistes anversois par Th. Van Lerius, publiées par P. Génard. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1880; 2 vol., 8°.

L'église Notre-Dame d'Anvers et le projet d'agrandissement de ce temple en 1521. Antwerpen, Plasky, 1881. (*Bulletin de l'Académie d'archéologie.*)

Projet de démolition de la cathédrale d'Anvers. Antwerpen, Plasky, 1881. (*Ibid.*)

Notes sur le canal d'Hérenthals, la Maison hydraulique et les prises d'eau directes à l'aqueduc de la ville, connu sous le nom de *Brouwershuis*. Antwerpen, Wᵉ de Backer, 1881; 8°.

Quinten Massys en zijne legende. Antwerpen, Wᵉ de Backer, 1881; 8°.

Levensschets van den kunstschilder Joachim Patinir, Amsterdam, Buffa en van Langenhoven, 1881. (*Christene kunst.*)

Levenschets van den kunstschilder Michiel van Coxyen. Antwerpen, 1881.

Les confréries de Saint-Antoine l'Ermite à Anvers. Antwerpen, G. van Merlen, 1881; 8°. (*Bulletin de l'Académie d'archéologie.*)

Rapport sur un mémoire de M. L. Delgeur sur la géographie ancienne de l'Égypte. Antwerpen, Wᵉ de Backer, 1881; 8°.

Musée d'antiquités d'Anvers. Catalogue de la collection d'antiquités égyptiennes. Introduction à la collection « ALLEMANT ». Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1881; 12.

La généalogie du géographe Ortelius. Antwerpen, Wᵉ de Backer, 1881; 8°. (*Bulletin de la Société belge de géographie.*)

P.-P. Rubens, l'acte de Cologne du 26 avril 1577 et la lettre de Philippe de Marnix du 18 mai de la même année. Antwerpen, Wᵉ de Backer, 1881. (*Rubens Bulletijn.*)

J.-B. Ferrufini et les assuarnces maritimes au XVIᵉ siècle. Antwerpen, Wᵉ de Backer, 1882; 8°. (*Bulletin de la Société de géographie.*)

L'aiguière de Rubens. Antwerpen, Wᵉ de Backer, 1882; 8°. (*Rubens Bulletijn.*)

P.-P. Rubens en Willem Paneels. Antwerpen, Wᵉ de Backer, 1882; 8°. (*Ibid.*)

Levensschets van Cornelis van Kiel (Kilianus). Antwerpen, P. Kockx, 1882; 8°.

Les architectes anversois au XVIᵉ siècle. Antwerpen, G. van Merlen, 1882; 8°. (*Bulletin de l'Académie d'archéologie.*)

De aanslag van den Hertog van Alençon op 17 Juni 1583. Antwerpen, Wᵉ de Backer, 1883. (*Archievenblad.*)

Naamlijst der Burgemeesters van Antwerpen. Antwerpen, Wᵉ De Backer, 1883. (*Archievenblad.*)

Un acte de société commerciale au XVIᵉ siècle. La maison Schetz frères d'Anvers. Antwerpen, Wᵉ De Backer, 1883; 8°. (*Ibid.*)

Les globes des géographes Arnould Florent Van Langren et Guillaume Blaeu. Antwerpen, Wᵉ De Backer, 1883. (*Bulletin de la Société royale de géographie.*)

De oude Antwerpsche glasblazerijen. Antwerpen, Wᵉ De Backer, 1883; 8°. (*Archievenblad.*)

Wapenboek der Antwerpsche gemeente-instellingen. Antwerpen, Wᵉ De Backer, 1883; 4°.

Armorial des institutions communales d'Anvers, Antwerpen Wᵉ De Backer, 1883; 4°.

Levensschets van Th. van Lerius. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1883; 4°. (*Graf- en Gedenkschriften.*)

De drukker Hendrik Aertssens de jongere en de veiling zijner boeken in 1662. Antwerpen, L. Beerts, 1883; 8°. (*Antwerpsche bibliophilen.*)

Naamlijst der gouverneurs van het kasteel van Antwerpen. Antwerpen, Wᵉ de Backer, 1884; 8°. (*Archievenblad.*)

Les collections Van der Stralen-Moons et Van Lerius à Anvers, Catalogue raisonné rédigé par Alph. Goovaerts avec la coopération de P. Génard. Antwerpen, van Os-de Wolf, 1884; 8.

Compte rendu du Congres d'archéologie d'Anvers. Antwerpen, J. Plasky, 1885: 8°.

Note sur les architectes de l'église de Saint-Léonard-sous-Brecht. Antwerpen, G. van Merlen, 1885. (*Bulletin de l'Académie d'archéologie.*)

Catalogue du Musée d'antiquités d'Anvers (3ᵉ uitgaaf). Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1885; 8°.

Levensschets van P.-J. Visschers. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1885; 8°. (Vertaald in 1887 door Dʳ L. Delgeur.)

La porte royale de l'Escaut à Anvers. Antwerpen, C. Thibaut, 1886; 8°. (*Bulletin de l'Académie d'archéologie.*)

Anvers à travers les âges. Brussel, Bruylant-Christophe, 1886-1887; 2 vol., 4°.

Le commerce d'Anvers au XIIᵉ siècle. Antwerpen, Wᵉ de Backer, 1886; 8°. (*Bulletin de la Société royale de géographie.*)

Les armes de la familles Rubens. Antwerpen, 1886; 8°. (*Rubens Bulletijn.*)

Biographie de Th. de Lerius (Vertaling van Dr L. Delgeur), 1886; 4°.

Levensschets van Burgemeester graaf C.-J. Legrelle. Antwerpen, Buschmann, 1886; 4°. (*Graf- en Gedenkschriften.*)

Aanteekening over Karel-Jan-Gummarus Nelis. Antwerpen, J.-E. Buschmann; 4°. (*Ibid.*)

Levensschets van F.-H. Mertens. Anwerpen, J. E. Buschmann, 1886; 4°. (*Ibid.*)

Biographie du bourgmestre Gérard-J. Legrelle. Antwerpen J.-E. Buschmann; 4°. (*Ibid*).

Biographie de F.-H. Mertens. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1887; 4°. (*Ibid.*)

Aanteekening over de voorouders van Vondel. Gent, Leliaert, Siffer en Cie, 1887; 8°. (*Verslagen der Koninklijke Vlaamsche Academie.*)

Le quatrième Congrès international de géographie. Antwerpen, W De Backer; 1887.

Biographie du très révérend Mr Pierre-Domin. Kuyl, curé de Saint-André à Anvers. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1887; 8°.

Discours. Académie d'archéologie; 8°.

Un procès célèbre au XVIe siècle, Gilbert van Schoonbeke contre Dozzi. Brussel, F. Hayez, 1888; 8°. (*Compte rendu de la Commission royale d'histoire.*)

Les résolutions des députés pour l'Union d'Utrecht. Brussel, F. Hayez, 1889; 8°. (*Compte rendu de la Commission royale d'histoire.*)

Quelques lettres inédites du duc d'Anjou et du prince d'Orange. Brussel, F. Hayez; 8°. (*Ibid.*)

Over de oude naamvalsverbuigingen der Nederlandsche eigennamen. Gent, A. Siffer, 1890; 8°. (*Verslagen der Koninklijke Vlaamsche Academie.*)

Deux documents concernant les projets de fortification d'Anvers de Napoléon I. (*Compte rendu de la Commission royale d'histoire.*)

Snipperingen van biographischen aard. Gent, A. Siffer; 8°. (*Verslagen der Koninklijke Vlaamsche Academie.*)

Documents relatifs à l'élection du duc d'Anjou et d'Alençon, Brussel, F. Hayez; 8°. (*Compte rendu de la Commission royale d'histoire.*)

Notice sur la corporation des orfèvres d'Anvers. Antwerpen, Plasky, 1890; 8°. (*Bulletin de l'Académie d'archéologie.*)

Note sur un tableau en majolique fait à Anvers en 1547. Antwerpen, Plasky, 1890. (*Bulletin de l'Académie d'archéologie.*)

Notice sur Sir Admund-A. Grattan, Antwerpen, Plasky, 1890; 8°. (*Ibid.*)

Levensschets van Dr Lod. Delgeur. Gent, A. Siffer, 1890; 8°. (*Jaarboek der Koninklijke Vlaamsche Academie.*)

Notice sur quelques œuvres d'art de l'église de Hoogstraeten. Antwerpen, Plasky, 1890; 8°. (*Bulletin de l'Académie d'archéologie.*)

La collection des lettres du Magistrat d'Anvers et de ses députés. Brussel, 1890; 8°. (*Compte rendu de la Commission royale d'histoire.*)

Deux documents concernant la famille d'Egmont. Brussel, Hayez, 1890; 8°. (*Ibid.*)

Le buffet d'orgue de la cathédrale d'Anvers; 8°. (*Ibid.*)

Waarom werd Cornelis Sanders, omtrent 1459, ter dood gebracht; Antwerpen, We de Backer; 8°. (*Bulletin de la Commission provinciale des monuments.*)

Pourquoi messire Corneille Sanders fut-il puni de mort vers 1459? Antwerpen, We de Backer; 8°. (*Ibid.*)

Verhandeling over eenige kunststukken. Antwerpen, We de Backer, 1890; 8°.

Le duc d'Alençon et Marnix de Sainte-Aldegonde. Brussel, Hayez, 1892; 8°. (*Bulletin de la Commission royale d'histoire.*)

Twee ordevoordrachten. 1892. (Vlaamsche Academie.)

De Secte der Loisten. Bibliographische mededeeling. Gent, 1892. (Ibid.)

Redevoering. Gent, 1892. (Ibid).

Kersliederen. 1893. (Ibid).

Redevoering. (Ibid).

Les peintures murales du Palais de justice d'Anvers. (*Bulletin de la Commission provinciale des monuments.*)

Bulletijn van het provinciaal Comiteit van Monumenten 2de en 3de deel). Antwerpen, We de Backer; 8°.

Catalogue of the Museum of antiquities, at Antwerp, translated from the 3d edition. Antwerpen, We Geo. Köhler, 1892-1893; 8°.

Catalogue du Musée d'antiquités d'Anvers (4e uitgaaf). Antwerpen, We de Backer, 1893; 8°.

Catalogue des antiquités égyptiennes et d'objets préhistoriques. Antwerpen, We Geo. Köhler, 1894; 8°.

De Kwartieren van P.-P. Rubens. Antwerpen, W^e de Backer, 1894; 8°. (*Rubens bulletijn.*)

Het laatste testament van Rubens. Antwerpen, 1894; 8°. (*Ibid.*)

Het testament van Jan Brant en Clara de Moy, Rubens schoonouders. Antwerpen, 1895; 8°. (*Ibid.*)

De kunstschilder Jan Anthony. Gent, A. Siffer, 1895; 8°. (*Dietsche Warande*).

Coenraed Myt, beeldhouwer der 16de eeuw. Gent. A. Siffer, 1895; 8°. (*Ibid.*)

Aanteekening over de Antwerpsche gilden en ambachten. Gent, A. Siffer, 1895; 8°. (*Verslagen der Koninklijke Vlaamsche Academie.*).

Rekening der verdediging der Schelde in 1583. Gent, A. Siffer, 1895; 8°. (*Ibid.*)

Eene nieuwe bescheede rakende Vondel. Gent, A. Siffer, 1896; 8°. (*Dietsche Warande.*)

Het testament van Albrecht Rubens. Antwerpen, 1896; 8°. (*Rubens Bulletijn.*)

La première épitaphe de P.-P. Rubens. Antwerpen, 1896; 8°. (*Ibid.*)

Over de vorming van eenige Vlaamsche eigennamen. Gent, A. Siffer, 1896; 8°. (*Verslagen der Koninklijke Vlaamsche Academie.*)

De collegiale kerk van de H. Katharina te Hoogstraten. Gent, A. Siffer, 1896; 8°. (*Ibid.*)

L'école de peinture et les collections de la ville d'Anvers. Dornach en Parijs, Ad. Braun, Clément en Cie, 1896; fol. van 180 blz.

De Patriot J.-A.-F. Pauwels, als gelegenheidsdichter herdacht. Gent, A. Siffer, 1896; 8°. (*Verslagen der Koninklijke Vlaamsche Academie.*)

Aanteekeningen over den bouw van O.-L.-Vrouwenkerk. Gent, A. Siffer, 1896; 8°. (*Dietsche Warande.*)

Vennootschap der beeldhouwers « Colijns de Nole », Gent, A. Siffer, 1896; 8°. (*Ibid.*)

Hoffmann von Fallersleben en Conscience. Gent, A. Siffer, 1896; 8°. (*Verslagen der Koninklijke Vlaamsche Academie.*)

Clara del Monte en Deodaat van der Mont. Antwerpen, W^e de Backer, 1897; 8°. (*Rubens Bulletijn.*)

De herstelling van de buitenportalen der hoofdkerk van Antwerpen. Gent, A. Siffer, 1897; 8°. (*Dietsche Warande.*)

De Zinnebeeldige taal der oude rederijkers. Gent, A. Siffer, 1897; 8°. (*Verslagen der Koninklijke Vlaamsche Academie.*)

Vijf gedichten. (*Kunstbode*), 1898; 8°.

Eigenaardige godsdienstige gebruiken van Antwerpen in vroegere tijden. (*Dietsche Warande*), 8°.

Mijne laatste nasporingen over de geboorteplaats van Quinten Massys, 8°.

Bij de eerste plechtige mis van mijnen duurbaren neef, den Eerw. H.-C.-C. Antwerpen, J. Bouchery, 8°.

Vijf gedichten van P. Génard. Antwerpen, J. Bouchery.

De Bouwmeester Eug. Gife. Antwerpen, J. Bouchery, 1898.

Bijdragen in : *Graf- en Gedenkschriften der provincie Antwerpen*, *De Dietsche Warande*, *De Vlaamsche School*, *De Eendracht*, *De Toekomst*, *Bulletin de l'Académie royale des Sciences, des Lettres et des Beaux-Arts de Belgique*, *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, *Bulletin des Commissions royales d'art et d'archéologie*, *Messager des sciences historiques*, *Annales et Bulletin de l'Académie d'archéologie de Belgique*, *Revue de la numismatique belge*, *Revue d'histoire et d'archéologie*, *Biographie nationale*, *Revue artistique*, *Christene kunst*, *Journal des Beaux-arts*, *Biographie nationale*, *etc.*

EMANUËL HIEL.

Op 27 Augustus 1899 zou men te Gent Jan-Frans Willems' gedenkteeken onthullen en niet alleen den « Vader der Vlaamsche Beweging, » maar ook de ontwaking van het Vlaamsche volk en de zegepraal onzer vaderlandsche zaak plechtig vieren. Uit alle hoeken des lands waren de strijdende Vlamingen in hunne duizenden opgekomen en de betooging, men mocht er vast op rekenen, zou weeral het bewijs leveren dat Vlaanderen's volk aan zijne taal en aan zijnen landaard onverzetlijk blijft gehecht.... Helaas! toen ik op dien heugelijken dag het afgelegen buitengoed verliet, waar ik, *far from the madding crowd*, de vacantiemaanden doorbracht, en bij heerlijk zomerweer mijne geliefde geboortestad binnenreed, de bont bevlagde huizen en de opgeruimde menigte, welke de straten vulde, met stille voldoening gadesloeg en inwendig juichende mij niet zonder moeite eenen weg door de dichte rijen der feestvierenden baande, dacht ik weinig dat, eenige oogenblikken later, eene treurige tijding mijne geestdriftige vreugde zou koelen en door rouw en droefheid vervangen. Immers, bij de Zuiderstatie aangeland, waar de reusachtige stoet der 317 deelnemende Vlaamsche maatschappijen vergaderde, ontmoette ik een groepje Brusselsche vrienden en het klonk : « Ge weet? Hiel is dood! »

Misschien was het nieuws niet geheel onverwacht. Weinige weken te voren had ik onzen betreurden vriend voor de laatste maal in de Koninklijke Vlaamsche Academie gezien en zooals iedereen opgemerkt hoe slecht en bedrukt hij er uit zag. De zaal had hij voor het einde der zitting moeten verlaten en daar ik op dien dag eene voordracht moest houden, was hij goed genoeg om mij te verzoeken hem te willen verschoonen, er bij voegende dat hij mijn opstel met genoegen in de *Verslagen en Mededeelingen* zou lezen. Sindsdien hadden de bladen der hoofdstad gemeld dat Emanuël Hiel ernstig ziek was. Edoch, dat hij wezenlijk in levensgevaar verkeerde, kon niemand gelooven; de man was nog niet ver in de zestig en hij scheen gebouwd om den hoogsten ouderdom te bereiken; tegen welke ziekte ook was hij zekerlijk bestand. Ongelukkiglijk, schijn bedriegt, en op den dag zelven van het zegefeest, waar hij, die zoo lang en moedig had geworsteld om de overwinning te behalen, meer dan wie ook verdiende op de eereplaats te prijken, blies Emanuël Hiel den laatsten adem uit. *Nunc dimittis*, mocht hij zuchten, want inderdaad zijne taak was volbracht.

Geen Vlaming was zoo algemeen bekend als Emanuël Hiel. De korte kloekgespierde gestalte, onveranderlijk in eenen zwarten overrok gehuld,

de niet minder onveranderlijke en in het geheel niet modische hooge hoed, het schoone, dichterlijk hoofd met de lange grijzende haren en baard gaven hem een typisch voorkomen, dat dadelijk den blik boeide. Hiel overigens behoorde niet tot hen, die zich schuil houden en den omgang met hunne medemenschen schuwen. Overal was hij te zien en in de straten van Brussel was zijne eigenaardige gedaante eene dagelijksche verschijning, terwijl overigens zijne ietwat luidruchtige, ja in zekeren zin tergende Vlaamschgezindheid niet minder geschikt was om de algemeene aandacht op hem te vestigen. Hiel immers hield zich overtuigd — en stellig had hij geen ongelijk — dat het voor den Vlaming een plicht is altijd en overal zijne moedertaal stelselmatig te spreken en de Walen en anderen die geen Vlaamsch *willen* verstaan met gelijke munt te betalen, door op onze beurt te handelen alsof wij geen woordje Fransch konden vatten. « Dit, placht hij te zeggen, is het eenig practisch middel om het gebruik onzer taal in de zeden te doen dringen; het hangt van ons af : wij moeten maar willen. » En of hij wilde! Hoe vaak heb ik hem niet bewonderd, in een van Brussel's voorname koffiehuizen gezeten, onbeweeglijk voor zich starende of met ons voortpratende, terwijl de verblufte *garçon* hem te vergeefs in het Fransch vroeg wat hij verlangde en de toeschouwers zich natuurlijk bij dat tooneeltje ontzaglijk vermaakten.

Geen wonder dus dat bij onze tegenstanders

en zelfs bij het groot publiek Emanuël Hiel van lieverlede als het type van den flamingant en als de verpersoonlijking van het flamingantisme doorging. In de Franskiljonsche bladen werd hij gedurig met spot en smaad beladen en geene *revue* werd er in de *Galeries*, in de *Scala* of in den *Alcazar* gespeeld of het conterfeitsel van den Vlaamschen dichter was er op het tooneel te zien. Eene *revue* zonder Hiel was niet denkbaar . hij hoorde daar te huis niet minder dan Buls, Woeste of Vandenpeereboom.

Fijne scherts en grof gesmaal lieten hem intusschen tamelijk koel en in elk geval beletten hem niet zich met eenen ijver, die nooit verflauwde, bij voortduring in het strijdperk te wagen. Men mag het zeggen, met de geschiedenis der Vlaamsche beweging gedurende de laatste veertig jaren, bepaaldelijk te Brussel, zal de naam van Emanuël Hiel onafscheidbaar verbonden blijven. Geen feest werd er gevierd, geene vergadering gehouden, geene manifestatie beraamd, geene maatschappij gesticht, of hij was er bij, niet precies als leider, want in dat opzicht ontbraken hem de gaven, welke inrichters als eenen Frans Reinhard of eenen Theofiel Coopman kenmerken, doch eerder als levend vaandel van het Vlaamsche leger, als de nieuwe Tyrteus, wiens welsprekend woord en bezielend voorbeeld jongeren en ouderen onweerstaanbaar meesleepten.

De moed waarmede hij zijne zienswijze ver-

kondde en er openbaarlijk voor ijverde, was des te verdienstelijker, daar hij hierdoor zijne duurste belangen, ja zijn dagelijksch brood niet zelden in gevaar bracht. Voor hem, die stoffelijk onafhankelijk is, die fortuin bezit, is het betrekkelijk gemakkelijk zijne overtuiging kond te maken en voor de verspreiding zijner gedachten te werken. Niet zoo voor den man, die van zijnen arbeid moet leven, en nog minder voor den ambtenaar, die de grillen zijner oversten nooit straffeloos trotseert.

Emanuël Hiel was in den volsten zin van het woord een *self-made* man. De zoon van nederige ouders, werd hij den 30 Mei 1834 te St. Gillis-bij-Dendermonde geboren en moest van jongsbeen af door eigen werk in zijn bestaan voorzien. Gedurende eenigen tijd was hij als bestuurder eener fabriek werkzaam en waagde het dan te Dendermonde eenen Vlaamschen boekhandel te openen. Een boekhandel te Dendermonde, in eene stad, waar, zooals Omer Wattez van een ander Vlaamsch stedeken verhaalt, twintig taartenbakkers zonder moeite fortuin kunnen maken, terwijl de vermetele, die voor den geest en niet voor den buik zorgt, onvermijdelijk zijnen ondergang te gemoet loopt. En op den hoop toe een *Vlaamsche* boekhandel! Maar wie, in God's naam, had voor veertig jaren behoefte aan Vlaamsche boeken te Dendermonde? Het volk kon niet lezen en was in elk geval te arm om boeken te koopen, terwijl de verfranschte

of *would be* verfranschte burgerij het beneden zich achtte de taal van het gemeen te beoefenen, laat staan te kennen : voor zulke notabelen waren de feuilletons der Brusselsche bladen als geestesvoedsel meer dan toereikend. Geen wonder dus dat Hiel's roekelooze onderneming mislukte en dat hij zich ten slotte gelukkig moest achten een armzalig postje in het octrooi der stad Brussel te verwerven.

Intusschen had Hiel reeds een paar bundels gedichten in het licht gezonden, die de aandacht van het letterlievend publiek op hem hadden gevestigd. Vrienden en bewonderaars van den jongen dichter beijverden zich om hem eene betere stelling te bezorgen en slaagden erin hem een plaatseken in de bureelen van het ministerie van binnenlandsche zaken te doen bekomen. En naarmate zijn roem als schrijver gedurig steeg en zelfs de grenzen van ons Vaderland overschreed, kreeg hij bevordering. In 1864 werd hij met den cursus van Nederlandsche uitgalming in het Brusselsch Conservatorium belast en een viertal jaren later tot boekbewaarder van het Nijverheidsmuseum benoemd. Daarbij bleef het. Hiel kreeg nog de Leopoldsorde, maar daarmee uit. In een land, waar de bureelerij nog erger dan in Frankrijk woekert en waar het zeker onbescheiden zou wezen de verstandelijke waarde te wikken en te wegen van menigen hooggeplaatsten en vetbetaalden ambtenaar, is een nederig plaatsje van boekbewaarder al wat een dichter van den eersten rang redelijk kan verwachten. Wij

zijn wel rijk genoeg om de zonen, broeders en neven van invloedrijke politiekers aan den schotel te helpen, maar niet om onzen roem te betalen.

Hiel was dus ambtenaar en wie de gevoelens kent, welke in de hoogere sferen des bestuurs worden gehuldigd, kan gemakkelijk beseffen hoe zijne werkdadige en luidruchtige deelneming aan de Vlaamsche beweging door zijne oversten werd genoten. Dat hij allerlei rechtstreeksche en onrechtstreeksche plagerijen bijna bestendig te verduren had is genoeg bekend en dat het met hem niet erger toeging was alleen te danken aan de heilzame vrees, welke de Vlaamsche pers aan onze Franskiljonsche bureelbazen inboezemt.

Edoch, weinig scheelde het of Hiel's bestuurlijke loopbaan reeds in 1865 plotselings werd afgebroken. De Vlamingen hadden gemeend den vijftigsten verjaardag van den veldslag van Waterloo en van de bevrijding des Vaderlands te mogen vieren. Hiel, natuurlijk, had meegedaan, en toen de Fransche regeering ietwat dreigend naar uitleggingen vroeg en het liberaal ministerie zich tegenover Napoleon III even voorkomend toonde als ons huidig katholiek bestuur tegenover Judas Chamberlain, scheen de Vlaamsche en Vlaamschgezinde ambtenaar, die aan zijne vaderlandsche gevoelens in 't openbaar had durven lucht geven, een gepast slachtoffer waarmede men het misnoegen van het Keizerlijk hof zou kunnen stillen. Hiel werd dus bij den minister (Alfons Vandenpeereboom, geroepen en aanzocht onmiddellijk zijn

ontslag uit 's Rijks dienst schriftelijk te vragen. Gelukkig werd er een man gevonden, die niet alleen rechtvaardig genoeg was om zich de zaak van den Vlaamschen dichter aan te trekken, maar tevens bij machte was om de oogen des ministers te openen en hem te doen inzien welke schromelijke rechtsmiskenning en onvergeeflijke politieke fout hij wilde begaan. Alfons Vandenpeereboom, hoe zwak van karakter ook, was een door en door braaf en eerlijk mensch en daarbij nog een man, die het met de Vlaamsche zaak en in elk geval met de Vlaamsche letterkunde in den grond wel meende. Hij liet zich overreden en Hiel kwam er heelshuids met eene berisping van af (1).

Hiel's Vlaamschgezindheid had overigens niets gemeens met de bekrompene begrippen van hen, die de taal minder voor een voertuig der beschaving houden dan wel voor een middel om ons volk geestelijk af te zonderen en tegen den stroom van de door hen verafschuwde nieuwerwetsche gedachten, als 't ware achter een soort van Chineeschen muur, te beschutten. Integendeel, geheel zijn leven door was Emanuël Hiel een vurige voorstander der verspreiding van het onderwijs en van het in aanraking brengen van ons volk met de wereldcultuur.

---

(1) Ik ontleen deze bijzonderheden aan eene hoogst belangrijke bijdrage over E. Hiel, welke Mr. Leonard Willems, de zoon van eenen ouden en getrouwen vriend des dichters, in de *Revue de Belgique* (1899) heeft geschreven.

Doch juist daarom achtte hij het verkeerd enkel naar Parijs uit te zien. De Vlamingen immers zijn een Germaansch volk en bij hunne Germaansche stamgenooten, bepaaldelijk bij de Duitschers, is het dat zij steun en verlichting dienen te zoeken. In die richting was Hiel even onvermoeibaar als op zuiver Vlaamsch gebied. Van den eenen kant zocht hij de belangstelling onzer oosterburen in onze nationale beweging gaande te maken en, van den andere, werkte hij onophoudend om de Germaansche beschaving, welke met onzen landaard tienmaal beter dan de Fransche strookt en, vroeger vooral, hier te lande zoo goed als onbekend bleef, bij ons volk en in de eerste plaats bij de beoefenaars onzer letteren eindelijk ingang te doen vinden. Dat zijne pogingen niet vruchteloos bleven hoef ik nauwelijks te herinneren. Alle dagen blijkt het meer en meer hoe de Duitschers ons streven met innige deelneming gadeslaan en bij alle denkende Vlamingen is nauwe aansluiting bij het Germanendom — natuurlijk met volstrekte vrijwaring van onze taal en van ons onafhankelijk staatsbestaan — een hoofdartikel van het nationaal *credo* geworden.

Emanuël Hiel is een onzer vruchtbaarste dichters geweest. De lange lijst zijner werken is daar om te getuigen. Men heeft hem verweten dat vele zijner verzen kennelijke sporen laten zien van over-

haasting, van slordigheid in het afwerken, kortom dat er onder de tarwe vrij wat kaf te vinden is. En men bejammert dat de dichter zich de moeite niet heeft getroost zijn eigen werk zorgvuldiger te wieden en na te zien. Inderdaad! Hiel behoorde geenszins tot de broederschap, die den Boileau'-schen regel — *vingt fois sur le métier remettez votre ouvrage* — huldigt. Verzen « maken » was geene specialiteit van hem. Hij dichtte gelijk anderen spreken, gelijk de vogels zingen, gelijk een groote toonkunstenaar op het klavier improviseert... En wat hij dichtte schreef hij neer zooals zijne fantazij het hem had ingegeven. Zeer zeker is zulke poëzie als technisch kunstwerk minder volmaakt dan menig ander dichtstuk, dat, hoe onberispelijk puik, ons volkomen koel laat, maar daarentegen is zij vol leven en oorspronkelijkheid en precies om die reden meesleepend en aangrijpend. Hiel is een volksdichter, geen academische poëet; de ziel des volks spreekt door zijnen mond en dat volstaat om de populariteit uit te leggen en te rechtvaardigen, welke hij bij het volk blijft genieten. Voor de Vlamingen over 't algemeen is Emanuël Hiel wat Julius Vuylsteke en Albrecht Rodenbach voor de studeerende jeugd waren.

Eene bijzondere verdienste van Hiel's poëzie is haar zangerig karakter. Zijne verzen, zelfs bij het lezen, klinken als muziek en men begrijpt hoe onze toondichters ze bij voorkeur als tekst nemen. Wie kent de aandoenlijke liederen niet, welke

G. Antheunis, Jan Blockx, Joost en Willem De Mol, Gevaert, Huberti, J. Van den Eeden en menig ander op woorden van Hiel hebben geschreven? Wie heeft de prachtige reeks cantaten en oratorio's vergeten, welke de vereende namen van Peter Benoit en Emanuël Hiel zullen vereeuwigen?

Zooals Mr. L. Willems het te recht doet opmerken, op Conscience's standbeeld heeft men gebeiteld : *Hij leerde zijn volk lezen*; op Hiel's gedenkteeken ware het verdiend te schrijven : *Hij leerde zijn volk zingen.*

A. PRAYON VAN ZUYLEN.

Lijst der Schriften uitgegeven door Emanuël Hiel.

(De eerste schriften verschenen onder den naam van G. HENDRIKSSONE).

Eenige galmen bij de vijf-en-twintigste verjaring van 's Konings krooning. Dendermonde. Em. Ducaju, zoon, 1856.

Looverkens, bij onze stambroeders de Hoogduitschers geplukt. Brussel, Korn. Verbrugghen, 1857, 12°, 80 bl.

Herinnering aan Prudens van Duyse. Ibidem, Claasen, 1860, 32°.

Nieuwe liedekens. Gent, I.-S. van Doosselaere, 1861, 16°, 120 bl.

Gedichten. Ibidem, I.-S. van Doosselaere, 1863, 16°, 228 bl.

De Kwijtbrief, tooneelspel in twee bedrijven, naar het Fransch. Ibidem, 1864.

Hedwig, lustspel in één bedrijf, naar het Hoogduitsch. Ibidem, 1864, 8°.

Isa, drama in drie bedrijven. Antwerpen, 1864.

De Wind, bekroonde cantate. Brussel, 1864, 4°. 4 bl.

Ella, lustspel in een bedrijf. Antwerpen, E. Donné, 1865, 12°, 57 bl.

Lucifer, oratorio in drie deelen, Brussel, J. Nys, 1865, 8°.

De Schelde, historisch oratorio, 1866.

Herinnering aan het letterkundig feest van 24 October 1866. Dendermonde, Em. Ducaju, 8° (zonder jaartal).

Fornarina. Naar het Hoogduitsch van FRANZ KUGLER. Dendermonde, Em. Ducaju, zoon, 1867.

Prometheus, oratorio. Dendermonde, 1868.

Gedichten. Arnhem, D.-A. Thieme, 1868.

VI Psalmen, vrij omgewerkt. Dendermonde, Em. Ducaju, zoon, 1868.

Aboe-Hasjan, zangspel. Antwerpen, 1869.

Psalmen, zangen en oratorios. Ibidem, Marchand en Legros. 1870, 12°, 183 bladz.

De liefde in het leven. Liederencyclus. Ibidem, 1871.

Dora, monodrama naar het Engelsch van TENNYSON. Antwerpen, 1873.

Gedichten. Uitgegeven in de verzameling der Europeesche klassieken. Leipzig, 1874.

Krankzinnig. Gent, 1875.
Bloemeken, een liederkrans. Ibidem, 1875.
Breidel en de Coninck, declamatorium. 1875.
De Stroom. Amsterdam, 1878.
Held Zannekin, 1ste zang. Gent, 1879.
Liefde. Gent, 1879.
Liederen voor groote en kleine kinderen. Antwerpen, L. de la Montagne, 1879, 18°, VII-112 bl.
Jacoba van Beieren, in 4 deelen. Antwerpen, 1880.
Vrijheidshymnus. 's Gravenhage, 1880.
Hymnus aan de schoonheid. Brussel, 1882.
Het volk van Gent. Gent, 1882.
Historische gezangen en vaderlandsche liederen. Roeselare, 1885.
De zot. Arnhem, 1885.
Werkmansliederen, soldatenliederen, zeemansliederen. Brussel, 1883-1887.
Flandria. Liederen voor ons volk, met muziek. Gent, 1886.
Twee Lofgezangen. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1887, 8°, 20 bl.
Monodramen en andere gedichten.
Symphonieën en andere gedichten.
Liederen en gezangen voor groote en kleine kinderen.
Meester Frans-August Gevaert (feestzang).
Zang aan Meester Peter Benoit.
Prudens van Duyse, oratorio.
Rijkhilde's visioen 1085, lyrisch monodrama.
Agnes Bauer, id.
Charlotte Corday, id.
Mathilda van Denemark, id.
De Laatste, gedicht.
Heil den Koning! id.
Van Maerlant, id.
Rollier, id.
Vlaamsche herberg, id.
Twee dichters, id.
O Vlaanderland, welk angstgekerm.... 1382.
Arme moeder, milde moeder.
Arme moeder, blijde moeder.
Arme moeder, zalige moeder.
Droomerijen.

De Vorster.
Opdracht.
Hulde aan Beernaert.
Meesterzangers.
Wilm de Lantsheere, tafereelen uit den Beloken tijd (1798).
De wekkerin des levens.
Twee lofzangen, Gemeentehuis te Schaarbeek en Breidel en De Coninck.
Aan Ledeganck, gedicht.

Gaf uit, met medewerking van voorname letterkundigen : *Nederduitsch Tijdschrift* (jaargangen 1867 en 1868).

Bijdragen in : *Revue trimestrielle*, *Revue de Belgique*, *Fédération artistique*, *de Eendracht*, *de Vlaamsche school*, *de Klauwaert*, *Gazette van Dendermonde*, *de Toekomst*, *het Volksbelang*, *de Scheldegalm*, *de Kleine Gazet*, *de Zweep*, *Magazin für die Literatur des Auslandes*, *Nederlandsche Dicht- en Kunsthalle*, *de Tijdspiegel*, *de Halletoren*, *Nederlandsch Museum*, *Flandria*, *de Vlaamsche Kunstbode*, *Onze Vlag*, *Letterblad*, *Jaarboek van het Willems-Fonds*, enz.

LIJST DER SCHRIFTEN

Uitgegeven door de laatstbenoemde Briefwisselende en Buitenlandsche Eereleden der Academie (1).

BRIEFWISSELENDE LEDEN.

DE CORSWAREM (Ridder A.), *geboren te Hasselt, Lid van de Kamer der Volksvertegendigers.*

Uitlegging der Wetten en der Koninklijke besluiten over het lager onderwijs en over de pensioenen der Gemeente-onderwijzers.
Uitlegging der wetten en decreten over de Kerkfabrieken. Hasselt, 1894, 500 blz.
Bijvoegsel bij de uitlegging der Militiewet. Ibid., 1894, 34 blz.
Practische handleiding voor het opstellen en herzien der kiezerslijsten. Uitlegging der titels I en III der nieuwe kieswet, 1894, 140 blz.
Uitlegging der organieke wet op het lager onderwijs (wet van 20 September 1894, gewijzigd door de wet van 15 September 1895). 1895, 126 blz.
Uitlegging der wet van 27 November 1891 over den openbaren onderstand. 1898, 120 blz.
De instellingen van voorzienigheid in België (Lijfrentkas, Verzekeringskas, Onderlinge bijstand, Veeverzekering, Raiffeisenkassen, Werkmanswoningen. 1899, 90 blz.
Uitlegging der Militiewet. Hasselt, 1900.
Hoofdopsteller van *Het Vlaamsch Bestuur, Maandschrift voor Gemeente-, Kerk- en Armbesturen.* Hasselt, 1889-1899 (10 boekdeelen). — Bijdragen in talrijke tijdschriften.

---

(1) Zie het *Jaarboek* voor 1887, 1888, 1889, 1896 en 1899.

MAC LEOD (**Julius**), *geboren te Oostende, den 19 Februari 1857, hoogleeraar aan de Gentsche Universiteit en Bestuurder van den Plantentuin.*

Het nut der natuurwetenschappen en hare plaats in het onderwijs. (Jaarboek van het Willems-Fonds, 1883.)
Leiddraad bij het onderwijzen en aanleeren der Dierkunde : — I. Algemeene Dierkunde, 1e uitgave, 1883 ; 2e uitgave, 1886. — II. De Werveldieren, 1884. — III. De Wervellooze dieren, 1888.
Hetzelfde werk, onder den titel : Beginselen der Dierkunde, aanzienlijk vermeerderd, en met vele nieuwe figuren. — I. Algemeene Dierkunde ; 3e uitgave, 1892. — II. De Werveldieren, 3e uitgave, 1899. — III. De Wervellooze dieren, 2e uitgave, 1891.
Leiddraad bij het onderwijzen en aanleeren der Plantenkunde. — I. Algemeene Plantenkunde, 1884. (Hetzelfde werk onder den titel : Beginselen der Plantenkunde. Twee uitgaven, 1890, 1895.) — Beschrijvende Plantenkunde, 1884.
De onderzoekingen van prof. Hermann Müller omtrent de bevruchting der bloemen. — Natura, 1885.
De verspreiding der planten. — (Nederlandsch Museum, 1887.)
Statistische beschouwingen over de bevruchting der bloemen door de insecten. — (Botanisch Jaarboek, 1889, 72 blz. — Hetzelfde onderwerp in de « Handelingen van het eerste Nederlandsch natuur- en geneeskundig Congres », Amsterdam, 1887.
Veronica arvensis en Veronica serpyllifolia, twee planten wier zaden door den regen uitgestrooid worden. — (Botan. Jaarb. 1889, 16 blz.)
Aanteekeningen omtrent den bouw en de bevruchting van eenige bloemen der Belgische Flora. — (Botan. Jaarboek, 1889, 24 blz.)
(Met medewerking van G. Staes en G. van Eeckhaute) : Cultuurproeven met Matthiola annua en Delphinium Ajacis. — (Bot. Jaarb., 1890, 26 blz.)
Onderzoekingen omtrent den bouw, de ontwikkeling en de bevruchting der bloemen van Commelyna. — Bot. Jaarb. 1890, 29 blz.)
Lijst van boeken, verhandelingen enz. omtrent de bevruchting der bloemen, van 1883 tot 1889 verschenen, met een bijvoegsel en een alphabetisch repertorium der plantennamen. — (Bot. Jaarb. 1890, 60 blz.)

De Pyreneeënbloemen en hare bevruchting door insecten. — (Botan. Jaarboek, 1890), 226 blz. met 5 platen.

Over de Nederlandsche terminologie der natuurlijke wetenschappen. — (Handelingen van het 21e Nederl. taal- en letterkundig Congres.) — Gent, 1891, 6 blz.

Deken De Bo's Kruidwoordenboek en de Nederlandsche wetenschappelijke taal. — (Nederl. Museum, 1888, I, 18 blz.)

De Flora van den Sasput, bij Thourout. — (Botan. Jaarb., 1892, 2 blz.)

Over de bevruchting der bloemen in het Kempisch gedeelte van Vlaanderen. — Gent, 1894. — 694 blz. met 125 figuren. (Verschenen in het Botan. Jaarb., 1893 en 1894; — ook afzonderlijk.)

(Met medewerking van G. STAES.) Geïllustreerde Flora voor België, met 218 tekstfiguren. — Gent, 1892.

Taal en Kennis. — (Nederlandsch Museum, 1895 ; 40 bl. — Tweede druk, 1895.)

Over de studie der natuurlijke wetenschappen. (Handelingen van het eerste Vlaamsch natuur- en geneeskundig Congres, 1897.) Gent, 9 blz. 4°.

Erfelijkheid. (Tijdschrift van het Willems-Fonds, 1896, (38 blz. met 6 figuren.)

Algemeene beschouwingen over de Bloemenbiologie. — (Overgedrukt uit de Handelingen van het vierde Nederlandsch natuur- en geneeskundig Congres. Groningen, 1893.

De bevolking der Koninklijke Athenaea in de Vlaamsche en in de Waalsche gewesten van België gedurende de jaren 1890 tot 1896. (Tijdschrift van het Willems-Fonds, 1897.) — 11 blz.

Verslag van de Commissie gelast met het onderzoeken van de wenschelijkheid van het inrichten eener Nederlandsche Hoogeschool in Vlaamsch-België, 30 blz. Gent. (Uitgaven van het XXIIIe Taal- en Letterkundig Congres, gehouden te Antwerpen, 1896.) — 2e druk, 1899.

Brief over hetzelfde onderwerp. (Studentenalmanak, uitgegeven door het T. S. G. 't Zal Wel Gaan, 1897, blz. 31-36.)

Vlaamsche Volksnamen van zeedieren en -planten. — (Volkskunde, 1899, 2 blz. en in de Handelingen van het tweede Vlaamsch natuur- en geneeskundig Congres, Gent, 1898.

Over de vervlaamsching der Gentsche Hoogeschool. — Tijdschrift van het Willems-Fonds, 1898.)

Het tegenwoordig programma van het middelbaar onderwijs en de studie der natuur- en geneeskundige wetenschappen. (Handelingen van het tweede Congres, Gent, 1898.)

Over de correlatie tusschen lengte en breedte van licht- en schaduwbladen bij den groenen en den bruinen beuk. (Handelingen van het tweede Congres, Gent, 1898).

Over de veranderlijkheid van het aantal randbloemen en het aantal schijfbloemen bij de Korenbloem (Centaurea Cyanus). en over Correlatieverschijnselen. (Handelingen van het derde Congres, blz. 61-72. Antwerpen, 1899).

Over de correlatie tusschen het aantal meeldraden en het aantal stampers bij Ficaria ranunculoides. — (In den Jubelbundel, opgedragen aan prof. Van Bambeke, 1899. (Hetzelfde opstel meer uitgebreid in het Botanisch Jaarboek, XI, 1899, blz. 91-107.)

Oude Munten en Penningen, 17 blz. (Tijdschrift van het Willems-Fonds, 1900.)

Een vijftigtal artikelen in populairen vorm en recensiën in *Natura*, *Nederlandsch Museum*, *Tijdschrift van het Willems-Fonds*, *De Vriend der Natuur* en *Botanisch Jaarboek*.

VAN SPILBEECK (**Waltman-Lodewijk-Frans**), *geboren te Antwerpen, den 16 Januari 1840, kanunnik-regulier en leeraar van godgeleerdheid in de abdij van Tongerloo.*

De Bisschoppen van Antwerpen en hunne Wapenschilden. Antwerpen, 1869, 8°, 28 bl.

De Kerkvergaderingen. Redevoeringen enz., uit het Fransch vertaald. Brussel, 1870. Kl. 8°, 212 bl.

De Armmeester, naar den bekroonden Franschen lierzang van den heer Jaak Thielens. Antwerpen, 1875, 8°, 23 bl.

Lierzang bij het Zilveren Jubelfeest der kloosterbeloften van de eerw. Zuster M. Coleta van Spilbeeck. Antwerpen, 1878, 8°, 16 bl.

Norbertijnsche Mengelingen. Antwerpen, 1881, 8°, 86 bl.

Penningen der abdij van Tongerloo. 2 bl.

Geschiedkundige tafel der abdij van Tongerloo. Tongerloo. 1 bl. in-plano.

De voormalige Abdijkerk van Tongerloo en hare kunstschatten. Antwerpen, 8°, 159 bl.

O.-L.-V. ter Voort. 16°, 12 bl.

De Abdij van Tongerloo, geschiedkundige navorschingen. Lier, 1888, 8°, XIII-652 bl.

Necrologium van het klooster Bethlehem te Zwolle. Kl.-8°, 13 bl.
Waar te Diest Petrus van Emmerick woonde. Diest, (1888), 32°, 8 bl.
Petrus van Emmerick. Turnhout, 1890. 8° 32 bl.
Tongerloo's kloostergemeente te 's Hertogenbosch, 1578-1584. Helmond, 1890, 8°, 8 bl.
Keurboek van Tongerloo, 1554. Turnhout, 1890. 8°, 16 bl.
Bijdragen tot de geschiedenis van Mierlo. Helmond, 1891. 8°, 24 bl.
Bijdragen tot de geschiedenis van Mierlo. Tweede reeks. Helmond, 1892, 8°, 19 bl.
Een ongekende pastoor van Duizel. Helmond, 1893, 8°, 4 bl.
Oorlogsrampen in de Kempen rond 1580. Turnhout. 1891, 8°, 4 bl.
O.-L.-V. van den heiligen Eik, te Oirschot. Turnhout, 1891, 8°, 4 bl.
Uit Marten van Rossem's tijd. Turnhout, 1892. 8°, 8 bl.
Het Herenthalsch klooster O.-L.-V.-Besloten-hof. Averbode, 1892. Kl.-8°, 290 bl.
Jesus' bitter lijden, door Lodewijk Blosius. Uit het Latijn vertaald. Gent, 1892. 24°, XX-280 bl.
Het voormalig Minderbroedersklooster te Herenthals. Overdruk uit *Het Kempenland.* Herenthals, 1896. Kl.-8°, 20 bl.
Sinte-Elisabeth's Jeugd. Naar het Hoogduitsch. Gent, 1898. 8°, 32 bl.

Medewerking aan tijdschriften : *De Vlaamsche School* (1869-1887). — *Het Kempenland* (1879-1896.) — *Maria-Almanak* (1888-1896). — *Noord-Brabantsche Almanak*, (1890-1893). — *Kempisch Museum* (1890-1892). — *Taxandria* (1894-1896). — *De Bode van O.-L.-V. van het heilig Hert* (1887 en volg.) — Hoofdopsteller van het maandschrift : *Het H. Misoffer.*

TEIRLINCK (**Isidoor**), *geboren te Segelsem, den 2 Januari 1851, leeraar aan de Normaalscholen van Brussel.*

Bloeiende Reuzen. Roeselare, Deseyn-Verhougstraete.
Blozende-Kriekske. Novellen. Ibid., id.
Woordenboek van Bargoensch. Ibid., id., 1888.
Mina Bor. Tooneelspel in twee bedrijven.
Molleke. Novellen. Roeselare, Deseyn-Verhougstraete.

Cilia. Roman, 2 deelen. Gent, Hoste.
Naar het Land van belofte. Roman. Amsterdam, Elzeviers-maatschappij.
Onze beste vrienden. Een leer- en leesboek. Gent, van der Poorten.
De Plant, een levend, voelend, denkend wezen. Gent, Vuylsteke.
Van drie Oudjes. Novellen. Antwerpen, Bouchery.
Lastige Kerels en brave Gasten. Gent, van der Poorten.
Folklore mythologique. Brussel, Rosez.
Contes populaires flamands. Ibid., id.
Le programme des écoles normales :
1. Anatomie et physiologie. Roeselare, Deseyn-Verhougstraete
2. Zoologie. Ibid., id.
3. Botanique. Brussel, Havermans.
4. Minéralogie. Ibid., id.
5. Physique. Ibid., id.

Met medewerking van STIJNS (R.), letterkundige te Brussel.

Bertha van den Schoolmeester. Roman. Brussel, Havermans.
Frans Steen. Roman. Ibid., id., 1878, 8°.
Gedichten en Novellen. Gent, Vuylsteke.
Lina Donders. Drama in vijf bedrijven. Brussel, Dehou.
Stella. Lyrisch drama in vijf bedrijven. Muziek van Waelput.
Lucia Staps. Drama in vijf bedrijven. Brussel, Dehou.
Beersel-bij-Brussel. Eene monographie. Roeselare, Deseyn-Verhougstraete.
Aldenardiana. Novellen uit het Zuiden van Oost-Vlaanderen. Brussel, Havermans.
Kruidkunde. Een handboek. Roeselare, Deseyn.
Bloemenleven. Ibid., id.
Uit het Leven van ons volk. Novellen. Ibid., id.
Baas Colder. Roman. Brussel, Havermans, 1879, 12°.
Emanuel Geibel herdacht. Roeselare, Deseyn-Verhougstraete.
Arm Vlaanderen! Roman. Ibid., id.
't Is uit liefde! Zangspel, muziek van K. Miry. Brussel, Dehou.

Bijdragen in *Dicht- en Kunsthalle*, *Kunstbode*, *Toekomst*, *Dietsche Warande*, *Volkskunde*, *Volksleven*, *Vragen van den dag*, *Jaarboek Dodonaea*, enz.

BUITENLANDSCHE EERELEDEN.

BAUMGARTNER (Alexander) S. J., *geboren te St.-Gallen, in Zwitserland, den 27 Juni 1841.*

A. Geschriften betrekkelijk de Nederlandsche Literatuur :

Joost van den Vondel, sein Leben und seine Werke. Ein Bild aus der Niederländischen Literaturgeschichte. Freiburg 1882. (In het Nederlandsch overgebracht door A. Th. H. Met een brief aan den vertaler van Prof. J.-A. Alberdingk Thijm, Amsterdam, 1886).
Niederländische Skizzen (in de *Stimmen aus Maria-Laack* 1883-1890).
Das Holländische Limburg (Ibid. XXIV, 42-80).
Breda, XXIV, 288-301.
Der Waterstaat, XXIV, 390-401.
Am Biesbosch, XXIV, 482-389.
Politisch-humorist. Intermezzo, XXV, 45-54.
Der lange Jan von Middelburgh. XXVI, 185-195.
Amsterdam und seine Neubauten, XXXVIII, 84-100.
Die Katholischen Niederlände. XXXIX, 172-190.

B. Andere geschriften :

Lessing's religiöser Entwicklungsgang. Freiburg, 1876.
Longfellows Dichtungen. 1877. 2e uitgave, 1887.
Goethe's Jugend. 1879.
Calderon. Festspiel. 1881 en 1883. (In het Spaansch overgezet. Madrid 1882.)
Goethe's Lehr- und Wanderjahre. 1882.
Die Lauretanische Litanei. Sonneten kranz. 1883, 2e druk, 1886.
(In het Nederl. overgezet door A.-H.-M. Ruyten. Kerkrade.)
Die Lilie. Isländische Mariendichtung, übersetzt u. mit Einleitung. 1884.
Reisebilder aus Schottland. 1884. 2e druk, 1895.
Erinnerungen an Dr. Karl Johann Greith, Bischof von St. Gallen. 1884.
Goethe und Schiller. 1886.
Der Alte von Weimar. 1886.
Goethe, sein Leben und seine Werke. 3 deelen, 1885, 1886.
Island und die Faroër. 1889.

Durch Skandinavien nach St. Petersburg. 1890.
Gallus Jakob Baumgartner, Landammann von St. Gallen, und die neuere Staatsentwicklung der Schweiz (1797-1869) 1892.
Das Râmâyana und die Râma-Literatur der Inder. 1894.
Geschichte der Weltliteratur. I. Die Literaturen Westasiens und der Nilländer. II. Die Literaturen Indiens & Ostasiens. III. Die griechische und lateinische Litteratur des klassischen Altertums. IV. Die lateinische und griechische Literatur der christlichen Völker.

BEETS (**Dr. Adriaan**), *geboren te Utrecht, den 28 Juli 1860.*

De Disticha Catonis in het Middelnederlandsch. Academisch proefschrift (Utrecht). Groningen, G. B. Wolters, 1885, 8°, 108 blz. (ook verschenen als afl. 37 der *Bibliotheek van Middelnederl. Letterkunde.*)
Woordenboek der Nederlandsche Taal, dl. IV, afl. 13-15 (met Dr. A. KLUYVER en Dr. J. W. MULLER); dl. V, 1-2 (met Dr. J. W. MULLER); 3-15 (alleen).

Verder bijdragen in verschillende tijdschriften, o. a. in het *Tijdschrift voor Nederlandsche Taal- en Letterkunde :*

Reinaert I, vs. 212, II, 206-209.
Reinaert I, vs. 1573-74, en II, vs. 1956, III, 221-222.
« Die werelt es mit allen bedorven », VI, 79-80.
Een als pronomen demonstrativum, VI, 94-102.
Rijck noch machtich en spaert die doot, IX, 137.
Weeuwenaarspijn, IX, 138-140.
Beden van Schrijver en Binder, IX, 306.
Eene plaats der Skeireins, X, 124-126.
Gezwicht, X, 148.
Koek en ei, X, 202.
Builen met hooi slaan, X, 293.
Verstek, XI, 33-40; 71 (zie ook *Rechtsgeleerd Magazijn* 1892, blz. 262-270.)
Een brief van Jacob Grimm aan J. H. Bormans, XI, 78-81.
Rijmkalenders, XI, 243.

Toerewever-tortwevel, XI, 257.
Zetpil, XI, 257-258.
Tult, XII, 24.
Grande, XII, 279.
Dubbeld'-u, dubbel'-u, XIII, 42-44.
Van den os op den ezel dalen, XIII, 72.
Fragment van een vocabularius, XIII, 77-83.
Beekum; bêken, XIII, 233-234.
Naschrift (Kalisbank-, brug), XIV, 65-68.
Stapelzot, XIV, 319-320.
Het haar van den hond, XV, 128.
Mnl. Aper, XVI, 80.
De mijl op zeven gaan, XVI, 251.
't Alleluia is geleid, XVI, 290-293.
Slabberaen, XVI, 320.
Sjappetouwer, XVII, 193-199.
Klezoor (klisoor), XVIII, 159.
Een deftigh werck, XIX, 230-235.
Toertrapper, XIX, 243.

in *Noord en Zuid* :

Grootheidswaanzin, XIX, 152-156.
Een deuntje den hals breken, XXI, 80-82.
Laarzenis, XXI, 95.
Eene veer van den mond blazen, XXI, 478-479.

in *Nomina Geographica Neerlandica* : Overijselsche Plaatsnamen, I (8° uitg.), 143-154.

in het *Rotterdamsch Jaarboekje voor 1888*: Vroegere Stadgenooten (12 bladz.).

Bijdrage in het « Extra-Nummer bij gelegenheid van de veertigjarige ambtsvervulling van Prof. Dr. M. de Vries » van het Algem. Nederl. Studenten weekblad *Minerva*, 28 Nov. 1899, blz. V-VII.

in *Internationales Archiv für Ethnographie*: Mathaak en Zicht, III, (1 blz.).

in *Taal en Letteren* : Daar loopt wat van St. Anna onder, jg. 4, 60-64, (zie ook *Noord en Zuid*, 20, 454).

in *Volkskunde* : Palmpaasch, XII, 229-230.

Toespraak ter opening der Algemeene vergadering van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden, den 14 Juni 1899 (*Handelingen* v. d. Maatsch. der Nederl. Letterk., 1898-1899, blz. 21-35).

Bijdrage in :

Leiden-Zuid Afrika Album, Leiden, E. Ydo, 1899, blz. 32 (1 kol.).

Aankondigingen in het *Museum* van :

VAN DALE, Woordenboek der Nederlandsche Taal, 4de druk, IV, 119-121.

WRANGEL, Sveriges litterära förbindelser med Holland, V, 327-329.

DE VREESE, Gallicismen in het Zuidnederlandsch, VIII, 11-13.

STOETT, Nederl. Spreekwoorden, VIII, 144-145.

In den *Nederlandschen Spectator* :

J.-H. GALLÉE, Woordenboek van het Geldersch-Overijselsch Dialect, 1896, nr 6, 46-49.

W. DRAAIJER, Woordenboekje van het Deventersch Dialect, 1896, nr 23, 182-183.

BOEKENOOGEN (Dr. Gerrit Jacob), *geboren te Wormerveer (Noord-Holland) den 18 April 1868.*

Geslacht Oortman. In *Maandblad van het Genootsch. « De Nederlandsche Leeuw »* 1885, bl. 53-55.

Eene op perkament geteekende genealogie van het geslacht De Jongh van Persijn. *Idem* 1886, bl. 3-4 en 11-14.

Eenige aanteekeningen. 1. Een onbekend wapen. 2. De ogen verklaren. 3. Coopal. 4. Wapens van eenige Rotterdammer regeeringsgeslachten. *Idem* 1890, bl. 4-6.

Onze voornamen. In *De Gids* 1890, III, bl. 448-476.

De mansnaam Seebaer. In *Navorscher* 1891, bl. 54-59.

Een merkwaardig kinderrijmpje. (Herder, laat je schaapjes gaan.) *Idem* 1891, bl. 107-110.

De mansnaam Dietboud. *Idem* 1891, bl. 271-276.

Van als. 1. Erenberge. 2. Collatie van den Reinaert I. 3. Eenige plaatsen uit den Reinaert II. 4. Lorreinen V, 297. 5. Huwe-

lijk. 6. Gevel. 7. Het hazenpad kiezen. In *Tijdschrift voor Nederl. Taal- en Letterkunde* 1892, bl. 1-23.

De verhalen van het snelzeilende schip. In *Navorscher* 1893, bl. 164-170.

Een spotlied op De Potter (1830). *Idem* 1893, bl. 327-329.

Onze rijmen. In *Gids* 1893, IV, bl. 1-34 en 266-303. Ook afzonderlijk uitgegeven te Leiden 1893 (73 bl.).

Een oud volkslied (Wijnken ghy sijt groene). In *Navorscher* 1894, bl. 54-57.

Het sterrelied geparodieerd. *Idem* 1894, bl. 124-128.

Beoordeeling van Jan H. Junius, Heraldiek. In *Museum* 1894, kol. 254-257.

VAN DALE's Groot Woordenboek der Nederlandsche Taal, 4de druk, bl. 554-741 (1895).

De Zaansche Volkstaal. Leiden 1897 (CLIII bl. en Idioticon van 1368 kol.).

Concept van bestedinge tot het bedijcken van de Assendelver Meer (a° 1533), met toelichting. In *Tijdschrift voor Nederl. Taal- en Letterkunde* 1898, bl. 223-236.

Woordenboek der Nederlandsche Taal, dl. XI, afl. 3 en 4.

MULLER (Dr. Jacob-Wijbrand), *geboren te Amsterdam, den 14 Juni 1858.*

De oude en de jongere bewerking van den Reinaert (Proefschrift). Amsterdam, 1884.

Die Hystorie van Reynaert die Vos, naar den druk van 1479... uitgegeven door J. W. Muller en H. Logeman. Zwolle, 1892.

Spelen van Cornelis Everaert,... uitgegeven door Dr. J. W. Muller en Dr. L. Scharpé.

Woordenboek der Nederlandsche Taal, deel IV, afl. 13, 14 en 15 (met Dr. A. Kluyver en Dr. A. Beets); deel V, afl. 1 en 2 (met Dr. A. Beets); deel III, afl. 1-10.

Voorrede voor den herdruk van de *Veelderhande geneuchlijcke Dichten, Tafelspelen ende Refereynen* (Leiden 1899).

Verder talrijke bijdragen in verschillende tijdschriften o. a. in het *Tijdschrift voor Nederlandsche Taal- en Letterkunde:*

De taalvormen van Reinaert I en II (dl. VII, 1).
Mr. Henric van Alcmaer (dl. VII, 251).
Gerijt Potter van der Loo en zijne vertaling van Froissart (dl. VIII, 264; IX, 20).
Braeuwen-Breeuwen (Rein. I, 2892) (dl. IX, 220).
In de boonen (dl. IX, 324).
Glimp-Glimpen (dl. X, 14).
Bladvulling (Emendaties) (dl. X, 117).
Amper (dl. X, 155)
Boegseeren (dl. X, 294 en XIII, 159).
Seck (*sick*)! (dl. XI, 31).
Boeget (dl. XI, 209).
Sek. sekgras (dl. XI, 244).
Nfri. *Boesdoer* (dl. XII, 176).
Gebraden Peer (dl. XII, 239).
Nogmaals *seck* (dl. XII, 300).
Een nieu liedeken vande negen Soldaten (dl. XIII, 151 en 218).
Boontje komt om zijn loontje (dl. XIII, 156).
Ort, orten (dl. XIII, 219).
Wanewaer (dl. XIV, 68).
Ham en *Boterham* (dl. XV, 1).
Brandemoris en eene plaats uit Bredero (dl. XVI, 105).
Katerbrande (*Quaterbrande*) (dl. XVI, 148).
Met Farao's bokken (dl. XVI, 155).
Brandaris en *Sint-Brandarius* (dl. XVI, 274 en XVIII, 193).
Brandewijnsteeg en *Clarensteeg* (dl. XVI, 283).
Brandenetje, Brandemoris enz. (dl. XVI, 287).
Nog iets over *Anjer* en *Anjelier* (dl. XVII, 262 en 268).
Reinaert I, 1640 (dl. XVII, 286).
Brijn (dl. XVIII, 70).
Brit (dl. XVIII, 146).
Een en ander over de *Veelderhande Geneuchelijcke Dichten, Tafelspelen ende Refereynen* (dl. XVIII, 200 en 218).
Tooneel en *Houweel* (dl. XVIII, 219 en 240).
Holland - Olland (dl. XVIII, 305).
Borgen (Bredero, *Moortje*, 2937) (dl. XIX, 128).
Wouterloot, wouter, woutermannetje (dl. XIX, 183).
Mnl. *Sies* (dl. XIX, 244).

In *Taal en Letteren* :

Spreektaal en Schrijftaal in het Nederlandsch (dl. I, 196).
De oorsprong van den Roman de Renart (dl. V, 129).
Eischen en bezwaren der wetenschappelijke Lexicographie (dl. IX 193).
De nieuwe uitgave van Maerlant's Strophische Gedichten (dl. X, 481 en 525).

In *Noord en Zuid* :

Eene duistere plaats bij Potgieter. (dl. XVII).

Verder nog :

Borger's « Aan den Rijn » (Handelingen van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden, 1891-1892).
Ags. Genesis 431 (Paul u. Braune's Beitr. XI).
Eene zestiendeeuwsche Gentsche spelling- en uitspraakleer (Onze Volkstaal III).
De jongste regeling van het onderwijs in de Vaderlandsche geschiedenis aan de Gymnasia (Concunctis Viribus III).
Over eenige gevallen van afwisseling tusschen *i* (*ij*) en *u* (*ui* in het Nederlandsch (Feestbundel Matthias De Vries).
Musico (Navorscher L).

Aankondigingen en beoordeelingen van :

Van den Vos Reynaerde, uitgegeven door Dr. W. L. VAN HELTEN (in het *Literaturblatt f. Germanische und Romanische Philologie*).
Reinaardiana (verschillende) (in den *Nederlandschen Spectator* 1888).
PETIT, *Bibliographie der Middelnederlandsche Taal- en Letterkunde* (in het *Centralblatt f. Bibliothekwesen*).
STOETT, *Beknopte Middelnederlandsche Spraakkunst* (in *Taal en Letteren*, dl. III, 171).
SUDRE, *Les sources du roman de Renart* (in het *Museum*, dl. III, 53).
KERN, *De Limburgsche Sermoenen* (in het *Museum*, dl. V, 12).
L. WILLEMS, *Etude sur l'Ysengrinus* (in het *Museum*, dl. V, 78).

VIOTTA (**Mr. Hendrik-Anastasius**), *geboren te Amsterdam den* 16ⁿ Juli 1848, *bestuurder van het Kon. Conservatorium voor Muziek te 's Gravenhage.*

Het auteursrecht van den componist. Akademisch proefschrift (1877).
Lexicon der Toonkunst, 3 deelen. (Amsterdam, P.-N. van Kampen en Zoon, 1880).
Richard Wagner. Zijn leven en zijne werken geschetst (Sneek, J.-F. van Druten, 1884).
Maandblad voor Muziek, 5 jaargangen (Amsterdam, Erven H. van Munster en Zoon, 1888-93).
Onze Hedendaagsche Toonkunstenaars, 2 deelen (Amsterdam, Holkema en Warendorf).
Helden der Toonkunst, 10 afleveringen (Haarlem, H.-D. Tjeenk Willink en Zoon).
Muzikaal Overzicht in *De Gids* (Amsterdam, P.-N. van Kampen en Zoon, 1896 tot heden).
Opstellen in *Caecilia*, Algemeen muzikaal Tijdschrift voor Nederland ('s Gravenhage, Martinus Nijhoff, 1896 tot heden).

INHOUDSTAFEL.

Portretten.

12. **Beschrijving van Middelnederlandsche en andere handschriften die in Engeland bewaard worden**, door K. DE FLOU en EDW. GAILLIARD (1895 en 1896), 3 bd., elk 2,00
13. **Beowulf**, Angelsaksich volksepos, vertaald in stafrijm en met inleiding en aanteekeningen voorzien, door Dr. L. SIMONS (1896) 355 bl. . . . 4,00
14. **Hennen van Merchtenen's Cornicke van Brabant** (1414), uitgegeven door GUIDO GEZELLE (1896), 235 blz. 3,00
15. **Jehan Froissart's Cronyke van Vlaenderen**, getranslateert uuten Franssoyse in Duytscher tale bij Gerijt Potter van der Loo, in de XVe eeuw, uitgegeven en toegelicht door Jhr. Mr. NAP. DE PAUW (1898), VIII-580 blz. Eerste deel 5,00. — Tweede deel, Rekeningen der Baljuws (1e afl.) (1900), VIII-344 blz. 3,00
16. **Ypre jeghen Poperinghe**, Gedingstukken der XIVe eeuw nopens het laken, uitgegeven en toegelicht door Jhr. Mr. NAP. DE PAUW (1899), XLVI-320 blz. 4,00

IVe REEKS. — UITGAVEN DER COMMISSIE VOOR GESCHIEDENIS, BIO- EN BIBLIOGRAPHIE.

1. **Alphabetische lijst van de voorloopig verzamelde namen der in België geboren Nederlandsche schrijvers, dienende tot het samenstellen van de Biographie der Zuidnederlandsche schrijvers**, door FR. DE POTTER, 524 blz. (*niet in den handel*).
2. **Vlaamsche Bibliographie** (1830-1890), door FR. DE POTTER (1893-1897), 1ste, 2e en 3e aflev., ieder. 5,00
3. **Catalogus van de Bibliotheek der Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde te Gent** (1898), door FR. DE POTTER.
4. **Leven en Werken der Zuidnederlandsche schrijvers** (1900) 88 blz. (1e aflevering).

Ve REEKS. — UITGAVEN DER COMMISSIE VOOR NIEUWERE TAAL- EN LETTERKUNDE.

1. **Prudens van Duyse**, door J. MICHEELS. (Met portret des dichters) (1893), 352 blz. 4,00
2. **Rederijkersgedichten der XVIe eeuw**, door J. BROECKAERT (1893) . . . 1,25
3. **Vak- en Kunstwoorden** (Nr 1 Steenbakkerij) bezorgd door TH. COOPMAN (1894), X-94 blz. 1,25
4. **Plaatsnaamkunde. Gemeente Bilsen**, door JEF CUVELIER en CAM. HUYSMANS (1897), 316 blz. 3,00
5. **Onkruid onder de Tarwe.** Proeve van Taalzuivering, door H. MEERT (1ste aflevering) 1,00
6. **Inleiding tot de studie der Analytische Scheikunde**, door Dr. A.-N.-H. BILTRIS en Dr. A.-J.-J. VANDEVELDE (1899), 107 blz. 1,50
7. **De Rederijkkamers in Nederland. — Hun invloed op letterkundig, politiek en zedelijk gebied**, door PRUDENS VAN DUYSE, uitgegeven op last der Academie door FR. DE POTTER en FL. VAN DUYSE (1e deel) (1900), 297 blz. 3,00

VIe REEKS. — BEKROONDE WERKEN.

1. **Bibliographie der Middelnederlandsche Taal- en Letterkunde**, door L. PETIT (1888), XVI-300 blz. (*Uitverkocht.*)
2. **Verhandeling over de verbinding der volzinnen in het Gotisch**, door P.-H. VAN MOERKERKEN (1888), 104 blz. 1,50
3. **Het voornaamwoord DU**, door H. MEERT (1890), IX-98 blz. . . . 1,55
4. **De klank- en vormleer van het Middelnederlandsch dialect der St.-Servatius legende van Heynrijck van Veldeken**, door FELIX LEVITICUS (1892), 172 blz. 2,50
5. **De Belgische Taalwetten** toegelicht door Mr. A. PRAYON-VAN ZUYLEN, (1ste deel) (1892), 476 blz. 3,00
6. **Historisch en Critisch overzicht van het Vlaamsch tooneel in de 17de eeuw**, door OSC. VAN HAUWAERT (1893), 102 blz. 1,50
7. **De rol van het « booze beginsel » in het middeleeuwsch drama**, door ERNEST SOENS, pr. (1893) 144 blz. 2,00
8. **Gebruik der naamvallen, tijden en wijzen in den Heliand**, door J. VAN DE VEN, pr. (1893), VI-238 blz. 3,00

9. **Antwerpen in de XVIIIe eeuw**, door Edw. Poffé (1895), ...
10. **Bastaardwoordenboek**, door J. Broeckaert (1895), xxiii-4.. blz.
11. **Vak- en Kunstwoorden** (Nr 2. Ambacht van den smid), bezorgd door Jozef Vuylsteke (1895), 178 blz. (Met platen) . . . .
12. **Klank- en Vormleer van het gedicht van den VII Vroeden van binnen Rome**, door E. de Neef (1896), 85 blz. . . . .
13. **Vak- en Kunstwoorden** (Nr 4. Ambacht van den Metselaar), bezorgd door Alfons van Hoecke en Jozef Sleypen (1896), x-486 blz. (met platen)
14. **Proeve van Oudnederfrankische Grammatica**, door Dr P. Tack (1897), xxvi-110 blz. . . . .
15. **Vak- en Kunstwoorden** (Nr 3. Ambacht van den Timmerman), bezorgd door J. en V. van Kriekbilck (1898), x-5.. blz. (met platen)
16. **De Moedertaal, eenig doel- en redematig voertuig der gedachte in Opvoeding en Onderwijs**, door H. Temmerman (1898), 60 blz. . .
17. **Eene vreemde spraak als voertaal van 't onderwijs**, door A. en Th. van Heuverswyn (1899), 180 blz. . . . .
18. **Vak- en Kunstwoorden** (No 5. Ambacht van den Metselaar), bezorgd door J. en V. van Kriekbilck (1899), x-406 blz. (met platen)
20. **De Gallicismen in het Zuidnederlandsch**. Proeve van Taalzuivering, door W. de Vreese (1899), lxviii-662 blz. . . . .
21. **Idioticon van het Antwerpsch dialect**, opgesteld door P.-Jozef Cornelissen en J.-B. Vervliet (1ste, 2de en 3de aflevering), elk . . .
22. **De verouderde woorden bij Kiliaan**, door J. Jacobs (1899), x-244 blz.
23. **De Fransche Overheersching in België**, door F. van den Bergh (1900), 528 blz. . . . .
24. **De Handschriften van Jan van Ruusbroec's werken**, door Willem de Vreese (1900), 458 blz. . . . .
25. **De Fransche Overheersching in België** (van 1792 tot 1815), door C. Corteebeeck (1900), 230 blz. . . . .
26. **Vormleer van het Oudfriesch werkwoord**, door J. Jacobs (1900), 278 blz. . . . .

TER PERS OF IN VOORBEREIDING.

Klankleer van de taal van Jan van Ruusbroec, door Willem de Vreese.

Nederlandsche werkwoorden door samenstellende afleiding gevormd, door Willem de Vreese.

Gallicismen in het Nederlandsch, met aanwijzing van de zuiver Nederlandsche uitdrukkingen, door H. Meert.

Vormleer van de taal van Jan van Ruusbroec, door H. Meert.

Onkruid onder de Tarwe. Proeve van Taalzuivering, door H. Meert.

Vlaamsche Bibliographie (1830-1890), door Fr. de Potter (14de aflevering).

De Belgische Taalwetten toegelicht door Mr A. Prayon-van Zuylen (2e deel).

Idioticon van het Antwerpsch dialect, opgesteld door P. Jozef Cornelissen en J. B. Vervliet (4de aflevering).

Middelnederlandsche Gedichten en Fragmenten, uitgegeven door Jhr. Mr. Nap. de Pauw (4de aflevering).

Die eerste Bliscap van Maria, opnieuw uitgegeven en toegelicht door Dr. Willem de Vreese.

Vocabulario para aprender Franches Espannol y Flaminco (a° 1520), opnieuw uitgegeven en toegelicht door Dr. Willem de Vreese.

Noël van Berlaimont's Vocabulare (a° 1536), opnieuw uitgegeven en toegelicht door Dr. Willem de Vreese.

Jehan Froissart's Cronyke van Vlaenderen, getranslateert uuten Franssoyse in Duytscher tale bij Gerijt Potter van der Loo, in de XVe eeuw, uitgegeven en toegelicht door Jhr. Mr. Nap. de Pauw (2e afl. van het 2e deel, Baljuws van Vlaanderen, en 1e afl. van het 3e deel, Vlaamsche Kroniek).

Bibliographisch Woordenboek van de Geschiedenis der Belgische gemeenten, door Fr. de Potter.

Sunte Augustijns Regule, uitgegeven door K. de Flou.

De Rederijkkamers in Nederland, door Prud. van Duyse, uitgegeven door Fr. de Potter en Fl. van Duyse (2e deel).

De Keure van Hazebroek, door Edw. Gailliard (3e en laatste deel).

Acten en Sentencien van den Raad van Vlaanderen in de XIVe eeuw, door Jhr. Mr. Nap. de Pauw.

Leven en Werken der Zuidnederlannsche schrijvers (2de aflevering).

JAARBOEK

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

1901

VIJFTIENDE JAAR

GENT
A. SIFFER
Drukker der Koninklijke Vlaamsche Academie

1901

UITGAVEN DER KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACAD.

Ie REEKS.

1. **Jaarboek** van 1887 tot 1901, ieder . . . .

IIe REEKS.

1. **Verslagen**, van 1887 tot 1900, ieder . . . .

IIIe REEKS. — MIDDELNEDERLANDSCHE UITGAV.

1. **De Zevenste Bliscap van Maria.** Mysteriespel der XVe eeuw, uitgegeven door K. Stallaert (1887). xxxii-116 blz. . . . . .
2. **Woordenlijst voor de Zevenste Bliscap van Maria,** opgesteld door K. Stallaert (1888), 141 blz. . . . .
3. **Woordenlijst op de Alexanders Geesten** van Jacob van Maerlant, door L. Roersch, 1ste *aflevering* (1888), 68 blz. . . . .
4. **Van de vij Vroeden van binnen Rome**, bezorgd door K. Stallaert (1889), xx-182 blz. . . . .
5. **Het Roermondsch dialect,** getoetst aan het Oud-Saksisch en Oud-Nederfrankisch, door Dr L. Simons (1889), 62 blz. . . . .
6. **Madelghijs' kintsheit,** al de gekende fragmenten, bezorgd door Jhr. Mr. Nap. de Pauw (1889), 208 blz. (met facsimile's) . . . . .
7. **Dit is die Istory van Troyen,** bezorgd door Jhr. Mr. Nap. de Pauw en Edward Gailliard, 4 deelen, met facsimile's (1889-18..)
8. **Middelnederlandsche Gedichten en Fragmenten,** uitgegeven door Jhr. Mr. N. de Pauw (1893-1897), 3 afl. elke . . . .
9. **Kalender en Gezondheidsregels** getrokken uit het handschrift der boekerij van de hoogeschool te Loven, getiteld « *Liber orat. Fland. M. S.* » door P. Alberdingk Thijm (1893) 66 blz. . . .
10. **De Keure van Hazebroek,** door Edw. Gailliard (1894-189.). 4 deelen, elk . . . .
11. **Middelnederlandsche geneeskundige Recepten en Tractaten, Zegeningen en Tooverformulen,** uitgegeven door Dr W.-L. de Vreese (1894), xii-144 blz. . . . .
12. **Beschrijving van Middelnederlandsche en andere handschriften die in Engeland bewaard worden,** door K. de Flou en Edw. Gailliard (1895 en 1896), 3 bd., elk . . . .
13. **Beowulf,** Angelsaksich volksepos, vertaald in stafrijm en met inleiding en aanteekeningen voorzien, door Dr. L. Simons (1896) 355 bl. . .
14. **Hennen van Merchtenen's Cornicke van Brabant** (1414), uitgegeven door Guido Gezelle (1896), 235 blz. . . . .
15. **Jehan Froissart's Cronyke van Vlaenderen,** getranslateert uuter Franssoyse in Duytscher tale bij Gerijt Potter van der Loo, in de XVe eeuw, uitgegeven en toegelicht door Jhr. Mr. Nap. de Pauw (1898), viii-580 blz. Eerste deel 5,00. — Tweede deel, Rekeningen der Baljuws (1e afl.) (1900), viii-344 blz. . . . .
16. **Ypre jeghen Poperinghe,** Gedingstukken der XIVe eeuw nopens het laken, uitgegeven en toegelicht door Jhr. Mr. Nap. de Pauw (1899), xlvi-320 blz. . . . .
17. **Bouc van der Audiencie** (Acten en Sentencien van den Raad van Vlaanderen in de XIVe eeuw), door Jhr. Mr. Nap de Pauw, Eerste stuk (1901), xxi-612 blz. . . . .

IVe REEKS. — UITGAVEN DER COMMISSIE VOOR GESCHIED., BIO- EN BIBLIOGRAPHIE.

1. **Alphabetische lijst van de voorloopig verzamelde namen der in België geboren Nederlandsche schrijvers, dienende tot het samenstellen van de Biographie der Zuidnederlandsche schrijvers,** door Fr. de Potter, 524 blz. (*niet in den handel*).
2. **Vlaamsche Bibliographie** (1830-1890), door Fr. de Potter (1893-18..) 1ste, 2e en 3e aflev., ieder. . . . .

JAARBOEK

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

JAARBOEK

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

1901

VIJFTIENDE JAAR

GENT

A. SIFFER

Drukker der Koninklijke Vlaamsche Academie

1901

JANUARI

Louw- en Sneeuwmaand.

● V. M. Zaterdag 5. — ☽ L. K. Zaterdag 12. —
N. M. Zondag 20. — ☾ E. K. Zondag 27.

1	Dinsd.	*Besnijdenis van O.H.J.-C.* ss Euphrosia, Osmund
2	Woensd.	ss Adelard, Concordius, Aspaas, Macaar (jonge)
3	Donderd.	ss Genoveva, Cirija, Florens, Salvator, Jan, Anterus
4	Vrijd.	ss Gregoor, Faralldis, Benedicta, Rigobert, Titus
5	Zaterd.	ss Telesphoor, Simeon, Edward, Amata, Januari
6	Zond.	*Plechtigheid van HH. 3 Koningen*, s Balthazar
7	Maand.	s Luciaan, Tilio, Wittekind, Reimond, Polyant
8	Dinsd.	ss Gudula, Luciaan, Erard, Palladius, Aldrik
9	Woensd.	ss Marcellien, Benedict, Willem (van Dongelberg)
10	Donderd.	ss Agatho, Domitiaan, Willem van Aquitanië, Sura
11	Vrijd.	ss Hyginus, Honorato, Hortensius, Theodos
12	Zaterd.	ss Arcadius, Valentiniana, Cesarta, Probus, Tatiana
13	Zond.	ss Veronica, Godfried, Leontius, Remeeuws
14	Maand.	s Hilarius (van Poitiers), Felix (van Nolla)
15	Dinsd.	ss Pauwel, Maurus, Emebert, Isidoor, Ida
16	Woensd.	ss Marcel, Priscilla, Bonus, Habarus, Michaeas
17	Donderd.	ss Antoon, Sulpitius, Hendrik (van Balsano)
18	Vrijd.	ss Pieters-Stoel te Rome, Prisca, Amnon
19	Zaterd.	ss Canut (Knuut), Maria (van Betonië), Dagobert
20	Zond.	*Plechtigheid van den H. Naam Jezus*, s Fabiaan
21	Maand.	ss Agnes, Meinraad, Fructuosus, Epiphanes
22	Dinsd.	ss Vincent, Anastaas, Walter, Meinraad, Enebrecht
23	Woensd.	*Trouwdag van Maria*, ss Emerentia, Hildefons
24	Donderd.	ss Timotheus, Babylas, Philo, Metel, Mardonis
25	Vrijd.	Bekeering van den h. Paulus, ss Apolloon, Poppo
26	Zaterd.	ss Polycarp, Bathilda, Paula, Alfons, Xenophon
27	Zond.	ss Jan-Chrysostoom, Jan Guldemond, Vitaliaan
28	Maand.	ss Cyril, Juliaan, Karel (de Groote), Reinout
29	Dinsd.	ss Frans (van Sales), Valeer, Constantijn, Arnwolf
30	Woensd.	ss Aldegonda, Martina, Bathildis, Felix (paus)
31	Donderd.	ss Pieter (Nolascus), Marcella, Eudoxia, Cyrus

FEBRUARI

Sprokkel- of Regenmaand.

● V. M. Zondag 3. — ☽ L. K. Maandag 11. —

☺ N. M. Dinsdag 19. — ☽ E. K. Maandag 25.

1	Vrijd.	ss Ignaas, Sigebert, Eubert, Ephrem, Brigida
2	Zaterd.	*O.L.V.Lichtmis*, ss Heracliet, Adelboud, Cornelis
3	Zond.	*Septuagesima*, ss Blasius, Berlinde, Celsa, Ansgar
4	Maand.	ss Andries (Corsijn), Joanna, Rembert (v. Torhout)
5	Dinsd.	ss Agatha, Adela, Bertolf, Bertrada, Veronica
6	Woensd.	ss Amand, Dorothea, Vedast, Nicaas, Andries
7	Donderd.	ss Romuald, Gonzalf, Theodoor, Rijkhart
8	Vrijd.	ss Jan (van Matha), Werner, Angela (v. Fulginië)
9	Zaterd.	ss Appolonia, Ansbert, Nicephoor, Hippias, Bertulf
10	Zond.	*Sexagesima*, ss Scholastica, Willem, Paschaas
11	Maand.	ss Severijn, Desideer, Adolf
12	Dinsd.	ss Eulalia, Melitius, Claudiaan, Ansbrecht
13	Woensd.	ss Juliaan, Gregoor (II), Gijsbrecht, Maura, Fresca
14	Donderd.	ss Valentijn, Poliaan, Claudiaan, Antonijn
15	Vrijd.	ss Faustijn, Jovita, Melis, Sigfried
16	Zaterd.	ss Juliana, Maxima, Secundus, Isias, Onesimus
17	Zond.	*Quinquagesima*, ss Evermodus, Donaas, Faustijn
18	Maand.	ss Simeon, Ingelbert, Constantia
19	Dinsd.	ss Bonifaas, Gabijn, Beatus, Tullius
20	Woensd.	*Aschdag*, ss Eleuther, Eucherius, Irenæus
21	Donderd.	ss Pepijn (van Landen), Vital, Gombert
22	Vrijd.	ss Pieters'stoel te Antiochië, Margareta (v. Cortona)
23	Zaterd.	ss Pieter-Damiaan, Leonora, Milburgis
24	Zond.	*Quadragesima*, ss Matthijs (apostel), Marcellina
25	Maand.	ss Walburgis, Gothard, Adelm
26	Dinsd.	ss Porphyr, Alexander, Leonius, Nestor
25	Woensd.	*Quatertemperdag*, ss Leander, Gelaas, Honorina
28	Donderd.	ss Roman, Basilia, Ermina, Macaar

MAART

Lente- of Dorremaand.

● V. M. Dinsdag 5. — ☽ L. K. Woensdag 13. —
🌑 N. M. Woensdag 20. — ☾ E. K. Woensdag 27.

1	Vrijd.	ss Albijn, Rogier, Sigismond, David, Suitbert
2	Zaterd.	ss Karel (de Goede), Absolon, Marnan, Simplicius
3	Zond.	*Reminiscere*, ss Frederik, Cunegond, Camilia
4	Maand.	ss Casimir, Lucius, Archelaus
5	Dinsd.	ss Adriaan, Theophiel, Oliva, Theophonia, Phocas
6	Woensd.	ss Coleta, Fridolijn, Vibiaan, Balrod, Pauwel
7	Donderd.	ss Thomas (van Aquinen) Victorina, Margriet
8	Vrijd.	ss Jan (de Deo), Philemon, Herenia, Steven
9	Zaterd.	ss Francisca, Reinhard, Gregoor, Cyriel, Methodis
10	Zond.	*Oculi*, ss de HH. 40 Martel. (te Sebaste), Himelein
11	Maand.	ss Angela van Foligno, Heraclius
12	Dinsd.	ss Gregoor (de Groote), Rosina, Nestor
13	Woensd.	ss Euphrasia, Dionysia, Patricia, Nicephoor
14	Donderd.	ss Mathildis, Alfried, Frontina, Arnout
15	Vrijd.	ss Longijn, Nicander, Walt., Abraham, (her.)
16	Zaterd.	ss Heribrecht, Eusebia, Castor, Cyrik, Abraham
17	Zond.	*Lœtare*, ss Gertrui, Patricius, Jozef (v. Arimathea)
18	Maand.	ss Gabriël (aartsengel), Ingenua, Alexander
19	Dinsd.	ss Jozef, Jozefina, Amand, Sibilla, Landold
20	Woensd.	ss Wulfran, Ambroos, Joach., Marten (van Dume)
21	Donderd.	ss Benedict (1e abt), Amator, Angelica, Philemon
22	Vrijd.	ss Katelijne (van Zweden), Eelko, Pauwel (belijder)
23	Zaterd.	ss Victoriaan, Fidelis, Benedict, Florentijn
24	Zond.	*Passiezondag*, ss Simeon, Adhemar, Areteman
25	Maand.	*O, L. V. Boodschap*, ss Huibrecht, Emhard
26	Dinsd.	ss Ludger, Emmanuël, Felix (bisschop), Castul
27	Woensd.	ss Rupert, Lazaar, Augusta, Alexander
28	Donderd.	ss Sixtus, Malchus, Priscus, Gilbert, Guntram
29	Vrijd.	*O. L. V. van VII Weeën*, Gelukz. Eustaas
30	Zaterd.	ss Quirijn, Regulus, Liberata, Veronus, Armengast
31	Zond.	*Palmenzondag*, ss Cornelia, Benjamin, Menander

APRIL

Ooster- of Grasmaand.

V. M. Donderdag 4. — L. K. Vrijdag 12. — N. M. Donderdag 18. — E. K. Donderdag 25.

1	Maand.	ss Hugo, Alexandra, Walderijk, Emma
2	Dinsd.	ss Frans (van Paula), Genoveva
3	Woensd.	ss Rijkhart, Alexandrina, Tyro, Ulpian
4	Donderd.	*Witte Donderdag*, ss Isidoor, Quintiliaan, Hildebert
5	Vrijd.	*Goede Vrijdag*, ss Juliana, Vincent (Ferr.), Silvia
6	Zaterd.	*Paaschavond*, ss Celestien, Sixtus I, Faustina
7	Zond.	**Paschen**, ss Herman-Jozef, Clotarius, Albert
8	Maand.	2e *Paaschdag*, ss Walerik, Perpetuus
9	Dinsd.	ss Waldetrudis, Hugo, Dotto (abt), Walcar
10	Woensd.	ss Mechtildis, Macaar (biss.), Bademus
11	Donderd.	ss Leo (de Groote), Leonie, Eliza, Godeberta, Isaac
12	Vrijd.	ss Julius (I), Boudewijn, Erkenbod, Sabas
13	Zaterd.	ss Ida, Hermengildis, Justijn (de Wijsgeer)
14	Zond.	*Quasimodo*, ss Ludwina, Tiburtijn, Valeriaan
15	Maand.	ss Anastasia, Pieter-Gonzales, Basilissa
16	Dinsd.	ss Benedict-Jozef (Labre), Joachim, Callist, Drogo
17	Woensd.	ss Anicetus, Rudolf, Isidora, Steven, Simeon
18	Donderd.	ss Appoloon, Idesbald, Perfectus, Galdijn
19	Vrijd.	ss Emma, Bernaard, Leo (IX), Usmar, Werner
20	Zaterd.	ss Victor, Sulpitius, Hildegonde, Floribert, Oca
21	Zond.	*Misericordia*, ss Anselm, Benanus-Simeon, Silvius
22	Maand.	ss Soter, Caius, Leonidas, Theodoor (Sicea)
23	Dinsd.	ss Joris, Geeraard (van Toul.), Leontia, Achilleus
24	Woensd.	ss Fideel (van Sigmaringen), Valeriana, Robrecht
25	Donderd.	ss Mark, Ermijn, Aniaan, Heribald, Moreus
26	Vrijd.	ss Cletus, Marcellien, O. L. V. van Goeden Raad
27	Zaterd.	ss Pieter (Canisius), Angela, Anastaas, Zita
28	Zond.	*Jubilate*, ss Vital, Mark (evang.) Prudens, Proba
29	Maand.	ss Robrecht, Pieter (mart.), Libert, Ava
30	Dinsd.	ss Katelijne (van Senen), Emiliaan, Rozemond

MEI

Bloei- of Wonnemaand.

● V. M. Vrijdag 3. — ☽ L. K. Zondag 10. —
🌑 N. M. Zaterdag 18. — ☾ E. K. Zaterdag 25.

1 Woensd. ss Philip, Jacob, Florina, Blandijn, Markoen
2 Donderd. ss Athanaas (de Groote), Patientia, Walbrecht
3 Vrijd. ss Juvenaal, Antonia, Walter, Alexander (I, paus)
4 Zaterd. ss Monica, Floriaan, Silvaan, Pacificus, Antonia
5 Zond. *Cantate*, ss Pius (V), Engel, Irena, Hilaar, Mauront
6 Maand. ss Jan (in de olie), Victoriana, Judith
7 Dinsd. ss Stanislaus, Justiniaan, Benedict (II), Gibrian
8 Woensd. ss Michiel's verschijning, Ita, Wiro, Plechelm
9 Donderd. ss Gregoor, Bescherming van St. Jozef, Macaar
10 Vrijd. ss Isidoor, Antoon (van Flor.), Job, Gordiaan
11 Zaterd. ss Frans (van Hieronymo), Eleonora, Mamert
12 Zond. ss Pancraas, Nereus, Nenaaf, Achilleus, Alsinde
13 Maand. ss *Cantate*, ss Servaas, Dominica, Natalis, Agrippa
14 Dinsd. ss Bonifaas, Pacomius, Paschalis, Erembert, Justa
15 Woensd. ss Dimphna, Gerebern, Sidroon, Euphraas
16 Donderd. O. H. Hemelvaart, ss Jan (van Nepomuc), Ubald
17 Vrijd. ss Paschalis, Gijzelbrecht, Fabius, Bruno, Celestien
18 Zaterd. ss Venantius, Felix (van Cant.), Hippoliet, Erik
19 Zond. ss Pieter Celestien, Ivo, Ampel, Prudentiana
20 Maand. *Vocem*, Bernardijn (van Senen), Godwald
21 Dinsd. ss Polyeuct, Valens, Idesberga, Constantina
22 Woensd. ss Julia, Melis, Gabriëlla, Adam, Rita, Ivo
23 Donderd. ss Gerlak, Desideer, Emilia, Wijbert, Hermel.
24 Vrijd. s Joanna, O. L. Vr. Hulp der Christenen
25 Zaterd. ss Gregoor (VII), Urbaan, Bonifaas (IV), Adilia
26 Zond. Sinksen, ss Philip (Nerius), Theodoor, Eleuther
27 Maand. *Exaudi* ss Maria Magdalena (van Pazzi) Johan (p.)
28 Dinsd. ss German (van Parijs), Caran (diaken), Emiel
29 Woensd. ss Maximijn, Theodosia, Bonna, Cyril
30 Donderd. ss Ferdinand (III), Felix (paus), Walfstan
31 Vrijd. ss Petronella, Gerlak, Amelia, Roeland, Angela

JUNI

Somer-, Weêd- of Braakmaand.

● V. M. Zondag 2. — ☽ L. K. Zondag 9. —
☉ N. M. Zondag 16. — ☾ E. K. Zondag 23.

1	Zaterd.	ss Pamphiel, Octaaf, Dieboud, Juvens
2	Zond.	*H. Drijvuldigheidsfeest*, ss Marcellijn, Eugeen
3	Maand.	ss Clotildis, Adelbrecht, Genesius
4	Dinsd.	ss Frans (van Caracciolo), Antonia, Bonifacia
5	Woensd.	ss Bonifaas, Franco, Valeria, Dorotheus
6	Donderd.	*H.Sacramentsdag*, ss Norbrecht, Pauwel, Delphina
7	Vrijd.	ss Robrecht, Landolf, Godschalk, Valentijn
8	Zaterd.	ss Medard, Gildard, Wilhelmina, Calliopa
9	Zond.	*Plecht. H. Sacrament*, ss Primus, Feliciaan
10	Maand.	ss Margareta, Landrik, Maurijn
11	Dinsd.	ss Barnabas, Amabilis, Rozelina, Adelheid, Achas
12	Woensd.	ss Basilides, Jan (van Sahagun), Marijn
13	Donderd.	ss Antoon (van Padua), Roderik, Adolf
14	Vrijd.	ss Basiel (de Groote), Quintiaan.
15	Zaterd.	ss Isfrid, Vitus, Modest, Landelijn, Hilariaan
16	Zond.	ss Lutgardis, Quirijn, Aureliaan, Jan (Fr.-Regis)
17	Maand.	ss Odulf, Alena, Reinier
18	Dinsd.	ss Mark, Margellijn, Fortunaat, Geerland
19	Woensd.	ss Juliana, Gervaas, Protaas, Raas, Odo, Alena
20	Donderd.	ss Silver, Florentina, Ida, Benigna, Macaar
21	Vrijd.	ss Aloïs (van Gonzaga), Reimund, Demetria
22	Zaterd.	ss Paulijn, Everhard, Albaan, Annibal, Consortia
23	Zond.	ss Ediltrudis, Agrippina, Maria (van Oignies)
24	Maand.	ss Jan (Baptist), Iwan, Simplicius
25	Dinsd.	ss Willem, Elooi's verheffing, Febronia, Prosper
26	Woensd.	ss Jan en Pauwel, Maxens, Deodaat
27	Donderd.	ss Ladislaus, Liedwin, Stephania, Adelijn
28	Vrijd.	ss Leo (II), Ireneus, Plutark, Potamiana
29	Zaterd.	*ss Pieter en Pauwel*, Beata, Alexia, Aletha
30	Zond.	Gedachtenis van s Pauwel, ss Adilia, Emiliana

JULI

Hooimaand.

● V. M. Maandag 1. — ☽ L. K. Dinsdag 9. —
◯ N. M. Maandag 15. —
☾ E. K. Dinsdag 23. — ● V. M. Woensdag 31.

1	Maand.	ss Rumold, Rombout, Guthago, Esther, Theobald
2	Dinsd.	O.-L.-V. Bezoeking, ss Otho, Marciaan
3	Woensd.	Plechtigheid van s. Pieter en Pauwel, s. Hyacinth
4	Donderd.	ss Bertha, Ulrik, Marten, Flaviaan, Flavia, Udalrik
5	Vrijd.	ss Cyril en Methodius, Leontina, Zenaïs, Zoë
6	Zaterd.	ss Godelieve, Isaïas, Goard, Tranquillijn
7	Zond.	ss Willibald, Wibo, Odo, Edelberga, Felix
8	Maand.	ss Elizabeth (van Portugal), Kiliaan, Aquilla
9	Dinsd.	ss Adriaan en Jacob, martelaren van Gorcum
10	Woensd.	ss Amelberga, Hilibert, Rufina, Secunda, Felicitas
11	Donderd.	ss Norbert, Pius (I), Benedictus' verheff., Hildolf
12	Vrijd.	ss Jan (Gualbert), Jason, Nabor, Felix
13	Zaterd.	ss Anacletus, Hendrik Dionijs, Mildrada, Silas
14	Zond.	ss Bonaventura, Izabella (van Portugal), Vincent
15	Maand.	ss Hendrik, Bernhard (van Baden), Zosima, Basijn
16	Dinsd.	O. L. V. (van Carmelus), ss Reinhild, Fulrad
17	Woensd.	ss Alexis, Arnout, Odilia, Leo (IV), Fredegand
18	Donderd.	ss Camiel (van Lelis), H. Sacrament van mirakel
19	Vrijd.	ss Vincent (a Paulo), Arseen, Justa, Aurelia, Macrina
20	Zaterd.	ss Hieronymus Emiliaan, Margriete, Holpe
21	Zond.	ss Praxedis, Daneel, Fastrada, Victor
22	Maand.	ss Maria-Magdalena, Wandregisil, Platos
23	Dinsd.	ss Appolinaris, Liboor, Paschier, Romula
24	Woensd.	ss Christina, Nicetas, Aquilina, Anglibert
25	Donderd.	ss Jacob, Clodesinda, Christoffel, Valentina
26	Vrijd.	ss Anna, Noëlla, Exuperia, Olympius, German
27	Zaterd.	ss Pantaleo, de 7 Slapers gebroeders, Constantijn
28	Zond.	ss Nazar, Celsus, Innocent, Victor (paus)
29	Maand.	ss Martha, Seraphina, Beatrijs, Callinik, Odolf
30	Dinsd.	ss Abdon, Sennen, Rufijn, Donatilla, Ursijn
31	Woensd.	ss Ignaas (van Loyola), Germaan (van Auxerre)

AUGUSTUS

Oogst- of Bouwmaand.

☽ L. K. Woensdag 7. — 🌑 N. M. Woensdag 14. —
☾ E. K. Donderdag 22. — ● V. M. Donderdag 29.

1	Donderd.	*S Pieters' banden*, ss Eleazar, Bavo's verh., Friard
2	Vrijd.	*Portiuncula*, ss Alfons van Lig., Gustaaf, Steven
3	Zaterd.	ss Stevens' vinding, Nicodemus, Gamiliël, Lydia
4	Zond.	ss Domen, Aristarch, Tertulliaan, Euphroon
5	Maand.	O. L. V. ter Sneeuw, ss Abel, Cassiaan, Oswald
6	Dinsd.	Gedaanteverandering van Jezus, ss Justus, Paster
7	Woensd.	ss Donaas, Cajetan, Albrecht, Vitricius
8	Donderd.	ss Cyriac, Joannes (de Aalm.), Hormisdas, Severus
9	Vrijd.	ss Romaan, Justijn (van Alex.), Veriaan, Firmis
10	Zaterd.	ss Laurens, Asteria, Sara, Myron, Jan (Pîstor)
11	Zond.	ss Tiburcis, Tibert, Suzanna, Philomena, Goorik
12	Maand.	ss Clara, Hilaria, Porchaar, Florimond
13	Dinsd.	ss Gertrudis, Jan (Berchmans), Hippoliet
14	Woensd.	ss Eusibeus, Athanaas, Marcel, Werenfried
15	Donderd.	**O. L.-V. Hemelvaart**, ss Napoleon, Arnout
16	Vrijd.	ss Rochus, Hyacinth, Arnout, Arsacius, Ambroos
17	Zaterd.	ss Momas, Benedicta, Bertrand (van Cominge)
18	Zond.	ss Helena, Agapiet, Clara (van Monte-Falco)
19	Maand.	ss Lodewijk, Flores, Julius, Magnus, Jelis
20	Dinsd.	ss Bernaard, Samuël, Christoffel, Oswijn
21	Woensd.	ss Joanna (van Chantal), Privaat, Euprepius
22	Donderd.	ss Timotheus, Joachim (vader van O. L. V.)
23	Vrijd.	ss Philip (Benitius), Lupus, Sidoon, Zacheus
24	Zaterd.	ss Bartel, Joris (Limniota), Talion
25	Zond.	ss Lodewijk, Genesius, Hunegonda, Hermes
26	Maand.	ss Zephyrijn, Adriaan, Ebbo, Abund
27	Dinsd.	ss Jozef (Calasanct), Euthalia, Cesar, Mozes
28	Woensd.	ss Augustijn, Hermes, Bibiaan, Juliaan
29	Donderd.	Onthoofd. van den h. Joannes, ss Sabina, Candida
30	Vrijd.	ss Roza (van Lima), Fiacrius, Stentor, Felix (mart.)
31	Zaterd.	ss Reimond (Nonnatus), Izabella, Amaat

SEPTEMBER

Herfst-, Evens-, Fruit- of Pietmaand.

☽ L. K. Donderdag 5. — 🌑 N. M. Donderdag 12. —
☾ E. K. Zaterdag 21. — 🌕 V. M. Zondag 27.

1	Zond.	ss Gillis, Gedeon, Nivard, Amen, Melis
2	Maand.	ss Stefaan, Bodeslaas, Agricola, Verena
3	Dinsd.	ss Remaclus, Serapia, Erasma, Agulf, Thecla
4	Woensd.	ss Rozalia, Candida, Hirmingarde, Mozes, Marcel
5	Donderd.	ss Laurens, Justiniaan, Bertijn, Alton, Obdulia
6	Vrijd.	ss Onesiphorus, Begga, Engelen-Bewaarders
7	Zaterd.	ss Regina, Hilduard, Clodoald, Willebrord
8	Zond.	*O. L. V. Geboorte*, ss Adriaan, Corbiniaan
9	Maand.	ss Gorgoon, Omaar, Dorotheus, Straton
10	Dinsd.	ss Nicolaas (van Tolentijn), Pulcheria, Daviet
11	Woensd.	ss Protus, Hyacinth, Vinciana, Theodora
12	Donderd.	ss Gwijde (van Anderlecht), Albeus, Wonedulf
13	Vrijd.	ss Amaat, Flederijk, Maurl, Lidoor, Franco
14	Zaterd.	H. Kruisverheffing, ss Matern, Rosula
15	Zond.	*H. N. van Maria*, ss Nicomedes, Carolina
16	Maand.	ss Cornelis, Cypriaan, Euphemia, Eudita
17	Dinsd.	ss Lambert, Hildegaard, Colomba, Camilla
18	Woensd.	ss Jozef (van Cupertino), Methodius, Thomas
19	Donderd.	ss Januarius en gezellen, martel., Maria (van Socos)
20	Vrijd.	ss Eustaas, Philippa, Suzanna, Agapit
21	Zaterd.	ss Mattheus (apostel en ev.), Gerolf en Maura
22	Zond.	*O. L. V. van VII Weeën*, s Thomas van Villanova
23	Maand.	ss Thecla, Linus, Polyxene, Soxius, Xantippa
24	Dinsd.	O. L. V. der Slaven, ss Geeraard, Godevaart
25	Woensd.	ss Firmijn, Cleophas, Scipio, Herculaan, Christoffel
26	Dond.	ss Cypriaan, Justina, Eusebius, Albaan, Nilus
27	Vrijd.	ss Cosmas, Damiaan, Hildetrude, Epicharis
28	Zaterd.	ss Wenceslaus, Chariton, Cyraan, Exupeer
29	Zond.	ss Michiel (aartsengel), Quiriacus, Euphonia
30	Maand.	ss Hieronymus, Jeroom, Honorius, Karloman

OCTOBER

Wijn-, Rozel- of Zaaimaand.

☽ L. K. Vrijdag 4. — ☌ N. M. Zaterdag 12. —
☾ E. K. Zondag 20. — ● V. M. Zondag 27.

1	Dinsd.	ss Bavo, Remigius, Remeeuws, Piat, Ananias
2	Woensd.	O. L. V. van den H. Rozenkrans, s Geerwin
3	Donderd.	ss Geeraard, Gijbert, Maximiaan, Cypriaan
4	Vrijd.	ss Frans (van Assisië), Petroon, Edwijn
5	Zaterd.	ss Placidius en gezellen, Flavia, Flaviana, Galla
6	Zond.	ss Bruno, Ægidia, Fides, Fidea, Castus, Parduif
7	Maand.	ss Mark (paus), August, Sergius, Publia, Sagaris
8	Dinsd.	ss Brigitta, Albertina, Thaïs, Demetrius, Libaria
9	Woensd.	Maria's goddelijke moederschap, s Dionijs, Gisleen
10	Donderd.	ss Frans (van Borgia), Paulijn, Clarus, Gereon
11	Vrijd.	ss Gummar, Zenaïda, Nicaas, Tharacus
12	Zaterd.	ss Maximiliaan, Wilfried, Harlinde, Relinde
13	Zond.	ss Eduard, Gerald, Colman, Lubens, Faust
14	Maand.	ss Calixt, Donatiaan, Fortunata, Burchard
15	Dinsd.	ss Theresia, Longina, Debora, Agileus, Thecla
16	Woensd.	ss Florentijn, Seraphijn, Gallus, Balderik
17	Donderd.	ss Hedwigis, Oseus, Andries
18	Vrijd.	ss Lucas (evangelist), Justus, Triph., Arnout, Solina
19	Zaterd.	ss Pieter (van Alcantara), Ptolomæus, Vredeswinde
20	Zond.	ss Jan (Cantius), Capracius, Wendelijn, Vital
21	Maand.	ss Ursula en gezellinnen, Hilarion, Oscar, Celina
22	Dinsd.	ss Cordula, Philip (van Heraclaë), Elodia, Mark
23	Woensd.	ss Jan (van Capistrano), Severijn, Servand, Oda
24	Donderd.	ss Raphaël (aartsengel), Evarist, Magloor
25	Vrijd.	ss Crispijn, Crispiniaan, Marciaan, Chrysant
26	Zaterd.	ss Evarist, Bernward, Rogatiaan, Luciaan
27	Zond.	ss Florens, Frumens, Elesbaan, Abban
28	Maand.	ss Simoen, Judas, Anastasia, Faro, Neotus
29	Dinsd.	ss Ermelindis, Narcis, Gaudens, Maximiliaan
30	Woensd.	ss German (van Capua), Zenobia, Aurelia
31	Donderd.	ss Wolfgang, Kwintijn, Lucilla, Foïllan

NOVEMBER

Slacht- of Loofmaand.

☽ L. K. Zondag 3. — ◎ N. M. Maandag 11. —
☾ E. K. Dinsdag 19. — ● V. M. Dinsdag 26.

1	Vrijd.	Allerheiligen, ss Cesar, Benignus, Marcel
2	Zaterd.	*Allerzielendag*, ss Theodoor, Tobias
3	Zond.	ss Huibrecht, Malachias, Pyrmijn, Sylvi, Florbert
4	Maand.	ss Karel (Borremeus), Modesta, Emerik, Vitalis
5	Dinsd.	ss Odrada, Zachaar, Epistemis, Malachytas
6	Woensd.	Bescherming van Maria, ss Lenaard, Winok
7	Donderd.	ss Willibrord, Amarant, Engelbrecht
8	Vrijd.	ss Godfried, Maurus, Govaart, Willehad
9	Zaterd.	ss Theodoor (Tiro), Mathurijn, Estella, Nilus
10	Zond.	*Kerkwijding*, ss Andries (Avellijn), Triphon
11	Maand.	ss Marten, Theodoor (Studites), Emiliaan
12	Dinsd.	*S. Lieven*, patroon van Gent, ss Cunibert, Renaat
13	Woensd.	ss Stanislaas (Kostka), Didak
14	Donderd.	ss Alberik, Veneranda, Jocundus, Laurens (biss.)
15	Vrijd.	ss Leopold, Maclovius, Machuit, Geertruid
16	Zaterd.	ss Edmond (van Kantelb.), Eucherius, Otmar
17	Zond.	ss Gregoor Thaumaturgus, Siard, Zacheus
18	Maand.	ss Roman, Odo, Basilica, Hesychius, Hild
19	Dinsd.	ss Elizabeth (van Hongarië), Pontiaan, Abdias
20	Woensd.	ss Felix (van Valois), Agapias, Philemon
21	Donderd.	ss Opdracht van O. L. V., ss Albrecht, Columbaan
22	Vrijd.	ss Cecilia, Alfons, Appias, Philemon
23	Zaterd.	ss Clemens, Adela (van Diest), Lucretia, Trudo
24	Zond.	ss Jan (van 't Kruis), Flora, Firmina
25	Maand.	ss Katelijne, Raas, Jucunda, Fintan
26	Dinsd.	ss Pieter (van Alexandrië), Koenraad, Silvester
27	Woensd.	ss Lenaard (van Porto-Mauritio), Achar, Facundus
28	Donderd.	ss Sosthenes, Mansuetus, Amedeus, Josaphat
29	Vrijd.	ss Saturn, Radboud, Philomeen, Brando
30	Zaterd.	ss Andries, Zoeziem, Castul, Troiaan, Acca

DECEMBER

Joel-, Winter- of Kerstmaand.

☽ L. K. Maandag 2. — N. M. 🌑 Woensdag 11. —
☾ E. K. Woensdag 18. — ● V. M. Donderdag 25.

1	Zond.	*Advent*, ss Elooi, Agerius, Olympiades, Procul
2	Maand.	ss Paulina, Bibiana, Latalia, Wulfaard
3	Dinsd.	ss Frans (Xaveer), Salemo, Hilario, Walfaard
4	Woensd.	ss Barbara, Pieter (Chrysologus), Hortensia
5	Donderd.	ss Sabbas, Crispina, Dalmatius, Pelinus
6	Vrijd.	ss Nicolaas, Pieter, Pascalis, Dionysia, Leontia
7	Zaterd.	ss Ambroos, Phara, Eutrapius, Geneboud
8	Zond.	*O.-L.-V.-Onbevlekt-Ontvongenis*, s Thiboud
9	Maand.	ss Leocadia, Philoteus, Gorgonia, Bassiaan
10	Dinsd.	ss Eulalia, Melgiades, Fulgens, Romarik
11	Woensd.	ss Damasus, Basiliaan, Eutychius, Ida
12	Donderd.	ss Constantijn, Waldemir, Heraclius, Justijn
13	Vrijd.	ss Lucia, Joost, Othilia, Aubert, Lucretia
14	Zaterd.	ss Nicaas, Eutropia, Dioscorus, Volkwin
15	Zond.	ss Maximijn, Candidus, Philote, Thalia, Valeriaan
16	Maand.	ss Eusebius, Adelheid, Albina, Everhard
17	Dinsd.	ss Begga, Wivina, Olympiada, Yolenda, Floriaan
18	Woensd.	ss Verwachting der Geboorte Christi, s Gratiaan
19	Donderd.	ss Fausta, Nemeseus, Winiboud, Noach, Gregoor
20	Vrijd.	ss Philogoon, Ammiaan, Dominiek (van Sylos)
21	Zaterd.	ss Thomas (Didymus), Glyceer, Severijn
22	Zond.	ss Hunger, Florus, Virgina, Flaviaan, Zeno
23	Maand.	ss Victoria, Servul, Cleomenses, Dagobert
24	Dinsd.	ss Adela, Gregoor (van Spoleta), Irmina, Delphina
25	Woensd.	**Kerstdag**, ss Eugenia, Anastasia, Adalsende
26	Donderd.	ss Steven, (diak. en 1e martel.), Theophanes
27	Vrijd.	ss Jan, (apostel en evangelist), Nicerata
28	Zaterd.	*HH. Onnoozele Kinderen*, s Theophila, Antoon
29	Zond.	ss Thomas (van Kantelberg), Polydoor, Crescens
30	Maand.	ss Eugeen, David, Regner, Sabbijn, Anysia
31	Dinsd.	ss Silvester, Melania, Culumba, Potentiaan

GEDENKDAGEN

UIT DE

GESCHIEDENIS DER NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE

EN DEN

VLAAMSCHEN TAALSTRIJD.

Januari.

1. * Jan-Willem Brouwers, dichter. Maastricht, 1831.
2. † Willem Kerricx, tooneelschrijver. Antwerpen, 1745.
3. * Jan-Geeraard Acquoy, Amsterdam, 1829.
4. † Petronella Moens, dichteres. Utrecht, 1843.
5. * Jacob Borsius, geschiedschrijver. Amsterdam, 1802.
6. * Amaat Bogaers, dichter. 's Gravenhage, 1795.
7. * Abraham van den Corput, predikant. Dordrecht, 1599.
8. * Jan Kneppelhout, novellenschrijver. Leiden, 1814.
9. * Claudius de Clerck, dichter. Ieperen, 1587.
10. * Margareta van Oostenrijk, dichteres. Brussel, 1480.
11. * Isaac van Nuyssenburg, dichter. Rotterdam, 1738.
12. † Pieter-Jozef Scherpenseel. Brussel, 1892.
13. Abraham Nauta, romanschrijver. Alkmaar, 1820.
14. † Kasper van Baerle, dichter. Amsterdam, 1648.
15. * Willem de Clercq, improvisator. Amsterdam, 1795.
16. * Mathilda van Peene, dichteres. Koewacht, 1829.
17. * Geeraard van Loon, penningkundige. Delft, 1683.
18. † Frans de Cort, dichter. Elsene, 1878.
19. † Adriaan Ledeboer, bibliograaf. Deventer, 1866.
20. * Jacob Bouman, geschiedschrijver. Beemster, 1799.
21. † Ant. Bergmann, novellen- en geschiedschrijver. Lier, 1874.
22. * Pieter-Vincent Bets, geschiedschrijver. Tienen, 1822.
23. * J.-B. Baude, dichter. Brugge, 1734.
24. * Jac. van Lennep, romanschrijver en dichter. Amsterdam, 1802.
25. * J.-B. David, taalkundige en geschiedschrijver. Lier, 1801.
26. * Johan van Maas, dichter. Haarlem, 1824.
27. † Pieter Boddaert, dichter. Middelburg, 1759.
28. * Jacob-Frans-Jan Heremans, taalkundige. Antwerpen, 1825.
29. † Hubert Poot, dichter. Abtswoude, 1689.
30. * Eugeen Stroobant, tooneelschrijver. Turnhout, 1819.
31. * Evert Maaskamp, dichter. Amsterdam, 1834.

---

(1) * *beteekent* Geboorte. † *beteekent* Overlijden.

Februari.

1. * Corn. van Lennep, dichter. Amsterdam, 1813.
2. * Frans Rens, dichter. Geeraardsbergen, 1805.
3. † Everhard Potgieter, dichter. Amsterdam, 1875.
4. † Willem de Clercq, improvisator. Amsterdam, 1844.
5. † J. van den Vondel. 1679.
6. * Margareta De Neufville, novellenschrijfster. Amsterdam, 1775.
7. * Rhijnvis Feith, dichter. Zwolle, 1753.
8. † Rhijnvis Feith, dichter. Zwolle, 1823.
9. * Jan van der Hoeven, geneeskundige en schrijver, Rotterdam, 1802.
10. * Cornelis de Bie, dichter en tooneelschrijver. Lier, 1627.
11. *Algemeene vergadering der Vlaamsche Genootschappen ten stadhuize van Brussel, onder voorzitterschap van J.-F. Willems, tot viering van de 1e regeling der spelling.* 1844.
12. * Kasper van Baerle, dichter. Antwerpen, 1584.
13. * Geeraard Keller, novellenschrijver. Gouda, 1829.
14. † Willem Messchert, dichter. Rotterdam, 1844.
15. * Jan Hazen, Corn. zoon, dichter. Schoonhoven, 1755.
16. † Willem-Jozef van Zeggelen, dichter. 's Gravenhage, 1879.
17. † Lodewijk de Potter, dichter. Gent, 1869.
18. † Juliana baronnes de Lannoy, dichteres. Breda, 1738.
19. † Edward (Douwes) Dekker. (Multatuli), 1887.
20. † J.-P. Kleyn, dichter. Arnhem, 1805.
21. * Nicolaas Donkersloot, novellenschrijver. Deventer, 1813.
22. * Jan van Beers, dichter. Antwerpen, 1821.
23. Stichting van *het Willemsfonds*, 1851.
24. † J.-P. Heye, dichter. Amsterdam, 1876.
25. * Simon Styl, prozaschrijver. Harlingen, 1713.
26. * Elias-Annes Borger, dichter. Joure, 1784.
27. * Pieter van den Brandeleer, geschiedschrijver. Dordrecht, 1816.
28. † Adriaan Loosjes, dichter. Haarlem, 1818.
29. * Rembert Dodoens, kruidkundige. Mechelen, 1517.

Maart.

1. * J.-P. Heye, dichter. Amsterdam, 1809.
2. * Eduard (Douwes) Dekker. (Multatuli), 1820.
3. † Pieter Génard, geschiedschrijver. Antwerpen, 1899.
4. Johan Nierstrasz, dichter. Rotterdam, 1796.
5. † Domien Cracco, dichter. Gent, 1860.
6. * Jan Kops, hoogleeraar. Amsterdam, 1765.
7. * Jan-Frederik Helmers, dichter. Amsterdam, 1767.
8. * Felix Boone, novellenschrijver. Gent, 1821.
9. † Mark-Prager Lindo, novellenschrijver. 's Gravenhage, 1877.
10. † Anna Moens, dichteres. Kernheim, 1832.
11. * Jan-Frans Willems, Boekhout, 1793.
12. * Govert Bidloo, dichter. Amsterdam, 1649.
13. † Jacob-Jan-Frans Heremans, taalkundige. Gent, 1884.
14. * Jacob Scheltema, geschiedschrijver. Franeker, 1767.
15. * Herre Gerrits van der Veen. dichter. Idaarderadeel, 1816.
16. * P.-C. Hooft, dichter en geschiedschrijver. Amsterdam, 1581.
17. † Joz.-Alb. Alberd.Thijm, dichter, hoogleeraar. Amsterdam, 1889.
18. † Barbara Kerrickx, dichteres. 1720.
19. † Karel-Lod. Ledeganck, dichter. Gent, 1847.
20. † Adriaan Loosjes, geschiedschrijver. West-Zaandam, 1767.
21. † Julius Planquaert, romanschrijver. Vloesberge, 1888.
22. * Barthold Lulofs, dichter en taalkundige. Zutfen, 1787.
23. Jan van Leeuwen, prozaschrijver. Leiden, 1806.
24. † Const. Duvillers, volksdichter. Avelgem, 1803.
25. † J.-B. Luyckx, dichter. Ninove, 1842.
26. † Adolf Lespinasse, novellenschrijver. Iowa, 1881.
27. * W.-J.-A. Huberts, leeraar. Harderwijk, 1829.
28. † Constantijn Huygens. Hofwijk, 1687.
29. * Gentil van de Vyvere, geestelijke schrijver. Oudenaarde, 1839.
30. † Peter-Cornel. Verhulst, dichter. Contich, 1873.
31. Adriaan Ledeboer, bibliograaf. Rotterdam, 1797.

April.

1. * Pieter-Joost de Borchgrave, dichter. Wakken, 1751.
2. † Hieronymus van Alphen. 's Gravenhage, 1803.
3. * Johan de Wal, geschiedschrijver. Franeker, 1816.
4. † Bartel de Kanter, dichter. 's Gravenhage, 1865.
5. † Jan Luyken, dichter. Amsterdam, 1712.
6. † C.-Ph. Serrure, hoogleeraar. Moortzele, 1872.
7. * Karel-Lodewijk Torfs, geschiedschrijver. Antwerpen, 1808.
8. * Godschalk Waalkes, geschiedschrijver. IJsbrechtum, 1829.
9. † Jan-Renier Snieders, novellenschrijver. Turnhout, 1888.
10. * Huig de Groot, dichter en prozaschrijver. Delft, 1583.
11. * J.-Fr. Willems, Boekhout, 1793.
12. * Hendrik de Cock, predikant. Wildervank, 1801.
13. † Anna-Louisa Toussaint, romanschrijfster. 's Hage, 1886.
14. † Simon-Michiel Coninckx, dichter, St.-Truiden.
15. † Cornel. van Kiel, taalkundige. Antwerpen, 1607.
16. † Catharina Schweickhardt, dichteres. Haarlem, 1830.
17. * Ang.-Aug. Angillis, prozaschrijver. Rumbeke, 1830.
18. † Emmanuël van Meteren, geschiedschrijver. Londen, 1612.
19. * Roelof Benninck Janssonius, dichter. Groningen, 1817.
20. * Abraham de Vries, geschiedschrijver. Amsterdam, 1773.
21. † Theodoor van Lerius, geschiedschrijver. Antwerpen, 1880.
22. † J.-J. de Laet, dichter. Antwerpen, 1891.
23. * Victor de Veen, tooneelschrijver. Over-IJsche, 1831.
24. * Victor de Buck, geschiedschrijver. Oudenaarde, 1817.
25. † Dirk Smits, dichter. 1753.
26. † Joachim Oudaan, dichter. Rotterdam, 1692.
27. * Pieter Génard, geschiedschrijver. Antwerpen, 1830.
28. † Frans Blieck, dichter. Wervik, 1880.
29. † Jozef Ronsse, novellenschrijver. Dendermonde, 1862.
30. * Johan van Nijenborgh, dichter. Groningen, 1620 of 1621.

Mei.

1. * Guido Gezelle, dichter en taalkundige. 1830.
2. * Karel-Godfried Withuys, dichter. Amsterdam, 1744.
3. * Frans van Geert, tooneelschrijver. Gent, 1786.
4. † Rosalie Loveling, dichteres. Nevele, 1875.
5. * Jacob Kats, tooneelschrijver. Antwerpen, 1804.
6. † Eug. Stroobant, tooneelschrijver. Brussel, 1889.
7. † Theodoor van Ryswyck, dichter. Antwerpen, 1849.
8. * Wessel Scholten, geestelijke schrijver. Amsterdam, 1785.
9. * Jacob Leydekker, geschiedschrijver. Middelburg, 1655.
10. * K.-L. Gyzelinck, prozaschrijver. Oudenaarde, 1793.
11. * Anthonie Oudemans, taalkundige. Dordrecht, 1798.
12. * T.-M. Looman, prozaschrijver. Amsterdam, 1816.
13. * Geeraard van Wolschaten, dichter. Antwerpen, 1603.
14. † J.-B. Wellekens, dichter. 1726.
15. † Leo d'Hulster, dichter. Gent, 1843.
16. † Antoon de Roovere, dichter. Brugge, 1482.
17. * P.-H. Heldring, godsdienstige schrijver. Zevenaar, 1804.
18. * Rudolf Bake, prozaschrijver. Zutfen, 1811.
19. † Fr.-J. Matthyssens, natuurkundige. Antwerpen, 1870.
20. † Jan des Roches, taalkundige. Brussel, 1787.
21. * Bern. Gewin, humoristisch schrijver. Rotterdam, 1812.
22. *Wet houdende regeling van het gebruik der Nederlandsche taal in bestuurszaken.* 1878.
23. *Plechtige openingszitting van het Davids-Fonds.* 1875.
24. * Cornelis van Koetsveld, novellenschrijver. Rotterdam, 1807.
25. * Julius Plancquaert, romanschrijver. Wortegem, 1853.
26. * Klaas Boon, tooneelschrijver. Edam, 1807.
27. * Frans Donders, geneeskundige en schrijver. Tilburg, 1818.
28. † P.-Corn. Hooft, dichter en geschiedschrijver. 's Hage, 1647.
29. † Jacob Hye, dichter en tooneelschrijver. Gent, 1749.
30. * Emmanuël Hiel, dichter. St.-Gillis (bij Dendermonde), 1834.
31. † Lodewijk Delgeur, aardrijkskundige. Antwerpen, 1888.

Juni.

1. * Cornelis Broeckx, biograaf. Antwerpen, 1807.
2. * Adriaan van der Hoop, dichter. Rotterdam, 1802.
3. * Pieter Ecrevisse, romanschrijver. Obbicht, 1804.
4. † Jan-Hendrik Bormans, taalkundige. St.-Truiden, 1878.
5. † Jacob-Jan Cremer, dichter. 's Gravenhage, 1880.
6. * Cornelis Loots, dichter. Amsterdam, 1765.
7. † Joris Berckmans, tooneelschrijver. Lier, 1694.
8. * Mich.-Hendr. Davidts, geestelijke schrijver. Loven, 1808.
9. * Daniel Heins, dichter. Gent, 1580.
10. † Constant-A. Serrure, geschiedschrijver. Gent, 1835.
11. * Lod. Philippona (Multapatior), dagbladschrijver. Rotterdam, 1827.
12. * Frans de Pauw, schrijver van schoolboekjes. Rozendaal, 1808.
13. * Bern. ter Haar, dichter. Amsterdam, 1806.
14. * Jacob Neyts (Cary), tooneelschrijver. Brugge, 1727.
15. * J.-J. Lambin, dichter. Ieperen, 1765.
16. * Jan Maronier, godgeleerde schrijver. Rotterdam, 1827.
17. * Willem Ogier, tooneelschrijver. Antwerpen, 1618.
18. † Alexander Lesturgeon, dichter. Zweeloo, 1878.
19. † F.-H. Mertens, geschiedschrijver. Antwerpen, 1867.
20. * Dirk Smits, dichter. Rotterdam, 1702.
21. * Frans de Cort, dichter. Antwerpen, 1834.
22. † J. Nolet de Brauwere, dichter. Vilvoorde, 1888.
23. † Albrecht Rodenbach. Roeselare, 1881.
24. † J.-Fr. Willems, dichter en taalkundige. Gent, 1846.
25. * Kasper Brandt, dichter. Nieuwdorp, 1653.
26. *Onthulling van Willems' eeregraf te St.-Amandsberg*, 1848.
27. * Willem Hofdijk, dichter en geschiedschrijver. 1816. — *Instelling der Vlaamsche Grieven-Commissie*, 1856.
28. * Jan Neeffs, godsdienstige schrijver. Mechelen, 1656.
29. * Antoon Bergmann, novellen- en geschiedschrijver. Lier, 1835.
30. * Abraham Dieperink, romanschrijver. Utrecht, 1825.

Juli.

1. * Jozef van de Velde, prozaschrijver. Schellebelle, 1816.
2. † P. de Genestet, dichter. Rozendaal, 1861.
3. * Catharina Bilderdijk. 1776. — † F.-A. Snellaert. Gent, 1872.
4. † Adriaan Poirters, dichter. Antwerpen, 1674.
5. † Jan-Theodoor van Ryswyck, dichter. Antwerpen, 1869.
6. * Pieter Boddaert, dichter. Middelburg, 1694.
7. * Roeland van Leuven. Amsterdam, 1691.
8. *Instelling, bij Kon. besluit, der Kon. Vl. Academie.* 1886.
9. † Dirk Camphuizen, dichter. Dokkum, 1627.
10. † Lucas Pater, dichter. Amsterdam, 1781.
11. † Joach. le Sage ten Broek, dichter. Grave, 1847.
12. * Jan Oostkamp, reisbeschrijver. Zwolle, 1778.
13. † Cornelis Booth, geschiedschrijver. Utrecht, 1678.
14. * J. Hillegeer, geestelijke schrijver. Beveren (Waas), 1805.
15. * J. Lambin, dichter, geschiedschrijver. Ieperen, 1765.
16. * Pieter van Schelle, dichter. Rotterdam, 1749.
17. * Joh.-Hendr. van der Palm, prozaschrijver. Rotterdam, 1763.
18. * Michiel van der Voort. Antwerpen, 1812.
19. * Cornelis van Netten, krijgskundig schrijver, 1772.
20. † Barthold Lulofs, dichter en taalkundige. Groningen, 1849.
21. * Ferd.-Aug. Snellaert. Kortrijk, 1816.
22. * Frederik Muller, bibliograaf. Amsterdam, 1817.
23. † Joh. de Groot van Kraaienburg, reisbeschrijver. 's Hage, 1878.
24. * Is.-Seb. van Doosselaere, tooneelschrijver. Gent, 1826.
25. * Geeraard Brandt, geschiedschrijver. Amsterdam, 1626.
26. * Willem-H. Crets, dichter. Maastricht, 1805.
27. * Lod. Rauwenhoff. geschiedschrijver. Amsterdam, 1828.
28. * Bartel Gyseleers-Thys, geschiedschrijver. Mechelen, 1761.
29. * Jacob-Hendrik Hoeufft, taalkundige. Dordrecht, 1756.
30. * P.-C. Goovaerts, tooneelschrijver en dichter. Antwerpen, 1792.
31. * Johan Poelhekke, dichter, tooneelschrijver. Raalte, 1819.

Augustus.

1. † P.-Fr. van Kerckhoven, romanschrijver. Antwerpen, 1857.
2. † J.-B.-J. Hofman, tooneelschrijver. Kortrijk, 1835.
3. * Andries Weylandt, dichter. Venloo, 1816.
4. * Adriaan Loosjes, prozaschrijver. Haarlem, 1828.
5. * Frans-Hendr. Mertens, geschiedschrijver. Antwerpen, 1796.
6. * P.-J.-H. Brouwers, dichter. Stockheim, 1831.
7. * Hieronymus van Alphen, dichter. Gouda, 1746.
8. * Aloïs Roëll, novellenschrijver. Lier, 1831.
9. † Jan David, geestelijke schrijver. Kortrijk, 1613.
10. † Matthijs de Vries, ontwerper en eerste opsteller van het *Woordenboek der Nederlandsche taal*. 1892.
11. † Adriaan Bogaers, dichter. Spa, 1870.
12. * Jacob Goethals, kroniekschrijver. Kortrijk, 1759.
13. * Joz.-Alb. Alberdingk Thijm, dichter. Amsterdam, 1820.
14. † Ph. Blommaert, dichter en geschiedschrijver. Gent, 1871.
15. * Tijs Terwey, taalkundige. Zaandam, 1815.
16. † Karel Ondereet, tooneelschrijver. Gent, 1858.
17. 1° *Wet betreffende het gebruik van het Nederlandsch in Strafzaken (Coremans' wet)*. 1873.
18. * Willem Nuyens, geschiedschrijver. Avenhorn, 1823.
19. * Jacob Nieuwenhuyzen, uitgever van Middelnederl. werken. 's Hage, 1816.
20. * Gerrit Outhuys, dichter. 's Hage, 1773.
21. * Lucretia van Mercken, dichteres. Amsterdam, 1721.
22. * Jacob Lescaille, dichter. Dordrecht, 1611.
23. † Gerbrand Bredero, tooneelschrijver. Amsterdam, 1618.
24. * Izaak de Meyer, geschiedschrijver. Merendre, 1786.
25. † Jacob van Lennep, romanschrijver, dichter. Oosterbeek, 1868.
26. *Opening van het 1° Taal- en letterkundig Congres te Gent*. 1849.
27. * Ph. Blommaert, dichter en geschiedschrijver. Gent, 1809.
28. * Jan van Craywinckel, geestelijke schrijver. Oelegem, 1609.
29. † Willem Hofdijk, dichter en geschiedschrijver. Arnhem, 1888.
29. *Onthulling van Ledeganck's standbeeld, te Eekloo*. 1897.
30. † Mathilda van Peene, vrouwe David. Aalter, 1885.
31. † J. Micheels, prozaschrijver. Elsene, 1877.

September.

1. * Jacob-Jan Cremer, novellenschrijver. Arnhem, 1827.
2. * Daneel Hooft, prozaschrijver. Amsterdam, 1763.
3. * Jacob Wellens, godgeleerde schrijver. Antwerpen, 1726.
4. * Constantijn Huygens, dichter. 's Gravenhage, 1596.
5. † Dirk Dorbeck, dichter. Alkmaar, 1888.
6. † Cornelia Luyken, dichteres. Vianen, 1872
6. *Willem-Jan Dodd,dichter en tooneelschrijver.Antwerpen,1821.
7. * Willem Bilderdijk, dichter en taalkundige. Amsterdam, 1756.
8. * Maria de Smet, (vrouwe Goutier) novellenschr. Deinze, 1810.
9. * P.-J. (Rosier) Faessen, tooneelschrijver. 's Gravenhage, 1833.
10. † Hendrik Conscience, romanschrijver. Brussel, 1883.
11. † Karel van Mander, dichter, biograaf. Amsterdam, 1606.
12. † Jacob Cats, dichter. Zorgvliet, 1660.
13. * Nicolaas Beets, dichter. Haarlem, 1814.
14. * Peter-Jozef Visschers, geschiedschrijver. Antwerpen, 1804.
15. *Koninkl. besluit tot herstelling der Nederlandsche taal.* 1819.
16. * Anna-Louisa Toussaint, romanschrijfster. Alkmaar, 1812.
17. * Prudens van Duyse, dichter. Dendermonde, 1804.
18. † Jan Antonides (van der Goes), dichter. Rotterdam, 1684.
19. * Mark-Prager Lindo. Londen, 1819.
20. † J.-B.-Fr. Hofmans, dichter. Aalst, 1821.
21. † Johan van Vloten, geschiedschrijver, criticus. Haarlem, 1833.
22. * Const.-Ph. Serrure, hoogleeraar. Antwerpen, 1805.
23. * Karel-Frans Stallaert. Merchtem, 1820.
24. * Hendrik Tollens, dichter. Rotterdam. 1780.
25. *Conscience door het Vlaamsche volk gevierd te Brussel.* 1881.
26. * Catharina Lescaille, dichteres. Amsterdam, 1649.
27. * Leon. de Bo, taalkundige, dichter. Beveren (Kortrijk), 1826.
28. † Pieter van Braam, dichter. Dordrecht, 1816.
29. * J.B. de Corte, dichter. St.-Lievens-Houtem, 1811.
30. * Jan Bruylants, tooneelschrijver. Antwerpen, 1834.

October.

1. † Antonie Oudemans, taalkundige. Nijmegen, 1874.
2. † Justus Billet, geschiedschrijver. Gent, 1682.
3. † Cynthia Lenige, dichteres. Makkum, 1780.
4. † Desideer Delcroix, roman- en tooneelschr. Schaarbeek, 1887.
5. * Jacob Lydius, geestelijke schrijver. Dordrecht, 1630.
6. *Onthull. van 't standb. van Th. van Ryswyck.* Antwerpen, 1884.
7. * Joachim Oudaan, dichter. Rijnsburg, 1628.
8. * Pieter Hofstede de Groot, godgeleerde. Lier, 1802.
9. * J.-L. Kesteloot, prozaschrijver. Nieuwpoort, 1778.
10. † Cornelis Loots, dichter. Amsterdam, 1834. — *Plechtige openingszitting der Koninkl. Vlaamsche Academie.* 1886.
11. * A.-C. Kruseman, letterk. en bibliograaf. Haarlem, 1818.
12. † Elias-Annes Borger, dichter. Leiden, 1820.
13. † Pieter-Joost de Borchgrave, dichter. Wakken, 1819.
14. * Herman Schevichaven, geschiedschrijver. Nijmegen, 1826.
15. * Marijn-Fr. Campbell, bibliograaf. Kampen, 1819.
16. *1e Tienjarig jubelfeest der Konink. Vlaamsche Academie.* 1896.
17. † Desid. van der Meersch, geschiedschrijver. Oudenaarde, 1863.
18. † Adriaan Adriaenssens, godsdienstige schrijver. Loven, 1581.
19. * Karel-Lod. Ternest, taalkundige. Dentergem, 1812.
20. † Karel Vervier, dichter. Waarschoot, 1872.
21. † H.-F. Tollens, dichter. Rijswijk, 1856.
22. * Laurens Reael, dichter. Amsterdam, 1583.
23. * Hajo-Alb. Spandaw, dichter. Vries, 1777.
24. * Frederik van Leent, dichter. Gouda, 1830.
25. * Constant Piron, biograaf. Dendermonde, 1803.
26. * Ernest Ternest, roman- en tooneelschrijver. Ouwegem, 1841.
27. * Albrecht Rodenbach, dichter. Roeselare, 1856.
28. † Lod. Roersch, hoogleeraar. Luik, 1891.
29. † Dirk Volkertsz. Coornhert, dichter. Gouda, 1590.
30. † Josine des Planques, dichteres. Gent, 1535.
31. * Pieter Cool, godgeleerd schrijver. Amsterdam, 1807.

November.

1. * Johan Meerman, staatkundige schrijver. 's Gravenhage, 1753.
2. * Adriaan Poirters, dichter. Oosterwijk, 1605.
3. † Lucas Rotgans, dichter. Kromwijk, 1710.
4. * Maurijn Nahuis, penningkundige. Utrecht, 1832.
5. * Pieter Nieuwland, dichter. Diemermeer, 1764.
6. * Johan Hasebroek, romanschrijver. Leiden, 1812.
7. † Cornelis van Campene, kroniekschrijver. Gent, 1567.
8. † Geeraard-Jan Dodd, dichter en tooneelschr. Brussel, 1888.
9. * Matthijs de Vries, taalkundige. Haarlem, 1820.
10. * Jacob Cats, dichter. Brouwershaven, 1547.
11. * Marcel van Rysingen, dichter. Eindhoven, 1796.
12. * Jacob Bellamy, dichter. Vlissingen, 1757.
13. † Prudens van Duyse, dichter. Gent, 1859.
14. † Pieter Nieuwland, dichter. Diemermeer, 1794.
15. * Jan-Daneel Macquet, dichter. Brouwershaven, 1731.
16. * Petronella Moens, dichteres. Kubaard, 1762.
17. * Joost van den Vondel, dichter. Keulen, 1587.
18. * Marijn van der Meulen, godsd. schrijver. Tienhoven, 1826.
19. † B. ter Haar, dichter. Velp, 1880.
20. † Arnold Hoogvliet, dichter. Vlaardingen, 1735.
21. * Pieter de Genestet, dichter. Amsterdam, 1829.
22. * Jan-Renier Snieders, novellenschrijver. Bladel, 1812.
23. * Clemens Inkrott, prozaschrijver. Emsdetten, 1792.
24. † Karel Stallaert, taalkundige en geschiedschr. Brussel, 1893.
25. † Edm. van Herendael, dichter. Antwerpen, 1880.
26. † Matthijs Siegenbeek, taalkundige. Leiden, 1854.
27. † Guido Gezelle, dichter en taalkundige. Brugge, 1899.
28. * C. van der Palm, prozaschrijver. 's Bosch, 1733.
29. † Karel Verschelde, geschiedschrijver. Brugge, 1881.
30. † A.-A.-E. Angillis, prozaschrijver. Rumbeke, 1870.

December.

1. † Margareta van Oostenrijk, dichteres. Mechelen, 1530.
2. † Roelof Benninck Janssonius, dichter. 's Gravenhage, 1872.
3. * Hendrik Conscience, romanschrijver. Antwerpen, 1812.
4. * Johan Wijnne, geschiedschrijver. Hoogeveen, 1822.
5. * J.-M. Dautzenberg, dichter. Heerlen, 1808.
6. † Anna Roemer Visschers, dichteres. Alkmaar, 1651.
7. * Pieter Uylenbroek, dichter. Amsterdam, 1748.
8. * H.-D. Levyssohn Norman. 's Gravenhage, 1836.
9. † Johan Terwen, taalkundige. Gouda, 1873.
10. * Edmond Ronse, geschiedschrijver. Veurne, 1816.
11. † Jan van Craywinckel, godsdienstige schrijver. Lier, 1609.
12. * Rich. van Ommeren, prozaschrijver. Amsterdam, 1757.
13. * Jan-Jacob de Laet, dichter. Antwerpen, 1815.
14. * Jan van Ryswyck, dichter. Antwerpen, 1818.
15. † Philip van Marnix van Ste-Aldegonde. Leiden, 1598.
16. * Johan ter Gouw, geschiedschrijver. Amsterdam, 1814.
17. * Gerrit Fokker, rechtsgeleerd schrijver. Middelburg, 1811.
18. * Derk Buddingh, geschiedschrijver. Driel, 1800.
19. † Grapheus (Corn. de Schrijver). Antwerpen, 1558.
20. * Jan Bolhuis, geschiedschrijver. Baambrugge, 1805.
21. * Mark van Vaernewijck, geschiedschrijver. Gent, 1518.
22. † Pieter Leupe, geschiedschrijver. 's Gravenhage, 1881.
23. * Jan-Jacob-Lodewijk ten Kate, dichter. 's Gravenhage, 1819.
24. * Frans Blieck, dichter. Wervik, 1805.
25. * Victor de Meyer, tooneelschrijver. Wetteren, 1808.
26. † Jan-Jacob-Lodewijk ten Kate, dichter. Amsterdam, 1889.
27. * Mattheus Smallegange, geschiedschrijver. Goes, 1624.
28. * Koenraad Busken Huet, prozaschrijver. 's Gravenhage, 1826.
29. * Nicolaas Wijnstok, tooneelschrijver. Amsterdam, 1830.
30. * L. Schipper, dichter. Zaandam, 1808.
31. † H.-K. Poot, dichter. Delft, 1733.

ALPHABETISCHE LIJST

VAN

MIDDELNEDERLANDSCHE DOOPNAMEN.

MIDDELNEDERLANDSCHE DOOPNAMEN.

A.

Adaem.
Adala.
Adalwin, Alwin.
Adaward.
Adelelm.
Adel, Adela : Adelida.
Adelelm.
Adelhard.
Adelken : Aldegundis.
Adsert.
Aecht, Aechtjen, Aeck, Agatha.
Aelfjen, Eva.
Aefken, Aefjen, Ave : Euphemia.
Aelbert, *vide* Albert.
Aeltge, Aleidis.
Aeltjen, Aleidis.
Aenke, Naenke, Adriana.
Aerland : Erlendis, *seu* Ermelindis.
Aernout : Arnoldus.
Aernt, Ardt, Arnt, Art, *vide* Aernout.
Aert.
Aert, Arnold.
Aertjen, Arnolda.
Aertsone : Arnoldus.
Agete, Agatha.
Agniet, Agnes.
Alaert, Aldert, Adelhard.
Albert : Adelbertus.
Alewijn ; Aloinus,

Alfons : Alphonsus.
Alijte.
Allert, Alard.
Alman, Alman.
Alulf, Alulfus.
Alwold.
Amaat, Ame : Amatus.
Ameel : Amelius.
Ameet : Amatus.
Amel, Amelken : Amelberga.
Amerents, Emerents, Amerensjen, Emmerensjen : Emerentiana.
Andle, Andreas.
Angenesse, Angeneese, Ageniete : Agnetis.
Anneke, Anna.
Ansem, Anxt, Anske : Anselmus.
Antonette, Antonia.
Apploen, Amplonia.
Arent, Arens, Aert : Arnoldus.
Ariaen, Adrianus.
Ariaentjen, Arien : Adriana.
Arie, Arien, Ariaen, Arijne.
Aris, Andries, *vide* Andreas.
Arlabald : Arlabaldus.
Arnuf : Arnulphus.
As, Asmis : Erasmus.
Asscherik.
Aubald : Aubaldus.
Auken : Adaucta.
Auth : Audomarus.
Ava.
Avina.

B.

Babe, Babeken, Babbeken, Berbel : Barbara.
Baef, Bavo.
Baefjen, Bavo : Bavonia.
Baelg, *vide* Balig.
Baelken, Baeltjen : Balbina,
Baen : Urbanus.

Baert : Bernardus.
Baertel, Baertle : Bartholomeus.
Baertjen, Bertha.
Baertjen, Beata : Beatrix.
Baes : Bonifacius.
Baete, Baetken, Bate : Beata, Beatrix.
Baldradus.
Baligh : Basilissa.
Balins : Basilius.
Balten : Balthazar.
Bardo.
Barent : Bernardus.
Barewout.
Bart, Barthel, Barthelmeeus : Bartholomæus.
Basijn : Basilius.
Bastiaen : Sebastianus.
Bau, Bauwe : Bavo.
Bayen : Balduinus.
Bayken, Beyken, Barbara.
Beatris, Beatrijs : Beatrix.
Beel, Beelken, Elizabeth : Isabella.
Beelighe, Beelighen : Sibilla.
Beern : Bernardus.
Beentjen : Benignus.
Beern, Beert, Bert, Berntken, Bernardus, Bartelmeeuws.
Beesken, Amelberga.
Bela, Bely, Beelitjen : Elisabeth.
Ben, Benno en Benoot : Benedictus.
Benzo.
Berfridus.
Bernaert : Bernardus.
Bernir : Bernerus.
Bernken, Gerebern.
Berno.
Bert, Robert.
Berte, Bertken, Berta : Philiberta.
Berteel.
Berthaut, Berthout.
Bessel, Baziel.
Besseltjen : Basilissa.
Betjen, Betke ; Elizabeth.

Beyrt, Bernert : Bernardus.
Beyrtjen, *vide* Baertjen.
Birde : Bernardus.
Blaes, Blasis : Blasius.
Bochard : Bochardus.
Bonne, Bonaventure.
Boone, Boonke : Bonifacius.
Boord, Bord, Willebrordus.
Borre, Borrit : Liboris.
Boschard, *vel* Bossaert : Burchardus.
Bossaert : Silvester, Sylvanus.
Boudin, Boudewijn.
Boudewijn, Bouwen : Balduinus.
Bouden.
Braem, Bram : Abraham.
Brant, Brandaan, Brandulf.
Brecht, Lambrecht : Lambertus.
Brechtge, Brechtighe, Lamberta.
Breehtlant, Brechtjen, Breye, Brije : Brigitta.
Brent : Bernardus.
Broen, Bruin : Bruno.
Broer, Broers : Willebrordus.
Broos : Ambrosius.
Bruyn, Bruno.
Bucho, Burcho : Burchardus.
Burchjen : Walburgis.
Burgien, Burgken.
Burrichje, Fideburga : Walburgis.
Busschaert : Silvester.
Byge, Debora, Begga.

C.

Caes : Nicasius.
Caetjen, Calle, Calleken : Catharina.
Caeseken, Casen : Nicasius.
Caetje, Catje : Catharina.
Caline, Catharina.
Calle, Calleken : Catharina.
Carel : Carolus.

Carijn, Quirinus.
Carijne : Catharina.
Casper *vide* Jaspar.
Catelijn, Catelinen : Catharina.
Ceel, Ceels : Marcellus.
Celi, Cecilia.
Celie, Ceelken, Celiken, Cecilia, *vel* Marcella.
Ceys : Vincentius.
Cint : Vincentius.
Ceuntge, Cunera, *vel* Cunegundis.
Chiel : Michael.
Christiaen : Christiana.
Christijn.
Christoffelijne.
Cierk, Cierkens : Cyriacus.
Cijeken, Cijken : Lucia.
Cijntjen, Cijntje, Cijne : Francisca.
Cijtjen : Lucia.
Cilia, Cile : Cecilia.
Cine, Cijntje : Franciscus.
Cippe : Ciprianus.
Cisken : Franciscus.
Claertjen, Clara.
Claes, Claeus, Claus : Nicolaus.
Clem : Clemens.
Clement, Clemmen, Clemmet, Clemens.
Cleribert.
Clete, Clette : Coleta.
Cnelis : Cornelius.
Cnelifjen, *vide* Neeltjen.
Cniertjen : Cunera.
Cobi, Cobus : Jacobus.
Coen, Coenen, Coenraed : Conrardus.
Coete, Nicolaa : Coleta.
Colaert. Nicolaus.
Colijne, Nicolaa.
Colinne, Colle, Coleta.
Comer, Commere, Comerijne, Commerken : Ontcommera, *seu* Wilgefortus.
Cono.
Cool : Nicolaas.

Cooren : Cornelius.
Coppe, Copin, Coppen : Jacobus.
Cors : Christianus.
Cos : Cosmas.
Crees : Lucretia.
Crelis : Cornelis.
Crijn : Quirinus.
Crijntghe, Crijntjen : Quirina.
Cubbe, Cuppin : Jacobus.
Cuner, Cuniere : Cunera.
Cuniere, *vide* Cniertjen.
Cuyntjen : Cunera.
Cyrik : Cyriacus.

D.

Daem, Adam, Damianus : Damasus.
Daen, Daneel, Danieel, Deen : Daniël.
Dammis : Damasus.
Danckaert : Gratianus.
Danel, Deen : Daniël.
Danijt : Denijs.
Deliaentjen : Adilia.
Delie, Dellaen : Odilia.
Dickt, Diekt, Digghe : Benedictus.
Diederick : Theodericus.
Dielis, Dieles : Ægidius.
Dierick, Dierck, Dirk, Dirkin : Theodericus.
Diert, *vide* Dirck.
Diewertjen, Dievera.
Dignom, Dignoom.
Digna, Dingentjen, Digna, *vel* Dympna.
Dijne, Dympna, *vel* Anoldina, Amandina, Bernardina : Geerardina.
Dinghene, Dinghentjen, Digna, *vel* Dympna.
Dirckjen : Theodora.
Divertge : Divera.
Do, Doken : Guido, *vel* Dominicus.
Doen, Domis, Don, *vide* Douwen.
Domis, Doen, Dou : Dominicus.

Doom, Domis, Thomas.
Doorike, Doritjen, Dortken : Dorothea.
Douwe, Douwen, David, *vel* Dominicus.
Dries, Driesken : Andreas.
Droon : Hieronymus.
Dubbel : Gemianius.
Duytjen, Duyfken : Columba.

E.

Ebbekin.
Eemen, *vide* Emen.
Eer, Eerken, Honorius : Honoria.
Eeltge, Aeltge : Aleydis.
Eertjen, Honoria : Arnolda.
Eerken : Honoria.
Eertken : Arnolda.
Egbert : Egbertus.
Eighjen, *vide* Aeghjen.
Eifjen, *vide* Aefjen.
Eilbodo.
Eipjen : Epiphania.
Eirt, *vide* Ernst, Aerd, Eer.
Elbert, *vide* Albert.
Elen, Elken, Heylen, Heyltjen : Helena.
Elen, Elis, Elo : Eligius.
Elis, Elias.
Else, Elsge, Elsjen, Elsken : Elizabeth.
Elsing : Elsa.
Embrecht, *vide* Rembrecht, Emmen : Embertus.
Embrecht, Emma, Emmen : Embertus.
Emen, Emmen : Emericus.
Emmeken, Emerents : Emerentiana.
Emmen : Edmundus.
Emmerensjen : Emerentiana.
Emmerick : Aymericus.
Enten : Vincentius.
Engel : Angelus.
Engel, Engelbert, Engelbrecht : Engelmundus, Engelbertus.

Engeltjen : Engelberta.
Eppen, Absalon : Eppo.
Ernst : Ernestus.
Ermpjen : Ermelindis.
Ernien, Ernin : Arnolda.
Ernst : Ernestus.
Eselinne : Asella.
Everhelm.
Everolf.
Evert : Everardus, Everistus.
Eustaes : Eustachius.
Everdei.
Ewet, Ewout : Ewaldus.

F.

Faes : Bonifacius.
Faes, Vaes : Servatius, *vel* Gervasius.
Feken, Phocas, *vel* Fredericus.
Felten, *vide* Velten.
Felitjen : Felicitas.
Felten, Velten : Valentinus.
Femia : Euphemia.
Femmitjen : Euphemia.
Ferdinand : Ferdinandus.
Fij, Fijge, Fijfken, Vijfken : Sophia, *vel* Euphemia.
Fijtjen : Sophia.
Flerijn, Frerijne : Frederica.
Flips, Flip : Philippus.
Floor, Flooris, Florens, Floris : Florentius.
Floorken : Florentia.
Folckert : Volquerus.
Fop : Fabianus.
Franck, Franco.
Francijntjen : Francisca.
Freeck : Fredericus.
Freetjen, Frerijn, Frerijne : Frederica.
Frer, Frits : Fredericus.
Freken, Frerijne : Frederica.
Frits : Fredericus.

G.

Gangolf : Gangulphus.
Gebbetjen.
Geen : Eugenius, Gerardus.
Geert, Gerardt, Gerart : Gerardus.
Geertge, Gertge : Gertrudis, Gcrarda.
Geertjen, Geesjen : Gerdrudis.
Geila.
Gelder : Gilbertus.
Geleyn, Gelijn : Gislenus.
Gelis : Egidius.
Gerbrich, Gerreberrich : Georgia.
Gerelm.
Gerlich, Gerlif : Gerlacus.
Gerrebrand : Gerebrandus.
Gerrit : Gerardus.
Gerritjen : Gerarda.
Gervert : Gerebrandus.
Geurick, Geurt : Gaugericus.
Gheleyn, Gelijn : Gislenus.
Ghijs : Gisbertus.
Gielis, Gielijs : Egidius.
Giertjen, Geertjen.
Gillis : Ægidius.
Ghisel, Ghisebrecht, Ghijsbrecht, Giselbrecht.
Gijs, Gijsbert : Gisbertus.
Gijsjen, Gijsken : Gisberta.
Gillam : Wilhelmus.
Godert, Goert, Goydert : Godefridus.
Godschalk.
Goede, Agatha.
Goedel, Godelina.
Goele : Gudula.
Goesen, Goessen, Goeswijn : Gosuinus.
Gommaer, Gommar, Gommer : Gummarus.
Goolke : Godoleva.
Gooltjen, Goutjen : Gudula.
Gooris : Gregorius.

Goossen : Gosuinus.
Govaert, Goar, *vel* Godwaldus : Godefridus.
Griete, Grietjen, Grietken : Margareta.
Grimmert : Grimaldus.
Guerick : Gaugericus.
Guertjen, Gaugerica, *vide* Geurt.
Guert : Godefridus, *vide* Godert.
Guyleken, Gultje : Gudula.

H.

Haen : Gallicanus.
Hayn, *vide* Heyn.
Haefjen, Hesther.
Haesghe : Haseka.
Hagen : Aggæus.
Hanten, Henssen, Hannen, Joannes.
Hans, Hanten, Hannen, Hensen : Joannes.
Hans, Joannes : Ansegisus.
Harmen : Hermanus.
Hartjen, Cordula.
Heer, *vide* Heirtjen.
Heesjen, Hesther : Regina.
Heila.
Heirtjen : Hero.
Heldolf.
Helper, Adjutor.
Herbertus.
Henkijn : Henkinus.
Hercke : Herculinus.
Hermen : Hermanus.
Herpert, Heribert : Heribertus.
Herrent : Herrenius.
Herrigh, Herrick, *vide* Hercke.
Heussen : Modestus.
Heyben, Huybeken, Houwen : Hubertus.
Heyle, Heyltghe, Heylken, Helena : Heilwigis.
Heyltjen, Helena.
Heylwich : Helewigis.

Heylzoete, Zoë, Soter.
Heymen : Haymo.
Heyn, Heynck, Heyndrick : Henricus.
Heynen, Heynricke : Henricus.
Hilde : Luithildis, *vel* Machtildis.
Hille, *vide* Hillegond.
Hille, Hilleken, Helena, *vel* Hildegardis *vel* Hilvaris, Hildetrudis.
Hillebrand : Hillebrandus.
Hillegond, Hillitjen : Hildegundis.
Huben, Hubeken, Hubert, Hubrecht : Hubertus.
Huugh, Huugen : Hugo.

I.

Ide, Ida.
Ide, Ie, Ir, Iken, Ida.
Ifken, *vide* Jefken.
Ifken, Ive, Iva.
Ilsing : Ulgisius.
Ilsingh : Ulysses.
Im, Immetjen : Emmerentia.
Imma, Emma, Irma.
Impijn : Impinus.
Inge, Ingel, *vide* Engel.
Isabel, Elizabeth.
Isebeeuken : Elizabeth.
Isenhoudt : Isidorus.
Iven : Ivo.
Ivetjen : Ivetta.
Iwet, *vide* Ewet : Ivetta.
Iven, Ivo, Jurrien : Georgius.
Ypjen, *vide* Eipjen.
Ysbrand, Ysbrandus : Gelasius.
Ysland : Gelasia.
Ytjen : Ida.
Iwein.

J.

Jacobijn, Jacolijn, Jacomijn.
Jackelijne, Jacomijne, Jacomijnken, Jaquemijne : Jacoba.
Jaeck, Jaep, Jaepik : Jacobus.

Jaepjen : Jacoba.
Jammen : Guilielmus.
Jan : Joannes.
Jannitjen, Jansjen : Joanna.
Jappen, Gaspar.
Jasper, Gaspar.
Jatrix : Beatrix.
Jefjen, Ivetjen : Ivetta.
Jennevive : Genoveva.
Jeroen, Iero : Hieronymus.
Jeuntge, Illige : Juliana.
Jeurick, Geurick : Gaugericus.
Jhintis : Jonathas.
Jillis : Ægidius.
Job.
Jobjen.
Jochim : Joachim.
Joder : Theodorus.
Joes, Joest : Judocus.
Joorden : Jordanus.
Joosijne, Justa : Judoca, Justina.
Joost, Justis, *vel* Judocus.
Jorden, Jordaen : Gordianus.
Joriaen, Joric, Jorich, Joris : Georgius.
Josijne : Justina.
Jote : Jutta.
Judick : Judith.
Juet, Juetken : Judith.
Jueta : Jutta.
Juriaen, Jurien : Georgius.
Jutte, Jutge, Jutjen : Jutta.

K.

Kee, Keetjen, Keesjen : Cornelia.
Kees, Keesken : Cornelius.
Kerspijn : Crispinus.
Kerst, Kersten, Kerstiaen : Christianus.
Kerstijn, *vide* Christijn.
Kerstine, Kerstyne : Christiana.

Kiel, Kil, Kilianus : Chilianus.
Kneur : Cunera.
Kolette : Coleta, *vel* Nicolaa.
Korst : Christianus.
Kost, Kosten, Cosmas : Costinus.
Kweldrik, Qualen.

L.

Laem, Laemke : Guilielmus.
Lamberde : Lambertus.
Lamkin.
Lammen : Guillielmus ?
Lammen : Lambertus.
Lancellot : Ladislaus.
Lancelot : Landelinus.
Lan, Lang : Longinus.
Lau, Lauke, Laurijne, Laurijnse : Laurentius.
Ledewijntjen, Lijd-wijd : Liduina.
Leen, Leenaert, Leendert : Leonardus.
Leene, Leenken, Magdalena, *vel* Helena.
Leenken : Liduwina.
Leentjen : Magdalena.
Lemmen : Lambertus,
Lemmen, *vide* Lammen.
Lendert : Leonardus.
Lens, Lins, Leys : Laurentius.
Leoen, *vide* Leon.
Leon : Leo.
Leonaert : Leonardus.
Leorn, Lenor : Leonora.
Lette, Letten : Laurentius, *vel* Coleta.
Leun, Leuntjen : Apollonia.
Leunis, Laurentius, *vel* Laevinus.
Libbeken, Liebitke, Libitken : Elizabeth.
Liebrecht : Libertus.
Lietgardis.
Lieven : Livinus.
Lijbeken, *vide* Lijsjen : Libia.
Lijd-wijn, *vide* Ledewijntjen.

Lijn, Gislenus.
Lijne, Lijntjen, *vide* Cathlijn.
Lijsbette, Lijse, Lisse, Lisken, Lijsken : Elizabeth.
Lioen, Lion, Loentken, Leo.
Lippeken : Philippus.
Lobberich, Lobbetjen : Liberata.
Lodewijc, Lodewijke : Ludovicus.
Loesken : Elizabeth.
Loner : Leonorus.
Loontje : Apollonia.
Lootje : Lancelotus.
Lonis.
Louw : Laurentius.
Lowijs : Ludovicus.
Loy : Eligius.
Loy, Loys, Ludovicus, Aloysius : Clodoveus.
Loys : Eligius.
Lu, Lucia : Lucretia, Lutgardis.
Lubbert : Libertus.
Lumken, Columba : Columbana.
Lutgen : Lutrudis.
Lutger : Lutgerus.
Lutjen, Luete, Luetjen, Lutgardis : Lutildis.

M.

Machelin.
Machiel, Magiel : Michaël.
Machtelt : Machtildis.
Machuyt : Machutus.
Maertjen, Maeritjen, May : Maria.
Maes, Maxentius : Thomas.
Maet, Maetjen : Matthias.
Magerhan, Mageran, Maierhan : Macrianus.
Malchert : Malchus.
Manten : Amandus.
Marcelis, Marselijs : Marcellinus.
Marck : Marcus.
Marry : Maria.
Marten : Martinus.

Martijntjen : Martina.
Mas, Maes, Mase : Thomas.
Mat, Matte : Matthias.
Mat, Matjen : Maria.
Mauris, Moris : Mauritius.
Mar : Maximilianus.
Max, Maxken : Maximilianus.
Maye, Maeyken : Maria.
Medaert : Medardus.
Mees, Meeus : Bartholomeus.
Meeus, Mijs, Mijsken : Remigius.
Meinaert, Meindert : Meinardus.
Meinger, Meinsge, Meinsjen : Clementia.
Meinze.
Meirten, *vide* Marten.
Melchert, Melchior.
Melcye, Meleyne : Melchiades, Melchior.
Melis, Æmilius : Milio.
Mels, *vide* Melchert.
Melsen, Melen : Melchior.
Melsjen, *vide* Melchert.
Merrigen, Maria.
Merten, *vide* Marten.
Metjen : Machtildis.
Metken, Mertken, Martina.
Mette, Metteken, Metghe : Mechtildis.
Meus, Meeus, Mievis : Bartholomeus.
Mey, Meyke : Remigius.
Meyne, Meynke, Meynken : Jacoba.
Mies, *vide* Meeus.
Mijne, Mijnke, Mijnken, *seu* Meyne, Meynken : Jacoba.
Mijnen : Dominicus.
Minten : Dominicus.
Moenen : Simeon.
Moor : Mauritius.
Mouren, Mouris, *vide* Mauris.

N.

Naleken : Adelheydis.
Nan, Nandes, Nanningh, Nant : Ferdinandus.
Nane, Naenken : Adriana.
Natalis.
Neel, Neles, Neelis : Cornelis.
Neele, Cornelius : Cornelia.
Neeltjen : Cornelia.
Nees : Cornelius.
Neese, Neesken, Agnes.
Neete, Neetken, Agnes.
Nelde, Neldeken : Renildis.
Nelle, Nelleken : Petronilla.
Nellitjen : Petronella.
Netjen : Antonetta.
Netteken, Antonette : Antonia.
Nicolette, Nicolaa.
Niesjen, Nieske : Agnes.
Nijs, Nijsken : Dionysius.
Noee, Noë, *vel* Natalis.
Noor, Noorden, Noordeken, Norden : Norbertus.
Noorke, Noorken, Leonora : Leonarda.
Nout : Arnoldus.

O.

Obrecht, Aubertus : Obertus.
Ode, Odeken, Oken : Oda.
Oele : Adolphus.
Oeltjen : Aldegundis.
Oetjen, Oda.
Olbrant, Olifbrant : Oelbertus.
Olif, Olffert : Odulphus.
Oncommera : Wilgefortis.
Onolf.
Oole, Oolken, Odilie : Odilia.
Oomer : Audomarus.
Oopjen : Operta.
Oor, Oorken : Leonora.
Oort : Horatius.

Osken, Ursmarus : Usmarus.
Ot, Otto : Otgerus.
Otbert.
Ouburgen, Onburgen : Walburgis.
Outjen : Audomarus.

P.

Paeschen, Paeschier : Paschasius.
Paeschijntjen : Paschasia.
Panck, Pancras : Pancratius.
Pau, Paulis : Paulus.
Pauke : Paulus.
Paulisjen : Paula.
Pelgrim : Peregrinus.
Pelle, Pelleken, Paulus : Peregrinus.
Persevael, Percenael : Perseveranda.
Philips, Phlips : Philippus, *vel* Philibertus.
Pierijne, Pierijnken : Petronilla.
Pieternel, Pietertjen, Pietjen : Petronella.
Pil, Pilgrim, *vide* Pelgrim.
Pleun, Appolonius.
Pleune, Pleuntje, Ploynie : Apollonia.
Plis, Plissis : Sulpitius.
Pons : Pontianus.
Pop : Poppo.
Potjen : Philippa.
Poulis, *vide* Paulis.

Q.

Queldrick, Quelen.
Quintjen : Quintina.
Quintjen : Quintinus.

R.

Rabode : Rabodo.
Radulf.
Ramond : Ramondus.
Raecen, Raes, Raso : Erasmus.
Raes, Rasmus : Erasmus.

Ragonde : Radegundis.
Reyer, Reyner : Reynerus.
Reympjen, Remtjen, Remberta : Remigia.
Reyn, Reynaert, Reynier : Reinerus.
Reingart.
Reyniertjen, Reynout : Rayneldis.
Reynsjen : Relindis.
Rem, Rembertus : Remigius.
Rembold.
Remeeus : Remigius.
Renger, Reyn, Reynken : Reinerus.
Rennen : Laurentius.
Rensch : Laurentius.
Rijch : Richardus.
Rijchaert, Rijck : Richardus.
Rijck : Richardus.
Rijckjen, Rijckland : Richarda.
Rijnsjen, *vide* Reynsjen.
Risjen : Rictondis.
Robbert : Robertus.
Robrecht, Rubben, Robben : Robertus.
Roel, Roelof, Roetert, Rolandus : Rodulphus.
Roel, Rolandus, Roelof : Rodolphus.
Roetert : Rotrudis.
Roemer : Romaricus.
Roeltjen : Roelendis.
Roever, Rover : Roverius.
Rogier, Rogerius : Rogatianus
Rogier, Ronge : Rogatianus, Robertus, Rogerius, Franciscanus.
Rolijn : Rolinus.
Rombout, Rumoldus : Romualdus.
Roombout, Rommen : Rumoldus.
Rosecken, Rosele, *vel* Dorotheae : Rosulo.
Rosier, *vide* Rogier.
Ruysch, Richardus, Erasmus : Rusticus.
Rudward.
Ruf, Ruth, Rutger, Rutgerus, Ruthgeer : Rutgerus.

S.

Sander : Alexander.
Sanne, Sanneken : Susanna.
Schalck : Godschalcus.
Selis, *vide* Marcelis.
Seger : Segerus.
Segertghe : Sigeberta.
Segertjen, Segera : Sigeberta.
Sent, *vide* Cent.
Ser : Alexander.
Servaes : Servatius.
Sibet, Sabas : Sigisbertus.
Sibil, Sibilla, Elizabeth : Sibillina.
Sic : Sixtus.
Sielen, *vide* Jillis.
Sij, Sijtjen : Lucia.
Sijbrant, Sibrandus : alias Strickbaldus.
Sijberig, Sijburgh : Sigeberta.
Sijborg.
Sijmen, Simon.
Sijntjen, *vide* Francijntjen.
Sijvert : Severinus.
Smettert : Maculatus.
Soet, Clyceria, Soter : Zoë.
Soete, Soetken, Zoë, Judith, Soten.
Soikin.
Soutjen, Sura, Susanna : Sophia.
Staes, Eustachius : Anastasius.
Steefken, Stefken, Steven : Stephanus.
Stijne, Augustina : Christina.
Stijntjen : Christina.
Stoffel : Christophorus.
Su : Susanna.
Sus, Susjen : Germana.
Swaentjen : Susanna.
Swittert : Switbertus.
Syge, Sige, Victoria, *vel* Lucia.
Symoen : Simon.
Syne, Synken : Justa, Judoca.

T.

Tadt : Thadæus.
Tamis : Thomas.
Tanneken.
Tatick : Thadæus.
Tetard : Theodardus.
Teuntjen, Antoni : Antonia.
Teus : Matthaeus.
Theunis : Anthonius.
Theward.
Thieda.
Thijs : Matthias.
Thoon : Anthonius.
Tibault : Theobaldus.
Tielman.
Tietjen : Thecla.
Tomis : Thomas.
Torie, Toriken, Dorothea : Victoria.
Trine, Trijn, Trijntjen : Catharina.
Truy, Truygen : Gertrudis.
Tymen : Thimotheus, Timo.
Tymentjen, *vide* Tymen.

U.

Uken, Oda.
Ulric : Udaricus.

V.

Vaes, Servatius : Gervasius.
Vast, Vastert : Vedastus.
Vechter, Victor.
Veerle, Verele, Verle : Pharahildis.
Velten, Felten : Valentinus.
Victor, Victor.
Vijgel : Vigilius.
Vijne : Laevina.
Vijne, Vijnken, Vijfken : Genoveva.
Vijne, Vijfken, Fijsken : Sophia.
Volckjen ; Volquera.

Volkerd : Volquerus.
Volpart, Volphari : Volpardus.
Vranck, *vide* Franck.
Vreeck : Fredericus.
Vres, Vreys : Laurentius.
Vrindt, Vriendt : Amor.
Vroede, Vroda : Prudentia.
Vrouke : Veronica.
Vrouwtjen : Veronica.
Vijgel : Vigilius.

W.

Wachtel, Wachtelaer : Vigilius.
Waeyken : Waldetrudis.
Walcher : Walcherus.
Waligh : Walericus.
Walleken : Walburga.
Walraven, Walterus.
Warbout....
Warnart, *vide* Wernert.
Waso.
Weerneer, Wernaer.
Weitijn : Weitinus.
Wellemeut : Wilhelma.
Wenemaer.
Wendel : Wendelina.
Wentsel : Wenceslaus.
Wervel : Werenfridus.
Wernert : Wernerus.
Wessel, Wesseltjen : Wenceslaus *et* Basilius.
Wevel, Wervel : Werenfiidus.
Weyn : Wenceslaus.
Weyntjen : Wenefrida.
Weyntghe, Weydelmonde, Weyndelmonde, Wivina, *seu* Winefrida.
Wide, *vide* Willem.
Wido.
Wier, Wiro.
Wierdrik.
Wiggert : Wigbertus.
Wijb, Wijberig, Wieburgh : Wiburga.

Wijbrand : Wibrandis.
Wijnand : Winocus, Winandus.
Wijndel : Vendelinus.
Wijsken : Prudentia.
Wijven, Wivina, Veronica.
Wilbert, Willeboort : Willibrordus.
Willekin.
Willem, Wim : Wilhelmus.
Willemijntjen : Wilhelma.
Wim, *vide* Willem.
Wimar, Wisimar, Wismar : Vimarus, Wisimarus.
Winant, Venantius : Winandis.
Woitin.
Wolbrand : Wulfrannus.
Wolf : Wolfgangus.
Wolfert : Wolfranus.
Wou, Wolter, Wouter : Walterus.
Woutrude : Waldetrudis.
Wul : Wolmarus.
Wyen, Weyen, Wayen, Guido.

Koninklijke Familie van België.

Z. M. LEOPOLD II, LODEWIJK-PHILIP-MARIA-VICTOR, Koning der Belgen, Souverein van den Onafhankelijken Congo-Staat, Hertog van Saksen-Coburg-Gotha, geboren te Brussel den 9 April 1835, zoon van Leopold I, Koning der Belgen, overleden te Laken den 10 December 1865, en van Louisa-Maria-Theresia-Charlotta-Izabella, Prinses van Orleans, overleden te Oostende den 11 October 1850, ingehuldigd en den grondwettelijken eed afgelegd hebbende te Laken den 17 December 1865; gehuwd den 22 Augustus 1853 met H. K. en K. H. MARIA-HENDRIKA-ANNA, Aartshertogin van Oostenrijk, Koningin der Belgen, geboren te Pesth den 23 Augustus 1836, derde dochter van Aartshertog Jozef en van Prinses Maria van Wurtemburg.

Hunne Kinderen.

LOUISA-MARIA-AMELIA, prinses van België, geboren te Brussel den 18 Februari 1858, gehuwd den 4 Februari 1875 met Hertog FERDINAND-PHILIP-MARIA-AUGUST-RAPHAËL, hertog van Saksen, prins van Saksen-Coburg-Gotha.

LEOPOLD-FERDINAND-ELIAS-VICTOR-ALBRECHT-MARIA, Hertog van Brabant en Graaf van Henegouw, geboren te Laken den 12 Juni 1859, prins van België, overleden den 22 Januari 1869.

STEPHANIA-CLOTILDA-LOUISA-HERMINIA-MARIA-CHARLOTTA, geboren te Laken den 21 Mei 1864, prinses van België, gehuwd den 10 Mei 1881 met Z. K. en K. H. Aartshertog RODOLF-FRANS-KAREL-JOZEF van Oostenrijk, Erfprins van het Keizerrijk, Koninklijke Prins van Hongarië en Bohemen, overleden den 30 Januari 1889.

CLEMENTINA-ALBERTINA-MARIA-LEOPOLDINA, prinses van België, geboren te Laken den 30 Juli 1872.

Broeder des Konings.

Z. K. H. PHILIP-EUGEEN-FERDINAND-MARIA-CLEMENS-BOUDEWIJN-LEOPOLD-GEORGES, Graaf van Vlaan-

deren, hertog van Saksen, prins van Saksen-Coburg-Gotha, geboren te Laken den 24 Maart 1837, gehuwd te Berlijn den 25 April 1867 met H. H. MARIA-LOUISA-ALEXANDRINA-CAROLINA, prinses van Hohenzollern-Sigmaringen, geboren den 17 November 1845.

Hunne kinderen :

Prins BOUDEWIJN-LEOPOLD-PHILIP-MARIA-KAREL-ANTOON-JOZEF, geboren te Brussel den 3 Juni 1869, aldaar overleden den 23 Januari 1891.

Prinses HENDRIKA-MARIA-CHARLOTTA-ANTONIA, geboren te Brussel den 30 November 1870, gehuwd den 12 Februari 1896 met Prins PHILIP-EMMANUEL-MAXIMILIAAN-MARIA-EUDES van Orléans, Hertog van Vendôme.

Prinses JOSEPHINA-MARIA-STEFANIA-VICTORIA, geboren te Brussel den 30 November 1870, aldaar overleden den 18 Januari 1871.

Prinses JOSEPHINA-CAROLA-MARIA-ALBERTINA, geboren te Brussel den 18 October 1872, gehuwd den 28 Mei 1894 met Prins KAREL-ANTOON-FREDERIK-WILLEM-LODEWIJK van Hohenzollern.

Prins ALBRECHT - LEOPOLD - CLEMENS - MARIA - MAINRAD, geboren te Brussel den 8 April 1875, gehuwd den 2 November 1900 met Prinses ELIZABETH in Beieren, geboren te Possenhoffen den 25 Juli 1876.

Zuster des Konings.

Prinses MARIA - CHARLOTTA - AMELIA - AUGUSTA - VICTORIA-CLEMENTINA-LEOPOLDINA, geboren te Laken den 7 Juni 1840, gehuwd den 27 Juli 1857 met Z. K. H. Aartshertog FERDINAND-MAXIMILIAAN van Oostenrijk, geboren den 6 Juli 1832, broeder van Keizer Frans-Jozef van Oostenrijk, Keizer van Mexico, doodgeschoten te Queretaro den 19 Juni 1867.

Vaderlandsche gedenkdagen.

9 April. — Verjaardag van Z. M. Leopold II.
15 Juli. Naamdag van H. M. de Koningin.
21 Juli. — Inhuldiging van Z. M. Leopold I, vader des Konings, te Brussel.
23 Augustus. — Verjaardag van H. M. Maria-Hendrika, Koningin der Belgen.
15 November. — Naamdag van Z. M. den Koning.
17 December. — Troonsbeklimming van Z. M. Leopold II.

INSTELLING

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

MINISTERIE VAN LANDBOUW, NIJVERHEID EN OPENBARE WERKEN.

Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde

LEOPOLD II, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomenden, HEIL.

Willende een nieuw bewijs geven Onzer bezorgdheid voor de belangen der Nederlandsche letteren;

Overwegende dat niets meer van aard is om dezer ontwikkeling te bevorderen dan de inrichting van een bestendig letterkundig genootschap;

Op de voordracht van Onzen Minister van Landbouw, Nijverheid en Openbare Werken,

Wij hebben besloten en Wij besluiten :

Art. 1. Er wordt te Gent, onder de benaming van Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde, een genootschap ingericht van letterkundigen en geleerden, dat de studie en de beoefening der Nederlandsche Taal- en letterkunde tot voorwerp zijner werkzaamheden zal hebben.

Art. 2. De Koning is de Beschermheer dezer Academie.

Art. 3. De Academie bestaat uit : 1° werkende leden; 2° inlandsche en uitheemsche eereleden; 3° inlandsche briefwisselende leden.

De titel van eerelid kan vergund worden :

A. Aan werkende leden, welke door hunnen ouderdom of door andere oorzaken zich in de onmogelijkheid zouden bevinden aan de werkzaamheden der Academie te blijven deelnemen, of welke, na hunne benoeming, zouden ophouden in België gehuisvest te zijn.

B. Aan buitenlandsche geleerden, die zich hebben doen kennen door belangrijke werken.

Art. 4. Er zijn vijf-en-twintig werkende leden; twintig dezer leden moeten Belgen zijn en in België gehuisvest; de vijf andere kunnen worden gekozen onder Noord-Nederlandsche letterkundigen en geleerden, in België woonachtig.

Art. 5. De achttien eerste benoemingen van werkende leden zullen worden gedaan door Ons. De verdere benoemingen van werkende leden, de benoemingen der eere- en die der briefwisselende leden worden door de werkende leden gedaan en aan de Koninklijke goedkeuring onderworpen.

Art. 6. De werkende leden vereenigen zich maandelijks in gesloten zittingen, eenmaal 's jaars in openbare vergadering.

De eereleden en de briefwisselende leden kunnen aan de beraadslagingen over wetenschappelijke zaken deelnemen met stemrecht.

Art. 7. De benoemingen voor openstaande plaatsen worden gedaan in de maandelijksche zitting volgende op die, waarin kennis werd genomen van het openvallen dier plaatsen.

Art. 8. Het bureel der Academie bestaat uit eenen Bestuurder, eenen Onder-Bestuurder en eenen Bestendigen Secretaris, allen gekozen onder de werkende leden.

Art. 9. Het eerste bureel der Academie zal benoemd worden door Ons.

Art. 10. Te beginnen met het tweede jaar van haar bestaan zal de Academie jaarlijks haren Bestuurder en haren Onder-Bestuurder benoemen.

Art. 11. De Bestuurder en de Onder-Bestuurder kunnen niet onmiddellijk in dezelfde hoedanigheid herkozen worden

De benoemingen van den Bestuurder en van den Onder-Bestuurder worden aan de goedkeuring des Konings onderworpen.

Art. 12. De Bestuurder heeft het algemeen beheer der Academie; hij zit alle vergaderingen voor en maakt van rechtswege deel aller commissiën; hij doet beraadslagen over de verschillige punten, welke in de bevoegdheid vallen van de Academie; hij zamelt

de stemmen in, door de leden uitgebracht, en spreekt de beslissingen uit, welke met meerderheid van stemmen genomen zijn.

In geval van ontstentenis wordt hij door den Onder-Bestuurder vervangen.

Art. 13. De eerste benoeming uitgezonderd, wordt de Bestendige Secretaris benoemd door den Koning op eene dubbele lijst van voorstelling, opgemaakt door de Academie, bij geheime stemming en bij volstrekte meerderheid der stemmen, in eene zitting waar ten minste de twee derden der werkende leden aanwezig zijn.

Art. 14. De Bestendige Secretaris houdt het boek der beraadslagingen : hij onderteekent met den Bestuurder de genomen beslissingen; hij levert de bewijsschriften van goedkeuring en andere getuigschriften af; hij ontvangt de brieven en de memoriën aan de Academie gezonden.

Hij is gelast met de briefwisseling en met de bewaring der archieven en der bibliotheek.

Hij is daarenboven gelast met den rekendienst der Academie.

Art. 15. Wanneer, door ziekte of eenig ander wettig beletsel, de Bestendige Secretaris zich in de onmogelijkheid bevindt de zittingen bij te wonen, kan hij, naar eigen keuze, zich doen vervangen door een werkend lid.

Art. 16. De Academie stelt haar reglement van

inwendige orde vast, dat aan de Koninklijke goedkeuring moet worden onderworpen.

Er kunnen aan dit Reglement geene wijzigingen worden gebracht dan op het voorstel van ten minste vijf leden, met de toestemming van de twee derden der werkende leden der Academie. Die wijzigingen moeten aan de goedkeuring van den Koning worden onderworpen.

De voorstellen tot wijziging van het reglement moeten op de dagorde en in de bijeenroepingsbrieven worden aangekondigd.

Art. 17. Aanwezigheidspenningen en schadeloosstelling voor reis- en verblijfkosten, waarvan het bedrag door Ons zal worden bepaald, kunnen aan de leden worden toegekend.

Art. 18. Onze Minister van Landbouw, Nijverheid en Openbare Werken is gelast met de uitvoering van het tegenwoordig besluit.

Gegeven te Brussel, den 8n Juli 1886.
LEOPOLD.

Van 's Konings wege :
De Minister van Landbouw, Nijverheid
en Openbare Werken,
Ridder DE MOREAU.

WIJZIGING VAN HET 17de ARTIKEL DER WETTEN.

Een Koninklijk besluit van 12 November 1887 wijzigt als volgt het 17e artikel des Koninklijken Besluits van 8 Juli 1886, bepalende dat aan de *Leden* der Academie een aanwezigheidspenning voor de zittingen en eene vergoeding voor reis- en verblijfkosten kan worden toegekend :

« Aanwezigheidspenningen en reis- en verblijfkosten kunnen toegekend worden aan de *werkende Leden* der Academie. »

WETTEN

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

WETTEN (1).

1.

De werkzaamheden der KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE bevatten al de vakken der Nederlandsche taal en letterkunde.

2.

De Academie bestaat uit : 1° vijf-en-twintig werkende leden; 2° hoogstens vijf-en-twintig buitenlandsche eereleden; 3° hoogstens tien inlandsche briefwisselende leden; 4° inlandsche eereleden, die vroeger werkende leden geweest zijn.

3.

De kiezingen voor werkende leden geschieden in de maandelijksche zitting na die, waarin kennis genomen is van het openvallen der plaatsen.

Eere- en briefwisselende leden worden gekozen éens in het jaar, in de gewone zitting vóór de jaarlijksche openbare vergadering.

---

(1) Bekrachtigd bij Koninklijk besluit van 15 Maart 1887; gewijzigd, voor het tijdstip der jaarlijksche vergadering en de hiermede in verband zijnde artikelen betrekkelijk de prijskampen en kiezingen, bij Koninklijk besluit van 23 Maart 1891.

Zittingen.

4.

De Academie vergadert in gewone zitting éénmaal ter maand, en houdt jaarlijks eene openbare vergadering in Juni, na de gewone zitting dier maand.

5.

De uitnoodiging tot het bijwonen der zittingen wordt omtrent acht dagen te voren verzonden. Zij meldt de voornaamste onderwerpen, die op de zitting te verhandelen zijn.

6.

De eere- en briefwisselende leden hebben het recht de vergadering bij te wonen, behalve wanneer de Academie geheime zitting houdt. Zij kunnen aan de beraadslaging over wetenschappelijke zaken deel nemen met stemrecht.

7.

Aan de geheime zittingen nemen geene andere dan werkende leden deel.

De geheime zitting is verplichtend, telkens als de Academie vergadert tot :

1° het voorstellen en kiezen tot de openstaande plaatsen in de Academie of in de Commissiën;

2° het beraadslagen over wijzigingen, toe te brengen aan de Wetten;

3° het opstellen der prijsvragen ;

4° het beoordeelen der ingezondene stukken.

Worden evenwel tot de geheime zitting, voorzien bij 4°, toegelaten, de eere- en briefwisselende leden, die van den keurraad deel maken.

8.

De zitting begint stipt op het uur, bij den uitnoodigingsbrief aangeduid, welk ook het getal zij der aanwezige leden.

De zitting vangt aan met de lezing des verslags over de vorige zitting en met de mededeeling der ontvangen brieven.

Het is verboden, gedurende die lezing, den Secretaris in de rede te vallen.

9.

Bij afwezigheid van den Bestuurder wordt zijne plaats waargenomen door den Onder-Bestuurder.

Bij afwezigheid van den Bestuurder en van den Onder-Bestuurder leidt het oudstbenoemde der aanwezige werkende leden, naar de volgorde der lijst van het *Jaarboek*, de zitting.

10.

De Bestuurder leest de dagorde, onmiddellijk na de lezing en vaststelling des verslags.

De dagorde, wat betreft de ingezondene verhandelingen, wordt geregeld volgens de dagteekening van ontvangst bij den Bestendigen Secretaris.

Alléén afgewerkte en op de dagorde vermelde stukken worden in de zitting voorgelezen.

De dagorde wordt door het Bestuur vastgesteld. Een voorstel, door minstens vijf leden schriftelijk aan het Bestuur gedaan, veertien dagen vóór de zitting, wordt op de dagorde gebracht.

11.

De voorlezingen, in de openbare zitting te houden, worden in de voorgaande gewone zitting aan de Academie onderworpen.

12.

In de gewone zitting vóór de jaarlijksche openbare vergadering wordt gestemd over het al of niet bekronen der ingezondene werken.

13.

De werkende en briefwisselende leden zullen, zooveel mogelijk, alle drie jaar een onuitgegeven opstel aanbieden.

Elk jaar, in de maand October, zal de bestendige Secretaris deze verplichting schriftelijk aan de werkende en briefwisselende leden herinneren.

Bestendige en tijdelijke Commissiën.

14.

Eene bestendige Commissie van tien leden is gelast met het bevorderen van de studie der Oudgermaansche en Middelnederlandsche talen, met het uitgeven van Middelnederlandsche werken, en met het bevorderen van de studie der gewestspraken.

15.

De leden dezer Commissie worden onder de werkende leden benoemd.

In geval van openstaande plaatsen worden de nieuwe leden gekozen door de Academie op eene dubbele lijst van candidaten, door de Commissie voorgesteld.

16.

Deze Commissie kiest in haar midden eenen Voorzitter en eenen Secretaris.

17.

Deze Commissie is gelast met het aanleggen eener verzameling van boeken betreffende gemelde studiën.

18.

Eene vergoeding van twintig frank het vel druks wordt toegekend aan de leden, die gelast worden met de critische uitgave van Middelnederlandsche werken.

19.

Al de uitgaven, van welken aard ook, door de Commissie te doen, moeten vooraf aan het Bestuur onderworpen en door de Academie goedgekeurd worden.

20.

De Academie benoemt verder in haar midden zoo vele bestendige of tijdelijke Commissiën als de aard van hare werkzaamheden zal vorderen.

Kiezingen.

21.

Elke kiezing wordt in de uitnoodiging vermeld, met aanduiding van het uur, waarop zij zal geschieden, en van 't getal der openstaande plaatsen.

22.

Bij de kiezing wordt volstrekte meerderheid van stemmen vereischt. Evenwel, indien na twee proeven geen der candidaten die meerderheid verkrijgt, gaat men over tot eene herstemming tusschen de twee

candidaten, die het hoogste getal stemmen bekomen hebben.

Bij gelijkheid van stemmen in deze laatste proef is de oudste candidaat gekozen

23.

Wanneer verscheidene plaatsen open staan, wordt voor elke plaats afzonderlijk gestemd.

24.

Elk jaar, in de maand October, stelt de Academie het getal openstaande plaatsen van eere- en briefwisselende leden vast. Zij benoemt eene Commissie van drie werkende leden die, gezamenlijk met het Bestuur, voor elke dezer plaatsen twee candidaten voorstelt.

De namen der candidaten en de titels hunner werken worden, gedrukt, aan de werkende leden gezonden, en in de Novemberzitting besproken.

25.

In die zitting mogen, op voorstel van werkende leden en onder goedkeuring der Academie, andere candidaten op de lijst gebracht worden.

26.

De voorgaande bepalingen zijn niet toepasselijk op de benoeming der eerste 10 briefwisselende leden, der eerste 25 eereleden en der eerste 10 leden van de bestendige Commissie.

27.

De leden der Voorstellingscommissie mogen geene twee achtereenvolgende jaren gekozen worden.

28.

De Bestuurder en de Onder-Bestuurder worden gekozen in de zitting der maand November. Zij treden den eersten Januari in bediening.

Geen van beiden mag in dezelfde hoedanigheid onmiddellijk herkozen, noch de Bestuurder tot Onder-Bestuurder benoemd worden.

Wedstrijden.

29.

De Academie schrijft jaarlijks wedstrijden uit over onderwerpen betreffende Nederlandsche taal- en letterkunde. Vaderlandsche geschied- en oudheidkunde, schoone kunsten en boekenkennis zijn onder Nederlandsche taal- en letterkunde begrepen.

30.

De prijsvragen worden twee jaar op voorhand vastgesteld.

In de zitting van Januari benoemt de Academie eene Commissie van vijf leden om tien prijsvragen

voor te stellen. In de zitting van Februari doet de Commissie verslag. De Academie kiest eenige der voorgestelde prijsvragen, en bepaalt daarbij de waarde der toe te kennen prijzen.

31.

De antwoorden moeten vóor den 1[en] Augustus ingezonden zijn.

In de zitting dezer maand worden de keurraden benoemd. De leden, die eene prijsvraag opgegeven hebben, maken van rechtswege deel van den keurraad, en bieden er schriftelijk een omstandig verslag over aan, hetwelk, met de verslagen der andere keurders, in de zitting van November gelezen wordt.

Op deze verslagen, die gedrukt en aan de werkende leden gezonden worden, stemt men in December. Het al of niet bekronen wordt beslist bij meerderheid van stemmen der aanwezige werkende leden.

De prijswerken blijven ter inzage van de leden tot den dag, op welken de brieven der inzenders geopend worden.

32.

Voor de wedstrijden worden enkel handschriftelijke en niet te voren uitgegeven stukken aanvaard.

33.

De mededingers zetten op hun handschrift hunnen naam niet, maar alleen een teeken of eene ken-

spreuk, herhaald op den omslag van eenen gesloten brief, inhoudende hunnen naam en hunne woonplaats.

Zij, die zich, op welke wijze ook, bekend maken, en zij, wier verhandelingen na den voorgeschreven dag aan den Bestendigen Secretaris besteld zijn, blijven uit den wedstrijd gesloten.

34.

De werkende leden mogen aan de Academische wedstrijden geen deel nemen.

35.

De verhandelingen, ten wedstrijde bestemd, moeten in de Nederlandsche taal geschreven, binnen het bepaalde tijdvak aan den Bestendigen Secretaris gezonden worden.

Drukwerken.

36.

De drukwerken der KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE bestaan uit :

1° *de Verslagen en Mededeelingen ;*
2° *het Jaarboek ;*
3° *de Verhandelingen en Bijdragen ;*

4° *de Bekroonde Verhandelingen;*

5° De uitgaven, door de Academie aangenomen, op voorstel der verschillende Commissiën.

37

De *Verslagen en Mededeelingen* worden na elke zitting gedrukt, en, minstens 8 dagen vóór de eerstvolgende zitting, aan de leden gezonden.

Het *Jaarboek* verschijnt in de maand Januari.

38.

De *Verslagen en Mededeelingen* vermelden de gedane mededeelingen en de gelezene verhandelingen, 't en zij de meerderheid der aanwezige leden beslisse, dat deze niet gedrukt, of dat ze in de *Verhandelingen en Bijdragen* zullen opgenomen worden.

39.

De bestendige Secretaris is gemachtigd tot eene volgende aflevering der *Verslagen en Mededeelingen* de onleesbare verhandelingen uit te stellen, alsook de stukken, waarvan het zetten of het op steen brengen de uitgave vertragen mocht.

40

Het Bestuur beslist welke verhandelingen het eerst zullen gedrukt worden. Daarbij wordt gelet :

1° op het tijdstip van de aanvaarding des werks door de Academie;

2° op de kosten der uitgave.

41.

Verhandelingen, aan de Academie ter uitgave medegedeeld, worden onderworpen aan de beoordeeling eener Commissie van drie leden.

De verslagen der beoordeelaars over de verhandelingen der werkende leden worden niet gedrukt. Evenwel, indien ze, buiten de ontleding, bijzonderheden behelzen die voor taal- of letterkunde van belang zijn, kan er een uittreksel in de *Verslagen en Mededeelingen* van opgenomen worden.

Het verslag over de verhandelingen van andere leden of geleerden wordt in de *Verslagen en Mededeelingen* gedrukt.

42.

De Bestendige Secretaris mag de verhandelingen, die voor den druk aangenomen zijn, aan de schrijvers ter noodige verbetering terugbestellen. Zijn echter deze schriften aanmerkelijk gewijzigd of vermeerderd. dan is hij verplicht ze opnieuw aan 't onderzoek der beoordeelaars te onderwerpen.

43.

In geen geval mag men den schrijver het handschrift der bekroonde verhandeling teruggeven.

De wijzigingen, gebracht in werken, die eenen prijs of eene eervolle melding bekwamen, en die het drukken waardig gekeurd zijn, zullen als aanteekeningen onder aan de bladzijde of als bijvoegsels achter de verhandelingen gedrukt worden.

44.

Indien verhandelingen van werkende leden voor den druk niet aangenomen zijn, dan mogen zij door de schrijvers teruggeeischt worden.

De handschriften der verhandelingen, ten wedstrijde ingezonden, en der schriften, door eere- of briefwisselende leden medegedeeld, en waarover een verslag bestaat, blijven eigendom der Academie. Echter kunnen de schrijvers, op hunne kosten, afschrift hunner werken ontvangen.

45.

Behoort eene verhandeling met platen toegelicht te worden, dan zal de schrijver den Bestendigen Secretaris daarvan kennis geven. Over het drukken der verhandeling en der platen wordt afzonderlijk gestemd.

46.

Geeft plaatwerk aanleiding tot buitengewone kosten, of is 't noodig dat eene verhandeling voorzien zij van verscheidene platen, dan wordt de uitgave verdaagd, en de Bestendige Secretaris maakt

tegen de eerstvolgende zitting het bestek op der kosten, die het plaatwerk zal veroorzaken.

47.

De opstellers der schriften, gedrukt in de *Verslagen en Mededeelingen*, hebben recht op vijftig afdrukken van hun werk, met bijzonder bladmerk.

Honderd afdrukken worden gegeven aan den schrijver van een werk, dat in de *Verhandelingen* opgenomen is.

Verder hebben de schrijvers recht op een grooter getal, mits den drukker daarvoor eene vergoeding te geven van 4 centiemen het vel.

Voor zetkosten en buitengewone titelbladen betaalt men 3 fr. het honderd; druk, als voor de schrijvers-exemplaren, 4 centiemen het vel.

Ongedrukte omslag, de honderd exemplaren,	fr.	1,50
Gedrukte » » » »	»	3,00
Innaaien, met platen, min dan 5 vellen	»	3,00
» » » meer » » »	»	4,00

48.

De Academie heeft haren drukker, die van den Bestendigen Secretaris de uit te geven werken ontvangt, maar zonder oorlof van dezen niet afdrukt.

49.

Het heen- en terugzenden der proefbladen geschiedt door bemiddeling van den Bestendigen Secretaris.

50.

De kosten van groote wijzigingen tijdens het proefverbeteren zijn ten laste van hen, die ze veroorzaakt hebben.

51.

De uitgaven der Academie worden getrokken op minstens 300 afdrukken en aan al de in België wonende leden gezonden. De buitenlandsche leden hebben recht op deze uitgaven, mits zij in België iemand aanduiden, die gelast zij hun de werken te zenden.

Geldmiddelen.

52.

De geldmiddelen der Academie worden beheerd door eene Commissie van rekendienst, bestaande uit het Bestuur en drie leden die in Januari gekozen worden. Die Commissie is gelast in Jauuari de begrooting van het ingetreden dienstjaar te maken en aan de goedkeuring der Academie te onderwerpen.

53.

Het Bestuur is gelast alles, wat de drukwerken aangaat, te regelen.

54

De rekeningen van elk dienstjaar worden door de Commissie van rekendienst in de zitting der maand December opgemaakt, en aan de Academie voorgelegd.

Boekverzameling. — Handvesten.

55.

De boekenverzameling staat onder toezicht van het Bestuur. De bewaring der boeken en handvesten is toevertrouwd aan den Bestendigen Secretaris.

56.

De geschriften, titels en papieren aangaande de Academie blijven altijd in handen van den Bestendigen Secretaris. De lijst daarvan wordt op het einde des jaars opgemaakt, en door den Bestuurder onderteekend.

57.

De boeken, die de Academie toebehooren, worden met het merk der Academie op het titelblad, en bij het inbinden op den rug gestempeld.

Nieuwaangeboden boeken worden in de zitting der Academie ter tafel gebracht, en niet vroeger in leening gegeven.

58.

Elke uitleening van boeken, der Academie behoorende, geschiedt tegen onderteekend ontvangbewijs van den vrager.

59.

De boeken en andere stukken worden voor niet langer dan ééne maand uitgeleend. Zijn, in den loop van dien tijd, de uitgeleende boeken niet gevraagd door andere leden, dan kunnen ze voor eene tweede maal aan hetzelfde lid te leen gegeven worden.

60.

Het bestuur mag te allen tijde de uitgeleende boeken terugeischen.

61.

De dagteekening van het uitleenen en terugsturen der boeken en de naam des vragers worden in een bijzonder register aangeteekend. Daarbij wordt vermeld, in welken staat de boeken teruggegeven zijn.

62.

Hij, die een boek of ander stuk, aan de Academie toebehoorende, beschadigt of verliest, is verplicht het op zijne kosten te vervangen.

Plechtgewaad der Academie.

63.

Donkerblauwe frak. Op den kraag, mouwopslagen en in de lenden gestikte purperzijden palm- en lauwertakken, tusschen gouden boorden.

Gouden knoopen, met den Belgischen Leeuw in het midden op een schild, bekroond door de koninklijke kroon en omringd door de woorden : **Koninklijke Vlaamsche Academie.**

Broek van gelijke kleur als de frak, met gouden streep op den naad.

Witte vest met gouden knoopen. Klakhoed. Degen.

Bijzondere bepalingen.

64.

De Academie kan, indien zij het noodig acht, onder goedkeuring des Staatsbestuurs, een of meer harer leden gelasten met eene letterkundige of eene wetenschappelijke zending. Wordt daartoe besloten, dan ontvangen die leden van de Academie de noodige inlichtingen betreffende hunne zending.

65.

Bovenstaande bepalingen zijn de inrichtende Wetten der Koninklijke Vlaamsche Academie. Deze Wetten kunnen niet gewijzigd worden, 't en zij in eene vergadering op voorstel van minstens vijf werkende leden bijeengeroepen, en met de toestemming van twee derden der aanwezig zijnde werkende leden. De voorstellen tot wijziging der Wetten moeten op de dagorde vermeld worden.

Elke wijziging wordt aan de goedkeuring des Konings onderworpen.

Gezien en goedgekeurd om gevoegd te worden bij Ons Besluit van 15 Maart 1887, nr 445.

(*Onderteekend*) : LEOPOLD.

van 's Konings wege,
de Minister van Landbouw, Nijverheid en
Openbare Werken,
(*Onderteekend*) : Ridder DE MOREAU.

Voor gelijkvormig afschrift :
de Secretaris-generaal
van het Departement van Landbouw, Nijverheid
en Openbare Werken,

(*Onderteekend*) : BELLEFROID.

Ministerie van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs.

Bestuur van Wetenschappen, Letteren en Schoone Kunsten.

LEOPOLD II, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomenden, HEIL.

Gezien Ons Besluit van 8n Juli 1886, waarbij eene Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde ingesteld wordt en namelijk het artikel 16 van dit Besluit :

Herzien Ons Besluit van 15n Maart 1887, waarbij het Reglement van inwendige orde der Koninklijke Vlaamsche Academie wordt goedgekeurd, en namelijk de eindparagraaf van artikel 65 van dit Reglement, luidende : « Elke wijziging wordt aan « de goedkeuring des Konings onderworpen. »

Gezien het artikel 4 van dit Reglement;

In aanmerking nemende dat, in zitting van 29n December 1890, de Koninklijke Vlaamsche Academie met algemeene stemmen het voorstel heeft goedgekeurd, dat in zitting van 19n November gedaan werd, ten einde de jaarlijksche openbare zitting van December te verschuiven tot op Juni en de tot deze zitting betrekking hebbende werkzaamheden tevens ook zes maanden uit te stellen;

Op voorstel van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs,

Wij hebben besloten en Wij besluiten :

Artikel 1. Het artikel 4 van het Reglement van inwendige orde der Koninklijke Vlaamsche Academie, luidende :

« Artikel 4. De Academie vergadert in gewone « zitting eenmaal ter maand en houdt jaarlijks eene « openbare vergadering in de maand *December* na « de gewone zitting dier maand »

wordt gewijzigd als volgt :

— Artikel 4. De Academie vergadert in gewone zitting eenmaal ter maand en houdt jaarlijks eene openbare vergadering in de maand *Juni*, na de gewone zitting dier maand.

Het artikel 24 diens Reglements, luidende :

« Artikel 24. Elk jaar, in de maand *October*, « stelt de Academie het getal openstaande plaatsen « van eere- en briefwisselende leden vast... De namen « der candidaten en de titels hunner werken worden « gedrukt, aan de leden gezonden en in de *November*-zitting besproken »

wordt gewijzigd als volgt :

— Artikel 24. Elk jaar, in de maand *April*, stelt de Academie het getal der openstaande plaatsen van eere- en briefwisselende leden vast... De namen der candidaten en de titels hunner werken worden gedrukt, aan de leden gezonden en in de *Mei*-zitting besproken.

De kiezing heeft plaats in de gewone zitting der maand Juni.

De artikels 30 en 31, luidende :

« Art. 30. De prijsvragen worden twee jaar
« op voorhand vastgesteld.

« In de zitting van *Januari* benoemt de Aca-
« demie eene commissie van vijf leden om tien
« prijsvragen voor te stellen; in de zitting van
« *Februari* doet de commissie verslag...

« Artikel 31. De antwoorden moeten vóór den
1n *Augustus* ingezonden zijn.

« In de zitting dezer maand worden de keur-
« raden benoemd.

« De leden, die eene prijsvraag opgegeven heb-
« ben, maken van rechtswege deel van den keur-
« raad en bieden er schriftelijk een omstandig
« verslag over aan, hetwelk met de verslagen der
« andere keurders in de zitting van *November* gele-
« zen wordt. Op deze verslagen, die gedrukt en
« aan de werkende leden gezonden worden, stemt
« men in *December*... »

worden gewijzigd als volgt :

— Artikel 30. De prijsvragen worden twee jaar op voorhand vastgesteld.

In de zitting van *Juli* benoemt de Academie eene commissie van vijf leden om tien prijsvragen voor te stellen. In de zitting van *Augustus* doet de commissie verslag...

— Art. 31. De antwoorden moeten vóór den 1n *Februari* ingezonden zijn.

In de zitting dezer maand worden de keurraden benoemd.

De leden, die eene prijsvraag opgegeven heb-

ben, maken van rechtswege deel van den keurraad en bieden er schriftelijk een omstandig verslag over aan, hetwelk met de verslagen der andere keurders in de *Mei*-zitting gelezen wordt.

Op deze verslagen, die gedrukt en aan de werkende leden gezonden worden, stemt men in *Juni* :...

Ten gevolge dezer wijzigingen zal in den loop des jaars 1891 geene openbare zitting der Koninklijke Vlaamsche Academie plaats grijpen.

Artikel 2. Onze Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs is gelast met de uitvoering van dit besluit.

Gegeven te Brussel, den 23 Maart 1891.

(*Geteekend*) : LEOPOLD.

Van 's Konings wege :
De Minister van Binnenlandsche
Zaken en Openbaar Onderwijs,
(*Get*) : J. DE BURLET.

Voor eensluidend afschrift :
De Secretaris Generaal van het Ministerie van
Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs,
(*Get*) : J. SAUVEUR.

Werkzaamheden der Academie, voorgeschreven door de Wetten.

Januari.

De in November gekozen Bestuurder en Onder-Bestuurder treden den 1 Januari in bediening.

Benoeming van drie leden, welke met het Bestuur de Commissie van rekendienst vormen.

Februari.

De Commissie van rekendienst onderwerpt aan de goedkeuring der Academie de begrooting van het ingetreden dienstjaar.

Benoeming der keurraden voor de prijswerken, welke vóór den 1 dezer maand moeten ingezonden zijn.

April.

De Academie stelt het getal openstaande plaatsen van eere- en briefwisselende leden vast.

Benoeming eener commissie van drie werkende leden die, samen met het Bestuur, voor elke openstaande plaats twee candidaten voorstellen.

De namen der candidaten en de titels hunner werken worden, gedrukt, aan de werkende leden gezonden.

Mei.

Lezing van de verslagen over de beoordeelde prijswerken.

Bespreking der candidaten voor de openstaande plaatsen van eere- en briefwisselende leden.

Juni.

Stemming over de verslagen betrekkelijk de prijskampen.

Kiezing der eere- en briefwisselende leden.

Openbare zitting der Academie. Afkondiging van den uitslag der kiezingen. Uitreiking der prijzen, in de wedstrijden behaald.

Juli.

Benoeming eener Commissie van vijf leden om tien prijsvragen voor te stellen.

Augustus.

De Commissie, gelast met de voorstelling der prijsvragen, doet verslag daarover.

De Academie stelt de prijsvragen vast en bepaalt de waarde der toe te kennen belooningen.

October.

De Bestendige Secretaris herinnert, schriftelijk, aan de werkende en briefwisselende leden hunne verplichting om, zooveel mogelijk, alle drie jaar een onuitgegeven opstel aan te bieden.

November.

Kiezing van den Bestuurder en Onder-Bestuurder voor het volgende jaar.

December.

De Commissie van rekendienst maakt de rekening op van het afgeloopen dienstjaar en legt die aan de Academie voor.

Vrijdom van briefport

BESTUUR VAN DEN
POST EN DEN TELEGRAAPH.

POST.

Vrijdom en tegen-teekening.

Nr 126/113.

BIJZONDER BEVEL.

Den 22 *November* 1886.

Ingevolge een ministeriëel besluit mogen, vrij van briefport, in het koninkrijk verzonden worden de dienst-correspondentiën, onder banden door den Bestuurder en den Bestendigen Secretaris der *Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde* met de leden dezer instelling gewisseld.

De tegenwoordige bepaling zal overgeschreven worden op de tabellen, gevoegd bij het Koninklijk besluit van den 30 October 1854.

De algemeene Bestuurder,
(*Onderteekend*) : GIFE.

N. B. — Opdat de brieven, drukproeven, boeken enz. vrijstelling genieten van port, moeten zij *onder kruisband* verzonden worden aan het adres van den Bestuurder of van den Bestendigen Secretaris, en voorzien met de handteekening van het Werkend, Briefwisselend of Eerelid, als verzender. Daarenboven moet het verzondene *aan het postbureel worden afgegeven*. Vrijstelling van port bestaat niet voor papieren *onder omslag*, of *eenvoudig in de postbus geworpen*.

Model voor de verzending.

Den Heere Bestendigen Secretaris
der Koninklijke Vlaamsche Academie
voor Taal- en Letterkunde.
Gent.

Het Lid,
....

BESTENDIGE COMMISSIËN.

Middelnederlandsche Letteren.

Bestendige Commissie, gelast met het bevorderen van de studie der Oudgermaansche en Middelnederlandsche talen, met het uitgeven van Middelnederlandsche werken en met het bevorderen van de studie der gewestspraken.

(*Artikel 14 der Wetten.*)

LEDEN :

de heeren Alberdingk Thijm
Broeckaert
Daems
de Flou
jhr. de Gheldere
jhr. de Pauw
de Potter
Gailliard
Hansen
van Droogenbroeck.

(De Commissie vergadert op onbepaalde tijdstippen.)

Nieuwere Taal en Letteren.

Bestendige Commissie, gelast met de studie van al hetgeen in verband staat met de beoefening en de belangen der huidige taal- en letterkunde, met inbegrip van de Nederlandsche tooneelletterkunde; met de uitgave van verzamelingen Kunst- en Vakwoorden, met inbegrip van Nederlandsche, zoo oudere als nieuwere, rechtstermen; van eene Bloemlezing uit de werken onzer XVIIe en XVIIIe eeuwsche schrijvers, bij voorkeur uit den schat der Volksliederen uit gemelde tijdvakken en van eene bijzondere verzameling der voorname tooneelwerken van Nederlandsche schrijvers sedert het begin der XVIe eeuw.

(*Beslissing der Academie van* 15 *Mei* 1889.)

LEDEN.

de heeren Claeys
Coopman
Daems
de Vos
de Vreese
Hansen
Obrie
Prayon-van Zuylen
Snieders.
Claes.

De zittingen der Commissie zijn vastgesteld op den dag der maandelijksche vergadering in *Februari, April, Juni, Augustus, October* en *December.*

(*Beslissing der Academie van* 21 *Augustus* 1889, *Gewijzigd door beslissing van* 20 *September* 1893.)

Geschiedenis, Bio- en Bibliographie.

Bestendige Commissie, gelast met de studie der Vaderlandsche geschiedenis en der Vlaamsche kunst; met de uitgave der algemeene Levensbeschrijving der in België geboren Nederlandsche schrijvers; der algemeene Vlaamsche Bibliographie en van oude Vlaamsche geschiedschrijvers.

(*Beslissing der Academie van* 15 *Mei* 1889.)

LEDEN :

de heeren Alberdingk Thijm
Bols
Broeckaert
de Flou
jhr. de Gheldere
jhr. de Pauw
de Potter
Gailliard
Sermon
van Even.

De Commissie vergadert ten dage der maandelijksche vergadering in *Januari*, *Maart*, *Mei*, *Juli*, *September* en *November*.

(*Beslissing der Academie van* 21 *Augustus* 1889. *Gewijzigd door beslissing van* 20 *September* 1893.)

WETTEN

der bestendige Commissie voor Nieuwere Taal- en Letterkunde en der bestendige Commissie van Geschiedenis, Bio- en Bibliographie.

(*Uittreksel.*)

Art. 1. -- Elke Commissie benoemt in haar midden een bureel, dat bestaat uit eenen Voorzitter, eenen Ondervoorzitter en eenen Secretaris, allen gekozen onder de werkende Leden der Academie. (*Toepassing van art.* 8 *des Koninklijken Besluits aangaande de inrichting der Academie.*)

De Voorzitter en de Ondervoorzitter treden om de twee jaren af en kunnen niet onmiddellijk in dezelfde hoedanigheid herkozen, noch de Voorzitter tot Ondervoorzitter benoemd worden. (*Toepassing van art.* 10 *en* 11 *van voormeld Koninklijk Besluit en art.* 28, § 2, *der Wetten.*)

De Secretaris is altijd herkiesbaar.

De Voorzitter, de Ondervoorzitter en de Secretaris worden gekozen in de laatste Commissiezitting van het tweede jaar hunner bediening. (*Toepassing van art.* 28, § 1, *der Wetten.*)

Art. 2. — De openvallende plaatsen worden door de Academie aangevuld bij kiezing, op voordracht eener dubbele lijst Candidaten, voorgesteld door de belanghebbende Commissie. (*Toepassing*

van art. 15, 21, 22 *en* 23 *en gedeeltelijk van art.* 24 *der Wetten*).

Art. 3. — De besluiten en uitgaven der Commissiën moeten vooraf aan het Bestuur der Academie onderworpen en in algemeene zitting der werkende Leden goedgekeurd worden (*Art.* 19 *der Wetten*).

Art. 4. — Elke Commissie vergadert ten minste zesmaal 's jaars : de Commissie voor Geschiedenis in Januari, Maart, Mei, Juli, September en November; de Commissie voor nieuwere Taal- en Letterkunde in Februari, April, Juni, Augustus, October en December.

Van elke vergadering der Commissiën wordt verslag uitgebracht in de eerstvolgende algemeene zitting der Academie.

Art. 5. — De Wetten der Academie zijn ten volle van toepassing op de beide Commissiën.

Commissie van Rekendienst.

De Commissie van Rekendienst voor het jaar 1901 bestaat uit de Leden van het Bestuur : de heeren Coopman, Obrie, de Potter, en de heeren Claeys, jhr. de Pauw en de Ceuleneer.

Maandelijksche zittingen in het jaar 1901.

16 Januari	17 Juli
20 Februari	7 Augustus
20 Maart	25 September
17 April	16 October
15 Mei	20 November
19 Juni	18 December

De Academie is gevestigd te Gent in het aloude *Dammansteen* of *Huis van Oombergen*, Koningstraat, nr 18.

LIJST VAN DE LEDEN DER ACADEMIE.

Z. M. de Koning, Beschermheer.

WERKENDE LEDEN

benoemd bij Koninklijk besluit van 8 Juli 1886.

de Heeren :

Claeys (Dr Hendrik) ✠, te Gent;
de Pauw (jhr. Mr Napoleon) *O.* ✠, te Gent;
de Potter (Frans) *O.* ✠, *Bestendige Secretaris*, te Gent;
Gailliard (Edward) ✠, te Antwerpen;
Snieders (Dr August) *O.* ✠, te Antwerpen;

Alberdingk Thijm (Dr P.-P.) ✠, te Kessel-Loo.	*Gek.*	27	*Oct.*	1886.
Daems (S.) ✠, te Tongerloo.	»	»		»
Hansen (Dr C.-J.) ✠, te Antwerpen.	»	»		»
Obrie (Mr Julius), te Gent.	»	»		»
van Droogenbroeck (Jan) ✠, te Schaarbeek.	»	»		»
Coopman (Theophiel) ✠, te Schaarbeek.	»	15	*Dec.*	1886.
de Vos (Dr Amand), te Gent.	»	»		»
Broeckaert (J. B.) ✠, te Dendermonde.	»	16	*Aug.*	1888.
van Even (E.) *O.* ✠, te Loven.	»	24	*Dec.*	»
Coremans (Mr Edw.), te Antwerpen.	»	15	*Juli*	1891.
Sermon (Hendr.) ✠ » »	»	21	*Oct.*	»
Bols (Jan) ✠, te Alsemberg.	»	16	*Dec.*	»
de Flou (Karel), te Brugge.	»	21	*Aug.*	1893.
Claes (D.), te Namen.	»	21	*Aug.*	1895.
Janssens (A.) ✠, te St.-Nicolaas.	»	15	*Juni*	1898.
de Gheldere (jhr. K.) ✠, te Koekelare.	»	19	*Apr.*	1899.
Prayon-van Zuylen (A), te Elsene.	»	17	*Mei*	1899.
Simons (Dr L.), te Schaarbeek.	»	18	*Oct.*	1899.
de Ceuleneer (Ad.) ✠, te Gent.	»	17	*Jan.*	1900.
Segers (Gustaaf), te Antwerpen.	»	21	*Nov.*	1900.

BINNENLANDSCH EERELID.

de Heer :

van der Haeghen (Dr Jhr. Ferd.) *O.* ✠, te St.-Denijs-Westrem.

BRIEFWISSELENDE LEDEN.

de Heeren :

Haerynck (Hippoliet).	*Gekozen den*	:6	*Nov.*	1887.
de la Montagne (Victor), te Antwerpen.	*Gek. den*	29	*Dec.*	1[illegible]
de Vreese (Willem), te Gent.	»	17	*Juni*	189[illegible]
Muyldermans (J.), te Mechelen.	»		»	»
de Koninck (L.), te Rethi.	»	1	»	1895.
Ridder de Corswarem (A.), te Hasselt	»	12	*Juni*	1900.
Van Spilbeeck (Walter), te Tongerloo	»		»	»
Mac Leod (Julius), te Gent	»		»	»
Teirlinck (Julius), te St.-Jans-Molenbeek	»		»	»

. . . .

BUITENLANDSCHE EERELEDEN.

de Heeren :

Baumgartner (Alex.), letterkundige, te Luxemburg.
Beets (Dr Nicolaas) O. ✠, rustend hoogleeraar, te Utrecht.
Beets (Dr. A.), letterkundige, te Leiden.
Boekenoogen (Dr. G.-J.), letterkundige, te Leiden.
Muller (Dr. J.-M.), letterkundige, te Leiden.

Bohl (Mr Joan), ✠ letterkundige, Keizergracht, 225, te Amsterdam;
Franck (Dr J.), hoogleeraar, te Bonn;
Gallée (Dr J.-H.), hoogleeraar, te Utrecht;
Heyne (Dr Moritz), hoogleeraar, te Goettingen;
Kern (Dr J.-H.-C.), hoogleeraar aan de Rijkshoogeschool, te Leiden;
Kluyver (Dr A.), taal- en letterkundige, te Leiden;
Looten (Camiel), letterkundige, te Rijsel;
Martin (Ernst), hoogleeraar, te Straatsburg;
Quack (H.-P.-G.), letterkundige, te Amsterdam;
Schaepman (D[r] H.-J.-A.-M.), letterkundige, te 's Gravenhage;
Schimmel (J.-H.), letterkundige, te Amsterdam;
Tannen (Karel), letterkundige, te Bremen;
ten Brink (D[r] Jan), hoogleeraar aan de Hoogeschool, te Leiden;
te Winkel (D[r] J.), hoogleeraar, te Amsterdam;
Verdam (D[r] J.), hoogleeraar, te Leiden;
Viotta (H.), bestuurder van het Conservatorium te 's Gravenhage;
Weale (W.-H.-James), letter- en geschiedkundige, te Londen;
Wenker (D[r] Georg.), bewaarder van de Bibliotheek der Kon. Hoogeschool, te Marburg;
Winkler (Johan), taal- en letterkundige, Leidsche Vaart, 90, te Haarlem.

. . . .

WOONPLAATS VAN DE BELGISCHE LEDEN DER ACADEMIE.

Werkende Leden :

de Heeren :

Alberdingk Thijm (P.-Paul), te Kessel-Loo;
Bols (Jan). Dorpsplaats, te Alsemberg;
Broeckaert (J.-B.), Dijkstraat, 48, te Dendermonde;
Claes (D.), Henri-Blesstraat, 2, te Namen;
Claeys (H.), Catalognestraat, 16, te Gent;
Coopman (H.), Daillystraat, 129, te Schaarbeek;
Coremans (Ed.), Montebellostraat, te Antwerpen;
Daems (S.), abdij van Tongerloo;
de Ceuleneer (Ad.), Gildestraat, 5, te Gent;
de Flou (Karel). Beenhouwersstraat, 35, te Brugge;
de Gheldere (jhr. K.), te Koekelare;
de Pauw (jhr. Nap.), Lange Violettenstraat, 279, te Gent;
de Potter (Fr.), Godshuizendreef, 29, te Gent;
de Vos (Am.), Coupure, 247, te Gent;
Gailliard (Edw.), Nottebohmstraat, 34, te Antwerpen;
Hansen (C.-J.), Leeuw-van-Vlaanderenstraat, 1, te Antwerpen;
Janssens (Alfons), Zamanstraat, 39, te St.-Nicolaas;
Obrie (J.), Ketelvest, 44, te Gent;
Prayon-van Zuylen (Alfons), Gewijden-Boomstraat, 25, Elsene;
Segers (Gust.), Van Dyckstraat, 80, Antwerpen.
Sermon (Hendrik), Melkmarkt, 15, te Antwerpen;
Simons (Lod.), Florisstraat, 14, te Schaarbeek;
Snieders (A.), Van Leriusstraat, 24, te Antwerpen;
van Droogenbroeck (J.-A.), Daillystraat, 131, te Schaarbeek;
van Even (Edward), van Evenstraat, 6, te Loven.

Binnenlandsch Eerelid :

de Heer :

jhr. van der Haeghen (Ferd.), te St.-Denijs-Westrem (Maalte).

Briefwisselende Leden :

de Heeren :

de Koninck (Lodewijk), te Rethi;
de la Montagne (Victor), Wijngaardstraat, 10, te Antwerpen;
de Vreese (Willem), Begijnhoflaan, 95, te Gent;
Haerynck (Hippoliet)...
Muyldermans (J.), Van Benedenlei, te Mechelen;
Ridder de Corswarem (A.), lid van de Kamer der Volksvertegenwoordigers, Maastrichterstraat, Hasselt.
van Spilbeeck (Walter), abdij van Tongerloo.
Mac Leod (Jul.), Reigerstraat, 3, Gent.
Teirlinck (Isidoor), leeraar, de Rosnesstraat 33, St.-Jans-Molenbeek.

Afgestorven Leden der Academie.

1887. Delcroix (D.), werkend lid.
1888. Snieders (R.), buitenlandsch eerelid.
» Nolet de Brauwere van Steeland (J.), werkend lid.
» Deigeur (L.), briefwisselend lid.
» Dodd (G.-J.), werkend lid.
1889. Stroobant (Eug.), werkend lid.
» Alberdingk Thijm (Jozef-Alb.), buitenl. eerelid.
1890. de Coussemaker (Ig.), buitenlandsch eerelid.
» ten Kate (J.-J.-L.), » »
» Campbell (M.-F.-A.-G.), » »
1891. de Laet (J.), werkend lid.
» Schuermans (L.-W.), werkend lid.
» Roersch (L.), » »
1892. Scherpenzeel (J.), buitenlandsch eerelid.
» de Vries (M.), » »
1893. Habets (Joz.), » »
» Brouwers (J.-W.), » »
» Stallaert (K.), werkend lid.
1894. Nuyens (W.-J.-Fr.), buitenlandsch eerelid.
1895. Mathot (L.), werkend lid.
» Moltzer (H.-E.), buitenlandsch eerelid.
1897. Acquoy (J.-G.-R.), » »
» de Backer (Louis), » »
» Micheels (J.-J.-M.), werkend lid.
1898. Willems (P.), » »
1899. Génard (P.), » »
» Arnold (Th.-J.-I.), » »
» Hiel (Emm.), » »
» Fruin (R.), buitenlandsch eerelid.
» Cosyn (P.-J.), » »
» Bonvarlet (A.), » »
» Gezelle (Guido), werkend lid.
1900. Burgersdijk (L.-A.), buitenlandsch eerelid.
» Baron de Maere d'Aertrycke (Aug.), werkend lid.
» Everts (W.), buitenlandsch eerelid.

Lijst van de Bestuurders der Academie.

de Heeren :

Willems (P.), 1886-1887.
de Pauw (jhr. N.), 1888.
de Laet (J.), 1889.
Hiel (Emm.), 1890.
Snieders (Aug.), 1891.
Micheels (J.), 1892
Génard (P.), 1893.
Claeys (H.), 1894.
Hansen (C.-J.), 1895.
Gailliard (Edw.), 1896.
de Maere d'Aertrycke (Baron Aug.), 1897.
Alberdingk Thijm (Paul), 1898.
van Even (Edw.). 1899.
Daems (S.), 1900.
Coopman (Th.), 1901.

Lijst van de Onderbestuurders.

de Heeren :

de Pauw (jhr. N.), 1887.
de Laet (J.). 1888.
Hiel (Emm.), 1889.
Snieders (Aug.), 1890.
Micheels (J.), 1891.
Génard (P.), 1892.
Stallaert (K.), 1893.
Hansen (C.-J.), 1894.
Gailliard (Edw.), 1895.
de Maere d'Aertrycke (Baron Aug.), 1896.
Alberdingk Thijm (Paul), 1897.
van Even (Edw., 1898.
Daems (S.), 1899.
Coopman (Th.), 1900.
Obrie (Julius), 1901.

JAARLIJKSCHE WEDSTRIJDEN

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE.

1887.

Gouden eerepenning aan den heer P.-H. van Moerkerken, leeraar in de Nederlandsche Taal en Letterkunde aan 's Rijks hoogere Burgerschool te Utrecht, voor zijne verhandeling over *De verbinding der volzinnen in het Gotisch.*

Vereerende melding aan den heer Dr. L. Simons, leeraar aan het Koninklijk Athenaeum te Loven, en aan de heeren Prosper de Pelsmaeker, te Denderleeuw, en Theodoor Stille, te Maastricht, beide studenten aan de Hoogeschool te Loven, voor hunne te zamen bewerkte verhandeling over hetzelfde onderwerp.

Gouden eerepenning aan den heer Louis D. Petit, bewaarder der drukwerken aan de bibliotheek van 's Rijks Hoogeschool te Leiden, voor zijne *Middelnederlandsche Blibliographie.*

Eerste vereerende melding aan den heer Jan Broeckaert, briefwisselend lid der Academie, te Wetteren, voor zijn werk over hetzelfde onderwerp.

Tweede vereerende melding aan den heer P.-H.-F. Bakker, bestuurder eener openbare lagere school, te Haarlem.

Gouden eerepenning aan de heeren Jan Broeckaert, voornoemd, en Jan Craeynest, leeraar aan St.-Lodewijks-gesticht te Brugge, voor hunne lijst van *Onnederlandsche of Bastaardwoorden, met de evenveel beduidende echt Nederlandsche woorden.*

1888.

Gouden eerepenning aan Mr. Alf.-M.-N. Prayon-van Zuylen, letterkundige te Gent, voor zijne *Geschiedkundige en critische verhandeling over de drie Taalwetten van België.*

1889.

Gouden eerepenning aan den heer Hippoliet Meert, leeraar aan het stedelijk college te Ieperen, voor zijne verhandeling over *het Voornaamwoord Du.*

1890.

Gouden eerepenning aan den heer Felix Leviticus, leeraar te Amsterdam, voor zijne verhandeling over de *Klank- en Vormleer van het Middelnederlandsch dialect der St.-Servatiuslegende van* HENDRIK VAN VELDEKE.

1891-1892.

Gouden eerepenning aan den heer Ernest Soens, letterkundige te Loven, voor zijn werk over het onderwerp : *De rol van het booze beginsel, onder den naam van Lucifer, Satanas, Sinnekens, enz. op het middeleeuwsch tooneel. Wat zijn daarvan de algemeene, en, in sommige werken, de bijzonderste karaktertrekken ?*

Gouden eerepenning aan den heer Oscar van Hauwaert, leeraar te Chimai, voor zijn *Geschiedkundig en critisch overzicht van het Vlaamsch tooneel gedurende de XVIIe eeuw*

Gouden eerepenning aan den heer J. van de Ven, letterkundige te Loven, voor zijne *Verhandeling over het gebruik der naamvallen, tijden en wijzen in den Heliand.*

1893.

Gouden eerepenning aan de Heeren Willem de Vreese, te Leiden, en Hip. Meert, te Luik, voor hunne verhandeling over de *Klank- en vormleer in de werken van Jan van Ruusbroec.*

Gouden eerepenning aan den heer Poffé-Goris, te Antwerpen, voor zijne studie over *Het huiselijk leven, de zeden en gewoonten in eene Vlaamsche gemeente gedurende de tweede helft der XVIIIe eeuw.*

1894.

Gouden eerepenning aan den heer Emiel de Neef, student aan de Hoogeschool te Gent, voor zijne verhandeling : *Taal-*

kundige studie over het middeleeuwsch gedicht « de VII Vroeden binnen Rome ».

Gouden eerepenning aan den heer Willem de Vreese, te Leiden, voor zijne studie over : *Een zeker getal werkwoorden, samengesteld op eene buitengewone wijze, als b. v. : knikkebeenen, blinddoeken, schuddebollen, watertanden, enz., gevolgd door eene volledige lijst dier woorden met aanduiding van de streekspraak, waarin zij voorkomen, eene studie over hunne etymologie, hun karakter over het algemeen en de geschiedenis van hun ontstaan.*

Gouden eerepenning aan den heer Willem de Vreese, voornoemd, en den heer Hip. Meert, te Luik, voor hunne *Volledige lijst van de huidige, in onze taal meest voorkomende gallicismen, met aanduiding van de zuiver Nederlandsche woordschikkingen of uitdrukkingen.*

Gouden eerepenning aan den heer Jozef Vuylsteke, te Brugge, voor zijne *Volledige Kunst- en Vakwoordenlijst over het ambacht van den smid, met de Fransche, Hoogduitsche en Engelsche benamingen.*

1895.

Gouden eerepenning aan den heer Pieter Tack, student, te Antwerpen, voor zijne *Proeve eener Nederfrankische Grammatica.*

1896.

Gouden eerepenning aan de heeren Alfons van Houcke, bouwkundig ingenieur, te Laken, en Jozef Sleypen, klerk bij het Ministerie van Spoorwegen, Posterijen en Telegrafen, te Brussel, voor hun werk : *Vakwoordenlijst over het ambacht van den Metselaar.*

Zilveren eerepenning aan de heeren Juliaan en Victor van Keirsbilck, te Brugge, voor hun werk op hetzelfde onderwerp.

Gouden eerepenning aan de heeren Juliaan en Victor van Keirsbilck, voornoemd, voor hunne *Vakwoordenlijst over het ambacht van den Timmerman.*

Zilveren eerepenning aan den heer Jozef Vuylsteke, snelschrijver te Brugge (reeds vroeger door de Academie bekroond), voor dergelijke *Vakwoordenlijst.*

1897.

Gouden eerepenning aan den heer Jozef Jacobs, student te Mechelen, voor zijne *Verhandeling over de vormen van het werkwoord in het Oudfriesch.*

Gelijke onderscheiding aan genoemden heer Jozef Jacobs voor zijne *Opgave van bewijsplaatsen uit taalbronnen, voor elk der woorden, door* KILIAAN *als* « vetus Flandricum » *opgegeven.*

1898.

Gouden eerepenning aan den heer H. Temmerman, bestuurder der Staats-Normaalschool voor onderwijzers te Lier, voor zijne verhandeling : *De Moedertaal, eenig doel- en redematig voertuig der gedachte in Opvoeding en Onderwijs.*

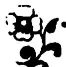
Gouden eerepenning aan de heeren Jozef Cornelissen, onderwijzer te St.-Antonius (Wijnegem) en J.-B. Vervliet, letterkundige te Antwerpen, voor hun *Idioticon van het Antwerpsch dialect.*

Gelijke onderscheiding aan de heeren A. van Heuverswyn, professor te Ledeberg, en Th. van Heuverswyn, hoofdonderwijzer te Eine, voor hunne verhandeling : *Eene vreemde spraak als voertuig van 't onderwijs.*

1899.

Gouden eerepenning aan den heer Frans van den Bergh, leeraar te Mechelen, voor zijne *Geschiedenis der Fransche overheersching in België* (1792-1814).

Zilveren eerepenning aan den heer C. Cortebeeck, letterkundige te St.-Jans-Molenbeek, voor eene verhandeling over hetzelfde onderwerp.

STAATSPRIJSKAMPEN.

Driejaarlijksche prijskamp voor Tooneelletterkunde.

LEOPOLD II, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomenden, HEIL.

Gezien het Koninklijk Besluit van 10n Juli 1858, dat eenen driejaarlijkschen prijs van Vlaamsche tooneelliteratuur instelt, en namelijk artikel 4, luidende als volgt :

« Art. 4. De beoordeeling is toevertrouwd aan eene Commissie van ten minste drie Leden, gekozen op eene dubbele voorstellingslijst door de Klas van Letteren der Academie van België opgemaakt ».

Gezien Ons Besluit van 8n Juli 1886, dat, onder de benaming van « Koninklijke Vlaamsche Academie », eene Academie inricht van letterkundigen en geleerden, die de studie en het beoefenen der Nederlandsche Taal- en Letterkunde tot het voorwerp harer werkzaamheden zal hebben;

Aangezien de Koninklijke Vlaamsche Academie gelast is met de belangen der Vlaamsche literatuur en dat, bijgevolg, de voorstelling eener dubbele lijst van Candidaten voor de jury van den driejaarlijkschen prijs van Vlaamsche tooneelliteratuur deel maakt van hare werkzaamheden;

Op voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs,

Wij hebben besloten en Wij besluiten :

Art. 1. Het artikel 4 van voormeld Koninklijk Besluit van 10ⁿ Juli is gewijzigd als volgt :

« Art. 4. De beoordeeling is toevertrouwd aan eene Commissie van ten minste drie leden, gekozen op eene dubbele voorstellingslijst, *door de Koninklijke Vlaamsche Academie opgemaakt.* »

Art. 2. Onze Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs is gelast met de uitvoering van het tegenwoordig besluit.

Gegeven te Brussel, den 2 October 1888.

LEOPOLD.

Vanwege den Koning :

De Minister van Binnenlandsche Zaken
en Openbaar Onderwijs,

J. DE VOLDER.

Verordeningen voor den driejaarlijkschen wedstrijd van Nederlandsche Tooneelletterkunde.

Art. 1. Er wordt een driejaarlijksche prijs uitgeloofd voor de samenstelling van een in het Vlaamsch geschreven tooneelwerk. De mededingers hebben volle vrijheid voor de keus des onderwerps, maar bij gelijke verdienste zal de prijs toegewezen worden aan het stuk, welks onderwerp aan de geschiedenis of aan de zeden van het land zal ontleend zijn.

Art. 2. Het stuk zal in het land moeten uitgegeven zijn (1), of, in handschrift, gezonden worden hetzij aan het Ministerie van Binnenlandsche Zaken, hetzij aan de Koninklijke Vlaamsche Academie, vóór het einde van het driejaarlijksch tijdvak.

Art. 3. Vertaalde en naar vreemde of vaderlandsche werken geschikte tooneelstukken zullen buiten prijskamp blijven.

Driejaarlijksche prijzen sedert het begin van den wedstrijd.

1°	tijdvak.	1856-1858.	Prijs	toegewezen aan	H. van Peene (2).
2°	»	1859-1861.	»	»	D. Sleeckx.
3°	»	1862-1864.	»	»	F. van Geert.
4°	»	1865-1867.	»	»	A. van den Kerckhove.
5°	»	1868-1870.	»	»	F. van de Sande.
6°	»	1871-1873.	»	»	D. Delcroix.
7°	»	1874-1876.	»	»	D. Delcroix.
8°	»	1877-1879.	»	»	*niet toegewezen.*
9°	»	1880-1882.	»	»	Frans Gittens.
10°	»	1883-1885.	»	»	H.-B. Peeters.
11°	»	1886-1888.	»	»	H. Plancquaert.
12°	»	1889-1891.	»	»	Nestor de Tière.
13°	»	1892-1894.	»	»	Isidoor Albert.
14°	»	1895-1897.	»	»	*niet toegewezen.*

---

(1) Volgens Koninklijk besluit van 26n Augustus 1881 worden ook tot den prijskamp aangenomen de stukken, door Belgen geschreven en in den vreemde gedrukt.

(2) De tooneelstukken werden, gedurende de tien eerste tijdvakken, beoordeeld door eenen keurraad, samengesteld uit Leden der Koninkl. Academie van Wetenschappen, Letteren en Schoone Kunsten.

Te beginnen van het elfde tijdvak wordt de beoordeeling gedaan door Leden van de Koninkl. Vlaamsche Academie.

Vijfjaarlijksche wedstrijd voor Vlaamsche Letterkunde.

LEOPOLD II, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomenden, HEIL.

Gezien het Koninklijk besluit van 6 Juli 1851, dat vijfjaarlijksche prijzen instelt van 5,000 franken ieder, voor de beste werken, welke door Belgische schrijvers zijn uitgegeven en kunnen gerangschikt worden in eene der volgende reeksen :

1° Zede- en Staatkundige Wetenschappen;

2° Fransche Letterkunde;

3° *Vlaamsche Letterkunde*;

4° Natuur- en Wiskunde, en

5° Natuurwetenschappen;

En namelijk het artikel 2 van dit Besluit, luidende als volgt :

« Art. 2. De beoordeeling der werken is toevertrouwd aan jury's van zeven leden, door Ons benoemd op voorstel, te weten voor de drie eerste reeksen : door de klas der Letteren, en voor de twee andere reeksen door de klas der Wetenschappen van de Koninklijke Academie van België. »

Herzien Ons Besluit van 30ⁿ December 1882, regelende de vijfjaarlijksche en tienjaarlijksche prijskampen, welke door de Regeering ingesteld zijn :

Gezien Ons Besluit van 8 Juli 1886, dat, onder de benaming van « Koninklijke Vlaamsche Academie », eene Academie inricht van letterkun-

digen en geleerden, die de studie en het beoefenen der Nederlandsche Taal- en Letterkunde tot het voorwerp harer werkzaamheden zal hebben;

Aangezien de Koninklijke Vlaamsche Academie gelast is met de belangen der Vlaamsche literatuur en dat, bijgevolg, de voorstelling eener dubbele lijst van candidaten voor de jury van den vijfjaarlijkschen prijs van Vlaamsche letterkunde deelmaakt van de werkzaamheden dezer instelling;

Op voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs.

Wij hebben besloten en Wij besluiten :

Art. 1. Het artikel 2 van voormeld Koninklijk Besluit van 6n Juli 1851 is gewijzigd als volgt :

« Art. 2. De beoordeeling der werken is toevertrouwd aan jury's van zeven leden, door Ons benoemd op voorstel, te weten : voor de twee eerste reeksen door de klas der Letteren, voor de twee laatste reeksen door de klas der Wetenschappen der Koninklijke Academie van België, en voor de derde reeks, *Vlaamsche Letterkunde*, door de Koninklijke Vlaamsche Academie. »

Art. 2. Onze Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs is gelast met de uitvoering van het tegenwoordig besluit.

Gegeven te Brussel den 14n October 1889.

LEOPOLD.

Van 's Konings wege :

De Minister van Binnenlandsche Zaken
en Openbaar Onderwijs,
J. DE VOLDER.

Uittreksel uit de algemeene verordeningen van de vijfjaarlijksche prijskampen.

Het programma van den vijfjaarlijkschen wedstrijd is bepaald als volgt :

a) Dichtkunst (ter uitsluiting van de dramatische poëzie, voor welke een driejaarlijksche wedstrijd is ingericht).

b) Romans, novellen, en andere louter letterkundige voortbrengselen, als levensbeelden, zedeschetsen, verzamelingen van gedachten, opstellen van welsprekendheid.

Art. 12. De nieuwe uitgave van een werk geeft geen recht tot aanvaarding er van, tenzij het werk aanmerkelijke veranderingen of vermeerderingen ondergaan hebbe.

Art. 13. Een voltrokken werk, waarvan eenig deel reeds zou bekroond geworden zijn, zal desniettegenstaande tot den prijskamp toegelaten worden, indien de nieuwe deelen er aanmerkelijke vermeerderingen aan toebrengen.

Art. 15. De keurraad, belast met het beoordeelen van eenen prijskamp, zal niet kunnen beraadslagen dan ten getale van ten minste vijf leden.

Wanneer hij kennis genomen heeft van de werken, aan zijn onderzoek onderworpen, zal hij beslissen of er tusschen die werken één is, dat, bij uitsluiting der anderen, den vijfjaarlijkschen prijs verdient, en hetwelk.

De vraag zal onverdeeld ter stemming gelegd

en niet bevestigend kunnen opgelost worden dan door ten minste vier stemmen.

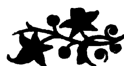
Geen lid zal zich mogen onthouden van te stemmen.

Art. 16. De werken der leden van den keurraad mogen niet mededingen voor den prijs.

Art. 17. In geval van twijfel nopens de klassen van een werk zal de keurraad, met het toekennen van den prijs belast, de vraag beslissen door eene bijzondere stemming.

De vraag zal niet mogen opgelost worden dan door ten minste vier stemmen, en geen lid zal het recht hebben zich te onthouden van stemmen.

Art. 18. Het oordeel van den keurraad zal afgekondigd worden in de Openbare Zitting der ....Koninklijke Academie.... op wier voorstel de keurraad zal genoemd zijn.

Vijfjaarlijksche prijzen voor Nederlandsche letterkunde, sedert de opening van den wedstrijd.

(*Beoordeeling, toevertrouwd aan Leden der Koninklijke Academie van Wetenschappen, Letteren en schoone Kunsten.*)

1° tijdvak.	1850-1854,	prijs toegekend aan	H. Conscience.
2°	»	1855-1859	»	Prud. van Duyse.
3°	»	1860-1864	»	Joanna Berchmans (wᵉ Courtmans).
4°	»	1865-1869	»	H. Conscience.
5°	»	1870-1874	»	Tony Bergmann.
6°	»	1875-1879	»	P. de Mont.
7°	»	1880-1884	»	J. van Beers.

(*Beoordeeling door eenen keurraad, samengesteld uit Leden der Koninklijke Vlaamsche Academie.*)

8° tijdvak.		1885-1889,	prijs toegekend aan	Mathilda Ramboux.
9°	»	1890-1894	»	Virginie Loveling.
10°	»	1895-1899	»	Guido Gezelle.

GUIDO GEZELLE.

In het oude Brugge, in de doodste zijner achterbuurten, verre voorbij de Ste-Annakerk, waar de bemoste muren van kloosterhoven en moestuinen de straat bezoomen en beschoeid staan met netels en baardgras; daar waar de aarde den straatweg meester wil en de weinige voorbijgangers de stilte niet gelukken te storen, die maar alleen in de vroegte door het haastig geklep van het Jerusalemklokje te storen schijnt, — daar stond, in een hoveniersgedoe, den 1 Mei 1830, de wieg gereed die den nieuwgeboren eersteling, den nog ongenaamden Guido-Pieter-Theodoor-Jozef Gezelle moest ontvangen.

Zoo het ooit als een waan moest erkend worden, dat de eerste levensgewaarwordingen, de eerste en naaste omgeving waarin een kindergemoed tot een mannengeest uitgroeit van veel invloed zijn op de vorming van hart en geest en op de richting van gevoelens en gedachten in lateren tijd, dan zal dat toch voor den thans afgestorven Westvlaamschen dichter het geval niet worden, wel integendeel!

Gezelle's vader was een boomkweeker, een hovenier van boerenafkomst; zijne moeder even-

eens een buitenmensch. Eenvoudige, maar van die sterkgetemperde lieden, met een inkristelijk gemoed en eenen eigen gezonden zin. Het hovenierhof, de naburige stadsvest met hare hooge molenwallen, de Jerusalem-kerk vol oudheden, en de kapel van het Engelsch klooster, met hare stemmige rustigheid, beide door moeder en kind zoo vaak bezocht, waren van de eerste beelden, die op Guido's geest hun merk achterlieten : de levende natuur en het innig gebed — geheel de karakteristiek van den toekomstigen dichter — vinden wij daar in de kiem. In zijne eerste levensjaren toch hecht de mensch alleen aan 't gene zijne onmiddellijke omgeving uitmaakt, — aan anders niets; en in zulk eene beperkte wereld is het eentonigste leven, in de onbeduidendste woning gesleten, voor een kind nochtans rijk aan verrassingen en vol van dichterlijke gewaarwordingen, die het eerst op een afstand, na jaren en jaren tijdverloop, zal beginnen van her te gevoelen met eene inprintende kracht en eene duidelijkheid van kleur en omtrekken, die ze vroeger op zijne weeke waarnemingsorganen niet hebben konden. Een tuin met groenten beneên en bloeiende takken van fruitboomen daaroverheen; met bloemen en struiken langs zijne afgelijnde paden, is immers een uitgestrekt landschap, vol leven en zienswaardigheden; planten en verplanten ; botten, bloeien en ontbladeren van boompjes, gewichtige werken, onvergetelijke voorvallen en verschijnselen. Wat moet dan voor den kleinen hoveniersjongen

de reis niet geweest zijn, die hij op zekeren dag met zijnen vader ondernemen mocht om op Den Haan plantwerk in de wilde zeeduinen te gaan verrichten, onder het machtig gebruis van de eeuwige stemme der zee! Sporen van die en dergelijke heugenissen vindt men tot in Gezelle's jongste bundels. Wie zijne dichtwerken, de eerste alzoowel als de laatste naar tijdsorde, aandachtig en bij stille rust overlezen heeft, en daarbij Bruggeling is, zal de merkmalen dier eerste indrukken onuitwischbaar in des schrijvers geesteswerken rondgespikkeld vinden.

Als leerling in het Bisschoppelijk college van Brugge ving Gezelle zijne Latijnsche studiën aan in October 1843; in 1846 verbleef hij te Rousselare, alwaar hij in het Klein Seminarie zijnen leertijd in de wijsbegeerte voltrok ten jare 1850. In die onderwijsgestichten heeft hij weinig van zich laten hooren; ja, hetgeen men elders daarvan vermeld vindt, heeft min beteekenis voor de kennis van den toekomstigen dichter, dan voor die van de gestemdheid van den aankomenden geestelijke. Toch was het in dat tijdperk van zijn leven dat hij zich in het verzenmaken oefende, als velen overigens. Zijn oudstbekend gedichtje is van 1846 en heet *De Dichter in de gevangenis*; het werd geschreven toen de jonge student zich, bij het nemen van proeven in de physica, aan de oogen bezeerd had en gevaar liep blind te worden. Dat dichtstukje is nog geheel in klassieken trant; maar de daarop

volgende *Mandelbeke*, die in 1848 opgesteld werd, getuigt van merkelijke vordering in het vak.

In die jaren bracht de jonge student veel rijmwerk voort, schoon niet van blijvende waarde, en dan ook maar voor zijn eigen genoegen en bij wijze van oefening verricht.

In Maart 1854 werd hij tot leeraar van koophandel en rekenkunde bij het Klein Seminarie van Rousselare benoemd en kort daarop tot priester gewijd. Eerst in December 1857 werd hij met de klas van poësis belast. En daarmeê was hij op de rechte baan gekomen!

Het is in den leeraarsstoel te Rousselare, dat Gezelle zich als dichter-liefhebber openbaarde en tevens als leeraar na korten tijd faam wist te verwerven. Vooral als leeraar! Afbrekende met de gewone leerwijzen, trachtte hij eerst en vooral tot hart en gemoed zijner hoorders door te dringen, met de leerstof aantrekkelijkheid te geven en door dingen uit de dagelijksche waarneming toe te lichten. De overgeblevenen van hen, die destijds zijne lessen volgden, spreken nog immer met eenstemmige bewondering over de wijze waarop hij het aanlegde om de dorste of onbeduidendste aanhalingen uit de klassieken langs den weg der taalvergelijking te verduidelijken. En dat moest te meer indruk maken, daar die doenwijze toen nog geheel wat nieuws was en er zich niemand, althans in West-Vlaanderen, met taalvergelijking onledig hield. Toch schijnt daar geene methode bij gevolgd te zijn geworden : los en

luchtig als hij was, praatte de leeraar maar door, al schrijvend op het bord, waar de uiteenloopendste dingen, als eene stortvlaag van geleerdheid, op neêrkwamen. Op de cahiers zijner leerlingen schreef hij opmerkingen en verbeteringen in verzen; in verschillende omstandigheden liet hij zich bewegen tot het schrijven van gelegenheidsgedichten; dan weer rijmde hij koddige stukjes op de snippertjes papier, die onder zijn bereik vielen. Maar in 1856 verschijnt zijne eerste afzonderlijk gedrukte brochure van 16 bladzijden, onder de hoofding : *Boodschap van de vogels en andere opgezette dieren, staende in het Museum ingericht in 't Kleen Seminarie te Rousselaere, binst het schooljaer* 1854-1855.

Dat boekje werd maar in engeren kring verspreid en ook niet hooger geroemd dan als eene aardigheid.

Reeds waren aldus stukjes van tamelijk gehalte bekend geworden, maar er zou voorzeker weinig van dat alles bekend gebleven zijn, hadde Gezelle toen aan het verzenschrijven verzaakt. Een onvoorzien geval zou hem, al met eens en voor goed, tot dichter adelen...

Op 3 Mei 1858 overleed te Staden een leerling der klas van poësis, met name Edward van den Bussche. De makkers van den aflijvige togen twee dagen later naar Staden om het lijk van hunnen vriend tot op zijn laatste rustoord te vergezellen. Wat er daar geschiedde, en hoe onze letterkunde een pereltje rijker werd, is elders in roerende woorden

beschreven geweest. Men moet dat lezen en herlezen, en bij iedere herhaling der kennismaking zal men er nieuwe en verhevene schoonheden in ontwaren.

« Wij gingen, » zegt de dichter, en — daar slaat zijne beschrijving al met eens tot begeesterde verzen over :

't Was de ure dat de Leeuwerk zoet
heur hooge zeevaart laten moet
en, zoekende op der aard'
om heur behoef, geen stonde en let,
maar zingend weêr de zeilen zet
en stiert ten Hemelwaard.

't Was de ure dat de wind ontwekt,
en 't wentelend koorn laaft en lekt,
en zoetjes ruischen doet;
dat uit de malsche velden jaagt
die lucht, die 't lieve leven draagt
in 't drijvend, dravend bloed.

't Was de ure dat de landman gaat,
en op zijn herte een kruise slaat
en op zijn land een kruis;
en gaande bidt, en weent, en zaait
hetgeen misschien een ander maait
en lachend voert naar huis.

Wij gingen ook een edel zaad,
het lijk van onzen medemaat,
al blijde, weenende al,
het land besteên, 't gebenedijd,
dat vruchtbaar, op gestelden tijd,
het wedergeven zal.

De geheele lijkplechtigheid, het daarbij gezongene *de Profundis!* en het treffende *Dies iræ* worden door den dichter, op enkele uren tijds, na den terugtocht van de begraving, in de heerlijkste dichten, afgewisseld met het roerendste proza, tot in hunne minste bijzonderheden herdacht, of liever met honderdvoudige hartekrachten hervoeldden herbeleefd. Het Vlaamsche *Dies iræ* is eene meesterlijke brok, die het oorspronkelijke Latijn oprecht bij plaatsen te boven gaat en de lijkrede door Gezelle uitgesproken is eenig in haar slag geweest : de weergâ daarvan zal nooit meer gehoord worden.

Zoo verschenen dan, zes weken later, de algemeen bekende « *Kerkhofblommen*, geplukt en bewaard ter nagedachtenis van zaliger Eduard van den Bussche, geboren te Staden, in West-Vlaanderen, op den 10 Januari 1840, student in poësis en lid der congregatie van O. L. V. Onbevlekt Ontvangen, in 't Klein Seminarie te Rousselare, overleden op zijne geboorteparochie, den 3 van Mariamaand, in 't jaar O. H. J. C. 1858. »

Gedurende het groot schoolverlof van 1858 verscheen Gezelle's eerste eigenlijke dichtbundel, onder de hoofding « *Vlaamsche Dichtoefeningen* ». Deze dichtverzameling behelsde eene « Verantwoording », die welhaast het programma eener nieuwe letterkundige school zou worden. Daarin stond de dichter het gebruik van gewestelijke woorden en uitdrukkingen voor, en keurde hij het aanwenden van voor het volk min begrijpelijke woorden af. « Waarom zou nu een

« schrijver of dichter ***moeten*** zeggen : ***vaak*** voor « dikwijls, ***ettelijke*** voor sommige, ***rechtvaardig*** voor « rechtveerdig? Als « ik heb van doen » beter van de « lippen wil, waarom uitkomen met « ***het schort mij*** « ***aan*** », of ***ik ontbere?*** Waarom is « de van honger « en gebrek stervende grijsaard » beter als : « de stok- « oude man, die van honger en gebrek om sterven « ligt? » « De volkstaal, zoo spreekt hij verder, is bij « ons toch zoo nabij de oude taal gebleven, dat zij in « eeniger mate, mag en moet gebruikt worden. « Daarbij, Dr. Snellaert is ook van oordeel, dat het « voor ons, Nederlanders, eene wet behoorde te zijn, « dat elk gewest, elke gemeente van ons land, het zijne « bijbrengt tot beschaving en verrijking der moeder- « taal ». — « In hoedaniger mate nu die vrijheid « eenen schrijver, in hoedaniger zij eenen dichter « kan toegestaan worden, heeft nog niemand op hem « genomen te bepalen, en zal met tijd van jaren, door « oefening en gebruik moeten klaar komen en te « weten zijn. » — « Natuurlijk zal een Vlaming geen « ruw en ongezuiverd Vlaamsch gaan schrijven, zoo- « als hij 't op straat hoort,... zoo schrijft hij niet : «« ten è chee waa », maar « ten is geen waar » ; niet «« mettak weg was kwaampi », maar : « met dat ik « weg was kwam hij » ; « nimendolle », niet, maar « niet medallen. »

Achteraan werd bij het boek eene woordenlijst met toelichting gevoegd, ten dienste van hen die, elders in de Nederlanden, den rechten zin sommiger woorden niet zouden gevat hebben.

In de *Dichtoefeningen* komen stukken voor, als de *Mandelbeke*, *O, 't ruischen van het ranke riet*, *Excelsior! De Wagen der Tijd*, enz., die den schrijver voorgoed in de letterwereld inleidden en vele blijken van hoogschatting golden vanwege de toenmalige mannen van beteekenis.

Echter bleef hem de kritiek niet gespaard. Zijne *Verantwoording* had die overigens uitgelokt! Het wekte immers bij hen, die aan de schoolsche vormen en de oudere dichtwijzen gehecht waren, geene geringe verbazing, dat een jong dichter stoutweg nieuwe paden wou betreden; en de anderen, wien het gebruik van eenen afwijkenden schrijftrant, ja van gewestelijke taal, als een groot gevaar voor de ieverig nagestreefde eenheid van het Nederlandsch voorkwam, moest het spijten, ja grieven, dat iemand met onbetwistbaar talent al hun pogen kwam hinderen. De zaak verergde nog, toen het Gentsche dagblad *le Bien public* het Vlaamsch van Gezelle en zijne volgelingen, — want die bestonden toen reeds — katholiek ging noemen, en het geijkte Nederlandsch voorgeven als eene taal dienstig voor goddeloozen! Op het Taal- en Letterkundig congres van Brugge (1862) ontstonden over dit alles gedachtenwisselingen, die Gezelle en de overige Westvlaamsche schrijvers in het geheel niet gunstig waren. Dr. Heremans, die naderhand in het *Nederduitsch Tijdschrift* over die zaak zijne meening schreef, ging er nog heel wat scherper over in, dan Conscience en Kanunnik David te voren gedurfd hadden.

Steeds onder den indruk van hetgeen zijne zucht voor taalvergelijking hem openbaarde, gaf de jonge schrijver in 1859 een bundeltje Latijnsche, Italiaansche en Spaansche zangen uit, onder den titel van *Alcune Poesie de' Poeti Celesti*, waar gewrochtjes van Franciscus Xaverius, Franciscus van Assisië, Fra Jacopone da Todi, Alphonsus de Liguorio en van Theresia à Jesu in voorkwamen. Dat boekje is heden eene zeldzaamheid geworden.

Het volgende jaar (1860) liet hij een « *Noordsch en Vlaamsch Messeboekske* » verschijnen, dat alweder getuigenis geeft van zijne zucht om den Nederlandschen woordenschat aan dien van andere talen te toetsen. Nog verschenen dat jaar *het Kindeke van de Dood* en *XXXIII Kleengedichtjes*, die naderhand tot *driemaal XXXIII* zouden aangroeien.

Intusschen werd Gezelle belast met, in de hoogste klassen van het Klein Seminarie, lessen van Hoogduitsch, Engelsch, Italiaansch en de beginselen der Germaansche talen te geven, en tezelfdertijd de Engelsche studenten aldaar gade te slaan. Maar het liep niet lang aan, of onze dichter toog naar Brugge, waar hij, samen met Dr. Jos. Algar, eene Engelsche school stichtte, die evenwel na weinige maanden uiteenging.

Nu kwam er opeens een gewichtig keerpunt in Gezelle's levensloop. In 1861 werd te Brugge, door toedoen van een schatrijk Engelschman, Dr. John Sutton, een Engelsch seminarie tot stand gebracht, waar Engelsche jongelieden hunne opleiding moesten

krijgen om later als katholieke zendelingen in Engeland werkzaam te zijn. Gezelle werd er beroepen tot leeraar van wijsbegeerte en letteren, en vervolgens aangesteld tot onder-rector.

Het heugt mij nog zoo goed, dat ik den dichter in zijne groote voorkamer, die op de Reie uitgaf, dikwijls zag zitten te studeeren en te schrijven, en dat hij vele malen op een' dag, door het opgeschoven vensterraam, aan de straatjongens uit de buurt allerlei op kleine bladjes gedrukte, « Kleengedichtjes » uitdeelde, waarvan de meeste menigte voorzeker nu niet meer weêr te vinden is. Iedereen kende welhaast den priester-dichter met zijne golvende haarlokken, zijnen snellen gang en zijnen waaienden mantel, — een echten « artist » zoo men zegt, — die over straten en markten schijverde met eene haast, die hem eenen tijd lang den toenaam van « zeerelooper » gold. Hij was inderdaad een « zeerelooper, » immers een man, die zijne tijdgenooten, zinnebeeldig genomen, vooruitliep overal waar het kunst en letteren, volkskunde, oudheden, zoowel als nieuwe denkbeelden, betrof; want Gezelle was er een, die op eigen voeten stond en ondernemend bleek als een geboren Engelschman. Met Engeland had hij trouwens veel op, althans meest in de jaren '60, toen hij in gedurigen omgang was met verdienstvolle mannen van overzee, als Thomas Harper King, James Weale, Brangwijn, Dr. Algar en zoovele anderen.

In 1862 verscheen zijn bundel *Gedichten, Gezangen en Gebeden*, die Heremans de stof gaf tot zijne

bekende afkeuring van het stelsel der zoogenaamde taalparticularisten.

Drie jaar later, op 11 October 1865, kreeg Gezelle zijne aanstelling tot onderpastoor der Ste-Walburgakerk te Brugge. Hoe hij daar als geestelijke zich tot in de uitoefening van zijn ambt toe, als eigenaardig voordeed, werd onlangs door de geheele pers herdacht in eenen brief, waaruit wij hier, zij het dan ook voor de zóóveelste maal, eene brok willen aanhalen :

« Eene der eigenaardigste en lieflijkste herinneringen onzer kinderjaren daagt nu weer voor onzen geest. Wij leeren voor onze eerste communie en gaan des zondags in de groote, stille Ste-Walburgakerk, naar de « kapelle, » waarover een nog jonge priester het toezicht houdt. Zoo ooit een herder de ziel der kudde was, dan was *hij* dat wel. Heel de kinderschaar kende en minde hem, niet als « de heer onderpastoor, » dien men duchten zal, maar als een vriend naar wien men opkijkt met liefde en vertrouwen, als naar eenen ouderen broeder. Och, wat deed hij ook al niet voor ons ! Van hem kregen wij printjes, « sanctjes, » zooals wij er elders geene zagen ; hij deelde ons losse bladjes uit, met dichtjes op, zoo kinderlijk lief; in zijn huis had hij eene bibliotheek ingericht, waar zij die goed lezen konden, na de « leering » een boek mochten halen om mede te nemen naar huis. En steeds was hij daar om in te lichten, aan te moedigen, de kinderlijke vragen op bevattelijke wijze te beantwoorden. En wij ! wij vermoedden niet dat een geleerde, die later een groot

geleerde zou worden, zijnen kostelijken tijd aan ons verbeuzelde.... Doch, was dat wel tijdverlies? Kenmerken die liefde en die zorgen, die tot in het uiterste gedreven werden voor de hem toevertrouwde kinderen, niet juist den priester als edel mensch, edel in zijn eenvoud en verregaande nauwgezetheid zijner plichten?.... Wat wij echter met ons fijn kindergevoel wel vermoedden, was : dat hij *niets* deed als een ander priester, en dat alles van hem beter en keuriger was; dat hij het merk van den kunstenaar prentte op zijn eenvoudig werk van kinderleeraar. Zijne sermoenen waren pereltjes : in zuivere taal, zonder bombast of gedonder, zeer dikwijls opgehelderd door lieflijke vertellingen, roerden zij in hooge mate en moesten zij zeker treffen en tot nadenken brengen. Kort, het waren toch zoo door en door « menschelijke sermoenen. »

Wat Gezelle als menschenvriend, in dagen van volksellende en landzucht geweest is, getuigt de volgende aanhaling uit de lijkrede van kanunnik Rommel :

« Hij had bijzonderlijk te zorgen voor de wijk
« die, op Sinte-Walburga parochie, onder den naam
« van *het Hoogstuk* bekend staat. Daar waren
« zeer veel huisgezinnen door de schrikkelijke
« ziekte aangetast; dag en nacht stond de held-
« haftige priester ten dienste der ongelukkigen;
« men zag hem gaan van het eene huizetje naar
« het ander, niet alleen om er zijn geestelijk ambt
« uit te oefenen en de heilige sacramenten te

« bedienen, maar ook om er milde aalmoezen en, « volgens de omstandigheden, beddegerief, heel-« middelen of eetwaren uit te deelen. Op het einde « van deze beproeving wist men dat er, in eenige « weken, op het Hoogstuk dertig menschen ge-« storven waren; een grooter getal waren genezen « en wisten niet hoe den lof uitgesproken en de « zelfopoffering van den Eerw. Heer Gezelle erkend. »

Ook als schrijver dacht hij de noodlijdenden te kunnen helpen. Toen de cholera volop aan 't woeden was, kwam Gezelle eens ten mijnent binnengeloopen en vond hij daar een oud boekje, welks titel hieronder volgt, en dat betrekking heeft op het behandelen van pestlijders. Zoo dadelijk nam hij het meê en kondigde hij den herdruk ervan aan, die van 1n September 1866 voort, wekelijks bij stukken in *'t Jaer* 30, en, eene maand of wat later, afzonderlijk onder gelen omslag, bij Van den Berghe-Denaux, verscheen. Niets was hem te gering: « er zijn daar misschien nog menschen meê te genezen », sprak hij, « en als 't geen goed kan doen, dan zal het geen kwaad doen ook! » Wij stippen hier dus het verschijnen van gezegd boekje aan:

« *Advertissement. Trouwe waerschouwinge ende instructie welke de Burgemeesters, schepenen ende raed der stede van Brugge, by rade ende advise van medecyns doen, ende geven aen alle poorteren ende inwoonderen der zelver stede; zonderlinge aen alle jonge aenkomende pestmeesters, hoe zy hun in het cureeren van de tegen-*

woordelyke regneerende pestillentsche cortse, mitsgaders eenige voorneemste symptomen ofte toevallen der zelver, als daer zyn de botse ende de cole, voort aen zullen hebben te regieren ende te gedragen. Te Brugge, gedrukt by Pieter Soetaert, int jaer 1604, *ende herdrukt by Nicolaes Breyghel, in het jaer onzes Heeren* 1632. »

Allerlei voorvallen gaven toen Gezelle de pen in de hand om artikels in de bladen of afzonderlijke boekjes te schrijven, die nu al lang vergeten geraakt zijn.

Het vieren der Mei- of Mariamaand werd in 1866 in de parochiekerk van Ste-Walburga ingevoerd, dank zij de bemoeiingen van den onderpastoor Gezelle. De man beleefde zulk een kinderlijk genoegen aan het invoeren dier godsdienstoefening, dat hij het feit herdenken wilde door het herdrukken van een oud boekje, met den volgenden titel : *De groote Eere ende Lof toegeeygent aen de H. Maget Maria (geseyt O. L. Vrouwe van den Thuyn), met diversche geschiedenissen dan het beeldt van deze H. Maegt ten jaere* 1597 *devotelijck wierdt aensocht in de Kercke van S. Walburghe ; vertoont door R. Maes, Docteur in de vermaerde Stadt Brugghe. Tot Brugghe, by Martinus de Sloovere, Boekdrucker op de Kuypersplaetse in St Lucas* (1756). *Brugge, Edw. Gailliard en C°,* 1866), *in* 24°, 23 *blz.*

Ter gelegenheid van het vijfentwintigste jaar, dat de H. Van Coillie als pastoor van St.-Gilliskerk

te Brugge stond, beschreef G. Gezelle de feestviering, die toen plaats had, en de versiering van kerk en straten, onder den titel van *Sint-Gilles blomkes*, in het weekblad *'t Jaer 30*, (nr van 21 Juli 1866); ook de volgende week verscheen terzelfder plaats *Een mandeke blommen*, bevattende eenige rijmpjes, die de gevels der huizen versierd hadden, en waaronder er van Gezelle zelven voorkomen.

In Juni 1867 verhuisde de Brugsche kloostergemeente der Capucienen van op de Vrijdagmarkt naar een nieuw gebouw op St.-Gillis-parochie. Die gebeurtenis gaf alweêr de stof tot eene omstandige beschrijving, die door velerlei historische wetenswaardigheden toegelicht werd. Gezelle's boekje, dat op weinige weken tijds twee uitgaven, elk van duizend exemplaren beleefde, was getiteld: *Sint Franciscus en de Capucijntjes te Brugge*, Brugge. Edw. Gailliard en C°, 1867.

En met dat alles was Gezelle onderpastoor op eene zeer drukke parochie; schreef hij schier alleen *Rond den Heerd* en een groot gedeelte van *'t Jaer 30*; leverde hij bijdragen in *Reinaert de Vos* van Antwerpen en bracht hij zijne verzameling dialectwoorden tot stand, die naderhand in De Bo's *Westvlaamsch Idioticon* zou verwerkt worden.

De jaren '60 zijn het bedrijvigste tijdperk van Gezelle's leven geweest, en zijne gedichten uit dien tijd dragen meest allè de sporen van overhaasting. Wat is er al veel van blijvende waarde, — anders

dan als vorm — in zijne *Gebeden*, *Gedichten en Gezangen?* Wat is al het rijmwerk uit het *Jaer 30* en *Reinaert de Vos?* Wat waren de meeste dier door het venster te grabbel gegooide *Kleengedichtjes* anders dan vonken en spranken, die geen lichtend spoor konden achterlaten? Ook, dat kon al moeielijk anders, want de leeraar was gazetschrijver moeten worden; dat hinderde de geregelde ontwikkeling van zijn vernuft, en zou op den duur hem nog het leven vergallen.

Immers, rond en meer nog nà 1860 was het politiek leven te Brugge zeer opgewekt, doch teenemaal in kleinsteedschen zin. Beide gezindheden voerden scherpe pennetwisten, waarbij persoonlijke aanvallen, beschimping en vaak grove lastertaal geheel de plaats innamen, die voor het bespreken van meeningen en beginselen had moeten openstaan. Met 1n Januari 1860 was *Burgerwelzijn*, de toenmalige tolk der liberalen, opeens van richting veranderd: van een liberaal strijdblad werd het een onpartijdig nieuwspapier; doch kort daarop hadden de liberalen den *Westvlaming* tot stand weten te brengen, wiens opstellers den vroegeren trant van *Burgerwelzijn* volgden en zelfs terdege verscherpten. De katholieken hadden niets, althans in dien aard, daar tegenover te stellen, totdat van hoogerhand aan Gezelle den last werd opgedragen om, in den volkstoon, het liberaal hekelblad te woord te staan. Eerst geschiedde dat in *het Kiesgazetje*, dat eenige malen, ter gelegenheid der

kamerverkiezingen van 1863, het licht zag. Toon en stijl waren wel iets beter dan wat de herbergpolitiekers gewoon waren onder de oogen te krijgen, maar niets kwam er in voor, dat men, vooral heden ten dage, zou herkennen als uit de pen van Guido Gezelle gevloeid. Een polemist was Gezelle niet, en zou hij nimmer worden, zelfs niet onder het uitgeven van *'t Jaer* 30, dat, enkele weken na *het Kiesgazetje*, om de acht dagen verscheen en waarvan hij, zooniet bij name, althans metterdaad, de beheerder was. *'t Jaer* 30 nu volgde den *Westvlaming* op den voet, en wat al grofheid en platheid in die beide bladen jarenlang uitgekraamd werd, is waarlijk niet te beschrijven. Alleen de « Argus » en andere hekelschriften van J. Campo Weyerman komen die soort het meest nabij.

Toch zou men zich vergissen met aan te nemen, dat Gezelle zijne pen aan lasterartikels bevuilde: wat van hem kwam droeg steeds een didactisch kleedje als het in proza werd opgesteld, en was in den naïeven volkstrant als het op dichtmaat stond; want veel rijmwerk van Gezelle ligt in de nummers van *'t Jaer* 30 verspreid, al zij het dan ook altemaal van weinig beduiden als letterkundig werk. Als toongever van het weekbladje kon hij zijne medewerkers veelal geen meester en hij liet ze dan ook in de polemiek veel verder doorijlen dan geraden en voorzichtig was: hij bleek voor anderen te gedoogzaam en bereidde zichzelven bittere ervaringen voor.

Ook *Reinaert de Vos*, het welbekende Antwerpsche hekelblad van L. Vleeschouwer, telde Gezelle eenen tijdlang onder zijne medewerkers. Daar schreef hij onder den deknaam van *Spoker;* en *Spoker's Almanak*, die maar voor één jaar (1867) te Brugge verscheen, bevatte bijna niets dan uittreksels van *Rond den Heerd*, alle van Gezelle's hand.

Na 1869 bevatte *'t Jaer* 30 maar weinig meer van onzen dichter, wiens tijd en zorgen bijna geheel door de uitgave van *Rond den Heerd* in beslag genomen werden. Daarbij was 's mans toewijding aan de politiek zoo goed als op nul gedaald; hij zelf verklaarde rond dien tijd eens, dat hij al wel genoeg de menschen kende en hun boos bedrijf doorgrond had. Wellicht was de laster, die hem als dagbladschrijver zeer vlijmend was komen treffen, niet vreemd aan eene gemoedsstemming, waarvan de nu verzwakte echo's nog uit een paar gedichten ons tegenklinken. Ik haal die gedichten hier aan, omdat ze, op hun eigen genomen, geene zoo duidelijke beteekenis kunnen hebben, dan wel in 't verband van tijd en omstandigheden, die ik mij zeer wel herinner.

Den 30n October 1869 ontboezemde hij aldus zijn leedgevoel in de volgende verzen, die in *'t Jaer* 30 gedrukt werden, zonder opschrift daarbij:

'k Ben tegenwoordig overrompeld
Van menig kruis en hertverdriet;
En 't geen my in de ellende dompelt,
Is dat niet een myn kruissen ziet.

Ik ga myn vrienden al te rade,
Die ik nog peize vriend te zyn,
En 'k vinde niet dan ongenade.
Dan hertverdriet, dan hertepyn.
Lyk eertyds Job, spreek ik voorzichtig,
Van al hetgene my betreft;
Maer iedereen die vindt my plichtig,
Omdat een zweerd myn herte treft.
Welnu, van elk-end-een verlaten,
Waer kan ik toch nu beter gaen,
Als naer het kruis waer de soldaten
Myn Jesus hebben aengedaen?
't Is daer da'k mynen troost zal zoeken
En vinden ook, verhoop ik toch,
Het kruis zal mynen moed verkloeken,
Om voort te lyden, moet ik nog.
Vergeef hun, Heer, die mij vervolgen,
Zij weten toch niet wat zij doen,
En laat mij uw geduld navolgen,
Het zal mij dienen tot ransoen.

« De gewone sterveling » zegt Serafien de Quidt, (1) die langs gebaande wegen een genoegelijk leven zoekt, vermijdt met zorg alle gevaar van lucht en water, of wat ook de gezondheid hinderen kan; hij spaart en bedeelt, en legt weg voor den dag van morgen. hij zoekt op tijd en stond een woord van lof of dank; hij weet hoe hij den mond moet plooien, den voet moet zetten, het kleed moet schikken, opdat hij het volk, dat rond hem leeft, zelfs in den schijn ergere noch

(1) *Dietsche Warande en Belfort*, 1900, blz. 114-115.

stoote Gezelle, de edele man, de heilige priester had een hoog en edel oorbeeld, en hij ging er, zoodanig met gansch zijne ziele naartoe, dat hij de voorzichtige wegen dezer aarde niet bemerkte. Zijne begeerte naar wetenschap deed hem noen en avond vergeten; en uit liefde tot de lijdende menschen vergat hij zelfs zijn leven. De cholera brak los : hij nam cholerazieken in zijn huis op; men heeft hem gezien daar hij een kind van den cholera besmet in zijne armen naar het hospitaal droeg; hij bereidde en deelde met eigen handen eten voor allerhande arme lieden.... Overal waar hij nood zag kwam hij bij : hij kon geene stootkar, die versteld stond, in den steek laten, maar — dat is meermalen te zien geweest — hij kwam nevens den pogenden man staan en hielp met zijne machtige schouders man en tuig op de goede baan. De kinderen liepen bij en rond hem, schuilden bij hoopen onder zijnen Roomschen mantel, en hij, hij liet ze geworden. Dikwijls stond zijne spinde zonder eten, zijne woning zonder huisgerief, zijne kas zonder kleêren, en de heilige armoede stak maar al te dikwijls door zijn priesterlijk gewaad. Zijn goed had den weg van zijn hert gevolgd en was bij de armen terecht gekomen. Iedereen zag en kende zijnen schamelen toestand; hij alleen kende hem niet : zijne groote ziel was te hoog daarboven. — Maar goddeloos volk loerde op den zonderlingen man, miskende, bedroog, belasterde hem en spuwde naar zijn priesterkleed. Dát

gevoelde hij toch soms : en dan brak zijn hert, dat bij 't minste gewaai van vreugde of lijden trilde, in bitter geween los. Doch, hij beurde het hoofd, en dichtte :

.... o Wat raakt het en
wat schilt het mij, die priester ben,
dat ongedierte, redenloos,
het voetspoor te bekruipen koos
en nijdig te bezeevren die 't
voorbijgaan van mijn stap hun liet!
Vooruit en niet eens omgezien,
wat dat men durve of niet, of wien
ik mij zie mede- of tegenstaan
van hun, die 'k al heb welgedaan!
Vooruit! Mijn liefde, werk en zweet,
het leven dat ik om hun sleet
ten schuldbrieve op hun hert geleid,
weegt meer als hunne ondankbaarheid! »

Wij zijn zoo wat den gang des tijds vooruitgeloopen en moeten nog even tot het jaar 1865 terugkeeren, omdat op het einde van dat jaar een tijdblad tot stand kwam, waaraan Gezelle zijne beste krachten besteed heeft om het te maken tot den algemeenen tolk der Westvlaamsche schrijvers.

Op eenen November-avond van gezegd jaar zagen de Bruggelingen op al de plakplaatsen hunner stad eene lange schroode steenrood papier aangeplakt, waarop alleen de drie woorden : *Rond den Heerd* als een geheimzinnige oproep gedrukt stonden. Niemand begreep dat raadselstuk. Allerlei praatjes gingen hunnen gang; men sprak zelfs

van eene samenzwering, en het is waar gebeurd, dat politiedienders op een leêrtje klommen, ten einde den naam van den drukker, die in microscopische lettertjes gezet stond, te weten te komen.... Acht dagen later volgde een ander plakkaat, met allerhande kleurstrepen op, dat een « leer- en leesblad voor alle lieden », *Rond den Heerd* geheeten, aankondigde en vurig aanbeval. Dat was weer Engelsche invloed. Kort te voren immers had Gezelle zulk een' plakbrief te Londen gezien, met het opschrift : « Where's Lizzie? » en dat volgde hij te Brugge na. *Rond den Heerd* nu was een weekblad, met printen in, geschreven in den volkstoon, maar toch heel anders dan *'t Jaer 30*, waarin de oude spelling van voor 1849 gevolgd werd, en dat in niets aan het meer huiselijke en oprecht « gezellige » leer- en leesblad geleek. Een dagwijzer met schetsen uit de levens van heiligen en roemwaardige lieden; opstellen over kunsten en uitvindingen; beschrijvingen van wilde of zeldzame dieren, onder den titel van *Uitstap in de Warande*, die naderhand in een afzonderlijk boekdeel zouden verschijnen; verhalen en vertelsels als : *De Doolaards in Egypte*, naar het Engelsch van J.-M. Neale; *Van den kleinen Hertog*, naar het Engelsch van C.-M. Yonge, enz.; woordverklaringen, spreuken en aardige zegswijzen; gedichtjes en grappen zelfs, kon men in het nieuwe tijdschrift in bonte mengeling aantreffen, zoowel als gewrochten van langeren adem over wetenschappelijke zaken en over voorvallen uit de

geschiedenis van stad en land, van kloosters en kerken. Kortom, de Vlamingen waren een Vlaamsch « magazine » rijk geworden, dat wel berekend scheen voor een volk dat aan weinig geestesvoedsel gewoon was en de kennis van vele dingen nog maar bij mondjesmaat genieten kon.

Niet alle opstellen, die in *Rond den Heerd* opgenomen werden, waren oorspronkelijk in de landtaal geschreven, ook niet in den vorm dien ze daar hebben; want Gezelle vertaalde, herschreef of verbeterde zeer veel daarvan. Later, in *Biekorf*, volgde hij nog dat stelsel om den wil der eenheid; en ik ken medewerkers van dit laatste tijdschrift, die van elders onbekwaam gebleken zijn om zoo flink in het Vlaamsch op te stellen wat Gezelle met hunne naamteekening liet verschijnen.

In den eerste ontmoette *Rond den Heerd* zoo goed als geen bijval. Aanlokkende woordjes in *'t Jaer 30*, bemoeiingen van drukker en uitgevers, persoonlijke aanbevelingen, bleven schier zonder uitwerksel. Na drie of vier jaar onverdroten pogen werd bijna geheel de voorraad afdrukken van het nieuwe tijdschrift omgezet bij gelegenheid van prijsuitdeelingen en tombola's in congregatiën.

Met 1870 verbeterde de staat de zaken. Toen de eerw. H. A. Duclos in 1872 het blad onder zijne leiding nam, stond de onderneming op redelijk goeden voet. Maar Gezelle, die ziekelijk geworden was, behoorde toen zelfs tot den opstelraad niet meer. Van dan af had *Rond den Heerd* een

meer geschied- en oudheidkundig voorkomen, zonder dat de liefhebbers van dialectstudie en volkskunde er iets bij verloren.

Den 20 September 1872 werd Gezelle door zijnen bisschop naar Kortrijk gestuurd om er de bediening van onderpastoor der O. L. V.-kerk waar te nemen. De dichter was in ongenade geraakt : hij boette alleen voor toestanden waar anderen meer schuld aan hadden dan hijzelf, zoo er al spraak wezen kan van schuld aan zaken, waar dagbladpolemiek eene eerste oorzaak van geweest is. Gezelle had steeds gedaan wat men hem opgelegd had, met iever en toewijding, doch vaak zonder de verre gevolgen ervan te berekenen Gedwee gehoorzamen, dienstbaar zijn aan anderen en zwijgend onrecht verkroppen, dat heeft hij meermaals moeten doen, en dat legt zekere zijner handelingen uit, die men vanwege eenen vlaamschgezinde niet zou verwacht hebben, als bijvoorbeeld de redevoering, die hij te Thielt genoopt was tot het bedaren der « ruitenbrekers » of Vlaamschlievende studenten te houden.

In Kortrijk begon voor Gezelle in alle geval een nieuw leven, waar meest al de beslommeringen van zijn verblijf in Brugge uit verbannen waren. Daar werd het hem nu rustig in 't gemoed; daar zou hij kunnen denken en arbeiden buiten den storm door de staatspartijen verwekt. Maar in den eerste schijnt hij uit zijn center geweest te zijn : de dichter zweeg, zoowel als de dagbladschrijver.

Allengskens begon hij zich bezig te houden met het volledigen zijner verzameling dialectwoorden ten dienste van De Bo's *Westvlaamsch Idioticon*, waarvan de uitgave bij afleveringen toen aan den gang was. Af en toe liet hij zich overhalen tot het schrijven van een gelegenheidsvers of van een « kerkhofblomke » ter gedachtenis van eenen overledene; en, bij stukjes en brokjes, kwam, tegelijk met eene nieuwe uitgave zijner vroegere dichtwerken, den nieuwen bundel *Liederen, Eerdichten et Reliqua* in het licht, waarin ook veel van vóór 1860 voorkomt.

Meiavond 1881 stichtte hij *Loquela*, een maandelijks verschijnend bladje voor taalliefhebberij. Zijne medewerkers waren Dr. K. de Gheldere, Hugo Verriest en andere Westvlaamsche schrijvers. Ieder nummer van *Loquela* bevat een aantal gewestwoorden, woordengedaanten of woordenbeteekenissen, die tot dan toe nog niet geboekt of verklaard waren geworden. Nu en dan ontvingen de inschrijvers een bijblad met *Wetensweerdigheden*, ofwel een gedicht van den hoofdopsteller, zooals bijv. *de Gulden Woensdag*, of ook nog het eerste en eenige nummer van *Ons oud Vlaemsch*, eene afzonderlijke Loquela aan de volkstaal van de Vlamingen van Frankrijk gewijd.

't Is door *Loquela*, dat Gezelle de faam verwierf een onvergelijkelijk woordenkenner en taalnavorscher te zijn. De veertien jaargangen van het bladje behelzen alzoo bij duizenden woorden

en vormen, soms met eenen wijdloopigen uitleg en vergezeld van allerlei bespiegelingen, die van eene ontzettende belezenheid, maar niet altijd van vastheid in de taalwetenschap getuigen; want, indien Gezelle al een woordenkenner, een ontdekker en een vergelijker was zooals nooit iemand vóór hem, dan toch moest hij het vaak opgeven de wegen te betreden, waarop een Kern in Nederland en een Brugmann in Duitschland zich zoo gemakkelijk bewegen : hij was niet van de jongste school.

Schier tegelijk met *Loquela* verscheen voor de eerste maal zijn *Duik- of Plukalmanak*, den spoedig welbekenden scheurkalender, die voor de liefhebbers van volkskunde eene altijd wellende bron is gebleven.

In 1886 werd, door de zorgen van het *Davids-Fonds*, Gezelle's vertaling van Longfellow's *Song of Hiawatha* in het licht gegeven. Het werk genoot dadelijk veel bijval en het was den dichter aan te zien, dat hij, na korte jaren in vormvastheid, rijkdom van kleur en kracht van bewoording veel vooruitgang gedaan had.

Men zou zeggen, dat zijn verblijf te Kortrijk hem, op het letterveld, eene nieuwe richting had doen nemen. Die vaak al te losse zinnen uit zijne vroegere schriften vallen allengskens weg en worden door juistere uitdrukkingswijzen vervangen; niet de gewestelijke woorden alleen hebben de gave zijne voorkeur te genieten : ook de meer algemeen Nederlandsche termen en gaandeweg de

termen van eigen maaksel, ziet men plaats nemen in zijne letterkundige voortbrengselen. Daarbij geeft zich de voorliefde lucht voor woorden van zuiver Germaansch maaksel om dingen en denkbeelden uit te drukken, die tot dusverre in de gewone schrijftaal door bastaardwoorden of omschrijvingen moesten verduidelijkt worden. Gezelle wordt purist, beide in zijne woorden en in zijnen schrijftrant.

En meteen begint voor hem een levenstijdvak, waarin zijne gaven, ook elders dan in Vlaanderen en in België, beginnen erkend en geprezen te worden. In Nederland worden van zijne gedichten gedrukt en de jongere school van ginder huldigt den Kortrijkschen dichter als een voorganger, als een meester in de nieuwe richting.

Door het Belgisch Staatsbestuur wordt hij onder de achttien eerste leden der Koninklijke Vlaamsche Academie van ambtswege benoemd op 8 Juli 1886, ofschoon hij zich duidelijk tegen de stichting van dat genootschap uitgelaten had, dewijl hij vreesde dat staatsbemoeiing voor de natuurlijke ontwikkeling van taal en letteren nadeelig worden kon. Daarna wordt hij met een pauselijk eereteeken vereerd en kort daarop met het kruis der Leopoldsorde, terwijl de hoogeschool van Leuven hem het meesterschap in wijsbegeerte en letteren toekent.

Met dat al bleef de man de nederigheid zelf. Eerbewijzen lieten hem koel, omdat hij van overlang het nietige van al dat vertoon had leeren beseffen en alleen belangstelling over had voor

taal en letteren. Voort ging hij als voorheen, doch in steeds verhevener zin, met « Kerkhofblommen » en « Eeredichten » op grafsteden en bij feesten waar hij niet bij kwam te dichten, ten verzoeke van alwie er hem om bidden wou. Zoo verschenen zijne *Kerkhofblommen* wederom in 1888, met 122 nieuwe zielgedichtjes vermeerderd en verrijkt.

In 1889, den 23 Mei, werd hij benoemd tot geestelijke bestuurder eener kloostergemeente te Kortrijk. Dat schonk hem weêr wat meer tijd voor de studie. Ook, met het aanvangen van het volgende jaar verscheen onder zijne leiding het eerste nummer van *Biekorf*, « een leer- en leesblad voor alle verstandige Vlamingen, » dat heden nog voortbestaat.

Eene nieuwe uitgave zijner werken kwam in 1893 van de pers en werd aldra gevolgd door zijnen bundel *Tijdkrans*, waarvan de inhoud alleen genoeg was om zijnen naam alom bekend te maken. Drie jaar later verscheen alweêr een lijvig boekdeel gedichten, ditmaal getiteld : *Rijmsnoer om en om het jaar*, waarin hij in kracht van opvatting, in diepte van gevoel en in scherpheid van opmerking alles overtrof wat de Vlaamsche letteren tot dan toe op het gebied der poëzie bezaten.

Tusschenin dichtte hij, om op muziek gezet te worden, de *XIV stonden of de bloedige dagvaart onzes Heeren* ; vertaalde hij, samen met den Eerw. H. Cuppens, Montalembert's *Heilige Elisabeth van Ungarn ;* vereerde hij *Biekorf*, bijna

iedere maand, met een zijner jongste gedichten, en bezorgde hij, namens de Vlaamsche Academie, de uitgave van *Hennen van Merchtenen's Cornike van Brabant* of nam hij deel aan de werkzaamheden der academische keurraden.

Zijn laatste letterarbeid bestond in het vertalen der *Meditationes theologicæ* van Mgr. Waffelaert, onder de benaming van *Goddelijke beschouwingen*. In dat werk legde Gezelle er zich op toe, om de geheele terminologie van godgeleerdheid en zedelijke wijsbegeerte in zuiver Nederlandsche bewoordingen te vertolken.

Na het uiteengaan der Kortrijksche kloostergemeente werd de dichter tot de plaats van Bestuurder van het « Engelsch klooster », een der voornaamste onderwijsgestichten van Brugge, benoemd.

Het Engelsch klooster is op korten afstand van Gezelle's geboortehuis gelegen. Hij zou daar nu rust genieten, op eigen bodem en in die eigene oude buurt, waaraan voor hem zoovele herinneringen verbonden waren. Licht zou hij daar, in die ouderwetsche, rustige omgeving, nog lange jaren slijten en Vlaanderen's kunstkroon met nog menigen perel verrijken...

Maar het was anders beslist! Een gezwel aan den rechterarm hinderde hem in 't schrijven; hij verzocht eene heelkundige bewerking, die goed gelukte, maar nadeelige gevolgen op zijn gestel zou hebben. Toen ik den 15 November 1899 met hem voor de laatste maal uit Brugge

ertrok om de zitting der Vlaamsche Academie
: gaan bijwonen, kloeg hij mij zijn leed : de
oorts liet hem geene rust en hij was mismoedig
eworden, al sprak hij nog van eene verzameling
olksspreekwijzen aan te leggen; wij koutten over
e muziek en den ritueelen dans bij Chaldeërs,
ssyriërs en Hebreën, en het scheen dat hij inlich-
ingen bijeengaarde om eene studie daarover te
chrijven. Te Gent verliet hij de Academiezaal
iog vóór de zitting om was en — wij hebben
iem niet meer levend weergezien. Hij stierf op
o November 1899.

Zijn afsterven bracht als bij tooverslag geheel
Brugge in opschudding, heel Vlaanderen in ont-
oering. Den man, dien de meesten uit het oog
erloren hadden, herinnerden zich opeens allen.
Gezelle is dood! Het was eene treurmare, als de
dood van eenen vorst, onder een verkleefd volk.
Het stedelijk bestuur kondigde het overlijden van
den dichter aan en ettelijke maatschappijen riepen
door plakbrieven hare leden voor de uitvaart bijeen.

De lijkdienst kon in de Sinte-Annakerk geene
plaats hebben : de reusachtig groote Kathedraal
werd aangewezen en bleek nog veel te klein om
al die drommen volk, uit alle standen der samen-
leving, te bevatten, die den oprecht koninklijken
lijkstoet volgden. De klokken van Brugge's Halletoren
weenden; de gaslantaarns waren met rouw omhan-
gen; allerwege hingen omfloersde vaandels halftop
aan de gevels te treuren, en de kruinen der brug-

sche torens waren dien dag in den grijzen winternevel weggedoken. Volk en overheden brachten den afgestorven dichter eene eere en eene hulde, die eenen vorst met ontzetting zouden geslagen hebben. Het was Vrijdag en zitting der Bestendige Deputatie : met den Gouverneur der Provincie aan het hoofd kwamen de hoogste gezaghebbers van West-Vlaanderen zich eerbiedig op de markt scharen, toen het lijk van Vlaanderens nederigsten zanger voorbijgedragen werd. De dienst in de kerk duurde lang en treffend was de lijkrede, die kanunnik Rommel uitsprak en met fijnbedachte zinspelingen had weten te doorvlechten. Andere toespraken en ontboezemingen werden op het kerkhof gehoord, lieden van elke richting stonden daar met verduisterde oogen : Hugo Verriest en Julius de Geyter konden hunne tranen geen meester, — maar van tusschen kruisen en tomben en uitpuilende grafheuvels werd de nakende verrijzing van den ontslapen dichter, in marmer of in brons, door alle monden voorspeld.

K. DE FLOU.

LEVENSBERICHT

VAN

THEODORUS JACOBUS IGNATIUS ARNOLD.

Het leven te schetsen van ons medelid Theodorus Jacobus Ignatius Arnold is geen lichte taak voor iemand, die hem maar gedurende den betrekkelijk korten tijd van een kleine vijftien jaar heeft gekend. Wat ik over zijn vroeger leven weet, heb ik grootendeels te danken aan mededeelingen van de verwanten en de goede vrienden van den overledene (1); nooit heb ik eigenlijk vertrouwelijk met hem omgegaan : onze verhouding was uit den aard der zaak veeleer als die van den leerling tot den meester. Daar staat tegenover, dat mijn werk mij er al vroeg toe bracht van zijn geschriften uit vroeger

---

(1) Het is mij een groot genoegen hier opnieuw mijn dank te betuigen aan de weduwe en den zoon van den overledene, die Arnold's nagelaten papieren tot mijn beschikking stelden en nooit moede werden mijn herhaalde vragen om inlichting te beantwoorden. Ook aan de oudste zuster van ons medelid, Mejuffrouw C.-C. Arnold (in religie zuster Maria Dionysia) te Bussum, instituut Marienburg, en aan den heer P. A. M. Boele van Hensbroek, lid der firma Nijhoff te 's-Gravenhage, heb ik groote verplichtingen, welke het mij aangenaam is hier nogmaals te erkennen.

en later tijd gebruik te maken en vooral de uitkomsten van zijn jongste werkzaamheid met bewondering te leeren kennen; voeg daarbij dat ik hem in mijn studententijd en later, na mijn terugkeer in het vaderland, bijna dagelijks heb gesproken, wat gelijk staat met te erkennen, dat ik bijna dagelijks van zijn uitgebreide kennis op velerlei gebied heb mogen profiteeren en zijn nog grooter hulpvaardigheid heb mogen ondervinden.

Al ben ik dus niet bekwaam, om U den ontwikkelingsgang van het gemoeds- en geestesleven van Arnold geheel naar eisch te beschrijven, over den bibliograaf en den bibliothecaris kan ik, zonder mij aan onbescheidenheid schuldig te maken, met eenige bevoegdheid spreken, vooral omdat ik hem aan het werk heb gezien. En het is mij zelfs een liefelijke gedachte, dat te mogen doen: het schijnt mij toe dat ik hem, zoo doende, één enkelen wederdienst betoon voor de talrijke diensten die hij mij heeft bewezen.

Arnold werd geboren te Didam in Gelderland, den 25sten Februari 1832. Hij was de eersteling van een gezin dat mettertijd nogal talrijk zou worden: drie zusjes en vijf broertjes volgden naderhand nog op den oudsten zoon, die voor meer dan een onder hen later een onmisbare steun zou worden. Zijn vader, Theodorus Gerhardus Petrus Arnold, geboren te Nijmegen den 22sten Mei 1805, was van Duitsche afkomst: diens eigen vader was den 22sten Sept. 1775

geboren te Solingen, kwam later naar Nijmegen en trouwde daar. De vader van ons medelid was het tweede kind uit dat huwelijk; hij trouwde op zijne beurt te Nijmegen den 22sten Mei 1831 met Johanna Caecilia Heckerman, geboren te Nijmegen den 22 Nov. 1804. Toen hun eersteling geboren werd, was de vader ontvanger der rijksbelastingen te Didam, waar de kleine zijne eerste kinderjaren doorbracht en het gezin met een dochtertje, Catharina Caecilia, en een zoontje verrijkt werd. In 1836 en 1837 stond de vader te Barneveld, maar werd toen naar Nijkerk verplaatst, waar hij een reeks van jaren bleef. Daar werden al de andere kinderen geboren en genoten de ouderen hun onderricht.

Naar dat onderwijs snakte de kleine Theodoor. Het spel trok hem al vroeg niet meer aan : terwijl broertjes en zusjes speelden, zocht hij de eenzaamheid en zat hij « in een hoekje met een boekje », of stond hij droomend en zinnend voor zich uit te staren. Hij miste allen aanleg tot slootje springen en dergelijke spelen, heeft hij zelf later meer dan eens getuigd.

Zoo heel wonderlijk was dat intusschen niet : hij was zoo, omdat de karaktertrekken, die hij van zijn ouders geërfd had, hem zoo maakten.

De vader was een zelfstandig ontwikkeld man, die veel initiatief had om vooruit te komen en door eigen werkkracht en werklust een betrekkelijk groote geleerdheid had verworven. Hij was een

man aesthetisch van aanleg, die zich gaarne op de hoogte hield van de letterkunde van den dag, de dichters van zijn tijd las en herlas, er uit overschreef wat hem bijzonder beviel, en als jongeling voor zijn meisje versjes berijmde die lang niet onaardig klinken. Tevens groot liefhebber van schilderijen en teekeningen. Daarbij nauwgezet in zijn zaken en daardoor als voortreffelijk ambtenaar bekend staande, zoo zelfs, dat hij te Nijkerk benoemd werd onder 84 sollicitanten. Zijn betrekking liet hem nogal veel vrijen tijd over, die hij aan zijn liefhebberijstudie en aan de opvoeding zijner kinderen besteedde.

Van dien vader heeft Arnold zeker zijn weetgierigheid en zijn aanleg tot studie geërfd. Maar de eigenaardigste trekken van zijn karakter had hij toch, geloof ik, van zijne moeder.

Deze was van voorname afkomst en niet onbemiddeld, redenen waarom de familie later tegen haar huwelijk met Theodoor Arnold sr. gekant waren. De beide jongelieden beminden elkander reeds van der jeugd af : hun eerste kennismaking begon toen ze pas 12 jaar oud waren, en de goede verstandhouding groeide tot zulk een innig gevoel aan, dat de voogd van het meisje, die op veertienjarigen leeftijd haar ouders had verloren, het veiliger oordeelde zijn beschermelinge toe te vertrouwen aan de *Sœurs de Notre Dame*, die, uit Amiens verbannen zijnde, te Weert in Limburg een kostschool voor jonge dames van den netten

stand hielden. Maar de toeleg om de beide jongelieden van elkander te vervreemden, mislukte, zooals gewoonlijk, geheel : ze bleven elkander trouw, alhoewel Johanna Heckerman tot haar twee en twintigste jaar te Weert bleef. Zij genoot er een nogal degelijk onderwijs, maar vooral eene zorgvuldige uiterlijke opvoeding, zooals men dat van een dergelijke onderwijsinrichting kan verwachten; zij leerde er natuurlijk ook goed en vlot Fransch spreken, wat onze Arnold op zijne beurt van haar leerde : hij is er altijd trotsch op geweest, dat hij reeds van zijn kinderjaren af wel niet onberispelijk, maar toch beter dan zulks in Holland gewoonlijk het geval is en was, met het Fransch kon omgaan.

Die voornamere afkomst zijner moeder kwam in Arnold's manieren uit : reeds als jongeling was hij zeer gesteld op een keurig en gunstig voorkomen; en van zijn moeder had hij ongetwijfeld ook zijn gehechtheid aan de burgerlijke vormen, maar zijn vormlijkheid was die van den man van goeden huize; zij was niet koud, noch hooghartig, en stootte niet af, maar trok aan.

Dat het gezin Roomsch was, heeft men uit het bovenstaande reeds begrepen, en wie het Hollandsch catholicisme kent, weet wat dat zeggen wil, toen niet minder dan thans. Vooral de moeder was streng geloovig, tot dwepens toe. Vandaar dat zij altijd zeer in zich zelve was gekeerd, weinig mededeelzaam en zeer zwaartillend, eigenschappen die ook haar oudsten zoon kenmerkten.

Mededeelzaam was deze alleen op wetenschappelijk terrein, en dan nog moest men eerst zijn vertrouwen winnen, of met een bepaalde vraag tot hem komen: dan gaf hij gaarne ten beste wat hij wist, en dat was niet weinig; maar over al wat zijn persoonlijke aangelegenheden betrof, bleef hij steeds zeer gesloten, zelfs tegenover zijne huisgenooten. Zijn verdriet — en hij heeft er veel gehad in zijn leven — verkropte hij en leed hij in stilte; hij heeft te meer geleden, daar kleine verdrietelijkheden zooals er zoo talloos vele in een menschenleven voorkomen, bij hem heel licht grootere afmetingen kregen dan noodig was, en ook dàt was een karaktertrek die Arnold van zijn moeder geërfd had. Zoo kalm als de vader was, zoo driftig was de moeder, en zoo ook haar oudste zoon. Als alle gevoelsmenschen was hij zeer prikkelbaar, licht geraakt en gauw gebelgd; zeer gevoelig voor een vriendelijk of een hard woord; weinig geneigd om een voorkomend geschil effen te praten, er liever over zwijgend; met sterke sympathien en antipathien behept; woest opstuivend als hij meende dat er onrecht geschiedde, onverschillig vanwaar dat al of niet vermeende onrecht kwam, wat hem meer dan eens duur is te staan gekomen.

Voor die ouders, wier eigenschappen men in zoo sterke mate in zijn karakter terugvindt, koesterde Arnold zijn leven lang een grenzelooze liefde, die zich in zijn kinder- en jongelingsjaren uitte in dankbare verjaringswenschen en opstelletjes die hij

hun opdroeg, op zijn mannenleeftijd in teedere bezorgdheid voor hun welzijn. Zijn vader stierf in 1884; zijn moeder mocht hij nog acht jaar daarna behouden, en gedurende dat tijdsverloop deed hij meer dan zestig maal de reis naar Oosterhout (in Noord-Brabant) om haar te bezoeken. Toen ze in haar laatste jaren zeer hulpbehoevend werd, wist Arnold zelfs gedaan te krijgen, dat het telegraafkantoor ook in besloten tijd voor berichten aan hem zou open staan.

Ook zijne broeders en zusters had Arnold hartelijk lief. Veel liever dan met hen buiten te spelen, vertoonde hij voor hen Chineesche schimmen, of vertelde hij hun de geschiedenis van Robinson Crusoe of van Jan van Schaffelaar, van Cooks reizen rondom de wereld of van Thomas Morus, met den ernst van iemand op meer gevorderden leeftijd. Die liefde voor zijn broeders en zusters is bij Arnold nooit verflauwd, en tot zijn laatsten levensdag heeft hij, ofschoon hij toch ook maar een bescheiden inkomen had, zich jaren lang belangrijke geldelijke offers getroost om het leven van een broeder en een zuster, die beiden ziekelijk zijn, te veraangenamen. Maar vooral met zijn oudste zuster was hij als kind en jongeling zeer intiem. Voor haar schreef hij muziek over; hij bond hare school- en muziekboeken in, en toen hij het ouderlijke huis verlaten had, tot wanneer zij het ook deed om hare roeping te volgen, schreef Arnold haar de hartelijkste brieven die men zich denken kan.

Zijn eerste onderwijs genoot Arnold van vader en moeder. Daarna doorliep hij de openbare lagere school te Nijkerk, en later nog een bijzondere school voor meergevorderd onderwijs, waar ook Fransch, Duitsch en Engelsch onderwezen werd. Hij leerde zeer vlug en vlijtig, en muntte uit in het teekenen en schilderen : van zijne vaardigheid is nog menig proefje overgebleven, dat zelfs een man van het vak eer zou aandoen.

In die jaren deed Arnold af en toe eens dienst in de kerk als koorknaap. Zoo kwam hij aan zijn eerste onderricht in het Latijn, waarin hij zich alleen verder bekwaamde. Dit is ook de eerste aanleiding geweest tot zijne grondige kennis der kerkelijke gebruiken en gereedschappen, die uit zijne geschriften telkens blijkt en hem uitnemend te stade kwam vooral in een land als Holland, waar vaak door geleerde mannen, die protestant zijn, op dat gebied zonderlinge vergissingen en fouten begaan worden.

Ofschoon niet geheel onbemiddeld, zoo waren de ouders toch niet rijk genoeg om hun oudsten zoon te laten studeeren, hoe gaarne ze 't ook hadden gedaan. Onze Arnold zou dus een ambacht leeren. « Curieus » als hij was, had hij zijn horloge eens aan een onderzoek onderworpen : hij bestudeerde haarfijn hoe alles in elkaar zat, en dat gaf hem den lust bij een horlogemaker geplaatst te worden, wat waarlijk gelukte. Eenigen tijd was hij te Nijkerk in dat vak werkzaam, waarna hij op een grooteren winkel te Arnhem kwam. Maar weldra bleek, dat zijne oogen

voor dat fijne werk niet sterk genoeg waren — hij was pas 15 jaar toen hij reeds moest gaan brillen —, en waarschijnlijk kwam daar nog bij, dat zijn weetgierige geest in 't horlogemakersvak niet was te voldoen. Arnold kwam dus weer naar huis. Zijn vader had hem gaarne bij zich op 't kantoor gehad, maar dat viel niet bijster in den smaak van den zoon, — gelukkig voor de wetenschap. Een zijner andere liefhebberijtjes zou over zijn verder leven beslissen.

Tot de vrienden zijns vaders te Nijkerk behoorde ook J. K. Wansink, boekdrukker en binder. Uit zuivere liefhebberij begon de jonge Arnold op den winkel van Wansink reeds op zijn 12de jaar te leeren zetten en binden. De gedichtjes, welke hij bij gelegenheid der verjaardagen van vader of moeder vervaardigde en uit naam van broertjes en zusjes voordroeg, werden dan ook door Arnold eigenhandig gezet en gedrukt, zoolang hij thuis was. Het oudste dezer « drukwerkjes » is een *Verjarings-groet* voor zijne geliefde moeder, dd. 22 Nov. 1845. In 1846 zette en drukte hij zelfs een verzameling anecdoten, uit verschillende schrijvers bijeengelezen, met den titel : *Anecdoten en vertellingen, verzameld door* T. J. I. A. *Nijkerk, J. K. Wansink.* 1846. Het aardige boekje, met nonpareil romein gedrukt, 41 mm. breed bij 93 hoog, bestaat uit 54 genummerde bladzijden met een titelblad. Nog één exemplaar van dit microscopisch boekje is overgebleven : het werd door zijn « maker » aan de universiteitsbibliotheek alhier geschonken.

Welke liefhebberij Arnold in het vak had, en wat de oorsprong was van die liefhebberij, moge ook hieruit blijken, dat hij omstreeks hetzelfde tijdstip een gedrukt briefje aan zijn vader zond, waarin hij berichtte dat al zijn boeken thans ingebonden waren en verzocht om er nu weer andere te krijgen; hij noemt met name een exemplaar van Florian, « waarnaar hij zoo groot verlangen had. » Klaarblijkelijk was het minder het ambacht zelf, dan het product van het ambacht dat hem bekoorde.

Naar mij door zijne oudste zuster verzekerd wordt, werkte Arnold zoo keurig en was hij in alles zóó accuraat, dat hij dra een der beste zetters werd. Als men de voortbrengselen zijner kunde thans nog beschouwt, moet men erkennen dat die lofspraak geen grootspraak kan wezen.

Déze liefhebberij was het, die over zijn verder leven zou beslissen.

Het liep tegen het einde van het gedenkwaardig jaar 1848. Arnold was dus ruim 16 jaar oud, en zeer tegen zijn zin nog steeds tot last zijner ouders. Daar trok een advertentie in de courant, waarbij een bekwame letterzetter werd gevraagd op de drukkerij van I. A. Nijhoff te Arnhem, zijn aandacht. Hij wilde zelfstandig worden. Met goedvinden zijner ouders, maar tot groote spijt van zijn vriend Wansink, die hem ook wel had willen houden, reflecteerde hij op de bedoelde advertentie, met het gevolg dat hij met 1 Januari 1849 als « jongmaatje » aanvaard werd.

Dit is het bescheiden begin geweest van Arnold's loopbaan, een begin waarover hij zich nooit heeft geschaamd, waar hij integendeel trots op was, en terecht, want meer dan eens is zijn practische kennis van 't drukkersvak hem bij zijn latere studie en der wetenschap zelve ten goede gekomen.

Trouwens op de drukkerij zou Arnold niet heel lang blijven. Door toevallige omstandigheden werd hij door zijn patroon aangewezen om in diens auctie-zaak te helpen bij de veiling C. P. E. Robidé van der Aa (1851). Toen onderscheidde hij zich zóó, dat de oude heer Nijhoff zijn jongmaatje uit de zetterij riep en bij zijn auctie-afdeeling te werk stelde.

Dat was, zooals men licht begrijpen kan, een groote gebeurtenis in het leven van den jongen man. Den geheelen dag mocht hij nu met boeken omgaan, en dan nog wel met oude boeken : zijn lust en zijn leven! Ofschoon Arnold den ouden heer Nijhoff nog in datzelfde jaar 1851 verlaten heeft, toch moet hij daar geworden zijn, naar ik mij voorstel, wat hij heel zijn leven zou blijken te zijn : een bibliophiel in den verhevensten zin van het woord, een vereerder van het boek niet om zijn uiterlijke mooiheid, maar om zijn innerlijke waarde, van het boek als drager van wetenschap, een veel te groot vereerder om ooit een goed koopman te kunnen worden. Het is bekend, dat I. A. Nijhoff geen gewoon boekhandelaar was : hij was ook archivaris van Gelderland, uitgever en commentator der *Gedenkwaardigheden uit de geschiedenis van Gelderland*, redacteur van de *Bijdra-*

gen tot de Vaderlandsche Geschiedenis, doctor in de rechten honoris causa, lid der Koninklijke Academie van Wetenschappen te Amsterdam. Terecht heeft Boele van Hensbroek opgemerkt, dat men deze titels dikwijls vereenigd ziet, « maar dat zij verkregen waren door een eerzaam boekhandelaar in eene provinciestad, bewijst duidelijk dat de oude Nijhoff een man was van bijzondere beteekenis ». (1) Voor dien man « was het leven de wetenschap, de handel een middel om te leven » (2), en onder diens leiding kwam nu Arnold, met dezelfde gevoelens bezield! Hoe moet het voorbeeld van zijn patroon die gevoelens nog aangewakkerd hebben! Hij verkeerde daar in een omgeving waar voor alles de wetenschap werd gediend : vader en zoon zag hij dagelijks eendrachtig samenwerken op haar gebied : alles wat hij hoorde en zag moest zijn zucht naar weten en zijn lust in 't studeeren nog doen aangroeien. Woorden wekken, voorbeelden trekken : het ontbrak hem daar aan het een noch het ander.

In die omgeving bleef Arnold ongeveer tot het einde van 1851. De jongste zoon van zijn chef, Martinus Nijhoff, die bij Frederik Muller te Amsterdam was, vertrok in September van dat jaar naar Parijs, en op aanbeveling van Isaak Nijhoff kreeg Arnold de bij

(1) P. A. M. Boele van Hensbroek, *Levensbericht van Martinus Nijhoff* (Leiden 1895), blz. 4.
(2) Boele van Hensbroek, t. a. p., blz., 6.

Muller opengevallen plaats, nadat hij eerst nog heel kort bij Eekhoff te Leeuwarden was geweest (1).

Zoo er een school was, waar men *boekhandelaar* kon leeren worden, dan was het daar. Muller was een bibliograaf zooals weinigen : de wetenschappelijke waarde van een boek wist niemand beter te waardeeren dan hij, en het was zijn streven, zooals later dat van Martinus Nijhoff, « de belangen zijner zaak met die der wetenschap te vereenigen » (2), « de ontwikkelde tusschenpersoon te zijn tusschen de auteurs, ook van vroeger eeuwen, en de geleerden ; de schakel te zijn in den keten tusschen het weten van voorheen en dat van de toekomst » (3); maar met dit al was en bleef hij toch boek*handelaar*, boek*verkooper*.

Arnold werd daar volleerd in de wetenschappelijke zijde van het vak : van zijn chef leerde hij de nauwkeurige titelbeschrijving en strenge systematische indeeling, zoo noodig bij het opstellen van

---

(1) Eekhoff was een nogal zonderling man. Arnold heeft later verteld wat er hem daar te Leeuwarden gebeurde. Eekhoff, die even kwam kijken naar Arnold's werk, zegt, op een letter wijzende, op spottenden toon : « Wat is dat? » — « Dat is een t, » antwoordt Arnold. « Zoo? wel, zet er dan onder, dat het een t is. » En Arnold, altijd slagvaardig als hij was, nam zijn pen en schreef er onder, terwijl hij Eekhoff's woorden herhaalde : « Dat is een t. » « En ik heb de eer U te groeten, » voegde hij er aan toe, en ging. Dit heeft niet verhinderd dat later hun verhouding zeer vriendschappelijk was.

(2) M(ARTINUS) N(IJHOFF), *Levenschets van Frederik Muller*, blz. 11 en passim.

(3) BORLE VAN HENSBROEK, t. a. p. blz. 7.

catalogussen; daar maakte hij zich die kennis van zeldzame of in eenig ander opzicht belangrijke boeken eigen, die zich moest uiten in korte aanteekeningen bij een of anderen titel te voegen, waarin met enkele woorden de waarde van het beschreven boek treffend juist wordt aangegeven; daar legde hij den grondslag voor die bewonderenswaardige kennis van boeken van allerlei slag en op allerlei gebied, die allen, die hem van nabij gekend hebben, steeds heeft verbaasd, maar *boekhandelaar*, *boekverkooper* werd hij er niet. Onder zijn papieren vond ik een drietal voorlezingen, door Arnold in 1852, dus toen hij twintig jaar oud was, gehouden in een maatschappij, « Taal- en Dichtkunst » tot zinspreuk voerende, waarvan hij te Amsterdam lid was. In de eerste handelde hij over de poezië en haren oorsprong in 't algemeen; in de twee andere over den oorsprong en de ontwikkeling der Nederlandsche dichtkunst tot in de 17de eeuw. Deze voorlezingen zijn van het hoogste belang voor de kennis van Arnold's ontwikkeling: er blijkt een meer dan alledaagsche kennis van algemeene en Nederlandsche letterkunde en geschiedenis uit, die den jeugdigen spreker, die tóch weinig meer dan lager onderwijs had genoten en ze zich door eigen studie had eigen gemaakt, alle eer aandeed; maar van iemand die boekhandelaar wilde worden, zou men allicht een ander onderwerp verwachten, waarbij der bespiegeling wat minder ruimte overgelaten wordt. En luister hoe Arnold zijn tweede lezing begon: « Zooals bij alle volkeren ligt ook het

begin der Nederlandsche Letterkunde met eenen digten sluijer overtogen, en hoogst moeijelijk is het voor het ongeoefende oog om door de nevelen te dringen die haar omringen. Desniettegenstaande is het niet onmogelijk om een gedeelte van dien sluijer op te ligten, en om, voorgelicht door den fakkel der kritiek, eenen blik te werpen in de bron waaruit onze taal en letterkunde is ontsproten. En is een zoodanig onderzoek, gevolgd door eene beoefening van den gevonden schat, schoon en edel voor iederen mensch, het is het te meer voor hem die een werktuig is voor de verbreiding van nuttige kundigheden, en tot veredeling en beschaving van het menschelijk hart, voor den Boekhandelaar. Het is waar, de voornaamste reden waarom men Boekverkooper is, is in het algemeen stoffelijk belang, maar dit stoffelijk belang verkrijgt een aangename tint, wanneer zich kennis, smaak en liefde voor de wetenschap daaraan paren, terwijl het tevens onwedersprekelijk is, dat ook het stoffelijk belang daardoor bevorderd wordt. Wie onzer gevoelt zich, dit beseffende niet aangetrokken om het zijne toe te brengen tot het bevorderen, ik wil nog niet zeggen tot het bereiken van dit doel, en wie gevoelt geen lust om een steentje aan te brengen, het moge dan grooter of kleiner zijn tot een modèlgebouw, dat misschien later tot een grondslag kan dienen voor een hechter en op vastere grondslagen berustend? » Het is wel wat onbeholpen uitgedrukt, maar iedereen voelt dat hetgeen den boekhandelaars-leerling, die zoo sprak, in het vak zijner keuze aan-

trok, veel minder was het boek als handelsartikel dan wel als drager en aanbrenger van wetenschap. Arnold was zich daar waarschijnlijk toen nog niet van bewust; maar wie die uitingen nauwkeurig overweegt, begrijpt wel dat iemand die zooveel enthousiasme aan den dag legde om aan den opbouw der wetenschap mede te werken, groot gevaar liep nooit een boek*handelaar* te worden. Dit enthousiasme werd er mettertijd niet minder op, en dit is de grondoorzaak geweest van Arnold's teleurstellingen op stoffelijk gebied, toen hij later een eigen zaak oprichtte.

Muller zag zeer goed in, dat het veel waard zou zijn in België een confrater te hebben, die tevens een vriend was, en zoo vestigde zich Arnold, gesteund door Muller, die hem van een eerste uitgelezen magazijn boeken voorzag, als antiquaar en uitgever in 1850 te Brussel (rue de l'hopital 12). Hij gaf catalogussen van zijn magazijn en van zijn veilingen uit, die als modellen in hun soort kunnen geroemd worden, waarin nauwkeurige titelbeschrijving gepaard ging met een voortreffelijke wetenschappelijke indeeling, en de waarde der boeken werd uiteengezet in aanteekeningen over de schrijvers en hunne werken, waaruit Arnold's uitgebreide kennis op letter- en geschiedkundig gebied op het voordeeligste uitkwam. Vooral zijn magazijncatalogussen (bulletijns die oorspronkelijk om de maand, later met grooter tusschenpoozen verschenen) waren in dit opzicht merkwaardig, en zijn ook thans nog van

groot nut voor wie de belangrijke en zeldzame boeken van zijn vak wil leeren kennen.

Het was natuurlijk Arnold's streven, op het voorbeeld van zijn leermeester, als boekhandelaar de wetenschap van dienst te zijn. Daardoor kwam hij op het denkbeeld catalogussen uit te geven van in zijn magazijn verkrijgbare overdrukjes uit wetenschappelijke tijdschriften en verzamelwerken, een onderneming waaraan hij veel genoegen beleefde. Doch vooral als uitgever trachtte hij zich in die richting te onderscheiden. Hij ondernam de uitgave van verschillende zeer belangrijke wetenschappelijke werken. Heel veel heeft hij in dat opzicht niet gepresteerd, maar wat hij gaf, was keurig. Zoo heeft hij het aangedurfd, toen hij eens een exemplaar vond van Erasmus' *Silva Carminum* uit het jaar 1513, waarvan er tot dan toe slechts twee bekend waren, er een photo-litographische reproductie, met een inleiding van zijn vriend Charles Ruelens, van uit te geven, wat in 1864 heel wat meer te beteekenen had dan thans.

Het duurde dan ook niet lang, of Arnold had zich geheel België door een welverdiende faam als groot boekenkenner verworven, maar desniettegenstaande, hoe hij zich ook inspande, bleef het financieel succes uit. Wel is waar, was het destijds juist niet zeer gemakkelijk te Brussel goede zaken te doen. De concurrentie was groot : Heussner, V. Trigt, Mucquardt, weldra Olivier en Bluff waren geduchte mededingers. Maar daar stond tegenover dat Brus-

sel toen een groote internationale boekenmarkt was, veel meer dan tegenwoordig, en de liefhebberij om fraaie bibliotheken te bezitten veel algemeener. Maar Arnold kon van de zeldzame of anders belangrijke werken, die hij in magazijn had, niet scheiden. Er wordt verteld dat er eens iemand in zijn winkel kwam en een boek wenschte te koopen, dat in zijn pas verschenen magazijncatalogus tegen een hoog bedrag verkrijgbaar was gesteld. Op het beslissend oogenblik, toen Arnold den kooper het verlangde boek zou ter hand stellen, bezon hij zich en verklaarde dat hij het niet wenschte van de hand te doen. De koopgrage bezoeker mocht al een hooger bedrag bieden dan in den catalogus was aangegeven, het hielp niet.

Dit feit teekent den man Handelsgeest was hem blijkbaar van huis uit t'eenenmale vreemd. Zijn vader had hem wel liefde voor boeken weten in te boezemen, maar 't was liefde zoo niet om ze te bezitten, dan toch om ze ten bate der wetenschap te gebruiken, en zijn eerste patroon was te veel geleerde en te weinig handelsman geweest, dan dat Arnold bij hem ook maar eenigszins koopman had kunnen worden. Zijn verblijf bij Muller, den handelaar bij uitnemendheid, had hem veeleer in zijn zwak versterkt : hij had daar aldoor gedaan wat hij zoo gaarne deed, niet bloot boekentitels afschrijven en in een of andere orde laten drukken, hoe dan ook; hij had er te veel in gestudeerd. Het gevoel van handelaars van den echten stempel zooals Muller

en M. Nijhoff b. v., die in een mooie bibliotheek alles en alles weten te apprecieeren, maar wier hart toch popelt om ze te mogen veilen (1), dat gevoel was aan Arnold onbekend.

Geen wonder dus, dat hij in zijn onderneming niet slaagde. Daarbij kwam dat grievend huiselijk leed hem ter neer drukte. Den 22sten Mei 1862 was Arnold getrouwd met Mej. Grietje Kooij uit Monnikendam; maar weldra, na de geboorte van een zoontje (Maart 1863) werd de jonge moeder lijdend, om niet meer te herstellen : den 26 Juli 1865 overleed zij na een lange smartelijke ziekte.

Arnold hield het nog een paar jaar vol, maar was ten slotte verplicht in 't begin van 1868 te liquideeren.

Een periode vol smartelijke herinneringen was daarmede afgesloten. Hij keerde naar Holland terug. Gedreven door zijne genegenheid voor de familie van zijn eersten patroon, gaf hij de voorkeur aan een betrekking bij diens oudsten zoon, M. Nijhoff te 's-Gravenhage, boven een dergelijke bij Frederik Muller, zijn ouden leermeester. Hij zou voor Nijhoff, wiens zaak toen reeds in vollen bloei was en zich nog gestadig langs alle kanten uitbreidde, de magazijncatalogussen redigeeren. Wat Arnold voor

(1) Verg. BOELE VAN HENSBROEK, t. a. p. blz. 7.

Martinus Nijhoff geweest is, heeft een der leden der tegenwoordige firma Nijhoff met ridderlijke openhartigheid zelf getuigd. « Van dien tijd », zegt de heer Boele van Hensbroek, « dateeren... de uitstekend bewerkte systematische vakcatalogussen, die menigmaal dienst konden doen als bibliographie van eenigen tak van wetenschap. Vooral de groote catalogus van Nederlandsche geschiedenis : *Bibliotheca historico-neerlandica* was in dat opzicht merkwaardig » (1).

Maar Arnold bewerkte niet alleen magazijncatalogussen. Om zijn inkomsten te vermeerderen stelde hij ook Nijhoff's auctiecatalogussen samen, en dit met niet minder goed gevolg. Een der belangrijkste aucties die Nijhoff in dat tijdperk hield, is die van de bibliotheek van J. P. Delprat, den schrijver van het bekende boek over de broederschap van 't gemeene leven. Deze veiling was voor Nijhoff een groot succes : Delprat's boeken en handschriften werden tegen hooge prijzen over de geheele wereld verspreid, en de eer van dit succes kwam voor een niet gering deel toe aan Arnold, die den auctiecatalogus uitstekend had geredigeerd (2).

Men make zich van de verdienste aan dergelijk werk verbonden vooral geen gering denkbeeld. Daar is meer aan vast dan titels nauwkeurig af te schrijven

(1) Boele van Hensbroek, t. a. p. blz. 27.
(2) Verg. Boele van Hensbroek, t. a. p. blz. 27.

en naar den eisch te rangschikken. Men moet een boek ook op zijn waarde doen schatten en er de aandacht op weten te vestigen. En ook dat kon Arnold. Onder de massa der bibliotheek van Delprat bevond zich o. a. een handschriftje dat er erg onooglijk uitzag. Een ander zou er zich allicht met een oppervlakkige beschrijving van afgemaakt hebben, maar dat zou Arnold nooit over zijn hart hebben kunnen krijgen. Hij bestudeerde het handschriftje gedurende eenige dagen, en kwam zóó tot de verrassende ontdekking dat hij een eigenhandig geschrift van den bekenden Franschen protestant Jean Morin in handen had (1). Zoo bleek het onooglijke boekje, dank zij Arnold's speurzin, een onschatbaar document te wezen : het werd dan ook voor honderden guldens verkocht en wordt sedert als een kostbare schat in de Waalsche bibliotheek te Leiden bewaard.

Waarschijnlijk mogen wij het blinde lot dankbaar zijn, dat Arnold van achter de toonbank heeft verdreven, want eerst toen hij bij Nijhoff, eigenlijk toch maar in een ondergeschikte betrekking, gekomen

(1) Naar een vriendelijke mededeeling van den Heer BOELE VAN HENSBROEK. — Zie de beschrijving van dit handschrift in den *Catalogue de la Bibliothèque de feu M.* G.-H.-M. DELPRAT (La Haye, M. Nijhoff, 30. Janv. 1872 et jours suivants), onder nr 1176.

was, begon hij zich als wetenschappelijk man te doen gelden. Hij wist er zijn patroon toe over te halen, een tijdschrift op te richten uitsluitend aan de wetenschap der bibliographie gewijd, nl. de bekende *Bibliographische Adversaria*, waarvan het eerste nummer den 1 Februari 1873 verscheen (1).

In eene korte inleiding werd gewezen op den verblijdenden bloei der bibliographische wetenschap, zoodat de verwachting gegrond scheen « dat het velen niet onwelkom (zou) zijn een orgaan te bezitten waarin zij hunne ondervinding (konden) mededeelen, opmerkingen (konden) maken, vragen (konden) doen over boeken en handschriften », en dat dit orgaan « door de inzending van grootere of kleinere bijdragen uit den rijken voorraad van hunne kennis en boekenschat », op zijn beurt de ontwikkeling der bibliographie zou bevorderen.

De inleiding is geteekend door Martinus Nijhoff, maar we mogen aannemen, me dunkt, dat de uitgever daarin de beweegredenen zal hebben herhaald welke Arnold bij hem had doen gelden om hem tot de onderneming te doen besluiten.

Zoolang Arnold bij Nijhoff was, heeft hij aan de *Bibliographische Adversaria* vlijtig medegewerkt. Zijne bijdragen kenmerken den man.

Slechts zeer weinige zijn van zuiver bibliographischen aard, t. w. de doorwrochte beschrijving der

(1) Verg. BOELE VAN HENSBROEK, t. a. p. blz. 40.

uitgaven van Wagenaar's *Vaderlandsche Historie*, van de *Vervolgen en aanmerkingen, nalezingen, verkortingen en tegenschriften*, verschenen in 1876 en 1877; en zijne *Nederlandsche Shakespeare-Bibliographie* (1879), welke thans, na meer dan 20 jaar, nog niets van hare waarde verloren heeft.

Inzonderheid merkwaardig in dit verband is zijn beschrijving van een compleet exemplaar van Cr. Passaeus' *Hortus floridus*, welkdanig exemplaar nooit voorkomt, maar door Arnold kon samengesteld worden dank zij een vergelijking van zeer vele exemplaren. Dit artikel dankt namelijk zijn ontstaan aan Arnold's liefde voor bloemen en planten, hem reeds in zijn kinderjaren door zijn vader ingeprent. Deze had zijn jongen een gedeelte van den tuin afgestaan, dat hij naar hartelust mocht bebouwen, en die liefde is hem altijd bij gebleven. Hoe klein behuisd ook, toch hield hij in zijn stille woning te 's-Gravenhage eene geheele kamer uitsluitend bestemd tot het kweeken van bloemen, en het is zeer zeker geen toeval, dat zijn zoon bloemist is geworden en dat hij later een doorwrochte bibliographie van de werken van Dodoens en De l'Obel gemaakt heeft.

Behalve de drie genoemde opstellen, overschrijden al de andere die hij in de *Bibliographische Adversaria* liet verschijnen verre de grenzen der eigenlijke bibliographie. Zie b.v. reeds in de eerste aflevering, het stukje: *Een autografen verzamelaar der 17de eeuw*, DAVID FLUD VAN GIFFEN, waarin

bij den oorsprong van diens verzameling ontsluierde waaraan hij in de volgende afleveringen een uitgave van zeven en twintig eigenhandige brieven van Flud van Giffen toevoegde.

Doch vooral in de volgende artikelen toonde Arnold hoe naar zijne meening de bibliograaf zijn taak dient op te vatten.

In zijn artikel *Het « Groote Liederboeck » van L(enaert) C(lock)*, deelde hij, naast een nauwkeurige bibliographische beschrijving, een verrassende ontdekking mede : « Bij het doorbladeren van dit bundeltje », zoo schrijft hij », trok het mijne aandacht dat daarin eenige woorden, die op zich zelf geene bijzondere waarde schenen te hebben, in kapitale letters zijn gedrukt, en eene nadere beschouwing deed mij bemerken dat door het bijeenvoegen dezer woorden geheele volzinnen werden gevormd. Aangemoedigd door deze ontdekking, begon ik alle liederen in dezen bundel voorkomende, op dezelfde wijze te onderzoeken, en het gevolg van dit onderzoek was, dat ik bemerkte, dat in nagenoeg alle liederen den naam besloten lag van den persoon of der personen waaraan deze liederen oorspronkelijk tot opwekking of ter vermaning, waarschijnlijk in Hs., waren gezonden. »

Zoo ontdekte Arnold onder de 435 liederen, die de meest complete uitgave van 1625 bevat, 398 namen van personen of gemeenten waaraan deze liederen oorspronkelijk zijn gericht geweest. Het geheel was een belangrijke bijdrage tot de geschiedenis der doopsgezinde gemeente.

Een volgend artikel betreft ook een liedboek, nl. de *Liedekens ende Refereynen ghemaeckt by Haerlem Soetendal*, een allerzeldzaamst boekje, van welks 13de druk alleen een paar exemplaren zijn overgebleven. Aan een nauwkeurige beschrijving voegde Arnold eenige mededeelingen toe over den van elders geheel onbekenden dichter, voor zóover die uit zijn liederen waren op te diepen.

Het merkwaardigste onder deze kleine bijdragen is echter dat over « *Een vergeten boek van Caspar Coolhaes,* » in 1881 verschenen. Weer krijgen we eene bibliographische beschrijving waaraan niets te verbeteren valt, maar die is haast bijzaak. De hoofdzaak is, dat met die beschrijving een belangrijke bijdrage tot de veelbewogen levensgeschiedenis van den voorlooper van Arminius verbonden wordt. Arnold toont aan, aan de hand van Coolhaes' eigen mededeelingen, dat men ten onrechte gemeend heeft dat deze, nadat hij uit zijn predikambt was ontzet, een stokerij van likeuren of sterke dranken had opgericht (welke meening meer dan eens tot een minder gunstige beoordeeling van zijn karakter had geleid), maar wel een fabriek van geneeskrachtige oliën en wateren.

Doch niet alleen in de *Bibliographische Adversaria* gaf Arnold de vruchten zijner studiën ten beste. Ook in het tijdschrift van Alberdingk Thijm en in het *Nieuwsblad voor den Boekhandel* publiceerde hij een en ander.

In 1876 plaatste hij in de *Dietsche Warande* een

stuk over het *Salve Regina* van Jan van Hu- voorkomende in de bekende ***Oud-Vlaamsche Li-deren en Gedichten*** uitgegeven door Carton.

Hij toonde aan, dat in dien bundel ette- naamliederen voorkomen, en vestigde er de aand- op, dat in de aanvangletters der regels van he gedicht getiteld *Salve Regina*, de geheele al- geheeten antiphoon te vinden is, zooals trouw- in de laatste strophe uitdrukkelijk wordt gezeg- Terecht noemde Arnold het onbegrijpelijk, dat de- bijzonderheid den uitgever van den bundel o- snapt was. Dit heeft nl. zijn belang. Op va- plaatsen is het gedicht, zooals het gedrukt is, onu- delijk en zelfs onverstaanbaar; leest men de an- phoon in de beginletters van het gedicht van Ja- van Hulst, dan bemerkt men eenige zonderling- verschillen met den tekst van die antiphoon, die ee- fout in het gedicht of in de uitgave doen vermoede- met andere woorden, de vergelijking van den eigen- lijken tekst der antiphoon met dien in de aanvang- regels van het gedicht is voor den uitgever ee- belangrijk critisch hulpmiddel.

Dit was dan ook niet ontgaan aan Arnold. die verschillende der verkeerde lezingen terecht bracht. Maar hij was geen taalkundige, en ken- zich zelven te goed om zich noodeloos op gla- ijs te wagen. Hij deed dan ook geen poging om de hopeloos slechte uitgave van Carton op de overblijvende punten te verbeteren; maar zijn artik- was toch belangrijk genoeg om hem een uitvoer-

en waardeerend schrijven van M. De Vries te bezorgen, dat voor onze taalstudie en hare geschiedenis nog altijd van gewicht is (1).

In den jaargang 1878 van 't zelfde tijdschrift verscheen van Arnold's hand een *Bibliographie van den Biënkorf en het Tableau des differens de la Religion*, de vertalingen en Fischart's bewerking inbegrepen.

In het *Nieuwsblad voor den Boekhandel* debuteerde Arnold in 1875 met een artikel, waarin hij tegenover zijn ouden leermeester Muller de meening dat op titels van boeken geen leesteekens behooren te staan, verdedigde, en dat met succes, dank zij zijn ondervinding uit de jaren toen hij letterzetter was.

In 1878 gaf hij in datzelfde blad een voor de geschiedenis der betrekkingen tusschen Rusland en Holland in den tijd van Tsaar Peter hoogst belangrijk artikel, nl. een beschrijving van een compleet exemplaar en de geschiedenis van de bekende bijbeluitgave die men gewoon is den « bijbel van Czaar Peter » te noemen.

In denzelfden jaargang van het *Nieuwsblad* komen ook een drietal beoordeelingen voor van bibliographische werken, waarvan vooral de twee laatste zeer belangrijk zijn voor de kennis en de waardeering van Arnold's bekwaamheid als praktisch bibliograaf. De twee bedoelde werken zijn het *Alphabetisch overzigt der tooneelstukken in de bibliotheek van* JOH.

1) Daarom wordt het hier medegedeeld als bijlage II.

HILMAN (Amst. 1878) en B. VAN DER MEULEN'S *Wetenschappelijk Register op* BRINKMAN'S ***Alphabetische naamlijst van boeken, plaat- en kaartwerken, die gedurende de jaren* 1850 *tot en met* 1875 *in Nederland uitgegeven of herdrukt zijn*** (Amst. 1878). Die beoordeelingen zijn even grondig als zaakrijk, maar streng. Evenals alle menschen, die gewend zijn zelf met groote zorg en nauwkeurigheid te werk te gaan, had Arnold een hekel aan oppervlakkigheid en zorgeloosheid, en sprak hij daarover onverholen zijn meening uit. De beoordeeling van Van der Meulen's register gaf dan ook aanleiding tot een korte polemiek, waarin Arnold's slagvaardigheid weer aan het licht kwam.

Al deze stukjes onderscheiden zich door een nauwkeurigheid, scherpzinnigheid en opmerkingsgave, die iedereen treffen die er kennis van neemt. Maar ook nog door iets anders : door uitgebreide geleerdheid en belezenheid. Daarenboven hebben zij een andere verdienste : dat is niet wat men gewoonlijk noemt zuivere, doch die maar al te dikwijls blijkt te zijn : eenzijdige bibliographie. Arnold was het tegendeel van een man, die in een boek alleen het uiterlijke zag. Het was hem een genot, een fraai exemplaar te aanschouwen of een zeldzaam boek in handen te krijgen en bekend te maken, maar zijn genot was eerst volmaakt, als in of door dat boek iets aan het licht kwam dat voor de wetenschap van wezenlijk belang was. Zijn eisch luidde : de bibliograaf zal niet enkel boekbeschrijver zijn, maar het

boek beschouwen in verband met de wetenschap van vroeger en later tijd. Een zware eisch voorwaar, waartoe in de eerste plaats noodig is, dat de bibliograaf zich geregeld op de hoogte houde van de uitkomsten der wetenschap. Dat deed Arnold, en zoo komt het dat hij altijd wat vond, want hij was een *esprit curieux* bij uitnemendheid, maar in den goeden zin van het woord; een geboren snuffelaar, toegerust met al het geduld en den fijnen speurzin, daartoe noodig. Men herinnere zich hetgeen boven werd medegedeeld over zijn vondst van het handschrift van Jean Morin. Zulke dingen zijn hem te dikwijls overkomen, dan dat ze alle hier zouden kunnen vermeld worden. Toch wil ik daarvan nog een voorbeeld mededeelen, het belangrijkste uit den hoop. Het betreft den bekenden Allaert Beiline, door Helmers, Bilderdijk en Tollens bezongen, tot omstreeks 1870 in alle Hollandsche geschiedkundige handboeken verheerlijkt. Niemand minder dan Fruin had getracht de « welbekende legende... door scherp nagaan der bronnen tot hare ware historische kern ... terug te brengen » (1), maar moest ten slotte toch erkennen, dat er nog veel duisters in die zaak was (2). Daar heeft Arnold, in 1871, een handschrift te beschrijven om opgenomen

---

(1) P. J. BLOK, *Levensbericht van Robert Fruin* (Amst. 1900), blz. 42.

(2) Zie zijn artikel in de *Bijdragen voor Vaderl. Geschiedenis en Oudheidkunde*, 1871, blz. 1 vlgg. en verder blz. 145 vlgg.

te worden in een van Nijhoff's magazijncatalogussen (1); natuurlijk laat hij het er niet bij het oppervlakkig te bekijken, den titel af te schrijven en de bladen te tellen. Neen : Arnold gaat het lezen, en zie, daar ontdekt hij de beroemde passage, waardoor de geheele toedracht der zaak plotseling een geheel ander aanzien kreeg en Fruin, door Arnold op de vondst gewezen, een zijner schitterendste proeven van historische kritiek kon leveren (2). De bewuste codex is sedert als het « handschrift-Arnold » bekend gebleven.

Dat alles waren intusschen nog kleinigheden, dat Arnold ook tot grooter dingen in staat was, zou weldra blijken.

Het toevallig vinden, in Nijhoff's magazijn, van den eersten druk van de beruchte *Sermoenen* van Broer Cornelis Adriaensz. te Brugge, was de eerste aanleiding die hem tot de studie van de daarmede in verband staande quaesties bracht, en daaruit ontstonden die reeks artikelen, die in 1877, 1878 en 1879 in de *Dietsche Warande* verschenen en zijn naam op aller lippen brachten.

In een uitvoerig, volledig critisch overzicht van alles wat over den beruchten of beroemden

(1) *Catalogue de livres et manuscrits concernant l'histoire et la topographie des Pays-Bas*, n° 1240.

(2) Zie FRUIN'S artikel « *Nog eens Albert Beilinc* », en het naschrift daarop, in de *Bijdragen* 1872, blz. 14 vlgg. en 93 vlgg.

minderbroeder is geschreven, toonde Arnold aan dat de berichten omtrent Corn. Adriaensz. overdreven en zelfs vervalscht zijn, en « dat de beschuldigende partij steeds onrechtvaardig is te werk gegaan door :

1° onvoorwaardelijk en zonder onderzoek, de echtheid van de « Historie (en Sermoonen) » en van het verhaal van Van Meteren aantenemen;

2° die berichten bovendien te vervalschen, door daaraan nog andere « gruwelen » toetevoegen, die geen historischen grond hebben, hoegenaamd, ook zelfs geen onechten;

3° het niet gebruiken van bepaald echte documenten en van de geschriften der verdedigende partij. »

Na dit overzicht zou hij zich bezig houden met het leven en, voor zoover dit mogelijk was, ook met het karakter van hem, die de « opschrijver der sermoenen » wordt genoemd, maar die naar Arnold's meening er ook de opsteller van was, Hubertus Goltzius.

Groot was het opzien, dat deze reeks artikelen baarde. Niettegenstaande zijn ongeëvenaarde belezenheid en onmiskenbare scherpzinnigheid, overtuigde Arnold niemand. Vooreerst ontbrak nog altijd elk rechtstreeksch bewijs; daarenboven was zijn werk veel te veel een pleidooi — zooals trouwens reeds op den titel toegegeven werd —, een hartstochtelijk pleidooi zelfs, in plaats van een kalm, zuiver wetenschappelijk betoog. Onder de mannen die in vroeger tijd de echtheid van Broer Cornelis'

sermoenen hadden aangenomen, waren er die wel wat hard gevallen werden, ja zelfs volkomen onbillijk beoordeeld (1). Geen wonder dus, dat men Arnold drijfveeren en doeleinden ging toeschrijven, die hem in den grond vreemd waren. Men wist dat hij catholiek was, en hij zelf verborg het niet; in Pruisen was de Culturkampf toen juist op zijn hevigst, en niet zonder eenige ostentatie ging Arnold op de societeit catholieke couranten lezen en voor de Pruisische catholieken partij trekken. Vandaar het verwijt, dat het hem met zijn *Pleidooi* om heel wat anders te doen was dan om de onechtheid der Historie en Sermoenen te bewijzen, nl. veeleer om de catholieke, « ultramontaansche » belangen te bevorderen.

Toch was die beschuldiging onverdiend, al kan men niet ontkennen dat Arnold wel degelijk den schijn tegen zich had. Wel was hij zeer godsdienstig opgebracht, maar sedert zijne komst te Amsterdam waren er in dit opzicht verandering in zijn gedachten gekomen. Hij was zeer onkerkelijk geworden en een tegenstander van den godsdienst als macht in den staat. Dat was hij in 1878, en dat is hij altoos gebleven; maar onbeperkt was zijn eerbied voor de vrijheid van anders-

---

(1) Voor de wetenschappelijke beoordeeling van ARNOLD's werk is van het hoogste belang een in zijn nalatenschap aanwezige brief van FRUIN, welke hierachter als bijlage III is medegedeeld.

denkenden. Partijzucht, godsdiensthaat en daaruit voortspruitend machtsmisbruik waren hem een gruwel. Hartstochtelijk als hij was, kon hij niet kalm toezien dat iemand om zijn godsdienstige overtuiging, hij mocht dan catholiek, jood of protestant zijn, werd lastig gevallen; nog minder, dat zoo iemand onrechtvaardig behandeld werd, en in ziin nalatenschap is nog menig ongedrukt gebleven opstel aanwezig dat een uitvloeisel is van die gevoelens. Vandaar dan ook zijn openlijk, hartstochtelijk partij kiezen tegen de Pruisische regeering; vandaar zijn hartstochtelijk *Pleidooi* voor Broer Cornelis : *hij* meende dat godsdiensthaat oorzaak was, dat men den Brugschen minderbroeder onrecht had aangedaan: zijn hartstochtelijkheid was oorzaak dat men *hem* het verwijt terugkaatste en beweerde dat godsdiensthaat zijn drijfveer was, en dit te eerder, daar zijn arbeid onder de vlag van 'de *Dietsche Warande* het licht zag.

Zoo dreigde dat werk, dat hem bijna beroemd maakte, hem veeleer verderfelijk te worden.

Langzamerhand was hij op het gebied der kritische bibliographie een autoriteit geworden. Geen wonder dus dat hij bij verschillende gelegenheden ernstig in aanmerking kwam voor een wetenschappelijke betrekking. Zoo had Campbell, de beroemde beschrijver der Nederlandsche wiegedrukken, die Arnold sedert lang kende en hem meer dan wie ook heeft gewaardeerd, op hem

het oog laten vallen : aan de Koninklijke Bib-
theek te 's-Gravenhage was destijds groote be-
hoefte aan bekwame hulp. Campbell droeg Arn-
in 1877 aan den minister voor, maar mocht
niet in slagen de benoeming verkrijgen.

Het was voor beiden een groote teleurstelling,
maar natuurlijk het meest voor Arnold, die
meer dan voor zijn gezondheid dienstig was
inspannen om door het leven te komen. Wel
hij bij Nijhoff een vrij aangename betrekking
patroon was meer een vriend dan een chef; maar
positie bleef bekrompen en onzeker, de arbeid
toonig. Hij kende zich bekwaam tot werk
hooger orde dan aldoor maar boekhandelaarsca-
logussen op te maken ; hij snakte naar een vaste
wetenschappelijken werkkring. Kort na de zooeven
vermelde teleurstelling scheen het alsof die vur-
wensch toch zou verwezenlijkt worden.

In 1876 was door de Maatschappij der Neder-
landsche Letterkunde te Leiden een overeenkom-
gesloten met Curatoren der Hoogeschool aldaar
waarbij de eerste hare boekerij aan de Univer-
siteitsbibliotheek in bruikleen gaf. Dit maakt
het spoedig afwerken van een behoorlijken cata-
logus, waarmede sedert enkele jaren een begin
was gemaakt, noodzakelijk, en ons medelid werd
aangezocht zich daarmede te belasten. Arnold vertrok
in Augustus 1877 naar Leiden, om zich daar on-
gebroken aan dien arbeid te wijden. Toen hij
12000 titels geschreven had, werd besloten om

den catalogus der tooneelstukken en der werken over het Nederlandsch tooneel te laten drukken en verschijnen. « Hij liet de verdere bewerking der overige titels daarom voorloopig rusten, en begon aan de nieuwe beschrijving der duizenden tooneelstukken, waarbij hij zich niet bepaalde tot die welke afzonderlijk verschenen waren, maar ook de in tijdschriften en verzamelwerken voorkomende tooneelstukken opnam. Toen die belangrijke afdeeling gereed was, bleek het hem dat daaraan eene menigte oudere en nieuwere stukken ontbraken en, daar men gaarne door dien Catalogus een zoo volledig mogelijk overzicht onzer tooneelliteratuur wilde geven, werd besloten ... om door middel van aankoop in die leemten te voorzien. » Arnold maakte een lijst op van wat ontbrak, en zoo konden meer dan 2500 stuks « bij de bestaande collectie gevoegd en in den nieuwen Catalogus opgenomen (worden), waardoor de uitgave wèl werd vertraagd, doch waardoor dan ook, toen de Catalogus met zijne ongeveer 8900 titels van Nederlandsche Tooneelstukken als eerste vrucht van Arnold's onafgebroken arbeid het licht zag, aan alle beoefenaren der Nederlandsche letterkunde door (de) Maatschappij een dienst bewezen werd die nimmer genoeg kan worden gewaardeerd » (1).

(1) LOUIS D. PETIT, *Catalogus van de Bibliotheek van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde*, blz. XVII. Zie ook de *Handelingen en Mededeelingen van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden over het jaar 1878*, blz. 31 vlg

Door dezen arbeid, die in het najaar van 1878 verscheen en algemeen met groote waardeering en dankbaarheid werd ontvangen, werd de aandacht der Leidsche geleerde wereld bijzonder op Arnold gevestigd. Juist was door de benoeming van zijn vriend Tiele tot bibliothecaris der hoogeschool te Utrecht, de betrekking als conservator der drukwerken aan de universiteitsbibliotheek te Leiden opengekomen. Arnold vroeg ze aan; de vooruitzichten waren buitengewoon gunstig : hij was zoogoed als zeker benoemd te worden. Maar helaas, alles liep niet zoo glad van stapel als het zich liet aanzien. Ofschoon hij werd voorgedragen door den bibliothecaris en door het college van Curatoren der Hoogeschool, talmde de Minister, die, naar verluidde, een protégé had, met zijn besluit; intriges van persoonlijke tegenstanders, die zijn *Pleidooi* voor Broer Cornelis tegen hem exploiteerden, kwamen er bij. Arnold werd door dit alles verbitterd en miste het noodige geduld om zijne aanspraken telkens opnieuw te verdedigen; had hem dat niet ontbroken, dan zou de vurig begeerde betrekking hem naar alle waarschijnlijkheid niet ontgaan zijn.

Arnold heeft onder die grievende teleurstelling zwaar geleden; als men zijn brieven uit dien tijd leest, dan krimpt het hart ineen. Het was inderdaad hard : hij was meer dan vijf en veertig jaar oud geworden en mocht zeggen, dat hij zijn leven in ledigheid noch met beuzelingen had doorgebracht; hij had gedaan wat hij kon en moest, om te toonen

dat het hem zoomin aan bekwaamheid als aan werkkracht en werklust mangelde. Als hem ooit later iets met dien tegenspoed verzoend heeft, dan moet dat het bewustzijn geweest zijn, dat hij mettertijd wellicht minder zou beteekend hebben voor de wetenschap dan wezenlijk het geval is geweest, indien hij de benoeming te Leiden had gekregen.

Nu zou Arnold zijn pogingen wellicht niet zoo gauw hebben opgegeven, indien een sirenestem zijn aandacht niet had bezig gehouden.

Dit alles was nl. gebeurd omstreeks denzelfden tijd, toen ons met roem bekend binnenlandsch eerelid, de heer Ferd. vander Haeghen, het grootsche plan der *Bibliotheca Belgica* had ontworpen. Daarin zouden alle boeken, in de Nederlanden gedurende de 15e en de 16de eeuw gedrukt, en de voornaamste die ná 1600 verschenen, beschreven worden; verder alle werken door Nederlanders in het buitenland of door buitenlanders over de Nederlanden uitgegeven; ten slotte de bibliographie der Nederlandsche drukkers in den vreemde gevestigd.

Dat was geen werk voor één man noch voor één dag, te minder daar de ontwerper zelf wel wist dat hij er zich, bij zijne drukke ambtsbezigheden, niet onverdeeld aan zou kunnen wijden. De heer Vander Haeghen zag dus uit naar een medewerker die, met de noodige geleerdheid en werkkracht toegerust, hem krachtig zou kunnen ter zijde staan, en had daarbij het oog laten vallen op Arnold, dien hij had leeren kennen en waardeeren in den tijd toen

deze te Brussel gevestigd was. Sedert hadden beiden de hartelijkste betrekkingen met elkander onderhouden, elkander wederkeerig inlichting en hulp vragende en gevende. Zoo had ons geacht eerelid allerlei nasporingen gedaan ten behoeve van Arnold's *Pleidooi*, terwijl deze reeds vroeger zijn materiaal voor een lijst van zin- en kenspreuken aan den heer Vander Haeghen had afgestaan, toen deze zijn *Dictionnaire des Devises* aan 't bewerken was. Het was zijn verleidende stem, die, natuurlijk buiten zijn bedoeling, voor Arnold den strijd moeilijker maakte.

De heer Vander Haeghen had hem reeds de plaats als medewerker aan de *Bibliotheca Belgica* aangeboden vóór er spraak kon zijn van een benoeming te Leiden. De werkkring te Gent lachte Arnold zeer toe, maar niets natuurlijker dan dat hij liever te Leiden bleef, toen daar uitzicht op was. Toen de benoeming die hij zeker waande, uitbleef, werd zijn ongeduld niet weinig aangevuurd door de gedachte aan de betrekking te Gent, waarvoor hij — de Gentsche opperbibliothecaris wist wel wat hij deed, toen hij Arnold voor zijn onderneming zocht te winnen — waarvoor hij de right man was. Toen zijn benoeming te Leiden niet als van zelf ging, verloor Arnold weldra zijn geduld en trok hij zijn aanvraag in, om de roepstem te volgen van den heer Vander Haeghen. In Augustus 1879 kwam hij te Gent aan.

Weer was nu een periode in zijn leven afgesloten, minder rampspoedig dan de voorgaande, maar toch verre van gelukkig. Eindelijk scheen het leven hem te willen toelachen en mocht hij met vertrouwen de toekomst te gemoet zien. Allen die Arnold ook maar eenigszins van nabij gekend hebben, weten maar al te goed dat ook deze schitterende verwachtingen grootendeels zijn teleurgesteld, maar dat zoo iets ooit zou gebeuren, scheen hem destijds onmogelijk toe. Had iemand hem gezegd, dat zijn verwachtingen te hoog gespannen waren, hij zou ongeloovig het hoofd geschud hebben. Mede te mogen werken aan zulk een wetenschappelijke onderneming, met en naast een der beroemdste bibliografen van Europa tot chef, dat scheen hem een benijdenswaardig voorrecht toe. En dat was het ook. Daarbij kwam het aangenaam vooruitzicht, binnen een niet al te lang tijdsverloop een officieele aanstelling aan de universiteitsbibliotheek alhier te zullen krijgen. Het was alles wat hij verlangen kon, en toen hij het Hollandsche stof van zijn voeten geschud had, beleefde hij het genoegen dat zijn landgenooten tot inkeer kwamen en moeite deden om hem voor Leiden te behouden. Maar 't was te laat : de teerling was geworpen.

Arnold kwam naar Gent als verjongd. Met jeugdigen ijver en jeugdig enthousiasme toog hij aan zijn nieuwen arbeid, die hem zóó bekoorde, waarin hij zich zóó verdiepte, dat hij verschillende belangrijke werken uit de verloopen jaren, die nog

niet afgedaan waren, onafgedaan liet. Zoo kwam hij er nooit toe, zijn *Pleidooi* voor Broer Cornelis voort te zetten. Wel heb ik onder zijn nagelaten papieren het vervolg gevonden, gedeeltelijk reeds geredigeerd, gedeeltelijk nog in 't ruwe, benevens talrijke aanteekeningen, maar blijkbaar alles nog dateerende van vóór zijn komst te Gent. Ook heeft hij er zich later nog wel mede beziggehouden (1) : in een brief aan een zijner Hollandsche ambtgenooten, dd. 19 Maart 1888, sprak hij zelfs de hoop uit, het werk nog te kunnen voortzetten, maar daartoe hebben hem weldra lust en kracht ontbroken. Het moet hem dan ook een groote voldoening geweest zijn, toen zijn hoofdstelling, dat Cornelis Adriaensz. niet de auteur der *Sermoenen* was en de *Historie* vuige laster, door nieuw aan 't licht gebrachte oorkonden zijdelings werd bevestigd (2).

Evenmin kwam er iets van het afwerken van den catalogus van de boekerij van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden, waaraan we gelukkig niets verloren hebben, daar Louis

---

(1) Zie in de *Bibliotheca Belgica* de artikels over [TIELEMAN JANSZ. VAN BRAGHT], *Het Bloedigh Tooneel Der Doops-gesinde En Weerloose Christenen... Dordrecht... 1660* en JACOB [RORE] DE KEERSMAKER ... *brieven* [*Haarlem?*] *1584*, waar aangetoond wordt dat de disputatie tusschen Jacob Rore en Herman van Vleckwijck aan de eene, en Cornelis Adriaensz. aan de andere zijde, verzonnen is.

(2) Zie A. C. DE SCHREVEL, *Histoire du Séminaire de Bruges*, t. I, première partie, p. 277-366.

D. Petit het werk dat Arnold had laten rusten, voortreffelijk heeft voltooid; maar met dezelfde gelatenheid kunnen we niet spreken over een ander werk dat Arnold aan de *Bibliotheca Belgica* wezenlijk heeft opgeofferd, nl. zijne bibliographie der Nederlandsche liederboekjes, een arbeid waaraan hij reeds in zijne eerste leerjaren, toen hij nog bij Frederik Muller was, begonnen was. Toen Snellaert zijn *Oude en Nieuwe Liedjes* opnieuw uitgaf (1864), stelde Arnold al wat hij reeds verzameld had tot diens beschikking, en daaraan is het te danken dat in het voorbericht zulk een lange lijst liederboekjes kon medegedeeld worden. Snellaert gaf de ontvangen aanteekeningen nooit weer. Toen Arnold in Holland teruggekeerd was, nam hij dezen arbeid weer ter hand (vandaar dan ook die reeds vermelde studies over Lenaert Clock, Haerlem Soetendael, het *Salve Regina*). Te 's-Gravenhage beschreef hij al de liederboekjes van de Koninklijke Bibliotheek en te Leiden die van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde. Het was algemeen bekend dat hij daarmede bezig was (1), en voor velen een teleurstelling dat zijn arbeid aan de *Bibliotheca Belgica* hem zoo in beslag nam, dat er van een bibliographie onzer liederboekjes niets zou komen. Het was te meer te

(1) In ettelijke werken, meestal in de voorrede, wordt er dan ook melding van gemaakt; een der eersten, meen ik, door G. KALFF, *Het Lied in de Middeleeuwen* (Leiden 1883), blz. 639.

bejammeren, daar het werk niet zuiver bibliographisch, maar ook litterair-historisch was opgezet : bij ieder nummer voegde hij een opgave van het getal liederen en een lijst der wijzen, onderzocht welke katholieke en welke historische liederen in de bundels aanwezig zijn, loste de anagrammen zorgvuldig op, enz.

Eerst in de laatste jaren is Arnold er gaan aan denken, dat werk voort te zetten en af te maken. Maar hij gevoelde dat hij oud werd. Toen de jongste zoon van Martinus Nijhoff door zijne *Bibliographie van Noord-Nederlandsche Plaatsbeschrijvingen tot het einde der* 18de *eeuw* getoond had een waardig zoon zijns vaders te zijn, deed Arnold aan Wouter Nijhoff het voorstel (April 1894) hem bij het voltooien zijner bibliographie der Nederlandsche liederboekjes behulpzaam te zijn, wat dankbaar aanvaard werd. Toch is er niets van gekomen, maar daarom is het werk niet verloren. Arnold's handschrift, onschatbaar niet alleen om zijn omvang — het bevat ongeveer 3000 titels —, maar vooral omdat daarin een beschrijving voorkomt van talrijke boekjes die nu zoogoed als onbereikbaar, zoo niet onvindbaar zijn, is aangekocht door Commissarissen van het Frederik Muller-fonds, vanwege hetwelk het zal worden uitgegeven door Dr. A. G. C. de Vries te Amsterdam, die zijn naam gevestigd heeft door zijne *Bibliographie der Nederlandsche Emblemata.*

Doch laten wij tot de *Bibliotheca Belgica* terugkeeren. Er is maar een man, die ons met juistheid zou kunnen zeggen wat Arnold voor die reusachtige wetenschappelijke onderneming, die de geheele wereld door met roem bekend is, geweest is, en die man is ons geacht binnenlandsch eerelid, de heer F. Vander Haeghen. Ik moet mij dan ook met enkele trekken vergenoegen.

Aanvankelijk was de *Bibliotheca Belgica* zuivere boekbeschrijving, af en toe met enkele zeer korte aanwijzingen het leven der schrijvers betreffende. Weldra kwamen daar aanteekeningen over het ontstaan en over de geschied- of letterkundige waarde der beschreven geschriften bij, waarbij met de meeste zorgvuldigheid van de litteratuur van het onderwerp gebruik gemaakt werd. Langzamerhand werd alles wat over het boek, zijn schrijver of zijn vertaler bekend en wetenswaardig was, bij de beschrijving van het boek als zoodanig, medegedeeld; waar het pas gaf, werden heerschende vergissingen en dwalingen terecht gewezen. In die sobere, helder gestijlde aanteekeningen werd de vrucht van een ontzaglijken arbeid ten beste gegeven; de daarenboven met groote regelmatigheid verschijnende afleveringen werden zoovele hoofdstukken van de letterkundige geschiedenis der Nederlanden.

Er mag gezegd worden, zonder dat daardoor aan de verdiensten der heeren F. Vander Haeghen en R. Van den Berghe eenigermate wordt te kort gedaan, dat Arnold aan dezen ontwikkelingsgang

der *Bibliotheca Belgica* ruim deel heeft gehad. Het is overbodig hier alle door hem bewerkte bibliographien in 't bijzonder te vermelden. Het zij voldoende te herinneren aan die van Coornhert, De l'Obel, Dodoens, de rederijkers en de rederijkerskamers, Sanderus, Strada, Waghenaer, Verhoeven, en vooral de Martelaarsboeken, die door de daarbijgevoegde onderzoekingen, evenzeer uitmuntende door scherpzinnige kritiek als door zeldzame beheersching der stof, grooten opgang maakten. Nog nooit was zoo duidelijk gebleken, welke groote diensten de kritische bibliographie aan de geschiedvorsching kan bewijzen.

De monographiëen zijn alfabetisch gerangschikt naar de namen der martelaars aan wie ze gewijd zijn, met uitvoerige inlichtingen over hun levensgeschiedenis en over hun biografen. Inzonderheid merkwaardig in dit opzicht is het artikel over het werkje van D[irck] v[er] B[urch], *Den Delfschen Martelaer, Ofte Laetste Afscheyd-Brieven Van Hermannus Schinckel*, waarbij het verhaal van zijn verhoor volledig afgedrukt en toegelicht is, daar het zeer belangrijk is voor de geschiedenis van de boekdrukkunst en van den boekhandel in de 16de eeuw. Doch wat vooral het werk voor de geschiedvorsching groote waarde schenkt, zijn de inleiding en het aanhangsel. De eerste bestaat uit eene reeks aanteekeningen waarin een overzichtige samenvatting en een kritisch onderzoek gegeven wordt van alles wat de martelaarsboeken

leeren over den leeftijd, den maatschappelijken stand, de geestelijke ontwikkeling, het aantal der martelaren, over de verschillende straffen en wijzen van uitvoering van het doodvonnis, kortom over alles wat de beklagenswaardige slachtoffers der geloofsvervolging betreft. Zoo is er ook een hoofdstuk gewijd aan de verboden boeken welke de martelaars lazen, waarbij de onvolledige en onduidelijke titels, die in processtukken voorkomen, zooveel mogelijk geidentificeerd worden. Het belangrijkste hoofdstuk dezer inleiding is echter ongetwijfeld dat over het getal der martelaars. Men weet hoe verschillend dat getal door de geschiedschrijvers werd en wordt opgegeven; Arnold kwam tot het besluit dat zelfs een getal als 20000 schromelijk overdreven is, en berekende dat er niet veel meer dan 2000 kunnen geweest zijn. Het aanhangsel bestaat uit een reeks tafels : een alfabetische tafel der martelaars met aanwijzing van het werk waarin elk wordt vermeld of behandeld; een topographische tafel, waarin de martelaars naar de plaatsen waar zij terechtstonden, zijn afgedeeld, en een chronologische tafel, waarin ze naar de jaren hunner terechtstelling zijn gerangschikt. Met een woord, voor de kerkelijke geschiedenis is daar een rijk vloeiende bron ontsloten en aan Arnold hebben wij het te danken dat over de geschiedenis der Nederlandsche protestantsche martelaars een geheel nieuw licht is opgegaan.

La critique à laquelle ils (« les auteurs de la

Bibliotheca Belgica ») ont soumis les martyrologes protestants est un véritable chef-d'œuvre de sagacité », getuigt Prof. Pirenne in zijn verslag over den vijfjaarlijkschen prijskamp voor vaderlandsche geschiedenis over de jaren 1886-1890, en dit gedeelte van het reusachtige werk zal ongetwijfeld niet het minste gewicht in de schaal hebben gelegd, toen de jury er den prijs aan toekende.

De bibliographie van Abraham Verhoeven's *Nieuwe Tijdinghen* geeft ons een andere zijde van de verdiensten der *Bibliotheca Belgica* te aanschouwen. Aan de stoffelijke beschrijving, die als altijd boven allen lof verheven is, gaat een uitvoerige inleiding vooraf, die een doorloopende critiek behelst van Goovaerts' *Origine des Gazettes et Nouvelles périodiques. Abraham Verhoeven d'Anvers le premier gazetier de l'Europe* (1880). Arnold bewijst ten overvloede dat het eerste nummer van Verhoeven's *Tijdinghen* niet in 1605, maar den 27 Februari 1620 verschenen is, zoodat Verhoeven *niet* als de eerste « gazettier » te beschouwen is; dat hij zelfs niet eens de eerste navolger is van Jan Carolus, die te Straatsburg vóór en in 1609 de oudst bekende courant uitgaf, maar dat die eer toekomt aan den Amsterdammer Willebrord Jansz.

Bijna twintig jaar lang heeft Arnold zijn groote werkkracht zoogoed als uitsluitend aan de *Biblio-*

theca Belgica besteed. Wat hij buitendien uitgaf, is, wat de hoeveelheid betreft, zeer gering. Reeds in 1875 wilde hij een alfabetische lijst van zin- en kenspreuken van schrijvers, drukkers, boekenliefhebbers, rederijkerskamers enz. uitgeven, doch had toen zijn materiaal afgestaan aan den heer Vander Haeghen, die het opnam in zijn *Dictionnaire des Devises*, in 1876 verschenen. Wat Arnold sedert verzameld had, leverde hem stof voor een eerste supplement daarop, dat hij nog te Leiden bewerkte en even na zijn komst te Gent in 't licht gaf. Daarop volgde in 1883 nog een tweede supplement. Groot is het nut van deze lijsten : die zin- en kenspreuken toch werden in de 16de en in de 17de eeuw gebezigd in de plaats van de namen; onderzoeken door wie ze gebruikt werden, staat gelijk met het ontsluieren van een pseudoniem, vooral daar er niet zelden evenveel arbeid voor vereischt wordt. In dit opzicht vullen de werkjes van onze beide medeleden de woordenboeken der pseudoniemen aan. Het is alleen maar jammer, dat de bewerkers niet tevens hunne bronnen hebben aangewezen, vooral die waarop hunne identificaties steunen.

Gedurende een vijftal jaren heeft Arnold voor het Willems-Fonds de *Vlaamsche Bibliographie* samengesteld en het Nederlandsch gedeelte van de *Bibliographie de Belgique* (Brussel, H. Manceaux) verzorgd. In de *Bibliographische Adversaria* gaf hij, behalve het reeds vermelde stukje over Coolhaes, niets anders dan een paar sprok-

kelingen, waarvan alleen de tweede, een door hem gevonden lijst van « Verdichte namen uit de tijden der Remonstrantsche onlusten », eenig belang oplevert. Van den *Navorscher* was hij gedurende enkele jaren, vooral van 1889 tot 1894, een nogal ijverig medewerker : hij zond een aantal kleine, maar toch dikwijls belangrijke mededeelingen in. Verder zijn er nog de lezingen die hij ons in de laatste jaren in deze Academie geschonken heeft.

Het is ongetwijfeld aan zijn faam als medewerker aan de *Bibliotheca Belgica* te danken, dat Arnold bij de stichting der Koninklijke Vlaamsche Academie onmiddellijk tot buitenlandsch eerelid verkozen werd. Toen hij later het burgerrecht als Belg verwierf, werd hij gewoon lid (October 1897).

Wij herinneren ons allen nog levendig wat hij hier in de Academie gedaan heeft. In 1887 heeft hij een critische lezing gehouden over Petit's *Bibliographie der Middelnederlandsche Taal- en Letterkunde*, welke voor ieder gebruiker van dat overigens zeer verdienstelijk werk onmisbaar is. Eerst na zijn benoeming tot gewoon lid heeft hij onze vergaderingen vrij geregeld bijgewoond. In Maart 1898 vergastte hij de Academie op de belangrijke mededeeling, dat van de uitgaaf van Dathen's *Psalmen Davids*, « *Ghedruct inden Jare ons Heeren, M.CCCCC.LXVI,* » zonder naam van plaats of drukker, een exemplaar aan het licht was gekomen, waardoor hij kon aantoonen dat het boekje te Gent door Manilius gedrukt is. In Juli

van datzelfde jaar schonk hij ons zijn studie over *Het Nederlandsch in de Gentsche Dagbladpers*, die in en buiten de Academie wel met veel waardeering, maar daarom nog niet met onverdeelde instemming werd ontvangen. Uit verschillende beoordeelingen bleek opnieuw, dat men hier nog altijd niet begrijpt waar het om gaat.

Een enkele maal is hij lid geweest eener commissie van beoordeeling in de wedstrijden der Academie, nl voor de vraag : *een geschiedenis der Nederlandsche taalkunde in de Zuidelijke Nederlanden van de 16de eeuw tot 1886.* Zijn oordeel luidde niet onverdeeld gunstig, wat hem op eenige zeer onbillijke verwijten van den in zijn ijdelheid gekwetsten schrijver te staan kwam. Sedert is het bewuste werk gedrukt geworden, en duidelijk gebleken dat het oordeel van Arnold volstrekt niet onrechtvaardig was.

Uit zijn nagelaten papieren is mij gebleken, dat Arnold zich voorgenomen had in onze Academie een tweede lezing te houden over het Nederlandsch in onze dagbladpers, naar aanleiding van de beoordeelingen die van zijn eerste verschenen waren. Hij wilde vooral aantoonen, hoe men zich daarbij op een verkeerd standpunt had geplaatst en hoe verkeerd men hier nog altijd ingelicht is over sommige Hollandsche toestanden. Ik kan U verzekeren, dat Gij deze tweede lezing met niet minder genoegen dan de eerste zoudt aangehoord hebben. Maar zoo ik betreur, dat daar niets van gekomen

is, zoo doe ik het echter nog meer — en gij z. het zeker met mij doen, — dat de onverbidd-lijke dood een zijner andere plannen heeft v-ijdeld.

Iedereen kent het veelbesproken boek van d- heer L. Gilliodts-van Severen, stadsarchivaris - Brugge: *L'œuvre de Jean Brito, prototypogra- brugeois*. De Nederlandsche letterkunde heeft a- dat werk geen geringe verplichting. Vooreerst - het dááraan te danken, dat we thans volledig -- gelicht zijn over de fragmenten van de Frans-- vertaling der *Martijns* die op het Brugsche sta-- archief gevonden zijn en bewaard worden. Te- tweede is het verschijnen van dit werk de aanleid-- geweest tot een andere belangwekkende ontdekking; Arnold bezat reeds sedert lange jaren fragmente- van drie verschillende werken, blijkbaar door de- zelfden « printer » gedrukt, die hij in een oude- band had gevonden. Toen het boek van den heer Gilliodts verscheen, wilde het hem, bij het beschou-wen der facsimile's waarmede dat werk voorzien is, onmiddellijk voorkomen dat zijne met groote zorg bewaarde fragmenten met dezelfde type gedrukt waren als de bedoelde facsimile's. Opzettelijke ver-gelijking en nader onderzoek lieten hem weldra geen twijfel meer over, of hij was in het bezit van fragmenten van boeken door Jan Brito te Brugge gedrukt, t. w. 1° een onopengesneden v- druks van de *Deffense pour la Duchesse de Bour-gogne*, dat het reeds gevonden gedeelte eenigerma-

completeert (1); 2° een beschadigd fragment van een dubbel blad, waarvan het tweede wit is, en het eerste een gedeelte bevat eener uitgave der *Disticha Catonis* vergezeld van een Fransche vertaling; 3° één blad, van boven en op zij afgesneden en verder door wormsteken erg gehavend, behoorende tot een uitgave der *Disticha Catonis* vergezeld van een Nederlandsche vertaling. Onmiddellijk toog Arnold ijverig aan 't werk, om zijn schat en vondst ten bate der wetenschap aan te wenden. Het was niet alleen zijn voornemen de nog onbekende teksten uit te geven; hij wilde vooral een bijdrage leveren tot de geschiedenis der Nederlandsche, inzonderheid der Brugsche boekdrukkunst. Hij onderwierp het drukmateriaal van Jan Brito, zooals het uit de reeds bekende en uit zijn eigen fragmenten op te maken was, aan een even nauwgezet als grondig onderzoek. Daarmede gewapend, wilde hij op zijne beurt in het licht stellen hoe en wanneer Jan Brito gewerkt heeft. Hij heeft ongelukkig het breed opgezette werk, waartoe hij zoo uitnemend bevoegd was, niet mogen ten einde brengen. Ook die studie had hij tot een voorlezing in ons midden bestemd; hoe gaarne zouden wij hem niet gehoord hebben op een gebied, waarop hij zoo volkomen thuis was. Een gering gedeelte van het werk, dat Arnold zich

(1) Verg. GILLIODTS-VAN SEVEREN, *L'œuvre de Jean Brito*, p. 107 suivv.

voorgenomen had te doen, heb ik sedert gedaan, niet met groot genoegen, maar met weemoed, met het gevoel van iemand die de uiterste wilsbeschikking van een geliefden doode uitvoert.

Behalve de Koninklijke Vlaamsche Academie hebben ook de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden, het Historisch Genootschap gevestigd te Utrecht, de Vereeniging tot beoefening van Overrijselsch Recht en Geschiedenis te Zwolle hem het lidmaatschap aangeboden. Maar de benoeming die hem waarschijnlijk het liefst was, was toen Commissarissen van het Frederik Muller-Fonds hem in 1890 uitnoodigden in hun midden de plaats in te nemen van Campbell.

Deze schets van Arnold's leven en werken zou zeer onvolledig zijn, als ik niet nog gewaagde van hetgeen hij is geweest als bibliothecaris. Hij was naar Gent gekomen als medewerker aan de *Bibliotheca Belgica*, met het vooruitzicht binnen een niet al te lang tijdsverloop aan de boekerij der Hoogeschool geplaatst te worden. Dat gebeurde in 1883: Arnold werd toen hulpbibliothecaris, en in 1889 tot tweeden conservator bevorderd. Maar lang vóór hij het officieel werd, beschouwde iedereen

---

(1) Zie het *Tijdschrift voor Nederlandsche Taal- en Letterkunde* 19, 275-284.

hem als behoorende tot het personeel onzer universiteitsbibliotheek, en als zoodanig is hij twintig jaar lang de vraagbaak geweest van tallooze geleerden uit Noord en Zuid, vooral uit het Noorden. Zijn omvangrijke briefwisseling, waarin men de hand vindt van alwie op gebied der letter- en geschiedkundige wetenschappen eenigen naam heeft, legt een welsprekend getuigenis af van de tallooze diensten die hij aan 't studeerend Nederland bewezen heeft, van zijn geleerdheid en van zijn dienstvaardigheid. Wat men hem zoo al vroeg, is haast ongeloofelijk, en nooit vroeg men te vergeefs. Kon hij niet onmiddellijk bescheid geven, omdat hij zelf niet voldoende op de hoogte was, dan stelde hij dadelijk een nader onderzoek in zonder dat men er om verzocht had, en verraste u dan gewoonlijk met veel meer dan ge ooit hadt durven droomen.

Een eenvoudig verzoek om inlichting of de Gentsche Bibliotheek soms ook een exemplaar van de *Veelderhande Geneuchlijcke Dichten, Tafelspelen ende Refereinen* bezat, is de aanleiding geweest tot Arnold's nauwkeurige bibliographie van dat bundeltje, in de inleiding der nieuwe uitgave opgenomen. En meer dan eens heeft hij door het verleenen zijner hulp belangrijke ontdekkingen gedaan (die soms meer de faam van anderen dan de zijne ten goede kwamen).

In dit verband mag ik niet nalaten een voorbeeld aan te halen uit Arnold's laatste jaren, waarover ik hem meer dan eens heb hooren spreken,

maar waarover hij zich in 't openbaar slechts zeer kort en met veel omzichtigheid heeft uitgelaten, waarschijnlijk omdat hij daar destijds goede redenen voor had (1). De ontdekking verdient te meer bekend te worden, daar noch hij, noch de andere geleerde die er onmiddellijk belang bij had, nog hier zijn, om ze bekend te maken.

Arnold heeft nl. de drukproeven verbeterd van het eerste deel der *Sermoenen* van Niclaes Peeters, samen met Prof. Acquoy, die dat werk vanwege de Maatschappij der Vlaamsche Bibliophielen zou uitgeven. De bundel bevattende de sermoenen van

(1) In zijn verslag over de derde prijsvraag van den wedstrijd in 1898 heeft Arnold nl. gezegd : « Onder de door hem opgenoemde titels noemt hij (*t. w. de schrijver van het ingekomen antwoord*) ook « de Sermoenen van Pieters », waarvan hij zegt, juist alsof dit een zeer bekende zaak was, dat deze in 1540 zijn verschenen. Aangaande den inhoud en de taal van dit boek verneemt men verder geen woord. De S. heeft hier op het oog de Sermoenen uitgegeven op den naam van « Niclaes Peeters, Minnebroeder ende Gardiaen » en met het jaartal 1520. Ik zou S. wel eens willen vragen, op welke gronden zijn zoo stellig uitgedrukte meening berust, dat dit werk in 1540 en niet in 1520 werd gedrukt, en houd mij verzekerd dat hij op deze vraag geen antwoord zou kunnen geven, aangezien deze zaak nog niet uitgemaakt is en zelfs nog in het geheel niet werd besproken. Wel is waar vond juist uw verslaggever eenige bibliographische aanwijzingen voor deze meening en heeft S. misschien daarover wel eens hooren spreken, maar deze gronden werden nog aan niemand medegedeeld, en kunnen bij gevolg nog door niemand worden aangenomen of verworpen. Alles bepaalt zich tot hiertoe tot het vermoeden, dat de Sermoenen waarvan hier sprake is en die werden uitgegeven met het jaartal 1520, zeer waarschijnlijk eerst in 1540 het licht zagen. »

Asschewoensdag tot Goeden Vrijdag, eigenlijk de tweede van de geheele verzameling, draagt, zooals men weet, het jaartal 1520 Daardoor trof het Arnold, die zich ten behoeve van zijn bibliographie der martelaarsboeken in de geschiedenis der hervorming goed had ingewerkt, des te meer, daarin hier en daar plaatsen aan te treffen die moeilijk in dat jaar konden uitgesproken zijn (1). Zoo kwam hij op het vermoeden, dat de bundel geantidateerd was, en toen hij dit aan Acquoy mededeelde, bleek het dat deze al lang tot dezelfde conclusie was gekomen (2). Belangrijk vooral was diens mededeeling, dat noch Holtrop, noch Campbell, noch Frederik Muller de letter hadden kunnen thuis brengen : dat was koren op Arnold's molen, die met eindeloos geduld heeft gezocht om de letter, waarmede de Sermoenen gedrukt zijn, terug te vinden, aanvankelijk zonder uitslag, maar

---

(1) De volgende passage heeft Arnold zelf mij indertijd als zoodanig aangewezen : « *Want het nv sonderlinge van noode is te bidden ende te vasten, om dat de christenheyt nv wreedeliker veruolcht wort dan eenige misdaet, met yser, vier, water ende galgen, somige beschimpense, somige die niet oprecht en sijn, diffameren dat Euangelion ende onder die cleyne gemeynte is ooc so groote cruncheyt dagelics dat die glorie Christi daer doer verduystert wert* (zie den herdruk der *Vlaamsche Bibliophielen*, blz. 8 vlg.).

(2) Een uittreksel uit den brief van Prof. Acquoy aan Arnold is hierachter als vierde bijlage te vinden. De brieven van Arnold aan Acquoy, die in deze zaak van veel dienst hadden kunnen zijn, werden, jammer genoeg, vernietigd, zooals mij door Mr. J. Acquoy te Deventer werd bericht.

ten slotte toch — met het oog op zijn bovenaangehaalde uiting, blijkbaar op 't einde van zijn leven — met goed gevolg : onder zijne nagelaten papieren vond ik een aanteekening, inhoudende dat alle lettersoorten en typographische figuren, voor de *Sermoenen* van Niclaes Peeters gebruikt, ook voorkomen in een tweetal boeken, in 1544 te Antwerpen door Steven Mierdmans gedrukt (1).

Als bibliothecaris in engeren zin was Arnold de hulpvaardigheid in persoon. Wie, bij afwezigheid van den opperbibliothecaris, den heer F. vander Haeghen, of door welke oorzaak ook, tot den tweeden conservator kwam, de professor of de student, de vriend of de vreemde, de rijke of de arme, allen stond Arnold met dezelfde voorkomendheid te woord en hielp hij met dezelfde onuitputtelijke welwillendheid, ook al moest hij daarbij een uur of meer de bibliotheek op en neer draven. Was het u meer om inlichtingen, om onstoffelijke hulp te doen, gij waart zeker niet te vergeefs een beroep te zullen doen op Arnold's veelzijdige kennis. In 't een als ander opzicht kan ik spreken bij ervaring, en 't is mij een aangename plicht openlijk te getuigen, hoeveel ik aan hem verschuldigd ben. Onvergetelijk zijn mij die gesprekken, waarbij hij den schat zijner wetenschap op allerlei gebied gulhartig ontsloot. Nog zie ik hem voor mij staan,

(1) Zie hierachter de vijfde bijlage.

even tegen de boekenkasten leunende, welwillend luisterende naar de nooden van den jongen student, die altijd zoo veel te vragen had — en nooit ongetroost heenging. Nog zie ik zijn bedenkelijk gezicht, nog hoor ik zijn waarschuwende stem, toen ik mijn debut deed in de wetenschappelijke wereld en hij mij vermaande naast het *fortiter in re*, ook het *suaviter in modo* indachtig te zijn. Maar wat praat ik van mij zelven, waar een man als Boele van Hensbroek, sedert twintig jaar de ziel der firma Nijhoff, zich niet schaamt te erkennen dat Arnold zijn « onvergetelijke leermeester » is geweest (1), waar zoovele geleerden, en daaronder de grootste van Holland, in hunne voorberichten en inleidingen dankbaar hunne verplichtingen aan Arnold hebben erkend?

Veel te vroeg is ons betreurd medelid aan de wetenschap, die hij zoo gaarne diende, maar vooral aan de zijnen, een liefhebbende gade (2) en

---

(1) « Voor mij zelven », schrijft mij o. a. de heer Boele, « kan ik alleen verklaren, dat hij voor mij is de onvergetelijke leermeester. De oude heer Nijhoff was te practisch om docent te zijn. Daarvoor had hij dan ook geen menschen in zijn dienst. Voor mij was Arnold degeen, die mij altijd wees op iets bijzonders, die mijn lust tot weten prikkelde, die mij liefde gaf voor boeken. Hij was iemand, die een ander kon bezielen, juist omdat... hij geen koopman was. »

(2) Arnold is, eenige jaren na den dood zijner vrouw, hertrouwd met Fräulein M. Warncke.

een aangebeden zoon, ontrukt, onverwachts, toen al zijne vrienden nog veel van hem verwachtten. Hij was nooit bijzonder sterk van gestel en leed reeds in zijn jeugd aan asthma. In de laatste jaren was hij 's winters telkens nogal erg ongesteld geweest, ten gevolge eener longaandoening die nooit heelemaal wilde genezen. Zoo ook in 't begin van 1899. Hij was reeds sedert eenige dagen afwezig van zijn gewone werkplaats op de bibliotheek, maar niemand onder zijne vrienden dacht, dat hij er niet meer zou terugkeeren. De berichten luidden gunstig, maar de ingetreden beterschap was bedrieglijk ; hij ontsliep zacht en kalm den 16 April 1899. Bij prachtig lenteweder, terwijl nieuw leven en nieuwe kracht natuur en menschen bezielden, hebben wij hem ten grave gedragen.

Arnold is uit deze wereld gescheiden met een onvoldaan gemoed, met het gevoel dat hij niet gekomen is op de plaats waarop hij recht had en dat hij door sommigen onder hen, die zijne verdiensten het best konden waardeeren, miskend is. En dat is te treuriger, daar men niet kan beweren dat hij ten onrechte zoo dacht. Want inderdaad, niettegenstaande hij zijn leven lang onafgebroken en goed heeft gewerkt, heeft hij het toch geheel in ondergeschikte betrekkingen moeten doorbrengen. Tot tweemaal toe is een ambt, dat hem onbe-

twistbaar toekwam, hem ontgaan; en toen hij daar eindelijk over heen was, zijn zijn laatste levensjaren verbitterd door moeilijkheden en wrijvingen, ontstaan uit een misverstand waaraan hij geen schuld had. Hij is een man geweest « zonder geluk », zooals men in 't gewone leven zegt. Dat hij daar voor een deel zelf schuld aan gehad heeft, lijdt geen twijfel : hij kon soms heel lastig zijn, en zijn geduld was gering; maar de grootste oorzaak lag toch weer in iets, dat een lofspraak is voor zijn hart en zijn geest : hij verstond de kunst der reclame niet; hij was te eenvoudig. Zijn werkkracht, zijn tijd en zijn kennis heeft hij ten dienste gesteld van tientallen van geleerden, groote en kleine, zonder ooit zich zelven op den voorgrond te brengen; de gedeelten van de *Bibliotheca Belgica* die hij bewerkt heeft, zijn zeker niet de minstbeteekenende van die beroemde wetenschappelijke onderneming, maar nooit heeft iemand hem hooren zeggen : die of die aflevering heb ik bewerkt, en alleen terloops is hem een enkele maal hulde gebracht voor 't geen hij er in heeft geleverd.

Maar heeft die hulde hem ontbroken bij zijn leven, er zal niet gezegd worden dat ze hem ook niet is gebracht na zijn dood. Een buitengewoon man is hij niet geweest, maar toch een man : een ijverige en onvermoeide werker, een vertrouwbaar vriend, een bescheiden en onbaatzuchtig geleerde. Uiterlijke omstandigheden alleen maakten, dat hij een inferieure rol heeft gespeeld; niet, dat

hij zelf inferieur was. Nog zie ik zijn edel gelaat, waarom die sierlijke lokken golfden, voor mijn geest, gereed om op het eerste verlangen mede te deelen wat hij, soms ten koste van lange dagen zoekens, had gevonden. Mocht hij kunnen hooren hoe wij hier zijn gedachtenis eeren, hoe zou een lichtstraal den zwaarmoedigen blik verdrijven en verhelderen! Maar wat overledenen niet kunnen hooren, kan toch doordringen tot hen, aan wier liefde mijn betreurde vriend veel te vroeg werd ontrukt : het moge de echtgenoote en den zoon goed doen te weten dat Arnold nog voortleeft bij velen, die hem dankbaar en met liefde gedenken.

EERSTE BIJLAGE.

Chronologische Lijst der geschriften van Th.-J.-I. Arnold.

1873-1874.

Een autografen-verzamelaar der 17e eeuw. David Flud van Giffen. — *Bibliographische Adversaria* I, 11-18; 48-49; 81-84; 146-148; 175-177; 240-244; 287-290; II, 31-38; 47-50; 68-72; 165-172.

1874.

Het « Groote Liede-boeck », van L(ENAERT) C(LOCK). — *Bibliographische Adversaria* II, 1-12.

Haerlem Soetendal. — *Ibid.* II, 75.

Eene rederijkersspreuk. — *Ibid.* II, 91-92.

1875.

Cr. Passaeus' Hortus Floridus. — *Bibliographische Adversaria* II, 95-105.

Verg. sedert de *Bibliographische Adversaria* V, 318.

Het oudst bekende boek te Yperen gedrukt. — *Bibliographische Adversaria* II, 144-145.

Anoniem verschenen; dat het van ARNOLD is, bleek uit zijn briefwisseling.

Leesteekens op titels van boeken. — *Nieuwsblad voor den Boekhandel van* 9 *Maart* 1875.

Naar aanleiding van dit artikel schreef FRED. MULLER er een ander : *Leesteekens in Titels,* dat verscheen in het nr van het *Nieuwsblad voor den Boekhandel van* 16 *Maart* 1875; daarop antwoordde ARNOLD met het volgende :

Leesteekens op titels van Boeken. — ***Nieuwsblad voor den Boekhandel van 23 Maart*** 1875.

Het stuk van MULLER werd overgenomen in het *Boekdrukkers-Nieuwsblad* van 26 Maart en 2 April 1875 dat van ARNOLD in de nummers van 16 en 23 April 1875; waarna in het nummer van 21 Mei daaraanvolgende een artikel van de redactie verscheen : *W.. heeft gelijk?* Het antwoord luidde : MULLER. ARNOLD zond dan aan genoemd blad een stukje, dat niet opgenomen werd, maar nog in zijne nalatenschap berust.

1876.

Passaeus' Hortus Floridus [II]. — ***Bibliographische Adversaria*** III, 74-75.

Wagenaar's Vaderlandsche Historie. Bibliographie. — ***Bibliographische Adversaria*** III, 123-139.

Het « Salve Regina » van Jan van Hulst. — ***Dietsche Warande,*** Nieuwe Reeks, Eerste deel, 542-560.

1877-1879.

Broeder Cornelis Adriaensz. van Dordrecht. Een Pleidooi. — ***Dietsche Warande,*** Nieuwe Reeks, Tweede deel, 117-170; 256-283; 248-387 (*foutieve* pagineering; lees 344-384); 421-453; 555-575.

1877.

Wagenaar's Vaderlandsche Historie. Bibliographie. II. De Bijvoegsels en Aanmerkingen, Nalezingen, verschillende Aanteekeningen, Voor- en Tegenschriften. — *Bibliographische Adversaria* III, 159-189.

1878.

Dictionnaire des Devises des hommes de lettres, imprimeurs, libraires, bibliophiles, chambres de rhétorique, sociétés littéraires et dramatiques. Belgique et Hollande. Supplément à la liste publiée par M. FERD. VANDERHAEGHEN. — *Bibliophile Belge*, XIII, 311-342.

Daarvan werden overdrukjes in den handel gebracht met het adres :

Bruxelles, Fr. J. Olivier, 1879; 34 blz.

Besproken in den *Nederlandschen Spectator*, 1879, 285*a*.

De « Bijbel van Czaar Peter. » — *Nieuwsblad voor den Boekhandel van* 25 *Juni* 1878.

Beoordeeling van : *Catalogue raisonné de la Bibliothèque de M.* L. V. LEDEBOER BZN. Rott. Van Hengel en Eeltjes, 1878. — *Nieuwsblad voor den Boekhandel van* 16 *Augustus* 1878.

Beoordeeling van : *Alphabetisch Overzigt der Tooneelstukken in de bibliotheek van* JOH. HILMAN. Niet in den Handel. Amst. Gebr. Binger. 1878. — *Nieuwsblad voor den Boekhandel van* 3 *September* 1878.

Beoordeeling van : *Alphabetische Naamlijst van boeken, plaat- en kaartwerken, die gedurende de jaren* 1850 *tot en met* 1875 *in Nederland uitgegeven of herdrukt zijn, enz.* 2e Afdeeling : Wetenschappelijk Register, door B. VAN DER MEULEN. Amsterdam, C L. BRINKMAN, 1878 ; 4° — *Nieuwsblad voor den Boekhandel van* 11 *en van* 25 *October* 1878.

Naar aanleiding van deze beoordeeling verscheen in het nr van 1 Nov. 1878 een stuk van FRED. MULLER onder den vorm van een brief aan ARNOLD, alsook een brief van B. VAN DIJK, destijds boekhandelaar te Amsterdam. Op dezen laatsten werd in het nr van 5 Nov. 1878 geantwoord door S. C. VAN DOESBURGH, boekhandelaar te Leiden, die het voor ARNOLD opnam; den brief van FRED. MULLER beantwoordde ARNOLD zelf met het volgende stuk :

Den Heer FREDERIK MULLER, te Amsterdam. — *Nieuwsblad voor den Boekhandel van* 8 *November* 1878.

Op dit stuk volgde dan nog in 't zelfde nummer een artikel van J. F. VAN SOMEREN, getiteld : *Veroordeel of Waardeering?* waarmede de redactie de discussie gesloten verklaarde.

Bibliographie van den Biënkorf en het Tableau des differens de la Religion. — PHILIPS VAN MARNIX VAN ST. ALDEGONDE, *Godsdienstige en kerkelijke geschriften ... uitgegeven ... door* J. J. VAN TOORENBERGEN. *Verscheidenheden uit- en over de Nalatenschap* (Den Haag, 1878), blz. 195-214 (*vergl. het voorbericht*).

Besproken in de *Bibliographische Adversaria* IV, 133-134.

Catalogus der Bibliotheek van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden. Derde afdeeling : Nederlandsch Tooneel. Leiden, E. J. Brill, 1878.

Besproken door P. A. TIELE in den *Nederlandschen Spectator,* 1878, 382*b*; door F. v. H. in het *Magazin für die Literatur des Auslandes,* 1879, 140; in de *Bibliographische Adversaria* IV, 142-144; door C. N. WYBRANDS in *Het Nederlandsch Tooneel* VIII, 109-121. Op deze laatste beoordeeling is het volgend stuk van ARNOLD een anticritiek.

1879.

Ne Jupiter quidem omnibus. (Antwoord op het artikel van den Hr. Wybrands). — *Het Nederlandsch Tooneel* VIII, 156.

Shakespeare, in de Nederlandsche Letterkunde en op het Nederlandsch Tooneel. Bibliographisch overzicht. — *Bibliographische Adversaria* IV, 97-132.

1879-1899.

Bibliotheca Belgica. Bibliographie générale des Pays-Bas, par FERD. VANDER HAEGHEN, Bibliothécaire en chef, TH.-J.-I. ARNOLD et R. VANDEN BERGHE, conservateurs à la Bibliothèque de l'Université de Gand. Première série, tomes 1-25; seconde série, livraisons 1-50.

1881.

Een vergeten boek van Caspar Jansz. Coolhaes. — *Bibliographische Adversaria* IV, 208-218.

1883.

Dictionnaire des Devises des hommes de lettres, imprimeurs, libraires, bibliophiles, chambres de rhétorique, sociétés littéraires et dramatiques. Belgique et Hollande. Deuxième supplément à la liste publiée par M. FERD. VAN DER HAEGHEN. — *Annales du Bibliophile Belge* II, 17-28; 33-57.

Daarvan werden overdrukjes in den handel gebracht met het adres :

Bruxelles, Fr. J. Olivier, 1883. 35 blz.

Aangekondigd in den *Nederlandschen Spectator* 1883, blz. 332*b*.

1884.

Vlaamsche Bibliographie. Lijst van Nederlandsche Boeken, Tijdschriften en Muziekwerken, in Belgie in 1883 verschenen. Gent, J. Vuylsteke, 1884.

1885.

Vlaamsche Bibliographie. Lijst van Nederlandsche Boeken, Tijdschriften, Muziekwerken, Kaarten, Platen en Tabellen in België in 1881-1882 verschen. Gent, J. Vuylsteke, 1885.

Vlaamsche Bibliographie. Lijst van Nederlandsche Boeken, Tijdschriften en Muziekwerken, in Belgie in 1884 verschenen. Gent, J. Vuylsteke, 1885.

1886.

Vlaamsche Bibliographie. Lijst van Nederlandsche Boeken, Tijdschriften en Muziekwerken, in Belgie in 1885 verschenen. Gent, J. Vuylsteke, 1886.

1887.

Vlaamsche Bibliographie. Lijst van Nederlandsche Boeken, Tijdschriften en Muziekwerken, in Belgie in 1886 verschenen. Gent, J. Vuylsteke, 1887.

1888.

Vlaamsche Bibliographie. Lijst van Nederlandsche Boeken, Tijdschriften, Muziekwerken, Kaarten, Platen en Tabellen in België verschenen. Repertorium en Bijvoegsel op het tienjarig tijdvak 1877-1886. Gent, J. Vuylsteke, 1888.

Sprokkelingen. (Het Prentwerk van C. Ploos van Amstel JCzn. — Pseudonymen uit den tijd der Remonstrantsche twisten). — ***Bibliographische Adversaria***, Tweede Reeks, I, 94-99.

1889

Mededeelingen betreffende de ***Bibliographie der Middelnederlandsche Letterkunde*** van den heer L. D. Petit. — ***Verslagen en Mededeelingen der Koninklijke Vlaamsche Academie***, 1889, 13-35.

Naar aanleiding van deze lezing zond de heer Louis D. Petit een schrijven aan de *Koninklijke Vlaamsche Academie*, opgenomen in hare *Verslagen en Mededeelingen*, 1889, 134-146, hetwelk Arnold beantwoordde met den volgenden

[Brief aan de Koninklijke Vlaamsche Academie, tot antwoord op het schrijven van den Heer LOUIS D. PETIT.] — *Verslagen en Mededeelingen der Koninklijke Vlaamsche Academie*, 1889, 147-151.

Stemmatagraphia. — *De Navorscher* 1889, 225.

Parck. - *Ibid.* 1889, 257.

Fouant. — *Ibid.* 1889, 291.

Lei-Lieve. — *Ibid.* 1889, 318.

De Brou. — *Ibid.* 1889, 345-346.

Kulders. — *Ibid.* 1889, 362.

Luik. — *Ibid.* 1889, 381.

Papennonnen vasten aventdach. — *Ibid.* 1889, 397.

Cristal de Montagne. — *Ibid.* 1889, 415.

Bokkenrijders. — *Ibid.* 1889, 457.

Gent. — *Ibid.* 1889, 470.

Talrijke nakomelingschap. — *Ibid.* 1889, 470-472.

Scharlaken. — *Ibid.* 1889, 478-479.

Gebennae. — *Ibid.* 1889, 501.

Stedemaagd. — *Ibid.* 1889, 519.

Lob. — *Ibid.* 1889, 522.

Ghescheye cruysen. — *Ibid.* 1889, 531.

Abondis. — *Ibid.* 1889, 648.

James Price. — *Ibid.* 1889, 648-649.

Alboem. — *Ibid.* 1889, 649.

1890.

Bisdom Hamburg. — *De Navorscher* 1890, 1-2.

Monsieur de la Palisse. — *Ibid.* 1890, 30-32.

Hoogwoud. — *Ibid.* 1890, 39.

Theodora. — *Ibid*. 1890, 76.
Dagteekening. — *Ibid*. 1890, 78.
Radinche. — *Ibid*. 1890, 79.
Zilveren huwlijkspenning. — *Ibid*. 1890, 92.
Ostende. — *Ibid*. 1890, 98.
Piet Ardes. — *Ibid*. 1890, 285-286.
Jan de Bakker. — *Ibid*. 1890, 288-289.
Jacob Crom. — *Ibid*. 1890, 289-290.
Montispessulum. — *Ibid*. 1890, 325.
Havines. — *Ibid*. 1890, 326,
Bisschop Albert. — *Ibid*. 1890, 326-327.
Maastricht. — *Ibid*. 1890, 350-351.
Cluny. — *Ibid*. 1890, 354.
Sluis. Grafzerk op het stadhuis. — *Ibid*. 1890, 404-405.
Kattebelletje. — *Ibid*. 1890, 426-427.
Style de Bohême. — *Ibid*. 1890, 427.
Antje en Lijsje. — *Ibid*. 1890, 468-469 en 586.
Herbergnamen. — *Ibid*. 1890, 518-519.
Willem du Fay. — *Ibid*. 1890, 533.
A la mode de Bretagne. — *Ibid*. 1890, 638.
Boeken. — *Ibid*. 1890, 643-644.
Steen om duere in de sonne te weeten. — *Ibid*. 1890, 651.
Pro(e)nkers. — *Ibid*. 1890, 652-653.
Byzantinisme. — *Ibid*. 1890, 659-660.
Hij is bij de pinken. — *Ibid*. 1890, 661.

1891.

Charles Louis Ruelens. — *Nederlandsche Spectator*, 1891, 43.

Stigtenbley. — *De Navorscher* 1891, 40-[illegible]
Kwijl, kwijlen. — *Ibid.* 1891, 52.
Brabantsche stijl. — *Ibid.* 1891, 52-53.
Geschrift. — *Ibid.* 1891, 59-60.
Rode, 's Hertogenrode. — *Ibid.* 1891, 80-82.
Zwart-kelen. — *Ibid.* 1891, 87-88.
Calsye. — *Ibid.* 1891, 155.
Couperose. — *Ibid.* 1891, 276-277.
Deuil de Milan. — *Ibid.* 1891, 503.
Hollander. — *Ibid.* 1891, 504-505.
Wilhelmus. — *Ibid.* 1891, 609.

1892.

Antje en Lijsje. — *De Navorscher* 1892, 75-78.
De mansnaam Lein. — *Ibid.* 1892, 82-83.
Finis-terrae. — *Ibid.* 1892, 93-94.
Talrijke nakomelingschap. — *Ibid.* 1892, 251-253.
Rueren. — *Ibid.* 1892, 264-265.
Nog een Volkslied. — *Ibid.* 1892, 299-300.
Bruin en rood was. — *Ibid.* 1892, 337-338.
Ponden zwarte. — *Ibid.* 1892, 338.
Berkemeier. — *Ibid.* 1892, 393.
Trip. — *Ibid.* 1892. 394.
Verouderde woorden. — *Ibid.* 1892, 509-510.
Eest. — *Ibid.* 1892, 641.
Lied Wilhelmus. — *Ibid.* 1891, 643-644.
De mansnaam Seebaer. — *Ibid.* 1892, 645.
Parlevinkers. — *Ibid.* 1892, 645-646.

1893.

Mollinger. — *De Navorscher*, 1893, 101.
Coppenstenius. — *Ibid.* 1893, 360-361.

1894.

Aren. — *De Navorscher*, 1894, 60-61.
Een geheugen als een garnaal. — *Ibid.* 1894, 61.
Dat muisje heeft een staartje. — *Ibid.* 1894, 62.
Tant de bruit pour une ommelette. — *Ibid.* 1894, 62-63.
Sweertveger. — *Ibid.* 1894, 180.
Fusiek. — *Ibid.* 1894, 213-214.
Een punt zuigen. — *Ibid.* 1894, 214-215.
Verkortingen. — *Ibid.* 1894, 215.
Snok. — *Ibid.* 1894, 226.
Spekdief. — *Ibid.* 1894, 226-227.
Theodoricus à Lonen. — *Ibid.* 1894, 240.

1896.

Dichtregelen op Napoleon I. — *DeNavorscher*, 1896, 641.

1897.

Vertalingen van : Petrus Cunaeus, Sardi Venales. Satyra Menippea, etc. Ex off. Plant. 1612, 12°. — *De Navorscher*, 1897, 309-311.

1898.

[Mededeeling over Dathen's Psalmberijming, « Ghedruckt inden Iare ons Heeren M.CCCCC.

LXVI. »] — *Verslagen en Mededeelingen der Koninklijke Vlaamsche Academie*, 1898, 44-49.

[Bibliographische beschrijving der vier toen bekende drukken van de *Veelderhande Geneuchlijcke Dichten, Tafelspelen ende Refereynen.*] — *Veelderhande Geneuchlijcke Dichten, Tafelspelen ende Refereynen. Opnieuw uitgegeven vanwege de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden* (Leiden, 1899). Voorrede, blz. VI-XIII.

Verg. de *Voorrede*, blz. V-VI.

[Verslag over de derde prijsvraag : De geschiedenis der Nederlandsche taalkunde in de Zuidelijke Nederlanden van de XVIe eeuw tot 1886.] — *Verslagen en Mededeelingen der Koninklijke Vlaamsche Academie*, 1898. 188-201.

Het Nederlandsch in de Gentsche Dagbladpers. — *Verslagen en Mededeelingen der Koninklijke Vlaamsche Academie*, 1898, 306-369.

Overdrukjes werden in den handel gebracht met het adres :

Gent, A. Siffer, 1898. 68 blz.

Aangekondigd en beoordeeld in : *Het Belfort*, 1898, 735; *Het Volk*, 18 en 25 Nov. 1898; *Volksbelang*, 26 Nov. 1898; *Het Laatste Nieuws*, 19 en 27 Nov. 1898; *Fondsenblad*, 27 Nov. 1898; *Journal de Gand*, 28 Nov. 1898; *Gent voorwaarts*, 31 Dec. 1898; *Le Bien public*, 22 Juli 1898; *Het Vaderland* ('s-Gravenhage), 30 Nov., 1 en 30 Dec. 1898; *Nieuwe Rotterdamsche Courant*, 29 Nov. 1898; *L'Organe Wallon*, 25 Dec. 1898; *Het Belfort*, 1899, I, 27-35.

TWEEDE BIJLAGE.

Brief van Prof. M. DE VRIES aan TH. J. I. ARNOLD, naar aanleiding van diens artikel over Jan van Hulst's *Salve Regina*. Zie boven blz. 174 vlg.

Leiden, 22 Oct. 1876.

Hooggeachte Heer,

Met groote belangstelling las ik in de Dietsche Warande Uw artikel over het « Salve Regina » van Jan van Hulst. Door Uwe scherpzinnige en wel bewezene opmerking vertoont zich dat gedicht nu in een geheel anderen vorm dan tot hiertoe het geval was, en is dubbel opmerkelijk geworden. Zoo ik mij vergun, U een paar kleine bijdragen te doen toekomen tot opheldering van de weinige duistere punten, die er nog in overgebleven zijn, dan zult Gij mij dit wel ten goede willen houden, als een bewijs van mijne belangstelling in Uwen arbeid en van mijnen wensch, dat men er in slagen moge den tekst van het gedicht zoo nauwkeurig mogelijk vast te stellen.

Volkomen juist zijn Uwe opmerkingen omtrent de X in den naam van Christus. Men schreef altijd Xpc, waarin de X de grieksche X, χ, de p de grieksche ρ, en de c de grieksche c d. i. s was. Maar die X was in vorm gelijk aan de Latijnsche X, en kon dus in dit geval de waarde

daarvan aannemen. Even juist is wat gij zegt omtrent het weglaten der *h*. Daar had een Vlaming het recht toe. Maar men moet dan ook *Elpt*, *Aelt*, *Ebstu* laten drukken, evenals de dichter elders (vs. 143) *Aelt* schrijft, of zelfs, buiten den dwang der initialen, *inder* voor *hinder* (vs. 127).

Er blijven dus geene andere zwarigheden over dan de door u bl. 557 genoemde. Maar de meeste daarvan zijn wel uit den weg te ruimen.

Vs. 30. *Teedre* komt hier niet te pas, maar de *graden* toonen duidelijk, dat de dichter *Leedre*, ladder, bedoelde. In de aan Maerlant toegeschreven gedichten, door Mr. Van den Bergh uitgegeven, leest men evenzoo (bl. 63) :

Ghi zijt die *ledre*, moeder maghet,
Daer die Bible af ghewaghet,
Die Jacob zach slaen ten trone.

Vs. 41. *Vertooch*. Er zal in 't hs. staan *V'tooch*. Men leze *Nu tooch*. *Togen* is gepaster dan *vertogen*, en *nu* is zeer gewoon bij gebeden en verzoeken, die met aandrang geschieden, en waarvan men de vervulling zoo spoedig mogelijk wenscht.

Vs. 67. *Rayen* is stellig corrupt, want in *rayen*, stralen, is geen *zoetheit*, en in 't volgende vers wordt zij het *licht* genoemd, dat dus 2 maal hetzelfde zou zijn. Maar de « zoetheit » van Maria wordt altijd met de *lelie* vergeleken. Bij vdBergh, t. a. pl., bl. 113 :

Dus quam die Gods sone goet
Van der maghet pure,
Ghelijc der *lilyien* bloeme *soet.*

Ongetwijfeld moet er dus gelezen worden : *Lilye.* In een slecht geschreven hs. kon Lilye licht misverstaan en als Rayē gelezen worden (1). Misschien werpt ge mij tegen, dat reeds in vs. 57 *lelien* staat. Vergun mij dan te antwoorden, dat dat woord stellig corrupt is, want het Mnl. zeide niet *lelie*, maar *lilie* (lat. *lilium*), en *lelien* komen in vs. 57 in 't geheel niet te pas. Daar eischt de zin *Leven* (geef ons zulk een leven als voor u betamelijk is).

Vs. 122. *Op.* Lees *Up*, dat de gewone schrijfwijze was, ook van Jan Van Hulst (verg. vs. 62, 176, 187 enz.).

Wat de herhaling van R G O in vs. 275-277 betreft, die is zeker vreemd. Blijkens de rijmen ontbreekt voor of na vs. 275 een vers, uitgaande op *-ine.* Er zijn er dus *vier* te veel geweest. Ik durf niet beslissen, welk woord de dichter tusschenvoegde. Het waarschijnlijkste zou zijn, dat hij *virgo* herhaalde : (o dulcis virgo, virgo Maria), maar dan had hij 5 verzen noodig gehad, of schreef hij misschien :
Vita et spes, fonteine mine, of iets dergelijks, verg. vs. 91
Regine . . . . . .
Gratia . . . . . .
O dulcis. . . . . .

---

(1) De Vries heeft hier voor *Lilye* en *Rayē* het middeleeuwsch schrift nagebootst.

en liet hij wellicht van *Vita* de 2 eerste letters meêtellen ?

Nog een paar kleine opmerkingen omtrent andere foutieve plaatsen.

Vs. 51. *behoue*. Lees *behout* d. i. behoed.

Vs. 59. *v..lder*. Lees niet *veelder*, maar *vulder*, verg. vs. 3 en 6, d. i. *van volle caritate*.

Vs. 60. *weic hers*. De corrupte lezing heeft u verleid tot het gissen eener niet wel houdbare verklaring. Zeer zeker schreef de dichter :

Aensich ons *werc, hets* sonder mate,

« zie onze werken aan, zij gaan alle maat te buiten. » *Sonder mate*, voorheen *onmate*, is de gewone term voor hetgeen wij *buitensporig* noemen.

Vs. 220. *Jhesminne* is niets, en de verklaring *De lieve Jezus* gaat niet op. Lees : *Jhesumme*, den gewonen vorm nevens *Jhesuse*. Er staat natuurlijk **Jhesumme** (1), waaruit Carton ten onrechte *Jhesminne* las.

Vs. 244. *Ontbiedt*. Lees *Ontbindt*, zooals de zin eischt.

In de hoop, dat het bovenstaande u niet geheel onwelkom moge zijn, in elk geval u getuigen zal, met hoeveel sympathie ik van uwen belangrijken arbeid kennis nam, noem ik mij met de meeste hoogachting

Uwen dw. dr.
M. de Vries.

---

(1) De Vries bootst hier weer het middeleeuwsch schrift na, waarin, als men met geen al te duidelijke hand te doen heeft, een onbedreven lezer *umme* inderdaad licht als *minne* kan lezen.

Dank zij de vriendelijke hulpvaardigheid van mijn ambgenoot te Leuven, Prof. L. Scharpé, ben ik in staat mede te deelen, in hoeverre de door De Vries voorgestelde verbeteringen werkelijk in het handschrift te vinden zijn. Daarin gelukkiger dan ik, is de heer Scharpé er in geslaagd van de tegenwoordige eigenaars van dat handschrift vergunning te erlangen om de uitgave van Carton met het oorspronkelijke te vergelijken. Aan mijn verzoek om zijn collatie van het *Salve Regina* te mijner beschikking te stellen, heeft hij met de meeste heuschheid voldaan, en daarvoor betuig ik hem hier opnieuw mijn dank. Ik wil echter zijn eigen arbeid niet vooruitloopen, en bepaal mij dus tot de plaatsen die in het artikel van Arnold en in den bovenstaanden brief ter sprake komen.

Vs. 30. Het handschrift heeft *Leedre*.

Vs. 41. Het handschrift heeft *Nu tooch*.

Vs. 51. Het is niet meer met zekerheid te zeggen wat er gestaan heeft : *behoue* of *behout*, daar de laatste letter zoogoed als vergaan is; *behout* is het waarschijnlijkste, daar dit door den samenhang vereischt wordt.

Vs. 57. Geheel dit vers, op de beginletter *L* na, is onleesbaar geworden. De door De Vries voorgestelde verbetering moet ongetwijfeld de ware lezing geweest zijn.

Vs. 59. Het handschrift heeft wel degelijk *vulder caritate*.

Vs. 60. Prof. Scharpé leest ook *weic*, maar van 't volgende woord zijn alleen de twee eerste letters : *hę*, nog te lezen.

Vs. 65. Het hs. heeft *Xpristus*, voluit.

Vs. 67. Van 't eerste woord van dit vs. is alleen de laatste letter nog zichtbaar, en die laatste letter is een *n*, wat tegen de verleidelijke verbetering van De Vries spreekt.

Vs. 122. Het handschrift heeft *Up*.

Vs. 220. Prof. Scharpé teekent bij dit vs. niets aan;

maar dat er in 't hs. *Jhesumme* staat, kan niet betwijfeld worden.

Vs. 238. Het hs. heeft *Xpc*.

Vs. 244. Het hs. heeft *Ontbīdt*, dus *Ontbindt*, verbeterd uit *Ontbīedt* : de *e* is doorgehaald; of het streepje boven de *i* na de doorhaling is geplaatst, zooals waarschijnlijk is, kan ik niet zeggen.

J. TE WINKEL in zijn *Geschiedenis der Nederlandsche Letterkunde* I, 430 en J. VERDAM in het *Tijdschrift voor Nederlandsche Taal- en Letterkunde* 9, 293 vlgg. hebben sedert ook een reeks verbeteringen op het *Salve Regina* voorgesteld, waaronder verschillende dezelfde zijn als die van DE VRIES.

DERDE BIJLAGE.

Brief van Prof. R. FRUIN aan TH. J. I. ARNOLD, naar aanleiding van diens artikelen over *Broeder Cornelis Adriaensz, Een Pleidooi.* Zie boven bl. 178 vlgg.

Leiden, 25 Juni 1878.

Weledele Heer

Hierbij reeds de nommers van de Dietsche Warande met veel dank terug. Ik had gisteren den avond vrij en heb dien aangenaam aan het lezen van Uw opstel besteed. Nooit had ik zoo de volledige literatuur over het onderwerp in één overzicht voor mij gehad en het opstel van Goethals, niet het minst belangrijke, was mij onbekend of liever was mij geheel ontgaan.

Tot nog toe heeft het door U meegedeelde en betoogde mij van mijn gevestigde meening, dat de Sermoenen in het algemeen naar waarheid bevatten wat Br. Cornelis geraasd heeft — niet afgebracht. Maar, zooals Gij mij deedt opmerken, Uw eigenlijke bewijsvoering moet nog volgen. Ik schort dus mijn oordeel op. Mij is het steeds voorgekomen dat de Sermoenen daarom zoo ongelooflijk gemeen zijn, omdat Goltzius slechts de scabreuse passages van de Sermoenen, met weglating van de eigenlijke preek, had aangeteekend. Ik kan ook aannemen dat Goltzius het nog wat krasser en ruwer heeft uitgedrukt dan de broeder het had gezegd; maar ik blijf vooreerst nog gelooven dat

het boek geen opzettelijke vervalsching van het gesprokene bevat. Dat verhindert niet dat ik mij gaarne door U van het tegendeel zal laten overtuigen.

Overigens ben ik het met U op vele secondaire punten eens. Gij hebt zeker recht als Gij beweert dat Marnix zijn kennis aan het preeken van den broeder uit de gedrukte Sermoenen heeft gehaald. Wat hij b. v. in het 1e cap. van het Ve stuk zegt, van hetgeen Br. Cornelis *onlangs* gepreekt zou hebben, is genomen uit de voorrede der Sermoenen. Ook hebt Gij recht te vermoeden dat de Biëncorf eerst in 1570 verspreid is geworden. Het bewijs daarvan heb ik al jaren geleden in de Mededeelingen van Letterkunde (ik weet niet juist waar) geleverd uit Havensii Erectio novorum Episcopatuum, waar hij verhaalt dat de Bisschop van Roermond Lindanus in den zomer van 1570 een aantal exemplaren in handen kreeg en vernietigde, die uit Duitschland werden ingesmokkeld. Ik ben ook geheel het met U eens dat het meeste wat ons bij de door U aangehaalde schrijvers voorkomt niets is dan naschrijving waaraan wij niets hebben. Maar sommigen van die lieden valt Gij wel wat hard. B. v. Matthaeus, dien Gij van opzettelijke misstelling beschuldigt, als had hij Naudaeus in plaats van Van Mander genoemd. Daar was de professor de man niet naar. Hij zondigt door nalatigheid, maar niet om te bedriegen.

Ook is het niet te ontkennen dat Uw ijver

om den befaamden broêr vrij te pleiten, hun die U niet kennen den indruk moet geven als ware Uw doel soortgelijk als . . . (1) onderstelt.

Ten slotte is het mij aangenaam nog eenig koren op Uw molen te kunnen bezorgen en Uw client voor goed te kunnen zuiveren van den blaam van inconsequentie, om niet erger te noemen, dien van Meteren hem aanwrijft wegens de hem toegeschreven preeken van 1572. Sterker bewijs van de onnoozelheid van Van Meteren en van zijn gemis aan oordeel is haast niet denkbaar. De brave man heeft in het Geuzen liedeboek gelezen, of liever nog, hij heeft het vliegend blaadje, dat later in het Liedeboek is opgenomen, in handen gekregen, waarin een geus Broeder Cornelis sprekende invoert, en hij heeft dat voor een echte berijmde preek van den pater gehouden. Ik heb op het oogenblik het Liedeboek niet bij de hand, maar vind het bewuste rijmpje in Van Vloten's Geschiedzangen II. blz. 23. — De tweede preek op Assentioensdag is zeker van soortgelijken oorsprong, maar die kan ik niet thuisbrengen in de literatuur die bewaard is gebleven.

Geen twijfel of Cornelis Adriaansz was een warm katholiek en aanhanger van de regeering, en te wanen dat hij ooit « ongestadig » in dezen zou geweest zijn, is ongerijmd. Hij heeft door zijn hef-

---

(1) Hier staat een naam, dien ik gemeend heb te moeten weglaten.

tigheid zich veel vijanden en veel vrienden gemaakt; geen wonder dat beider getuigenissen in lijnrechten strijd zijn. Dat hij echter oproerig preekte en van een hevig humeur was, erkennen ook zijn vrienden en dat hij in zijn improvisatiën gemeene straattaal niet vermeed, komt mij volstrekt niet in strijd met den geest van den tijd noch met 's mans bekenden aard voor.

Vriendelijken dank ook voor het gunstige bericht betreffende vriend Nijhoff. Ik vlei mij gedurig meer met zijn herstel, al kan ik mij niet ontveinzen dat het slechts uiterst langzaam voort zal gaan.

Na vriendelijke groete, hoogachtend

Uw dienstw. dien.

R. FRUIN.

VIERDE BIJLAGE.

Uittreksel uit een brief van Prof. J. G. R. ACQUOY aan TH. J. I. ARNOLD, de uitgave der *Sermonen* van N. PEETERS betreffende. Zie boven blz. 203 vlg.

Leiden, 27 Juni 1891.

Hooggeachte Heer!

. . . .

Het deed mij genoegen, U geheel onafhankelijk van mij zelven aan de juistheid van het jaar 1520 te zien twijfelen. De door U genoemde plaats op blz. 8 van de drukproef is de eenige niet, die naar later tijd heenwijst. Toen Prof. Fredericq mij het eerst meedeelde, dat er aan een herdruk van de « Sermonen » gedacht werd, en ik niet vermoeden kon, zelf in de uitgave te zullen betrokken worden, heb ik hem reeds gezegd, dat men voorzichtig moest wezen, wijl er inwendige redenen zijn, om het werk later te plaatsen. Dat mannen als Holtrop, Campbell en Frederik Muller de letter niet hebben kunnen thuisbrengen, kwam mij sinds lang voor, een gevolg te zijn van hun zoeken in verkeerde richting. Daarom te meer hoopte ik op eene bevestiging van mijne meening door de Heeren der « Bibliotheca Belgica », die in zaken betreffende de Nederlandsche typographie der 16de eeuw de meest bevoegde rechters zijn. Met de

hoogste belangstelling zie ik naar hun oordeel over den drukker uit. Als de tijd, op typographische gronden door hen te noemen, eens overeenkwam met dien, welken ik om historische en dogmatische redenen zal meenen te moeten aannemen; m. a. w. als hunne uitwendige en mijne inwendige critiek eens tot hetzelfde resultaat leidde, dan zou dat een merkwaardige triomf voor de wetenschap en een nieuw bewijs voor het « omnium artium commune vinculum » zijn.

Doch thans geen woord meer. Nog slechts een hoogachtende groet van

Uw dw. dien.
J. G. R. ACQUOY.

Dat Holtrop, Campbell en F. Muller de letter waarmede de *Sermonen* gedrukt zijn, niet hadden kunnen thuis brengen, was bekend door een mededeeling van DE HOOP SCHEFFER in zijne *Geschiedenis der Kerkhervorming in Nederland*, blz. 118, noot.

VIJFDE BIJLAGE.

In de *Sermonen oft wtlegghingen op alle de Euangelien vander Vasten* van Niclaes Peeters komen drie lettersoorten voor :

1° Een kleine, fijne Duitsche letter, waarmede het grootste gedeelte van den titel en de sermoenen zelf gedrukt zijn ; ze is 3 1/2 punt naar het stelsel van Fournier, en even meer dan 3 punten naar dat van Didot, groot.

2° Een grootere, vette Duitsche letter, waarmede de bijbelteksten, de opschrifttitels en één regel van den titel gedrukt zijn ; ze is 4 1/3 punt, naar het stelsel van Fournier, 4 punten naar dat van Didot, groot.

3° Een groote, zware Duitsche letter, waarmede de twee eerste woorden van den titel gedrukt zijn (*Hier beghinnen*) en waartoe de groote hoofdletters, die in 't werk voorkomen, behooren ; ze is 9 1/2 punt naar het stelsel van Fournier, 9 punten naar dat van Didot, groot.

Het in de nieuwe uitgave voorkomend facsimile van het titelblad is niet scherp genoeg, waardoor men vooral van de kleinste letter, n[r] 1, een eenigszins onjuiste voorstelling krijgt.

De twee boekjes die met deze zelfde lettersoorten gedrukt zijn en waarin ook alle typographische figuren voorkomen die men in de *Sermonen* vindt, welke in de boven, blz. 204, bedoelde aanteekening door Arnold genoemd worden, zijn de volgende (1) :

1] ¶ Prouer ‖ bia, oft de wijse sprue- ‖ ken van Salomon. ‖ ❧ ❦ ❧ ‖ Prouerb. iiij. ‖ ¶ Hoort

---

(1) Tot mijn spijt ben ik genoodzaakt in al de onderstaande titels de lange s door de korte te vervangen, daar de eerste op de drukkerij niet aanwezig is. Om het verwijzen te vergemakkelijken, geef ik aan al de aangehaalde titels een volgnummer.

mijn kint, ende ont- || fangt mijn reden, op dat uwer | iaren vele worden. Jck wil || v op de rechte ba- || ne leyden. || (*Fleuron*) || M. D. xliiij. ||

Aan het einde :

¶ Ghedruct Tantwerpen, || by Steuen Mierdmans. || An. M. D. xliiij. ||

8°, sign. a .ij. - Nn .v. [Nn .vi], 286 ongenummerde bll. Een ex. is op de universiteitsbiblioth. te Amsterdam, naar hetwelk ARNOLD het boekje beschreven heeft in de *Bibliotheca Belgica*, tweede reeks, i. v. *Proverbia*. Het verdient opmerking dat het boekje aanmerkelijk meer bevat dan de titel laat vermoeden : ook de Prediker, het Hooglied, Jesus Sirach en het Boek der Wijsheid staan er in.

[8] Een schoone || Prophetie vanden Doerluchti || ghen Keyser, eñ vandē Coninc || van Engelant, en den Co- || ninc van Vrancrijck. || Dese Prophecie is ghestelt wt der La- || tijnscher spraken in de Duytsche sprake, || Jnt iaer ons Heerē doen men schreef twee || hondert eñ sessentseuētich, Alsmen || schreef duysent vijf hondert eñ || XXXIX. dan beghinnende, || eñ duerende tot int || Jaer van sessen || veertich. || .·. || Leest eñ oordeelt. ||

Aan het einde :

Ghedruct Thantwerpen by mi || Steuen Mierdmans. ||

8°, sign. A .ij. [- A .iiij], 4 ongenummerde bladen; de laatste bladz. is wit; een exemplaar is op de universiteitsbibliotheek te Gent, naar hetwelk ARNOLD het boekje beschreven heeft in de *Bibliotheca Belgica*, tweede reeks, i. v. *Prophetie*.

Door deze ontdekking werd het vermoeden, dat de *Sermonen* geantidateerd zijn (want aan een drukfout valt natuurlijk niet te denken), glansrijk bevestigd. Toen ARNOLD nu eenmaal wist dat STEVEN MIERDMANS de drukker was, heeft hij er zich begrijpelijkerwijze op toegelegd de voortbrengselen van diens pers zooveel mogelijk te leeren kennen. Daaraan danken verschillende artikelen in de *Bibliotheca Belgica* hun ontstaan, maar meer heeft hij er niet over nagelaten. Daarin heb ik aanleiding gevonden om zelf een onderzoek in te stellen, waarvan de vrucht hier medegedeeld wordt. Op absolute volledigheid wordt er echter geen aanspraak gemaakt. Dezelfde drie lettersoorten en andere typographische figuren vindt men nu ook nog in de volgende boekjes :

1 .SVMMA. DER ‖ GODLIKER ‖ SCRIFTVREN ‖ Oft een Duytsche Theologie, leerende ‖ eñ onderwijsende alle menschē, wat het ‖ Christen ghelooue is, waer doer wi alle ‖ gader salich wordē, eñ wat het doop- ‖ sel bediedt, na de leeringe des ‖ heylighen Evangelijs, ‖ eñ sinte Pauwels ‖ Epistelen. ‖ Nv weder om seer neerstelick ‖ ghecorrigeert. ‖

8°; 2 deelen.

I : sign. A .ij — K v [K viij]; 80 ongenummerde bll.; de titel in een omlijsting in hout gesneden : van onderen drie mannenbusten, elk met een boek. De drie eerste regels van den titel zijn eveneens in hout gesneden. De laatste bladzijde is wit.

II : sign. a .ij — f v [f viij], 48 ongenummerde bll. Titel :

Dat ‖ Ander deel vā ‖ die Summa der godlicker schrif- ‖ tuerē oft Duytscher Theologiē, allē Chri- ‖ sten menschen seer van noode eñ profijtelijc : ‖ Leerende van de ghebodē Gods, eñ ghebo- ‖ den

ende Raden der menschen. ‖ Psalm .xviij. ‖ De onbeulecte wet des Heeren is bekeeren‖de de sielen. Dat ghetuyghenisse des ‖ Heeren is getrouwe, verleenen- ‖ de wijsheyt den cleynen. ‖

Deze titel in een omlijsting in hout gesneden: onderaan een bank, waarop drie vrouwen zitten, voorstellende het Geloof, de Liefde en de Hoop met hunne emblemata.

Een exemplaar van dit boek berust op de universiteitsbibliotheek te Utrecht, samengebonden met de werkjes hier onder de nrs [4], [28], [5], [31], [25], [29] en [21] vermeld. Zie verder over dit werk P. A. Tiele in de *Bibliographische Adversaria* 4, 201 vlgg. en de daar genoemde litteratuur.

[4] ¶ Sinte Jans ‖ vijfthiende Capittel wt ‖ ghelevt. ‖ In houdende acht schoone leeringen, te weten, vander ghemeynschap Christi, vandē goe ‖ den wercken, hoemen voor Godt gherecht- ‖ uaerdicht wordt, vanden cruyce ende lijden, ‖ vanden vrijen wille, vant ghebet, onderscheyt ‖ der wet ende Euangelie, trost teghen veruol- ‖ ghinghe et ce. ‖ Jan. xv. ‖ Ick ben eenen warachtighen ‖ wijnstock eñ mijn Vader de wijn- ‖ gaerdenier.

8°, sign. A.ij.-O.iij [O.iiij]; 108 ongenummerde bll., waarvan het laatste wit is. Een ex. is op de universiteitsbibl. te Utrecht (verg. onder nr [3]).

[5] Een schoon ‖ sermoon van Christus ‖ rijcke, heerlicheyt ende macht. ‖ ❧❦❧ ‖ Apocal. xvij. c. eñ i. Tim. vi, b. ‖ Christus es een Coninck der Conin- ‖ ghen, ende een Heere der Heeren, wiēs ‖ rijcke

nymmermeer eynde en sal hebbē ‖ (*Fleuron*) ‖ M. D. xliiij.

Aan het einde :

Ghedruct Thantwerpen by ‖ Steuen Mierdmans. ‖ M. D. Xliiij. ‖

8°, sign. A .ij.-B .iij [B .iiij]; 12 ongenummerde bll. Een ex. is op de universiteitsbibl. te Utrecht (verg. onder nr [3]); in 1880 werd een ander te koop aangeboden door den Brusselschen boekhandelaar Olivier (zie zijn catalogus uit dat jaar, onder nr 124).

Der siecken ‖ troost, ‖ Onderwijsinghe, om ghe ‖ willichlijck te steruen. ‖ Troostinghe, om den siec- ‖ ken totten rechten ghelooue ‖ ende betrouwen in Christo ‖ te onderwijsen. ‖ Ghemeyn bekennisse der ‖ sondē, met schoon ghebeden. ‖ Apocal. xiiij. ‖ Salich sijn de doode die inden Heere ‖ steruen. ‖ (*Naamcijfer nr 1* :) Matt : Crom. ‖ M. D. xliij. ‖

Aan het einde :

Ghedruct Tantwerpen, by ‖ Steuen Mierdmans. ‖

8°, sign. A .ij.-D .v. [D .viij], 32 ongenummerde bll.; kantteekeningen; onder het colophon twee kleine houtsneden : het linker een der wijze maagden, het rechter een man die water in een kruik giet, voorstellende. Het boekje, dat op al de indices staat, is uitvoerig beschreven in de *Bibliotheca Belgica*, tweede reeks, i. v. *Siecken Troost :* zie verder aldaar. Een ex. is op de universiteitsbibl. te Genf.

[7] Der Vvaer- ‖ heyt onderwijs. ‖ (Fleuron) Een tsamen- sprekinghe, ‖ waer in de Waerheyt (welcke Gods ‖ woort selue is) alle simpele ende ‖ onwetende men- schen onder- ‖ wijst, wat haer tot der sa- ‖ licheyt van noode is ‖ te weten. ‖ Wt de heylighe schrift ver- ‖ gadert. ‖ iij. Esdr. iij. c. ‖ Waerheyt ver- wint. ‖ (*Fleuron*) ‖

Aan het einde :

Gheprint by Niclaes van Olden ‖ borch. An. 1536. ‖

8°, sign. a .ij-h .iij. [h .iiij.]; 60 ongenummerde bladen; kantteekeningen. Zelfde fleuron als in [1], [5] en [24]. Het boekje staat op den index van 1540 (zie b. v. SEPP, *Verboden Lectuur*, blz. 91). Waarschijnlijk is het, evenals de *Sermonen*, geantidateerd, en is NICLAES VAN OLDENBORCH een pseudoniem van MIERDMANS (verg. beneden onder nr [31]). Een ex. is op de universiteitsbibl. te Gent. In het British Museum te Londen is een uitgave zonder aanwijzing van plaats, naam noch jaartal, alsook een andere met het colophon *Niclaes van Oldenborch 1555* (zie den catalogus), dus te Embden.

[8] Christelijcke ‖ onderwijsinghe tot den ‖ rijcke Gods. ‖ Corte Reghels voor alle sta- ‖ ten, int ghemeyn, ende ‖ elcken bysonder. ‖ Wt de heylighe schriftuere te ‖ samen vergadert. ‖ (*Fleuron*) ‖ Ephes. iiij. ‖ Wandelt so, als uwen roep betaemt, ‖ daer ghi in gheroepen sijt, met alder ‖ ootmoedicheyt ende saechtmoedicheyt. ‖

Aan het einde :

❧ Ghedruct Tantwerpen || by Mattheus Crom. ||

8°, sign. A .ij-C .v. [C .viij], 24 ongenummerde bll.; kantteekeningen; zelfde fleuron als in [1], [7] en [24]. Het boekje staat op de indices van 1546, 1550, 1557 en 1570 (zie b. v. SEPP, *Verboden Lectuur*, p. 82), uitvoerig beschreven in de *Bibliotheca Belgica*, tweede reeks, i. v. *Onderwÿsinghe*, naar een ex. op de universiteitsbibl. te Gent.

De tekst van al deze boekjes is gedrukt met de lettersoort nr 1, evenals de *Sermonen*, op het laatste na : hier is de tekst gedrukt met de lettersoort nr 2, terwijl nr 1 alleen gebruikt is voor enkele regels van den titel, voor de opschrifttitels, voor de kapittelopschriften en voor de kantteekeningen.

Merkwaardigerwijze komt op den titel van *Der Siecken Troost* het monogram van MATT. CROM voor, en heet de *Christelÿcke Onderwijsinghe* zelfs door dezen gedrukt te zijn. In welke verhouding stond MIERDMANS tot CROM? Zou MIERDMANS zijn drukmateriaal in den loop van het jaar 1543 aan M. CROM overgedaan hebben? Maar hoe dan te verklaren dat deze ook reeds in 1540 en 1542 drukt met de lettersoorten nr 2 en 3 (zie beneden onder de nrs [18] en vlgg.)? Leende MIERDMANS die lettersoorten van M. CROM? Wellicht mag men denken aan een soort van vennootschap, nl. op grond van de samenstelling der beide volgende boekjes :

❧ Der Chri || sten Reghel. || Hoe elck Christen mensche || daghelics behoort te leuen, || teghē Godt ende sinen euen || naesten. || Van de staten int ghemeyn. || Van elcken Staet bysondert. || Wt de heylighe schriftue- || re tsamen verga- || dert. || Col. iij. c. || Alle wat ghi doet in woorden oft || wercken,

doet het al inden naem ons || Heeren Jesu Christi, danckende Godt || den Vader doer hem. || (*Naamcijfer nr 1 :*) Matt : Crom. || M. D. xliij. ||

Aan het einde :

☙ Ghedruct Tantwerpen, || by Steuen Mierdmans. ||

8°, sign. A .ij.-C .iiij. [C .viij.], 24 ongenummerde bll.; kantteekeningen; niet op den index; beschreven in de *Bibliotheca Belgica*, tweede reeks, i. v. *Reghel*, naar een ex. op de universiteitsbibl. te Gent.

[10] ¶ Ghelooue, || Hope ende Liefde. || Hoe een yeghelijck hem daer || daghelicx in oeffenen sal || Wt der heyligher schriftue- || ren, eñ somighe Doctoren || der heyligher Kercken || te samen vergadert. || i. Corint. xiij. d. || Nv blijft Ghelooue/ Hope eñ Lief || de/ dese drye : maer de liefde is de || grootste onder desen. || (*Naamcijfer nr 1 :*) Matt : Crom. || M. D. xliij. ||

Aan het einde :

¶ Ghedruct Tantwerpen by Steuē || Mierdmans. M. D. xliij. ||

8°, sign. a .ij-a .v. (sic, in plaats van b. v.) [B .viij]; 16 ongenummerde bll.; niet op den index. Beschreven in de *Bibliotheca Belgica*, tweede reeks, i. v. *Ghelooue*, naar het ex. op de universiteitsbibl. te Gent.

Deze laatste twee voortbrengselen van MIERDMANS' pers onderscheiden zich van de voorgaande hierdoor, dat er voor het eerst een 4de lettersoort in voorkomt,

zijnde een kleine, nogal vette Duitsche letter, minder afwijkende van de gewone type, even meer dan 3 punten groot naar het stelsel van Foürnier, 3 punten naar dat van Didot. De tekst van *Der Christen Reghel* is geheel gedrukt met de lettersoort nr 2; met nr 4 zijn opschriften en kantteekeningen gezet; nr 1 komt alleen nog voor op den titel, nl. voor den daar geplaatsten bijbeltekst. In *Gheloove, Hope ende Liefde* komt nr 1 heelemaal niet meer voor: de tekst is gedrukt met nr 4; nr 2 is gebruikt voor het grootste gedeelte van den titel, voor opschriften en voor de gebeden. En daarmede schijnt nr 1 voor goed verdwenen te zijn, althans te Antwerpen, waar MIERDMANS weldra vandaan ging. Daar drukte hij, behalve de bovengenoemde werkjes, nog de volgende:

Davids Souter, oft Lofsanghen. Antwerpen, Steuen Mierdmans. 1544. 16°.

Naar den catalogus Van Voorst I, nr 348; het daar beschreven exempl. is thans in het British Museum te Londen (zie den catalogus en verg. KLEYN, *De Nederlandsche Bijbels in het Britsch Museum* in het *Archief voor Nederlandsche kerkgeschiedenis,* I, 136 vlgg., inzonderheid 154). Met welke lettersoort dit boekje gedrukt is, weet ik niet te zeggen.

In 1545 drukte hij nog een boekje dat, zoover ik weet, alleen bekend is door hetgeen M. DUNCANUS daarover in de voorrede van zijn werk *Vant rechte Euangelische Auontmael Christi Iesu* zegt en beneden onder nr [17] aangehaald wordt. Het was misschien niet zoo onschuldig als DUNCANUS schijnt te meenen; maar volstrekt niet onschuldig was zijn uitgave van 't *Nieuwe Testament* die in 't zelfde jaar verscheen en onmiddellijk verboden werd (zie b. v. SEPP, *Verboden Lectuur* 69):

Het nieuwe Testament ons Heeren Jesu Christi. Antwerpen, by Steven Mierdman. 1545.

8°, 377 bll.; gedrukt met een andere, kleinere letter-soort dan de vier reeds genoemde. Een ex. is in het British Museum te Londen (zie den catalogus en KLEYN in *Archief v. Nederl. kerkgesch.* I, 154), en een ander, maar zonder titel, in de boekerij van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden (zie de Catalogus, I, 593). Volgens LELONG, *Boek-zaal der Nederduitsche Bybels*, tweede uitgave, blz. 583, zouden er « tweederley drukken,... d'eene wat smalder van Formaat als d'andere », van dit *Nieuw Testament* bestaan. VAN DRUTEN, *Geschiedenis der Nederlandsche Bijbelvertaling*, 435 vlgg., heeft den tekst van dit Nieuwe Testament vergeleken met dien van VAN LIESVELDT, maar zegt niet welk ex. hij gebruikt heeft.

Op een niet nader bekend tijdstip toog MIERDMAN naar Londen, waar hij verschillende werken uitgaf, t. w.

[14] A new Herball, wherein are conteyned the namens of Herbes in Greke, Latin, Englysh, Duch Frenche, and in the Pothecaries and Herbaries Latin, with the properties, degrees and natural places of the same, gathered and made by William Turner, enz. Imprinted by Steven Mierdman, and they are to be solde in Paules Churchyarde at the sygne of the sprede egle by John Gybken.

Fol.; 2 exx. zijn in 't British Museum te Londen (zie den catalogus); reeds vermeld bij MAITTAIRE, *Annales* V, 2, 301.

[15] JOANNES A LASCO, De Catechismus, oft Kinder leere, diemen te Londen, in de Duytsche ghemeynte, is ghebruyckende... Londen, Steuen Myerdman, 1551.

8°, 92 bll.; een ex. is op het British Museum te Londen: zie den catalogus i. v. *London, Nederlandsch Hervormde Gemeente.*

JOH. A LASCO, Brevis et dilvcida de Sacramentis Ecclesiae Christi tractatio, in qua et fons ipse, et ratio, totius Sacramentariae nostri temporis cotroversiae paucis exponitur *enz*. (Consensio mutua in re Sacramentaria Ministrorum Tigurinae Ecclesiae et D. Joannis Calvini,. . ab ipsis authoribus edita.) Londini per Stephanum Myerdmannum. An. 1552.

8°, 141 bll. Een ex. is op het Brit. Mus. te Londen (zie den catalogus); een ander was in 't bezit van Prof. J. I. Doedes (zie zijn *Collectie van Rariora*, p. 79) en ging bij de veiling zijner bibliotheek (te Utrecht, J. L. Beyers, 4 Mei 1898 vlg.) over naar de universiteits-biblioth. te Amsterdam.

Den val der Roomscher Kercken, met alle haer afgoderie waer by een yegelyck mach kennen ende mercken het onderscheet tusschen de yerste kercke, vande welcke ons ouerste Heere ende Coninck het ouerste hoofd is : ende vermalendydende (*sic?*) kercke. Anno 1553. — Gedruct tot Londen, by Steven Mierdman, Anno 1553.

Ik geef den titel naar A. DE DECKER in het *Bulletijn van de Maatschappij der Antwerpsche Bibliophilen* I,212, maar het colophon naar OLIVIER (zie beneden), daar DE DECKER een blijkbare fout heeft.

Tegen dit werkje is het zooeven vermelde van Duncanus gericht. In zijne voorrede zegt deze : « Bysonder sal ick schrijven met Gods gratie teghen een valsch boecxken, vol van fenijns ende spijtighe blasphemien, gheheeten den val der R. kercken. Het boecxken is gheprent te Londen, ist dat die printer die waerheyt seyt, so alst boecxken vol loghenen is. Die authoer oft maker des boecx wort verswegen, ick dencke dat hi sinen naem niet

bekent en derf maken, alst Evangelium seyt : Alle mensch die daer quaet doet, die haet dat licht, ende hy en coemt niet by dlicht, op dat zijn wercken niet bekent ende ghestraft en souden worden. Die prenter is met valsche trecken door malcanderen also beguychelt dattet niet wel te lesen en is. Nochtans ick hebt vernomen, sinen naem is Steven Mierdman. Ick dencke dat hy selve die prenter ende oock die authoer is, want desgelijcx vinde ick dat dese Steven Mierdman heeft gheprint Tantwerpen int Jaer xv^c^. xlv. een goet boecxken so veel als ick daer inne ghelesen heb, van goede manierlijcke seden, hoe die jongers, gaen, staen, eten, drincken, spreken, swijgen, ter tafelen dienen ende die spijse ontghinnen sullen, van welck boecxken en wort ooc geen authoer ghenoemt, dan alleen die prenter als een authoer, die dat wt Erasmus ende andere gheleerde mannen getogen heeft. »

Een ex. van dit werk is in de bibliotheek der Hollandsche gemeente te Londen (zie Sepp, *Verboden Lectuur*, blz. 133); een ander werd in 1888 te koop aangeboden door den Brusselschen boekhandelaar Olivier (zie zijn Catalogus uit dat jaar, onder n^r^ 124). In de *Bibliotheca Belgica*, eerste reeks, art. *Gnapheus* G 170 wordt een latere uitgave vermeld : *Den val der Roomscher Kercken met al hare afgoderie / waerby een yeghelijc mach kennen eñ mercken het onderscheyt tusschen de yerste kercke... ende de vermaledide kercke verscheyden. ¶ Ghedruct by my Steven Mierdmã. M. D. lvj.* Doedes bezat eene uitgave, waarvan de titel met een van deze laatste overeenkwam, maar zonder aanwijzing van plaats, naam noch jaartal (zie zijn *Collectie van Rariora*, blz. 113).

Welke lettersoort Mierdmans voor zijn Londensche drukken gebruikt heeft, weet ik niet te zeggen. Toen Marie Tudor den troon beklom, moesten de Nederlandsche uitwijkelingen Londen verlaten, en evenals zoovele andere kwam Mierdmans te Embden terecht. Daar gaf hij kort opeen twee nieuwe bijbelvertalingen uit, t. w.

8] Den Bibel in duyts, dat is, alle boecken des Ouden ende Nieuwen Testaments, na de ersprongelijcke spraken opt alder getrouwelijcste verduytst. Met goede aenwijsinghen *enz*. ¶ Ghedruct tot Embden by Steuen Mierdman ende Jan Gheylliaert. An. 1556.

4°, 292 bll. Exempl. zijn in de Kon. Biblioth. in Den Haag; universiteitsbibl. te Groningen; in de bibl. der Doopsgezinde Gemeente te Amsterdam; in het Brit. Mus. te Londen (zie den catalogus en verg. KLEYN, in het *Archief v. Nederl. kerkgesch.* I, 154). Een dezer exx. is waarschijnlijk afkomstig uit het magazijn van FR. MULLER : zie zijn *Catalogus eener... verzameling van Hollandsche Bijbels, Psalmen, Incunabelen, Geestel. Liederen, Hollandsche Godgeleerde Werken* uit het jaar 1857, n[r] 20. Zie over dezen bijbel LELONG, p. 703.

19] Biblia. Dat is de gheheele Heylighe Schrift, in gemeyn Nederlantsch duytsch.... Ghedruckt tot Embden by Steuen Mierdman ende Jan Gheillyart. An. M.D.LVIII.

Zie over dezen bijbel LELONG, p. 664 vlgg. Een ex. is in de boekerij van de Doopsgezinde Gemeente te Amsterdam; een ander in het British Museum, afkomstig van de Van Voorst's (verg. KLEYN t. a. p.); een derde (wellicht hetzelfde dat door Fr. Muller in den zooeven genoemden catalogus, n[r] 40, te koop werd aangeboden?) was in 't bezit van Prof. J. I. Doedes (zie zijn *Collectie van Rariora*, blz. 19) en ging bij de veiling zijner bibliotheek (n[r] 151 van den auctiecatalogus) over in 't bezit van de *Gesellschaft für bildende Kunst und Vaterländische Alterthümer* te Embden. Een exemplaar van de tweede helft, het Nieuwe Testament,

is in de boekerij van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden (zie den *Catalogus* I, 593).

Deze beide bijbels zijn met een andere lettersoort gedrukt dan al de reeds genoemde boekjes, het *Nieuwe Testament* van 1545 inclus. Daarentegen komen in de volgende boeken MIERDMANS' lettersoorten nr 2, 3 en 4 voor.

[20] ❧ Tertullia ‖ nus tweede boeck tot sijnder ‖ huysvrouwen, orboerlick allen ‖ den ghenen die haer tottē hou ‖ welicken staet voegende, schou ‖ wen willen den onpays, ende ‖ clachten eñ meer ander ghebre ‖ ken daer in schuylende, bi cau- ‖ sen datse ouer beyde sijden te ‖ seer op goet, edeldom, eñ op die ‖ onbehoorlike liefde merckende ‖ niet en houwen achter volgen ‖ de de heylighe schrift, dat ‖ is inden Heere, waer ‖ af hier een schoon ‖ cort bewijs ‖ volcht. ‖ M. D. xl. ‖

Aan het einde :

❧ Ghedruct Tantwerpen, ‖ by Mattheus ‖ Crom ‖

8°, sign. A. ij.-Ciij [Ciiij]; 20 ongenummerde bll. Keerzijde van den titel en laatste blz. wit. Uitsluitend gedrukt met de lettersoort nr 2. Een ex. is op de universiteitsbibliotheek te Utrecht (verg. onder [3]).

[21] ❧ Dat begrijp ‖ der gheheelder Bibelen, ‖ int corte. ‖ De thien ghe- ‖ boden, doer Moyses ghe-ghe- ‖ uen, ende van Christo ‖ verclaert. ‖ Roma. xv. ‖ Alle watter gheschreuen is/ dat is tot ‖ onser leeringhe gheschreuen. ‖ (*Naamcijfer nr 2* :) Matthevs Cromjvs ‖ M. D. xlij. ‖ (*Fleuron*) ‖

8°; gesign. A ij. B. ii). [B. iiij.]; 8 ongenummerde bll. De titel in een omlijsting; bovenaan een houtsnede, met de emblemata der vier evangelisten; in een vierkantje: APOC. 4. Het boek staat op de indices van 1546, 1550 en 1557; niet op dien van 1570. De tekst is gedrukt met de lettersoort nr 4; nr 2 en nr 3 zijn gebruikt voor den titel en de opschriften. Een ex. is op de universiteitsbibl. te Utrecht (verg. onder [3]).

Vander ver- ‖ schrickelijcker aertbeuinghen, ‖ in de stadt van Scharbarien ‖ geschiet, in dit teghenwoordich ‖ iaer van .xlij. den .xij. Junij. ‖ Hoe datter een stadt in ‖ Torckien versonc- ‖ ken is. ‖ ❧ ‖

Aan het einde :

[22] ❧ Ghedrnct (*sic*) Tantwerpen ın ‖ de Cammerstrate, by ‖ Mattheus ‖ Crom, ‖

8°, sign. A. ij. [- A.iiij.], 4 ongenummerde bladen, de laatste blz. wit. De tekst is gedrukt met de lettersoort nr 4; nr 2 en 3 zijn gebruikt op den titel, nr 2 ook voor het opschrift en voor het colophon. Het boekje is beschreven in de *Bibliotheca Belgica,* eerste reeks, i. v. *Aertbevinghe.*

[23] ❧ Eenen ghee- ‖ stelijcken A B. ‖ ❧ Vvt de heylighe scrift in ‖ dichte ghestelt. ‖ ❧❧❧ ‖ *(Naamcijfer nr 2 :)* Matthevs Cromjvs ‖ M. D. xliij. ‖

8°, sign. A. ij. - A. v. [A. viij]; 8 ongenummerde bladen; de laatste bladzijde wit. De tekst is gedrukt met de lettersoort nr 4; nr 2 en 3 komen alleen voor op den titel. Het boekje is beschreven in de *Bibliotheca Belgica,* eerste reeks, i. v. *Crul,* naar het ex. op de universiteitsbibl. te Gent.

[24] ☙ Een Chrilsten oft Kersmis ‖ Bancket. ‖ Eenen yeghelijcken Chri- ‖ sten mensche seer nut om ‖ lesen. Ghemaect by Theo- ‖ dorus Basilius. Ouer ghe- ‖ sedt wt Enghels. ‖ (*Fleuron*) ‖ . Luc. xiiij. ‖ Als ghi een maeltijt maect/ roept ‖ de arme/ crancke/ cruepele/ eñ blin- ‖ de/ so sult ghi salich wesen. ‖ (*Naamcijfer nr 1* :) Matt : Crom. ‖ M. D. xliiij. ‖

Aan het einde :

Ghedruct Tantwerpen by ‖ Mattheus Crom. Anno. ‖ M.D.XLIII.

8°, sign. A.ij.-G.iiij. [G.viij.], 56 ongenummerde bladen; kantteekeningen; de tekst is gedrukt met de lettersoort nr 4; nr 2 en 3 zijn gebruikt op den titel, voor opschriften en voor 't colophon. Een zelfde initiaal I als in [21]; zelfde fleuron als in [1], [7] en [8], maar in een rechthoekig filet. Het boekje, dat op de indices van 1546, 1550 en 1557, niet op dien van 1570 staat, is beschreven in de *Bibliotheca Belgica*, tweede reeks, i. v. *[Becon]*, naar het ex. op de universiteitsbibl. te Gent: zie verder aldaar.

[25] Een warachti ‖ ghe Pronosticatie eñ Almanach ‖ wt die alder outste ende warach ‖ tichste boecken der Astronomie, ‖ tot dat eynde der werelt toe due ‖ rende, ghepractiseert doer ‖ Steuen Vvacker, Astro- ‖ nomijn der stadt vã ‖ Couelens. ‖ Matthei .vi. Actuum .xx. ‖ Vwen wille gheschie/ gelijck in hemel al- ‖ so inder aerden. ‖ Matthei .x. ‖ En gaet in die strate der Heydenē niet. ‖ Hieremie .x. ‖ En veruaert v niet van die teekenē des ‖ hemels/ die de Heydenen vreesen/ want ‖ de inset-

tinghen der Heydenen sijn ydel || ende onnut. || (*Naamcijfer* nr *2* :) Matthevs Cromjvs. ||

Aan het einde :

Ghedruckt tot Antwerpen bi || Matheus Crom. ||

8°, sign. A .ij. — D .v. [D .vij.], 32 ongenummerde bladen, waarvan het laatste wit is; kantteekeningen. De tekst is gedrukt met de lettersoort nr 4; nr 2 en 3 alleen op den titel en in het opschrift op bl. 1*b*. Een zelfde initiaal A als in de *Sermonen*, en eenzelfde N als in [3]. Het boekje, dat op al de indices staat, is beschreven in de *Bibliotheca Belgica*, tweede reeks, i. v. *Wacker*, naar een ex. op de universiteitsbibl. te Utrecht (verg. boven onder [3]). Zie verder aldaar.

[26] Nieu tijdinghe, || Van die vergaderinge tot || Vvormes. || Eenen brief van onsen . H. V. den || Paus. || Een exhortatie vandē .E. H. Thomas || Campegius .B. van Feltren || Die namen der Oratoren ende || doctoren vergadert sijnde || tot Vvorms. || ☞ * ☞ || ☞ Ghedruct Tantwerpen by Mat- || theus Crom int huys van Delft. ||

8°, sign. A. ij. [- A. viij], 8 ongenummerde bll.; geheel gedrukt met de lettersoort nr 2; nr 3 is gebruikt op den titel en voor de opschriften. Eenzelfde initiaal A als in de *Sermonen* en in [25]. Het boekje is beschreven in de *Bibliotheca Belgica*, tweede reeks, i. v. *Tijdinghe*, naar een ex. op de universiteitsbibl. te Gent. Zie verder aldaar.

[27] ❧ Van dat || ghelooue aen onsen salich- || maker Jesum Christum/ wat onbe-||grijpelike verdiensten/ ende heylic-||heyt eñ salicheyt wi daer

doer ‖ vercrijghen. En van eens Christen menschen ‖ oeffeninghe/ ‖ en werc- ‖ ken. ‖ .Roma. xv. ‖ Wat ons voorgheschreuen is dat ‖ is tot onser leeringhe gheschreuen/ ‖ op dat wi doer verduldicheyt ende ‖ troost der schrift hoope hebben. ‖

Aan het einde :

Ghedruct Tantwerpen/ by ‖ Mattheus Crom. ‖

8°. sign. A. ij. - B. iiij. [B. viij.], 16 ongenummerde bll., waarvan het laatste wit is. De tekst is gedrukt met de lettersoort nr 4; nr 2 en 3 zijn gebruikt voor den titel en de opschriften. Een zelfde initiaal I als in de nrs [21] en [24]. Het boekje, dat op al de indices staat (zie b. v. SEPP, *Verboden Lectuur* p. 93), is beschreven in de *Bibliotheca Belgica,* tweede reeks, i. v. *Gheloove*. naar een ex. op de universiteitsbibliotheek te Gent Zie verder aldaar.

[28] ¶ Een coste ‖ licke wtlegghinge oft exposi ‖ tie op die .x. Gheboben (*sic*) en- ‖ de op dat Pater noster/ ‖ na die rechte waer- ‖ heyt der heyli- ‖ gher scrif- ‖ ture. ‖

8°; sign. a. ij. - g. ij [g. vij]; 56 ongenummerde bll. waarvan het laatste wit is; kantteekeningen. De titel in een omlijsting in hout gesneden; in de hoeken de emblemata der evangelisten; links : S. Pieter; rechts: S. Paulus. De tekst is gedrukt met de lettersoort nr 4; nr 2 en 3 zijn gebruikt op den titel en verder voor opschriften, bijbelteksten en gebeden. Het boekje staat op de indices van 1557 en 1570 (zie b. v. SEPP, *Verboden lectuur,* p. 133), en is beschreven in de *Bibliotheca Belgica,* tweede reeks, i. v. *[Regius]*. Er is een ex. op de universiteitsbibl. te Utrecht (verg. boven onder nr [3]), en een

ander op de universiteitsbibl. te Gent, dat vroeger evenzoo samengebonden was met de nrs [7], [8], [9], [27] en [29].

] ❡ Een deuote ‖ biechte oft belijdinghe der ‖ sonden tot Godt. ‖ Psalm. li. a ‖ Godt sijt doch mijns ghenadich/ na ‖ uwe groote bermherticheyt/ ende doet ‖ mijne ouertredinghe wt na uwe groote ‖ bermherticheyt. Wascht mi doch van ‖ mijne misdaet/ eñ reynicht mi doch van ‖ mijne sonden : Want ick bekenne mijne ‖ misdaet/ eñ mijne sonde is altijt voor mi. ‖ Manasses ghebet. ‖ Ick hebbe ghesondicht Heere/ ic heb‖be misdaen/ ende ik bekenne mijne boos‖heyt. Ich (*sic*) begheere biddende v o Heere/ ‖ vergheuet mi/ vergheuet mi. En ver-‖doemt mi doch niet te samen met mijne ‖ ongherechticheden/ noch en behoudt mi ‖ doch geen quaet inder eeuwicheyt : want ‖ ghi sult mi onwaerdighe salich maken ‖ na uwe groote onbermherticheyt. ‖

8°, sign. A. ij. - A. v [A. viij] ; 8 ongenummerde bladen. De tekst is gedrukt met de lettersoort nr 4; nr 2 en 3 zijn gebruikt op den titel en voor het opschrift op bl. 1*b*. Beschreven in de *Bibliotheca Belgica*, tweede reeks, i. v. *Biechte*, naar het ex. op de universiteitsbibl. te Gent, vroeger samengebonden met de onder [28] genoemde boekjes.

30] ❧ Vanden ‖ seer wonderlijcken teekenen die ‖ inder locht ghesien sijn in ‖ Duytschlant te Vvitten ‖ dael Anno M. D. xliij. ‖ den vierden Junij. ‖ ∴ ‖ ❧ Ghedruct bi mi Steuen ‖ Nuyts. ‖

8°, sign. a. ij. [-a. iiij.]. 4 ongenummerde bll., de laatste blz. wit. Geheel gedrukt met de lettersoort nr 2; alleen de eerste regel van den titel met nr 3. Verder hierin een zelfde initiaal N als in [3] en [25]. Zou STEUEN NUYTS niet een pseudoniem van MIERDMANS zijn?

[81] **Een expo ‖ sitie op den hondersten en- ‖ sessentwintichsten Psalm ‖ van Dauid. ‖ ∴ ‖ Psal. c. xxvi. ‖ De Heere heeft met ons lieden ‖ groote saken ghedaen/ daerom sijn ‖ wi verblijt geworden. ‖**

Aan het einde:

¶ Ghedruct bi mi Niclaes ‖ van Oldenborch. ‖

8°, sign. A. ij. - D. v [D. viij]. 32 ongenummerde bll. waarvan het laatste wit is. De tekst is gedrukt met de lettersoort nr 4; nr 3 is gebruikt voor den eersten regel van den titel, nr 2 op den titel, voor opschrift en bijbelteksten. Verder een zelfde initiaal D als in [3]. Het boekje staat op de indices van 1557 en 1570. Een exemplaar is op de universiteitsbibl. te Utrecht (verg. boven onder [3]).

Een nauwkeurige vergelijking der drukwerken die op den naam van NICLAES VAN OLDENBORCH gaan, zou zekerheid geven omtrent het onder nr [7] geuite vermoeden, dat deze VAN OLDENBORCH en MIERDMANS één en dezelfde persoon zijn.

WILLEM DE VREESE.

N. B. — VERBETERING. Blz. 175 staat verkeerdelijk, dat ARNOLD's *Bibliographie van den Biënkorf en het Tableau des differens de la Religion* verscheen in de *Dietsche Warande*. Zie de juiste opgave op blz. 212.

Blz. 180, r. 20 staat *waren*; lees *was*.

INHOUDSTAFEL.

Portretten :

Catalogus van de Bibliotheek der Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde te Gent (1898), door FR. DE POTTER.
Leven en Werken der Zuidnederlandsche schrijvers (1900) 88 blz. (1e aflevering).

REEKS. — UITGAVEN DER COMMISSIE VOOR NIEUWERE TAAL- EN LETTERKUNDE.

Prudens van Duyse, door J. MICHEELS. (Met portret des dichters) (1893), 352 blz. 4,00
Rederijkersgedichten der XVIe eeuw, door J. BROECKAERT (1893) . . . 1,25
Vak- en Kunstwoorden (Nr 1 Steenbakkerij) bezorgd door TH. COOPMAN (1894), x-94 blz. 1,25
Plaatsnaamkunde. Gemeente Bilsen, door JEF CUVELIER en CAM. HUYSMANS (1897), 316 blz. 3,00
Onkruid onder de Tarwe. Proeve van Taalzuivering, door H. MEERT (1ste aflevering) 1,00
Inleiding tot de studie der Analytische Scheikunde, door Dr. A.-N.-H. BILTRIS en Dr. A.-J.-J. VANDEVELDE (1899), 107 blz. 1,50
De Rederijkkamers in Nederland. — Hun invloed op letterkundig, politiek en zedelijk gebied, door PRUDENS VAN DUYSE, uitgegeven op last der Academie door FR. DE POTTER en FL. VAN DUYSE (1e deel) (1900), 297 blz. 3,00

VIe REEKS. — BEKROONDE WERKEN.

1. **Bibliographie der Middelnederlandsche Taal- en Letterkunde**, door L. PETIT (1888), XVI-300 blz. (*Uitverkocht.*)
2. **Verhandeling over de verbinding der volzinnen in het Gotisch**, door P.-H. VAN MOERKERKEN (1888), 104 blz. 1,50
3. **Het voornaamwoord DU**, door H. MEERT (1890), IX-98 blz. . . . 1,55
4. **De klank- en vormleer van het Middelnederlandsch dialect der St.-Servatius legende van Heynrijck van Veldeken**, door FELIX LEVITICUS (1892), 172 blz. 2,50
5. **De Belgische Taalwetten** toegelicht door Mr. A. PRAYON-VAN ZUYLEN, (1ste deel) (1892), 476 blz. 3,00
6. **Historisch en Critisch overzicht van het Vlaamsch tooneel in de 17de eeuw**, door OSC. VAN HAUWAERT (1893), 102 blz. 1,50
7. **De rol van het « booze beginsel » in het middeleeuwsch drama**, door ERNEST SOENS, pr. (1893) 144 blz. 2,00
8. **Gebruik der naamvallen, tijden en wijzen in den Heliand**, door J. VAN DE VEN, pr. (1893), VI-238 blz. 3,00
9. **Antwerpen in de XVIIIe eeuw**, door EDW. POFFÉ (1895), 328 blz. . 3,00
10. **Bastaardwoordenboek**, door J. BROECKAERT (1895), XXIII-439 blz. . . 5,00
11. **Vak- en Kunstwoorden** (Nr 2. Ambacht van den smid), bezorgd door JOZEF VUYLSTEKE (1895), 178 blz. (Met platen) 2,25
12. **Klank- en Vormleer van het gedicht van den VII Vroeden van binnen Rome**, door E. DE NEEF (1896), 85 blz. 1,25
13. **Vak- en Kunstwoorden** (Nr 4. Ambacht van den Metselaar), bezorgd door ALFONS VAN HOUCKE en JOZEF SLEYPEN (1896), X-486 blz. (met platen) 5,00
14. **Proeve van Oudnederfrankische Grammatica**, door Dr P. TACK (1897), XXVI-116 blz. 1,50
15. **Vak- en Kunstwoorden** (Nr 3. Ambacht van den Timmerman) bezorgd door J. en V. VAN KEIRSBILCK (1898), X-547 blz. (met platen) 5,00
16. **De Moedertaal, eenig doel- en redematig voertuig der gedachte in Opvoeding en Onderwijs**, door H. TEMMERMAN (1898), 60 blz. . . 1,25
17. **Eene vreemde spraak als voertaal van 't onderwijs**, door A. en TH. VAN HEUVERSWYN (1899), 180 blz. 2,00
18. **Vak- en Kunstwoorden** (No 5. Ambacht van den Metselaar), bezorgd door J. en V. VAN KEIRSBICLK (1899), X-406 blz. (met platen) . 4,00
19. **De Gallicismen in het Zuidnederlandsch**. Proeve van Taalzuivering, door W. DE VREESE (1899), LXVIII-662 blz. 6,00
20. **Idioticon van het Antwerpsch dialect**, opgesteld door P.-JOZEF CORNELISSEN en J.-B. VERVLIET (1ste, 2de, 3de en 4de aflevering), elk . . . 2,50

21. **De verouderde woorden bij Kiliaan**, door J. Jacobs (1899), [illegible]
22. **De Fransche Overheersching in België**, door F. van den [illegible] (1900), 528 blz. . . . .
23. **De Handschriften van Jan van Ruusbroec's werken**, door Willem de Vreese (1900), 458 blz. . . . .
24. **De Fransche Overheersching in België** (van 1792 tot 1815), door C. Cortebeeck (1900), 230 blz. . . . .
25. **Vormleer van het Oudfriesch werkwoord**, door J. Jacobs [illegible] 278 blz. . . . .

TER PERS OF IN VOORBEREIDING.

Klankleer van de taal van Jan van Ruusbroec, door Willem de Vreese.

Nederlandsche werkwoorden door samenstellende afleiding gevormd, [illegible] Willem de Vreese.

Gallicismen in het Nederlandsch, met aanwijzing van de zuiver [illegible]landsche uitdrukkingen, door H. Meert.

Vormleer van de taal van Jan van Ruusbroec, door H. Meert.

Onkruid onder de Tarwe. Proeve van Taalzuivering, door H. Meert.

Vlaamsche Bibliographie (1830-1890), door Fr. de Potter [illegible]

De Belgische Taalwetten toegelicht door Mr A. Prayon-van Zuylen [illegible]

Idioticon van het Antwerpsch dialect, opgesteld door P. Joos [illegible] en J. B. Vervliet (5de aflevering).

Middelnederlandsche Gedichten en Fragmenten, uitgegeven door Jhr. [illegible] Nap. de Pauw (4de aflevering).

Die eerste Bliscap van Maria, opnieuw uitgegeven en toegelicht door Dr. [illegible] de Vreese.

Vocabulario para aprender Franches Espannol y Flaminco [illegible] uitgegeven en toegelicht door Dr. Willem de Vreese.

Noël van Berlaimont's Vocabulare (1536), opnieuw uitgegeven en [illegible] door Dr. Willem de Vreese.

Jehan Froissart's Cronyke van Vlaenderen, getranslateert uuten Fra[illegible] Duytscher tale bij Gerijt Potter van der Loo, in de XVe eeuw, [illegible] toegelicht door Jhr. Mr. Nap. de Pauw (2e afl. van het 2e deel, [illegible] Vlaanderen, en 1e afl. van het 3e deel, Vlaamsche Kroniek).

Bibliographisch Woordenboek van de Geschiedenis der Belgische [illegible]en, door Fr. de Potter.

Sunte Augustijns Regule, uitgegeven door K. de Flou.

De Rederijkkamers in Nederland, door Prud. van Duyse, uitgegeven [illegible] Fr. de Potter en Fl. van Duyse (2e deel).

De Keure van Hazebroeck, door Edw. Gailliard (5e en laatste [illegible]

Bouc van der Audiencie (Acten en Sententien van den Raad [illegible] in de XIVe eeuw), door Jhr. Mr. Nap. de Pauw (2e stuk).

Leven en Werken der Zuidnederlandsche schrijvers (2de aflevering).

Het ambacht van den loodgieter en zinkbewerker, door A. van [illegible]

Germaansche Godenleer, door J. Jacobs en E. Soens.

Germaansche Heldenleer, door Brants.

De Visschersboot, lijst van vakwoorden, door Bex.

Kinderspel, -lust en -lied in Vlaamsch-België, met zangwijzen, door [illegible] en I. Teirlinck.

Kinderspelen, met zangwijzen, door R. Gheesquiere.

Repertorium van de geschriften over de voedingsmiddelen gedurende [illegible] jaar 1900 verschenen, door Dr. A.-J.-J. Vandevelde.

JAARBOEK

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

1902

ZESTIENDE JAAR

GENT
A. SIFFER
Drukker der Koninklijke Vlaamsche Academie

1902

UITGAVEN DER KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADE[illegible]

I° REEKS.

1. Jaarboek van 1887 tot 1901, ieder . . . .

II° REEKS.

1. Verslagen, van 1887 tot 1900, ieder . . . .

III° REEKS. — MIDDELNEDERLANDSCHE UITGAVEN

1. **De Zevenste Bliscap van Maria.** Mysteriespel der XV° eeuw, uitgegeven door K. STALLAERT (1887), XXXII-116 blz. . . . .
2. **Woordenlijst** voor de **Zevenste Bliscap van Maria**, opgesteld door K. STALLAERT (1888), 141 blz. . . . .
3. **Woordenlijst op de Alexanders Geesten** van JACOB VAN MAERLANT, door L. ROERSCH, 1ste *aflevering* (1888), 68 blz. . . . .
4. **Van de vij Vroeden van binnen Rome**, bezorgd door K. STALLAERT (1889), XX-182 blz. . . . .
5. **Het Roermondsch dialect,** getoetst aan het Oud-Saksisch en Oud-Nederfrankisch, door Dr L. SIMONS (1889), 62 blz. . . . .
6. **Madelghijs' kintsheit**, al de gekende fragmenten, bezorgd door Jhr. Mr. NAP. DE PAUW (1889), 208 blz. (met facsimile's) . . . . . .
7. **Dit is die Istory van Troyen,** bezorgd door Jhr. Mr. NAP. DE PAUW en EDWARD GAILLIARD, 4 deelen, met facsimile's (1889-1892) .
8. **Middelnederlandsche Gedichten en Fragmenten,** uitgegeven door Jhr. Mr. N. DE PAUW (1893-1897), 3 afl. elke . . . .
9. **Kalender en Gezondheidsregels** getrokken uit het handschrift der boekerij van de hoogeschool te Loven, getiteld « *Liber orat. Fland. M. S.* » door P. ALBERDINGK THIJM (1893) 66 blz. . . . .
10. **De Keure van Hazebroek,** door EDW. GAILLIARD (1894-1899), 4 deelen, elk . . . .
11. **Middelnederlandsche geneeskundige Recepten en Tractaten, Zegeningen en Tooverformulen,** uitgegeven door Dr W.-L. DE VREESE (1894), XII-144 blz. . . . .
12. **Beschrijving van Middelnederlandsche en andere handschriften die in Engeland bewaard worden,** door K. DE FLOU en EDW. GAILLIARD (1895 en 1896), 3 bd., elk . . . .
13. **Beowulf,** Angelsaksich volksepos, vertaald in stafrijm en met inleiding en aanteekeningen voorzien, door Dr. L. SIMONS (1896) 355 bl. . . .
14. **Hennen van Merchtenen's Cornicke van Brabant** (1414), uitgegeven door GUIDO GEZELLE (1896), 235 blz. . . . .
15. **Jehan Froissart's Cronyke van Vlaenderen, getranslateert** uuten Franssoyse in Duytscher tale bij Gerijt Potter van der Loo, in de XV° eeuw, uitgegeven en toegelicht door Jhr. Mr. NAP. DE PAUW (1898), VIII-580 blz. Eerste deel 5,00. — Tweede deel, Rekeningen der Baljuws (1e afl.) (1900), VIII-344 blz. . . . .
16. **Ypre jeghen Poperinghe,** Gedingstukken der XIV° eeuw nopens het laken, uitgegeven en toegelicht door Jhr. Mr. NAP. DE PAUW (1899), XLVI-320 blz. . . . .
17. **Bouc van der Audiencie** (Acten en Sentencien van den Raad van Vlaanderen in de XIV° eeuw), door Jhr. Mr. NAP. DE PAUW, Eerste stuk (1901), XXI-612 blz. . . . .
18. **Die bedudinghe naden sinne van Sunte Augustijns Regule,** uitgegeven door K. DE FLOU (1901), XXIII-277 blz. . . . .

V° REEKS. — UITGAVEN DER COMMISSIE VOOR GESCHIEDENIS-, BIO- EN BIBLIOGRAPHIE.

1. **Alphabetische lijst van de voorloopig verzamelde namen der in België geboren Nederlandsche schrijvers, dienende tot het samenstellen van de Biographie der Zuidnederlandsche schrijvers,** door FR. DE POTTER, 524 blz. *(niet in den handel).*
2. **Vlaamsche Bibliographie** (1830-1890), door FR. DE POTTER (1893-1897), 1ste, 2e en 3e aflev., ieder . . . .

JAARBOEK

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

JAARBOEK

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

1902

ZESTIENDE JAAR

GENT
A. SIFFER
Drukker der Koninklijke Vlaamsche Academie

1902

JANUARI

Lauw- en Sneeuwmaand.

☾ L. K. Woensdag 1. — ● N. M. Donderdag 9. —
☽ E. K. Vrijdag 17. —
🌕 V. M. Vrijdag 24. — ☾ L. K. Vrijdag 31.

1	Woensd.	*Besnijdenis van O. H. J.-C.* ss Euphrosia, Osmund
2	Donderd.	ss Adelard, Concordius, Aspaas, Macaar (jonge)
3	Vrijd.	ss Genoveva, Cirijn, Florens, Salvator, Jan, Anterus
4	Zaterd.	ss Gregoor, Faraïldis, Benedicta, Rigobert, Titus
5	Zond.	ss Telesphoor, Simeon, Edward, Amata, Januari
6	Maand.	*Plechtigheid van HH. 3 Koningen,* s Balthazar
7	Dinsd.	ss Luciaan, Tilio, Wittekind, Reimond, Polyant
8	Woensd.	ss Gudula, Luciaan, Erard, Palladius, Aldrik
9	Donderd.	ss Marcellien, Benedict, Willem (van Dongelberg)
10	Vrijd.	ss Agatho, Domitiaan, Willem van Aquitanië, Sura
11	Zaterd.	ss Hyginus, Honorato, Hortensius, Theodos
12	Zond.	ss Arcadius, Valentiniana, Cesarta, Probus, Tatiana
13	Maand.	ss Veronica, Godfried, Leontius, Remeeuws
14	Dinsd.	ss Hilarius (van Poitiers), Felix (van Nolla)
15	Woensd.	ss Pauwel, Maurus, Emebert, Isidoor, Ida
16	Donderd.	ss Marcel, Priscilla, Bonus, Habarus, Michaeas
17	Vrijd.	ss Antoon, Sulpitius, Hendrik (van Balsano)
18	Zaterd.	ss Pieters-Stoel te Rome, Prisca, Amnon
19	Zond.	*Plechtigheid van den H. Naam Jezus,* s Canut
20	Maand.	ss Fabiaan, Sebastiaan
21	Dinsd.	ss Agnes, Meinraad, Fructuosus, Epiphanes
22	Woensd.	ss Vincent, Anastaas, Walter, Meinraad, Enebrecht
23	Donderd.	*Trouwdag van Maria,* ss Emerentia, Hildefons
24	Vrijd.	ss Timotheus, Babylas, Philo, Metel, Mardonis
25	Zaterd.	Bekeering van den h. Paulus, ss Apolloon, Poppo
26	Zond.	*Septuagesima,* ss Polycarp, Bathilda, Paula, Alfons
27	Maand.	ss Jan-Chrysostoom, Jan Guldemond, Vitaliaan
28	Dinsd.	ss Cyril, Juliaan, Karel (de Groote), Reinout
29	Woensd.	ss Frans (van Sales), Valeer, Constantijn, Arnwolf
30	Donderd.	ss Aldegonda, Martina, Bathildis, Felix (paus)
31	Vrijd.	ss Pieter (Nolascus), Marcella, Eudoxia, Cyrus

FEBRUARI

Sprokkel- of Regenmaand.

● N. M. Zaterdag 8. — ☽ E. K. Zaterdag 15.
🌕 V. M. Zaterdag 22.

1	Zaterd.	ss Ignaas, Sigebert, Eubert, Ephrem, Brigida
2	Zond.	*Sexagesima, O. L. V. Lichtmis*, s Heracliet
3	Maand.	ss Blasius, Berlinde, Celsa, Ansgar
4	Dinsd.	ss Andries (Corsijn), Joanna, Rembert (v. Torhout)
5	Woensd.	ss Agatha, Adela, Bertolf, Bertrada, Veronica
6	Donderd.	ss Amand, Dorothea, Vedast, Nicaas, Andries
7	Vrijd.	ss Romuald, Gonzalf, Theodoor, Rijkhart
8	Zaterd.	ss Jan (van Matha), Werner, Angela (v. Fulginië)
9	Zond.	*Quinquagesima*, ss Appolonia, Ansbert, Nicephoor
10	Maand.	ss Scholastica, Willem, Paschaas
11	Dinsd.	ss Severijn, Desideer, Adolf
12	Woensd.	*Aschdag*. ss Eulalia, Melitius, Claudiaan
13	Donderd.	ss Juliaan, Gregoor (II), Gijsbrecht, Maura, Fresca
14	Vrijd	ss Valentijn, Poliaan, Claudiaan, Antonijn
15	Zaterd.	ss Faustijn, Jovita, Melis, Sigfried
16	Zond.	*Quadragesima*, ss Juliana, Maxima, Secundus
17	Maand.	ss Silvinus, Evermodus, Donaas, Faustijn
18	Dinsd.	ss Simeon, Ingelbert, Constantia
19	Woensd.	*Quatertemperdag*, ss Bonifaas, Gabijn, Beatus
20	Donderd.	ss Eleuther, Eucherius, Irenæus
21	Vrijd.	*Quatertemperdag*, ss Pepijn (van Landen) Vital
22	Zaterd.	*Quatertemperdag*, s Pieters'stoel te Antiochië
23	Zond.	*Reminiscere*, ss Pieter-Damiaan, Leonora
24	Maand.	ss Matthijs (apostel), Marcellina, Modestus
25	Dinsd.	ss Walburgis, Gothard, Adelm, Aldetrudis
26	Woensd.	ss Porphyr, Alexander, Leonius, Nestor
27	Donderd.	ss Leander, Gelaas, Honorina
28	Vrijd.	ss Roman, Basilia, Ermina, Macaar

MAART

Lente- of Dorremaand.

☾ L. K. Zondag 2. — ● N. M. Maandag 10. —
☽ E. K. Zondag 16. — ⊕ V. M. Maandag 24.

1	Zaterd.	ss Albijn, Rogier, Sigismond, David, Suitbert
2	Zond.	*Oculi*, ss Karel (de Goede), Absolon, Marnan
3	Maand.	ss Frederik, Cunegond, Camilla, Asterius, Marinus
4	Dinsd.	ss Casimir, Lucius, Archelaus
5	Woensd.	ss Adriaan, Theophiel, Oliva, Theophonia, Phocas
6	Donderd.	ss Coleta, Fridolijn, Vibiaan, Balrod, Pauwel
7	Vrijd.	ss Thomas (van Aquinen) Victorina, Margriet
8	Zaterd.	ss Jan (de Deo), Philemon, Herenia, Steven
9	Zond.	*Lœtare*, ss Francisca, Reinhard, Gregoor, Cyriel
10	Maand.	ss de HH. 40 Martelaren, (te Sebaste), Himelein
11	Dinsd.	ss Angela van Foligno, Heraclius, Vindiciaan
12	Woensd.	ss Gregoor (de Groote), Rosina, Nestor
13	Donderd.	ss Euphrasia, Dionysia, Patricia, Nicephoor
14	Vrijd.	ss Mathildis, Alfried, Frontina, Arnout
15	Zaterd.	ss Longijn, Nicander, Walt., Abraham (her.)
16	Zond.	*Passiezondag*, ss Heribrecht, Eusebia, Castor
17	Maand.	ss Gertrui, Patricius, Jozef (v. Arimathea)
18	Dinsd.	ss Gabriël (aartsengel), Ingenua, Alexander
19	Woensd.	ss Jozef, Jozefina, Amand, Sibilla, Landold
20	Donderd.	ss Wulfran, Ambroos, Joach., Marten (van Dume)
21	Vrijd.	*O. L. V. der VII Weeën*. s Benedict (1e abt)
22	Zaterd.	ss Katelijne (van Zweden), Eelko, Pauwel (belijder)
23	Zond.	*Palmenzondag*, ss Victoriaan, Fidelis, Benedict
24	Maand.	ss Simeon, Adhemar, Areteman
25	Dinsd.	ss Huibrecht, Emhard, Irenœus
26	Woensd.	ss Ludger, Emmanuël, Felix (bisschop), Castul
27	Donderd.	*Witte Donderdag*, ss Rupert, Lazaar, Augusta
28	Vrijd.	*Goede Vrijdag*, ss Sixtus, Malchus, Priscus
29	Zaterd.	*Paaschavond*, Gelukz. Eustaas
30	Zond.	**Paschen**, ss Quirijn, Regulus, Liberata, Veronus
31	Maand.	2e *Paaschdag*, ss Cornelia, Benjamin, Menander

APRIL

Ooster- of Grasmaand.

☾ L. K. Dinsdag 1. — ● N. M. Dinsdag 8. —
☽ E. K. Dinsdag 15. —
🌕 V. M. Dinsdag 22. — ☾ L. K. Woensdag 30.

1	Dinsd.	ss Hugo, Alexandra, Walderijk, Emma
2	Woensd.	ss Frans (van Paula), Genoveva
3	Donderd.	ss Rijkhart, Alexandrina, Tyro, Ulpian
4	Vrijd.	ss Isidoor, Quintiliaan, Hildebert
5	Zaterd.	ss Juliana, Vincent (Ferr.), Silvia
6	Zond.	*Quasimodo*, ss Celestien, Sixtus I, Faustina
7	Maand.	ss Herman-Jozef, Clotarius, Albert
8	Dinsd.	*O. L. V. Boodschap*, ss Walerik, Perpetuus
9	Woensd.	ss Waldetrudis, Hugo, Dotto (abt), Walcar
10	Donderd.	ss Mechtildis, Macaar (biss.), Bademus
11	Vrijd.	ss Leo (de Groote), Leonie, Eliza, Godeberta, Isaac
12	Zaterd.	ss Julius (I), Boudewijn, Erkenbod, Sabas
13	Zond.	*Misericordia*, ss Ida, Hermengildis, Justijn
14	Maand.	ss Ludwina, Tiburtijn, Valeriaan, Maximus
15	Dinsd.	ss Anastasia, Pieter-Gonzales, Basilissa, Waltiaan
16	Woensd.	ss Benedict-Jozef (Labre), Joachim, Callist, Drogo
17	Donderd.	ss Anicetus, Rudolf, Isidora, Steven, Simeon
18	Vrijd.	ss Appoloon, Isdesbald, Perfectus, Galdijn
19	Zaterd.	ss Emma, Bernaard, Leo (IX), Usmar, Werner
20	Zond.	*Jubilate*, ss Victor, Sulpitius, Hildegonde, Oca
21	Maand.	ss Anselm, Benanus-Simeon, Silvius, Wolbodo
22	Dinsd.	ss Soter, Cajus, Leonidas, Theodoor (Sicea)
23	Woensd.	ss Joris, Geeraard (van Toul.), Leontia, Achilleus
24	Donderd.	ss Fideel (van Sigmaringen), Valeriana, Robrecht
25	Vrijd.	ss Mark, Ermijn, Aniaan, Heribald, Moreus
26	Zaterd.	ss Cletus, Marcellien, O. L. V. van Goeden Raed
27	Zond.	*Cantate*, ss Pieter (Canisius), Angela, Anastaas
28	Maand.	ss Vital, Mark (evang.) Prudens, Proba
29	Dinsd.	ss Robrecht, Pieter (mart.), Libert, Ava
30	Woensd.	ss Katelijne (van Senen), Emiliaan, Rozemond

MEI

Bloei- of Wonnemaand.

● N. M. Woensdag 7. — ☽ E. K. Woensdag 14.
— ☺ Donderdag 22. — ☽ L. K. Vrijdag 30.

1 Donderd. ss Philip, Jacob, Florina, Blandijn, Markoen
2 Vrijd. ss Athanaas (de Groote), Patientia, Walbrecht
3 Zaterd. ss Juvenaal, Antonia, Walter, Alexander (I, paus)
4 Zond. *Vocem*, ss Monica, Floriaan, Silvaan, Pacificus
5 Maand. ss Pius (V), Engel, Irena, Hilaar, Mauront
6 Dinsd. ss Jan (in de olie), Victoriana, Judith
7 Woensd. ss Stanislaus, Justiniaan, Benedict (II), Gibriaan
8 Donderd. **O. H. Hemelvaart**, ss Michiel's verschijning, Ita
9 Vrijd. ss Gregoor, Bescherming van St. Jozef, Macaar
10 Zaterd. ss Isidoor, Antoon (van Flor.), Job, Gordiaan
11 Zond. *Exaudi*, ss Frans (van Hieronymo), Eleonora
12 Maand. ss Pancraas, Nerseus, Nenaaf, Achilleus, Alsinde
13 Dinsd. ss Servaas, Dominica, Natalis, Agrippa
14 Woensd. ss Bonifaas, Pacomius, Paschalis, Erembert, Justa
15 Donderd. ss Dimphna, Gerebern, Sidroon, Euphraas
16 Vrijd. ss Jan (van Nepomuc), Ubald
17 Zaterd. ss Paschalis, Gijzelbrecht, Fabius, Bruno, Celestien
18 Zond. **Sinksen**, ss Venantius, Felix (van Cant.), Hippoliet
19 Maand. ss Pieter, Celestien, Ivo, Ampel, Prudentiana
20 Dinsd. ss Bernardijn (van Senen), Godwald
21 Woensd. ss Polyeuct, Valens, Idesderga, Constantina
22 Donderd. ss Julia, Melis, Gabriëlla, Adam, Rita, Ivo
23 Vrijd. ss Gerlak, Desideer, Emilia, Wijbert, Hermel
24 Zaterd. s Joanna, O. L. Vr. Hulp der Christenen
25 Zond. *H. Drijvuldigheidsfeest*, ss Gregoor (VII), Urbaan
26 Maand. ss Philip (Nerius), Theodoor, Eleuther
27 Dinsd. ss Maria Magdalena (van Pazzi) Johan (p.)
28 Woensd. ss German van Parijs), Caran (diaken), Emiel
29 Donderd. *H. Sacramentsdag*, ss Maximijn, Theodosia, Bonna
30 Vrijd. ss Ferdinand (III), Felix (paus), Walfstan
31 Zaterd. ss Petronella, Gerlak, Amelia, Roeland, Angela

JUNI

Zomer-, Wede- of Braakmaand.

● N. M. Vrijdag 6. — ☽ E. K. Donderdag 12. —
🌕 V. M. Zaterdag 21. — ☾ L. K. Zaterdag 28.

1	Zond.	*Plechtigheid H. Sacrament*, ss Pamphiel, Octaaf
2	Maand.	ss Marcellijn, Eugeen, Erasmus
3	Dinsd.	ss Clotildis, Adelbrecht, Genesius
4	Woensd.	ss Frans (van Caracciolo), Antonia, Bonifacia
5	Donderd.	ss Bonifaas, Franco, Valeria, Dorotheus
6	Vrijd.	ss Norbrecht, Pauwel, Delphina
7	Zaterd.	ss Robrecht, Landolf, Godschalk, Valentijn
8	Zond.	ss Medard, Gildard, Wilhelmina, Calliopa
9	Maand.	ss Primus, Feliciaan, Pelagia
10	Dinsd.	ss Margareta, Landrik, Maurijn
11	Woensd.	ss Barnabas, Amabilis, Rozelina, Adelheid, Achas
12	Donderd.	ss Basilides, Jan (van Sahagun), Marijn
13	Vrijd.	ss Antoon (van Padua), Roderik, Adolf
14	Zaterd.	ss Basiel (de Groote), Quintiaan
15	Zond.	ss Isfrid Vitus, Modest, Landelijn, Hilariaan
16	Maand.	ss Lutgardis, Quirijn, Aureliaan, Jan (Fr.-Regis)
17	Dinsd.	ss Odulf, Alena, Reinier
18	Woensd.	ss Mark, Margellijn, Fortunaat, Geerland
19	Donderd.	ss Juliana, Gervaas, Protaas, Raas, Odo, Alena
20	Vrijd.	ss Silver, Florentina, Ida, Benigna, Macaar
21	Zaterd.	ss Alois (van Gonzaga), Reimund, Demetria
22	Zond.	ss Paulijn, Everhard, Albaan, Annibal, Consortia
23	Maand.	ss Ediltrudis, Agrippina, Maria (van Oignies)
24	Dinsd.	ss Jan (Baptist), Iwan, Simplicius
25	Woensd.	ss Willem, Elooi's verheffing, Febronia, Prosper
26	Donderd.	ss Jan en Pauwel, Maxens, Deodaat
27	Vrijd.	ss Ladislaus, Liedwin, Stephania, Adelijn
28	Zaterd.	ss Leo (II), Ireneus, Plutark, Potamiana
29	Zond.	*ss Pieter en Pauwel*, Beata, Alexia, Aletha
30	Maand.	Gedachtenis van s Pauwel, ss Adilia, Emiliana

JULI

Hooimaand.

● N. M. Zaterdag 5. — ☽ E. K. Zaterdag 12. —
☺ V. M. Zondag 20. — ☾ L. K. Maandag 28.

1 Dinsd. ss Rumold, Rombout, Guthago, Esther, Theobald
2 Woensd. O.-L.-V. Bezoeking, ss Otho, Marciaan
3 Donderd. Plechtigheid van s. Pieter en Pauwel, s Hyacinth
4 Vrijd. ss Bertha, Ulrik, Marten, Flaviaan, Flavia, Udalrik
5 Zaterd. ss Cyril en Methodius, Leontina, Zenaïs, Zoë
6 Zond. ss Godelieve, Isaïas, Goard, Tranquillijn
7 Maand. ss Willibald, Wibo, Odo, Edelberga, Felix
8 Dinsd. ss Elizabeth (van Portugal), Kiliaan, Aquilla
9 Woensd. ss Adriaan en Jacob, martelaren van Gorcum
10 Donderd. ss Amelberga, Hilibert, Rufina, Secunda, Felicitas
11 Vrijd. ss Norbert, (Pius (I), Benedictus' verheff. Hildolf
12 Zaterd. ss Jan (Gualbert), Jason, Nabor, Felix
13 Zond. ss Anacletus, Hendrik Dionijs, Mildrada, Silas
14 Maand. ss Bonaventura, Izabella (van Portugal), Vincent
15 Dinsd. ss Hendrik, Bernhard (van Baden), Zosima, Basijn
16 Woensd. O. L. V. (van Carmelus), ss Reinhild, Fulrad
17 Donderd. ss Alexis, Arnout, Odilia, Leo (IV), Fredegand
18 Vrijd. ss Camiel (van Lelis), H. Srcrament van Mirakel
19 Zaterd. ss Vincent (a Paulo), Arseen, Justa, Aurelia, Macrina
20 Zond. ss Hieronymus-Emiliaan, Margriete, Holpe
21 Maand. ss Praxedis, Daneel Fastrada, Victor
22 Dinsd. ss Maria-Magdalena, Wandregisil, Platos
23 Woensd. ss Appolinaris, Liboor, Paschier, Romula
24 Donderd. ss Christina, Nicetas, Aquilina, Anglibert
25 Vrijd. ss Jacob, Clodesinda, Christoffel, Valentina
26 Zaterd. ss Anna, Noëlla, Exuperia, Olympius, German
27 Zond. ss Pantaleo, de 7 Slapers gebroeders, Constantijn
28 Maand. ss Nazar, Celsus, Innocent, Victor (paus)
29 Dinsd. ss Martha, Seraphina, Beatrijs, Callinik, Odolf
30 Woensd. ss Abdon, Sennen, Rufijn, Donatilla, Ursijn
31 Donderd. ss Ignaas (van Loyola), Germaan (van Auxerre)

AUGUSTUS

Oogst- of Bouwmaand.

● N. M. Zondag 3. — ☽ E. K. Maandag 11. —
○ V. M. Dinsdag 19. — ☾ L. K. Dinsdag 26.

1	Vrijd.	*S. Pieters'banden*, ss Eleazar, Bavo's verh., Friard
2	Zaterd.	*Portiuncula*, ss Alfons van Lig., Gustaaf, Steven
3	Zond.	ss Stevens' vinding, Nicodemus, Gamiliël, Lydia
4	Maand.	ss Domen, Aristarch, Tertulliaan, Euphroon
5	Dinsd.	O. L. V. ter Sneeuw, ss Abel, Cassiaan, Oswald
6	Woensd.	Gedaanteverandering van Jezus, ss Justus, Pastor
7	Donderd.	ss Donaas, Cajetan, Albrecht, Vitricius
8	Vrijd.	ss Cyriac, Joannes (de Aalm), Hormisdas, Severus
9	Zaterd.	ss Romaan, Justijn (van Alex.), Veriaan, Firmis
10	Zond.	ss Laurens, Asteria, Sara, Myron, Jan (Pistor)
11	Maand.	ss Tiburcis, Tibert, Suzana, Philomena, Goorik
12	Dinsd.	ss Clara, Hilaria, Porchaar, Florimond
13	Woensd.	ss Gertrudis, Jan (Berchmans), Hippoliet
14	Donderd.	ss Eusibeus, Athanaas, Marcel, Werenfried
15	Vrijd.	O.-L.-V. Hemelvaart, ss Napoleon, Arnout
16	Zaterd.	ss Roch, ss Hyacinth, Arnout, Arsacius, Ambroos
17	Zond.	ss Momas, Benedicta, Bertrand (van Cominge)
18	Maand.	ss Helena, Agapiet, Clara (van Monte-Falco)
19	Dinsd.	ss Lodewijk, Flores, Julius, Magnus, Jelis
20	Woensd.	ss Bernaard, Samuël, Christoffel, Oswijn
21	Donderd.	ss Joanna (van Chantal), Privaat, Euprepius
22	Vrijd.	ss Timotheus, Joachim (vader van O. L. V.)
23	Zaterd.	ss Philip (Benitius), Lupus, Sidoon, Zacheus
24	Zond.	ss Bartel, Joris (Limniota), Talion
25	Maand.	ss Lodewijk, Genesius, Hunegonda, Hermes
26	Dinsd.	ss Zephyrijn, Adriaan, Ebbo, Abund
27	Woensd.	ss Jozef (Calasancti), Euthalia, Cesar, Mozes
28	Donderd.	ss Augustijn, Hermes, Bibiaan, Juliaan
29	Vrijd.	Onthoofd. van den h. Joannes, ss Sabina, Candida
30	Zaterd.	ss Roza (van Lima), Fiacrius, Stentor, Felix (mart.)
31	Zond.	ss Reimond (Nonnatus), Izabella, Amaat

SEPTEMBER

Herfst-, Ooste-, Fruit- of Pietmaand.

● N. M. Dinsdag 2. — ☽ E. K. Dinsdag 9. —
☉ V. M. Woensdag 17. — ☾ L. K. Woensdag 24.

1	Maand.	ss Gillis, Gedeon, Nivard, Amen, Melis, Egidius
2	Dinsd.	ss Stefaan, Bodeslaas, Agricola, Verena
3	Woensd.	ss Remaclus, Serapia, Erasma, Agulf, Thecla
4	Donderd.	ss Rozalia, Candida, Hirmingarde, Mozes, Marcel
5	Vrijd.	ss Laurens, Justiniaan, Bertijn, Alton, Obdulia
6	Zaterd.	ss Onesiphorus, Begga, Engelen-Bewaarders
7	Zond.	ss Regina, Hilduard, Clodoald, Willebrord
8	Maand.	*O. L. V. Geboorte*, ss Adriaan, Corbiniaan
9	Dinsd.	ss Gorgoon, Omaar, Dorotheus, Straton
10	Woensd.	ss Nicolaas (van Tolentijn), Pulcheria, Daviet
11	Donderd.	ss Protus, Hyacinth, Vinciana, Theodora
12	Vrijd.	ss Gwijde (van Anderlecht), Albeus, Wonedulf
13	Zaterd.	ss Amaat, Flederijk, Maurl, Lidoor, Franco
14	Zond.	*H.N. van Maria*, H. Kruisverheffing, s Matern
15	Maand.	ss Nicomedes, Carolina
16	Dinsd.	ss Cornelis, Cypriaan, Euphemia, Eudita
17	Woensd.	ss Lambert, Hildegaard, Colomba, Camilla
18	Donderd.	ss Jozef (van Cupertino), Methodius, Thomas
19	Vrijd.	ss Januarius en gezellen, martel., Maria (van Socos)
20	Zaterd.	ss Eustaas, Philippa, Suzanna, Agapit
21	Zond.	*O. L. V. van VII Weeën*, s Mattheus (apost. en ev.)
22	Maand.	ss Thomas van Villanova, Mauritius, Emmeramus
23	Dinsd.	ss Thecla, Linus, Polyxene, Soxius, Xantippa
24	Woensd.	O. L. V. der Slaven, ss Geeraard, Godevaart
25	Donderd.	ss Firmijn, Cleophas, Scipio, Herculaan, Christoffel
26	Vrijd.	ss Cypriaan, Justina, Eusebius, Albaan, Nilus
27	Zaterd.	ss Cosmas, Damiaan, Hildetrude, Epicharis
28	Zond.	ss Wenceslaus, Chariton, Cyraan, Exupeer
29	Maand.	ss Michiel (aartsengel), Quiriacus, Euphonia
30	Dinsd.	ss Hieronymus, Jeroom, Honorius, Karloman

OCTOBER

Wijn-, Rozel- of Zaaimaand.

● N. M. Woensdag 1. — ☽ E. K. Donderdag 9. —
☺ V. M. Vrijdag 17. —
☾ L. K. Donderdag 23. — ● N. M. Vrijdag 31.

1	Woensd.	ss Bavo, Remigius, Remeeuws, Piat, Ananias
2	Donderd.	ss Geerwin, Leodegarius, Engelen bewaarders
3	Vrijd.	ss Geeraard, Gijbert, Maximiaan, Cypriaan
4	Zaterd.	ss Frans (van Assisië), Petroon, Edwijn
5	Zond.	O. L. V. van den H. Rozenkrans. s Placidius
6	Maand.	ss Bruno, Ægida, Fides, Fidea, Castus, Pardulf
7	Dinsd.	ss Mark (paus), August, Sergius, Publia, Sagaris
8	Woensd.	ss Brigitta, Albertina, Thaïs, Demetrius, Libaria
9	Donderd.	Maria's goddelijke moederschap, s Dionijs, Gisleen
10	Vrijd.	ss Frans (van Borgia), Paullijn, Clarus, Gereon
11	Zaterd.	ss Gummar, Zenaïda, Nicaas, Tharacus
12	Zond.	ss Maximiliaan, Wilfried, Harlinde, Relinde
13	Maand.	ss Eduard, Gerald, Colman, Lubens, Faust
14	Dinsd.	ss Calixt, Donatiaan, Fortunata, Burchard
15	Woensd.	ss Theresia, Longina, Debora, Agileus, Thecla
16	Donderd.	ss Florentijn, Seraphijn, Gallus, Balderik
17	Vrijd.	ss Hedwigis, Oseus, Andries
18	Zaterd.	ss Lucas (evangelist), Justus.Triph.,Arnout, Solina
19	Zond.	ss Pieter (van Alcantara), Ptolomæus, Vredeswinde
20	Maand.	ss Jan (Cantius), Capracius, Wendelijn, Vital
21	Dinsd.	ss Ursula en gezelinnen, Hilarion, Oscar, Celina
22	Woensd.	ss Cordula, Philip (van Heraclaë), Elodia, Mark
23	Donderd.	ss Jan (van Capistrano), Severijn, Servand, Oda
24	Vrijd.	ss Raphaël (aartsengel), Evarist, Magloor
25	Zaterd.	ss Crispijn, Crispiniaan, Marciaan, Chrysant
26	Zond.	ss Evarist, Bernward, Rogatiaan, Luciaan
27	Maand.	ss Florens, Frumens, Elesbaan, Abban
28	Dinsd.	ss Simeon, Judas, Anastasia, Faro, Neotus
29	Woensd.	ss Frmelindis, Narcis, Gaudens, Maximiliaan
30	Donderd.	ss German (van Capua), Zenobia, Aurelia
31	Vrijd.	ss Wolfgang, Kwintijn, Lucilla, Foillan

NOVEMBER

Slacht- of Teetmaand.

☽ E. K. Zaterdag 8. — ◯ V. M. Zaterdag 15. —
☾ L. K. Zaterdag 22. — ● N. M. Zondag 30.

1	Zaterd.	**Allerheiligen**, ss Cesar, Benigius, Marcel
2	Zond.	Bescherming van Maria, ss Theodoor, Tobias
3	Maand.	*Allerzielendag*, ss Huibrecht, Malachias, Pyrmijn
4	Dinsd.	ss Karel (Borremeus), Modesta, Emerik, Vitalis
5	Woensd.	ss Odrada, Zachaar, Epistemis, Malachytas
6	Donderd.	ss Leonard, Winok
7	Vrijd.	ss Willibrord, Amarant, Engelbrecht
8	Zaterd.	ss Godfried, Maurus, Govaart, Willehad
9	Zond.	*Kerkwijding*, ss Theodoor (Tiro), Mathurijn, Nilus
10	Maand.	ss Andries (Avellijn), Triphon
11	Dinsd.	ss Marten, Theodoor (Studites), Emiliaan
12	Woensd.	*S. Lieven*, patroon van Gent, ss Cunibert, Renaat
13	Donderd.	ss Stanislaas (Kostka), Didak
14	Vrijd.	ss Alberic, Veneranda, Jocundus, Laurens (biss.)
15	Zaterd.	ss Leopold, Maclovius, Machuit, Geertruid
16	Zond.	ss Edmond (van Kantelberg), Eucherius, Otmar
17	Maand.	ss Gregoor Thaumaturgus, Siard, Zacheus
18	Dinsd.	ss Roman, Odo, Basilica, Hesychius, Hild
19	Woensd.	ss Elizabeth (van Hongarië), Pontiaan, Abdias
20	Donderd.	ss Felix (van Valois), Agapias, Palemon
21	Vrijd.	ss Opdracht van O. L. V., Albrecht, Columbaan
22	Zaterd.	ss Cecilia, Alfons, Appias, Philemon
23	Zond.	ss Clemens, Adela (van Diest), Lucretia, Trudo
24	Maand.	ss Jan (van 't Kruis), Flora, Firmina
25	Dinsd.	ss Katelijne, Raas, Jucunda, Fintan
26	Woensd.	ss Pieter (van Alexandrië), Koenraad, Silvester
27	Donderd.	ss Lenaard (van Porto-Mauritio), Achar, Facundus
28	Vrijd.	ss Sosthenes, Mansuetus, Amedeus, Josaphat
29	Zaterd.	ss Saturn, Radboud, Philomeen, Brando
30	Zond.	ss Andries, Zoeziem, Castul, Troiaan, Acca

DECEMBER

Joel-, Winter- of Kerstmaand.

☽ E. K. Maandag 8. — ◯ V. M. Maandag 15. —
☾ L. K. Zondag 21. — ● N. M. Maandag 29.

1	Maand.	*Advent*, ss Elooi, Agerius, Olympiades, Procul
2	Dinsd.	ss Paulina, Bibiana, Latalia, Wulfaard
3	Woensd.	ss Frans (Xaveer), Salemo, Hilarlo, Walfaard
4	Donderd.	ss Barbara, Pieter (Chrysologus), Hortensia
5	Vrijd.	ss Sabbas, Crispina, Dalmatius, Pelinus
6	Zaterd.	ss Nicolaas, Pieter, Pascalis, Dionysia, Leontia
7	Zond.	ss Ambroos, Phara, Eutrapius, Geneboud
8	Maand.	*O. L.-V. Onbevlekte-Ontvangenis*, s Thiboud
9	Dinsd.	ss Leocadia, Philoteus, Gorgonia, Bassiaan
10	Woensd.	ss Eulalia, Melgiades, Fuigens, Romarik
11	Donderd.	ss Damasus, Basiliaan, Eutychius, Ida
12	Vrijd.	ss Constantijn, Waldemir, Heraclius, Justijn
13	Zaterd.	ss Lucia, Joost, Othilia, Aubert, Lucretia
14	Zond.	ss Nicaas, Eutropia, Dioscorus, Volkwin
15	Maand.	ss Maximijn, Candidus, Philote, Thalia, Valeriaan
16	Dinsd.	ss Eusebius, Adelheid, Albina, Everhard
17	Woensd.	ss Begga, Wivina, Olympiada, Yolenda, Floriaan
18	Donderd.	ss Verwachting der Geboorte Christi, Gratiaan
19	Vrijd.	ss Fausta, Nemeseus, Winiboud, Noach, Gregoor
20	Zaterd.	ss Philogoon, Ammiaan, Dominiek (van Sylos)
21	Zond.	ss Thomas (Didymus), Glyceer, Severijn
22	Maand.	ss Hunger, Florus, Virgina, Flaviaan, Zeno
23	Dinsd.	ss Victoria, Servul, Cleomenses, Dagobert
24	Woensd.	ss Adela, Gregoor (van Spoleta), Irmina, Delphina
25	Donderd.	**Kerstdag**, ss Eugenia, Anastasia, Adalsende
26	Vrijd.	ss Steven (diak. en 1e martel.), Theophanes
27	Zaterd.	ss Jan (apostel en evangelist), Nicerata
28	Zond.	*HH. Onnoozele Kinderen*, s Theophila, Antoon
29	Maand.	ss Thomas (van Kantelberg), Polydoor, Crescens
30	Dinsd.	ss Eugeen, David, Regner, Sabbijn, Anysia
31	Woensd.	ss Silvester, Melania, Culumba, Potentiaan

GEDENKDAGEN

UIT DE

GESCHIEDENIS DER NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE

EN DEN

VLAAMSCHEN TAALSTRIJD.

Januari.

1. * Jan-Willem Brouwers, dichter. Maastricht, 1831.
2. † Willem Kerricx, tooneelschrijver. Antwerpen, 1745.
3. * Jan-Geeraard Acquoy, Amsterdam, 1829.
4. † Petronella Moens, dichteres, Utrecht, 1843.
5. * Jacob Borsius, geschiedschrijver. Amsterdam, 1802.
6. * Amaat Bogaers, dichter. 's Gravenhage, 1795.
7. * Abraham van den Corput, predikant. Dordrecht, 1599.
8. * Jan Kneppelhout, novellenschrijver. Leiden, 1814.
9. * Claudius de Clerck, dichter. Ieperen, 1587.
10. * Margareta van Oostenrijk, dichteres. Brussel, 1480.
11. * Isaac van Nuyssenburg, dichter. Rotterdam, 1738.
12. † Pieter-Jozef Scherpenseel. Brussel, 1892.
13. Abraham Nauta, romanschrijver. Alkmaar. 1820.
14. † Kasper van Baerle, dichter. Amsterdam, 1648.
15. * Willem de Clercq, improvisator. Amsterdam, 1795.
16. * Mathilda van Peene, dichteres. Koewacht, 1829.
17. * Geeraard van Loon, penningkundige. Delft, 1683.
18. † Frans de Cort, dichter. Elsene, 1878.
19. † Adriaan Ledeboer, bibliograaf. Deventer, 1866.
20. * Jacob Bouman, geschiedschrijver. Beemster, 1799.
21. † Ant. Bergmann, novellen- en geschiedschrijver. Lier, 1874.
22. * Pieter-Vincent Bets. geschiedschrijver. Tienen, 1822.
23. * J.-B. Baude. dichter. Brugge, 1734.
24. * Jac. van Lennep, romanschrijver en dichter. Amsterdam, 1802.
25. * J.-B. David, taalkundige en geschiedschrijver. Lier, 1801.
26. * Johan van Maas, dichter. Haarlem, 1824.
27. † Pieter Boddaert, dichter. Middelburg, 1759.
28. * Jacob-Frans-Jan Heremans, taalkundige, Antwerpen, 1825.
29. * Hubert Poot, dichter. Abtswoude, 1689.
30. * Eugeen Stroobant, tooneelschrijver. Turnhout, 1819.
31. * Evert Maaskamp, dichter. Amsterdam, 1834.

---

(1) * *beteekent* Geboorte. † *beteekent* Overlijden.

Februari.

1. * Corn. van Lennep, dichter. Amsterdam, 1813.
2. * Frans Rens, dichter. Geeraardsbergen, 1805.
3. † Everhard Potgieter, dichter. Amsterdam, 1875.
4. † Willem de Clercq, improvisator. Amsterdam, 1844.
5. † J. van den Vondel. 1679.
6. * Margareta de Neufville, novellenschrijfster. Amsterdam, 1775.
7. * Rhijnvis Feith, dichter. Zwolle, 1753.
8. † Rhijnvis Feith, dichter. Zwolle, 1823.
9. * Jan van der Hoeven, geneeskundige en schrijver. Rotterdam, 1802.
10. * Cornelis de Bie, dichter en tooneelschrijver. Lier, 1627.
11. *Algemeene vergadering der Vlaamsche Genootschappen ten stadhuize van Brussel, onder voorzitterschap van J.-F. Willems, tot viering van de 1e regeling der spelling.* 1844.
12. * Kasper van Baerle, dichter. Antwerpen, 1584.
13. * Geeraard Keller, novellenschrijver. Gouda, 1829.
14. † Willem Messchert, dichter. Rotterdam, 1844.
15. * Jan Hazen, Corn. zoon, dichter. Schoonhoven, 1755.
16. † Willem-Jozef van Zeggelen, dichter. 's Gravenhage, 1879.
17. † Lodewijk de Potter, dichter. Gent, 1869.
18. † Juliana baronnes de Lannoy, dichteres. Breda, 1738.
19. † Edward (Douwes) Dekker. (Multatuli), 1887.
20. † J.-P. Kleyn, dichter. Arnhem, 1805.
21. * Nicolaas Donkersloot, novellenschrijver. Deventer, 1813.
22. * Jans van Beers, dichter. Antwerpen, 1821.
23. Stichting van *het Willemsfonds*, 1851.
24. † J.-P. Heye, dichter. Amsterdam, 1876.
25. * Simon Styl, prozaschrijver. Harlingen, 1713.
26. * Elias-Annes Borger, dichter. Joure, 1784.
27. * Pieter van den Brandeleer, geschiedschrijver. Dordrecht, 1816.
28. † Adriaan Loosjes, dichter. Haarlem, 1818.
29. * Rembert Dodoens, kruidkundige. Mechelen, 1517.

Maart

1. * J.-P. Heye, dichter. Amsterdam, 1809.
2. * Eduard (Douwes) Dekker. (Multatuli), 1820.
3. † Pieter Génard, geschiedschrijver. Antwerpen, 1899.
4. Johan Nierstrasz, dichter. Rotterdam, 1796.
5. † Domien Cracco, dichter. Gent, 1860.
6. * Jan Kops, hoogleeraar. Amsterdam, 1765.
7. * Jan-Frederik Helmers, dichter. Amsterdam, 1767.
8. * Felix Boone, novellenschrijver. Gent, 1821.
9. † Mark-Prager Lindo. novellenschrijver. 's Gravenhage, 1877.
10. † Anna Moens, dichteres. Kernheim, 1832.
11. * Jan-Frans Willems. Boekhout, 1793.
12. * Govert Bidloo, dichter. Amsterdam, 1649.
13. † Jacob-Jan-Frans Heremans, taalkundige. Gent, 1884.
14. * Jacob Scheltema, geschiedschrijver. Franeker, 1767.
15. * Herre-Gerrits van der Veen, dichter. Idaarderadeel, 1816.
16. * P.-C. Hooft, dichter en geschiedschrijver. Amsterdam, 1581.
17. † Joz.-Alb. Alberd. Thijm, dichter. hoogleeraar. Amsterdam, 1889.
18. † Barbara Kerrickx, dichteres, 1720.
19. † Karel-Lod. Ledeganck, dichter. Gent, 1847.
20. † Adriaan Loosjes, geschiedschrijver. West-Zaandam, 1767.
21. † Julius Planquaert, romanschrijver. Vloesberge, 1888.
22. * Barthold Lulofs, dichter en taalkundige. Zutfen, 1787.
23. Jan van Leeuwen, prozaschrijver. Leiden, 1806.
24. † Const. Duvillers, volksdichter. Avelgem, 1803.
25. † J.-B. Luyckx. dichter. Ninove, 1842.
26. † Adolf Lespinafte, novellenschrijver. Iowa, 1881.
27. * W.-J.-A. Huberts. leeraar. Harderwijk. 1829.
28. † Constantijn Huygens. Hofwijk, 1687.
29. * Gentil van de Vyvere, geestelijke schrijver. Oudenaarde. 1839.
30. † Peter-Cornel Verhulst. dichter. Contich. 1873.
31. Adriaan Ledeboer. bibliograaf. Rotterdam. 1797.

April.

1. * Pieter-Joost de Borchgrave, dichter. Wakken, 1571.
2. † Hieronymus van Alphen. 's Gravenhage. 1803.
3. * Johan de Wal, geschiedschrijver. Franeker, 1816.
4. † Bartel de Kanter, dichter. 's Gravenhage. 1865.
5. † Jan Luyken, dichter. Amsterdam, 1712.
6. † C.-Ph. Serrure, hoogleeraar. Moortzele, 1872.
7. * Karel-Lodewijk Torfs, geschiedschrijver. Antwerpen, 1808.
8. * Godschalk Waalkes, geschiedschrijver. IJsbrechtum, 1829.
9. † Jan-Renier Snieders, novellenschrijver. Turnhout, 1888.
10. * Huig de Groot, dichter en prozaschrijver. Delft, 1583.
11. † Mart. de Bast, geestelijke schrijver, Gent, 1825.
12. * Hendrik de Cock, predikant, Wildervank, 1801.
13. † Anna-Louisa Toussaint, romanschrijfster, 's Hage, 1886.
14. † Simon-Michiel Coninckx, dichter, St-Truiden, 1839.
15. † Cornel. van Kiel, taalkundige. Antwerpen, 1607.
16. † Catharina Schweikhardt, dichteres. Haarlem, 1830.
17. * Ang.-Aug. Augillis, prozaschrijver. Rumbeke, 1830.
18. † Emmanuël van Meteren, geschiedschrijver. Londen, 1612.
19. * Roelof Benninck Janssonius, dichter. Groningen, 1817.
20. * Abraham de Vries, geschiedschrijver, Amsterdam, 1773.
21. † Theodoor van Lerius, geschiedschrijver, Antwerpen, 1880.
22. † J.-J. de Laet, dichter. Antwerpen, 1891.
23. * Victor de Veen, tooneelschrijver. Over-IJsche, 1831.
24. * Victor de Buck, geschiedschrijver. Oudenaarde, 1817.
25. † Dirk Smits, dichter. 1753.
26. † Joachim Oudaan, dichter. Rotterdam, 1692.
27. * Pieter Génard, geschiedschrijver. Antwerpen, 1830.
28. † Frans Blieck, dichter. Wervik, 1880.
29. † Jozef Ronsse, novellenschrijver. Dendermonde, 1862.
30. * Johan van Nijenborgh, dichter, Groningen, 1620 of 1621.

Mei.

1. * Guido Gezelle, dichter en taalkundige. 1830.
2. * Karel-Godfried Withuys, dichter. Amsterdam, 1744.
3. * Frans van Geert, tooneelschrijver. Gent, 1786.
4. † Rosalie Loveling, dichteres. Nevele, 1875.
5. * Jacob Kats, tooneelschrijver. Antwerpen, 1804.
6. † Eug. Stroobant, tooneelschrijver. Brussel, 1889.
7. * Theodoor van Ryswyck, dichter. Antwerpen, 1849.
8. * Wessel Scholten, geestelijke schrijver. Amsterdam, 1785.
9. * Jacob Leydekker, geschiedschrijver. Middelburg, 1655.
10. * K.-L. Gyzelinck, prozaschrijver. Oudenaarde, 1793.
11. * Anthonie Oudemans, taalkundige. Dordrecht, 1798.
12. * T.-M. Looman, prozaschrijver. Amsterdam, 1816.
13. * Geeraard van Wolschaten, dichter. Antwerpen, 1603.
14. † J.-B. Wellekens, dichter. 1726.
15. † Leo d'Hulster, dichter. Gent, 1843.
16. † Antoon de Roovere, dichter. Brugge, 1482.
17. * P.-H. Heldring, godsdienstige schrijver. Zevenaar, 1804.
18. * Rudolf Bake, prozaschrijver. Zutfen, 1811.
19. † Fr.-J. Matthyssens, natuurkundige. Antwerpen, 1870.
20. † Jan des Roches, taalkundige. Brussel, 1787.
21. * Bern. Gewin, humoristisch schrijver. Rotterdam, 1812.
22. *Wet houdende regeling van het gebruik der Nederlandsche taal in bestuurszaken*, 1878.
23. *Plechtige openingszitting van het Davids-Fonds*, 1875.
24. * Cornelis van Koetsveld, novellenschrijver. Rotterdam, 1807.
25. * Julius Plancquaert, romanschrijver. Wortegem, 1853.
26. * Klaas Boon, tooneelschrijver. Edam, 1807.
27. * Frans Donders, geneeskundige en schrijver, Tilburg, 1818.
28. † P.-Corn. Hooft, dichter en geschiedschrijver. 's Hage, 1647.
29. * Jacob Hye, dichter en tooneelschrijver. Gent, 1749.
30. * Emmanuël Hiel, dichter. St-Gillis (bij Dendermonde), 1834.
31. † Lodewijk Delgeur, aardrijkskundige. Antwerpen, 1888.

Juni.

1. * Cornelis Broeckx, biograaf. Antwerpen, 1807.
2. * Adriaan van der Hoop, dichter. Rotterdam, 1802.
3. * Pieter Ecrevisse, romanschrijver. Obbicht, 1804.
4. † Jan-Hendrik Bormans, taalkundige. St-Truiden, 1878.
5. † Jacob-Jan Cremer, dichter. 's Gravenhage. 1880.
6. * Cornelis Loots, dichter. Amsterdam, 1765.
7. † Joris Berkmans, tooneelschrijver. Lier, 1694.
8. * Mich.-Hendr. Davidts, geestelijke schrijver. Loven, 1808.
9. * Daniel Heins, dichter. Gent, 1580.
10. † Constant-A. Serrure, geschiedschrijver. Gent, 1835.
11. * Lod. Philippona (Multapatior), dagbladschrijver. Rotterdam, 1827.
12. * Frans de Pauw, schrijver van schoolboekjes. Rozendaal, 1808.
13. * Bern. ter Haar, dichter. Amsterdam, 1806,
14. * Jacob Neyts (Cary), tooneelschrijver. Brugge, 1727.
15. * J.-J. Lambin, dichter. Ieperen, 1765.
16. * Jan Maronier, godgeleerde schrijver. Rotterdam. 1827.
17. * Willem Ogier, tooneelschrijver. Antwerpen, 1618.
18. † Alexander Lesturgeon, dichter. Zweeloo, 1878.
19. † F.-H. Mertens, geschiedschrijver. Antwerpen, 1867.
20. * Dirk Smits, dichter. Rotterdam, 1702.
21. * Frans de Cort, dichter. Antwerpen, 1834.
22. † J. Nolet de Brauwere, dichter. Vilvoorde, 1888.
23. † Albrecht Rodenbach. Roeselare, 1881.
24. † J.-Fr. Willems, dichter en taalkundige. Gent, 1846.
25. * Kasper Brandt, dichter. Nieuwdorp, 1653.
26. *Onthulling van Willems' eeregraf te St.-Amandsberg*, 1848.
27. * Willem Hofdijk, dichter en geschiedschrijver. 1816. — *Instelling der Vlaamsche Grieven-Commissie*, 1856.
28. * Jan Neeffs, godsdienstige schrijver. Mechelen, 1656.
29. * Antoon Bergmann, novellen- en geschiedschrijver. Lier, 1835.
30. * Abraham Dieperink, romanschrijver. Utrecht, 1825.

Juli.

1. * Jozef van de Velde, prozaschrijver. Schellebelle, 1816.
2. † P. de Genestet, dichter. Rozendaal, 1861.
3. * Catharina Bilderdijk. 1776. — † F.-A. Snellaert. Gent, 1872.
4. † Adriaan Poirters, dichter. Antwerpen, 1674.
5. † Jan-Theodoor van Ryswyck, dichter. Antwerpen, 1869.
6. * Pieter Boddaert, dichter. Middelburg, 1694.
7. * Roeland van Leuven. Amsterdam, 1691.
8. *Instelling, bij Kon. besluit, der Kon. Vl. Academie*, 1886.
9. † Dirk Camphuizen, dichter. Dokkum, 1627.
10. † Lucas Pater, dichter. Amsterdam, 1781,
11. † Joach. le Sage ten Broeck, dichter. Grave, 1847.
12. * Jan Oostkamp, reisbeschrijver. Zwolle, 1778.
13. † Cornelis Booth, geschiedschrijver. Utrecht, 1678.
14. * J. Hillegeer, geestelijke schrijver. Beveren (Waas), 1805.
15. * J. Lambin, dichter, geschiedschrijver. Ieperen, 1765.
16. * Pieter van Schelle, dichter. Rotterdam, 1749.
17. * Joh.-Hendr. van der Palm, prozaschrijver. Rotterdam, 1763.
18. * Michel van der Voort. Antwerpen, 1812.
19. * Cornelis van Netten, krijgskundig schrijver, 1772.
20. † Barthold Lulofs, dichter en taalkundige. Groningen, 1849.
21. * Ferd.-Aug. Snellaert. Kortrijk, 1816.
22. * Frederik Muller, bibliograaf. Amsterdam, 1817.
23. † Joh de Groot van Kraaienburg, reisbeschrijver. 's Hage, 1878.
24. * Is.-Seb. van Dooselaere, tooneelschrijver. Gent, 1826.
25. * Geeraard Brandt, geschiedschrijver. Amsterdam, 1626.
26. * Willem-H. Crets, dichter. Maastricht, 1805.
27. * Lod. Rauwenhoff, geschiedschrijver. Amsterdam, 1828.
28. * Bartel Gyseleers-Thys, geschiedschrijver, Mechelen, 1761.
29. * Jacob-Hendrik Hoeufft, taalkundige. Dordrecht, 1756.
30. * P.-C. Goovaerts, tooneelschrijver en dichter. Antwerpen, 1792.
31. * Johan Poelhekke, dichter, tooneelschrijver. Raalte, 1819.

Augustus.

1. † P.-Fr. van Kerckhoven, romanschrijver, Antwerpen, 1857.
2. † J.-B.-J. Hofman, tooneelschrijver. Kortrijk, 1835.
3. * Andries Weylandt, dichter. Venloo, 1816.
4. * Adriaan Loosjes, prozaschrijver. Haarlem, 1828.
5. * Frans-Hendr. Mertens, geschiedschrijver. Antwerpen. 1796.
6. * P.-J.-H. Brouwers, dichter. Stockheim, 1831.
7. * Hieronymus van Alphen, dichter. Gouda, 1746.
8. * Aloïs Roëll, novellenschrijver. Lier, 1831.
9. † Jan David, geestelijke schrijver. Kortrijk, 1613.
10. † Matthijs de Vries, ontwerper en eerste opsteller van het *Woordenboek der Nederlandsche taal*. 1892.
11. † Adriaan Bogaers, dichter. Spa, 1870.
12. * Jacob Goethals, kroniekschrijver. Kortrijk, 1759.
13. * Joz.-Alb. Alberdingk Thijm, dichter. Amsterdam, 1820.
14. † Ph. Blommaert, dichter en geschiedschrijver. Gent, 1871.
15. * Tijs Terwey, taalkundige. Zaandam, 1815.
16. † Karel Ondereet, tooneelschrijver. Gent, 1858.
17. 1° *Wet betreffende het gebruik van het Nederlandsch in Strafzaken (Coremans' wet)*. 1873.
18. * Willem Nuyens, geschiedschrijver. Avenhorn, 1823.
19. * Jacob Nieuwenhuyzen, uitgever van Middelnederl. werken. 's Hage, 1816.
20. * Gerrit Outhuys, dichter. 's Hage, 1773.
21. * Lucretia van Mercken. dichteres. Amsterdam, 1721.
22. * Jacob Lescaille, dichter. Dordrecht, 1611.
23. † Gerbrand Bredero, tooneelschrijver. Amsterdam, 1618.
24. * Izaak de Meyer, geschiedschrijver. Merendre, 1786.
25. † Jacob van Lennep, romanschrijver, dichter. Oosterbeek, 1868.
26. *Opening van het 1° Taal- en letterkundig Congres te Gent*. 1849.
27. * Ph. Blommaert, dichter en geschiedschrijver. Gent, 1809.
28. * Jan van Craywinckel, geestelijke schrijver. Oelegem, 1609.
29. † Willem Hofdijk, dichter en geschiedschrijver. Arnhem, 1888.
29. *Onthulling van Ledeganck's standbeeld, te Eekloo*. 1897.
30. † Mathilda van Peene, vrouwe David. Aalter, 1885.
31. † Jan Micheels, prozaschrijver. Elsene, 1877.

September.

1. * Jacob-Jan Cremer, novellenschrijver. Arnhem, 1827.
2. * Daneel Hooft, prozaschrijver. Amsterdam, 1763.
3. * Jacob Wellens, godgeleerde schrijver. Antwerpen, 1726.
4. * Constantijn Huygens, dichter. 's Gravenhage, 1596.
5. † Dirck Dorbeck, dichter. Alkmaar, 1888.
6. † Cornelia Luyken, dichteres. Vianen, 1872.
6. * Willem-Jan Dodd, dichter en tooneelschrijver. Antwerpen 1821.
7. * Willem Bilderdijk, dichter en taalkundige. Amsterdam, 1756.
8. * Maria de Smet (vrouwe Goutier) novellenschrijfster. Deinze, 1810.
9. * P.-J. (Rosier) Faessen, tooneelschr. 's Gravenhage, 1833.
10. † Hendrik Conscience, romanschrijver. Brussel, 1883.
11. † Karel van Mander, dichter, biograaf. Amsterdam, 1606.
12. † Jacob Cats, dichter. Zorgvliet, 1660.
13. * Nicolaas Beets, dichter. Haarlem, 1814.
14. * Peter-Jozef Visschers, geschiedschrijver. Antwerpen, 1804.
15. *Koninkl. besluit tot herstelling der Nederlandsche taal*, 1819.
16. * Anna-Louisa Toussaint, romanschrijfster. Alkmaar, 1812.
17. * Prudens van Duyse, dichter. Dendermonde, 1804.
18. † Jan Antonides (van der Goes), dichter. Rotterdam, 1684.
19. * Mark-Prager Lindo. Londen, 1819.
20. † J.-B.-Fr. Hofmans, dichter. Aalst, 1821.
21. † Johan van Vloten, geschiedschr, criticus. Haarlem, 1833.
22. * Const.-Ph. Serrure, hoogleeraar. Antwerpen, 1805.
23. * Karel-Frans Stallaert. Merchtem, 1820.
24. * Hendrik Tollens, dichter. Rotterdam, 1780.
25. *Conscience door het Vlaamsche volk gevierd te Brussel.* 1881.
26. * Catharina Lescaille, dichteres. Amsterdam, 1649.
27. * Leon. de Bo, taalkundige, dichter. Beveren (Kortrijk), 1826.
28. † Pieter van Braam, dichter. Dordrecht, 1816.
29. * J.-B. de Corte, dichter. St-Lievens-Houtem, 1811.
30. * Jan Bruylants, tooneelschrijver. Antwerpen, 1834.

October.

1. † Antonie Oudemans, taalkundige. Nijmegen, 1874.
2. † Justus Billet, geschiedschrijver. Gent, 1682.
3. † Cynthia Lenige, dichteres. Makkum, 1780.
4. † Desideer Delcroix, roman- en tooneelschrijver. Schaarbeek, 1887.
5. * Jacob Lydius, geestelijke schrijver. Dordrecht, 1630.
6. *Onthulling van 't standbeeld van Th. van Ryswyck.* Antwerpen, 1884.
7. * Joachim Oudaan, dichter. Rijnsburg, 1628.
8 * Pieter Hofstede de Groot, godgeleerde Lier, 1802.
9. * J.-L. Kesteloot, prozaschrijver. Nieuwpoort, 1778.
10. † Cornelis Loots, dichter. Amsterdam, 1834. — *Plechtige openingszitting der Konink!. Vlaamsche Academie.* 1886.
11. * A.-C. Kruseman, letterk. en bibliograaf. Haarlem, 1818.
12. † Elias-Annes Borger, dichter. Leiden, 1820.
13. † Pieter-Joost de Borchgrave, dichter. Wakken, 1819.
14. * Herman Schevichaven, geschiedschrijver. Nijmegen, 1826.
15. * Marijn-Fr. Campbell, bibliograaf. Kampen, 1819.
16. *Ie Tienjarig jubelfeest der Koninkl. Vlaamsche Academie,* 1896.
17. † Desid. vander Meersch, geschiedschr. Oudenaarde, 1863.
18. * Adriaan Adriaenssens, godsdienstige schr. Loven, 1581.
19. * Karel-Lod. Ternest, taalkundige. Dentergem, 1812.
20. † Karel Vervier, dichter. Waarschoot, 1872.
21. † H.-F. Tollens, dichter. Rijswijk, 1856.
22. * Laurens Reael, dichter. Amsterdam, 1583.
23. * Hajo-Alb. Spandaw, dichter. Vries, 1777.
24. * Frederik van Leent, dichter. Gouda, 1830.
25. * Constant Piron, biograaf. Dendermonde, 1803.
26. * Ernest Ternest, roman- en tooneelschr. Ouwegem, 1841.
27. * Albrecht Rodenbach, dichter. Roeselare, 1856
28. † Lod. Roersch, hoogleeraar. Luik, 1891.
29. Dirk-Volkertsz. Coornhert, dichter. Gouda, 1590.
30. † Josine des Planques, dichteres. Gent, 1535.
31. * Pieter Cool, godgeleerde schrijver. Amsterdam, 1807.

November.

1. * Johan Meerman, staatkundige schrijver. 's Gravenhage, 1753.
2. * Adriaan Poirters, dichter, Oosterwijk, 1605.
3. † Lucas Rotgans, dichter, Kromwijk, 1710.
4. * Maurijn Nahuis, penningkundige. Utrecht, 1832.
5. * Pieter Nieuwland, dichter. Diemermeer, 1764.
6. * Johan Hasebroek, romanschrijver. Leiden, 1812.
7. † Cornelis van Campene, kroniekschrijver. Gent, 1567.
8. † Geeraard-Jan Dodd, dichter en tooneelschrijver. Brussel, 1888
9. * Matthijs de Vries, taalkundige. Haarlem, 1820.
10. * Jacob Cats, dichter. Brouwershaven, 1547.
11. * Marcel van Rysingen, dichter. Eindhoven, 1796.
12. * Jacob Bellamy, dichter. Vlissingen, 1757.
13. † Prudens van Duyse, dichter. Gent, 1859.
14. † Pieter Nieuwland, dichter. Diemermeer, 1794.
15. * Jan-Daneel Macquet, dichter. Brouwershaven, 1731.
16. * Petronella Moens, dichteres, Kubaard, 1762.
17. * Joost van den Vondel, dichter. Keulen, 1587.
18. * Marijn van der Meulen, godsdienstige schrijver. Tienhoven, 1826.
19. † B. ter Haar, dichter. Velp, 1880.
20. † Arnold Hoogvliet, dichter. Vlaardingen, 1735.
21. * Pieter de Genestet, dichter. Amsterdam, 1829.
22. * Jan-Renier Snieders, novellenschrijver. Bladel, 1812.
23. * Clemens Inkrott, prozaschrijver. Emsdetten, 1792.
24. † Karel Stallaert, taalkundige en geschiedschrijver. Brussel, 1893.
25. † Edm. van Herendael, dichter. Antwerpen, 1880.
26. † Matthijs Siegenbeek, taalkundige. Leiden, 1854.
27. † Guido Gezelle, dichter en taalkundige. Brugge, 1899.
28. * C. van der Palm, prozaschrijver. 's Bosch, 1733.
29. † Karel Verschelde, geschiedschrijver, Brugge, 1881.
30. † A.-A.-E. Angillis, prozaschrijver. Rumbeke, 1870.

December.

1. † Margareta van Oostenrijk, dichteres. Mechelen, 1530.
2. † Roelof-Benninck Janssonius, dichter. 's Gravenhage, 1872.
3. * Hendrik Conscience, romanschrijver. Antwerpen, 1812.
4. * Johan Wijnne, geschiedschrijver. Hoogeveen, 1822.
5. * J.-M. Dautzenberg, dichter. Heerlen, 1808.
6. † Anna Roemer Visschers, dichteres. Alkmaar, 1651.
7. * Pieter Uylenbroek, dichter. Amsterdam, 1748.
8. * H.-D. Levyssohn Norman. 's Gravenhage, 1836.
9. † Johan Terwen, taalkundige. Gouda, 1873.
10. * Edmond Ronse, geschiedschrijver. Veurne, 1816.
11. † Jan van Craywinckel, godsdienstige schrijver. Lier, 1669.
12. * Rich. van Ommeren, prozaschrijver. Amsterdam, 1757.
13. * Jan-Jacob de Laet, dichter. Antwerpen, 1815.
14. * Jan van Ryswyck, dichter. Antwerpen, 1818.
15. † Philip van Marnix van Ste-Aldegonde. Leiden, 1598.
16. * Johan ter Gouw, geschiedschrijver. Amsterdam, 1814.
17. * Gerrit Fokker, rechtsgeleerd schrijver. Middelburg, 1811.
18. * Derk Buddingh, geschiedschrijver. Driel, 1800.
19. † Grapheus (Corn. de Schrijver). Antwerpen, 1558.
20. * Jan Bolhuis, geschiedschrijver. Baambrugge, 1805.
21. * Mark van Vaernewijck, geschiedschrijver. Gent, 1518.
22. † Pieter Leupe, geschiedschrijver. 's Gravenhage, 1881.
23. * Jan-Jacob-Lodewijk ten Kate, dichter. 's Gravenhage, 1819.
24. * Frans Blieck, dichter. Wervik, 1805.
25. * Victor de Meyer, tooneelschrijver. Wetteren, 1808.
26. † Jan-Jacob-Lodewijk ten Kate, dichter. Amsterdam, 1889.
27. * Mattheus Smallegange, geschiedschrijver. Goes, 1624.
28. * Koenraad Busken Huet, prozaschrijver. 's Gravenhage, 1826.
29. * Nicolaas Wijnstok, tooneelschrijver. Amsterdam, 1830.
30. * L. Schipper, dichter. Zaandam, 1808.
31. † H.-K. Poot, dichter. Delft, 1733.

ALPHABETISCHE LIJST

VAN

MIDDELNEDERLANDSCHE DOOPNAMEN.

MIDDELNEDERLANDSCHE DOOPNAMEN.

A.

Adaem.
Adala.
Adalwin, Alwin.
Adaward.
Adel, Adela : Adelida.
Adelelm.
Adelhard.
Adelken, : Aldegundis.
Adsert.
Aecht, Aechtjen, Aeck, Agatha.
Aelfjen, Eva.
Aefken, Aefjen, Ave: Euphemia.
Aelbert, *vide* Albert.
Aeltge, Aleidis.
Aeltjen, Aleidis.
Aenke, Naenke, Adriana.
Aerland : Erlendis, *seu* Ermelindis.
Aernout : Arnoldus.
Aernt, Ardt, Arnt, Art, *vide* Aernout.
Aert.
Aert, Arnold.
Aertjen, Arnolda.
Aertsone : Arnoldus.
Agete, Agatha.
Agniet, Agnes.
Alaert, Aldert, Adelhard.
Albert : Adelbertus.
Alewijn : Aloi[illegible]s.

Alfons : Alphonsus.
Alijte.
Allert, Alard.
Alman, Alman.
Alulf, Alulfus.
Alwold.
Amaat, Ame: Amatus.
Ameel : Amelius.
Ameet: Amatus.
Amel, Amelken, : Amelberga.
Amerents, Emerents, Amerensjen, Emmerensjen : Emerentiana.
Andle, Andreas,
Angenesse, Angeneese, Ageniete : Agnetis.
Anneke, Anna.
Ansem, Anxt, Anske : Anselmus.
Antonette, Antonia.
Apploen, Amplonia.
Arent, Arens, Aert : Arnoldus.
Ariaen, Adrianus.
Ariaentjen, Arien : Adriana.
Arie, Arien, Ariaen : Arijne.
Aris, Andries, *vide* Andreas.
Arlabald : Arlabaldus.
Arnuf: Arnulphus.
As, Asmis: Erasmus.
Asscherik.
Aubald : Aubaldus.
Auken : Adaucta.
Auth : Audomarus.
Ava.
Avina.

B.

Babe, Babeken, Babbeken, Berbel : Barbara.
Baef, Bavo.
Baefken, Bavo: Bavonia.
Baelg, *vide* Balig.
Baelken, Baeltjen : Balbina.
Baen : Urbanus.

Baert : Bernardus.
Baertel, Baertle : Bartholomeus.
Baertjen, Bertha.
Baertjen, Beata : Beatrix.
Baes : Bonifacius.
Baete, Baetken, Bate : Beata, Beatrix.
Baldradus.
Baligh : Basilissa.
Balins : Basilius.
Balten : Balthazar.
Bardo.
Barent : Bernardus.
Barewout.
Bart, Barthel. Barthelmeeus : Bartholomæus.
Basijn : Basilius.
Bastiaen : Sebastianus.
Bau, Bauwe : Bavo.
Bayen : Balduinus.
Bayken, Beyken, Barbara.
Beatris, Beatrijs : Beatrix.
Beel, Beelken, Elizabeth : Isabella.
Beelighe, Beelighen : Sibilla.
Beern : Bernardus.
Beentjen : Benignus.
Beern, Beert, Bert, Berntken, Bernardus, Bartelmeeuws.
Beesken, Amelberga.
Bela, Bely, Beelitjen : Elizabeth.
Ben, Benno en Benoot : Benedictus.
Benzo.
Berfridus.
Bernaert : Bernardus.
Bernir : Bernerus.
Bernken, Gerebern.
Berno.
Bert, Robert.
Berte, Bertken, Berta : Philiberta.
Berteel.
Berthaut, Berthout.
Bessel, Baziel.
Besseltjen : Basilissa.
Betjen, Betke : Elizabeth.

Beyrt, Bernert : Bernardus.
Beyrtjen, *vide* Baertjen.
Birde : Bernardus.
Blaes, Blasis : Blasius.
Bochard : Bochardus.
Bonne, Bonaventure.
Boone, Boonke : Bonifacius
Boord, Bord, : Willebrordus.
Borre, Borrit : Liboris.
Boschard, *vel* Bossaert : Burchardus.
Bossaert : Silvester, Sylvanus.
Boudin, Boudewijn.
Boudewijn, Bouwen : Balduinus.
Bouden.
Braem, Bram : Abraham,
Brant, Brandaan, Brandulf.
Brecht, Lambrecht : Lambertus.
Brechtge, B·echtighe, Lamberta.
Brechtlant, Brechtjen, Breye, Brije : Brigitta.
Brent : Bernardus.
Broen, Bruin : Bruno.
Broer, Broers : Willebrordus.
Broos : Ambrosius.
Bruyn, Bruno.
Bucho, Burcho : Burchardus.
Burchjen : Walburgis.
Burgien, Burgken.
Burrichje, Fideburga : Walburgis.
Busschaert : Silvester.
Byge, Debora, Begga.

C.

Caes : Nicasius.
Caetjen : Catharina.
Caeseken, Casen : Nicasius.
Caetje, Catje : Catharina.
Caline, : Catharina.
Calle, Calleken : Catharina.
Carel : Carolus.

ırijn, Quirinus.
ırijne : Catharina.
ısper *vide* Jaspar.
ıtelijn, Catelinen : Catharina.
ːel, Ceels : Marcellus.
ːli, Cecilia.
ːlie, Ceelken, Celiken, Cecilia, *vel* Marcella.
ːys : Vincentius.
nt : Vincentius.
ːuntge, Cunera, *vel* Cunegundis.
ɔiel : Michael.
ɔristiaen : Christiana.
hristijn.
hristoffelijne.
ierk, Cierkens : Cyriacus.
ijeken, Cijken : Lucia.
ijntjen, Cijntje, Cijne : Francisca.
ijtjen : Lucia.
ilia, Cile : Cecilia.
ine, Cijntje : Franciscus,
ippe : Ciprianus.
isken : Franciscus.
laertjen, Clara.
laes, Claeus. Claus : Nicolaus.
lem : Clemens.
lement, Clemmen. Clemmet, Clemens.
leribert.
lete, Clette : Coleta.
nelis : Cornelius.
nelifjen, *vide* Neeltjen.
niertjen : Cunera.
obi, Cobus : Jacobus.
oen, Coenen, Coenraed : Conrardus.
oete, Nicolaa : Coleta.
olaert, Nicolaus.
olijne, Nicolaa.
olinne, Colle, Coleta.
omer, Commere, Comerijne, Commerken : Ontcommera, *seu* Wilgefortus.
ono.
ool : Nicolaas.

Cooren : Cornelius.
Coppe, Copin, Coppen : Jacobus.
Cors : Christianus.
Cos : Cosmas.
Crees : Lucretia.
Crelis : Cornelis.
Crijn : Quirinus.
Crijntghe, Crijntjen : Quirina.
Cubbe, Cuppin : Jacobus.
Cuner, Cuniere : Cunera.
Cuniere, *vide* Cniertjen.
Cuyntjen : Cunera.
Cyrik : Cyriacus.

D.

Daem, Adam, Damianus : Damasus.
Daen, Daneel, Danieel, Deen : Daniël.
Dammis : Damasus.
Danckaert : Gratianus.
Danel, Deen : Daniël.
Danijt : Denijs.
Deliaentjen : Adilia.
Delie, Dellaen : Odilia.
Dickt, Diekt, Digghe : Benedictus.
Diederick : Theodericus.
Dielis, Dieles : Ægidius.
Dierick, Dierck, Dirk, Dirkin : Theodericus.
Diert, *vide* Dirck.
Diewertjen, Dievera.
Dignom, Dignoom.
Digna, Dingentjen, Digna *vel* Dympna.
Dijne, Dympna, *vel* Anoldina, Amandina, Bernardina : Geerardina.
Dinghene, Dinghentjen, Digna, *vel* Dympna.
Dirckjen : Theodora.
Divertge : Divera.
Do, Doken : Guido *vel* Dominicus.
Doen, Domis, Don, *vide* Douwen.

Domis, Doen, Dou : Dominicus.
Doom, Domis, Thomas.
Doorike, Doritjen, Dortken : Dorothea.
Douwe, Douwen, David, *vel* Dominicus.
Dries, Driesken : Andreas.
Droon : Hieronymus.
Dubbel : Gemianius.
Duyfjen, Duyfken : Columba.

E.

Ebbekin.
Eemen, *vide* Emen.
Eer, Eerken, Honorius : Honoria.
Eeltge, Aeltge : Aleydis.
Eertjen, Honoria : Arnolda.
Eerken ; Honoria,
Eertken : Arnolda.
Egbert : Egbertus.
Eighjen, *vide* Aeghjen.
Eitjen, *vide* Aetjen.
Eilbo :o.
Eipjen : Epiphania.
Eirt, *vide* Ernst, Aerd, Eer.
Elbert, *vide* Albert.
Elen, Elken, Heylen, Heyltjen : Helena.
Elen, Elis, Elo : Eligius.
Elis, Elias.
Else, Elsge, Elsjen, Elsken : Elizabeth.
Elsing : Elsa.
Embrecht, *vide* Rembrecht, Emmen : Embertus.
Embrecht, Emma, Emmen : Embertus.
Emen, Emmen : Emericus.
Emmeken, Emerents : Emerentiana.
Emmen : Edmundus.
Emmerensjen : Emerentiana.
Emmerick : Aymericus.
Enten : Vincentius.
Engel : Angelus.

Engel, Engelbert, Engelbrecht : Engelmundus, Engelbertus.
Engeltjen : Engelberta.
Eppen, Absalon : Eppo.
Ernst : Ernestus.
Ermpjen : Ermelindis.
Ernien, Ernin : Arnolda.
Ernst : Ernestus.
Eselinne : Asella.
Everhelm.
Everolf.
Evert : Everardus, Everistus.
Eustaes : Eustachius.
Everdei.
Ewet, Ewout : Ewaldus.

F.

Faes : Bonifacius.
Faes, Vaes : Servatius, *vel* Gervasius,
Feken, Phocas, *vel* Fredericus.
Felten, *vide* Velten.
Felitjen : Felicitas.
Felten, Velten : Valentinus.
Femia : Euphemia.
Feinmitjen : Euphemia.
Ferdinand : Ferdinandus.
Fij, Fijge, Fijfken, Vijfken : Sophia, *vel* Euphemia.
Fijtjen : Sophia.
Flerijn, Frerijne : Frederica.
Flips, Flip : Philippus,
Floor, Flooris, Florens, Floris : Florentius.
Floorken : Florentia.
Folckert : Volquerus.
Fop : Fabianus.
Franck, Franco.
Francijntjen : Franscisca.
Freeck : Fredericus.
Freetjen, Frerijn, Frerijne : Frederica.
Frer, Frits : Fredericus.
Freken, Frerijne : Frederica.
Frits : Fredericus.

G.

iangolf : Gangulphus.
iebbetjen.
ieen : Eugenius, Gerardus.
ieert, Gerardt, Gerart : Gerardus.
ieertge, Gertge : Gertrudis, Gerarda.
ieertjen, Geesjen : Gertrudis.
ieila.
ielder : Gilbertus.
ieleyn, Gelijn : Gislenus.
ielis : Egidius.
ierbrich, Gerreberrich : Georgia.
ierelm.
ierlich, Gerlif : Gerlacus.
ierrebrand : Gerebrandus.
ierrit : Gerardus.
ierritjen : Gerarda.
iervert : Gerebrandus.
ieurick, Geurt : Gaugericus.
iheleyn, Gelijn : Gislenus.
ihijs : Gisbertus.
iielis, Gielijs : Egidius.
iiertjen, Geertjen.
iillis : Ægidius.
ihisel, Ghisebrecht, Ghijsbrecht, Giselbrecht.
iijs, Gijsbert : Gisbertus.
iijsjen, Gijsken : Gisberta.
iillam : Wilhelmus.
iodert, Goert, Goydert : Godefridus.
iodschalk.
ioede, Agatha.
ioedel, Godelina.
ioele : Gudula.
ioesen, Goessen, Goeswijn : Gosuinus.
iommaer, Gommar, Gommer : Gummarus.
ioolke : Godoleva.
iooltjen, Goutjen : Gudula.
iooris : Gregorius.

Goossen : Gosuinus.
Govaert, Goar, *vel* Godwaldus : Godefridus.
Griete, Grietjen, Grietken : Margareta.
Grimmert : Grimaldus.
Guerick : Gaugericus.
Guertjen, Gaugerica. *vide* Geurt.
Guert : Godefridus, *vide* Godert.
Guyleken, Gultje : Gudula.

H.

Haen : Gallicanus.
Hayn, *vide* Heyn.
Haefjen, Hesther.
Haesghe : Haseka.
Hagen : Aggæus.
Hanten, Henssen, Hannen, Joannes.
Hans, Hanten, Hannen, Hensen : Joannes.
Hans, Joannes : Ansegisus.
Harmen : Hermanus.
Hartjen, Cordula.
Heer, *vide* Heirtjen.
Heesjen, Hesther : Regina.
Heila.
Heirtjen : Hero.
Heldolf
Helper, Adjutor.
Herbertus.
Henkijn : Henkinus.
Hercke : Herculinus.
Hermen : Hermanus.
Herpert, Heribert : Heribertus.
Herrent : Herrenius.
Herrigh, Herrick, *vide* Hercke.
Heussen : Modestus.
Heyben, Huybeken, Houwen : Hubertus.
Heyle, Heylighe, Heylken, Helena : Heilwigis.
Heyltjen, Helena.
Heylwich : Helewigis.

eylzoete, Zoë, Soter.
eymen : Haymo.
eyn, Heynck, Heyndrick : Henricus.
eynen, Heynricke : Henricus.
ilde : Luithildis, *vel* Machtildis.
lille, *vide* Hillegond.
lille, Hilleken, Helena, *vel* Hildegardis *vel* Hilvaris, Hildetrudis.
lillebrand : Hillebrandus.
lillegond, Hillitjen : Hildegundis.
luben, Hubeken, Hubert, Hubrecht : Hubertus.
luugh, Huugen : Hugo.

I.

Ide, Ida.
Ide, Ie, Ir, Iken, Ida.
Iken, *vide* Jefken.
Ifken, Ive, Iva.
Ilsing : Ulgisius.
Ilsingh : Ulysses.
Im, Immetjen : Emmerentia.
Imma, Emma, Irma.
Impijn : Impinus.
Inge, Ingel, *vide* Engel.
Isabel, Elizabeth.
Isebeeuken : Elizabeth.
Isenhoudt : Isidorus.
Iven : Ivo.
Ivetjen : Ivetta
Iwet, *vide* Ewet : Ivetta.
Iven, Ivo, Jurrien : Georgius.
Ypjen, *vide* Eipjen.
Ysbrand, Ysbrandus : Gelasius.
Ysland : Gelasia.
Ytjen : Ida.
Iwein.

J.

Jacobijn, Jacolijn, Jacomijn.
Jackelijne, Jacomijne, Jacomijnken, Jaquemijne : Jacoba.
Jaeck, Jaep, Jaepik : Jacobus.

Jaepjen : Jacoba.
Jammen : Gullielmus.
Jan : Joannes.
Jannitjen, Jansjen : Joanna.
Jappen, Gaspar.
Jasper, Gaspar.
Jatrix : Beatrix.
Jefjen, Ivetjen : Ivetta.
Jennevive : Genoveva.
Jeroen, Iero : Hieronymus.
Jeuntge, Illige : Juliana.
Jeurick, Geurick : Gaugericus.
Jhintis : Jonathas.
Jillis : Ægidius.
Job.
Jobjen.
Jochim : Joachim.
Joder : Theodorus.
Joes, Joest : Judocus.
Joorden : Jordanus.
Joosijne, Justa : Judoca, Justina.
Joost, Justis, *vel* Judocus.
Jorden, Jordaen : Gordianus.
Joriaen, Joric, Jorich, Joris : Georgius.
Josijne : Justina.
Jote : Jutta.
Judick : Judith.
Juet, Juetken : Judith.
Jueta : Jutta.
Juriaen, Jurien : Georgius.
Jutte, Jutge, Jutjen : Jutta.

K.

Kee, Keetjen, Keesjen : Cornelia.
Kees, Keesken : Cornelius.
Kerspijn : Crispinus.
Kerst, Kersten, Kerstiaen : Christianus.
Kerstijn, *vide* Christijn.
Kerstine, Kerstijne : Christiana.

Kiel, Kil, Kilianus : Chilianus.
Kneur : Cunera.
Kolette : Coleta, *vel* Nicolaa.
Korst : Christianus,
Kost, Kosten, Cosmas : Costinus.
Kweldrik, Qualen.

L.

Laem, Laemke : Guilielmus.
Lamberde : Lambertus.
Lamkin.
Lammen : Guillielmus ?
Lammen : Lambertus.
Lancelot : Ladislaus.
Lancelot : Landelinus.
Lan, Lang : Longinus.
Lau, Lauke, Laurijne, Laurijnse : Laurentius.
Ledewijntjen, Lijd-wijd : Liduina.
Leen, Leenaert, Leendert : Leonardus.
Leene, Leenken, Magdalena, *vel* Helena.
Leenken : Liduwina.
Leentjen : Magdalena.
Lemmen : Lambertus.
Lemmen, *vide* Lammen.
Lendert : Leonardus.
Lens, Lins, Leys : Laurentius.
Leoen, *vide* Leon.
Leon : Leo.
Leonaert : Leonardus.
Leorn. Lenor : Leonora.
Lette, Letten : Laurentius, *vel* Coleta.
Leun, Leuntjen : Apollonia.
Leunis, Laurentius, *vel* Laevinus.
Libbeken, Liebitke, Libitken : Elizabeth.
Liebrecht : Libertus.
Lietgardis.
Lieven : Livinus.
Lijbeken, *vide* Lijsjen : Libia.
Lijd-wijn, *vide* Ledewijntjen.

Lijn, Gislenus.
Lijne, Lijntjen, *vide* Cathlijn.
Lijsbette, Lijse, Lisse, Lisken, Lijsken : Elizabeth.
Lioen, Lion, Loentken, Leo.
Lippeken : Philippus.
Lobberich, Lobbetjen : Liberata.
Lodewijc, Lodewijke : Ludovicus.
Loesken : Elizabeth.
Loner : Leonorus.
Loontje : Apollonia.
Lootje : Lancelotus.
Lonis.
Louw : Laurentius.
Lowijs : Ludovicus.
Loy : Eligius.
Loy, Loys, Ludovicus, Aloysius : Clodeveus.
Loys : Eligius.
Lu, Lucia : Lucretia, Lutgardis.
Lubbert : Libertus.
Lumken, Columba : Columbana.
Lutgen : Lutrudis.
Lutger : Lutgerus.
Lutjen, Luete, Luetjen, Lutgardis : Lutildis.

M.

Machelin.
Machiel, Magiel : Michaël.
Machtelt : Machtildis.
Machuyt : Machutus.
Maertjen, Maeritjen, May : Maria.
Maes, Maxentius : Thomas.
Maet, Maetjen : Matthias.
Magerhan, Mageran, Maierhan : Macrianus.
Malcheit : Malchus.
Manten : Amandus.
Marcelis, Marselijs : Marcellinus.
Marck : Marcus.
Marry : Maria.
Marten : Martinus.

ırtijntjen : Martina.
ıs, Maes. Mase : Thomas.
at, Matte : Matthias.
at, Matjen : Maria.
auris, Moris : Mauritius.
ar : Maximilianus.
ax, Maxken : Maximilianus.
aye. Maeyken : Maria.
edaert : Medardus.
ees, Meeus : Bartholomeus.
eeus, Mijs, Mijsken : Remigius.
einaert, Meindert : Meinardus.
.einger, Meinsge, Meinsjen : Clementia.
leinze.
leirten, *vide* Marten.
lelchert, Melchior.
lelcye. Meleyne : Melchiades, Melchior.
lelis, Æm lius : Milio.
lels, *vide* Melchert.
Ielsen, Melen : Melchior.
Ielsjen, *vide* Melchert.
Ierrigen. Maria.
Ierten, *vide* Marten.
Metjen : Machtildis.
Metken. Mertken, Martina.
Mette, Metteken. Metghe : Mechtildis.
Meus, Meeus. Mievis : Bartholomeus.
Mey, Meyke : Remigius.
Meyne. Meynke Meynken : Jacoba.
Mies, *vide* Meeus.
Mijne, Mijnke, Mijnken, *seu* Meyne, Meynken : Jacoba.
Mijnen : Dominicus.
Minten : Dominicus.
Moenen : Simeon.
Moor : Mauritius.
Mouren, Mouris, *vide* Mauris.

N.

Naleken : Adelheydis.
Nan, Nandes, Nanningh, Nant : Ferdinandus.
Nane, Naenken : Adriana.
Natalis.
Neel, Neles, Neelis : Cornelis.
Neele, Cornelius : Cornelia.
Neeltjen : Cornelia.
Nees : Cornelius.
Neese, Neesken, Agnes.
Neete, Neetken, Agnes.
Nelde. Neldeken : Renildis.
Nelle, Nelleken : Petronilla.
Nellitjen : Petronella.
Netjen : Antonetta.
Netteken, Antonette : Antonia.
Nicolette, Nicolaa.
Niesjen, Nieske : Agnes.
Nijs, Nijsken : Dionysius.
Noee, Noë, *vel* Natalis.
Noor, Noorden, Noordeken, Norden : Norbertus.
Noorke, Noorken, Leonora : Leonarda.
Nout : Arnoldus.

O.

Obrecht, Aubertus : Obertus.
Ode, Odeken, Oken : Oda.
Oele : Adolphus.
Oeltjen : Aldegundis.
Oetjen, Oda.
Olbrant, Olifbrant : Oelbertus.
Olif, Olffert : Odulphus.
Oncommera : Wilgefortis.
Onolf.
Oole, Oolken, Odilie : Odilia.
Oomer : Audomarus.
Oopjen : Operta.
Oor, Oorken : Leonora.
Oort : Horatius.

Osken, Ursmarus : Usmarus.
Ot. Otto : Otgerus.
Otbert.
Ouburgen, Onburgen : Walburgis.
Outjen : Audomarus.

P.

Paeschen, Paeschier : Paschasius.
Paeschijntjen : Paschasia.
Panck, Pancras : Pancratius.
Pau, Paulis : Paulus.
Pauke : Paulus.
Paulisjen : Paula.
Pelgrim : Peregrinus.
Pelle. Pelleken, Paulus : Peregrinus.
Persevael, Percenael : Perseveranda.
Philips, Phlips : Philippus, *vel* Philibertus.
Pierijne, Pierijnken : Petronilla.
Pieternel, Pietertjen, Pietjen : Petronella.
Pii, Pilgrim, *vide* Pelgrim.
Pleun, Appolonius.
Pleune, Pleuntje, Ploynie : Apollonia.
Plis, Plissis : Sulpitius.
Pons : Pontianus.
Pop : Poppo.
Potjen : Philippa.
Poulis, *vide* Paulis.

Q.

Queldrick, Quelen.
Quintjen : Quintina.
Quintjen : Quintinus.

R.

Rabode : Rabodo.
Radulf.
Ramond : Ramondus.
Raecen, Raes, Raso : Erasmus.
Raes, Rasmus : Erasmus.

Ragonde : Radegundis.
Reyer, Reyner : Reynerus.
Reympjen, Remtjen, Remberta : Remigia.
Reyn, Reynaert, Reynier : Reinerus.
Reingart.
Reyniertjen, Reynout : Rayneldis.
Reynsjen : Relindis.
Rem, Rembertus : Remigius.
Rembold.
Remeeus : Remigius.
Renger, Reyn, Reynken : Reinerus.
Rennen : Laurentius.
Rensch : Laurentius.
Rijch : Richardus.
Rijchaert, Rijck : Richardus.
Rijck : Richardus.
Rijckjen, Rijckland : Richarda.
Rijnsjen, *vide* Reynsjen.
Risjen : Rictondis.
Robbert : Robertus.
Robrecht, Rubben, Robben : Robertus.
Roel, Roelof, Roetert, Rolandus : Rodulphus.
Roetert : Rotrudis.
Roemer : Romaricus.
Roeltjen : Roelendis.
Roever, Rover : Roverius.
Rogier, Rogerius : Rogatianus.
Rogier, Ronge : Rogatianus, Robertus, Rogerius.
Rolijn : Rolinus.
Rombout, Rumoldus : Romualdus.
Roombout, Rommen : Rumoldus.
Roseken, Rosele, *vel* Dorotheæ : Rosulo.
Rosier, *vide* Rogier.
Ruysch, Richardus, Erasmus : Rusticus.
Rudward.
Ruf, Ruth, Rutger, Rutgerus, Ruthgeer : Rutgerus.

S.

ınder : Alexander.
anne, Sanneken : Susanna.
chalck : Godschalcus.
elis, *vide* Marcelis.
eger : Segerus.
egertghe : Sigeberta.
egertjen, Segera : Sigeberta.
ent, *vide* Cent.
er : Alexander.
ervaes : Servatius.
ibet, Sabas : Sigisbertus.
ibil, Sibilla, Elizabeth : Sibillina.
Sic : Sixtus.
Sielen, *vide* Jillis.
Sij, Sijtjen : Lucia.
Sijbrant, Sibrandus : alias Strickbaldus.
Sijberig, Sijburgh : Sigeberta.
Sijborg.
Sijmen, Simon.
Sijntjen, *vide* Francijntjen.
Sijvert : Severinus.
Smettert : Maculatus.
Soet, Clyceria, Soter : Zoë.
Soete, Soetken, Zoë, Judith, Soten.
Soikin.
Soutjen, Sura, Susanna : Sophia.
Staes, Eustachius : Anastasius.
Steefken, Stefken, Steven : Stephanus.
Stijne, Augustina : Christina.
Stijntjen : Christina.
Stoffel : Christophorus.
Su : Susanna.
Sus, Susjen : Germana.
Swaentjen : Susanna.
Swittert : Switbertus.
Syge, Sige, Victoria, *vel* Lucia.
Symoen : Simon.
Syne, Synken : Justa, Judoca.

T.

Tadt : Thadæus.
Tamis : Thomas.
Tanneken.
Tatick : Thadæus.
Tetard : Theodardus.
Teuntjen, Antoni : Antonia.
Teus : Matthaeus.
Theunis : Anthonius.
Theward.
Thieda.
Thijs : Matthias.
Thoon : Anthonius.
Tibault : Theobaldus.
Tielman.
Tietjen : Thecla.
Tomis : Thomas.
Torie, Toriken, Dorothea : Victoria.
Trine, Trijn, Trijntjen : Catharina.
Truy, Truygen : Gertrudis.
Tymen : Thimotheus, Timo.
Tymentjen *vide* Tymen.

U.

Uken, Oda.
Ulric : Udaricus.

V.

Vaes, Servatius : Gervasius.
Vast, Vastert : Vedastus.
Vechter, Victor.
Veerle, Verele, Verle : Pharahildis.
Velten, Felten : Valentinus.
Victor, Victor.
Vijgel : Vigilius.
Vijne : Laevina.
Vijne, Vijnken, Vijfken, : Genoveva.
Vijne, Vijfken, Fijsken : Sophia.
Volckjen : Volquera.

olkerd : Volquerus.
'olpart, Volphart : Volpardus.
'ranck, *vide* Franck.
'reeck : Fredericus.
'res, Vreys : Laurentius.
'rindt, Vriendt : Amor.
/roede, Vroda : Prudentia.
'rouke : Veronica.
'rouwtjen : Veronica.
/ijgel : Vigilius.

W.

Wachtel, Wachtelaer : Vigilius.
Waeyken : Waldetrudis.
Walcher : Walcherus.
Waligh : Walericus.
Walleken : Walburga.
Walraven, Walterus.
Warbout.
Warnart, *vide* Wernert.
Waso.
Weerneer, Wernaer.
Weitijn : Weitinus.
Wellemeut : Wilhelma.
Wenemaer.
Wendel : Wendelina.
Wentsel : Wenceslaus.
Wervel : Werenfridus.
Wernert : Wernerus.
Wessel, Wesseltjen : Wenceslaus *et* Basilius.
Wevel, Wervel : Werenfridus.
Weyn : Wenceslaus.
Weyntjen : Wenefrida.
Weyntghe, Weydelmonde, Weyndelmonde, Wivina, *seu* Winefrida.
Wide, *vide* Willem.
Wido.
Wier, Wiro.
Wierdrik.
Wiggert : Wigbertus.
Wijb, Wijberig, Wieburgh : Wiburga.

Wijbrand : Wibrandis.
Wijnand : Winocus, Winandus.
Wijndel : Vendelinus.
Wijsken : Prudentia.
Wijven : Wivina, Veronica.
Wilbert, Willeboort : Willibrordus.
Willekin.
Willem, Wim : Wilhelmus.
Willemijntjen : Wilhelma.
Wim, *vide* Willem.
Wimar, Wisimar, Wismar : Vimarus, Wisimarus.
Winant, Venantius : Winandis.
Woitin.
Wolbrand : Wulfrannus.
Wolf : Wolfgangus.
Wolfert : Wolfranus.
Wou, Wolter, Wouter : Walterus.
Woutrude : Waldetrudis.
Wul : Wolmarus.
Wyen, Weyen, Wayen : Guido.

Koninklijke Familie van België.

Z. M. LEOPOLD II, LODEWIJK-PHILIP-MARIA-VICTOR, Koning der Belgen, Souverein van den Onafhankelijken Congo-Staat, Hertog van Saksen-Coburg-Gotha, geboren te Brussel den 9 April 1835, zoon van Leopold I, Koning der Belgen, overleden te Laken den 10 December 1865, en van Louisa-Maria-Theresia-Charlotta-Izabella, Prinses van Orléans, overleden te Oostende den 11 October 1850, ingehuldigd en den grondwettelijken eed afgelegd hebbende te Laken den 17 December 1865; gehuwd den 22 Augustus 1853 met H. K. en K. H. MARIA-HENDRIKA-ANNA, Aartshertogin van Oostenrijk, Koningin der Belgen, geboren te Pesth den 23 Augustus 1836, derde dochter van Aartshertog Jozef en van Prinses Maria van Wurtemburg.

Hunne kinderen :

LOUISA-MARIA-AMELIA, prinses van België, geboren te Brussel den 18 Februari 1858, gehuwd den 4 Februari 1875 met Hertog FERDINAND-PHILIP-MARIA-AUGUST-RAPHAËL, hertog van Saksen, prins van Saksen-Coburg-Gotha.

LEOPOLD-FERDINAND-ELIAS-VICTOR-ALBRECHT-MARIA, Hertog van Brabant en Graaf van Henegouw, geboren te Laken den 12 Juni 1859, prins van België, overleden den 22 Januari 1869.

STEPHANIA-CLOTILDA-LOUISA-HERMINIA-MARIA-CHARLOTTA, geboren te Laken den 21 Mei 1864, prinses van België, gehuwd den 10 Mei 1881 met Z. K. en K. H. Aartshertog RODOLF-FRANS-KAREL-JOZEF van Oostenrijk, Erfprins van het Keizerrijk, Koninklijke Prins van Hongarië en Bohemen, overleden den 30 Januari 1889.

CLEMENTINA-ALBERTINA-MARIA-LEOPOLDINA, prinses van België, geboren te Laken den 30 Juli 1872.

Broeder des Konings.

Z. K. H. PHILIP-EUGEEN-FERDINAND-MARIA-CLEMENS-BOUDEWIJN-LEOPOLD-JORIS, graaf van Vlaanderen, hertog van Saksen, prins van Saksen-Coburg-Gotha, geboren te Laken den 24 Maart 1837, gehuwd te Berlijn den 25 April 1867 met H. H. MARIA-LOUISA-ALEXANDRINA-CARO-

LINA, prinses van Hohenzollern-Sigmaringen, geboren den 17 November 1845.

Hunne kinderen :

Prins BOUDEWIJN-LEOPOLD-PHILIP-MARIA-KAREL-ANTOON-JOZEF, geboren te Brussel den 3 Juni 1869, aldaar overleden den 23 Januari 1891.

Prinses HENDRIKA-MARIA-CHARLOTTA-ANTONIA, geboren te Brussel den 30 November 1870, gehuwd den 12 Februari 1896 met Prins PHILIP-EMMANUEL-MAXIMILIAAN-MARIA-EUDES van Orléans, hertog van Vendôme.

Prinses JOSEPHINA-MARIA-STEFANIA-VICTORIA, geboren te Brussel den 30 November 1870, aldaar overleden den 18 Januari 1871.

Prinses JOSEPHINA-CAROLA-MARIA-ALBERTINA, geboren te Brussel den 18 October 1872, gehuwd den 28 Mei 1894 met Prins KAREL-ANTOON-FREDERIK-WILLEM-LODEWIJK van Hohenzollern.

Prins ALBRECHT-LEOPOLD-CLEMENS-MARIA-MAINRAD, geboren te Brussel den 8 April 1875, gehuwd den 2 November 1900 met Prinses ELIZABETH in Beieren, geboren te Possenhoffen den 25 Juli 1876.

Zuster des Konings.

Prinses MARIA-CHARLOTTA-AMELIA-AUGUSTA-VICTORIA-CLEMENTINA-LEOPOLDINA, geboren te Laken den 7 Juni 1840, gehuwd den 27 Juli 1857 met Z. K. H. aartshertog FERDINAND-MAXIMILIAAN van Oostenrijk, geboren den 6 Juli 1832, broeder van keizer Frans-Jozef van Oostenrijk, keizer van Mexico, doodgeschoten te Queretaro den 19 Juni 1867.

Vaderlandsche gedenkdagen.

9 April. — Verjaardag van Z. M. Leopold II.
15 Juli. — Naamdag van H. M. de Koningin.
21 Juli. — Inhuldiging van Z. M. Leopold I, vader des Konings, te Brussel.
23 Augustus. — Verjaardag van H. M. Maria-Hendrika, Koningin der Belgen.
15 November. — Naamdag van Z. M. den Koning.
17 December. — Troonsbeklimming van Z. M. Leopold II.

INSTELLING

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

MINISTERIE VAN LANDBOUW, NIJVERHEID EN OPENBARE WERKEN.

Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde.

LEOPOLD II, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomenden, HEIL.

Willende een nieuw bewijs geven Onzer bezorgdheid voor de belangen der Nederlandsche letteren;

Overwegende dat niets meer van aard is om dezer ontwikkeling te bevorderen dan de inrichting van een bestendig letterkundig genootschap;

Op de voordracht van Onzen Minister van Landbouw, Nijverheid en Openbare Werken,

Wij hebben besloten en Wij besluiten:

Art. 1. Er wordt te Gent, onder de benaming van Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde, een genootschap ingericht van letterkundigen en geleerden, dat de studie en de beoefening der Nederlandsche Taal- en letterkunde tot voorwerp zijner werkzaamheden zal hebben.

Art. 2. De Koning is de Beschermheer dezer Academie.

Art. 3. De Academie bestaat uit : 1° werkende leden ; 2° inlandsche en uitheemsche eereleden ; 3° inlandsche briefwisselende leden.

De titel van eerelid kan vergund worden :

A. Aan werkende leden, welke door hunnen ouderdom of door andere oorzaken zich in de onmogelijkheid zouden bevinden aan de werkzaamheden der Academie te blijven deelnemen, of welke, na hunne benoeming, zouden ophouden in België gehuisvest te zijn.

B. Aan buitenlandsche geleerden, die zich hebben doen kennen door belangrijke werken.

Art. 4. Er zijn vijf-en-twintig werkende leden; twintig dezer leden moeten Belgen zijn en in België gehuisvest ; de vijf andere kunnen worden gekozen onder Noord-Nederlandsche letterkundigen en geleerden, in België woonachtig.

Art. 5. De achttien eerste benoemingen van werkende leden zullen worden gedaan door Ons. De verdere benoemingen van werkende leden, de benoemingen der eere- en die der briefwisselende leden worden door de werkende leden gedaan en aan de Koninklijke goedkeuring onderworpen.

Art. 6. De werkende leden vereenigen zich maandelijks in gesloten zittingen, eenmaals 's jaars in openbare vergadering.

De eereleden en de briefwisselende leden kunnen aan de beraadslagingen over wetenschappelijke zaken deelnemen met stemrecht.

Art. 7. De benoemingen voor openstaande plaatsen worden gedaan in de maandelijksche zitting volgende op die, waarin kennis werd genomen van het openvallen dier plaatsen.

Art. 8. Het bureel der Academie bestaat uit eenen Bestuurder, eenen Onder-Bestuurder en eenen Bestendigen Secretaris, allen gekozen onder de werkende leden.

Art. 9. Het eerste bureel der Academie zal benoemd worden door Ons.

Art. 10. Te beginnen met het tweede jaar van haar bestaan zal de Academie jaarlijks haren Bestuurder en haren Onder-Bestuurder benoemen.

Art. 11. De Bestuurder en de Onder-Bestuurder kunnen niet onmiddellijk in dezelfde hoedanigheid herkozen worden.

De benoemingen van den Bestuurder en van den Onder-Bestuurder worden aan de goedkeuring des Konings onderworpen.

Art. 12. De Bestuurder heeft het algemeen beheer der Academie; hij zit alle vergaderingen voor en maakt van rechtswege deel aller commissiën; hij doet beraadslagen over de verschillige punten, welke in de bevoegdheid vallen van de Academie; hij zamelt

de stemmen in, door de leden uitgebracht, en spreekt de beslissingen uit, welke met meerderheid van stemmen genomen zijn.

In geval van ontstentenis wordt hij door den Onder-Bestuurder vervangen.

Art. 13. De eerste benoeming uitgezonderd wordt de Bestendige Secretaris benoemd door den Koning op eene dubbele lijst van voorstelling, opgemaakt door de Academie, bij geheime stemming en bij volstrekte meerderheid der stemmen, in eene zitting waar ten minste de twee derden der werkende leden aanwezig zijn.

Art 14. De Bestendige Secretaris houdt het boek der beraadslagingen : hij onderteekent met den Bestuurder de genomen beslissingen; hij levert de bewijsschriften van goedkeuring en andere getuigschriften af; hij ontvangt de brieven en de memoriën aan de Academie gezonden.

Hij is gelast met de briefwisseling en met de bewaring der archieven en der bibliotheek.

Hij is daarenboven gelast met den rekendienst der Academie.

Art. 15. Wanneer, door ziekte of eenig ander wettig beletsel, de Bestendige Secretaris zich in de onmogelijkheid bevindt de zittingen bij te wonen, kan hij, naar eigen keuze, zich doen vervangen door een werkend lid.

Art. 16. De Academie stelt haar reglement van

inwendige orde vast, dat aan de Koninklijke goedkeuring moet worden onderworpen.

Er kunnen aan dit Reglement geene wijzigingen worden gebracht dan op het voorstel van ten minste vijf leden, met de toestemming van de twee derden der werkende leden der Academie. Die wijzigingen moeten aan de goedkeuring van den Koning worden onderworpen.

De voorstellen tot wijziging van het reglement moeten op de dagorde en in de bijeenroepingsbrieven worden aangekondigd.

Art. 17 Aanwezigheidspenningen en schadeloosstelling voor reis- en verblijfkosten, waarvan het bedrag door Ons zal worden bepaald, kunnen aan de leden worden toegekend.

Art. 18. Onze Minister van Landbouw, Nijverheid en Openbare Werken is gelast met de uitvoering van het tegenwoordig besluit.

Gegeven te Brussel, den 8n Juli 1886.
LEOPOLD.

Van 's Konings wege :
De Minister van Landbouw, Nijverheid
en Openbare Werken,
Ridder DE MOREAU.

WIJZIGING VAN HET VOORGAANDE 17de ARTIKEL.

Een Koninklijk besluit van 12 November 188. wijzigt als volgt het 17e artikel des Koninklijken Besluits van 8 Juli 1886, bepalende dat aan de *Leden* der Academie een aanwezigheidspenning voor de zittingen en eene vergoeding voor reis- en verblijfkosten kan worden toegekend :

« Aanwezigheidspenningen en reis- en verblijfkosten kunnen toegekend worden aan de *werkende Leden* der Academie. »

WETTEN

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

WETTEN (1).

1.

De werkzaamheden der KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE bevatten al de vakken der Nederlandsche taal en letterkunde.

2.

De Academie bestaat uit : 1° vijf-en-twintig werkende leden ; 2° hoogstens vijf-en-twintig buitenlandsche eereleden ; 3° hoogstens tien inlandsche briefwisselende leden ; 4° inlandsche eereleden, die vroeger werkende leden geweest zijn.

3.

De kiezingen voor werkende leden geschieden in de maandelijksche zitting na die, waarin kennis genomen is van het openvallen der plaatsen.

Eere- en briefwisselende leden worden gekozen ééns in het jaar, in de gewone zitting vóór de jaarlijksche openbare vergadering.

---

(1) Bekrachtigd bij Koninklijk besluit van 15 Maart 1887 ; gewijzigd, voor het tijdstip der jaarlijksche openbare vergadering en de hiermede in verband zijnde artikelen aangaande de prijskampen en kiezingen, bij Koninklijk besluit van 23 Maart 1891.

Zittingen

4.

De Academie vergadert in gewone zitting éénmaal ter maand, en houdt jaarlijks eene openbare vergadering in Juni, na de gewone zitting dier maand.

5.

De uitnoodiging tot het bijwonen der zittingen wordt omtrent acht dagen te voren verzonden. Zij meldt de voornaamste onderwerpen, die op de zitting te verhandelen zijn.

6.

De eere- en briefwisselende leden hebben het recht de vergadering bij te wonen, behalve wanneer de Academie geheime zitting houdt. Zij kunnen aan de beraadslaging over wetenschappelijke zaken deel nemen met stemrecht.

7.

Aan de geheime zittingen nemen geene andere dan werkende leden deel.

De geheime zitting is verplichtend, telkens als de Academie vergadert tot:

1° het voorstellen en kiezen tot de openstaande plaatsen in de Academie of in de Commissiën;

2° het beraadslagen over wijzigingen, toe te brengen aan de Wetten;

3° het opstellen der prijsvragen;
4° het beoordeelen der ingezondene stukken.

Worden evenwel tot de geheime zitting, voorzien bij 4°, toegelaten, de eere- en briefwisselende leden, die van den keurraad deel maken.

8.

De zitting begint stipt op het uur, bij den uitnoodigingsbrief aangeduid, welk ook het getal zij der aanwezige leden.

De zitting vangt aan met de lezing des verslags over de vorige zitting en met de mededeeling der ontvangen brieven.

Het is verboden, gedurende die lezing, den Secretaris in de rede te vallen.

9.

Bij afwezigheid van den Bestuurder wordt zijne plaats waargenomen door den Onder-Bestuurder.

Bij afwezigheid van den Bestuurder en van den Onder-Bestuurder leidt het oudstbenoemde der aanwezige werkende leden, naar de volgorde der lijst van het *Jaarboek*, de zitting.

10.

De Bestuurder leest de dagorde, onmiddelijk na de lezing en vaststelling des verslags.

De dagorde, wat betreft de ingezondene verhandelingen, wordt geregeld volgens de dagteekening van ontvangst bij den Bestendigen Secretaris.

Alléén afgewerkte en op de dagorde vermelde stukken worden in de zitting voorgelezen.

De dagorde wordt door het Bestuur vastgesteld. Een voorstel, door minstens vijf leden schriftelijk aan het Bestuur gedaan, veertien dagen vóór de zitting, wordt op de dagorde gebracht.

11.

De voorlezingen, in de openbare zitting te houden, worden in de voorgaande gewone zitting aan de Academie onderworpen.

12.

In de gewone zitting vóór de jaarlijksche openbare vergadering wordt gestemd over het al of niet bekronen der ingezondene werken.

13.

De werkende en briefwisselende leden zullen, zooveel mogelijk, alle drie jaar een onuitgegeven opstel aanbieden.

Elk jaar, in de maand October, zal de bestendige Secretaris deze verplichting schriftelijk aan de werkende en briefwisselende leden herinneren.

Bestendige en tijdelijke Commissiën.

14.

Eene bestendige Commissie van tien leden is gelast met het bevorderen van de studie der Oudgermaansche en Middelnederlandsche talen, met het uitgeven van Middelnederlandsche werken, en met het bevorderen van de studie der gewestspraken.

15.

De leden dezer Commissie worden onder de werkende leden benoemd.

In geval van openstaande plaatsen worden de nieuwe leden gekozen door de Academie op eene dubbele lijst van candidaten, door de Commissie voorgesteld.

16.

Deze Commissie kiest in haar midden eenen Voorzitter en eenen Secretaris.

17.

Deze Commissie is gelast met het aanleggen eener verzameling van boeken betreffende gemelde studiën.

18.

Eene vergoeding van twintig frank het vel druks wordt toegekend aan al de leden, die gelast worden met de critische uitgave van Middelnederlandsche werken.

19.

Al de uitgaven, van welken aard ook, door de Commissie te doen, moeten vooraf aan het Bestuur onderworpen en door de Academie goedgekeurd worden.

20.

De Academie benoemt verder in haar midden zoo vele bestendige of tijdelijke Commissiën als de aard van hare werkzaamheden zal vorderen.

Kiezingen.

21.

Elke kiezing wordt in de uitnoodiging vermeld, met aanduiding van het uur, waarop zij zal geschieden, en van 't getal der openstaande plaatsen.

22.

Bij de kiezing wordt de volstrekte meerderheid van stemmen vereischt. Evenwel, indien na twee proeven geen der candidaten die meerderheid verkrijgt, gaat men over tot eene herstemming tusschen de twee

candidaten, die het hoogste getal stemmen bekomen hebben.

Bij gelijkheid van stemmen in deze laatste proef is de oudste candidaat gekozen.

23.

Wanneer verscheidene plaatsen open staan, wordt voor elke plaats afzonderlijk gestemd.

24.

Elk jaar, in de maand April, stelt de Academie het getal openstaande plaatsen van eere- en briefwisselende leden vast. Zij benoemt eene Commissie van drie werkende leden die, gezamentlijk met het Bestuur, voor elke dezer plaatsen twee candidaten voorstelt.

De namen der candidaten en de titels hunner werken worden, gedrukt, aan de werkende leden gezonden, en in de Meizitting besproken.

25.

In die zitting mogen, op voorstel van werkende leden en onder goedkeuring der Academie, andere candidaten op de lijst gebracht worden.

26.

De voorgaande bepalingen zijn niet toepasselijk op de benoeming der eerste 10 briefwisselende leden, der eerste 25 eereleden en der eerste 10 leden van de bestendige Commissie.

27.

De leden der Voorstellingscommissie mogen geene twee achtereenvolgende jaren gekozen worden.

28.

De Bestuurder en de Onder-Bestuurder worden gekozen in de zitting der maand November. Zij treden den eersten Januari in bediening.

Geen van beiden mag in dezelfde hoedanigheid onmiddellijk herkozen, noch de Bestuurder tot Onder-Bestuurder benoemd worden.

Wedstrijden.

29.

De Academie schrijft jaarlijks wedstrijden uit over onderwerpen betreffende Nederlandsche taal- en letterkunde. Vaderlandsche geschied- en oudheidkunde, schoone kunsten en boekenkennis zijn onder Nederlandsche taal- en letterkunde begrepen.

30.

De prijsvragen worden twee jaar op voorhand vastgesteld.

In de zitting van Juli benoemd de Academie eene Commissie van vijf leden om tien prijsvragen

voor te stellen. In de zitting van Augustus doet de Commissie verslag. De Academie kiest eenige der voorgestelde prijsvragen, en bepaalt daarbij de waarde der toe te kennen prijzen.

31.

De antwoorden moeten vóór den 1en Februari ingezonden zijn.

In de zitting dezer maand worden de keurraden benoemd. De leden, die eene prijsvraag opgegeven hebben, maken van rechtswege deel van den keurraad, en bieden er schriftelijk een omstandig verslag over aan, hetwelk, met de verslagen der andere keurders, in de zitting van Mei gelezen wordt.

Op deze verslagen, die gedrukt en aan de werkende leden gezonden worden, stemt men in Juni. Het al of niet bekronen wordt beslist bij meerderheid van stemmen der aanwezige werkende leden.

De prijswerken blijven ter inzage van de leden tot den dag, op welken de brieven der inzenders geopend worden.

32.

Voor de wedstrijden worden enkel handschriftelijke en niet te voren uitgegeven stukken aanvaard.

33.

De mededingers zetten op hun handschrift hunnen naam niet, maar alleen een teeken of eene ken-

spreuk, herhaald op den omslag van eenen gesloten brief, inhoudende hunnen naam en hunne woonplaats.

Zij, die zich, op welke wijze ook, bekend maken, en zij, wier verhandelingen na den voorgeschreven dag aan den Bestendigen Secretaris besteld zijn, blijven uit den wedstrijd gesloten.

34.

De werkende leden mogen aan de Academische wedstrijden geen deel nemen.

35.

De verhandelingen, ten wedstrijde bestemd, moeten in de Nederlandsche taal geschreven, binnen het bepaalde tijdvak aan den Bestendigen Secretaris gezonden worden.

Drukwerken.

36.

De drukwerken der KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE bestaan uit :

1° *de Verslagen en Mededeelingen* ;
2° *het Jaarboek* ;
3° *de Verhandelingen en bijdragen* ;

4° *de Bekroonde Verhandelingen;*

5° De uitgaven, door de Academie aangenomen, op voorstel der verschillende Commissiën.

37.

De *Verslagen en Mededeelingen* worden na elke zitting gedrukt, en, minstens 8 dagen vóór de eerstvolgende zitting, aan de leden gezonden.

Het *Jaarboek* verschijnt in de maand Januari.

38.

De *Verslagen en Mededeelingen* vermelden de gedane mededeelingen en de gelezene verhandelingen, tenzij de meerderheid der aanwezige leden beslisse, dat deze niet gedrukt, of dat ze in de *Verhandelingen en Bijdragen* zullen opgenomen worden.

39.

De bestendige Secretaris is gemachtigd tot eene volgende aflevering der *Verslagen en Mededeelingen* de onleesbare verhandelingen uit te stellen, alsook de stukken, waarvan het zetten of het op steen brengen de uitgave vertragen mocht.

40.

Het Bestuur beslist welke verhandelingen het eerst zullen gedrukt worden. Daarbij wordt gelet

1° op het tijdstip van de aanvaarding des werks door de Academie;

2° op de kosten der uitgave.

41.

Verhandelingen, aan de Academie ter uitgave medegedeeld, worden onderworpen aan de beoordeeling eener Commissie van drie leden.

De verslagen der beoordeelaars over de verhandelingen der werkende leden worden niet gedrukt. Evenwel, indien ze, buiten de ontleding, bijzonderheden behelzen die voor taal- of letterkunde van belang zijn, kan er een uittreksel in de *Verslagen en Mededeelingen* van opgenomen worden.

Het verslag over de verhandelingen van andere leden of geleerden wordt in de *Verslagen en Mededeelingen* gedrukt.

42.

De Bestendige Secretaris mag de verhandelingen, die voor den druk aangenomen zijn, aan de schrijvers ter noodige verbetering terugbestellen. Zijn echter deze schriften aanmerkelijk gewijzigd of vermeerderd, dan is hij verplicht ze opnieuw aan 't onderzoek der beoordeelaars te onderwerpen.

43.

In geen geval mag men den schrijver het handschrift der bekroonde verhandeling teruggeven.

De wijzigingen, gebracht in werken, die eenen prijs of eene eervolle melding bekwamen, en die het drukken waardig gekeurd zijn, zullen als aanteekeningen onder aan de bladzijde of als bijvoegsels achter de verhandelingen gedrukt worden.

44.

Indien verhandelingen van werkende leden voor den druk niet aangenomen zijn, dan mogen zij door de schrijvers teruggeeischt worden.

De handschriften der verhandelingen, ten wedstrijde ingezonden, en der schriften, door eere- of briefwisselende leden medegedeeld, en waarover een verslag bestaat, blijven eigendom der Academie. Echter kunnen de schrijvers, op hunne kosten, afschrift hunner werken ontvangen.

45.

Behoort eene verhandeling met platen toegelicht te worden, dan zal de schrijver den Bestendigen Secretaris daarvan kennis geven. Over het drukken der verhandeling en der platen wordt afzonderlijk gestemd.

46.

Geeft plaatwerk aanleiding tot buitengewone kosten, of is 't noodig dat eene verhandeling voorzien zij van verscheidene platen, dan wordt de uitgave verdaagd, en de Bestendige Secretaris maakt

tegen de eerstvolgende zitting het bestek op der kosten, die het plaatwerk zal veroorzaken.

47.

De opstellers der schriften, gedrukt in de *Verslagen en Mededeelingen*, hebben recht op vijftig afdrukken van hun werk, met bijzonder bladmerk.

Honderd afdrukken worden gegeven aan den schrijver van een werk, dat in de *Verhandelingen* opgenomen is.

Verder hebben de schrijvers recht op een grooter getal, mits den drukker daarvoor eene vergoeding te geven van 4 centiemen het vel.

Voor zetkosten en buitengewone titelbladen betaalt men 3 fr. het honderd ; druk, als voor de schrijvers-exemplaren. 4 centiemen het vel.

Ongedrukte omslag, de houderd exemplaren,	fr.	1,50
Gedrukte » » » »	»	3,00
Innaaien, met platen, min dan 5 vellen	»	3,00
» » » meer » » »	»	4,00

48.

De Academie heeft haren drukker, die van den Bestendigen Secretaris de uit te geven werken ontvangt, maar zonder oorlof van dezen niet afdrukt.

49.

Het heen- en terugzenden der proefbladen geschiedt door bemiddeling van den Bestendigen Secretaris.

50.

De kosten van groote wijzigingen tijdens het proefverbeteren zijn ten laste van hen, die ze veroorzaakt hebben.

51.

De uitgaven der Academie worden getrokken op minstens 300 afdrukken en aan al de in België wonende leden gezonden. De buitenlandsche leden hebben recht op deze uitgaven, mits zij in België iemand aanduiden, die gelast zij hun de werken te zenden.

Geldmiddelen.

52.

De geldmiddelen der Academie worden beheerd door eene Commissie van rekendienst, bestaande uit het Bestuur en drie leden, die in Januari gekozen worden. Die Commissie is gelast in Januari de begrooting van het ingetreden dienstjaar op te maken en aan de goedkeuring der Academie te onderwerpen.

53.

Het Bestuur is gelast alles, wat de drukwerken aangaat, te regelen.

54.

De rekeningen van elk dienstjaar worden door de Commissie van rekendienst in de zitting der maand December opgemaakt, en aan de Academie voorgelegd.

Boekverzameling. — Handvesten.

55.

De boekenverzameling staat onder toezicht van het Bestuur. De bewaring der boeken en handvesten is toevertrouwd aan den Bestendigen Secretaris.

56

De geschriften, titels en papieren aangaande de Academie blijven altijd in handen van den Bestendigen Secretaris. De lijst daarvan wordt op het einde des jaars opgemaakt, en door den Bestuurder onderteekend.

57.

De boeken, die de Academie toebehooren, worden met het merk der Academie op het titelblad, en bij het inbinden op den rug gestempeld.

Nieuwaangeboden boeken worden in de zitting der Academie ter tafel gebracht, en niet vroeger in leening gegeven.

58.

Elke uitleening van boeken, der Academie behoorende, geschiedt tegen onderteekend ontvangbewijs van den vrager.

59.

De boeken en andere stukken worden voor niet langer dan ééne maand uitgeleend. Zijn, in den loop van dien tijd, de uitgeleende boeken niet gevraagd door andere leden, dan kunnen ze voor eene tweede maal aan hetzelfde lid te leen gegeven worden.

60.

Het bestuur mag te allen tijde de uitgeleende boeken terugeischen.

61.

De dagteekening van het uitleenen en terugsturen der boeken en de naam des vragers worden in een bijzonder register aangeteekend. Daarbij wordt vermeld, in welken staat de boeken teruggegeven zijn.

62.

Hij, die een boek of ander stuk, aan de Academie toebehoorende, beschadigt of verliest, is verplicht het op zijne kosten te vervangen.

Plechtgewaad der Academie.

63.

Donkerblauwe frak. Op den kraag, mouwopslagen en in de lenden gestikte purperzijden palm- en lauwertakken, tusschen gouden boorden.

Gouden knoopen, met den Belgischen Leeuw in het midden op een schild, bekroond door de koninklijke kroon en omringd door de woorden: **Koninklijke Vlaamsche Academie.**

Broek van gelijke kleur als de frak, met gouden streep op den naad.

Witte vest met gouden knoopen. Klakhoed. Degen.

Bijzondere bepalingen.

64.

De Academie kan, indien zij het noodig acht, onder goedkeuring des Staatsbestuurs, een of meer harer leden gelasten met eene letterkundige of eene wetenschappelijke zending. Wordt daartoe besloten, dan ontvangen die leden van de Academie de noodige inlichtingen betreffende hunne zending.

65.

Bovenstaande bepalingen zijn de inrichtende Wetten der Koninklijke Vlaamsche Academie. Deze Wetten kunnen niet gewijzigd worden, tenzij in eene vergadering op voorstel van minstens vijf werkende leden bijeengeroepen, en met de toestemming van twee derden der aanwezig zijnde werkende leden. De voorstellen tot wijziging der Wetten moeten op de dagorde vermeld worden.

Elke wijziging wordt aan de goedkeuring des Konings onderworpen.

Gezien en goedgekeurd om gevoegd te worden bij Ons Besluit van 15 Maart 1887, nr 445.

(*Onderteekend*) : LEOPOLD.

van 's Konings wege,
de Minister van Landbouw, Nijverheid en
Openbare Werken,
(*Onderteekend*) : Ridder DE MOREAU.

Voor gelijkvormig afschrift :
de Secretaris-generaal
van het Departement van Landbouw, Nijverheid
en Openbare Werken,

(*Onderteekend*) : BELLEFROID.

Ministerie van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs.

Bestuur van Wetenschappen. Letteren en Schoone Kunsten.

LEOPOLD II, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomenden, HEIL.

Gezien Ons Besluit van 8n Juli 1886, waarbij eene Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde ingesteld wordt en namelijk het artikel 16 van dit Besluit :

Herzien Ons Besluit van 15n Maart 1887, waarbij het Reglement van inwendige orde der Koninklijke Vlaamsche Academie wordt goedgekeurd, en namelijk de eindparagraaf van artikel 65 van dit Reglement, luidende : « Elke wijziging wordt aan « de goedkeuring des Konings onderworpen. »

Gezien het artikel 4. van dit Reglement :

In aanmerking nemende dat, in zitting van 29n December 1890, de Koninklijke Vlaamsche Academie met algemeene stemmen het voorstel heeft goedgekeurd, dat in zitting van 19n November gedaan werd, ten einde de jaarlijksche openbare zitting van December te verschuiven tot op Juni en de tot deze zitting betrekking hebbende werkzaamheden tevens ook zes maanden uit te stellen;

Op voorstel van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs;

Wij hebben besloten en Wij besluiten :

Artikel 1. Het artikel 4 van het Reglement van inwendige orde der Koninklijke Vlaamsche Academie, luidende :

« Artikel 4. De Academie vergadert in gewone « zitting eenmaal ter maand en houdt jaarlijks eene « openbare vergadering in de maand *December* na « de gewone zitting dier maand »

wordt gewijzigd als volgt :

— Artikel 4. De Academie vergadert in gewone zitting eenmaal ter maand en houdt jaarlijks eene openbare vergadering in de maand *Juni*, na de gewone zitting dier maand.

Het artikel 24 diens Reglements, luidende :

« Artikel 24. Elk jaar, in de maand *October*, « stelt de Academie het getal openstaande plaatsen « van eere- en briefwisselende leden vast... De namen « der candidaten en de titels hunner werken worden « gedrukt, aan de leden gezonden en in de *Novem-* « *ber*-zitting besproken »

wordt gewijzigd als volgt :

– Artikel 24. Elk jaar, in de maand *April*, stelt de Academie het getal der openstaande plaatsen van eere- en briefwisselende leden vast... De namen der candidaten en de titels hunner werken worden gedrukt, aan de leden gezonden en in de *Mei*-zitting besproken.

De kiezing heeft plaats in de gewone zitting der maand Juni.

De artikels 30 en 31, luidende :

« Art. 30. De prijsvragen worden twee jaar « op voorhand vastgesteld.

« In de zitting van *Januari* benoemt de Aca- « demie eene commissie van vijf leden om tien « prijsvragen voor te stellen; in de zitting van « *Februari* doet de commissie verslag...

« Artikel 31. De antwoorden moeten vóór den « 1n *Augustus* ingezonden zijn.

« In de zitting dezer maand worden de keur- « raden benoemd.

« De leden, die eene prijsvraag opgegeven heb- « ben, maken van rechtswege deel van den keur- « raad en bieden er schriftelijk een omstandig « verslag over aan, hetwelk met de verslagen der « andere keurders in de zitting van *November* gele- « zen wordt. Op deze verslagen, die gedrukt en « aan de werkende leden gezonden worden, stemt « men in *December*... »

worden gewijzigd als volgt :

— Artikel 30. De prijsvragen worden twee aar op voorhand vastgesteld.

In de zitting van *Juli* benoemt de Academie eene commissie van vijf leden om tien prijsvragen voor te stellen. In de zitting van *Augustus* doet de commissie verslag...

— Art. 31. De antwoorden moeten vóór den 1n *Februari* ingezonden zijn.

In de zitting dezer maand worden de keurraden benoemd.

De leden, die eene prijsvraag opgegeven heb-

ben, maken van rechtswege deel van den keurraad en bieden er schriftelijk een omstandig verslag over aan, hetwelk met de verslagen der andere keurders in de *Mei*-zitting gelezen wordt.

Op deze verslagen, die gedrukt en aan de werkende leden gezonden worden, stemt men in *Juni*....

Ten gevolge dezer wijzigingen zal in den loop des jaars 1891 geene openbare zitting der Koninklijke Vlaamsche Academie plaats grijpen.

Artikel 2. Onze Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs is gelast met de uitvoering van dit besluit.

Gegeven te Brussel, den 23 Maart 1891.
(*Geteekend*) : LEOPOLD.

Van 's Konings wege :
De Minister van Binnenlandsche Zaken
en Openbaar Onderwijs,
(*Get*) : J. DE BURLET.

Voor eensluidend afschrift :
De Secretaris-Generaal van het Ministerie van
Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs.
(*Get*) : J. SAUVEUR.

Werkzaamheden der Academie, voorgeschreven door de Wetten.

Januari

De in November gekozen Bestuurder en Onder-Bestuurder treden den 1 Januari in bediening.

Benoeming van drie leden, welke met het Bestuur de Commissie van rekendienst vormen.

Februari.

De Commissie van rekendienst onderwerpt aan de goedkeuring der Academie de begrooting van het ingetreden dienstjaar.

Benoeming der keurraden voor de prijswerken, welke vóór den 1 dezer maand moeten ingezonden zijn.

April.

De Academie stelt het getal opene plaatsen van eere- en briefwisselende leden vast.

Benoeming eener commissie van drie werkende leden die, samen met het Bestuur, voor elke opene plaats twee candidaten voorstellen.

De namen der candidaten en de titels hunner werken worden, gedrukt, aan de werkende leden gezonden.

Mei.

Lezing van de verslagen over de beoordeelde prijswerken.

Bespreking der candidaten voor de opene plaatsen van eere- en briefwisselende leden.

Juni.

Stemming over de verslagen betreffende de prijskampen.

Kiezing der eere- en briefwisselende leden.

Openbare zitting der Academie. Afkondiging van den uitslag der kiezingen. Uitreiking der prijzen, in de wedstrijden behaald.

Juli.

Benoeming eener Commissie van vijf leden om tien prijsvragen voor te stellen.

Augustus.

De Commissie, gelast met de voorstelling der prijsvragen, doet verslag daarover.

De Academie stelt de prijsvragen vast en bepaalt de waarde der toe te kennen belooningen.

October.

De Bestendige Secretaris herinnert, schriftelijk, aan de werkende en briefwisselende leden hunne verplichting om, zooveel mogelijk, alle drie jaar een onuitgegeven opstel aan te bieden.

November.

Kiezing van den Bestuurder en Onder-Bestuurder voor het volgende jaar.

December.

De Commissie van rekendienst maakt de rekening op van het afgeloopen dienstjaar en legt die aan de Academie voor.

Vrijdom van briefport.

BESTUUR VAN DEN
POST EN DEN TELEGRAAPH.

—

POST.

—

Vrijdom en tegen-teekening.

—

Nr 126/113.

BIJZONDER BEVEL

—

Den 22 November 1886

Ingevolge een ministerieël besluit mogen, vrij van briefport, in het koninkrijk verzonden worden de dienst-correspondentiën, onder banden door den Bestuurder en den Bestendigen Secretaris der *Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde* met de leden dezer instelling gewisseld.

De tegenwoordige bepaling zal overgeschreven worden op de tabellen, gevoegd bij het Koninklijk besluit van den 30 October 1854.

De algemeene Bestuurder,
(*Onderteekend*) : GIFE.

N. B. — Opdat de brieven, drukproeven, boeken enz. vrijstelling genieten van port, moeten zij *onder kruisband* verzonden worden aan het adres van den Bestuurder of van den Bestendigen Secretaris, en voorzien met de handteekening van het Werkend, Briefwisselend of Eerelid, als verzender. Daarenboven moet het verzondene *aan het postbureel worden afgegeven*. Vrijstelling van port bestaat niet voor papieren *onder omslag*, of *eenvoudig in de postbus geworpen*

Model voor de verzending.

Den Heere Bestendigen Secretaris
der Koninklijke Vlaamsche Academie
voor Taal- en Letterkunde.
Gent.

Het Lid,
....

BESTENDIGE COMMISSIËN.

Middelnederlandsche Letteren.

Bestendige Commissie, gelast met het bevorderen van de studie der Oudgermaansche en Middelnederlandsche talen, met het uitgeven van Middelnederlandsche werken en met het bevorderen van de studie der gewestspraken.

(*Artikel 14 der Wetten.*)

LEDEN :

de heeren Alberdingk Thijm
Broeckaert
Daems
de Flou
jhr. de Gheldere
jhr. de Pauw
de Potter
Gailliard
Hansen
van Droogenbroeck.

(De Commissie vergadert op onbepaalde tijdstippen.)

Nieuwere Taal en Letteren.

Bestendige Commissie, gelast met de studie van al hetgeen in verband staat met de beoefening en de belangen der huidige taal- en letterkunde, met inbegrip van de Nederlandsche tooneelletterkunde; met de uitgaven van verzamelingen Kunst- en Vakwoorden, met inbegrip van Nederlandsche, zoo oudere als nieuwere, rechtstermen; van eene Bloemlezing uit de werken onzer XVIIe en XVIIIe eeuwsche schrijvers, bij voorkeur uit den schat der Volksliederen uit gemelde tijdvakken, en van eene bijzondere verzameling der voorname tooneelwerken van Nederlandsche schrijvers sedert het begin der XVIe eeuw.

(*Beslissing der Academie van* 15 *Mei* 1889.)

LEDEN.

de heeren Claeys
Coopman
Daems
de Vos
de Vreese
Hansen
Obrie
Prayon-van Zuylen
Snieders
Claes

De zittingen der Commissie zijn vastgesteld op den dag der maandelijksche vergadering in *Februari, April, Juni, Augustus, October en December.*

(*Beslissing der Academie van* 21 *Augustus* 1889, *Gewijzigd door beslissing van* 20 *September* 1893.)

Geschiedenis, Bio- en Bibliographie.

Bestendige Commissie, gelast met de studie der Vaderlandsche geschiedenis en der Vlaamsche kunst; met de uitgave der algemeene Levensbeschrijving der in België geboren Nederlandsche schrijvers; der algemeene Vlaamsche Bibliographie en van oude Vlaamsche geschiedschrijvers.

(*Beslissing der Academie van* 15 *Mei* 1889.)

LEDEN :

de heeren Alberdingk Thijm
Bols
Broeckaert
de Flou
jhr. de Gheldere
jhr. de Pauw
de Potter
Gailliard
Sermon
van Even.

De Commissie vergadert ten dage der maandelijksche vergadering in *Januari*, *Maart*, *Mei*, *Juli*, *September* en *November*.

(*Beslissing der Academie van* 21 *Augustus* 1889. *Gewijzigd door beslissing van* 20 *September* 1893.)

Commissie voor het Onderwijs in en door het Nederlandsch.

(*Beslissing der Academie van* 18 *Juli* 1900.)

LEDEN :

de heeren Alberdingk Thijm
Bols
Claes
de Ceuleneer
de Vreese
Mac Leod
Muyldermans
Obrie
Segers
Sermon.

WETTEN

der bestendige Commissie voor Nieuwere Taal- en Letterkunde, der bestendige Commissie voor Geschiedenis, Bio- en Bibliographie en der bestendige Commissie voor Onderwijs.

(*Uittreksel.*)

Art. 1. — Elke Commissie benoemt in haar midden een bureel, dat bestaat uit eenen Voorzitter, eenen Ondervoorzitter en eenen Secretaris, allen gekozen onder de werkende Leden der Academie. (*Toepassing van art.* 8 *des Koninklijken Besluits aangaande de inrichting der Academie.*)

De Voorzitter en de Ondervoorzitter treden om de twee jaren af en kunnen niet onmiddellijk in dezelfde hoedanigheid herkozen, noch de Voorzitter tot Ondervoorzitter benoemd worden. (*Toepassing van art.* 10 *en* 11 *van voormeld Koninklijk Besluit en art.* 28, § 2, *der Wetten.*)

De Secretaris is altijd herkiesbaar.

De Voorzitter, de Ondervoorzitter en de Secretaris worden gekozen in de laatste Commissiezitting van het tweede jaar hunner bediening. (*Toepassing van art.* 28, § 1, *der Wetten.*)

Art. 2. — De openvallende plaatsen worden door de Academie aangevuld bij kiezing, op voordracht eener dubbele lijst Candidaten, voorgesteld door de belanghebbende Commissie. (*Toepassing*

van art. 15, 21, 22 *en* 23 *en gedeeltelijk van art.* 24 *der Wetten)*

Art. 3. — De besluiten en uitgaven der Commissiën moeten vooraf aan het Bestuur der Academie onderworpen en in algemeene zitting der werkende Leden goedgekeurd worden (*Art.* 19 *der Wetten*.

Art. 4. — Elke Commissie vergadert ten minste zesmaal 's jaars : de Commissie voor Geschiedenis in Januari, Maart, Mei, Juli, September en November; de Commissie voor nieuwere Taal- en Letterkunde in Februari, April, Juni, Augustus, October en December.

Van elke vergadering der Commissiën wordt verslag uitgebracht in de eerstvolgende algemeene zitting der Academie.

Art. 5. — De Wetten der Academie zijn ten volle van toepassing op de beide Commissiën.

Commissie van Rekendienst.

De Commissie van Rekendienst voor het jaar 1902 bestaat uit de Leden van het Bestuur : de heeren Obrie, van Droogenbroeck, de Potter, en de heeren Claeys, de Ceuleneer en jhr. de Pauw.

Commissie voor het Woordenboek der Nederlandsche Taal.

(*ingesteld den* 18 *Februari* 1891.)

LEDEN : de heeren de Vreese,
Obrie.
Coopman, secretaris.

Commissie voor de studie der Plaatsnamen.

(*ingesteld den* 17 *Januari* 1900.)

VOORZITTER : de heer Coremans.
SECRETARIS : de heer Coopman.
LEDEN : de heeren de Flou,
de Potter,
Gailliard.

Maandelijksche zittingen in het jaar 1902.

15 Januari	16 Juli
19 Februari	6 Augustus
19 Maart	24 September
16 April	15 October
21 Mei	19 November
19 Juni	17 December

De Academie is gevestigd te Gent in het aloude *Dammansteen* of *Huis van Oombergen*, Koningstraat, nr 18.

LIJST VAN DE LEDEN DER ACADEMIE.

Z. M. de Koning, Beschermheer.

WERKENDE LEDEN

benoemd bij Koninklijk besluit van 8 Juli 1886.

De Heeren :

Claeys (Dr Hendrik) ✠, te Gent;
de Pauw (jhr. Mr Napoleon) *O.* ✠, te Gent;
de Potter (Frans) *O.* ✠, *Bestendige Secretaris*, te Gent;
Gailliard (Edward,) ✠, te Antwerpen;
Snieders (Dr August) *O.* ✠, te Antwerpen;

Alberdingk Thijm (Dr P.-P.) ✠, te Kessel-Loo.	*Gek.* 27 *Oct.* 1886.
Daems (S.) ✠, te Tongerloo.	» » »
Hansen (Dr C.-J.) ✠, te Antwerpen.	» » »
Obrie (Mr Julius), te Gent.	» » »
van Droogenbroeck (Jan), *O.* ✠, te Schaarbeek.	» » »
Coopman (Theophiel) ✠, te schaarbeek.	» 15 *Dec.* 1886.
de Vos (Dr Amand), te Gent.	» » »
Broeckaert (J.-B.) ✠, te Dendermonde	» 16 *Aug.* 1888.
van Even (E.) *O.* ✠, te Loven.	» 24 *Dec.* »
Coremans (Mr Edw.), te Antwerpen.	» 15 *Juli* 1891.
Sermon (Hendr.) ✠, » »	» 21 *Oct.* »
Bols (Jan) ✠, te Alsemberg.	» 16 *Dec.* »
de Flou (Karel), te Brugge.	» 21 *Aug.* 1893.
Claes (D.), te Namen.	» 21 *Aug.* 1895.
Janssens (A.) ✠, te St.-Nicolaas.	» 15 *Jun.* 1898.
de Gheldere (jhr. K.), ✠, te Koekelare.	» 19 *Apr.* 1899.
Prayon-van Zuylen (A.), te Ledeberg.	» 17 *Mei* 1899.
Simons (Dr L.), te Schaarbeek.	» 18 *Oct.* 1899.
de Ceuleneer (Ad.) ✠, te Gent.	» 17 *Jan.* 1900.
Segers (Gustaaf), te Antwerpen.	» 21 *Nov.* 1900.

BINNENLANDSCH EERELID.

de Heer :

van der Haeghen (D[r] Jhr. Ferd.) *O.* ✠, te St.-Denijs-Westrem.

BRIEFWISSELENDE LEDEN.

De Heeren :

Haerynck (Hippoliet). *Gekozen den* 16 *Nov.* 1887.
de la Montagne (Victor), te Antwerpen. *Gek. den* 29 *Dec.* 1889.

de Vreese (Willem), te Gent.	»	17	*Juni*	1896.
Muyldermans (J.), te Mechelen	»		»	»
de Koninck (L.), te Rethi	»	15	»	1898.
Ridder de Corswarem (A.), te Hasselt	»	12	*Juni*	1900.
van Spilbeeck (Walter), te Tongerloo	»		»	»
Mac Leod (Julius), te Gent.	»		»	»
Teirlinck (Julius), te St.-Jans-Molenbeek	»		»	»
Joos (Amaat), te St.-Nicolaas	»	19	»	1901,

BUITENLANDSCHE EERELEDEN.

de Heeren :

Baumgartner (Alex.), letterkundige, te Luxemburg.
Beets (Dr Nicolaas) *O.* ✠, rustend hoogleeraar, te Utrecht.
Beets (Dr A.), letterkundige, te Leiden.
Boekenoogen (Dr G.-J.), letterkundige, te Leiden.
Bohl (Mr Joan), ✠, letterkundige, Keizergracht, 225, te Amsterdam ;

Franck (Dr J.), hoogleeraar, te Bonn ;
Gallée (Dr J.-H.), hoogleeraar, te Utrecht ;
Heyne (Dr Moritz), hoogleeraar, te Goettingen ;
Kern (Dr J.-H.-C.), hoogleeraar aan de Rijkshoogeschool, te Leiden ;
Kluyver (Dr A.), taal- en letterkundige, te Leiden ;
Looten (Camiel), letterkundige, Ch. de Muyssart-straat, 20, te Rijsel ;
Martin (Ernst), hoogleeraar, te Straatsburg ;
Muller (Dr J.-W.), hoogleeraar, te Utrecht.
Quack (H.-P.-G.), letterkundige, te Amsterdam ;
Schaepman (Dr H.-J.-A.-M.), letterkundige, te 's Gravenhage ;
Schimmel (J.-H.), letterkundige, te Amsterdam ;
Tannen (Karel), letterkundige, te Bremen ;
Tepe van Heemstede (Leo), letterkundige, te Oberlahnstein;
te Winkel (Dr J.), hoogleeraar, te Amsterdam ;
Verdam (Dr J.), hoogleeraar, te Leiden ;
Viotta (H.), bestuurder van het Conservatorium te 's Gravenhage;
Weale (W.-H.-James), letter- en geschiedkundige, te Londen ;
Wenker (Dr Georg.) bewaarder van de Bibliotheek der Kon. Hoogeschool, te Marburg ;
Winkler (Johan), taal- en letterkundige, Leidsche Vaart, 90, te Haarlem.

. . . .

WOONPLAATS VAN DE BELGISCHE LEDEN DER ACADEMIE.

Werkende Leden :

de Heeren :

Alberdingk Thijm (P.-Paul), te Kessel-Loo ;
Bols (Jan), Dorpsplaats, te Alsemberg ;
Broeckaert (J.-B.), Dijkstraat, 48, te Dendermonde ;
Claes (D.), Henri-Blesstraat, 2, te Namen ;
Claeys (H.), Catalognestraat, 16, te Gent ;
Coopman (H.), Daillystraat, 129, te Schaarbeek ;
Coremans (Ed.), Montebellostraat, te Antwerpen :
Daems (S.), abdij van Tongerloo ;
de Ceuleneer (Ad.), Gildestraat, 5, te Gent ;
de Flou (Karel), Beenhouwersstraat, 35, te Brugge ;
de Gheldere (jhr.), K.), te Koekelare ;
de Pauw (jhr. Nap.), Lange Violettenstraat, 279, te Gent ;
de Potter (Fr.), Godshuizendreef, 29, te Gent ;
de Vos (Am.), Coupure, 247, te Gent ;
Gailliard (Edw.), Nottebohmstraat, 34, te Antwerpen ;
Hansen (C.-J.), Leeuw-van-Vlaanderenstraat, 1, te Antwerpen ;
Janssens (Alfons), Zamanstraat, 39, te St.-Nicolaas ;
Obrie (J.), Ketelvest, 44, te Gent ;
Prayon-van Zuylen (Alf.), Brusselschesteenweg, 46, te Ledeberg ;
Segers (Gust.), Van Dyckstraat, 80, te Antwerpen.
Sermon (Hendrik), Melkmarkt, 15, te Antwerpen ;
Simons (Lod.), Florisstraat, 14, te Schaarbeek ;
Snieders (A.), Van Leriusstraat, 24, te Antwerpen ;
van Droogenbroeck (J.-A.), Daillystraat, 131, te Schaarbeek ;
van Even (Edward), van Evenstraat, 6, te Loven.

Binnenlandsch Eerelid :

de Heer :

jhr. van der Haeghen (Ferd.), te St.-Denijs-Westrem (Maalte).

Briefwisselende Leden.

de Heeren :

de Koninck (Lodewijk), te Rethi :
de la Montagne (Victor), Wijngaardstraat, 10, te Antwerpen ;
de Vreese (Willem), Begijnhoflaan, 95, te Gent ;
Haerynck (Hippoliet)...
Muyldermans (J.), Van Benedenlei, te Mechelen ;
Ridder de Corswarem (A.), lid van de Kamer der Volksvertegenwoordigers, Maastrichterstraat, Hasselt ;
van Spilbeeck (Walter), abdij van Tongerloo ;
Mac Leod (Jul.), Reigerstraat, 3, Gent ;
Teirlinck (Isidoor), leeraar, de Rosnesstraat, 33, St.-Jans-Molenbeek ;
Joos (Amaat), in de Normaalschool te St.-Nicolaas.

Afgestorven Leden der Academie.

1887. Delcroix (D.), werkend lid.
1888. Snieders (R.), buitenlandsch eerelid.
» Nolet de Brauwere van Steeland (J.), werkend lid.
» Delgeur (L.), briefwisselend lid.
» Dodd (G.-J.), werkend lid.
1889. Stroobant (Eug.), werkend lid.
» Alberdingk Thijm (Jozef.-Alb.), buitenl. eerelid.
1890. de Coussemaker (Ig.), buitenlandsch eerelid.
» ten Kate (J.-J.-L.), » »
» Campbell (M.-F.-A.-G.), » »
1891. de Laet (J.), werkend lid.
» Schuermans (L.-W.), werkend lid.
» Roersch (L.), » »
1892. Scherpenzeel (J.), buitenlandsch eerelid.
» de Vries (M.), » »
1893. Habets (Joz.), » »
» Brouwers (J.-W.), » »
» Stallaert (K.). werkend lid.
1894. Nuyens (W.-J.-Fr.), buitenlandsch eerelid.
1895. Mathot (L.), werkend lid.
» Moltzer (H.-E.), buitenlandsch eerelid.
1897. Acquoy (J.-G.-R.), » »
» de Backer (Louis), » »
» Micheels (J.-J.-M.), werkend lid.
1898. Willems (P.), » »
1899. Génard (P.), » »
» Arnold (Th.-J.-I.), » »
» Hiel (Emm.), » »
» Fruin (R.), buitenlandsch eerelid.
» Cosyn (P.-J.), » »
» Bonvarlet (A.) » »
» Gezelle (Guido), werkend lid.
1900. Burgersdijk (L.-A.), buitenlandsch eerelid.
» Baron de Maere d'Aertrycke (Aug.), werkend lid.
» Everts (W.), buitenlandsch eerelid.
1901. ten Brink (Jan), » »

Lijst van de Bestuurders der Academie.

de Heeren :

Willems (P.), 1886-1887.
de Pauw (jhr. N.), 1888.
de Laet (J.), 1889.
Hiel (Emm.), 1890.
Snieders (Aug.), 1891.
Micheels (J.). 1892.
Génard (P.), 1893.
Claeys (H.), 1894.
Hansen (C.-J.), 1895.
Gailliard (Edw.), 1896.
de Maere d'Aertrycke (Baron Aug.), 1897.
Alberdingk Thijm (Paul), 1898.
van Even (Edw.), 1899.
Daems (S.). 1900.
Coopman (Th.), 1901.
Obrie (Julius), 1902.

Lijst van de Onderbestuurders.

de Heeren :

de Pauw (jhr. N.), 1887.
de Laet (J.), 1888.
Hiel (Emm.), 1889.
Snieders (Aug.), 1890.
Micheels (J.), 1891.
Génard (P.), 1892.
Stallaert (K.), 1893.
Hansen (C.-J.) 1894.
Gailliard (Edw.) 1895.
de Maere d'Aertrycke (Baron Aug.), 1896.
Alberdingk Thijm (Paul), 1897.
van Even (Edw.), 1898.
Daems (S.), 1899.
Coopman (Th.), 1900.
Obrie (Julius), 1901.
van Droogenbroeck (Jan), 1902.

JAARLIJKSCHE WEDSTRIJDEN

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE.

1887.

Gouden eerepenning aan den heer P.-H. van Moerkerken, leeraar in de Nederlandsche Taal en Letterkunde aan 's Rijks hoogere Burgerschool te Utrecht, voor zijne verhandeling over *De verbinding der volzinnen in het Gotisch.*

Vereerende melding aan den heer Dr. L. Simons, leeraar aan het Koninklijk Athenaeum te Loven, en aan de heeren Prosper de Pelsmaeker, te Denderleeuw, en Theodoor Stille, te Maastricht, beide studenten aan de Hoogeschool te Loven, voor hunne te zamen bewerkte verhandeling over hetzelfde onderwerp.

Gouden eerepenning aan den heer Louis D. Petit, bewaarder der drukwerken aan de bibliotheek van 's Rijks Hoogeschool te Leiden, voor zijne *Middelnederlandsche Bibliographie.*

Eerste vereerende melding aan den heer Jan Broeckaert, briefwisselend lid der Academie, te Wetteren, voor zijn werk over hetzelfde onderwerp.

Tweede vereerende melding aan den heer P.-H.-F. Bakker, bestuurder eener openbare lagere school, te Haarlem.

Gouden eerepenning aan de heeren Jan Broeckaert, voornoemd, en Jan Craeynest, leeraar aan St.-Lodewijks-gesticht te Brugge, voor hunne lijst van *Onnederlandsche of Bastaardwoorden, met de evenveel beduidende echt Nederlandsche woorden.*

1888.

Gouden eerepenning aan Mr. Alf.-M.-N. Prayon-van Zuylen, letterkundige te Gent, voor zijne *Geschiedkundige en critische verhandeling over de drie Taalwetten van België.*

1889.

Gouden eerepenning aan den heer Hippoliet Meert, leeraar aan het stedelijk college te Ieperen, voor zijne verhandeling over *het Voornaamwoord Du.*

1890.

Gouden eerepenning aan den heer Felix Leviticus, leeraar te Amsterdam, voor zijne verhandeling over de *Klank- en Vormleer van het Middelnederlandsch dialect der St.-Servatiuslegende van* HENDRIK VAN VELDEKE.

1891-1892.

Gouden eerepenning aan den heer Ernest Soens, letterkundige te Loven, voor zijn werk over het onderwerp : *De rol van het booze beginsel, onder den naam van Lucifer, Satanas, Sinnekens, enz. op het middeleeuwsch tooneel. Wat zijn daarvan de algemeene, en, in sommige werken, de bijzonderste karaktertrekken ?*

Gouden eerepenning aan den heer Oscar van Hauwaert, leeraar te Chimai, voor zijn *Geschiedkundig en critisch overzicht van het Vlaamsch tooneel gedurende de XVII*e *eeuw.*

Gouden eerepenning aan den heer J. van de Ven, letterkundige te Loven, voor zijne *Verhandeling over het gebruik der naamvallen, tijden en wijzen in den Heliand.*

1893.

Gouden eerepenning aan de heeren Willem de Vreese, te Leiden, en Hip. Meert, te Luik, voor hunne verhandeling over de *Klank- en vormleer in de werken van Jan van Ruusbroec.*

Gouden eerepenning aan den heer Poffé-Goris, te Antwerpen, voor zijne studie over *Het huiselijk leven, de zeden en gewoonten in eene Vlaamsche gemeente gedurende de tweede helft der XVIII*e *eeuw.*

1894.

Gouden eerepenning aan den heer Emiel de Neef, student aan de Hoogeschool te Gent, voor zijne verhandeling : *Taalkundige studie over het middeleeuwsch gedicht « de VII Vroeden binnen Rome ».*

Gouden eerepenning aan den heer Willem de Vreese, te Leiden, voor zijne studie over : *Een zeker getal werkwoorden, samengesteld op eene buitengewone wijze, als b. v. : knikkebeenen, blinddoeken, schuddebollen, watertanden, enz., gevolgd door eene volledige lijst dier woorden met aanduiding van de*

streekspraak, waarin zij voorkomen, eene studie over hunne etymologie, hun karakter over het algemeen en de geschiedenis van hun ontstaan.

Gouden eerepenning aan den heer Willem de Vreese, voornoemd, en den heer Hip. Meert, te Luik, voor hunne *Volledige lijst van de huidige, in onze taal meest voorkomende gallicismen, met aanduiding van de zuiver Nederlandsche woordschikkingen of uitdrukkingen.*

Gouden eerepenning aan den heer Jozef Vuylsteke, te Brugge voor zijne *Volledige Kunst- en Vakwoordenlijst over het ambacht van den smid, met de Fransche, Hoogduitsche en Engelsche benamingen.*

1895.

Gouden eerepenning aan den heer Pieter Tack, student, te Antwerpen, voor zijne *Proeve eener Nederfrankische Grammatica.*

1896.

Gouden eerepenning aan de heeren Alfons van Houcke, bouwkundig ingenieur, te Laken, en Jozef Sleypen, klerk bij het Ministerie van Spoorwegen, Posterijen en Telegrafen, te Brussel, voor hun werk : *Vakwoordenlijst over het ambacht van den Metselaar.*

Zilveren eerepenning aan de heeren Juliaan en Victor van Keirsbilck, te Brugge, voor hun werk op hetzelfde onderwerp.

Gouden eerepenning aan de heeren Juliaan en Victor van Keirsbilck, voornoemd, voor hunne *Vakwoordenlijst over het ambacht van den Timmerman.*

Zilveren eerepenning aan den heer Jozef Vuylsteke, snelschrijver te Brugge (reeds vroeger door de Academie bekroond), voor dergelijke *Vakwoordenlijst.*

1897.

Gouden eerepenning aan den heer Jozef Jacobs, student te Mechelen, voor zijne *Verhandeling over de vormen van het werkwoord in het Oudfriesch.*

Gelijke onderscheiding aan genoemden heer Jozef Jacobs, voor zijne *Opgave van bewijsplaatsen uit taalbronnen, voor elk der woorden, door* KILIAAN *als* « vetus Flandricum » *opgegeven.*

1898

Gouden eerepenning aan den heer H. Temmerman, bestuurder der Staats-Normaalschool voor onderwijzers te Lier, voor zijne verhandeling : *De Moedertaal, eenig doel- en redematig voertuig der gedachte in Opvoeding en Onderwijs.*

Gouden eerepenning aan de heeren Jozef Cornelissen, onderwijzer te St.-Antonius (Wijnegem) en J.-B. Vervliet, letterkundige te Antwerpen, voor hun *Idioticon van het Antwerpsch dialect.*

Gelijke onderscheiding aan de heeren A. van Heuverswijn, professor te Ledeberg, en Th. van Heuverswijn, hoofdonderwijzer te Eine, voor hunne verhandeling : *Eene vreemde spraak als voertuig van 't onderwijs.*

1899.

Gouden eerepenning aan den heer Frans van den Bergh, leeraar te Mechelen, voor zijne *Geschiedenis der Fransche overheersching in België* (1792-1814).

Zilveren eerepenning aan den heer C. Cortebeeck, letterkundige te St.-Jans-Molenbeek, voor eene verhandeling over hetzelfde onderwerp.

1901.

Gouden eerepenning aan de heeren Ern. Soens, leeraar te Gent, en Joz. Jacobs, leeraar te Boom, voor hun *Handboek voor de Germaansche Godenleer.*

Gouden eerepenning aan den heer M. Brants, leeraar te Doornik, voor zijne verhandeling over de *Heldenleer.*

Gouden eerepenning aan de heeren A. de Cock, leeraar te Denderleeuw en Is. Teirlinck, leeraar te Brussel, voor hunne *Verzameling en Beschrijving van de oude en hedendaagsche kinderspelen in Vlaamsch België.*

Zilveren eerepenning aan den heer Rem. Ghesquière, te Geluwe, voor zijne verhandeling over hetzelfde onderwerp.

Gouden eerepenning aan den heer Frans Bly, ontvanger der Zeevaartrechten te Antwerpen, voor zijne *Beschrijving der Visschersbooten te Blankenberge, Oostende en aan de Panne.*

Gouden eerepenning aan den heer Alf. van Houcke, bouwkundig-ingenieur te Laken, voor zijne *Vak- en Kunstwoordenlijst van 't ambacht van den Loodgieter en Zinkbewerker.*

STAATSPRIJSKAMPEN.

Driejaarlijksche prijskamp voor Tooneelletterkunde.

LEOPOLD II, Koning der Belgen,

Aan allen tegenwoordigen en toekomenden, HEIL.

Gezien het Koninklijk Besluit van 10n Juli 1858, dat eenen driejaarlijkschen prijs van Vlaamsche tooneelliteratuur instelt, en namelijk artikel 4, luidende als volgt :

« Art. 4. De beoordeeling is toevertrouwd aan eene Commissie van ten minste drie Leden, gekozen op eene dubbele voorstellingslijst door de Klas van Letteren der Academie van België opgemaakt ».

Gezien Ons Besluit van 8n Juli 1886, dat, onder de benaming van « Koninklijke Vlaamsche Academie », eene Academie inricht van letterkundigen en geleerden, die de studie en het beoefenen der Nederlandsche Taal- en Letterkunde tot het voorwerp harer werkzaamheden zal hebben ;

Aangezien de Koninklijke Vlaamsche Academie gelast is met de belangen der Vlaamsche literatuur en dat, bijgevolg, de voorstelling eener dubbele lijst van Candidaten voor de jury van den driejaarlijkschen prijs van Vlaamsche tooneelliteratuur deel maakt van hare werkzaamheden.

Op voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs,

Wij hebben besloten en Wij besluiten :

Art. 1. Het artikel 4 van voormeld Koninklijk Besluit van 10n Juli is gewijzigd als volgt :

« Art. 4. De beoordeeling is toevertrouwd aan eene Commissie van ten minste drie leden, gekozen op eene dubbele voorstellingslijst, *door de Koninklijke Vlaamsche Academie opgemaakt*

Art. 2. Onze Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs is gelast met de uitvoering van het tegenwoordig besluit.

Gegeven te Brussel, den 2 October 1888.

LEOPOLD.

Vanwege den Koning :

De Minister van Binnenlandsche Zaken
en Openbaar Onderwijs,
J. DE VOLDER.

Verordeningen voor den driejaarlijkschen wedstrijd van Nederlandsche Tooneelletterkunde.

Art. 1. Er wordt een driejaarlijksche prijs uitgeloofd voor de samenstelling van een in het Vlaamsch geschreven tooneelwerk. De mededingers hebben volle vrijheid voor de keus des onderwerps, maar bij gelijke verdienste zal de prijs toegewezen worden aan het stuk, welks onderwerp aan de geschiedenis of aan de zeden van het land zal ontleend zijn.

Art 2. Het stuk zal in het land moeten uitgegeven zijn (1), of, in handschrift, gezonden worden hetzij aan het Ministerie van Binnenlandsche Zaken, hetzij aan de KoninklijkeVlaamsche Academie, vóór het einde van het driejaarlijksch tijdvak.

Art. 3. Vertaalde en naar vreemde of vaderlandsche werken geschikte tooneelstukken zullen buiten prijskamp blijven.

Driejaarlijksche prijzen sedert het begin van den wedstrijd.

1e tijdvak.	1856-1858.	Prijs toegewezen	aan	H. van Peene (2).
2e	»	1859-1861.	»	»	D. Sleeckx.
3e	»	1862-1864.	»	»	F. van Geert.
4e	»	1865-1867.	»	»	A. van den Kerckhove.
5e	»	1868-1870.	»	»	F. van de Sande.
6e	»	1871-1873.	»	»	D. Delcroix.
7e	»	1874-1876.	»	»	D. Delcroix.
8e	»	1877-1879.	»	»	*niet toegewezen.*
9e	»	1880-1882.	»	»	Frans Gittens.
10e	»	1883-1885.	»	»	H.-B. Peeters.
11e	»	1886-1888.	»	»	H. Plancquaert.
12e	»	1889-1891	»	»	Nestor de Tière.
13e	»	1892-1894.	»	»	Isidoor Albert.
14e	»	1895-1897.	»	»	*niet toegewezen.*
15e	»	1898-1900.	»	»	D. en J. Minnaert.

(1) Volgens Koninklijk besluit van 26n Augustus 1881 worden ook tot den prijskamp aangenomen de stukken, door Belgen geschreven en in den vreemde gedrukt.

(2) De tooneelstukken werden, gedurende de tien eerste tijdvakken, beoordeeld door eenen keurraad, samengesteld uit Leden der Koninkl. Academie van Wetenschappen, Letteren en Schoone Kunsten.

Te beginnen van het elfde tijdvak wordt de beoordeeling gedaan door Leden van de Koninkl. Vlaamsche Academie.

Vijfjaarlijksche wedstrijd voor Vlaamsche Letterkunde.

LEOPOLD II, Koning der Belgen.

Aan allen, tegenwoordigen en toekomenden, HEIL

Gezien het Koninklijk besluit van 6 Juli 1851, dat vijfjaarlijksche prijzen instelt van 5,000 franken ieder, voor de beste werken, welke door Belgische schrijvers zijn uitgegeven en kunnen gerangschikt worden in eene der volgende reeksen :

1° Zede- en Staatkundige Wetenschappen ;

2° Fransche Letterkunde ;

3° *Vlaamsche Letterkunde* ;

4° Natuur- en Wiskunde, en

5° Natuurwetenschappen ;

En namelijk het artikel 2 van dit Besluit, luidende als volgt :

« Art. 2. De beoordeeling der werken is toevertrouwd aan jury's van zeven leden, door Ons benoemd op voorstel, te weten voor de drie eerste reeksen : door de klas der Letteren, en voor de twee andere reeksen door de klas der Wetenschappen van de Koninklijke Academie van België. »

Herzien Ons Besluit van 30n December 1882, regelende de vijfjaarlijksche en tienjaarlijksche prijskampen, welke door de Regeering ingesteld zijn :

Gezien Ons Besluit van 8 Juli 1886, dat, onder de benaming van « Koninklijke Vlaamsche Academie », eene Academie inricht van letterkun-

digen en geleerden, die de studie en het beoefenen der Nederlandsche Taal- en Letterkunde tot het voorwerp harer werkzaamheden zal hebben;

Aangezien de Koninklijke Vlaamsche Academie gelast is met de belangen der Vlaamsche literatuur en dat, bijgevolg, de voorstelling eener dubbele lijst van candidaten voor de jury van den vijfjaarlijkschen prijs van Vlaamsche letterkunde deelmaakt van de werkzaamheden dezer instelling;

Op voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs.

Wij hebben besloten en Wij besluiten:

Art. 1. Het artikel 2 van voormeld Koninklijk Besluit van 6n Juli 1851 is gewijzigd als volgt:

« Art 2. De beoordeeling der werken is toevertrouwd aan jury's van zeven leden, door Ons benoemd op voorstel, te weten: voor de twee eerste reeksen door de klas der Letteren, voor de twee laatste reeksen door de klas der Wetenschappen der Koninklijke Academie van België, en voor de derde reeks, *Vlaamsche Letterkunde*, door de Koninklijke Vlaamsche Academie. »

Art. 2. Onze Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs is gelast met de uitvoering van het tegenwoordig besluit.

Gegeven te Brussel den 14n October 1889.

LEOPOLD.

Van 's Konings wege:
De Minister van Binnenlandsche Zaken
en Openbaar Onderwijs,
J. DE VOLDER.

Uittreksel uit de algemeene verordeningen van den vijfjaarlijkschen prijskamp.

Het programma van den vijfjaarlijkschen wedstrijd is bepaald als volgt :

a) Dichtkunst (ter uitsluiting van de dramatische poëzie, voor welke een driejaarlijksche wedstrijd is ingericht).

b) Romans, novellen, en andere louter letterkundige voortbrengselen, als levensbeelden, zedeschetsen, verzamelingen van gedachten, opstellen van welsprekendheid.

Art. 12. De nieuwe uitgave van een werk geeft geen recht tot aanvaarding er van, tenzij het werk aanmerkelijke veranderingen of vermeerderingen ondergaan hebbe.

Art. 13. Een voltrokken werk, waarvan eenig deel reeds zou bekroond geworden zijn, zal desniettegenstaande tot den prijskamp toegelaten worden, indien de nieuwe deelen er aanmerkelijke vermeerderingen aan toebrengen.

Art. 15. De keurraad, belast met het beoordeelen van eenen prijskamp, zal niet kunnen beraadslagen dan ten getale van ten minste vijf leden.

Wanneer hij kennis genomen heeft van de werken, aan zijn onderzoek onderworpen, zal hij beslissen, of er tusschen die werken één is, dat, bij uitsluiting der anderen, den vijfjaarlijkschen prijs rdient, en hetwelk.

De vraag zal onverdeeld ter stemming gelegd

en niet bevestigend kunnen opgelost worden dan door ten minste vier stemmen.

Geen lid zal zich mogen onthouden van te stemmen.

Art. 16. De werken der leden van den keurraad mogen niet mededingen voor den prijs.

Art. 17. In geval van twijfel nopens de klassen van een werk zal de keurraad, met het toekennen van den prijs belast, de vraag beslissen door eene bijzondere stemming.

De vraag zal niet mogen opgelost worden dan door ten minste vier stemmen, en geen lid zal het recht hebben zich te onthouden van stemmen.

Art. 18. Het oordeel van den keurraad zal afgekondigd worden in de Openbare Zitting der ....Koninklijke Academie.... op wier voorstel de keurraad zal genoemd zijn.

Vijfjaarlijksche prijzen voor Nederlandsche letterkunde, sedert de opening van den wedstrijd.

(Beoordeeling, toevertrouwd aan Leden der Koninklijke Academie van Wetenschappen, Letteren en schoone Kunsten.)

1e tijdvak.	1850-1854,	prijs toegekend aan	H. Consciense.
2e »	1855-1859	»	Prud. van Duyse.
3e »	1860-1864	»	Joanna Berchmans (wᵉ Courtmans).
4e »	1865-1869	»	H. Conscience.
5e »	1870-1874	»	Tonny Bergmann.
6e »	1875-1879	»	P. de Mont.
7e »	1880-1884	»	J. van Beers.

(Beoordeeling door eenen keuraad, samengesteld uit Leden der Koninklijke Vlaamsche Academie.)

8e tijdvak.	1885-1889,	prijs toegekend aan	Mathilda Ramboux.
9e »	1890-1894	»	Virginie Loveling.
10e »	1895 1899	»	Guido Gezelle.

EEN VLAAMSCH EDELMAN.

Baron de Maere d'Aertrycke.

Den 11 Juli 1902 zal het zes honderd jaar geleden zijn dat de slag der Guldene Sporen werd geleverd.

Die onvergetelijke overwinning was geene ontknooping, maar alleen een glorierijk voorval in den strijd, die heden nog voortduurt en waarvan onze kleinkinderen waarschijnlijk het einde niet zullen zien, den eeuwigen strijd tusschen Vrijheid en Gezag, Recht en Onrecht, Verdrukte en Verdrukker, kortom tusschen de uitgebuite Massen en de uitbuitende Klassen.

Wanneer men de toestanden van 1302 met die van heden vergelijkt, springt de overeenkomstigheid van beiden dadelijk in het oog. Dat, te dien tijde evenals tegenwoordig, economische en maatschappelijke belangen de hoofdrol speelden, is overbekend. Het kwam er voornamelijk op aan te beslissen of het volk — de landbouwers op den buiten en de ambachtslieden in de steden — bij voortduring vertrapt en uitgeplunderd zou worden door de regeerende standen — destijds de ridderschap ten platten lande en het patriciaat, de Poorters, in de groote gemeenten.

Reeds vóór zes eeuwen trachtte zich de heerschende kaste door zeden, taal en manieren van de menigte, die zij verachtte, af te zonderen. De Graaf en zijne hovelingen spraken Fransch; de adel en de rijke burgerij volgden en al wie in de hoogere kringen leefde of er binnen zocht te sluipen, haastte zich de voornamen na te apen. Het Vlaamsch immers was de ongelikte brabbeltaal van het gepeupel en wie zich ervan bediende, bewees door het feit zelf dat hij tot den lageren stand behoorde.

Eveneens, toen de uitbuiters het onderspit moesten delven en zich door de klimmende macht des volks bedreigd zagen, aarzelden zij geen oogenblik om de hulp van den vreemdeling in te roepen. De Leliaarts schaamden zich niet het land aan den Franschen Koning over te leveren, terwijl ze met kenmerkende huichelarij wat zij zelven deden aan hunne tegenstanders ten laste legden en aan elken Klauwaart verweten dat hij in Engeland en in Duitschland ondersteuning zocht : men weet hoe, een veertigtal jaren later, onze groote JACOB VAN ARTEVELDE door het behendig opgeruide janhagel werd vermoord, onder voorwendsel dat hij Vlaanderen aan Engeland had « verkocht ».

Laat ons nu eene wijl stilstaan bij hetgeen hedendaags gebeurt.

Nog altijd zucht het Vlaamsche volk onder het juk eener verfranschte of *would be* verfranschte oligarchie, die het openbaar gezag bezit en gewetenloos uitbuit. In zekere opzichten is zelfs de

toestand verslecht, want onze vaderen kenden noch de doodende centralisatie, die wij aan het Fransch bewind te danken hebben, noch de onverzadelijke bureaucratie, die geheel het land in hare duizenden armen omstrengelt en meedoogenloos uitzuigt.

Van den anderen kant is er eenig verschil in de samenstelling der heerschende klas. De Leliaarts der XIVe eeuw waren meestal edellieden of niet minder hoog geboren stedelijke patriciërs, die door oorsprong, opvoeding en maatschappelijke stelling wezenlijk ver boven hunne landgenooten verheven stonden en er dus met eenigen schijn van recht mochten op pochen dat zij het puik der natie waren. Onze Leliaarts, de Franskiljons, zijn integendeel doorgaans of wel bureelheeren, die van de bestaande misbruiken leven en wier laatdunkendheid alleen door hun gebrek aan zedelijke cultuur en door hunne potsierlijke onwetendheid wordt geëvenaard; of wel rijk geworden parvenu's, die op geene andere verdiensten dan op het bezit van hunne geldzakken kunnen wijzen. Voor Vlaanderen is die verandering geene verbetering, want er bestaat geen hardvochtiger meester dan degene, die zelf uit de klas der slaven is gesproten.

De aangenomen tactiek blijft overigens dezelfde.

In de eerste plaats, laten onze Franskiljons ten opzichte van het volk eene hooghartigheid blijken, die men — vóór 1789 — van wege eenen ROHAN of eenen MONTMORENCY ter nauwernood zou verwacht hebben, en die dus wanneer men

meer dan honderd jaar nadien, bij hunne zeer burgerlijke Belgische naäpers iets dergelijks aantreft, te gelijk ergernis en lachlust verwekt. Zoo staat men bij voorbeeld beteuterd als men eenen werkmanszoon, die, door de kans begunstigd, een min of meer aanzienlijk fortuin verzamelde, en meteen een soort van Vlaandersch Fransch heeft leeren radbraken, maar anders in geen enkel opzicht boven de gewone stervelingen uitmunt, als men dien Gentschen MONSIEUR JOURDAIN met koddig zelfbehagen hoort verklaren dat « *une personne de sa condition* » zich niet mag gewaardigen op eene meeting te verschijnen om aldaar met eenen eenvoudigen professor te gaan redetwisten. Een professor toch is iemand die wel geleerdheid, maar gewoonlijk niet veel schijven bezit en bijgevolg zeer zeker tot eene andere « conditie » dan MONSIEUR JOURDAIN behoort. Welke van beide « conditiën » de hoogere is, blijft te zien. Intusschen zou het niemand den « man van conditie » ten kwade houden dat hij een opkomeling en een gelukskind is, indien hij den goeden smaak had zich over zijnen nederigen oorsprong niet te schamen en wat meer zedigheid aan den dag te leggen. Ja, wij bewonderen eenen FRÈRE-ORBAN, die in volle Kamer met fierheid herinnerde dat « geene hertogin hem op haren schoot had gewiegd » en dat hij dus wat hij geworden was aan zijne eigene verdiensten te danken had. Maar tusschen FRÈRE-ORBAN en MONSIEUR JOURDAIN is het verschil van belang.

Vervolgens vinden de opvolgers der Leliaarts er geen het minste bezwaar in naar vreemden bijstand uit te zien om hunne medeburgers te dwingen. In 1302 riep men de ridders uit Frankrijk en Henegouwen met hunne huurlingen ter hulp. Andere tijden, andere leus. Heden is het niet meer met lans en degen, maar met woord en pen dat men oorlog voert. Zoo zagen wij onlangs in Vlaanderen's hoofdstad eenen verdwaalden Hollander verschijnen, die, dewijl onze woordvoerders Nederlandsch spraken, bij President KRUEGER's bezoek in België als vertaler niet had mogen pronken en toejuichingen inoogsten welke, naar hij zich gaarne inbeeldde, voor *zijne* rekening kwamen, de Vlamingen van ongemanierdheid beschuldigde en ons streven, waar hij niets van kent, « *grotesque et odieux* » noemde. En terwijl die *commis-voyageur* in Fransche waar (*made in Groningen*) door zijne eigene landgenooten, en bepaaldelijk door den tegenwoordigen eersten minister Dr. KUYPER, dadelijk en eendrachtig met gepaste strengheid werd bestraft en verloochend, mochten wij het genoegen smaken hem door 34 Gentsche hoogleeraren te hooren ophemelen. Een troost echter is dat menigeen onder die 34 Franskiljons tot het soort behoort, dat Prof. MAC LEOD in zijne striemende bijdrage zoo onverbiddelijk heeft gephotographeerd : éénoogen in het land der blinden, stukgeleerden, die eene halve eeuw ten achter zijn en aan « wetenschap van tweede klas » doen. Zoo zien wij verder de apostels der verfransching hand over

hand werken, aan den eenen kant met de *Société de Propagande wallonne*, die, getuigen de schriften van haren voorzitter den heer TOURNAY-DETILLIEUX, het uitroeien van het Vlaamsch bestanddeel betracht, en aan den anderen met *l'Alliance française*, eene maatschappij door de Fransche Regeering beschermd en geldelijk ondersteund, niet alleen om de Fransche taal te verspreiden, maar vooral om Frankrijk's politieken invloed in het buitenland te versterken en den weg te banen, die later tot het heroveren der « natuurlijke grenzen » moet leiden. Zoo worden wij eindelijk aan de venijnige aanvallen blootgesteld der penneknechten, welke uit hunnen verborgen schuilhoek met slijk naar ons smijten. De Genueesche boogschutters en andere loonsoldaten, die te Kortrijk in de pan werden gehakt, waren misschien niet minder veil, maar hadden ten minste den moed zich te laten zien. Hierin onderscheidden zij zich van de naamlooze voorzichtigaards, welke naar hartelust liegen, schelden en lasteren, maar zorgvuldig verzuimen hunne eerroovende artikels te onderteekenen en zich liever achter eenen strooman van eenen drukker verbergen, dien het zelfs niet mogelijk ware gerechtelijk aansprakelijk te maken. Wat overigens nog walgelijker mag heeten is de cynische onbeschaamdheid waarmede de leiders van de bende bij voortduring staande houden dat zij noch de Vlaamsche taal, noch de Vlamingen bestrijden en er schijnheilig bijvoegen dat zij alle persoonlijke aanrandingen afkeuren. Die heeren

schijnen het bestaan te vergeten van dat eerlijk blad, *de Taalkwestie*, door hen of althans met hunne centen uitgegeven en kosteloos uitgedeeld, door hunne lakeien gevuld en waaraan zij zelven — in het diepste geheim — bij gelegenheid medewerken.

Men ziet het : *plus ça change, plus c'est la même chose.* Tusschen den Leliaart van vroeger en den Franschelaar van heden is er net hetzelfde verschil als tusschen zes en een half dozijn.

In 1302 waren echter niet alle edellieden, niet alle poorters landverraders. Velen waren grootmoedig genoeg om het belang van het gemeenschappelijk vaderland boven dat hunner kaste te stellen : mannen als JAN BORLUUT instede van met den vijand te heulen, stonden op het Groeningerveld naast boer en ambachtsman in het gelid.

Vandaag ook is er menige zoon der bevoorrechte standen die eerder naar de stem van eer en plicht dan naar die van zelfzucht en eigenbaat luistert en zich met hart en ziel aan de verdediging der volkszaak heeft toegewijd.

Zulk een man was AUGUST DE MAERE.

Uit een voornaam adellijk geslacht gesproten, in de hoogste kringen te huis behoorende, in het bezit van een aanzienlijk vermogen en daarbij met zeldzame gaven door de nature mild bedeeld, hing het van hem af zijn leven ver van den strijd in het stil genot van het *otium cum dignitate* zorgeloos te slijten. Maar anders begreep hij de plichten,

welke zijne geboorte hem oplegde. Zooals hij het in de Koninklijke Vlaamsche Academie den 21 Juni 1894 verklaarde: « Uit de hoogte moet de verbetering komen, want het lagere volk spiegelt zich immer naar de hoogere standen. » Wie dus tot die hoogere standen behoort, dient den minderen man voor te lichten, dient hem het voorbeeld te geven, dient zijne rechten onder zijne bescherming te nemen.... Dát is zijne roeping!

Hoe Baron DE MAERE zich van die taak kweet, weet iedereen: zijn leven is daar om te getuigen.

De edele familie DE MAERE is afkomstig van het Land van Waas en bepaaldelijk van de stad St Nicolaas, waar de leden ervan sedert eeuwen gevestigd waren en herhaaldelijk de hoogste ambten bekleedden.

De stamvader van het geslacht is NICOLAAS DE MAERE, die in 1386-90 meier was van St. Nicolaas en reeds toen voor eenen der aanzienlijkste patriciërs gold.

Van hem stamde in rechte lijn af KAREL-LODEWIJK Baron DE MAERE, commandeur der Eiken Kroon, ridder van den Nederlandschen Leeuw en lid der ridderschap van de provincie Overijsel, waar hij zich na de omwenteling van 1830 ging vestigen en een twintigtal jaren verbleef. Hij was immers een overtuigde Oranjist en een persoonlijke vriend van Koning WILLEM I..... Waarom zou

hij in een land vertoeven, dat zijnen geliefden vorst verstiet en al wat hem heilig was met de voeten trad?

Uit zijn huwelijk met CECILIA-JOHANNA, dochter van PIETER-JAN Baron VAN REMOORTERE, senator en burgemeester van St. Nicolaas, waren gesproten (behalve drie dochters en eenen kinderloos overleden zoon):

A. EMIEL-FRANCIES-GHISLEEN, die in den echt trad 1° met LEONIE-FANNY-ADÈLE, dochter van EMMANUËL-EDWARD Baron GRENIER, lid van den Senaat voor Gent, en 2° met LAURA, dochter van GUIDO Baron VAN ZUYLEN VAN NYEVELT. Uit beide huwelijken zijn verscheidene kinderen geboren, die den familienaam voortzetten.

B. CAMIEL-KAREL-AUGUST, te St. Nicolaas den 30 Januari 1826 geboren, en getrouwd 1° den 2 Mei 1850 met CORALIE-CONSTANTIA-ISABELLA, dochter van Jhr. KAREL-AUGUST LIMNANDER DE ZULTE, en 2° den 2 October 1894 met zijne nicht LEONIE-THERESIA-GHISLENE, dochter van KAREL-LODEWIJK HEYNDRICX en van ANNA DE MAERE, en weduwe van Jhr. FERDINAND-ALFONS JANSSENS DE BISTHOVEN, raadsheer in het Hof van Beroep te Gent. Beide huwelijken zijn echter kinderloos gebleven.

AUGUST DE MAERE werd dus in Holland opgebracht. Hierdoor ontsnapte hij aan het treurig lot der zonen van den Vlaamschen adel, die al

te dikwijls door eene Fransche en Franschgezinde opvoeding worden verbasterd en bijgevolg zich meestal bij de vijanden van onze zaak aansluiten of, in elk geval, doorgaans vreemd worden aan een volk, waarvan zij de taal niet spreken en waarvan zij het leven noch deelen noch vatten.

Die Hollandsche opvoeding maakte niet alleen van AUGUST DE MAERE eenen echten Nederlander, schonk hem niet alleen dat meesterschap over de taal en die zuiverheid van tongval, welke, telkens hij hier het woord voerde, iedereen zoo zeer trof, zij onttrok hem tevens aan den verderfelijken invloed van de in kliekgeest ontaardende partijvooroordeelen waarmede onze beste mannen niet zelden behept zijn; zij gaf hem de noodige breedheid van gedachten, de noodige onafhankelijkheid van geest om toestanden en personen van uit de hoogte objectief te beschouwen, om zich boven alle bekrompene coteriebelangjes en eenzijdige opvattingen te verheffen en enkel met het oog op het nut van recht en waarheid te handelen.

AUGUST DE MAERE, die met het ijdel, nutteloos leven van al te talrijke jongelieden uit zijnen stand geenszins was ingenomen en van kindsbeen af de wiskundige wetenschappen met voorliefde had beoefend, studeerde te Deventer en later te Amsterdam. Eindelijk werd hij naar Parijs gezonden, waar hij gedurende eenigen tijd de wereldberoemde *Ecole centrale* bezocht en in 1845 het diploma van ingenieur verwierf. Hij keerde dan naar Overijsel terug,

waar hij tot na zijn huwelijk te Zwolle bleef wonen.

In 1850 vestigde hij zich voor goed te Gent en verbleef sindsdien bij afwisseling in de Arteveldestad en op het prachtig kasteel te Aartrijke, dat hij met verlichten kunstsmaak herstelde en verfraaide en in een der schoonste heerenhuizen van geheel Vlaanderen heeft herschapen.

Een kunstminnaar en een kunstkenner was Baron DE MAERE in den volsten zin van het woord. Maar tevens een kunstenaar van het beste allooi Als violoncellist en als toonzetter gaf hij blijken van buitengewone begaafdheid en zijne verdiensten op dat gebied waren het, die hem het ridderkruis der Leopoldsorde bezorgden (later werd hij tot officier bevorderd), terwijl de Koning van Hannover hem met eene gouden medalie vereerde. Baron DE MAERE was ook gedurende lange jaren de ziel van de groote Gentsche Koormaatschappij, waarvan hij in 1855 het voorzitterschap aanvaardde en die hij tot eenen ongemeenen graad van bloei en artistieke volmaaktheid wist te brengen. Aan de wedergeboorte der Vlaamsche muziek werkte hij geestdriftig mede en zijne ijverige bemoeiingen waren stellig niet zonder invloed op den bijna onverhoopten bijval waarmede de gewrochten van de meesters der nieuwe richting door een publiek onthaald werden, hetwelk tot dusver voor den Vlaamschen zang niets dan minachtende onverschilligheid over had.

De vaderlandsche letteren beoefende hij met dezelfde voorliefde als de muziek. Hij stond aan 't hoofd van de bekende maatschappij van Nederlandsche taal- en letterkunde *de Taal is gansch het Volk* te Gent en maakte zich vooral verdienstelijk door den ijver en het beleid waarmede hij aan de inrichting der Taalcongressen en aan hunne voor de toekomst van onzen stam zoo belangrijke werkzaamheden deelnam. Vier dier Congressen heeft hij voorgezeten. namelijk die van 1867 te Gent, van 1884 te Brugge. van 1891 te Gent en van 1899 ook te Gent, en aan de uitstekende wijze waarop hij zich van die zware en soms netelige taak kweet, heeft geheel Nederland herhaaldelijk hulde gebracht, eene hulde waarbij de Regeering van Koning WILLEM III zich met klank aansloot, daar zij DE MAERE met het ridderkruis van den Nederlandschen Leeuw versierde; en men weet dat het hier eene onderscheiding geldt, die met uiterst karige hand wordt verleend en dus op hoogen prijs dient te worden gesteld.

Op de Congressen overigens bevond zich Baron DE MAERE in een midden waar hij zich bijzonder te huis voelde. Immers, geheel zijn leven door was hij een vurige Neerlandist, een overtuigde voorstander der broederlijke toenadering van Noord en Zuid, niet alleen op literarisch, maar tevens op economisch en staatkundig gebied. Het Oranjisme is sedert zestig jaar dood en begraven en hoe diep wij ook de misgreep van 1830 betreuren

— eene misgreep welke mannen als F. LAURENT, ROLIN-JAEQUEMYNS en EM. DE LAVELEYE met nog strengere namen bestempelden —, daar is geen Vlaming, die voor het onherroepelijk voldongen feit niet bukt en er in de verste verte aan denkt de zelfstandigheid van België prijs te geven, ja, zonder in het minst de vaderlandsliefde van onze Waalsche medeburgers te willen verdenken, heb ik toch het recht hier vast te stellen dat het Vlaamsche volk zich tegenwoordig door zijne diepe gehechtheid aan 's lands onafhankelijkheid, aan onze vrijzinnige instellingen en aan ons vorstelijk Huis onderscheidt, en dat die in deze Dietsche gewesten algemeen heerschende stemming feitelijk de hechtste waarborg is geworden van het voortbestaan van den Belgischen staat.

Edoch, het feit dat wij allen trouwe Belgen zijn en Belgen wenschen te blijven, belet niet dat wij de nadeelige gevolgen van de scheuring der Nederlanden waar het kan mogen trachten uit te wisschen, met andere woorden ons best te doen om de banden van allen aard tusschen Noord- en Zuid-Nederland steeds nauwer toe te halen. Ik zeg meer: voor hem, die België een goed harte toedraagt, is zulks plicht. Twee kleine staten, met elkander innig bevriend en verbonden, alhoewel anders volkomen onafhankelijk, zijn dikwijls machtig genoeg om happige naburen in toom te houden terwijl diezelfde staten, moesten zij aan elkaar gansch vreemd worden of, erger nog, door naijver

of afgunst gescheiden blijven, des te gemakkelijker bij de eerste gunstige gelegenheid zouden worden opgeslorpt. Laat ons uit het oog niet verliezen wat er thans in Zuid-Afrika gebeurt! Is het niet zonneklaar dat het verbond van Transvaal en Oranje-Vrijstaat aan onze heldhaftige stamgenooten de middelen heeft geschonken om tot heden toe den ongelijken strijd voort te zetten, die, wij willen het hopen, door de zegepraal van het goede recht zal besloten worden? Wat zou er van de Boeren geworden zijn, hadden de Vrijstaters naar Engeland geluisterd, dat hen door allerlei fraaie beloften zocht te bewegen om hunne Transvaalsche Broeders in den steek te laten? En is het niet te wenschen dat in zulk een geval ook België en Holland de handen ineen zouden slaan en te zamen overwinnen of met eere te zamen vergaan?

Door dergelijke gevoelens was DE MAERE bezield en meer dan eens heeft hij aan het verlangen zijns harten lucht gegeven. Wie herinnert zich de puike redevoering niet, die hij op het XXIe Taalcongres te Gent den 27 Augustus 1891 uitsprak, toen hij op den ongekunstelden, gemoedelijken en toch zoo treffenden toon, die hem eigen was, aan zijne verrukte toehoorders verhaalde hoe hij gedroomd had van eenen « Skandinavischen Bond, » van een « huwelijk met scheiding van tafel — van de groene tafel, wel te verstaan —, maar niet van bed, opdat een machtig geslacht worde geboren, bestand tegen alle onweersbuien van binnen, tegen elke aanranding van buiten? »

De droom van den heer DE MAERE is een droom gebleven. De jonge Koningin, die het spoor van hare doorluchtige voorouders zoo heerlijk drukt en in deze bange tijden eenen moed toont, die alle gekroonde hoofden van Europa beschaamt, heeft elders dan ten onzent eenen echtgenoot gevonden. En onze ALBERT, op wien de hoop van ons vorstenhuis berust, heeft zijn hart weggeschonken aan eene bekoorlijke prinses, die reeds bij haar eerst optreden in ons midden de warme liefde van het volk heeft weten te winnen. Misschien is het beter zóó. « Eenheid van Kroon » is in onzen tijd geene waarborg van goede verstandhouding. Integendeel! Mogelijk zou het alras eene bron van twisten worden en juist Zweden en Noorwegen — de « Skandinavische Bond » — leveren ons heden het afdoend bewijs dat twee landen, bestuurlijk gescheiden, maar onder éénen vorst vereenigd, met elkaar bestendig overhoop kunnen liggen.

Wat wij in de tegenwoordige omstandigheden vooral noodig hebben — en daarvan was DE MAERE ten volle bewust — is de zedelijke steun van onze Noorderbroeders. De Hollanders hebben het geluk in een land te leven, waar alles, zoowel in het privaat als in het openbaar leven, door en door Nederlandsch is gebleven, waar onze taal in het kasteel van den edelman evenals in de nederige woning van den arbeider troont en juist omdat geleerden en beschaafden zich er gedurig van bedie-

nen, sierlijk en welluidend klinkt. Wij, integendeel, wij zijn een grensvolk, dat met moeite onzen Vlaamschen akker tegen de opbruisende zee der verfransching tracht te verdedigen. En, helaas! sedert lang werden de dijken, die ons beschutten, weggespoeld : 't is al plassende in den stroom der verbastering dat wij den strijd moeten voortzetten. Het eigenlijke volk ja is nog altijd Vlaamsch, minder uit liefde misschien dan uit noodwendigheid, maar de leden der hoogere standen, de burgerij zelfs, zijn zoo niet geheel verfranscht, in elk geval tweetalig geworden, met de verzwarende omstandigheid dat bij de meesten het Fransch wezenlijk de huistaal is, de eenige welke zij onder malkander in het gezellig verkeer, in het waarnemen van hun beroep, in de beoefening van kunst en wetenschap bezigen, terwijl zij zich gewaardigen Vlaamsch te spreken alleen daar waar het niet anders kan, in hunne betrekkingen met den minderen man of wanneer de wet hen verplicht zulks te doen. Geen wonder dat die taal in onzen mond al te vaak ruw en ongelikt luidt.

Voor hen dus, die onze taal en met haar ons volk uit dien modderpoel willen trekken en ervan droomen alhier het Nederlandsch, gelijk in Holland, in den salon even goed als in de keuken te zien heerschen, is geestelijke aansluiting bij het Noorden eene hoofdvereischte. En de Congressen zijn stellig een der beste middelen om dat reddend intellectueel verkeer te bevorderen. Ik herinner

mij hoe JULIUS VUYLSTEKE die vergaderingen eens schilderachtig vergeleek met een versterkend bad waarin wij telkenjare onze Vlaamsche ziel van alle vreemde smetten gaan zuiveren en in het reine Dietsche water nieuwe krachten putten om met vernieuwden moed onze taak voort te zetten.

Wat DE MAERE over een en ander dacht heeft hij menigwerf laten blijken en o. a. in zijne prachtige openingsrede uitgesproken te Gent op het XXVe Taalcongres, den 28 Augustus 1899, die rede, welke hij zijn « testament » noemde en waarin hij zonder aarzelen den vinger op de wonde legde.

In België, neen in Vlaanderen zelf, zei hij, staat de Vlaamsche taal tot de Fransche, als de kleurling in Amerika tot den Europeaan.

De wet heeft haar eene volkomene gelijkheid met de Fransche gegeven, en die volkomen gelijkheid, ik heb het reeds gezegd, wordt haar in alle richtingen van ons openbaar leven verzekerd; in het Paleis des Konings, in het Parlement, in alle besturen — hoog en laag — van den Staat, van de provinciën en steden is zij binnengedrongen en bekleedt er eene harer waardige plaats.

Maar hoe groot nu ook onze zegepralen op het gebied der wettelijke instellingen, hoe volkomen de omkeering der vroegere toestanden in de officiëele sferen, en hoe grondig de wijzigingen van het openbaar leven zijn, niets tot hiertoe, niets is er in den huiselijken kring, in de zuiver maatschappelijke betrekkingen verkregen.

Hier heerscht steeds de vrouw en met haar de vreemde taal, die zij onder hare bescherming heeft genomen.

En waaruit spruit die voorliefde der Vlaamsche vrouw voor deze vreemde taal voort? Waarom heeft zij, zij die moeder is, de taal harer moeder verlaten?

Is het niet omdat er eene kloof is ontstaan tusschen den geest en het gevoel der vrouw, meer en meer door eene klimmende beschaving veredeld en verfijnd, en de ruwheid eener taal, die ruw is gebleven omdat zij uitsluitend gesproken door het volk, zich niet kon verheffen boven het peil der nederige en verlaten standen, waar zij alleen tot wisseling der alledaagsche gedachten diende?

Kan men eischen dat zulk een onvolmaakt en onvoltooid werktuig door de kiesche hand eener vrouw zoude worden gehanteerd?...

Het zijn de vrouwen, die der hoogere klassen vooral —, die oorzaak zijn, dat er tusschen het openbare en het huiselijk leven eene verwijdering, eene vervreemding is ontstaan, die vele van onze pogingen zullen verijdelen.

Wat dan gedaan?

Wel, wij moeten de vrouwen veroveren.

Ik droom natuurlijk niet van eenen Sabijnschen maagdenroof; ik ben daartoe te oud; maar velen onder ons, binnen en buiten het Congres, zijn dan toch getrouwd; welnu, op hen ligt de plicht, elk eene vrouw te verleiden — hunne wettige vrouw, wel te verstaan

Dat zij hunne taal beschaven en zuiveren; dat zij haar zacht en vloeiend in de ooren hunner levensgezellin doen klinken, dan zal deze, bekoord en medegesleept, gewillig haren man volgen en op hare beurt die taal, die de taal haars harten is geworden, willen aanleeren, spreken en doen heerschen, in den huiselijken kring, die haar Koninkrijk is.

Dan zal zij de « directrices der dames-instituten » niet verbieden, hare dochters onderwijs in de Nederlandsche taal te geven, maar eischen dat dit onderwijs aan kundige leeraars en leeraressen worde toevertrouwd.

En dan, Mijne Heeren, zal niet alleen de Vlaamsche

taal, maar het Vlaamsche volk gered zijn; want dan zullen de zeden met de wetten strooken; dan zal die zedelijke éénheid, die GUIZOT ver boven de staatkundige éénheid stelt, eindelijk worden verkregen.

En hoe kan nu de vrouw, behalve door den persoonlijken invloed van haren man, tot onze bondgenoote worden gemaakt?

Door de school, de school alleen. De keuken moet worden gesloten en de school geopend.

Maar de school moet worden gewijzigd, niet alleen wat het onderwijs betreft, maar ook wat het onderwijzend personeel aangaat...

Wie onzer is niet getroffen, wanneer hij aan gene zijde van den Moerdijk de zangrijke en reine Hollandsche taal zoo sierlijk en gemakkelijk uit den mond eener beschaafde vrouw hoort vloeien!

Welke teleurstelling bij zijne terugkomst! Voorzeker moeten de taalregels, de woordvoeging en de eigenaardige wendingen grondig worden onderwezen, maar ook de toon, de klank, de tongval moeten in de kleinste bijzonderheden worden verzorgd.

Na éénheid van spelling, is het tijd dat er éénheid van uitspraak kome.

En het middel daartoe wees Spreker aan : wij moeten bij onze Noorderbroeders school gaan; wij moeten hun voorbeeld volgen; wij moeten op hen steunen. En ik veroorloof mij hierbij te voegen : wij moeten hen wakker schudden. Het hart van den Hollander zit op de rechte plaats en klopt warm genoeg wanneer men het kan treffen : getuige de geestdrift waarmede de geheele natie, van de Koningin tot die nederige helden, de Amsterdamsche Dokkers, de zaak der Boeren voorstaat. Hoe heer-

lijk, mocht ook eens *onze* zaak in het Noorden dezelfde algemeene deelneming verwekken! Maar onbekend maakt onbemind; de « muur van ijs », die zoolang Holland van Vlaanderen scheidde, is nog niet gansch verdwenen. . Reden te meer om van weerskanten, op de Congressen en elders — bij voorbeeld in den schoot van het *Algemeen Nederlandsch Verbond*, dat ook DE MAERE onder zijne stichters en ijverigste leden telde (1) . voort te werken totdat de laatste overblijfsels van dien muur voor eeuwig uit den weg worden geruimd.

De plaats van den man, die voor onze taal zoo voorbeeldig ijverde, was als van zelf aangewezen in den schoot van het korps, waaraan de verheven zending werd toevertrouwd de studie van die taal te beoefenen en op de belangen ervan een wakend oog te houden.

De Koninklijke Vlaamsche Academie bracht aan Baron DE MAERE'S uitstekende verdiensten eene gepaste hulde door hem, den 17 Januari 1894, dadelijk tot *werkend* lid te kiezen en hem eenige maanden later, de ambten op te dragen van onderbestuurder en van bestuurder, die hij gedurende de jaren 1896 en 1897 met buitengemeenen glans

---

(1) Hij was tot aan zijnen dood voorzitter der groep B (België).

vervulde. Zooals de tegenwoordige bestuurder, ons geacht medelid THEO COOPMAN, het zoo treffend zei, het bestuursjaar van Baron DE MAERE staat met gouden letteren geboekt in de geschiedenis der Koninklijke Vlaamsche Academie.

Aan de leden der Academie ware het zeker overbodig te herinneren hoe DE MAERE door zijne collega's werd geacht en bemind, met welke ernstige toewijding hij aan onze werkzaamheden deelnam en wat een onweerstaanbaar gezag zijn welsprekend woord en zijn heldere geest op ons allen uitoefenden, In hem heeft de Academie eenen man verloren, die in haar midden eene der allereerste plaatsen had ingenomen en door zijne alom erkende verdiensten, door de vele uitmuntende eigenschappen, welke hem kenmerkten, aan den luister van onze instelling niet weinig heeft bijgebracht.

De politieke loopbaan van Baron DE MAERE was niet minder eervol.

De zoon van eenen getrouwen Oranjist en daarbij in het vrijheidlievende Noorden opgevoed, sloot hij zich bij de Liberalen aan. Zijn liberalisme beteekende echter gehechtheid aan de vrijzinnige grondbeginselen en in het geheel niet slaafsche onderwerping aan de willekeur der « bendehoofden, » die, wanneer het hun lust, nooit aarzelen om de principen te laten schieten en door het najagen

van hun persoonlijk belang of zelfs door het opdringen van hunne grillen te vervangen.

Toen de Liberalen, die, drie jaar te voren bij de gemeente verkiezingen het onderspit hadden moeten delven, in 1857 het Gentsche stadhuis beroverden, was DE MAERE een der gekozen candidaten en werd tot schepen van openbare werken benoemd. Daar was hij in alle opzichten *the right man in the right place* en alle Gentenaars herinneren zich met dankbaarheid wat hij gedurende zijn negenjarig beheer tot stand bracht. Ik zal slechts het aanleggen der boulevards vermelden, die de plaats der oude vestingen innamen, alsook de ontworpen buitensluis te Gentbrugge, welke eerst later werd uitgevoerd en door het wegruimen der zeven binnensluizen den snellen afloop van het water begunstigde en de overstroomingen, die vroeger Gent zoo dikwijls teisterden, voortaan zoo goed als onmogelijk maakte.

Tegen de onwetendheid van het publiek, tegen de kwaadwillige beknibbelingen zijner politieke vijanden, ja ook tegen de lauwheid zijner eigene vrienden had de jonge schepen natuurlijk te worstelen. Men verweet hem dat zijne plannen het merk droegen van het meest prozaïsche utilitarisme; men beweerde dat hij het eigenaardig voorkomen der stad wilde schenden; men noemde hem eenen Wandaal, hem, die, gansch zijn leven door, meer dan wie ook gedaan heeft om de schatten onzer voorvaderlijke bouwkunst te redden en in hunne vroegere glorie te herstellen!

Wij bewonderen allen het hedendaagsche Gent met zijne prachtige oude en nieuwe praalgebouwen, met de breede straten, die het verkeer tusschen de verschillende wijken doelmatig vergemakkelijken, met zijnen wijden gordel van lommerrijke lanen, waarbuiten zich dichtbevolkte, maar gezonde en goed aangelegde voorsteden langs alle kanten verder en verder uitstrekken. Wat een verschil met het Gent van nauwelijks eene halve eeuw geleden : schier bouwvallige kerken en hallen; naast verminkte oude huizen nieuwerwetsche witte teerlingen, die als 't ware om het meest naar den prijs der leelijkste alledaagschheid dongen; een doolhof van enge, kronkelende straten en stegen — men denke maar aan de zigzagverbinding tusschen de kom der stad en het spoorwegstation langs den nauwen Brabantdam en de gevaarlijke Watermolenbrug! — schilderachtige, doch anders nuttelooze en onbruikbare bolwerken, die de uitbreiding der stad beletten; en, erger nog, het werkvolk als vee opeengehoopt in rottende hokken, waar elke besmettelijke ziekte hare slachtoffers bij duizenden wegmaaide!

Aan DE MAERE komt de eer toe een der eersten geweest te zijn (1), die met scherpen bezem

(1) Ik zeg : *een der eersten*. Want, al mag ik, om redenen van persoonlijke kieschheid, op dit punt niet aandringen, toch is het genoeg bekend dat, onder het burgemeesterschap van Graaf CONSTANT DE KERCHOVE DE DENTERGHEM (1842-1854) niettegenstaande hoogst ongunstige omstandigheden en moeilijk-

het reinigen van dien Augiasstal hebben durven ondernemen. Zijne opvolgers hebben het begonnen werk voortgezet en wij, die thans in Gent eene naar de voorschriften der esthetiek en der gezondheidsleer vervormde groote stad erkennen, wij kunnen maar moeilijk beseffen waarom men zich destijds over het vellen van eenige boomen en het dempen van een paar grachten zoo buitensporig warm kon maken.

Hoe 't zij, in 1866 meende DE MAERE zijn ontslag als schepen te moeten nemen. Was zijn eenigszins onverwacht aftreden een gevolg der aanvallen waar ik zooeven op wees of werd het door persoonlijke geschillen met zijne collega's van het Schepenencollege veroorzaakt? Het punt is in t onzekere gebleven en is overigens thans van luttel 'belang. In elk geval bleek het dat DE MAERE noch de achting zijner medeburgers, noch het vertrouwen van zijne partijgenooten had verbeurd, want in den loop van datzelfde jaar 1866 werd hij door het arrondissement Gent naar de Kamer der Volksvertegenwoordigers gezonden.

Zijne parlementaire loopbaan, hoe kort ook, was merkwaardig. Ik bedoel hier geenszins het

---

heden van allen aard, mijn grootvader, de toenmalige schepen der werken, Mr. DE PAUW, zich in de aangeduide richting zeer verdienstelijk maakte en de bij dergelijke zaken toe te passen regels vaststelde en uiteenzette in zijn voortreffelijk boek *Principes administratifs et applications en matière de travaux publics.*

verdienstelijk aandeel, dat hij in de gewone besprekingen nam, bij voorbeeld toen hij het puike verslag over het handelsverdrag met Spanje schreef en te dier gelegenheid tot commandeur der orde van KAREL III werd benoemd. Wat ik meen is de onverschrokkenheid waarmede hij zich van de linkerzijde afscheidde en als verdediger der Vlaamsche Beweging optrad.

Vandaag zou zoo iets gansch natuurlijk schijnen. Het gezag der partijleiders is immers aan het dalen; nieuwe politieke groepen hebben zich gevormd; de Vlamingen hebben overigens talrijke overwinningen behaald.

Maar in 1868 was het geheel iets anders. De Vlamingen, in en buiten de Kamers, waren machteloos. Dank aan den hoogen kiescijns, was het feitelijk de gegoede burgerij, bepaaldelijk die der steden, welke de leden van alle beraadslagende lichamen aanwees en over het openbaar gezag uitsluitend beschikte. En in de Vlaamsche gewesten was die burgerij, zoo niet bepaald Franschgezind, in alle geval weinig geneigd om de alleenheerschappij der Fransche taal te vernietigen en aldus zelve den muur te helpen slechten, die haar tegen het opkomen van het Franschonkundige volk beschermde. Daarbij waren de Flaminganten meestal uit den lageren stand gesproten : dat die volksjongens, op het Stadhuis en elders, naast de vertegenwoordigers der regeerende klas zouden komen zetelen werd als eene gevaarlijke utopie, als eene onuit-

staanbare aanmatiging uitgekreten. Men heeft niet vergeten hoe een der kopstukken van de Liberale Associatie te Antwerpen in laaiende verontwaardiging ontvlamde, toen men aldaar de candidatuur van LODEWIJK GERRITS voor den Gemeenteraad durfde voorstellen : « *Un petit commis!* bulderde de onthutste ploutocraat; *il faut plus de pudeur!* »

In het Parlement ging het niet beter. Op de banken der rechterzijde, behalve voormelden *petit commis* en een paar andere Antwerpsche Meetingisten, die door de oude Katholieken met meer wantrouwen dan liefde werden bejegend, zetelde er niet één oprechte voorstander van onze taalrechten. En links was het nog erger : FRÈRE-ORBAN, de onverzoenlijke vijand van het Vlaamsche volk, heerschte daar met schier goddelijk gezag en de gedachte dat een liberaal lid den « Luikschen autocraat » in ernst zou durven tegenspreken, mocht als het toppunt der ongerijmdheid worden beschouwd.

DE MAERE deed het nochtans. Hij aarzelde niet aan JAN DE LAET de hand te reiken, toen deze vroeg dat in de Vlaamsche rechtbanken alle magistraten voortaan beide talen zouden moeten kennen. Hij waagde het de hooghartige weigering van het Ministerie onbewimpeld te laken, ja tegen FRÈRE te stemmen, en toen de spotvogel der Regeering, LOUIS HYMANS, eenige zoutelooze aardigheden tegen onze « dilettanten-beweging » uitkraamde, diende hem de Gentsche afgevaardigde eene geese-

ling toe, die bij Vlaanderen's belagers de koddigste ergernis verwekte.

DE MAERE genoot overigens de eer door beide partijen aangevallen en miskend te worden. Kort daarna immers (14 Januari 1869) vestigde hij de aandacht der Kamer op den bedenkelijken toestand der Vlaamsche gewesten, zoowel in het stoffelijk als in het zedelijk opzicht en achtte het zijnen plicht de wonden van ons volk met aangrijpende openhartigheid bloot te leggen.

Politieke menners zagen daar eene gunstige gelegenheid om den man verdacht te maken, die in het liberale kamp dezelfde stelling had ingenomen als DE LAET, GERRITS en COREMANS in de gelederen der Katholieken. Zij riepen dat hij Vlaanderen had beleedigd en belasterd, omdat hij, instede van het volk te vleien, de waarheid had durven spreken, de oorzaken der kwaal bekend maken en de middelen aanwijzen om haar te genezen!

De toekomst heeft Baron DE MAERE gewroken en sedert lang is er niemand meer, die de juistheid van zijne voorstelling zou durven betwisten, laat staan de dwaze aantijgingen tegen hem gericht herhalen.

Met begrijpelijke voldoening mogen wij echter aanstippen dat DE MAERE's beschrijving van Vlaanderen's toestand, hoe trouw en nauwkeurig ook in 1869, heden met de werkelijkheid niet langer zou strooken. In de jaren '60 was Vlaamsch-België op verre na nog niet bekomen van de reeks zware

rampen, die het sedert 1830 slag op slag hadden getroffen : eerst, de gevolgen der omwenteling zelve die alles uit den haak rukte en inzonderheid het heropbloeien van Gent en van Antwerpen voor eenen langen tijd onderbrak; later, de vreeselijke nijverheidscrisis door het overigens onvermijdelijk invoeren der machienen teweeggebracht, waarbij de kleine linnenweverij ten onder ging en duizenden huisgezinnen hunne broodwinning verloren; onmiddellijk daarna, de aardappelenziekte en de daarop volgende hongersnood; dan, de woelige revolutiejaren 1848-52, die geheel Europa stoorden en waarvan België, al bleef het rustig, toch zijdelings den weerstoot voelde; dan nog, de cholera, die, van 1832 tot 1866, herhaaldelijk hier te lande moordend woedde; eindelijk de Amerikaansche oorlog, die het stilstaan van alle katoenfabrieken te Gent en elders na zich sleepte en aldus eene menigte werklieden zonder middelen van bestaan liet. Geen wonder dat het land in eenen staat van diepe armoede verkeerde. En die armoede bracht natuurlijk mede dat de bevolking door ziekte en uitwijking gedund, eerder verminderde dan vermeerderde, terwijl, onder den invloed der nijpende ellende, het peil der openbare zedelijkheid gestadig zonk.

Maar Vlaanderen was gelukkiger — en beter bestuurd — dan Ierland en heeft zich opgebeurd. Gedurende de laatste dertig jaren is de vervormde en verjongde Vlaamsche nijverheid een nieuw tijdperk van aanmoedigende bedrijvigheid ingegaan;

de handel heeft zich op reusachtige schaal ontwikkeld; Antwerpen betwist aan Hamburg en aan Rotterdam de allereerste plaats onder de havens van het Vasteland; Gent, dat denzelfden weg als Brugge scheen te moeten ingaan, verheugt zich in eenen onverhoopten bloei; Brugge zelf herleeft... En, bemoedigend verschijnsel! de bevolking vermeerdert en vermenigvuldigt zich tegenwoordig veel sneller dan in de Waalsche gewesten. Want, wat deze laatste betreft, zijn na de jaren van weelde die van schaarschheid gekomen. Van 1830 tot 1870 ontsnapte het overigens door de Regeering in alles begunstigde Walenland aan de meeste rampen, die Vlaanderen teisterden; de metaalnijverheid en de ontginning der mijnen ontwikkelden zich op de wonderbaarste wijze; het hooge loon lokte derwaarts de arbeiders uit alle hoeken van het Koninkrijk en het rasch en gestadig toenemen der bevolking was iets verbazends. Thans kwijnt de Waalsche nijverheid en gaat eerder achteruit : de mededinging van het buitenland, het verlies der vreemde markten en, nog meer misschien, de bittere strijd tusschen kapitaal en arbeid hebben aan de vroegere welvaart aldaar een einde gemaakt. Ook stelt men vast dat de aanwas van het getal inwoners bij dien van de Vlaamsche helft des lands niet meer kan worden vergeleken. Kortom, de toestanden van heden zijn in menig opzicht het omgekeerde van hetgeen DE MAERE in 1869 met zulke sombere kleuren schilderde.

Wat ons in de toekomst wacht, kan niemand voorspellen. Maar in elk geval bezitten wij nu eene waarborg, die men eertijds moest derven. Met het algemeen stemrecht gewapend is het voortaan het volk zelf, dat over zijn lot zal beschikken. En ons volk komt hoe langer hoe meer tot het besef van zijne ware belangen. Het overgangstijdperk zal mogelijk nu en dan door misgrepen verdonkerd en verlengd worden, maar, ik houd mij er overtuigd van, de eindelijke en onvermijdelijke triomf der democratie zal de redding wezen van ons Vaderland!

In Juni 1870 deelde DE MAERE het lot der Gentsche deputatie. Hij werd niet herkozen en sedertdien weigerde hij hardnekkig zich nog ooit in den eigenlijken kiesstrijd te mengen. Maar niettemin bleef hij bij voortduring zijne hartelijke deelneming betuigen in alles wat de Vlaamsche zaak aanbelangde.

Zoo was het dat hij in 1880 krachtdadig de « radicale » Vlamingen ondersteunde (1), toen zij,

---

(1) Op *vijf* leden van den toenmaligen redactieraad van het *Volksbelang* waren er *drie*, die zich bij JAN VAN BEERS wilden aansluiten en in het blad een artikel in dien zin afkondigden. De twee overigen beriepen zich op de aandeelhouders, die bij meerderheid van stemmen de drie wederspannigen afstelden. Baron DE MAERE die reeds de houding van die drie heeren schriftelijk had goedgekeurd, stemde op de vergadering tegen hunne uitsluiting, welke door den heer AUG. GONDRY, secretaris van het Algemeen Bestuur van 't *Willemsfonds*, met klem werd geëischt.

met JAN VAN BEERS en MAX ROOSES aan het hoofd, niettegenstaande het verzet van het doctrinaire Ministerie en de halfslachtige houding van de groep, die, gelijk VAN BEERS het aan 't Algemeen Bestuur van het *Willemsfonds* verweet, « sulferstekskens in het wiel van den Vlaamschen wagen poogde te steken », de taalwet van 1883 en meteen de vervlaamsching van het middelbaar onderwijs zegevierend doordreef (1).

Zoo was het nog, wat men ook verzon om hem in zijn besluit te doen wankelen, dat hij geen deel wilde nemen aan den kruistocht tegen de Koninklijke Vlaamsche Academie en integendeel,

(1) Niet zonder verbazing las ik dezer dagen in het *Volksbelang* (nr van 2 November 1901) dat de taalwet van 1883 « grootendeels aan de onverpoosde bemoeiingen van het *Willemsfonds* te danken was. » Van de afdeelingen Brussel en Schaarbeek en van hare leiders, JULIUS HOSTE en THEO COOPMAN, zeer zeker, maar niet van het Algemeen Bestuur. Laat ons den Keizer geven wat des Keizers is. Wat wij door de wet van 1883 hebben verkregen, *durfde* dat Bestuur niet vragen; het *weigerde* bepaald zich aan te sluiten bij de voorstellen van JAN VAN BEERS, die zoo men weet, de grondslag der wet zijn geworden en met ééne stem meerderheid werd die houding door de algemeene vergadering goedgekeurd. En tevens verklaarde zich dezelfde groep, evenals heden in de zaak der Vlaamsche Hoogeschool, voor die pedagogische ketterij, het tweetalig onderwijs. De waarheid is dat de wet van 1883 niet *door*, maar *zonder*, ja in weerwil van het Algemeen Bestuur van het *Willemsfonds* en dezes vrienden werd doorgedreven. Van den anderen kant is het rechtvaardig te erkennen dat, sedert de stemming der wet, het *Willemsfonds* zijn best deed om de stipte en eerlijke toepassing ervan te verzekeren. Maar dit is geene reden om zich een pluimpje toe te eigenen, dat op andere hoeden behoort.

telkens de gelegenheid zich voordeed, duidelijk liet zien hoe hoog hij die instelling waardeerde en eenigen tijd daarna het lidmaatschap ervan met fierheid aanvaardde.

Zoo was het eindelijk dat hij het hem opgedragen voorzitterschap van den *Vlaamschen Volksraad* aannam en aldus eene afdoende les gaf aan de verdwaalden, die beweren durven dat er voor de Vlamingen geen ander uitkomen bestaat dan zich tot sleepdragers en knechten te verlagen der oude, om 't even anti-Vlaamsch- en anti-volksgezinde partijen!

Men weet dat de *Volksraad* een congres van afgevaardigden is, aan het kiezen der leden waarvan alle Vlamingen, onverschillig tot welke richting zij behooren, mogen deelnemen. Men weet ook dat de Volksraad zich met geene strijdende politiek bezig houdt en zich ermede vergenoegt buiten allen partijgeest de hervormingen te bestudeeren en te bepalen, welke het Vlaamsche volk aanbelangen. Aan eenieder wordt dan de zorg overgelaten om in zijne eigene omgeving voor die hervormingen te ijveren.

Dat er Vlamingen waren, die daarmede geenen vrede hadden, schijnt ongerijmd. En nochtans gebeurde het. Zekere liberale groep, die vroeger op geenen Landdag wilde verschijnen, vereerde den Volksraad met hetzelfde wantrouwen en stelde alles in het werk om het deelnemen eraan te beletten. Te Antwerpen werden liberale bijtreders vriendelijk

verwittigd dat « zij zich onmogelijk gingen maken », met andere woorden dat men hen zou « boycotten ». En te Gent werd een der verdienstelijkste leden van eene Vlaamsch-liberale maatschappij in het lokaal zelf van dien kring bedreigd, uitgejouwd en alzoo natuurlijk verplicht zijn ontslag te nemen.

In zulke omstandigheden was het bijtreden van aanzienlijke en onverdenkbare Liberalen als DE MAERE, AUG. COUVREUR en EMMANUËL VAN DRIESSCHE een feit van belang, dat aan allen moed inschonk en aan den laster den mond toesnoerde. Aan hen vooral was het welslagen van de onderneming te danken.

De Volksraad vergaderde te Brussel den 31 October 1893 en den volgenden dag (1) sprak Baron DE MAERE de schitterende redevoering uit, die in geheel het Vlaamsche land zoo geestdriftig werd begroet en waarin hij zijn Vlaamsch « credo » uiteenzette :

Ik ben een vriend van den vrede, besloot hij, een hartstochtelijke vriend van alles wat de toenadering, de verbroedering en de eensgezindheid van den Vlaamschen stam kan bevorderen.

Ik aanbid eene zon, de zon der verdraagzaamheid, en het grieft mij, als ik zie, hoeveel vruchtdragende beken, rivieren, ja, stroomen, van het Westen tot het

---

(1) In het werk *In Memoriam Baron de Maere d'Aertrycke* wordt bij misslag den 1ⁿ *Mei* 1893 als datum van die bijeenkomst aangegeven.

Oosten, ons dierbaar Vlaanderenland doorkruisen, en helaas, tegen elkander inloopen, en zoo doende, een stilstaand water doen ontstaan, eene soort van doode zee, op wier oevers alles verdroogt en verdort.

En dan vraag ik mij : waarom moet dan dit toch zóó geschieden?

Zijn wij niet telgen van één geslacht, kinderen van één huis, alhoewel de eene den rechter en de andere den linkervleugel daarvan bewonen? Zoude het, in zooveel gevallen, voor het heil en het geluk van het Vlaamsche volk, niet wenschelijk zijn, dat *liberaal* en *klerikaal* slechts voornamen waren en VLAMING ons aller ongeschonden familienaam bleef?

En bovendien, wie zoude durven beweren dat zelfs, in eene naderende toekomst, die voornamen, die ons zoo nauw aan het hart liggen, de onze zullen blijven en niet tegen andere zullen worden verwisseld?

Wie weet dat? wie durft dat zeggen? Maar wat wij weten, wat wij durven, ja, wat wij *willen* zeggen, is dat, wat er ook gebeure, wij allen VLAMINGEN zullen blijven, VLAMINGEN tot in den dood!

Schoone, treffende woorden voorwaar, waardig van den edelhartigen man, die ze uitsprak, en welke de gebeurtenissen eerlang zouden bewaarheden.

Want, in 1896-97, toen het Vlaamsche volk eindelijk uit zijnen slaap schoot en, moegetergd als één man opsprong, zijne plagers onder de knie kreeg en de Gelijkheidswet afdwong, was er niemand meer, die aan den *Volksraad* het recht betwistte om zich aan de spits der beweging te stellen en de leiding ervan op zich te nemen. Zelfs degenen, die nauwelijks drie jaar te voren de nieuwe

instelling met zooveel wantrouwen aanzagen, kwamen zich nu vrijwillig onder haar vaandel scharen. Op de door den Volksraad belegde volksvergaderingen, en o. a. op de onvergetelijke betooging te Brussel den 28 Februari 1897, zag men, voor de eerste maal sedert 1830, de hoofden van *alle* Vlaamsche groepen — Liberalen, Progressisten, Katholieken, Christene Democraten, Socialisten — in broederlijke eensgezindheid naast elkander aan het bureel zetelen en beurtelings het spreekgestoelte beklimmen om eendrachtig te verklaren dat, hoe anders wij ook mogen heeten, VLAMING ons aller familienaam is en blijft.

Zóó werd DE MAERE's woord ten volle bevestigd!

Nog op een ander gebied was Baron DE MAERE jarenlang met bijzondere vlijt werkzaam. Hij — de zoogezegde Wandaal — was inderdaad een geleerde oudheidkundige, een verlichte minnaar van onze oud-Nederlandsche bouwkunst, die wanneer het er op aan kwam de juweelen ervan te bewaren en in hunne oorspronkelijke heerlijkheid te herstellen, eene bedrijvigheid aan den dag legde, welke voor geene moeilijkheden terugdeinsde en door taaie volharding gewoonlijk het doel bereikte. Hoofdzakelijk door zijn toedoen kwam den 11 Maart 1893 de Gentsche Maatschappij van Geschied- en Oud-

heidkunde tot stand, die, onder zijn voorzitterschap eene eervolle plaats onder de geleerde genootschappen van ons Vaderland heeft ingenomen. Edoch, lang voor de stichting van dien kring had zich reeds Baron DE MAERE met rusteloozen ijver de zaak aangetrokken van de gebouwen uit de middeleeuwen, waaraan Gent zoo rijk is, maar die door eene lange reeks Philistersgeslachten meestal werden verminkt, ja vaak onkennelijk gemaakt. DE MAERE's voornaamste werk in die richting was de herstelling van het Gravenkasteel en het wegruimen der afzichtelijke huisjes, welke de aloude St. Nicolaaskerk verbergen. De verwezenlijking van dat laatste ontwerp, welke wij tegenwoordig met vreugde begroeten, mocht hij niet beleven, maar lang genoeg werd hij gespaard om te kunnen zien hoe, zooals Prof. PAUL FREDERICQ het in zijne lijkrede zoo gepast herinnerde, « te Gent het ontzagwekkend Gravenkasteel oprijst, luisterlijker dan ooit, als een onvergankelijk gedenkteeken, dat DE MAERE zich zelven heeft opgericht in het hart der stad Gent. »

Wat intusschen meer dan wat ook de algemeene aandacht op Baron DE MAERE vestigde en zijnen naam vooral zal vereeuwigen, was de reuzentaak waaraan hij zich gedurende meer dan dertig jaren met ongeëvenaarden moed en beleid

toewijdde : ik bedoel het werk der herleving van Brugge.

Reeds in 1866 had hij voorgesteld Gent en Brugge door eene groote vaart te verbinden met eene nieuwe bij Heist aan te leggen zeehaven. Te Gent vond het ontwerp weinig bijval. Eén vogel in de hand is beter dan twee in de lucht, en de Gentenaars dachten, trouwens met reden, dat de verbetering van het kanaal van Terneuzen een doelmatiger middel was om hunnen handel te ontwikkelen, en langs dien reeds bestaanden waterweg is het dus dat Vlaanderen's hoofdstad met de zee in blijvende gemeenschap werd gebracht.

Te Brugge integendeel werd het plan met geestdrift onthaald : men aanzag het als het eenige middel om de « doode Maagd aan het Noordzeestrand » uit haren eeuwenlangen slaap te wekken. Die geestdrift zou echter weinig geholpen hebben en de lyrische ontboezemingen der plaatselijke poëten zouden even vruchteloos gebleven zijn als de platonische beloften bij iedere verkiezing door alle mogelijke en zelfs onmogelijke candidaten afgelegd : er was iets meer noodig om de practische bezwaren der vakmannen af te wijzen en het aanhoudend verzet te breken der door de toekomstige mededinging van Brugge in hunne belangen bedreigde Antwerpenaars en Oostendenaars.

Hiermede belastte zich Baron DE MAERE. Hij nam het op zich alle opwerpingen te wederleggen, alle hinderpalen omver te stooten. Ik noemde het

zooeven eene reuzentaak : wie de menigvuldige schriften doorloopt, door DE MAERE in het licht gezonden; wie zich zijn onophoudelijk aandringen bij alle besturen herinnert, zijne onvermoeide propaganda, zijn worstelen tegen kwaden wil, onverschilligheid en ambtelijken slentergeest; wie aan dat alles denkt, zal zekerlijk het woord niet overdreven vinden.

Voor zulk eene taak, hoe zwaar ook, was DE MAERE volkomen opgewassen omdat hij aan onbuigbaren moed, aan persoonlijke onafhankelijkheid en aan onverzettelijken wil de meest uitgebreide vakkennis paarde. Als ingenieur immers en bepaaldelijk als waterbouwkundige was hij een man van Europeesche vermaardheid en in het buitenland werd zijn advies naar waarde geschat en gretig gevolgd. Zoo werd hij in 1879 door FERDINAND DE LESSEPS naar Parijs ontboden om deel te nemen aan het congres, dat het doorboren der landengte van Panama zou beslissen. Baron DE MAERE vervulde er het ambt van secretaris. En een paar jaren later werd hem door de Zwitsersche Bondsregeering de vereerende zending opgedragen, met de hoofdingenieurs BAZIN uit Dijon en BURKLI uit Zürich, als scheidsrechter op te treden in het geschil tusschen de kantons Geneve en Waadtland gerezen naar aanleiding der overstroomingen van den Rhonestroom en van het Lemanmeer.

De zaak Brugge-Zeehaven is thans zoo goed als opgelost. De overwinning is een voldongen iets.

De noodige credieten zijn gestemd, de werken zijn begonnen en worden zoo krachtdadig voortgezet dat het voltrekken ervan binnen kort wordt te gemoet gezien. Laat ons hopen dat de Bruggelingen nooit zullen vergeten aan wien zij de verrijzenis hunner stad zullen te danken hebben.

Toen Baron DE MAERE als voorzitter van het XXVe Taalcongres de toespraak hield, waar ik reeds op gewezen heb, en met de opmerking besloot dat dit zijn « testament » de laatste woorden waren, die het hem zou gegeven zijn tot zijne vrienden uit Noord en Zuid te richten, vermoedde er niemand dat die verklaring de uitdrukking was van een al te gegrond voorgevoel. Wel begon de man blijkbaar onder den last der jaren te bukken, maar anders scheen hij nog zoo frisch en vol leven dat wij allen er vast op rekenden hem nog lang in ons midden te zullen bezitten. Het mocht niet geschieden. Eenige maanden verliepen en men vernam dat Baron DE MAERE ernstig ziek was. Zijn toestand verslechtte gestadig en den 7 October 1900 blies hij den laatsten adem uit.

Zijne begrafenis, welke op 12 October te Aartrijke plaats greep, was eene ontzagwekkende plechtigheid, die nogmaals het bewijs leverde hoe oprecht de betreurde overledene door al zijne landgenooten werd geacht. Eene ontelbare menigte

woonde den lijkdienst bij, Vlamingen van allerlei stand en van wijduiteenloopende meeningen, doch allen vereend om eene laatste hulde te brengen aan den man, die juist omdat hij boven alle partijen stond en niet voor deze of gene gezindheid, maar voor het Vaderland werkte, ook door allen. onverschillig tot welke richting zij behooren, verdiende geëerd en dankbaar geprezen te worden.

Op het graf werden er zes redevoeringen gehouden; namens de stad Brugge door den burgemeester Graaf A. VISART DE BOCARMÉ; namens de Brugsche Handelskamer door den heer VAN NIEUWENHUYSE; namens de Koninklijke Vlaamsche Academie door haren geachten Bestuurder THEO COOPMAN; namens de Gentsche Maatschappij van Geschied- en Oudheidkunde door den Eerw. heer Kanunnik VAN DEN GHEYN; namens de besturen van het XXVe Taalcongres en van het *Algemeen Nederlandsch Verbond* door den heer G. D. MINNAERT; en eindelijk namens de Commissie van het Gravenkasteel te Gent door Prof. PAUL FREDERICQ.

DE MAERE rust in dien vaderlandschen grond waaraan hij zoo innig trouw gehecht was, in het midden van dat Vlaamsche volk, waarvan hij gezeid had : « Aan mijn volk heb ik mijn geloof, mijne hoop en liefde, mijn leven door, gewijd..... »

Hij heeft zijnen plicht volbracht. Vrede zij met hem!

Uit deze schets, hoe vluchtig en onvolledig ook, van Baron DE MAERE's lange en nuttige levensbaan, blijkt toch genoeg om welke redenen hij recht heeft op de diepe erkentelijkheid van alle vrienden des Vaderlands.

Zijne grootste verdienste blijft echter dat hij, een voornaam lid der regeerende kaste, aan zijne klasgenooten een voorbeeld heeft gegeven, dat, wij willen het hopen, den gewenschten indruk zal maken.

In zijne roerende lijkrede heeft er de heer COOPMAN in treffende bewoordingen op gedrukt; « Baron DE MAERE D'AERTRYCKE, zei hij, was een Vlaming, die zijn volk liefhad en dezes taal; een edelman, die door hoogere drijfveeren aangespoord, de kloof tusschen *zijnen* stand en de groote massa, door middel van die taal trachtte te overbruggen, om, dus doende, ook het zijne bij te dragen tot de verstandelijke en de geestelijke welvaart van zijn Vaderland. »

Zóó was het inderdaad!

Ten slotte, kan ik maar herhalen wat ik hoogeraan heb gezegd:

Wat in 1302 JAN BORLUUT met het zwaard deed, heeft in onzen tijd DE MAERE met het woord en met de pen verricht.

Na zes eeuwen heeft het Vlaamsche volk den held van Kortrijk nog niet vergeten.

Den naam van AUGUST DE MAERE zal het even dankbaar onthouden.

Juni-November 1901.

A. PRAYON-VAN ZUYLEN.

ALEXANDER BONVARLET

(1826-1899)

DOOR

Kanunnik J. MUYLDERMANS.

Ten Zuiden van het Vlaamsche vaderland, de Fransche grens over, ligt — men late mij de woorden gebruiken van ons hooggeacht medelid in de Koninklijke Vlaamsche Academie, den Heer Coopman, — ligt « die onvergetelijke Westhoek, « waar de Vlaamsche Belg, bij het aanschouwen « van landschap, dorp en hoeve, zich nog op e[illegible] « bodem waant; waar de landman hem in 't Vlaamsch « te woord staat en den weg wijst; waar [illegible] de « levenstaaiheid zijner moederspraak bewonderen « kan; waar hij nog burgers aantreft die, alhoewel « rechtzinnig verkleefd aan hun vaderland en dezes « instellingen, zich wijden aan het opsporen en « verzamelen van alles wat tot het Vlaamsch ver- « leden behoort; die alles wat het kenmerk draagt « van den alouden volksaard — de kernachtige « spreuk, het schilderachtig sprookje, het eenvoudig « lied, het aartsvaderlijk gebed, — liefderijk verplegen « en levendig houden in den mond en den geest « van den landzaat » (1).

---

(1) Uit de welkom-rede van den Heer Coopman, Bestuurder der Koninklijke Vlaamsche Academie, gericht tot den eerw. heer Professor Looten, eerelid der Academie, in de zitting van den 16 October 1901.

In dien onvergetelijken Westhoek, ja, leven nog Vlamingen, bestemd als 't ware om eeuw in eeuw uit de waarheid der spreuke te bevestigen, welke zoo gladweg uit het rondborstig hert hunner en onzer middeleeuwsche voorvaderen klonk : *Wat walsch is, valsch is!*

Was het niet in de tweede helft der XVII[e] eeuw, dat die taalgenooten Fransche staatsburgers werden uitgeroepen ? Maar van stonden aan werd hun het eerste aller volksrechten ontzeid : het gebruik der moedertaal in het openbaar bestier. Dit gebeurde onder koningen, verergerde onder keizers, doch nijdiger dan ooit moesten de knevelarijen nog toenemen onder eene volksregeering, die voor leuze voert : *Vrijheid, gelijkheid en broederlijkheid!*

Ten bewijze : zie, hoe onze Dietsche taal, welke als eene verdoken bannelinge in het heiligdom der kerken gevlucht zat, daar ook thans, onder de derde Republiek, wordt opgezocht en tot zwijgen gedoemd in het godsdienstig onderwijs der priesters.

Hulde verdienen dan de moedige mannen, die invloed en wetenschap te pand zetten, om met de taal ook den geest van 't voorouderlijk geslacht onder hunne verongelijkte landgenooten levend te houden; die al bijeen gâren en scharen wat er wetensweerdigs in de verborgen getuigschriften der geschiedenis of in de verstrooide overlevering bij den volkshaard schuil zit, om daardoor het beseffen van eigen waarde en edele vroomheid aan te wakkeren, en dus ook de Fransche Vlamingen Vlamingen te doen blijven.

Onder die verdienstelijke mannen mag ook wijlen Alexander Bonvarlet, Voorzitter van het *Comité Flamand de France*, en, sedert 1890, eerelid der Koninklijke Vlaamsche Academie, worden gerangschikt. Aan zijne dierbare gedachtenis wezen deze bladzijden gewijd (1).

Alexander Jacob Bonvarlet, zoon van Alexander-Augustijn-Yvo en van Theresa-Joanna Vandalle, werd op den 23 September 1826 te Duinkerke geboren. Zijn vader stond aan het hoofd van een der voornaamste handelshuizen der stad, was bestierder der « Banque de France », consul van Denemark en Hanover, en ridder der Koninklijke Orde van Danebrog. Daar de jonge Alexander de eenige zoon der familie was, zou hij voor vaders uitgebreiden houthandel en scheepsreederij opgeleid

---

(1) Wij hebben deze levensschets opgesteld naar een Fransch schrift van ons achtbaar eerelid Hoogleeraar Looten : *Notice sur la Vie et les Œuvres de M. Alexandre Bonvarlet, Président du Comité Flamand de France, par M. l'abbé Looten, Docteur ès-lettres, Professeur de Littérature étrangère à l'Université catholique de Lille. — Lille, imprim. Victor Ducoulombier rue de l'Hôpital-Militaire, 78; 1900.* — Buiten de beeltenis van den afgestorvene, bevat dit schrift als bijlage een eerste hoofdstuk, uit het nieuwsblad *Le Nord Maritime* overgenomen en getiteld : *La mort et les funérailles de M. A. Bonvarlet.* Daarin komen de lijkreden voor, bij het graf uitgesproken doo, den Heer Dr Cortyl, secretaris van het *Comité flamand*, en door den Heer Reumaux in den name van de *Union Faulconnier.* Een tweede hoofdstuk geeft de *Titres honorifiques de M. A. Bonvarlet* op, en een derde deelt *Indications Bibliographiques sur les Travaux de M. A. Bonvarlet* mede.

worden; doch daarom mocht zijn onderwijs niet verwaarloosd : de knaap, begaafd met schrander verstand en sterk geheugen, ging eerst ter schole in de geboortestad en voltrok met eere zijne humaniora-studie te Grevelingen. Nu zoude hij vader bijstaan: maar zijne weetgierigheid zal zich echter bij den handel alleen niet bepalen. De boeken bleven hem lief, en vooral trokken hem de oude boeken, de oude prenten en beelden aan, en snuffelde hij geerne in oude perkamenten en kronijken. Die lust naar kennis van vroegere tijden ware nog wellicht met den ouderdom en de beslommeringen des levens allengskens vervlogen ; doch de leerzuchtige jongeling liet zich met den stroom dier dagen meê, en van onbepaalde uitspanning na de dagtaak wierd het uitvorschen der oudheid als eene behoefte des herten. De maatschappij waar de jonge Bonvarlet in verkeerde, wilde als onwederstaanbaar op de baan der tijden terug; althans zij wilde stuk na stukje opzanten wat wel heinde en verre verstrooid lag, maar toch heel of half gespaard was gebleven uit de verwoestende stormen der Omwenteling. Het Romantisme in de letterkunde had nieuwe gezichteinders geopend, gehuldigd wat men tot dan verguisd had, en vooral de herten der jongeren doen kloppen voor hetgeen de ouderen met verwaande minachting hadden verschopt. De wetenschap werkte mede; overal werden kringen gesticht ter opsporing van de overblijvende gedenkstukken des verledens, en naarmate de ge-

schiedenis haar zoolang braak gelaten veld omspitte en verbreedde, putte ook het volk van lieverleê dieper bewustzijn van zijn eigen uit de immer toenemende kennis van hetgeen het vaderland was in vroegere tijden

Men denke maar even na op hetgene hier te onzent zelf al omging, en hoe het Vlaamsche volk van alle standen, ik durf zeggen, hoe het ontwaakte bij de lessen, die een J.-Fr. Willems, een Conscience, een David, om maar die enkelen te noemen, met heiligen geestdrift voorhielden.

Fransch-Vlaanderen luisterde toe, en hier mag de naam niet verzwegen van den vromen man, den zoo geleerden als ijverigen baanbreker in den eeuwen lang vergeten Westhoek, de naam van Edmond de Coussemaker. In 1852 werd hij te Duinkerke rechter benoemd, en het jaar daarop stichtte hij met de Heeren Raymond de Bertrand, Louis de Backer, Victor de Rode, Minnebo, Aug. Ricour en Pastoor Cornel het *Comité Flamand de France*, dat, sedert eene halve eeuw, zich zoo verdienstelijk wist te maken door zijne talrijke uitgaven op het gebied der taal, folklore en geschiedenis onzer vorige landgenooten. Van het begin af schoot dit genootschap diepe wortelen; in 1854 telde het reeds 140 leden, en den 10 Januari 1855 schreef het insgelijks Alexander Bonvarlet op de lijst zijner werkers bij. Een der onvermoeibaarste er van zoude hij blijven tot den dag zijner dood.

Wellicht had de jonge man te voren maar

schatten van oudheid verzameld zonder bepaald practisch doel : voortaan ziet hij klaarder in waar hij naartoe zal. Gelijk de noestige bie zal hij op zijn eigen zoeken en ijveren, en den opgeraapten voorraad neêrleggen in den korf, om op die wijze des te beter de vruchten van zijnen arbeid voor het vaderland beschikbaar te stellen. « Daar is geen boekdeel « onzer Annalen » — aldus sprak de Heer Cortyl, secretaris van het *Comité Flamand*, in zijne lijkrede, — « dat geene bijdrage zijner hand bevat, « en elke dier bijdragen draagt den stempel zijner « even zekere als grondige geleerdheid. »

Dit moet niet enkel gezeid voor zijne belangrijke meêwerking in de *Annales* van den kring; maar ook in de talrijke boekdeelen van het *Bulletin* kunnen wij 's mans hooge verdiensten bewonderen. Eveneens was hij ijverig werkzaam in de *Mémoires de la Société Dunkerquoise pour l'encouragement des sciences, des lettres et des arts*, in het *Bulletin de la Commission historique du Nord*, in het *Bulletin de la Société des Antiquaires de la Morinie*, en in de *Mémoires de la Société française d'Archéologie.*

Edoch, alvorens daarover uit te weiden, zal het niet ongeraadzaam zijn hier aan te stippen, hoe de Heer Bonvarlet de wetenschap der geschiedenis verstond. Welk is de taak van den historicus onzer dagen? Dat hij zonder omwegen, en door zich zelven de bronnen raadplege, oude handschriften en charters uitpluize, medaliën en opschriften onderzoeke, de teksten der eene als der andere vaststelle

en vergelijke, de allerhande getuigenissen te gaâr brenge, de gedenkstukken van letterkunde en kunst hierbij ondervrage, om aldus een juist en gegrond oordeel over feiten en personen te vellen, en door de kennis van afzonderlijke tijden en streken tot een meer omvattend, algemeen besluit over te gaan. Uitgebreid is dus het veld der geschiedenis, zwaar is de arbeid, en man met scherpen blik, met rijp oordeel en met rechte trouw moet hij wezen, die er zijne krachten aan besteedt en eer van zijn werk wil halen. En dit was Bonvarlet; dit was hij uit zijn eigen. Neen, hoogere studiën hadden hem niet ingewijd, hadden hem met die rechtmatige eischen niet vertrouwd gemaakt; doch zijn helder oog, zijne gezonde rede hadden hem overtuigd, en zijn oprecht hert was het richtsnoer zijner vaderlandsche bemoeiingen. Zoo kwam het, dat zijn werken gewaardeerd werd, en zijne wetenschap als degelijke munt geldt en immer zal gelden in de wereld der geleerden.

Wat de man uit de vergetelheid opdolf en aan den dag bracht, is verbazend veel, en levert weergaloos belang op voor Fransch-Vlaanderen; doch niet alles heeft hij geboekstaafd : hij dacht te volstaan met den vrienden dit mondeling meê te deelen.... Spijtig! en hoe dat uitgelegd? — Hetzij hij zich zelven mistrouwde, — schrijft Hoogleeraar Looten, — ofwel hij geen smaak en vond in het schriftelijk opstellen, in allen gevalle heeft hij geen enkel uitgebreid werk nagelaten, dat ons een juist en

volledig denkbeeld van zijne grondige kennis kan geven.

Evenwel ontbreken ons de stukken niet. afzonderlijke verhandelingen hier en daar ingelascht, die de eer van zijnen naam zullen handhaven. Het zijn geslachtsrollen van oude adellijke familiën uit Vlaanderen; lijsten van incunabula en zeldzame uitgaven nopens de geschiedenis zijner vadergouw; verzamelingen van oorkonden aangaande onze vroegere kloosters; opgaven van boekerijen, wier rijke inhoud alomme verstrooid werd; teksten van charters en diploma's; zegels en zinnebeelden der vorige gilden en ambachten; grafschriften; registers van kerken en rederijkkamers; opklaringen van geographische namen en liggingen uit voorgaande eeuwen, met één woord, van al wat de Vlaamsche oudheidkunde aanbelangt, ontsnapte niets aan het zoekend oog van Bonvarlet, en God dank! werden zijne neerstige opsporingen niet zelden met den schoonsten uitslag bekroond. Deze en soortgelijke meêdeelingen zijner geleerdheid liggen in de verschillende uitgaven verspreid, welke wij hierboven aanduidden... Of zij belangrijk zijn! Men late mij hier de woorden zelven van Hoogl. Looten aanhalen (cfr. loc cit. bl. 11) :

« La Flandre d'autrefois avec sa bigarrure complexe d'institutions politiques, religieuses, civiles « et sociales, avec les rouages innombrables et « délicats de son administration, avec sa riche « parure d'églises et d'abbayes, de châteaux et de « villes fortes, avec ses corps de métiers et ses sociétés

« littéraires, lui apparaissait lumineuse et puissante.
« Le colossal travail d'érudition auquel il s'était
« livré à son sujet, lui permettait d'en aperce-
« voir nettement l'image, telle qu'elle s'est for-
« mée à travers la suite des siècles. Elle était
« l'objet unique des communications si nombreuses
« et si variées que ce grand savant nous a faites
« pendant près de cinquante ans. C'était pour nous
« un régal à l'entendre. Il nous charmait en nous
« étonnant par l'immensité et l'exactitude de ses
« informations. Si parfois entraîné par son sujet,
« il lui arrivait de le dépasser ou même de le
« perdre de vue pour en traiter un autre, avec
« quel empressement nous lui pardonnions ces
« digressions toujours fécondes, toujours profitables
« à l'instruction de ceux qui l'écoutaient. »

Enkel twee zijner uitgaven stippen wij terloops hier aan, omdat zij, onder de menigvuldige andere, meer uitgebreidheid hebben en door hunne verdiensten evenzeer uitmunten : Het zijn de *Analectes et Documents pour servir à l'histoire de Dunkerque*, waarin hij het handschrift van And. Dasenbergh volledigt, opheldert met aanteekeningen, en desnoods ook wijzigt en verbetert. Het tweede werk van grooteren omvang, doch, jammerlijk, onvoltooid, is de *Epigraphie des Flamands de France*, dat in de VIe, VIIe, VIIIe, XIIe, XIIIe en XXe boekdeelen der Annalen van het *Comité* gedrukt staat. Om het op te stellen doorliep hij zelf, — of sommige vrienden deden het voor hem, — de arrondissementen Duinkerke en Hazebroek, bezocht

hij de kerken, kapellen en kerkhoven van steden en dorpen, en teekende er alles af wat er merkweerdigs in oudheidkundig opzicht wordt aangetroffen. Die teekeningen werden dan met nauwkeurige zorg afgewerkt, en alzoo ontstond eene reeks albums, die immer de belangstelling van alle ware kenners en geleerden zullen opwekken.

Verbazend rijk is, en van echten Benedictijner-arbeid getuigt ook de kostelijke verzameling, welke de kundige man te zijnent had bijeengebracht. Buiten de zeldzame boeken, die er in grooten getale in voorkomen, bevat zij tusschen de honderd en honderd-vijftig duizend « fiches », waar de rijke uitslagen zijner neerstige opzoekingen met voorbeeldige orde op vermeld staan. Elk dorp, elke stad van den Westhoek beslaat er zijne plaats in; het aandeel echter van Duinkerke, zijne geboortestad, overtreft al de andere ...

Valt het dan te verwonderen, dat hij de ziel van het *Comité Flamand de France* was? Lid gekozen in 1855, werd hij er bijgevoegde secretaris van, naderhand schatbewaarder, en op den 2 Mei 1876 volgde hij als voorzitter den betreurden Edm. de Coussemaker op Onder zijn wijs en voorzichtig bestier, herbloeide van langerhand zijn geliefd genootschap, dat mede in 1871 en eerst-volgende jaren zwaar had geleden, en, naar eene opgave van *Neerlandia* (1), telde het in 1897 « nagenoeg

(1) Cfr. *Neerlandia*. Maandschrift van het Algemeen Nederlandsch Verbond. Juni 1897.

« 250 leden, waaronder veel katholieke pries- « ters.... Jaarlijks houdt het *Comité Flamand* « drie of vier vergaderingen, die bij beurte in de « eene of andere Vlaamsche stad van Fransch-Vlaan- « deren samenkomen ». Die vergaderingen wist de gemoedelijke Voorzitter - « il était le plus accueillant, le plus débonnaire des présidents », schrijft Prof. Looten (cfr. loc. cit. bl. 16), — wist hij telkens belangrijk te maken door eigen bijdragen, door welgepaste toevoegingen aan het werk zijner medeleden, en door aanmoedigende wenken en onbaatzuchtige offerveerdigheid, welke de leerzucht der jongeren aanspoorden, den ijver der ouderen onderhielden, en de eendracht in den schoot van het genootschap versterkten. Die uitstekende hoedanigheden verwierven hem ja tal van vrienden en bewonderaars, maar bevorderden te gelijker tijd, en niet weinig, het verheven werk, waar de waarde man zijn leven aan besteedde. « Pour « aider ses confrères dans leur service » — sprak de Heer Cortyl, — « il mettait à leur disposi- « tion les richesses de sa belle bibliothèque, et « les trésors de ses collections de manuscrits et « de documents. Large d'esprit et de cœur, il ne « connaissait pas la jalousie égoïste de certains « collectionneurs. » Dit bewijst terzelfder tijde, dat zijne liefde voor zijn vaderland geene kortzichtige bijbedoelingen had, maar oprecht was en diep in zijn herte zat. « Il aimait passionnément son pays », — zoo getuigde de Heer Reumaux, in den naam

der *Union Faulconnier* ; — « il avait l'orgueil « de la terre natale, qui est bien une forme du « patriotisme. La chanson du passé, que disent « nos vieilles rues, berçait les rêves d'avenir ; il « avait en lui, avec le goût des choses intellec- « tuelles, l'amour de ce que la langue flamande « appelle avec un remarquable bonheur d'expres- « sion : *Moedertaal en Vaderland* » (1).

Over zijn geliefd Fransch-Vlaanderen sprekend, was « M. Bonvarlet... intarissable : la bouche par- « lait de l'abondance du cœur » (2).

Edoch, waar wij hier de lofspraak nazeggen, waarmede men den edelhartigen geleerde op het gebied der wetenschap en der burgerdeugden gewaardeerd en gevierd heeft, zullen wij daar ook de hulde niet bijvoegen, welke hem bewezen werd om reden der deugden, die hem in den meer beperkten kring van vrienden en huisgenooten kenschetsten ? — Bonvarlet had door zijn rechtschapen en dienstwillig herte aller achting verworven. Vijanden had hij niet, want gebeurde 't hem te missen — en is missen niet menschelijk ? — men wist toch, dat het nooit in zijn inzicht lag iemand te krenken : den onderlingen eerbied, welken welopgevoede menschen elkander in de samen-

---

(1) Zie die lijkrede opgenomen door Hoogl. Looten, loc. cit. bl. 28 en vlg.

(2) Hoogl. Looten, bl. 20.

leving verschuldigd zijn, hadde hij nimmer vrijwillig te kort gedaan (1).

Mannelijk-weerdig doch minzaam in zijnen omgang, verplichtte hij iedereen jegens hem door zijne dienstveerdigheid, en zekere strengheid op het gelaat kon toch de goedheid niet verbergen, die er in zijn ondubbelzinnig herte schuilde. Hij was een man uit één stuk, recht voor de vuist, van dat slag gelijk er in de maatschappij nooit te veel zullen wezen. Daarbij was hij een Christen van den ouden eed, die goed deed en niet om en zag; doch die ook volle vrijheid voor zijn christen-zijn afvergde, omdat hij insgelijks de vrijheid van anders te denken aan niemand misgunde. Uit dien diepen christen-zin sproot zijne milde liefdadigheid voor den arme en zijne zoo teedere liefde voor de zijnen; sproot zijne mannelijke kloekmoedigheid in het uur van weedom en smert, dat hij, gelijk elk ander mensch, niet zelden te doorworstelen had. Dit is de beeltenis, welke zijne medeburgers van den vromen man geschetst hebben; dit is de kroon, welke om zijnen naam glanst; dit zijn de voorbeelden, welke hij den vaderlande en den zijnen nalaat. Blijve zijn leven en streven in dankbare herinnering!

Buiten de menigvuldige onderscheidingen, welke de erkentenis zijner medeburgers hem toekende,

(1) Cfr. Hgl. Looten, bl. 17, 18, 19.

buiten de talrijke blijken van vertrouwen, welke zij hem in het openbare leven schonken, dienen hier ook nog de eerbewijzen vermeld, waar de hoogachting van het buitenland zijne verdiensten meê huldigde. Consul van Denemark na zijns vaders dood in 1866, werd hij in 1867 ridder en in 1892 commandeur der Koninklijke Orde van Danebrog benoemd, werd hij tot ridder der Pauselijke Orde van St. Gregoris den Groote verheven in 1885, en ontving hij het ridderkruis der Leopolsorde in 1887. Sedert 1890 telde hij onder de buitenlandsche eereleden onzer Koninklijke Vlaamsche Academie.

Op Donderdag 5 October 1899 vergezelde eene talrijke ingetogen menigte zijn stoffelijk overschot naar het kerkhof van Duinkerke. Daar ruste hij tot den dag der algemeene opstanding, onder de schaduwe van het Kruis, dat zijn troost was op aarde, in den schoot van dat Vlaanderen, hetwelk hij toch zoo hertelijk heeft liefgehad en verheerlijkt door zijne werken!

LEVENSBERICHT

VAN

M. F. A. G. CAMPBELL.

Toen onze hooggeachte Voorzitter mij namens het Bestuur zeer dringend verzocht, voor onze Academie het nog altijd in onze jaarboeken ontbrekende levensbericht van haar buitenlandsch Eerelid M. F. A. G. CAMPBELL te schrijven, zag ik er eenigszins tegen op aan dat verzoek gevolg te geven, daar ik Campbell nooit persoonlijk heb gekend. Maar ik overwon mijn bezwaren, toen ik bedacht dat dit uiterlijk weinig bewogen leven reeds voortreffelijk is beschreven door Dr. W. P. C. Knuttel en ik kon volstaan met den overledene als wetenschappelijk man op gepaste wijze te herdenken. Terwijl ik mij dus veroorloof voor nadere bijzonderheden te verwijzen naar het levensbericht dat Dr. Knuttel voor de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden geschreven heeft (1), vermeld ik hier alleen de voornaamste feiten.

MARINUS FREDRIK ANDRIES GERARDUS CAMPBELL werd den 15den October 1819 te Kampen geboren. Zijn vader lag daar als eerste luitenant der

---

(1) Zie de *Levensberichten der afgestorven Medeleden van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde. Bijlage tot de Handelingen van 1890.* Leiden, 1890, blz. 256-303.

infanterie in garnizoen. Het gezin verwisselde in de volgende jaren nogal eens van woonplaats, en kwam in 1829 in Den Haag.

Nadat de jonge Campbell nog wat school had gegaan, trad hij in 1834 in dienst bij een boekhandelaar en uitgever. In Mei 1838 kreeg hij verlof deel te nemen aan de werkzaamheden ter Koninklijke Bibliotheek; werd in het najaar vast aangesteld als kopiïst en hulp, in 1844 tot amanuensis en in 1847 tot onderbibliothecaris bevorderd. Met 1 Januari 1869 volgde hij zijn chef en zwager J. W. Holtrop als bibliothecaris op, en bekleedde die belangrijke betrekking tot aan zijn dood, den 2den April 1890. Als we daar nu nog bijvoegen, dat Campbell twee maal gehuwd is geweest, dan is zijn uiterlijke levensgeschiedenis daarmede voltooid.

Zooals men ziet, is dit een zeer rustig leven geweest, en een oppervlakkig beoordeelaar zou licht kunnen meenen dat het ook een weinig belangrijk leven is geweest. Behalve één werk van grooteren omvang, nl. zijne *Annales de la Typographie néerlandaise au XVe siècle*, heeft Campbell niets anders dan kleine geschriften, enkele bladzijden groot, uitgegeven, endan nogis het meer werk van anderen dan eigen werk. Uit zijn jongen tijd dagteekenen eenige uitgaven van Middelnederlandsche fragmenten en kleinere teksten; in 1859 bezorgde hij den herdruk van den bekenden *Reynardus Vulpes*, de Latijnsche vertaling van den *Reinaert*, naar een incunabel omstreeks het jaar 1473 gedrukt, door hem voor het

eerst opgemerkt in een boek uit de stadsbibliotheek te Deventer.

Voor de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden schreef hij het levensbericht van zijn schoonvader P. C. G. Guyot en dat van zijn zwager J. W. Holtrop, dat voor de geschiedenis der Hollandsche Koninklijke Bibliotheek van geen gering belang is.

In de *Algemeene Konst- en Letterbode*, waarvan Campbell van 1854 tot 1859 mederedacteur was, later in den *Nederlandschen Spectator*, waarbij hij in 1860 als mederedacteur en in 1864 met zijn vriend Vosmaer als hoofdredacteur werkzaam was, en in den *Navorscher* leverde hij tallooze bijdragen, meestal berichten, verslagen of aankondigingen. Ten slotte plaatste hij een goed dozijn artikelen, de meeste zelfs artikel*tjes*, in *Le Bibliophile Belge* en in de *Bibliographische Adversaria*.

Toch is Campbell, ondanks deze geringe bagage, een groot geleerde geweest, wiens naam de geheele wereld door met roem bekend was en is. Zoo daar niet talrijker « tastbare » bewijzen voor zijn, dan ligt dit hoofdzakelijk aan zijn opvatting van het ambt dat hem was toevertrouwd.

Ik bedoel minder zijn bestuur der Koninklijke Bibliotheek in engeren zin, hoe voortreffelijk dat ook geweest zij; neen, ik bedoel hetgeen de buitenwereld van dat bestuur kon zien en ondervinden.

Er zijn, op dit oogenblik, tallooze openbare bibliotheken in de wereld, waar het publiek op de

uitnemendste wijze geholpen wordt; maar toch zijn er nog vele — en ook in ons land ontbreken dezulke niet — waar de opvatting geldt, dat iemand een *gunst* bewezen wordt als hem een boek of handschrift in bruikleen wordt verstrekt; niet dat hij gebruik maakt van een onbetwistbaar *recht*; waar de bibliothecarissen diep overtuigd schijnen te zijn dat de bibliotheek er is voor hen, en niet omgekeerd, dat zij de eigenaars zijn in plaats van de bewaarders (1). Het is een eeretitel voor Holland, dat dergelijke toestanden daar reeds sedert meer dan een halve eeuw tot het verledene behooren, en grootendeels is dat aan Campbell te danken. Ofschoon hij lang genoeg geleefd heeft om ook mij van dienst te zijn, en ik dus ook bij ondervinding kan spreken, wil ik hier toch liever het woord geven aan een man die hem lange jaren van zeer nabij heeft gekend én als vriend én als bibliothecaris, aan wijlen Prof. Acquoy, die Campbell heeft herdacht in de Koninklijke Academie van Wetenschappen te Amsterdam (2).

---

(1) Zie b. v. de besprekingen op den « Boekwezendag » te Antwerpen in 1890 (*Compte-Rendu de la première session de la Conférence du Livre* (Anvers, 1891), p. 159 vlgg. en 225 vlgg.) en het verslag van Dr. W. N. DU RIEU, *De bijeenkomst van bibliothecarissen te Antwerpen* (in den *Nederlandschen Spectator*, 1890, nrs 35, 36, 37), dat het officieel verslag belangrijk aanvult. Een der hoofdargumenten tegen het uitleenen, nl. het brandgevaar, het beschadigen en teloorgaan, werd door ons Eerelid den heer F. VANDER HAEGHEN aardig weerlegd met de opmerking, dat het eenige wat gered was van den brand der bibliotheek te Straatsburg bestond in hetgeen destijds uitgeleend was.

(2) Zie het *Jaarboek der Koninklijke Akademie van Weten-*

« Wie onzer », zegt Acquoy, « heeft ... (Campbell's) onbekrompene vrijgevigheid en onuitputtelijke hulpvaardigheid (niet) ondervonden? Juist door die vrijgevigheid, die niet jaagde en haastte, als zij wist dat een boek of handschrift door langer gebruik nog rijper vrucht afwerpen kon, heeft hij ontelbaar velen in staat gesteld, om nog al degelijker en nauwkeuriger arbeid te leveren. Bij hem niets van die bangelijke, enghartige, kleinzielige opvatting van reglementen, waardoor al te bureaucratische ambtenaren de studie van anderen soms noodeloos bemoeilijken. Hij wist, dat de tijd van vreemdelingen in den dubbelen zin des woords te kostbaar is, om hen altoos te binden aan de vaste uren of aan de plaats, door de letter der wet bepaald. Hij was overtuigd, dat iemand die met een wetenschappelijk onderzoek bezig is, niet altijd binnen het voorgeschreven aantal dagen of weken met geleende werken kan hebben afgedaan; dat het niet altijd mogelijk is, uit verschillende bibliotheken op hetzelfde oogenblik bijeen te brengen, wat slechts door onderlinge vergelijking tot afdoende gevolgtrekkingen kan leiden, en dat men niet zelden al werkende op denkbeelden komt, die het instellen van een nieuw onderzoek uit dezelfde bronnen noodzakelijk maken » (1).

schappen, 1890 (Amst. 1891). In de volgende bladzijden zal echter steeds naar het overdrukje verwezen worden.

(1) J. G. R. Acquoy, *Levensbericht van* M. F. A. G. Campbell, blz. 4 vlg.

Vóór Campbell had Bakhuizen van den Brink gezegd : « Ik heb liever, dat van tien archiefstukken één verloren gaat, dan dat zij alle tien ongebruikt blijven » (1). Na hem zou Du Rieu getuigen, toen bij een brand in Mommsen's villa een paar codices der Leidsche Bibliotheek heetten omgekomen te zijn (2), dat hij Mommsen toch zou blijven helpen, « want dat één verongelukt handschrift weinig beduidt in vergelijking met den schat van wetenschap door zulk een man ten nutte der geleerde wereld uit die handschriften te voorschijn gehaald » (3).

Bij mijn weten heeft Campbell zich nergens op dergelijke wijze uitgelaten, maar dat hij er precies eender over dacht, is onbetwistbaar. Wilt ge 't bewijs? Hoor naar 't geen Antonio (de Groningsche hoogleeraar Van Hamel) verhaalt in zijn *In memoriam* in de *Oprechte Haarlemsche Courant* van 8 April 1890 : « Bijna nooit keerde ik in Holland terug van een bezoek aan de Bibliothèque Nationale te Parijs, of ik had dankbare groeten over te brengen « au plus aimable des bibliothécaires ». Opgetogen over zijne ontvangst te 's-Gravenhage, deelde eens een jong Fransch historicus aan den verbaasden « administrateur général » dier boekerij mede, dat

(1) Volgens Acquoy, t. a. p. blz. 5.

(2) Gelukkig bleek naderhand dat de codices behouden waren : Mommsen had ze met eigen hand gered.

(3) Zie W. N. du Rieu, *De bijeenkomst van bibliothecarissen te Antwerpen* in den *Nederlandschen Spectator*, 1890, nr 37

hij eene geheele kostbare verzameling pamphletten, niet alleen op de Haagsche bibliotheek had mogen doorsnuffelen, maar dat hem zelfs vergund was geworden in de kamer van zijn hotel dit onderzoek voort te zetten. De heer Léopold Delisle schudde het hoofd over zooveel vrijgevigheid; hij zou de zaken veel officieeler en meer reglementair hebben behandeld; maar hij moest toch den jongen geleerde toegeven, dat de studies zich over zulk een vriendelijken beschermer niet konden beklagen ».

Behalve door de wezenlijk onschatbare diensten welke hij aan de beoefenaren der wetenschap heeft bewezen, is Campbell vooral beroemd geweest als kenner en autoriteit op het gebied van de oudste geschiedenis der Nederlandsche boekdrukkunst, vooral sedert de verschijning zijner *Annales de la Typographie néerlandaise au XV*e *siècle*, de vrucht van een langdurigen en moeilijken arbeid. Hij had zijn zwager en chef bij het beschrijven der wiegedrukken, welke de Haagsche Boekerij in zulke rijke mate bezit, jaren lang ter zijde gestaan; uit de woorden waarmede Holtrop die samenwerking herdenkt, blijkt genoeg met welken lust, liefde en kunde : « Het lust mij, hier de diensten te vermelden, die mijn onderbibliothecaris Campbell, door familiebetrekking en ambt zoo nauw aan mij verbonden, zoowel bij het bewerken als bij het uitgeven van dezen Catalogus mij bewezen heeft. Het is niet gemakkelijk te zeggen, hoezeer de

aanhoudende werkzaamheid en de vaak lastige onderzoekingen, aan een arbeid als deze verbonden, mij licht en aangenaam zijn gemaakt, niet slechts door den onvermoeiden ijver en de liefde, waarmede hij het hem opgedragen ambt bekleedt, maar ook door de buitengewone vlijt, waarmede hij de geschiedenis der boekdrukkunst in het eerste tijdperk na hare uitvinding pleegt na te sporen. Hierin heeft hij zulk eene door oefening verkregen scherpzinnigheid van oordeel, dat hij daardoor aan sommige nog niet bekende of onzekere drukwerken elk zijne eigene plaats in de rij der boeken heeft kunnen aanwijzen. Alle beoefenaren der letteren mogen beoordeelen, van hoeveel gewicht dit is; wat mij aangaat, ik erken openlijk, dat ik veel verschuldigd ben aan dezen mij zeer bevrienden man » (1).

Dit werk was intusschen slechts een gedeelte van een veel grooter. Campbell was pas amanuensis geworden, toen hij reeds, op aanraden en met medewerking van Holtrop, het plan ontwierp, een alphabetische bibliographie samen te stellen van al de voortbrengselen der drukkunst in de Nederlanden tot 1500. Wel bestond reeds lang het *Repertorium Bibliographicum* van Hain, maar met het oog op

(1) *Catalogus librorum saeculo XV° impressorum, quotquot in Bibliotheca Regia Hagana asservantur* (Hagae-Comitum 1856), p. v, vertaling van wijlen Prof. Acquoy in zijn bovenvermeld *Levensbericht*, blz. 22.

onze gewesten was dit werk toch zeer onvolledig, daar de schrijver de Nederlandsche boekerijen niet had bezocht en daarenboven vóór het voltooien van zijn arbeid was gestorven. Holtrop en Campbell beiden beschouwden het echter als een ambtsplicht, vooraf den catalogus van de incunabelen der Koninklijke Bibliotheek te bewerken, en eerst nadat deze verschenen was, vond Campbell vrijheid om met kracht aan het volvoeren van het grootere plan gaan (1).

Hij toog dus aan het werk. In de collecties der Hollandsche Koninklijke Bibliotheek en van het Museum Meermanno-Westreenianum had hij alvast een rijke, eenige kern. Uit duizende catalogussen van openbare en bijzondere verzamelingen werden nu aanteekeningen gemaakt, door bezoeken aan binnen- en buitenlandsche boekerijen Nederlandsche incunabelen opgespoord (2) en door

(1) Dat ik deze ten deele onbekende bijzonderheden kan mededeelen, ben ik verschuldigd aan de welwillendheid van ons binnenlandsch Eerelid den Heer F. VANDER HAEGHEN, die de talrijke brieven, door Campbell aan hem geschreven, te mijner beschikking heeft gesteld, waarvoor ik hem hier bij herhaling mijn warmen dank betuig. Het bovenstaande vond ik in een brief van 10 Dec. 1856.

(2) Zoo heeft Campbell in 1860 een paar weken doorgebracht onder het gastvrije dak van ons binnenlandsch Eerelid den heer F. VANDER HAEGHEN, om de incunabelen in diens eigen verzameling, in die der Gentsche boekenliefhebbers Serrure, De Meyer en Vergauwen, en op de Universiteitsbibliotheek te Gent te beschrijven. De heer VANDER HAEGHEN had vooraf een complete lijst dier incunabelen opgemaakt en gezonden aan Campbell, die ze met zijn reeds verzamelde bouwstoffen vergeleek. Het

ontelbare brieven inlichtingen ingewonnen. Men moet zelf een dergelijk werk onder handen gehad hebben, om ten volle te kunnen beseffen welke werkkracht en welke energie er noodig is om het tot een goed einde te brengen. Men kan er zich wellicht ook eenig denkbeeld van vormen, als men bedenkt dat niemand nog, in geen enkel land, het voorbeeld van Campbell gevolgd heeft.

De *Annales* verschenen in 1874, en maakten Campbell's naam de geheele wereld door bekend en beroemd. Binnen- en buitenlandsche geleerden prezen het werk om strijd, en werden er nu van zelf toegebracht, den bewerker mede te deelen wat hun in handen kwam en hem onbekend was gebleven. Zoo was hij in staat in 1878, 1884 en 1889 supplementen te geven, waardoor hij tevens in de gelegenheid was verbeteringen aan te brengen. Ook voor een vierde supplement had hij reeds gegevens verzameld, toen de dood hem trof.

Het zou een onbegonnen werk zijn, de beteekenis der *Annales* in bijzonderheden te willen uiteenzetten. Wij, die er aan gewend zijn elk oogenblik naar dat boek te grijpen en er in te vinden wat we zoeken, kunnen ons moeilijk een denkbeeld vormen van de verlegenheid, waaruit al

---

bleek, dat er te Gent ongeveer 250 incunabelen bestonden, die Campbell nog niet kende, en die is hij dan hier te plaatse komen bestudeeren en beschrijven.

degenen die bij hun onderzoekingen wiegedrukken noodig hadden en hebben, door dat werk zijn gered, gezwegen dan nog van zijn groote waarde in allerlei andere opzichten. Niemand heeft er een treffender karakteristiek van gegeven dan Prof. Acquoy, toen hij zeide :

« Men achte voor een land het bezit van zulk een werk niet gering, en wane niet dat het alleen voor bibliothecarissen en bibliophielen, of wel voornamelijk voor antiquarische boekhandelaren nuttig kan wezen. Te recht heeft Dr. Knuttel gezegd : « Het geldt hier een stuk beschavingsgeschiedenis ». De lijst van Nederlandsche steden, waar in die dagen gedrukt werd ; de namen dier mannen, die er drukten ; het grooter of kleiner aantal boeken, die hunne pers verlieten, het geeft alles een beeld van een zeer belangrijken tak van nijverheid in Holland en Utrecht, Overijsel en Gelderland, Brabant en Vlaanderen en andere gewesten. Maar vooral, de titels der boeken verhalen ons nu nog, wat onze vaderen van vóór vier eeuwen lazen, en de vele uitgaven van een zelfde boek vermelden ons, dat zulk een boek veel werd gebruikt of bijzonder was geliefd. Een werk als de « Annales » is niet ongelijk aan den beschrijvenden catalogus van een museum van voorwereldlijke dieren. De één ziet het en roept uit : « Hoe dor ! » De ander leest het, en een gansche levende wereld rijst voor zijne oogen op. Het hangt slechts af van den aard van den mensch zelven. De een ziet in alles doods-

beenderen; voor den ander neemt alles geest en leven aan. Zie ik in Campbell's « Annales » die lange lijst van « Donaten », van de « Gemmula vocabulorum » en den « Aesopus moralisatus », dan aanschouw ik de knapen in de school met de spraakleer, het woordenboek en het vertaalboek van dien tijd. Valt mijn oog op de vele editiën van Cicero's « Cato major » en « Laelius », van Virgilius' « Bucolica » en van gezegden uit Terentius (deze laatsten alleen in het Dietsch), dan begrijp ik, dat die boeken voor de geletterden van die dagen eene geliefde lectuur moeten zijn geweest. Vind ik sommige werken van Augustinus en Hieronymus, van Seneca en Boëthius, van Petrus de Aliaco en Johannes Gerson ruim vertegenwoordigd, dan is het mij eene aanwijzing, dat zij veel werden gelezen. De talrijke drukken van den « Tractatus de expositione missae » door Guilielmus de Gouda, van de « Stella clericorum » en de « Summe le roy of des conincs summe » verplaatsen mij in de binnenkamers der priesters, en de talrijke « Sermones » zie ik in de handen van hen, die zelven als predikers moesten optreden voor het volk. Maar bovenal die overvloed van stichtelijke lectuur heeft mij veel te verhalen ; die Getijdenboeken. die Levens van Jezus, die Epistelen en Evangeliën met de sermoenen voor het gansche jaar, die Zielentroost en die Spiegels van allerlei soort, zij doen het voorgeslacht in al zijne vroomheid voor mij herleven, die mannen en vrouwen in stille overdenking met « suverlike

boexkens » in de gevouwen hand. Neen, de « Annales » zijn niet dood, maar zij leven, als de mensch maar leeft, die ze leest. »

Aldus Prof. Acquoy (1), die, zelf groot boekeneter, boekenkenner en boekenliefhebber, beter dan iemand bevoegd was om zulk een gewrocht te beoordeelen en naar waarde te schatten.

Wie thans een dergelijk werk wilde samenstellen, zou Campbell in sommige opzichten kunnen overtreffen : nog meer accuratesse is denkbaar en ook reeds lang gebruikelijk in 't beschrijven van een boek dan er bij hem te vinden is; men zou het nu ongetwijfeld nuttig achten, alle bekende exemplaren te vermelden; waarschijnlijk zou men er thans voor terugdeinzen een beschrijving te geven van een gefingeerd compleet boek, terwijl er slechts enkele bladen van over zijn; niemand zou het nu durven, althans niet mogen wagen een dergelijken arbeid te voltooien zonder scherpe aandacht te schenken aan de watermerken van het papier, waaruit voor de dateering der incunabelen zooveel nut te trekken is; maar hem overtreffen in dat dateeren of in het toekennen van een druksel aan die of die pers, zou zeker niemand. Toevalligerwijs ben ik kort geleden in de gelegenheid geweest de proef op de som te maken.

Toen ik de uitgave der fragmenten van de

(1) Zie zijn bovenvermeld *Levensbericht*, blz. 25 vlg.

door Jan Brito gedrukte *Disticha Catonis* met een Nederlandsche vertaling er bij, bewerkte, kon ik er natuurlijk niet buiten, onderzoek te doen naar het tijdstip waarop het boekje verschenen was. Campbell beschouwde de voortbrengselen van Brito's pers als gedrukt omstreeks de jaren 1477-1481; op welke gronden zijn gevoelen steunde, heeft hij, zooals gewoonlijk, niet gezegd. Daarentegen heeft de heer Gilliodts-van Severen in zijn welbekend werk : *L'œuvre de Jean Brito, prototypographe brugeois*, trachten te bewijzen dat diens boeken een goede twintig jaar vroeger gedrukt zijn. De meeste zekerheid in dezen is alleen te verkrijgen door een nauwgezet onderzoek van de watermerken die in het door Jan Brito gebruikte papier voorkomen, en nu bracht dit onderzoek. zonder eenige vooringenomenheid ondernomen, mij tot diezelfde jaren, die door Campbell genoemd waren (1). Wel een bewijs voor de betrouwbaarheid van zijn oordeel en van zijn wetenschap.

Die dagelijksche, gestadige omgang met zoovele en zoo verschillende incunabelen heeft intusschen nog andere vruchten afgeworpen dan de *Annales*. Ik bedoel Campbell's zelfstandig oordeel over het probleem van de uitvinding der boek-

---

(1) Zie het *Tijdschrift voor Nederlandsche Taal- en Letterkunde*, 19, 275 vlgg.

drukkunst. Nadat Dr. Van der Linde zijn bekende *Haarlemsche Costerlegende* had geschreven, daartoe opgewekt door Holtrop en Campbell, deed hij nog een stap verder, en gaf in 1878 zijn werk uit : *Gutenberg, Geschichte und Erdichtung aus den Quellen nachgewiesen*, dat het *bewijs moest* leveren, dat aan Gutenberg werkelijk de eer der uitvinding toekomt. Zoozeer Campbell ingenomen was met het eerst genoemde werk (1), zoo weinig was hij het met het tweede : naar zijn oordeel beweerde de bestrijder der Costerlegende thans veel meer bewezen te hebben, dan men *bewijzen kon*. En dat was ook het oordeel van andere bevoegde mannen, die tot dan toe met Van der Linde waren medegegaan. Zoo schreef nu de bibliothecaris der hoogeschool te Cambridge, Dr. Hessels, die vroeger de *Costerlegende* in het Engelsch vertaald had, op zijn beurt een dergelijk werkje : *Gutenberg, was he the inventor of printing?* (1882) Toen Van der Linde's derde werk, de *Geschichte der Erfindung der Buchdruckunst* verscheen, greep Hessels weer naar de pen, en trachtte in een

---

(1) Dit blijkt niet alleen uit zijne uitlatingen in de voorrede zijner *Annales*, waarover beneden nader, maar ook uit de volgende zinsnede uit een zijner brieven aan den heer F. VANDER HAEGHEN, gedateerd 5 Juni 1870 : « A mon avis les conclusions de Mr. Van der Linde sont fort concluantes et il ne nous reste qu'à descendre de son piédestal Laurens Jansz Coster. »

reeks artikelen in de *Academy*, weldra afzonderlijk uitgegeven als : *Haarlem the birthplace of printing, not Mainz*, het bewijs te leveren, dat Haarlem wezenlijk de bakermat der boekdrukkunst is geweest. Naar gelang deze artikelen verschenen, gaf Campbell er in den *Nederlandschen Spectator* verslag van, maar aan het einde moest de bekentenis hem van het hart, dat thans de overtuiging van Hessels, evenmin als vroeger die van Vander Linde, in hem was overgegaan; dat hij « voor de raadsels van de boekdrukkunst-geschiedenis (bleef) staan »; dat die geschiedenis voor hem nog steeds een sphinx was, « tot zijn groot leedwezen »; hij beloofde ten slotte in een allerlaatste artikel zijn eigen meening te zeggen.

Campbell heeft dat dan gedaan op eene wijze, waardoor hij zichzelve grootelijks vereerde : niet alleen als een fatsoenlijk man, hartstochteloos, zonder personaliteiten, al scholden Van der Linde en Hessels, teleurgesteld als zij waren omdat zij hem op hunne hand niet konden krijgen, hem elk om het meest, de eene voor een « vagebond », de ander voor een « knoeier », — maar daarenboven als een echt wetenschappelijk man, vrij van alle vooroordeel, wien het boven alles om de waarheid te doen is.

Om dit in het licht te stellen, moeten we even een stap achteruit doen.

In de voorrede zijner *Annales* had Campbell voor het eerst zijn meening gezegd over die groep

van vijf en veertig boekjes en boeken welke men tot 1870 vrij algemeen beschouwde als te Haarlem door Laurens Coster gedrukt, en die sedert door Hessels *Costeriana* zijn genoemd. Niet te Haarlem, maar te Utrecht zou de oudste drukkerij in de Nederlanden gevestigd zijn geweest. Maar die meening steunde toch op zeer zwakke gronden. Jan Veldener, die uit Leuven naar Utrecht gekomen was en daar van 1478 tot 1481 drukte, gebruikte daar voor zijne uitgave van de *Epistelen ende Evangelien*, in 1481 verschenen, een reeks houtsneden die ook gebruikt waren geweest voor het *Speculum humanae Salvationis*, en zulks zoowel voor de twee Nederlandsche als voor de twee Latijnsche uitgaven; maar die houtsneden waren thans, in 1481, in tweeën gezaagd. Daaruit besloot Campbell, dat Veldener de houtsneden in hun geheel te Utrecht zou hebben gekocht, en giste, op grond dáárvan, dat het *Speculum*, en daarmede alle overige Costeriana, niet te Haarlem, maar te Utrecht zouden zijn gedrukt.

Op hechte grondslagen bouwde Campbell dus niet, zooals men ziet. Toch heeft hij jarenlang aan die meening vastgehouden, daar er tot twee maal toe vondsten werden gedaan, die haar zeer versterkten.

Vooreerst ontdekte de Utrechtsche bibliothecaris P. A. Tiele in 1880 in een foliant, in zijn oorspronkelijken band gebonden, met al de kenteekenen dat die band nimmer uit elkander is geweest, afkomstig uit het Regulierenklooster dier

stad en berustende in de Universiteitsbibliotheek, een blad dat gedrukt is met de zoo kennelijke groote lettersoort van de *Singularia juris* van Ludovicus de Roma, welk boek een der zoogenaamde Costeriana is. Tiele liet natuurlijk niet na er zijn vriend op te wijzen dat zijn meening door deze ontdekking bevestigd werd, en Campbell kon niet van lichtvaardig oordeel beschuldigd worden, toen hij dat beaamde en er door in zijn gevoelen versterkt werd, ook al deed zich het vreemde verschijnsel voor, dat het gevonden blad in de *Singularia juris* niet te vinden is (1). Hoe toch anders te verklaren, dat afval eener drukkerij, elders dan te Utrecht gevestigd, zich bevindt in een te Utrecht gebonden boek?

Nog belangrijker was echter een andere vondst, die de bekende Utrechtsche archivaris S. Muller in 1886 deed.

Deze ontdekte een paar bladen van een der beste bekende Costeriana, t. w van de *Ars Minor* van Donatus in het Fransch, als schutbladen in een boek, dat stukken aangaande het Sint-Cecilienklooster te Utrecht bevatte. De ontdekker haastte zich, zijn verrassenden vond ter beschikking van Campbell te stellen, die de kostbare fragmenten eerst in

---

(1) Zie CAMPBELL's opstel *De oudst bekende Nederlandsche Boekdrukkerij*, in de *Bibliographische Adversaria*, dl. 4, blz. 197 vlgg.

den *Spectator* (1), later in zijn derde supplement (2) besprak; sterker dan ooit was nu zijn overtuiging, dat te Utrecht de eerste boekdrukkerij had gestaan.

Zoo stonden de zaken, toen Hessels zijn bovengenoemde artikelen in het licht gaf. Al kon Campbell, zooals we gezien hebben, niet in alles met hem medegaan, het was er verre van af, dat hij diens tegenwerpingen tegen zijn eigen stelling in den wind zou slaan. Integendeel; Campbell gaf zijne geliefkoosde meening geheel prijs, en de vraag naar den oorsprong der boekdrukkunst beantwoordde hij thans aldus :

« Wij zouden niet ongeneigd wezen om hier aan iets zeer bizonders, namelijk aan eene gelijktijdige of eene na-uitvinding (co- of postinventio) te denken. Men verbéelde zich dat, in tegenstelling met wat de Keulsche Kroniek getuigt, iemand in Nederland zich veel bezig hield met boeken en het vermenigvuldigen er van door afschrijven of door de houtsneêkunst (er bestaan meerdere xylografische Donaten); die man heeft de te Ments gedrukte werken gezien en bewonderd, hij heeft ook, zoo langzamerhand, van de Mentsers die in 1462 hunne stad hebben moeten verlaten, vernomen hoe, ongeveer, het inrichten van een boekdrukkerij daar

(1) *Uit de eerste Nederlandsche Boekdrukkerij*, in den *Nederlandschen Spectator* 1886, 64 vlg.

(2) Onder nr 615*a*.

in zijn werk was gegaan en, geholpen door zulk een deskundige, heeft hij den arbeid aanvaard om, voor Nederland en met Nederlandsche letters, de noodige werktuigen bijeen te brengen en boeken te drukken. Dat hij daarna bij zijne tijdgenooten, die noch niet zooveel van de Duitsche typografie vernomen hadden, voor een uitvinder gehouden werd, is minder te verwonderen omdat hij, op zijne beurt, weder een zekere geheimzinnigheid bij zijn arbeid zal in acht genomen hebben » (1).

Campbell was aldus gekomen tot een vermoeden, dat reeds zeventien jaren vroeger opgekomen was bij niemand minder dan Fruin, die het destijds in een brief aan Dr. Van de Linde aan de hand had gedaan (2).

Campbell wist natuurlijk heel goed dat hetgeen hij zeide niets anders was dan een bloote onderstelling, waarvoor menigeen glimlachend de schouders zou ophalen. Om te toonen dat zulk eene toedracht van zaken volstrekt niet onmogelijk was, deelde hij een dergelijk geval mede, dat zich kort na het jaar 1840 voorgedaan had. « In de allereerste jaren na 1840 », aldus vertelt Campbell, « kwam ... Holtrop ... op het denkbeeld een supplement uit te geven op het schoone

---

(1) *Het raadsel van de uitvinding der boekdrukkunst*, in den *Nederlandschen Spectator*, 1887, blz. 294 vlgg.

(2) Zie nl. FRUIN's *Verspreide Geschriften*, I, 190, noot.

werk, toen nog verschijnend, bekend onder de titel van « Trésor de numismatique et de glyptique, ou recueil général de médailles, pierres gravées et basreliefs, tant anciens que modernes ... gravés d'après le procédé de M. Ach. Collas ... (Paris, Rittner et Goupil, 1834-185. 22 deelen, in f°). Voor dat supplement zou het materiaal in de allereerste plaats ontleend worden aan het Koninklijk Kabinet van gesneden steenen en penningen te 's Gravenhage; de staatsraad jhr. Mr. J. C. de Jonge was voor het plan gewonnen en zou de tekst er van schrijven en, wat wel het moeilijkst was, men had eene vennootschap gevonden die de noodige gelden zou schieten en de kansen, gelukkige of nadeelige, der onderneming zou dragen. ... Het kwam er nu op aan om een knap kunstenaar te vinden die voor het inwerking brengen van het toestel-Collas zou zorgdragen, evenals voor het maken der afdrukken en dezen vond men in den heer J. D. Steuerwald, een onzer beste lithografen. ... Hij nam de hem toegedachte taak op zich en men zeide hem ongeveer : Begeef u naar Parijs, koop eene machine-Collas en dan gaan we aan het werk.

« Zoo ooit een plan vernuftig uitgedacht was (het debiet van het werk was als het ware verzekerd reeds door de talrijke inteekenaars op het hoofdwerk dan was het dit. En toch is er niets van gekomen. De heer Steuerwald, die de platen zag en bewonderde welke met het procédé-Collas vervaardigd

waren, die zoo van deze en gene vernomen had hoe dat toestel werkte, kreeg er zin in om, onafhankelijk van den Franschen uitvinder, eene machine saam te stellen welke dezelfde verdiensten zou bezitten. Daardoor werd hij post-inventor en met zoo goed gevolg, dat met zijn werktuig ... verschillende platen, o. a. de titelplaat van den Delftschen studentenalmanak, gegraveerd werden. Hij had echter voor dat na-uitvinden geruimen tijd noodig gehad en in die tusschenruimte was reeds de genoemde Maatschappij ontbonden, de verschillende medewerkers waren ontstemd en van het geheele werk kwam niets.

« Hoe dit zij, de post-inventie was gelukt en op ongeveer gelijke wijze kan de groep van oud-Nederlandsch drukwerk, kunnen de voortbrengselen der vaderlandsche prototypografie, in het leven getreden zijn ».

En waar zou nu deze post-inventie hebben plaats gehad? Na alles wat voorafgaat zou men verwachten, dat Campbell's antwoord geluid heeft : te Utrecht. Toch niet. Na de onderzoekingen van Hessels kon hij niet *met* dezen zeggen : te Haarlem; al verklaarde hij het niet met zóóveel woorden, hij erkende toch impliciter, *tegen* Hessels niet te kunnen volhouden : te Utrecht. Met zekere zelfbewuste fierheid klinkt het : « In den laatsten tijd hebben zich stemmen, en van lieden die hun leven in het bestudeeren van deze vraagstukken doorbrachten, doen hooren ten voordeele van Utrecht,

waar door de geleerde scholen, door het hof van den Aartsbisschop, meer dan elders, behoefte aan de boekdrukkunst moet bestaan hebben, Utrecht, waar het eerst met een jaartal een brok van de houtsneden van den Spieghel onser behoudenisse gebruikt werd, Utrecht, waar door N. Ketelaer en G. de Leempt het werk gedrukt werd (Petri Comestoris Biblia Scolastica), dat de oudste dagteekening draagt (1473) die in eenig Nederlandsche boek gevonden wordt. Wijst de heer Hessels op brokken van gedrukte Donaten, die uit de kerkboeken te Haarlem voor den dag zijn gekomen, te Utrecht werd noch onlangs ... een gedeelte aangetroffen van een in het Fransch vervatten Donaat, gedrukt met dezelfde letters waarmede de Spieghel onser behoudenisse is uitgevoerd, en die juist door die Fransche taal het vermoeden op zich geladen heeft te Utrecht gedrukt te wezen waar de Franschman David van Bourgondië als Bisschop zetelde en waar hij voorzeker door tal van Fransche hovelingen omringd is geweest die, voor zich zelf of voor hun vaderland, het belang er van inzagen, dat men de Latijnsche taal, waarvan die Donaten de spraakkunst bevatten, in het Fransch zou kunnen leeren, gemakkelijker dan in het Latijn. »

Een blijkbare voorliefde voor Utrecht straalt in die woorden door, maar verder gaat Campbell niet. Zijn laatste hoop is gevestigd op de archiefstukken : « de krachtige hand die in onze dagen aan het bewerken en uitgeven der Nederlandsche

archieven is, en bij voortduring meer wordt geslagen, moge weldra er het hare toe bij brengen om hier licht te verschaffen. Dan zal het ook waarschijnlijk uitgemaakt worden waar de zetel dezer na-uitvinding gestaan heeft. Voor Haarlem heeft de Haarlemmer Hessels nu op nieuw eene lans gebroken, terwijl de Haarlemmer A. van der Linde in de laatste twintig jaren tegen die eer, zijn vaderstad toegedacht, zich met hand en tand heeft verzet. Misschien dat bij zoodanige nadere inlichtingen eenige andere plaats in Nederland zal blijken aanspraak op de eer te mogen maken, dat de Nederlandsche drukkunst binnen hare muren is ontstaan. ...

« Wellicht ook dat ten slotte de eer wordt toegekend aan eenig oord, waaraan men thans niet kan denken. Wij zullen afwachten of de Sphinx zich zal doen hooren. »

Dat is Campbell's laatste woord geweest in deze netelige kwestie. Het is hem nog gegeven geweest, kennis te mogen nemen van het fraaie Gidsartikel : « Mainz of Haarlem » van Fruin, en de vreugde te smaken dat Nederland's eerste historicus het op meer dan een belangrijk punt met hem eens bleek te zijn. Wat een genot zou het voor hem geweest zijn, had hij ook nog het verschijnen der beide werkjes mogen beleven : *L'imprimerie à Avignon en 1444* door Requin (1), en *Les origines de l'imprimerie à*

---

(1) Paris, Alphonse Picard, 1890.

Avignon, door Duhamel (1), die zeer korten tijd na zijn dood verschenen, en waardoor ten overvloede is gebleken, dat Campbell's hoop, dat uit het stof der archieven nog licht zou opgaan over het ontstaan der boekdrukkunst, niet ijdel was.

Eerbewijzen in menigte, heinde en verre, zijn Campbell ten deel gevallen. Ook de Koninklijke Vlaamsche Academie heeft hem gehuldigd door hem bij hare stichting onmiddellijk onder hare buitenlandsche Eereleden te benoemen. Moge deze korte herinneringsrede, die op geen oorspronkelijkheid aanspraak maakt, bewijzen hoezeer die onderscheiding verdiend was!

WILLEM DE VREESE.

---

(1) Avignon, Seguin frères, 1890.

INHOUDSTAFEL.

Portret :

Baron Aug. de Maere d'Aertrycke.

